

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ พระมาลัย : สารัตถะและการสืบทอด

โดย

รองศาสตราจารย์อนันต์ อารีย์พงศ์

ตุลาคม 2555

สัญญาเลขที่ RTA 5080017

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการ พระมาลัย : สารัตถะและการสืบทอด

ชุดโครงการ วรรณกรรมทักษิณ : สารัตถะและการสืบทอด
ภายใต้โครงการ การพัฒนาทุนทางสังคมภาคใต้
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดย
รองศาสตราจารย์อนันต์ อารีย์พงศ์

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกอ.และ สกว.
ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “พระมาลัย : สารัตถะและการสืบทอด” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ปริวรรตพระมาลัยกลอนสวดจากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมเป็นอักษรไทย และจากอักขรวิธีเดิมเป็นอักขรวิธีปัจจุบัน 2) วิเคราะห์สารัตถะที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวด 3) วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของวรรณกรรมพระมาลัยที่มีต่อสังคม 4) วิเคราะห์การสืบทอดของวรรณกรรมพระมาลัย และการสวดพระมาลัย วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าใช้วิธีศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์สารัตถะพระมาลัยกลอนสวดใช้ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า

เนื้อหาพระมาลัยกลอนสวดมี 4 ส่วน คือ นรกภูมิ มนุษยภูมิ เทวภูมิ และโลกพระศรีอาริย์ บางฉบับมีครบทั้ง 4 ส่วน บางฉบับมีเพียงบางส่วนคือ 3 ส่วนบ้าง 2 ส่วนบ้าง 1 ส่วนบ้าง เนื้อหาหลักหรือเนื้อหารวมจะเหมือนกับพระมาลัยกลอนสวดที่พบในภาคกลาง และภาคตะวันออก สารัตถะที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมี 3 ประการ คือ สารัตถะด้านภาษามี 3 ด้าน ด้านอักขรวิธี รูปแบบการใช้อักษรบันทึกคำจะไม่แน่นอนตายตัวอย่างปัจจุบัน ด้านการใช้คำ จะใช้คำเรียบง่ายไม่ค่อยใช้ศัพท์ชั้นสูง ศัพท์ยาก หรือคำบาลีสันสกฤต มีการใช้ศัพท์ภาษาถิ่นใต้แทนศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน มีการใช้ศัพท์โบราณอย่างวรรณคดีแบบฉบับทั่วๆ ไป ศิลปะการใช้คำ มีการใช้คำซ้ำเพื่อย้ำความ เพื่อซ้อนความ และเล่นคำซ้ำความ การใช้สำนวนโวหารไม่ค่อยพบ แต่พบจุดเด่น คือ มีการใช้สำนวนโวหารปุจฉาวิสัชนา ด้านการใช้ภาพพจน์ก็พบจุดเด่นประการหนึ่งคือ ใช้ภาพพจน์แบบ “ปฏิภาคพจน์” คือ มีการนำสิ่งที่ขัดแย้งกันมาเข้าคู่กัน สารัตถะด้านความเชื่อ มีความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ โลกพระศรีอาริย์ พระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การฟังเทศน์มหาชาติให้จบภายในวันเดียว อิทธิฤทธิ์ของพระมาลัยที่คล้ายคลึงกับอิทธิฤทธิ์ของพระโมคคัลลาน ไสยศาสตร์ต้นโพธิ์ และการให้ทานชีวิต สารัตถะด้านจริยธรรม จะกล่าวถึงจริยธรรมของบุคคลทั่วไป สามีภรรยา บุตร ศิษย์ ผู้ปกครอง และพระโพธิสัตว์ หน้าที่และบทบาทของวรรณกรรมพระมาลัยมีความสัมพันธ์กับการศึกษาในยุคโบราณ มีการนำพระมาลัยกลอนสวดไปใช้เป็นหนังสือแบบฝึกหัดอ่านอักษรขอมสำหรับพระสงฆ์และสามเณรก่อนจะศึกษาภาษาบาลี มีความสัมพันธ์กับประเพณีงานศพ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการนำพระมาลัยไปเทศน์ร่วมกับเทศน์มหาชาติ หน้าที่และบทบาทด้านพิธีกรรม ก่อนการสวดพระมาลัยต้องทำพิธีไหว้ครูก่อนเสมอ ส่วนการสืบทอดวรรณกรรมพระมาลัยนอกจากสืบทอดผ่านทางการอ่านจากตัววรรณกรรมแล้ว ยังมีการสืบทอดผ่านงานศิลปะอีก 2 แขนง คือ จิตรกรรมและประติมากรรม มีการนำเนื้อเรื่องพระมาลัยมาสืบทอดเป็นงานจิตรกรรมในสมุดข่อยหรือสมุดภาพพระมาลัย และสมุดแผนที่ไตรภูมิ จิตรกรรมฝาผนัง

จิตรกรรมบนผ้าพระบฏ จิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก จิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระ สืบทอดเป็นงานประติมากรรมแบบลอยตัว คือ ทำเป็นรูปบูชาที่หล่อจากโลหะ แกะสลักไม้ และประติมากรรมนูนต่ำ คือ ประติมากรรมปูนปั้นประดับตกแต่งตามอาคารศาสนสถานและศาสนวัตถุ และประติมากรรมแกะสลักบนแผ่นไม้จำหลัก

Abstract

A study on “Pramalai : Essence and Continuation” aimed to 1) transform Pramalai chanting verse as written in Khmer script in the original version into Thai language and from the traditional orthography to the modern one, 2) analyze the essence as exhibited in the Pramalai chanting verse, 3) analyze role and function of Pramalai literary work in the society, and 4) investigate and analyze the continuation of Pramalai literary work and Pramalai enchanting The method for the study included an analytic and synthetic investigation of documents – Pramalai chanting verse of Wat Prako version of Satingpra District, Songkhla Province, and fieldwork. The results of the study were as follow.

The content of Pramalai chanting verse consisted of four parts; the hell, the land of human being, the land of god, and the land of the next Bodhisatava. Some of the Pramalai chanting verse had all four parts whereas the others had only three or two or one. The main contents of the Paramalai chanting verse in this study were similar to those of the Central and Eastern parts of Thailand . The essence exhibited in the Pramalai chanting verse -Wat Prako version consisted of three components; orthography, word use, and figurative language. Regarding orthography, there was no exactly explicit way or rule in using letters to form up words. Regarding word use, simple and easy words were used while complex words, difficult words or words from Pali and Sanskrit languages were rarely found. It was found that words of the Southern Thai dialect were used in stead of those of the standard Thai language. Old words were used to compose the text in the same way as other classical literary works. With regard to the art of word use, it could be seen that repeated words were used to underline meaning, and complicate the text. Also synonyms were used in the text. The use of idiomatic expressions was rarely found. However, it was found that the use of questions and answers was the eminent part of the verse. Regarding the use of figurative language, one eminent element was the use of contrasting technique. With regard to essence on beliefs, it was found that there were beliefs on hell, heaven, the age of the next Bodhisatava, the cremated bone of Lord Buddha in the pagoda in heaven, a one-day listening to the sermon on Lord Buddha’s great lives (Tet Mahachat), the supernatural power of Pra Malai which was similar to that of Pra Mokkanlan, magic, the Bodhi trees, and giving life as alms. With regard to essence on ethics, there were ethics for the public,

husband and wife, children, student, guardian, and the Bodhisatava. Regarding the role of Pra Malai literary work, it was closely related to education in the old days. The Pra Malai chanting verses were used as a workbook for monks and novices to practice reading the Khmer alphabet before they started Pali language lesson. Pra Malai literary work was also related to the funeral ceremony and the sermon on Lord Buddha's great lives (Tet Mahachat) in the northern and the north-eastern regions of Thailand. There was a traditional practice in combining the chanting of Pra Malai verses with the sermon on Lord Buddha's great lives (Tet Mahachat). The role of Pra Malai literary work in the ritual ceremony was also observed. Before Pra Malai verses chanting started, there was always a " Wai Kru" ceremony –the sacred ceremony in which a person showed respect to his/her teacher. The continuation of Pra Malai literary work, apart from reading, was also observed in two categories of arts; painting and sculpture. The story of Pra Malai was applied in the form of painting found in Samoot Koy (traditional palm frond book), Pra Malai picture book, the map of the three worlds (Tri Bhumi), mural painting, painting on the Pra Bot cloth, the traditional Thai design called Lai Rod Nam on the cabinet in which the Three Parts of the Teaching of Buddha (Pra Tri Pidok) was kept, and on the back part of the Buddha image show case. The continuation of Pra Malai literary work was found in the form of sculpture such as metallic cast images, wood carving, embossed design sculpture, and molded lime sculpture which was used to decorate religious buildings and other objects.

สรุปย่อโครงการ

โครงการวิจัย “เรื่องพระมาลัย : สารัตถะและการสืบทอด” เป็นโครงการวิจัยชุดเรื่องย่อยที่ 5 ของโครงการชุดที่ 3 “วรรณกรรมทักษิณ : สารัตถะและการสืบทอด” อยู่ในโครงการวิจัยใหญ่เรื่อง “การพัฒนาทุนทางสังคมภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันของคณะกรรมการและนักวิจัยทั้งในโครงการวิจัยชุดใหญ่และชุดย่อย สรุปได้ว่าต้องการให้ผู้วิจัยศึกษาและวิจัยเรื่องนี้ทั้งจากเอกสารและภาคสนาม โดยเฉพาะการศึกษาจากเอกสารที่เป็นเนื้อเรื่องพระมาลัยให้ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่อาจเกิดขึ้นหากศึกษาจากเอกสารฉบับที่มีผู้อื่นปริวรรตไว้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของงานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงได้ตั้งใจว่าจะปริวรรตพระมาลัยกลอนสวดจากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยวิจัยที่ผ่านการอบรมและเรียนอักษรขอมจากผู้วิจัยก่อนที่จะลงมือวิจัยเรื่องนี้ช่วยปริวรรตเป็นเบื้องต้น แล้วผู้วิจัยเป็นผู้ตรวจและแก้ไขอีกที จากการปริวรรตพระมาลัยที่จารไว้ในหนังสือบุดจำนวน 10 ฉบับ แล้วนำมาศึกษาและเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3 คือวิเคราะห์สารัตถะ หน้าที่และบทบาทที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวดพบว่า เนื้อหาสาระของพระมาลัยกลอนสวดทั้ง 10 ฉบับไม่มีความแตกต่างกัน จะแตกต่างกันบ้างในด้านความสมบูรณ์ของเนื้อหาบางฉบับมีเนื้อหาสมบูรณ์มีทั้งนรกภูมิ มนุษย์ภูมิ เทวภูมิ พุทธทำนายและโลกในยุคพระศรีอาริย์ ได้แก่ ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ฉบับวัดโพธิการาม อำเภอกะปง จังหวัดพังงา ฉบับชมพูพนัส จังหวัดสุราษฎร์ธานี ฉบับวัดชลธารวดี อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นต้น บางฉบับมีเนื้อหาไม่สมบูรณ์มีไม่ครบทุกเรื่อง เช่น ฉบับวัดโพธิปฐมาวาส อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ไม่มีเรื่องโลกของพระศรีอาริย์ ฉบับไม่ปรากฏนามฉบับที่ 1 ไม่ปรากฏเรื่องเทวภูมิและโลกของพระศรีอาริย์ และฉบับพระเฉย วัดมัชฌิมภูมิ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง มีแต่นรกภูมิ เป็นต้น

การศึกษาสารัตถะที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวด ซึ่งผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า อักขรวิธีมีรูปแบบไม่แน่นอนตายตัวอย่างปัจจุบัน เช่นพยัญชนะต้นอาจใช้พยัญชนะที่ออกเสียงหรือมีคุณสมบัติทางเสียงเหมือนกันรูปใดรูปหนึ่ง เช่น “พ” อาจใช้ “ภ” แทนก็ได้ อักษรนำด้วย “ห” หรือ “อ” อาจตัดออก พยัญชนะสะกดในมาตราที่มีหลายรูป เช่น แม่กน เป็นต้น อาจใช้พยัญชนะตัวใดตัวหนึ่งในมาตราเดียวกันแทนกันก็ได้ เช่น “ล, ร, ญ” สะกดอาจใช้ “น” แทน รูปสระที่ออกเสียงเหมือนกันเช่น “ไ, ใ” อาจใช้รูปใดรูปหนึ่งแทนกันได้ รูปวรรณยุกต์ส่วนมากจะใช้ไม่ตรงตามรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น วรรณยุกต์เอก อาจใช้วรรณยุกต์โทแทนคำที่ต้องใช้รูปวรรณยุกต์กำกับอาจไม่ใช้รูปวรรณยุกต์กำกับ และเครื่องหมายวรรคตอนไม่นิยมใช้

เป็นต้น รูปศัพท์ที่ใช้ไม่สม่ำเสมอ คำหนึ่งคำอาจเขียนได้หลายรูปแบบ เช่น พระวินัย อาจเขียนว่า “พระวิไนย”, “พระวิเนยย” เป็นต้น

การใช้คำและศิลปะการใช้คำ จะใช้คำเรียบง่าย เลี่ยงการใช้ศัพท์สูง ศัพท์ยาก หรือคำภาษาบาลี – สันสกฤต มีการใช้ศัพท์ภาษาถิ่นใต้แทนศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน มีการใช้ศัพท์โบราณอย่างวรรณคดีแบบฉบับทั่วไป จุดเด่นด้านศิลปะการใช้คำของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่ศึกษาพบทุกฉบับ คือ การใช้คำซ้ำเพื่อย้ำความ การใช้คำซ้ำเพื่อซ้อนความ และการเล่นคำซ้ำความ พบจุดเด่นของการใช้สำนวนโวหารที่ไม่ค่อยพบในวรรณกรรมเรื่องอื่น คือ การใช้สำนวนโวหารปุจฉาวิสัชนา และพบจุดเด่นของการใช้ภาพพจน์แบบ “ปฏิภาคพจน์” ที่สามารถนำเอาสิ่งที่ขัดแย้งกันมาเข้าคู่กันได้ ได้แก่ ตอนที่บรรยายถึงความสันติสุขของโลกพระศรีอาริย์ ที่กล่าวว่า แม้สัตว์ที่เคยเป็นคู่อริกันก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่เป็นศัตรูกัน เช่น พังพอนกับงูเห่า เป็นต้น เหตุที่สารัตถะด้านภาษาเป็นเช่นนี้ คือด้านอักขระวิธีมีรูปแบบไม่แน่นอนตายตัวอย่างปัจจุบัน ก็เพราะในยุคที่แต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ ภาษาไทยยังไม่ได้กำหนดรูปแบบการเขียนคำอย่างปัจจุบันที่ได้กำหนดไว้ในพจนานุกรม ซึ่งเป็นเสมือนฎีกาของการเขียนรูปคำ ผู้ใดใช้ผิดจากรูปที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมก็ถือว่าเขียนผิดไป เหตุผลอีกประการหนึ่งเมื่อภาษาไทยยุคนั้นยังไม่มีรูปแบบที่ตายตัว การเขียนรูปคำจะเขียนอย่างไรก็ได้ ขอแต่เพียงให้สามารถออกเสียงได้ใกล้เคียงภาษาพูดและสื่อความหมายได้ตรงตามที่ผู้เขียนต้องการก็พอ รูปคำที่เขียนจึงมีลักษณะเช่นนี้ ด้านการใช้ภาษาถิ่นใต้แทนการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน การพบประเด็นนี้ในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ หรือฉบับอื่นๆ ของภาคใต้น่าจะเป็นเรื่องปกติ เพราะวรรณกรรมทุกเรื่องโดยเฉพาะจากส่วนกลางเมื่อแพร่เข้าไปในท้องถิ่นใด หากได้รับความนิยมก็จะเกิดการคัดลอกต่อๆ กันไป การคัดลอกและการดัดแปลงวรรณกรรมเดิมให้เข้ากับวัฒนธรรมทุกๆ ด้านของผู้รับย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ประเด็นนี้ก็เช่นกัน คงมีการดัดแปลงหรือเปลี่ยนรูปคำจากศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาถิ่นใต้แทน หากการดัดแปลงดังกล่าวไม่ทำให้เนื้อความเดิมเปลี่ยนหรือผิดเพี้ยนไป ผู้คัดลอกก็คงจะทำ เราจึงพบเห็นลักษณะเช่นนี้ปรากฏในวรรณกรรมจากส่วนกลางที่แพร่เข้าไปในภูมิภาคหรือท้องถิ่นต่างๆ อยู่เสมอๆ จุดเด่นด้านศิลปะการใช้คำเพื่อย้ำความ เพื่อซ้อนความและเล่นคำซ้ำความ นับเป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่องนี้ที่ต้องการให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตาม ส่วนจุดเด่นด้านการใช้สำนวนโวหารแบบปุจฉาวิสัชนาเป็นเรื่องที่เคยพบเห็นในวรรณกรรมศาสนาเป็นปกติอยู่แล้ว เป็นสำนวนโวหารที่นิยมใช้ในบทสนทนาธรรม พระมาลัยกลอนสวดมีบทสนทนาธรรม 2 ตอน คือ ตอนพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ และพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระศรีอาริย์ เราจึงพบจุดเด่นดังกล่าวในวรรณกรรมเรื่องนี้

สารัตถะด้านความเชื่อที่พบในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ เป็นความเชื่อหลักในพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุญเรื่องบาป ความเชื่อเรื่องกรรมว่า ทำกรรมดีจะได้รับผลกรรมดี

ทำกรรมชั่วจะได้รับผลกรรมชั่วตอบ ความเชื่อว่าผู้ที่ทำกรรมชั่วหรือทำบาปต่างๆ ทั้งกาย วาจา และใจ ตายไปแล้ววจะไปตกนรก ผู้ที่ทำกรรมดีหรือทำบุญต่างๆ ทั้งกาย วาจา และใจ ตายไปแล้ววจะไปเกิดในสวรรค์ ความเชื่อว่าผู้ที่จะได้ไปเกิดใหม่ในชาติหน้าแห่งยุคพระศรีอาริย์ ซึ่งเป็นโลกแห่งอุดมคติสุข ในชาตินี้ต้องทำแต่กรรมดีและบุญ ต้องละการทำชั่วและบาปทุกประการเท่านั้น และความเชื่ออื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นความเชื่อหลักในพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องว่ามีเจดีย์พระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ความเชื่อในเรื่องพระมาลัยมีอิทธิฤทธิ์ดุจพระโมคคลาญาณพระอัครสาวกพระพุทธเจ้า ความเชื่อเรื่องการห้ามตัดต้นโพธิ์ และความเชื่อที่ไม่อยู่ในหลักธรรมของพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ การทำเสน่ห์ยาแฝด ความเชื่อดังกล่าวนี้จะพบเหมือนๆ กันในงานวิจัยทุกฉบับที่ได้ศึกษาเรื่องนี้เอาไว้ ความเชื่อในหลักพุทธศาสนาจะสอดรับกับหลักศรัทธา 4 ประการ คือ เชื่อในเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องวิบากกรรม ผลแห่งกรรม เชื่อในความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน และเชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ส่วนความเชื่ออื่นๆ เป็นความเชื่อที่อยู่ในจินตนาการและความคิดในวิถีแห่งชีวิตของสังคมไทยอยู่แล้ว ไม่มีโดดเด่นหรือพิเศษแต่ประการใด

สารัตถะด้านจริยธรรมที่พบในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ เป็นจริยวัตรอันพึงและไม่พึงปฏิบัติทั้งกาย วาจา และใจที่เรียกว่า “จริยธรรมของมนุษย์” มีทั้งจริยธรรมทั่วไปที่สอนให้บุคคลประพฤติอยู่ในศีลในธรรม เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่ดื่มสุราเมรัย มีเมตตา มีสัจจะ ให้ทาน และมีสติ เป็นต้น และจริยธรรมเฉพาะ ได้แก่ จริยธรรมของสามีภรรยา บุตร ศิษย์ นักปกครอง และโพธิสัตว์ เป็นต้น

หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด พระมาลัยกลอนสวดซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อนำไปใช้สวดไม่ว่าจะใช้ในงานแต่งงานหรืองานศพ เนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องนี้นอกจากมีบทบาทหลักในการอบรมสั่งสอนคนให้ประกอบกรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว ละเว้นการทำบาป ให้หมั่นทำบุญทำทานแล้ว ยังมีหน้าที่และบทบาทในด้านอื่นๆ อีก ได้แก่ ด้านการให้การศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ ด้านการปลอบประโลมใจ ด้านสังคมสัมพันธ์ และด้านการเผยแพร่วรรณกรรม หน้าที่และบทบาทบางประการยังคงมีอยู่และสืบทอดต่อเนื่องกันมา อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือลดหน้าที่บทบาทไปบ้างตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมก็ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และบทบาทจากการใช้สวดในประเพณีแต่งงานในยุคต้นๆ มาเป็นใช้สวดในประเพณีงานศพในยุคต่อมา การลดบทบาทหน้าที่ของบทสวดจากเนื้อหาพระมาลัยน้อยลง ไปเพิ่มหรือหันไปนิยมบทสวดลำนอกที่นำเนื้อหามาจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมอื่นๆ มากขึ้น พร้อมกับนำทำนองสวดที่ดัดแปลงมาจากทำนองเพลงไทยเดิมและไทยลูกทุ่งมาใช้เพิ่มเติมจากทำนองสวดเดิมที่ระบุเอาไว้ในตัววรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวด การเพิ่มท่าร่ายรำประกอบการสวดของลูกคู่ การเพิ่มเครื่องดนตรีโดยเฉพาะเครื่องดนตรีสากลเข้ามา อย่างการรำหน้าศพของคณะมาลัยในภาคตะวันออก

ปัจจุบันบางพื้นที่ ได้แก่ สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น จังหวัดชลบุรี การสวดพระมาลัยได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์และหน้าที่บทบาทไปอย่างสิ้นเชิง คือเปลี่ยนจากใช้สวดในงานศพ ไปเป็นการสวดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพ แต่เป็นการสวดเฉพาะบุคคลที่ต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี ลดบาปกรรม แก้บน สะเดาะเคราะห์ ไล่ผี แก้ปัญหาครอบครัวปัญหาเงิน และการขอบุตร เป็นต้น หน้าที่และบทบาทบางประการได้สูญหายและหมดไปจากสังคมแล้วก็มี ได้แก่ หน้าที่และบทบาทด้านการให้การศึกษา พระมาลัยกลอนสวดเคยใช้เป็นหนังสือแบบฝึกหัดอ่านอักษรขอมสำหรับพระสงฆ์และเณรก่อนจะศึกษาภาษาบาลี เมื่อมีการยกเลิกการเรียนอักษรขอมในหลักสูตรการเรียนภาษาบาลีของพระสงฆ์และสามเณร หน้าที่และบทบาทด้านนี้ก็หมดไปโดยปริยาย แต่หน้าที่และบทบาทบางประการยังคงมีอยู่และยึดถืออย่างเคร่งครัดเหมือนเดิม ได้แก่ ด้านพิธีกรรม คณะมาลัยยังคงมีพิธีกรรมไหว้ครูทุกครั้งก่อนจะสวดหรือแสดงมาลัย หน้าที่และบทบาทบางประการยังคงผูกติดและสัมพันธ์กับการสวดพระมาลัยอย่างแนบแน่นตราบเท่าที่ยังมีประเพณีการสวดพระมาลัยอยู่ในสังคมไทย ได้แก่ การปลอบประโลมญาติและเจ้าภาพ การมีสังคมสัมพันธ์ของสมาชิกในคณะมาลัยที่ต้องนัดแนะพบปะเพื่อฝึกซ้อม และการเผยแพร่วรรณกรรมที่นำมาใช้สวดบทลำนอก

การสืบทอดวรรณกรรมพระมาลัย วรรณกรรมพระมาลัยสำนวนต่างๆ นอกจากจะสืบทอดผ่านการอ่านจากตัววรรณกรรมและฟังจากการสวด การเทศน์ และการเล่าเรื่องแล้ว ยังสามารถสืบทอดด้วยวิธีอื่นได้อีก ได้แก่ การสืบทอดผ่านงานศิลปะแขนงจิตรกรรมกับแขนงประติมากรรม และการสืบทอดผ่านทางประเพณี การสืบทอดผ่านทางจิตรกรรม อาจจะเขียนเป็นภาพจิตรกรรมประกอบในสมุดข่อยหรือหนังสือบุดเรื่องพระมาลัยกลอนสวดเอง เขียนเป็นภาพจิตกรรมตามอาคารต่างๆ เขียนบนผืนผ้า หรืออาจพิมพ์เป็นภาพพิมพ์บนกระดาษ ที่เรียกว่า ผ้าพระบฏหรือพระบฏ เขียนเป็นจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก และเขียนเป็นจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระ การสืบทอดจิตรกรรมเรื่องพระมาลัยประกอบในสมุดข่อยโดยวิธีเขียนหรือวาดได้ลดบทบาทลงไปมาก เมื่อมีการยกเลิกการเรียนอักษรขอมในหลักสูตรการเรียนภาษาบาลีของสงฆ์ และเมื่อคนไทยเลิกใช้สมุดไทยหรือสมุดข่อยบันทึกเรื่องราวต่างๆ หันมาใช้สมุดฝรั่งอย่างปัจจุบันแทน อาจมีการสืบทอดบ้างก็โดยวิธีพิมพ์เป็นภาพพิมพ์ลงในสมุดข่อยพระมาลัยกลอนสวดฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยที่สำนักพิมพ์ทำขึ้นในปัจจุบันเพื่อขายแก่พุทธศาสนิกชนที่ซื้อไปถวายวัดเป็นพุทธบูชา การสืบทอดทางจิตรกรรมฝาผนังยังคงสืบเนื่องต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน แต่จิตรกรรมที่เขียนในระยะหลังมักเป็นรูปแบบที่เลียนแบบจากภาพพิมพ์การสืบทอดจิตรกรรมพระมาลัยบนผืนผ้าพระบฏ ในปัจจุบันการสืบทอดโดยวิธีนี้ค่อนข้างน้อย อาจจะเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขนบการสร้างผ้าพระบฏทางเทคนิค วัสดุ และรูปแบบ ซึ่งเปลี่ยนมาพิมพ์ลงในกระดาษเป็นภาพพิมพ์แทนการเขียนภาพลงบนผืนผ้าอย่างโบราณ จึงอาจพบบ้างในบางท้องที่ เช่นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีการฟื้นฟูการแห่ผ้าขึ้นพระธาตุก็คือ การนำผ้าพระบฏขนาดยาวไปห่ม

พระบรมธาตุนครศรีธรรมราชในวันมาฆบูชา มีผ้าพระบฏบางผืนที่เขียนเรื่องพระมาลัยเอาไว้ส่วนหนึ่ง และอาจพบในบางโอกาสที่สถาบันทางศิลปะจัดโครงการเพื่อฟื้นฟูเรื่องพระบฏขึ้นมา เช่น โครงการศิลปกรรมไทยครั้งที่ 5 พ.ศ. 2547 – 2548 "วิถีไทยในภาพพระบฏ" ที่หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรจัดขึ้น มีการเสนอผลงานพระบฏจากทรรศนะของ 72 ศิลปิน มีศิลปินท่านหนึ่งชื่อ จินตนา เปี่ยมศิริ[1] ได้เสนอผลงานจิตรกรรมพระมาลัยบนพระบฏ 1 ชิ้น ต่อโครงการดังกล่าวนี้ ตอนบนของพระบฏด้านซ้ายเป็นภาพพระมาลัยแบกตาลปัตรเหาะอยู่ในอากาศ ด้านขวาเป็นพระธาตุจุฬามณี ตอนกลางซ้ายเป็นภาพพระมาลัยนำเรื่องผู้ตกทุกข์ได้ยากในนรกภูมิมาบอกกล่าวแก่ญาติกา ตอนล่างซ้ายเป็นภาพชายเข็ญใจกำลังเก็บดอกบัว ตอนล่างขวาชายเข็ญใจนำดอกบัวไปถวายพระมาลัย การสืบทอดทางด้านนี้แม้จะยังมีอยู่บ้างแต่ค่อนข้างทำกันน้อย หากไม่มีองค์กรโดยเฉพาะของราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สนับสนุน และทะนุบำรุงเอาไว้ การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมด้านนี้ เป็นเรื่องที่น่าห่วงใยอยู่ไม่น้อย การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก ซึ่งพบค่อนข้างน้อยชิ้น ประกอบกับขนบธรรมเนียมในการสร้างตู้ลักษณะนี้เพื่อเก็บสมุดข่อยหรือใบลานที่ไม่ค่อยมีใครสร้างกันแล้วในปัจจุบัน การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎกก็อาจจะสิ้นสุดลงอย่างการสืบทอดผ่านสมุดข่อย การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระก็เช่นเดียวกัน น่าจะมีลักษณะเหมือนการสืบทอดจิตรกรรมพระมาลัยผ่านสมุดข่อยและผ่านจิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ หากจะมีก็คงจะอยู่ในแวดวงของผู้มีฐานะและฐานันดรศักดิ์ที่ยังมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จำนวนและการเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ค่อยปรากฏให้ทราบและเห็นกันทั่วๆ ไป

การสืบทอดผ่านงานศิลปะอีกแขนงหนึ่งคือ ประติมากรรมซึ่งพบหลักฐานที่เก่าแก่กว่าแขนงจิตรกรรมมาทั้งนอกและในประเทศ ประติมากรรมที่พบมีทั้งประติมากรรมแบบลอยตัว เช่น ประติมากรรมพระมาลัย อาจเป็นเพียงองค์พระมาลัยองค์เดียว หรือองค์พระมาลัยกำลังโปรดสัตว์นรก ประติมากรรมพระศรีอาริย์ ประติมากรรมที่สร้างขึ้นมาอาจใช้วิธีหล่อโลหะ หรือแกะสลักงานไม้ และทำเป็นประติมากรรมแบบนูนต่ำ เป็นปูนปั้นประดับตกแต่งตามอาคารศาสนสถานและศาสนวัตถุ หรือแกะสลักบนแผ่นไม้จำหลัก มักพบในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคเหนือตอนล่าง ไม่ค่อยพบในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ เรื่องราวที่นำมาสืบทอดมีขอบเขตไม่ค่อยกว้างนัก เป็นรูปพระมาลัยหรือพระศรีอาริย์เดี่ยวๆ รูปพระมาลัยปางโปรดนรก หรือรูปพระมาลัยกำลังเหาะเพื่อจะไปสักการะพระธาตุจุฬามณี ความนิยมในการสืบทอดเรื่องราวพระมาลัยผ่านงานประติมากรรมเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องราวของพระพุทธเจ้าจึงค่อนข้างน้อยกว่า และนิยมแพร่หลายเพียงบางภูมิภาค ไม่ครอบคลุมทุกภูมิภาคอย่างงานจิตรกรรม

---

[1] หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร . **วิถีไทยในภาพพระบฏ**. 2547 . หน้า 141 .

ส่วนการสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณี สืบทอดผ่านทางประเพณีการสวดพระมาลัยในงานแต่งงานก่อน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นงานศพ นิยมสวดกันในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ปัจจุบันรูปแบบหรือขนบธรรมเนียมของประเพณีการสวดพระมาลัยในบางภูมิภาคอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงจากขนบธรรมเนียมเดิมบ้าง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีเอง ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประเพณีสวดพระมาลัยโดยตรง ได้แก่ พื้นที่ในภาคใต้และภาคกลาง ภาคใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยที่สุด มีเพียงองค์ประกอบบางประการที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้สวดอาจเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิงล้วนๆ หรือผู้ชายผสมกับผู้หญิง บทสวดนิยมสวดบทในกาลน้อยลงจะสวดบทนี้พอเป็นพิธี และอาจแต่งบทนี้ขึ้นใหม่ให้สั้นและกระชับขึ้น บรรยายความต่างๆ จะน้อยลง แต่ไปนิยมสวดลำนอกมากขึ้น บทลำนอกนอกจากจะนำมาจากวรรณกรรมต่างๆ แล้ว อาจแต่งขึ้นมาใหม่ อาจร้องหรือสวดในทำนองด้นกลอนสด ซึ่งเรียกว่ากลอนมุดโต เช่น บทชมพุ่ม ในภาคกลางก็ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากขนบธรรมเนียมเดิมเหมือนภาคใต้ เช่นที่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้สวดยังเป็นผู้ชาย แต่บางพื้นที่อื่นๆ อาจเป็นผู้ชายผสมกับผู้หญิงก็มี เวลาในการสวดซึ่งในอดีตจะสวดกันเกือบทุกคืน โดยเริ่มสวดประมาณสามทุ่มไปจนถึงรุ่งสว่างมาเป็นสวดเพียงในคืนสุดท้ายของงาน และสวดในเวลาประมาณสามทุ่มถึงเที่ยงคืน ทำนองสวดลดลงไปจากอดีต มีการเพิ่มบทสวดใหม่ขึ้นมา เช่นบทปลงสังขาร ซึ่งมี 4 บทย่อยได้แก่ บทปลงสังขาร บทร่มโพธิ์ร่มไทร บทค่าน้ำนมและบทสมบัติในครอบครัว บทพระคุณของแม่ และบทไปไร่ไปนา ส่วนรูปแบบหรือขนบธรรมเนียมในภาคตะวันออกจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าภูมิภาคอื่น ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด แม้จะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าภาคใต้และภาคกลาง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงยังคงเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีเช่นเดียวกัน เช่น ผู้สวดอาจเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิง เพื่อให้สามารถรำประกอบการสวดได้สะดวกขึ้น และเปลี่ยนชื่อการสวดใหม่ให้สอดรับกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการร่ายรำประกอบว่า “การสวดรำหน้าศพ” มีการนำเครื่องดนตรีสากลมาใช้ตีประกอบจังหวะการร้องหรือสวดและรำเพิ่มขึ้น เครื่องแต่งกายมีรูปแบบเฉพาะและแต่งเหมือนกันทุกคน มีการนำทำนองเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่มาดัดแปลงใส่เนื้อหาใหม่ บทสวดว่าด้วยเรื่องเปรตนำไปไว้สวดตอนสุดท้าย เรียกว่า บทสั่งเปรต แต่ในจังหวัดชลบุรี ที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นรูปแบบและขนบธรรมเนียมในการสวดเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเพณีการสวดพระมาลัย เป็นการสวดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพแต่อย่างใด เป็นการสวดที่ไม่ได้มุ่งสอนให้ผู้สวดและผู้ฟังรู้จักบาปบุญคุณโทษโดยตรงเพียงประการเดียว แต่มีวัตถุประสงค์หลากหลาย เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะบุคคลที่ต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี ลดบาปกรรม แก้บน สะเดาะเคราะห์ ไล่ผี แก้ปัญหาครอบครัวปัญหาการเงิน และการขอบุตร เป็นต้น ผู้สวดมีหลากหลายจะเป็น

ใครก็ได้ ทุกเพศทุกวัย แม้กระทั้งพระสงฆ์และสามเณรก็สวดได้ ผู้สวดต้องถือศีลห้าขึ้นไป ต้องนุ่งขาวห่มขาว ผู้ฟังได้แก่เทพเทวดา ผี เจ้ากรรมนายเวร อัปเปตญาติของผู้สวด และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดเป็นต้น สถานที่ใช้สวดได้แก่ อาคารต่างๆ ของสำนักสงฆ์และถ้ำต่างๆ ธรรมเนียมในการสวดต้องสวดให้จบภายใน 1 วัน ซึ่งจะไปคล้ายคลึงกับการฟังเทศน์มหาชาติที่จะต้องฟังให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ภายในวันเดียวจึงจะได้บุญสูงสุด ทำนองสวดมักอ่านแบบร้อยแก้ว เพราะผู้สวดส่วนมากไม่ได้ผ่านการฝึกสวดทำนองตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหนังสืออย่างการสวดพระมาลัยในสมัยโบราณ และขั้นตอนในการสวดจะมีพิธีรีตองมากกว่าการสวดพระมาลัยในพื้นที่อื่นๆ เช่น ธูปที่จุดไหว้พระประธานต้องใช้ 9 ดอก แล้วแยกปักทีละ 3 ดอก ไม่ปักทั้งกำ หลังสวดจบมีการกรวดน้ำด้วย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการสืบทอดประเพณีสวดพระมาลัยแต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ หรือขนบธรรมเนียมตามพลวัตแห่งวัฒนธรรมมากบ้าง น้อยบ้าง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยภาพรวมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเพณีการสวดพระมาลัย ยกเว้นในพื้นที่จังหวัดชลบุรีที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเพณีการสวดพระมาลัย แต่หากมองถึงผลประโยชน์จะได้รับในแง่ของจิตใจ และการทำให้ประเพณีการสวดพระมาลัยมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องตลอดไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ย่อมคุ้มค่าต่อสังคมไทย

การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณีอีกอย่างหนึ่ง คือ การสืบทอดผ่านทางประเพณีการเทศน์ซึ่งยังพบเห็นในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสืบทอดผ่านประเพณีการเทศน์ของสองภูมิภาคดังกล่าวที่ยังคงสืบเนื่องมาได้ อาจเป็นเพราะการเทศน์เรื่องพระมาลัยไปผูกติดอยู่กับการเทศน์มหาชาติ หากการเทศน์มหาชาติยังคงอยู่ในสังคมภูมิภาคของภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านการเทศน์ก็คงอยู่ในสังคมสองภูมิภาคต่อไป ส่วนภูมิภาคอื่นๆ นับวันที่จะจางหรือสูญหายไปจากสังคมไทย และเช่นเดียวกันการสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านการเล่าเรื่องหรือเล่านิทานก็กำลังจะจางหรือสูญหายไปจากสังคมไทยทุกภูมิภาคเหมือนกัน ผู้เล่าซึ่งมักเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ทรงความรู้ด้านวรรณกรรมและนิทานพื้นบ้านของสังคม กำลังอยู่ในวัยอันร่วงโรยที่จะต้องล้มหายตายจากไปจนหมดสิ้น การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณีการเล่านิทานก็น่าจะหมดไปจากสังคมไทยพร้อมๆ กับพวกท่านเหล่านี้เช่นกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่างานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยจากเอกสารและภาคสนาม การวิจัยจากเอกสารไม่ค่อยพบปัญหา จนอาจจะกล่าวว่าไม่มีปัญหาเลยก็ว่าได้ แต่การวิจัยภาคสนาม การสืบหาสถานที่และผู้บอกภาษาเพื่อจะเก็บข้อมูลมาศึกษาในประเด็นการสืบทอดด้านประเพณีการสวดพระมาลัยค่อนข้างจะหาได้ยาก จนเกือบจะหาไม่ได้ด้วยซ้ำ บางพื้นที่ที่เคยมีผู้วิจัยไว้แล้ว เมื่อผู้วิจัยไปสอบถามเพื่อจะลงไปเก็บข้อมูลอีกทีพบว่าชาวบ้านที่เคยเล่นหรือสวดมาลัยเหล่านั้นได้เสียชีวิตไปเกือบหมด แม้จะมีเหลืออยู่บ้าง ชาวบ้านดังกล่าวก็แก่ชรามากเกินกว่าจะให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยยังโชคดี

ที่ได้ไปพบนักเล่นหรือสวดมาลัยอยู่กลุ่มหนึ่งที่สามารถรวมตัวกันได้แล้วฟื้นฟูการสวดพระมาลัยขึ้นมา คือคณะมาลัยของนายวัน หีดแก้ว ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีสมาชิกในคณะรวม 6 คน จนสามารถไปแสดงหรือสวดในสถานการณ์จริงของงานศพนางชื่น จันทร์ช่วง ที่บ้านบางยวน ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังจากนั้นทราบข่าวมา มาลัยขณะนี้พอจะยังมีงานให้ไปสวดตามงานศพอยู่บ้าง แต่คาดว่าคงอีกไม่นาน มาลัยคณะนี้ก็คงจะเลิกและสลายไปดุจคณะอื่นๆ ที่เคยได้รับการฟื้นฟูขึ้นมา แต่ไม่ได้รับการตอบรับจากสังคม และแรงสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน ปัญหาการสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณีจึงเป็นปัญหาที่น่าห่วงใยมาก หากไม่มีใครคิดจะช่วยอนุรักษ์แล้วทะนุบำรุงให้มีประเพณีนี้ต่อไปประเพณีการสวดพระมาลัยก็คงจะสูญหายไปจากสังคมภาคใต้แน่นอน ตัวอย่างการฟื้นฟู อนุรักษ์แล้วสืบสานต่อของภาคตะวันออก ที่จังหวัดระยอง โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบและขนบการแสดงไปบ้างดังที่นีรนุช นิรุตติศาสตร์[2] ได้ศึกษาไว้ในเรื่อง “สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ซึ่งคณะมาลัยหรือการรำหน้าศพของนางส้มแก้ว พิริยะวานิชคณะนี้ได้ฝึกเยาวชนจำนวนหนึ่งขึ้นเพื่อสืบสานประเพณีนี้เอาไว้ ก็คงจะช่วยให้การสวดพระมาลัยของจังหวัดนี้สืบสานอยู่ในสังคมภาคตะวันออกของประเทศไทยมีอยู่ต่อไป หรือตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงขนบการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น จังหวัดชลบุรี ที่ปรมินทร์ จารุวร[3] กล่าวไว้ในบทความประกอบงานวิจัยเรื่อง “พลวัตของการสวดอ่านวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย” ที่เปลี่ยนจากการสวดที่เกี่ยวกับพิธีศพไปเป็นการสวดที่ไม่ได้มุ่งสอนให้ผู้สวดและผู้ฟังรู้จักบาปบุญคุณโทษเพียงประการเดียว แต่มีวัตถุประสงค์หลากหลายเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะบุคคลที่ต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี ลดบาปกรรม แก้บน สะเดาะเคราะห์ ไล่ผี แก้ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเงิน และขอบุตร เป็นต้น ผู้สวดมีหลากหลายจะเป็นใครก็ได้ ทุกเพศทุกวัย ก็จะเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของการสืบสานประเพณีการสวดพระมาลัยให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

---

[2] นีรนุช นิรุตติศาสตร์. **สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**. 2551 . หน้า 24 - 70 .

[3] ปรมินทร์ จารุวร . “เมื่อไม่สวดพระมาลัยในงานศพ : ความเปลี่ยนแปลงของการสวดพระมาลัยในสังคมไทย,” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย.** ปีที่ 24 (ธันวาคม 2550) : หน้า 297 - 342 .

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความอนุเคราะห์และสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว และรองศาสตราจารย์อุดม หนูทอง ผู้ชักชวนให้ผู้วิจัยมาร่วมวิจัย

ผู้ช่วยวิจัยภาคสนาม นางดรุณี รัตนวิมล ข้าราชการครูโรงเรียนวิเชียรชม อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา นายนพ กิตติกุล และนางสาวสุภาวดี นานช้า อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาไทยเพื่ออาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นางสาวศรีนคร นาวารัตน์ และนายอำนวย ทองทะวัย พนักงานศูนย์ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นางสาวธนานันต์ อารีย์พงศ์ และนางสาวบุญนิภา เกี้ยวม่าน อาจารย์ประจำสัญญาจ้าง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

คณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว นายสมเกียรติ หีดแก้ว นางอำไพ กลับเจริญ นายสมคิด หีดแก้ว นายคลาย ศรีแสง และนางสมบูรณ์ พร้อมสุวรรณ

ผู้ช่วยวิจัยด้านการปริวรรต นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 12 คน

ผู้ช่วยเหลือด้านการสืบค้นข้อมูล นางจิราพร อนุรักษ์

ผู้ติดต่อและประสานงานด้านการเก็บข้อมูลภาคสนาม นายชาญชัย แท่นนิล และนางสาวศรีสมร แท่นนิล

ผู้สนับสนุนทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ที่ได้เอ่ยนามมาทั้งหมด มา ณ โอกาสนี้ ที่ได้อนุเคราะห์และช่วยเหลือให้การทำงานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
สรุปย่อโครงการ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฐ
สารบัญ	ฑ
สารบัญรูปภาพ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า	8
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า	9
ข้อตกลงเบื้องต้น	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระมาลัย	13
บทที่ 2 สารัตถะพระมาลัยกลอนสวด	69
สารัตถะด้านภาษา	70
อักขรวิธี	70
การใช้คำและศิลปะการใช้คำ	79
การใช้สำนวนโวหารและภาพพจน์	99
สารัตถะด้านความเชื่อ	115
ความเชื่อเรื่องนรก	116
ความเชื่อเรื่องสวรรค์	135
ความเชื่อเรื่องพระศรีอาริย์	155
ความเชื่อเรื่องพระธาตุจุฬามณี	176

หน้า

ความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติ 178
ความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์พระมาลัย 179
ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ 182
ความเชื่อเรื่องต้นโพธิ์ 183
ความเชื่อเรื่องการให้ทานชีวิต 184
สารัตถะด้านจริยธรรม 185
จริยธรรมทั่วไป 185
จริยธรรมของสามีภรรยา 197
จริยธรรมของบุตร 199
จริยธรรมของศิษย์ 201
จริยธรรมของผู้ปกครอง 202
จริยธรรมของพระโพธิสัตว์ 204
บทที่ 3 หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด 209
ด้านการให้การศึกษา 209
ด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิต 211
ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม 214
ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ 220
ด้านการปลอบประโลมใจ 228
ด้านสังคมสัมพันธ์ 228
ด้านการเผยแพร่วรรณกรรม 229
บทที่ 4 การสืบทอดที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมพระมาลัย 231
การสืบทอดผ่านงานศิลปะ 231
แขนงจิตรกรรม 232
แขนงประติมากรรม 326
การสืบทอดผ่านด้านประเพณี 344
การสวดพระมาลัย 346
การเทศน์พระมาลัย 372
การเล่าเรื่องพระมาลัย 379

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	382
บรรณานุกรม	402
ภาคผนวก	406
ภาคผนวก ก. แบบสอบถาม	407
ภาคผนวก ข. บัญชีรายชื่อผู้บอกข้อมูลและรายละเอียดข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวกับความเชื่อและจริยธรรม	413
ภาคผนวก ค. สรุปการปริวรรตพระมาลัยกลอนสวด	439
ภาคผนวก ง. เรื่องย่อพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพระโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา	448
ประวัตินักวิจัย	454

สารบัญรูปภาพ

รูปที่		หน้า
1	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน เทวดาหน้าต้น	238
2	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน เทวดาหน้าต้น	239
3	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส เทวดาหน้าต้น	240
4	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส พระภิกษุกำลังสวดพระมาลัย มีผู้ฟังที่เล่นหมากรุก	241
5	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระภิกษุขณะสวดพระมาลัย	242
6	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระภิกษุพักสวดพระมาลัย	243
7	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 พระภิกษุกำลังสวดหรือพักสวดพระมาลัย	244
8	สมุดภาพวัดลาด เล่ม 2 พระภิกษุกำลังสวดพระมาลัย	245
9	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 พระภิกษุกำลังสวดพระมาลัยหรือพระอภิธรรม	246
10	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 พระภิกษุขณะพักจากการสวด และสามเณรกับตาเถรกำลังหยอกล้อกัน	247
11	สมุดภาพวัดลาด เล่ม 2 พระมาลัยถือตาลปัตรเหาะไปโปรดสัตว์นรก	248
12	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส พระมาลัยโปรดสัตว์นรก	249
13	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 สัตว์นรกถูกทรมานอยู่ในหม้อเหล็กน้ำกรด	250
14	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 การทรมานสัตว์นรก	251
15	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 การทรมานสัตว์นรก	252
16	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระมาลัยโปรดสัตว์นรก	253
17	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 สัตว์นรกถูกยมบาลบังคับให้ปีนต้นงิ้ว	254
18	สมุดภาพของ British Library สัตว์นรกยกมือไหว้พระมาลัยที่กำลังเหาะ	255
19	สมุดภาพของ British Library สัตว์นรกที่มีหัวเป็นสัตว์ต่างๆ	256
20	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระมาลัยโปรดสัตว์	257
21	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระมาลัยโปรดสัตว์	258
22	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน พระมาลัยโปรดสัตว์	259
23	สมุดภาพของ Chester Beatty Library พระมาลัยโคจรบิณฑบาตเทศนาธรรม	260

		หน้า
24	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 มานพเก็บดอกบัว	261
25	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระมาลัยรับดอกบัวจากมานพ	262
26	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส ชายเข็ญใจกำลังเก็บดอกบัว	263
27	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส มานพถวายดอกบัวแด่พระมาลัย	264
28	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ชายเข็ญใจเก็บดอกบัว	265
29	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ชายเข็ญใจถวายดอกบัวแด่พระมาลัย	266
30	สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม ชายเข็ญใจเก็บดอกบัว	267
31	สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม ชายเข็ญใจถวายดอกบัวแด่พระมาลัย	268
32	สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 ชายเข็ญใจเก็บดอกบัวแล้วนำไปถวายพระมาลัย	269
33	สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 พระมาลัยสะพายบาตรถือตาลปัตรเหาะไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์	270
34	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 เทพบุตร และนางอัปสร เหาะไปบูชาพระธาตุจุฬามณี	271
35	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส พระมาลัยสนทนากับพระอินทร์	272
36	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	273
37	สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 พระศรีอาริย์เหาะไปบูชาพระธาตุจุฬามณี	274
38	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน พระศรีอาริย์ไปบูชาพระธาตุจุฬามณี	275
39	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 พระศรีอาริยเมตไตรยพร้อมเหล่าเทพอัปสรเสด็จมานมัสการพระธาตุจุฬามณี	276
40	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 พระศรีอาริยเมตไตรยพร้อมเหล่าเทพอัปสรเสด็จมานมัสการพระธาตุจุฬามณี	277
41	สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม พระศรีอาริยเมตไตรยพร้อมเหล่าเทพอัปสรเสด็จมานมัสการพระธาตุจุฬามณี	278
42	สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 พระศรีอาริยเมตไตรยพร้อมเหล่าเทพอัปสรเสด็จมานมัสการพระธาตุจุฬามณี	279

		หน้า
43	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน พระศรีอาริย์พร้อมเหล่าเทวบุตรไปบูชาพระธาตุจุฬามณี	280
44	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน เทพธิดาร่ายรำถวายพระธาตุจุฬามณี	281
45	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 นางอัปสรเทพบริวารพระศรีอาริยเมตไตรยฟ้อนรำ	282
46	สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 เทวบุตรบริวารพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ฟ้อนรำ บรรเลงดนตรี	283
47	หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน พระศรีอาริย์พบพระมาลัยและพระศรีอาริย์พบพระอินทร์	284
48	สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม พระมาลัย พระศรีอาริยเมตไตรย และพระอินทร์สนทนาธรรม	285
49	สมุดแผนที่ไตรภูมิโลกสัณฐาน เลขที่ 5 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	286
50	สมุดแผนที่ไตรภูมิโลกสัณฐาน เลขที่ 7 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	287
51	สมุดแผนที่ไตรภูมิฉบับกรุงธนบุรี เลขที่ 10/ก พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	288
52	สมุดแผนที่ไตรภูมิ Chester Beatty Library เหล่าเทวบุตรและพระมาลัยเสด็จไปนมัสการพระธาตุจุฬามณี	289
53	จิตรกรรมฝาผนังช่องประตูอุโบสถ วัดดุสิตารามวรวิหาร พระมาลัยโปรดนรก	292
54	จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร พระมาลัยโปรดนรก	293
55	จิตรกรรมฝาผนัง พระวิหารวัดสุทัศน์เทพวราราม พระมาลัยโปรดนรก	294
56	วัดควนใน การลงทัณฑ์สัตว์นรก	295
57	จิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ การลงทัณฑ์สัตว์นรก	296
58	จิตรกรรมฝาผนังวัดวัง เปรตขอส่วนบุญ	297
59	จิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณคีรี เปรตร่ายรำโนห์รา	298

		หน้า
60	จิตรกรรมฝาผนัง พระวิหารคลังบนวัดพระพุทธบาทราชวรวิหาร พระมาลัยถวายดอกบัวบูชาพระตุจุฬามณี	300
61	จิตรกรรมฝาผนัง วัดไชยทิศ พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	301
62	จิตรกรรมฝาผนัง ผนังสกัดหลังอุโบสถวัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	302
63	จิตรกรรมฝาผนัง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา พระบฏภาพพระพุทธเจ้ากับพระอัครสาวก พระมาลัยสนทนาธรรม กับพระอินทร์	309
64	พระบฏ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ พระพุทธเจ้า พระอัครสาวก และพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	310
65	พระบฏของวัดมหาธาตุ เพชรบุรี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ มนุษยภูมิและเทวภูมิ	311
66	พระบฏของวัดจันทราวาส เพชรบุรี พระมาลัยโปรดนรก พระมาลัยรับดอกบัวจากชายเข็ญใจ และมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	312
67	พระบฏ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ พระมาลัยในเทวภูมิ	313
68	พระบฏของวัดคงคาราม ราชบุรี พระมาลัยโปรดนรก	314
69	พระบฏของหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มนุษยภูมิและเทวภูมิ	315
70	จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก อย.4 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	317
71	จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก กท.146 พระมาลัยโปรดนรก	318
72	จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก กท.168 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	319
73	จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก กท.168 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	320
74	จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก กท.175 พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	321
75	จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ	324
76	จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ	325

		หน้า
77	ประติมากรรม เศียรพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ สำริด ศิลปะทวาราวดี	328
78	ประติมากรรม พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ สำริด ศิลปะทวาราวดี	329
79	ประติมากรรม พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ดินเผา ศิลปะทวาราวดี	330
80	ประติมากรรม พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะศรีวิชัย	331
81	ประติมากรรม พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะทวาราวดี	332
82	ประติมากรรม พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่ง ปางสมาธิศิลา จำหลักภาพนูนสูง ศิลปะทวาราวดี	333
83	ประติมากรรม พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับยืน ปางประทานธรรม แผ่นทองดุน	334
84	ประติมากรรมแผ่นไม้จำหลัก พระมาลัยถือดอกบัวและตาลปัตรเหาะไปสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี	335
85	ประติมากรรมปูนปั้นปิดทองประดับกระจก หน้าบันศาลาเอนกประสงค์ วัดราชบูรณราชวรวิหาร พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์	336
86	ประติมากรรมลอยตัว โลหะผสม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พระมาลัยปางโปรดนรก	337
87	ประติมากรรมลอยตัว โลหะผสม วัดโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร พระมาลัยปางโปรดนรก	338
88	ประติมากรรมลอยตัว โลหะผสม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปราจีนบุรี พระมาลัยปางถวายดอกบัวบูชาพระธาตุจุฬามณี	339
89	ประติมากรรมลอยตัว วัดไลยก์ ลพบุรี พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งบนดอกบัว ปางสมาธิ	340
90	ประติมากรรมลอยตัว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อินทร์บุรี สิงห์บุรี พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบพระหัตถ์ขวาถือตาลปัตร พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำบนพระชาน	341
91	ประติมากรรมลอยตัว พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อินทร์บุรี สิงห์บุรี พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานบัว ผ้าทิพย์	342

		หน้า
92	ประติมากรรม วัดอินทรวิหาร บางขุนพรหม กรุงเทพมหานคร พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์	343
93	นายสมเกียรติ หีดแก้ว หัวหน้าคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว	366
94	นายสมเกียรติ หีดแก้ว แม่คู่คณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว	366
95	การสวดพระมาลัยของคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว	367
96	การสวดพระมาลัยของคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว	367
97	ผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์นายวัน หีดแก้ว	368

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

เมื่อสังคมไทยเปิดรับวัฒนธรรมทางซีกโลกตะวันตกเข้ามาหลาย ๆ เรื่องหลาย ๆ อย่างโดยขาดการกลั่นกรองว่าสิ่งใดดีมีประโยชน์สมควรรับเข้ามา สิ่งใดที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์ ไม่เหมาะกับสังคมไทยก็ไม่สมควรรับเข้ามา การเปิดรับวัฒนธรรมทางซีกโลกตะวันตกเข้ามาโดยขาดการกลั่นกรองจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ นานา ปัญหาอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยก็คือการทำลายทุนทางสังคมที่ดีที่งดงาม และมีคุณค่าของคนไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมของความเป็นไทย

สังคมภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งที่เคยมีความเข้มแข็งในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมของตนมาเป็นเวลาช้านาน มีจุดเด่นและคงเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่นและมั่นคงตลอดมา แต่ในปัจจุบันความเข้มแข็งและความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาคใต้นั้น กำลังลดน้อยถอยลงจนน่าเป็นห่วงว่า จะสูญหายหรือถูกกลืนหายไปกับวัฒนธรรมภูมิภาคอื่นและวัฒนธรรมตะวันตก ภาษาถิ่นใต้กำลังถูกภาษาถิ่นกลางกลืน คนใต้หลายภาคส่วนโดยเฉพาะในส่วนของสังคมเมืองหันไปใช้ศัพท์ภาษาถิ่นกลางที่พูดด้วยสำเนียงใต้มากขึ้น วรรณกรรมเฉพาะถิ่นใต้ที่บันทึกไว้ในใบลานและสมุดข่อย หรือหนังสือบุดช่างหาคนอ่านออกได้ยากเต็มที การละเล่นพื้นบ้านพื้นเมืองหาคนดูไม่ค่อยได้และอาจถึงขั้นดูไม่เป็นด้วยซ้ำ การสวดพระมาลัยในงานศพ หรือที่ทางภาคกลางเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สวดคฤหัสถ์ หรือฆราวาสออกฉาก เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่เกือบจะหาคนสวดและหาดูได้ยาก ทั้งๆ ที่เคยเฟื่องฟูและนิยมกันมากในอดีต วัฒนธรรมที่ดีงดงาม มีคุณค่าต่อสังคมเช่นนี้เสื่อมความนิยมลงและกำลังจะสูญหายจากสังคมภาคใต้ หากปล่อยให้เป็นเช่นนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะวัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า “การสวดพระมาลัย” นี้เคยเป็นเครื่องมือเพื่อใช้อบรมสั่งสอนให้คนละเว้นการทำชั่วและประพฤติผิดศีล มุ่งสอนให้คนประกอบกรรมดี ทำบุญ ทะนุบำรุงศาสนา ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สังคมภาคใต้สั่งสม ไว้จนเป็นปึกแผ่นมั่นคง เป็นมรดกที่ตกทอดมาเป็นระยะเวลายาวนาน หากสังคมสามารถอนุรักษ์รักษาสิ่งนี้ไว้ได้ น่าจะเป็นฐานของทุนทางสังคมที่จะช่วยกล่อมเกลาจิตใจของคนให้เป็นคนที่มีจริยธรรมและคุณธรรม เป็นคนดีในสังคมอันจะช่วยเสริมสร้างให้สังคมภาคใต้เป็นสังคมที่มีคุณภาพและเข้มแข็งแบบยั่งยืนสืบไป

วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องพระมาลัย มีจุดมุ่งหมายหลักที่แต่งขึ้นเพื่อนำไปใช้สวดสั่งสอนคนในสังคม เดิมใช้สวดในงานแต่งงานก่อนส่งตัวคู่บ่าวสาวเข้าหอ เพื่อสั่งสอนให้คู่บ่าวสาวรู้จักเกรงกลัวต่อการบาป โดยเน้นมิให้ล่วงละเมิดผิดประเวณีสามีและภรรยาผู้อื่น จึงนิยมสวดตอนเปรตขึ้นต้นงิ้ว

เสฐียรโกเศศ [1] ได้กล่าวถึงการสวดพระมาลัยสูตรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับประเพณีการแต่งงาน สรุปได้ว่า ตามประเพณีเดิมของไทยไม่ส่งตัวเจ้าสาวในวันแต่ง จะต้องรอจนกว่าจะถึงฤกษ์วันเรียงหมอน ซึ่งบางทีก็ต่อจากวันแต่งไปอีกหลายวัน ระหว่างนี้เจ้าบ่าวจะต้องนอนเฝ้าหออยู่คนเดียว ในตอนค่ำฝ่ายเจ้าสาวจะส่งผ้านุ่งมาให้ผืนหนึ่งเพื่อจะได้ผลัดนุ่งนอนเฝ้าหอ เจ้าบ่าวอาจนอนเฝ้าหอเป็นเวลา 3-7 คืน หรือนานกว่านั้น ซึ่งจะขึ้นอยู่กับฤกษ์ ในช่วงระยะเวลาที่เจ้าบ่าวต้องนอนหอนั้น บิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะช่วยกันจัดหาบัณฑิตฝ่าย 2 คนมาสวด “มาลัยสูตร” ให้เจ้าบ่าวฟัง การสวดจะสวดเป็นทำนองต่างๆ อย่างโอดครวญ โหยหวน เป็นที่นิยมกันว่าไพเราะน่าฟัง การสวดมาลัยสูตรนี้มีข้อความเป็นคำสั่งสอนเจ้าบ่าวให้ประพฤติกิริยามารยาท และวาจาน้ำใจให้งามบริสุทธิ์ รู้บาปบุญคุณโทษ ดังพรรณนาไว้ในบทสวดพระคัมภีร์นั้น การสวดมาลัยสูตรจะสวดที่เรือนหอทุกคืน เวลาได้ยามหนึ่งก็เลิกต่อมานำไปใช้สวดในงานศพ

เปลื้อง ณ นคร [2] ได้กล่าวไว้ว่า “พระมาลัยสูตรนี้ นับถือกันว่าเป็นเรื่องที่มีสิริมงคล เช่นเดียวกันกับเรื่องมหาเวสสันดรชาดก เดิมเรื่องพระมาลัยนี้ใช้สวดในพิธีแต่งงานตอนเจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอ ต่อมาใช้สวดหน้าศพด้วย แต่สมัยนี้ได้เสื่อมความนิยมไปแล้ว”

เนื้อหาพระมาลัยกลอนสวด จะมุ่งสอนให้มนุษย์เกรงกลัวต่อการทำบาปต่างๆ นานา โดยเฉพาะการละเมิด หรือกระทำผิดศีลห้า เช่น สอนให้เห็นโทษของการดื่มสุราว่าเมื่อตายไปจะตกนรกกลายเป็นเปรตถูกทรมาน ถูกยมบาลเอาน้ำกรด หรือน้ำแสบกรอกปาก ได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัส

เปรตหนึ่งใจหฤโหด　　ใจเขลาโฉดกินแต่น้ำเมา
บ่มิได้จดจำเอา　　ธรรมะพระเจ้าสั่งสอนใจ
ยมภบาลเอาน้ำแสบ　　อันเคี่ยวพล่านในกลางไฟ
เทลงตระบัดใจ　　ในปากนั้นปากเปื่อยพัง
น้ำแสบตกถึงคอ　　คอไหม้พองเป็นมันยัง
ถึงอกอกเปื่อยพัง　　เป็นรูทะลุปรุออกมา

---

[1] เสฐียรโกเศศ (นามแฝง) ; **ประเพณีเรื่องแต่งงานบ่าวสาวของไทย**. 2514. หน้า 267.

[2] เปลื้อง ณ นคร. **ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา**. 2510. หน้า 173.

บาปเมื่ออยู่เป็นคน ได้กินเหล้าเมาสุรา
อกทะลุปรุออกมา บาปกินเหล้าแลเมามาย
น้ำแสบตกถึงไส้ ไส้นั้นขาดกระจัดกระจาย
ตับพุงเปื่อยทะลาย เพราะบาปกรรมกินสุรา

สอนเรื่องจริยธรรมแก่สามีภรรยาให้เป็นคนมีผัวเดียวเมียเดียว

เมื่อใดชายคิดชอบ แลประกอบใจกุศล
สันโดษด้วยเมียตน แต่คนเดียวเป็นภรรยา
ผู้หญิงก็ชื่นชม อยู่สมสู่เสน่หา
รักผัวผู้เดียวนา เป็นจอมเกล้าเจ้าจอมตน

สอนให้ภรรยาไม่นอกใจสามีไปคบชู้สู่ชายอื่น

พรางผัวบ่มิให้รู้ ลักเล่นชู้เสพย์กามา
แต่งตนให้งามโสภา เพื่อจะให้ชายอื่นดู
ต่อหน้าผัวกระทำเป็นมิตร ลับหลังคิดเป็นศัตรู
แต่งแง่ให้ชายอื่นดู ลักเล่นชู้ซ่อนเงื่อนงำ
ทำรักแล้วทำโกรธกริ้ว ชักหน้านิ่วให้ผัวยำ
แสร้งให้แสร้งแกล้งทำ ทำกลหกมารยา
หญิงนั้นครั้นวอดวาย หายชีวิตจากโลกา
ไปขึ้นงิ้วยมภบาลมา รุมเอาหอกไล่ทิ่มแทง
ผูกแขวนเอาหัวลง เพราะหญิงนั้นน้ำใจแข็ง
ยมภบาลเอาหอกแทง บาปใจแข็งเล่นชู้เหนี่ยวผัว

สอนให้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ผู้ใดใคร่จะเห็น ข้าเมื่อเป็นพระบวร
ให้ตัดใจโอนอ่อน บวชเป็นสงฆ์แลนางชี
ให้ไหว้พระทุกค่ำเช้า ก้มกราบเกล้าอัญชุลี
สวดมนต์แผ่ไมตรี เมตตากรุณาอุเบกขา

สอนให้รู้จักทะนุบำรุงศาสนา เป็นโยมอุปัฏฐาก ปรนนิบัติช่วยเหลืองานต่างๆ ของพระสงฆ์

ปรนนิบัติแก่พระสงฆ์ทุกวัน อุตส่าห์ฟังธรรม
แลอุปัฏฐากแก่พระสงฆ์
ไหว้นบด้วยเคารพดำรง เอาจิตใจปลง
ช่วยธุระพระสงฆ์อันดี

และสอนให้ปฏิบัติธรรมรักษาศีล และถวายจตุปัจจัยแด่พระสงฆ์

ภาวนาพระไตรลักษณ์ เพื่อจะหักน้ำใจลง
ตัดโลภะ โทสะ ให้ปลดปลง ตามพระเจ้าตรัสเทศนา
ศีลห้าแลศีลแปด ศีลสิบหมั่นรักษา
ถวายข้าวสงฆ์แลวัตถา จตุปัจจัยให้ทาน

นอกจากสอนเรื่องจริยธรรมแก่มนุษย์แล้ว พระมาลัยกลอนสวดยังได้นำความเชื่อเรื่องนรก เรื่องสวรรค์ และเรื่องพระศรีอาริย์อันเป็นเรื่องของโลกในอุดมคติมาผูกเป็นเรื่องขึ้น เพื่อเป็นคติสอนใจมนุษย์ว่า หากผู้ใดทำกรรมชั่วเมื่อตายไปจะเกิดในเมืองนรกที่แสนจะน่ากลัวต้องผจญกับทุกข์ต่างๆ นานา หากทำความดีจะได้ไปเกิดในเมืองสวรรค์ที่มีแต่ความสุขความสะดวกสบาย หากใครใคร่ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ ซึ่งเป็นยุคแห่งอุดมคติของมนุษย์ก็ต้องประกอบกรรมดี ทะนุบำรุงพุทธศาสนา และต้องฟังเทศน์มหาเวสสันดรชาดกให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ในวันเดียว พร้อมบูชาจตุปัจจัยกัณฑ์เทศน์อย่างละพัน ความเชื่อดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อแนวคิดคนไทยมาก คนไทยในยุคก่อนจะเชื่อว่า นรกเป็นดินแดนที่มนุษย์ต้องเกิดเพื่อชดใช้ผลแห่งบาปกรรมที่ตนได้ทำไว้ในชาตินี้ เช่น ผู้ที่ทำบาปด้วยการฆ่าหมูขายเพื่อเลี้ยงชีพ เมื่อตายไปจะตกนรกกลายเป็นเปรตมีขนเป็นดาบงอกออกมาเชือดเนื้อของตนเอง แล้วถูกฝูงแร้งกาพากันรุมจิกทึ้งเนื้อตัวได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานมาก

ยังมีเปรตหนึ่ง เจ็บปวดเหลือทน เส้นขนทั้งตน เป็นดาบเชือดลง
ขนนั้นงอกออก เต็มทั่วทั้งองค์ เป็นดาบเชือดลง ทั่วสารพางค์
ทนเจ็บบ่มิได้ ร้องไห้อึดคราง แร้งกาจิกพลาง พาไปเวหา
ร้องครางอึดอึด ทนเวทนา เจ็บปวดหนักหนา เพียงดังสิ้นชนม์
ฝูงเปรตหมู่นี้ เมื่ออยู่เป็นคน ใจร้ายอกุศล ย่อมฆ่าหมูขาย
ขนเป็นหอกดาบ เพราะบาปบ่มิอาย บาปฆ่าหมูขาย เลี้ยงลูกเมียตน

จะตกนรก นับเท่าเส้นขน แต่ละเส้นแต่ละหน นับชาติแต่ละที ละทีละที ยิ่งกว่าพันปี บาปตนราวี ฆ่าหมูขายเลี้ยงตน

แต่หากมนุษย์ประกอบแต่กุศลกรรม เมื่อตายไปผลบุญจะสนองส่งให้ผู้นั้นไปเกิดบนสวรรค์ มีวิมานทิพย์เป็นที่อาศัย มีนางฟ้าเป็นบริวาร เสวยแต่ความสุข เช่น เมื่อให้ทานแก่พระสงฆ์แล้ว เชื่อว่าผลบุญจะสนองส่งให้ผู้นั้นไปเกิดเป็นเทวดาบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 20,000 องค์

อินทราจึ่งบอกกุศล เทพนี้เมื่อเป็นคน
ใส่บาตรหน่อยหนึ่งทีเดียว
แก่ภิกษุอันเดินเดียว บิณฑบาตมิได้แลเหลียว
ประกอบด้วยศีลาจารย์
ผู้ใดได้ใส่บาตรเป็นทาน แก่ภิกษุศีลาจารย์
เดินบิณฑบาตในหนทาง
ผู้นั้นได้บริวารล้วนนาง ประดับต่างต่าง
ได้สองหมื่นล้วนมีรูปโฉมโนมพรรณ

เชื่อว่าเมื่อสิ้นสุดแห่งยุคพระพุทธศาสนาของพระสมณโคตม โลกจะเข้าสู่กลียุคหรือมิคสัญญียุคมนุษย์จะประพฤติผิดศีล เกิดรบราฆ่าฟันกันเองล้มตายเกือบหมด จากนั้นจึงเกิดห่าฝนต่างๆ มาชะล้างความชั่วร้ายทั้งหลาย มนุษย์ที่รอดตายได้หันมาตั้งมั่นในธรรมแล้วเข้าสู่ยุคพระศรีอาริย์ โดยเชื่อว่าผู้ที่จะมาเกิดในยุคพระศรีอาริย์จะต้องประกอบแต่กรรมดี ปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา รักษาศีล ให้ทาน ภาวนาธรรม และต้องฟังเทศน์มหาเวสสันดรชาดกให้จบภายในวันเดียวทั้ง 13 กัณฑ์ พร้อมบูชากัณฑ์เทศน์อย่างละพันจึงจะได้ไปเกิดในโลกนี้

ผู้ใดจะใคร่ทัน สมเด็จองค์พระศรีอาริย์
ให้ตั้งใจชื่นบาน ฟังนิทานพระเวสสันดร
ผู้ใดจะใคร่ไหว้ เมื่อท่านได้เป็นบวร
ให้ฟังนิทานพระเวสสันดร ในวันเดียวจบทั้งนั้น
ฟังปาจารีย์พระเทศนา ฟังคาถาถ้วนทั้งพัน
ข้าวบิณฑ์ขนมนั้น ทุกสิ่งอันจงมากมาย
ฉัตรธงเพดานกั้น รูปภาพนั้นถูกแขวนราย
ประทีปธูปเทียนถวาย ดอกไม้เพลิงเรืองรัศมี

ดอกบัวหลวงดอกบัวขาว ดอกสามหาวจงกลนี
ดอกอุบลอันมีสี นิลุบลย่อมนานา
ดอกไม้สีใสสุทธิ์ ดอกสัตบุษย์แดงรจนา
สิ่งละพันถวายบูชา มหาชาติพระเวสสันดร
ฟังแล้วให้ปฏิบัติ ทำตามอรรถพระสั่งสอน
มหาชาติพระเวสสันดร ถ้วนคาถาพระบาลี
ผู้ใดฟังดังนี้จบ จึงจะพบท่านด้วยดี
จึงจะเห็นพระไมตรี เมื่อเป็นพระพ้นประมาณ

และเชื่อว่ายุคพระศรีอาริย์ บ้านเมืองจะอุดมสมบูรณ์ หมู่มนุษย์จะมีแต่ความสุขความสบาย จึงเป็นยุคแห่งอุดมคติเป็นยุคแห่งความปรารถนาของคนไทย

เมื่อใดคนทั้งหลาย เล่นสบายหฤหรรษา
เสวยโภชน์อันโอชา อันเจือจานได้หวานชื่น
รำร่อนฟ้อนชื่นชม เสมือนเทพในชั้นฟ้า
เล่นสนุกเกษมสันต์ เครื่องใช้สอยอเนกไป
ขับสีซอแลพึงฟัง ด้วยแตรสังข์ส่งเสียงใส
ตีฆ้องแลกลองชัย ดุริยดนตรีบำเรอกัน
เล่นสนุกนอนสบาย ยิ้มพริ้มพรายเกษมสันต์
มิได้ใช้สอยกัน อยู่เป็นสุขหฤหรรษา

คุณค่าของพระมาลัยกลอนสวดที่เข้าถึงจิตใจของคนไทยเช่นนี้เอง จึงทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้มีการสืบทอดกันมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จนเกิดเป็นวัฒนธรรมสืบทอดทางวัตถุที่คนไทยจะนิยมสร้าง (คัดลอกต่อ) หนังสือพระมาลัยกลอนสวดไว้เป็นพุทธบูชามากที่สุด ดังสุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์[3] กล่าวว่า

> เรื่องที่นิยมสร้างเป็นหนังสือถวายวัดมากที่สุด คือ เรื่องพระมาลัยซึ่งนิยมจารด้วยอักษรขอม ใช้ภาษาบาลี หรือภาษาไทยแล้วแต่ความถนัดของผู้แต่ง และมักจะจารอย่างประณีตบรรจงเป็นพิเศษกว่าเรื่องอื่นๆ

---

[3] สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์.**รายงานการวิจัยพุทธศาสนาแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออกสมัยกรุงศรีอยุธยา**. 2523, หน้า 101.

ทั้งนิยมเขียนภาพอย่างวิจิตรพิสดารขนาดของหนังสือก็มักจะใหญ่เป็นพิเศษ เรื่องพระมาลัยจะมีอยู่เกือบทุกวัด

จากอานิสงส์แห่งพุทธบูชาดังกล่าว ปัจจุบันเราจึงยังคงพบเห็นหนังสือพระมาลัยกลอนสวดทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งเก็บรักษาไว้ตามสถาบันการศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม วัด และบ้านเป็นจำนวนมากมาย หนังสือเหล่านี้มักจาร หรือคัดลอกไว้ในสมุดข่อย หรือใบลาน ด้วยอักษรต่างๆ คือ อักษรขอม อักษรมอญ อักษรธรรม และอักษรไทย สถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ [4] คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 5 แห่ง และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้รวบรวมและจัดทำทะเบียนพระมาลัยกลอนสวดเอาไว้ในหนังสือวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้: สถานภาพการศึกษาและแหล่งสืบค้นทั้งต้นฉบับที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ โดยรวบรวมต้นฉบับจากสถาบันการศึกษา ศูนย์วัฒนธรรม และหอวัฒนธรรมในภาคใต้ หนังสือเหล่านี้จารด้วยอักษรขอมบ้าง อักษรไทยบ้าง สามารถรวบรวมไว้ได้ 115 ฉบับ จำนวนต้นฉบับนี้ยังไม่นับรวมถึงต้นฉบับที่เป็นสมบัติส่วนตัวของชาวบ้านที่ได้เก็บรักษาไว้เอง ซึ่งไม่สามารถทราบจำนวนได้ จะเห็นได้ว่าการสืบทอดทางเอกสารโดยวิธีสร้าง หรือคัดลอกเคยแพร่หลายมากในภาคใต้ ส่วนการสืบทอดโดยวิธีอื่น เช่น การเล่านิทาน การวาดภาพ (จิตรกรรม) การเทศน์ และการละเล่น (สวด) ในยุคก่อนคงนิยมทำควบคู่ไปกับการสืบทอดทางเอกสาร การสืบทอดโดยวิธีหลังนี้ปัจจุบันค่อนข้างพบเห็นยาก ยังพอพบเห็นได้ก็แต่การละเล่น หรือการสวดพระมาลัย จากการสำรวจและเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยและคณะพบว่า ปัจจุบันในภาคใต้การสืบทอดโดยวิธีสวดพบเพียงแห่งเดียวที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะอำเภอไชยา และอำเภอท่าชนะ มีการฟื้นฟูขึ้นมาหลายกลุ่มหลายคณะ เจริญ ศรประดิษฐ์ และคณะ [5] ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแลดงพื้นบ้านภาคใต้ : กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมาลัย” พบว่าที่อำเภอไชยามีคณะมาลัยอยู่ 3 คณะ คือ คณะสวดมาลัยยางเตี้ย ที่ตำบลโมถ่าย คณะสวดมาลัยบ้านสามสัก ที่ตำบลเวียง และคณะสวดมาลัยนายวารี ปัญญาอภิวงศ์ ที่ตำบลเลม็ด และที่อำเภอท่าชนะพบ 1 คณะ คือ คณะสวดมาลัยสมอทอง ที่ตำบลสมอทอง และจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ได้ค้นพบอีก 2 คณะ ที่อำเภอไชยา ได้แก่ คณะสวดมาลัยของนายเจริญ มีธรรม ที่ตำบลทุ่ง กับคณะของนายวัน หีดแก้ว ที่ตำบลตระกรบ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยและคณะจึงได้ไปเก็บข้อมูลการสวดพระมาลัยของคณะสวดมาลัยนายวัน หีดแก้ว ในงานศพนางชื่น จันทร์ช่วง

---

[4] สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **วรรณกรรมท้องถิ่นใต้ : สถานภาพการศึกษาและแหล่งสืบค้น**. 2540. หน้า 268-277.

[5] เจริญ ศรประดิษฐ์และคณะ. **การศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแลดงพื้นบ้านภาคใต้ : กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมาลัย.** 2550. หน้า 109-116.

อายุ 87 ปี ที่บ้านยางยวน ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี การเก็บข้อมูลครั้งนี้ได้บันทึกเสียงและภาพการสวดไว้อย่างละเอียดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ เพื่อเป็นข้อมูลด้านหนึ่งในงานวิจัยนี้

การฟื้นฟูเพื่อการสืบทอดทางการละเล่นดังกล่าวกระทำกันโดยบุคคล ยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดเข้าไปจัดทำอย่างจริงจัง จึงไม่แน่ใจว่าการสืบทอดนี้จะต่อเนื่องตลอดไปหรือไม่ ส่วนการสืบทอดทางเอกสารที่สร้างหนังสือขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาค่อนข้างจะหาได้ยากแล้วในปัจจุบัน เอกสารที่เคยสร้างไว้ในรูปลักษณ์ของหนังสือบุด หรือใบลาน ที่จารด้วยอักษรขอมปัจจุบันก็หาคนอ่านที่แตกฉานได้ยากเต็มที อนาคตแห่งการสืบทอดทางเอกสารจึงค่อนข้างเห็นได้ชัดว่าจะเกิดอะไรอย่างไรต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาเรื่องนี้ โดยเลือกพระมาลัยกลอนสวดจากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมมาศึกษาในประเด็นสารัตถะ และเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อประกอบการศึกษาประเด็นการสืบทอด โดยผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยรักษา และพัฒนาทุนวัฒนธรรมทางสังคมทางด้านนี้ให้พัฒนา และยั่งยืนคู่ภาคใต้สืบต่อไปอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อปริวรรตพระมาลัยกลอนสวดจากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมเป็นอักษรไทย และจากอักขรวิธีเดิมเป็นอักขรวิธีปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์สารัตถะที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวด
3. เพื่อวิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด
4. เพื่อวิเคราะห์การสืบทอดของพระมาลัยกลอนสวด และการสวดพระมาลัย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้ต้นฉบับพระมาลัยกลอนสวดที่เป็นอักษรไทย และอักขรวิธีปัจจุบันซึ่งปริวรรตจากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอม และใช้อักขรวิธีเดิม อันก่อให้เกิดประโยชน์ และความสะดวกต่อผู้ศึกษาค้นคว้าที่อ่านอักษรขอมไม่ได้
2. สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ และจริยธรรมของคนไทยและความงดงามของภาษาที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวด
3. ทำให้เห็นหน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวดที่มีต่อคนไทย และสังคมไทยว่าเป็นเช่นไร
4. ทำให้เห็นร่องรอยการสืบทอดของวรรณกรรมเรื่องนี้ และการสืบทอดด้านการสวดพระมาลัยที่ผ่านทางศิลปะและประเพณีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันว่ามีความเป็นมาอย่างไร และจะเป็นเช่นไรต่อไปในภายภาคหน้า

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในประเด็นการสืบทอดด้านการสวดพระมาลัยจะศึกษาข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ภาคใต้ โดยจะศึกษากรณีตัวอย่างในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีมาประกอบการวิจัยครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านข้อมูล

การศึกษาประเด็นสารัตถะ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับอักขรวิธี การใช้คำ ความเชื่อ จริยธรรม บทบาท และหน้าที่ จะศึกษาจากเอกสาร โดยใช้หนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นต้นฉบับหลักของข้อมูล

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 ปริวรรตหนังสือบุดเรื่องพระมาลัยกลอนสวดจำนวน 10 ฉบับ ที่จารด้วยอักษรขอมเป็นอักษรไทย และจากอักขรวิธีเดิมเป็นอักขรวิธีปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

3.1.1 พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดโพธิ์ปฐมาวาส

3.1.2 พระมาลัยกลอนสวดวัดชมพูพนัส จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1.3 พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพิศาลนฤมิตร อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1.4 พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดชลธารวดี ตำบลน้ำวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

3.1.5 พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

3.1.6 พระมาลัยกลอนสวดฉบับพระเฉย วัดมัชฌิมภูมิ ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

3.1.7 พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดโพธิการาม จังหวัดพังงา

3.1.8 พระมาลัยกลอนสวด วัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

3.1.9 พระมาลัยกลอนสวด ไม่ปรากฏที่มา

3.1.10 พระมาลัยกลอนสวด ไม่ปรากฏที่มา

3.2 สารัตถะที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ

3.2.1 สารัตถะด้านภาษา

3.2.1.1 อักขรวิธี

3.2.1.2 การใช้คำและศิลปะการใช้คำ

3.2.1.3 การใช้สำนวนโวหารและภาพพจน์

3.2.2 สารัตถะด้านความเชื่อ

3.2.2.1 ความเชื่อเรื่องนรก

3.2.2.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์

3.2.2.3 ความเชื่อเรื่องพระศรีอาริย์

3.2.2.4 ความเชื่อเรื่องพระธาตุจุฬามณี

3.2.2.5 ความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติ

3.2.2.6 ความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์พระมาลัย

3.2.2.7 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

3.2.2.8 ความเชื่อเรื่องต้นโพธิ์

3.2.2.9 ความเชื่อเรื่องการให้ทานชีวิต

3.2.3 สารัตถะด้านจริยธรรม

3.2.3.1 จริยธรรมทั่วไป

3.2.3.2 จริยธรรมของสามีภรรยา

3.2.3.3 จริยธรรมของบุตร

3.2.3.4 จริยธรรมของศิษย์

3.2.3.5 จริยธรรมของผู้ปกครอง

3.2.3.6 จริยธรรมของพระโพธิสัตว์

3.3 บทบาทและหน้าที่ของพระมาลัยกลอนสวด

3.3.1 ด้านการให้การศึกษา

3.3.2 ด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิต

3.3.3 ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม

3.3.4 ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ

3.3.5 ด้านสังคมสัมพันธ์

3.3.6 ด้านการเผยแพร่วรรณกรรมอื่น

3.4 การสืบทอดที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมพระมาลัย

3.4.1 การสืบทอดผ่านงานศิลปะ

3.4.1.1 แขนงจิตรกรรม

3.4.1.2 แขนงประติมากรรม

3.4.2 การสืบทอดผ่านประเพณี

3.4.2.1 การสวดพระมาลัย

3.4.2.2 การเทศน์พระมาลัย

3.4.2.3 การเล่าเรื่องพระมาลัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิเคราะห์สารัตถะที่เกี่ยวกับความเชื่อ และจริยธรรมจะวิเคราะห์จากข้อมูลเนื้อหาในหนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

2. การยกตัวอย่างประกอบหากนำมาจากพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะจะยกตัวอย่างทั้งเนื้อความที่เป็นอักขรวิธีเดิม และอักขรวิธีปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

อักขรวิธีเดิม หมายถึง วิธีการนำอักษร ได้แก่ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายประกอบการเขียนมาเขียนประสมเป็นคำขึ้นในยุคก่อนที่จะมีพจนานุกรม ซึ่งเป็นแบบกำหนดของการเขียนคำอย่างในปัจจุบัน อักขรวิธีเดิมจึงมีรูปแบบการประสมเป็นคำที่ไม่แน่นอนตายตัว

อักขรวิธีปัจจุบัน หมายถึง วิธีการเขียนคำที่ได้กำหนดขึ้นไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 เพื่อให้เป็นแบบของการเขียนคำให้เป็นอย่างเดียวกัน

สารัตถะ หมายถึง เนื้อหา หรือความคิดสำคัญที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง หรือวรรณกรรมนั้นๆ

การสืบทอด หมายถึง การรับช่วงความรู้ ความคิด จากบรรพบุรุษมาสู่ตนเอง หรือสังคมในช่วงเวลาปัจจุบัน

จริยธรรม หมายถึง แนวทางแห่งการประพฤติ หรือปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ อันดีงามแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น หรือสังคม สิ่งดังกล่าวนี้สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และยอมรับว่าดีต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เพื่อให้บรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าที่พึงประสงค์

ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์ได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจโลกแล้วสั่งสมมาเป็นเวลานาน และเชื่อว่าสิ่งนั้นมีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดี หรือผลร้ายจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ ผู้ยึดถือปฏิบัติตามจะเป็นที่ยอมรับของคณาญาติ และสังคม ผู้ฝ่าฝืนจะไม่เป็นที่พึงปรารถนา

พระมาลัยกลอนสวด หมายถึง วรรณกรรมพื้นบ้านแนวศาสนา ที่แต่งด้วยกาพย์ นิยมนำไปสวดในงานศพ ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์พระมาลัยกลอนสวดในแง่สารัตถะ และการสืบทอดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูล คือ หนังสือบุดเรื่องพระมาลัยกลอนสวด ที่จารด้วยอักษรขอม จำนวน 10 ฉบับ เพื่อนำมาปริวรรตเป็นอักษรไทย และอักขรวิธีปัจจุบันตามขอบเขตเนื้อหาข้อ 3.1

1.2 คัดเลือกพระมาลัยกลอนสวดฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ที่สุดจำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางเอกสารที่จะใช้วิเคราะห์เรื่องสารัตถะต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้

1.3 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับพระมาลัยเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหา และการวิเคราะห์

1.4 สร้างเครื่องมือ คือ แบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อ และจริยธรรม

1.5 เก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้ โดยเน้นการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และบันทึกภาพการสวดพระมาลัยในงานศพที่เป็นสถานการณ์จริงด้วยระบบวีดีทัศน์ เพื่อเป็นข้อมูลทางเสียง และภาพ

2. การจัดกระทำกับข้อมูล

2.1 ปริวรรตพระมาลัยกลอนสวดจำนวน 10 ฉบับ ตามขอบเขตเนื้อหาข้อ 3.1 ซึ่งจารไว้ในสมุดข่อย หรือหนังสือบุด จากอักษรขอมเป็นอักษรไทย และจากอักขรวิธีเดิมเป็นอักขรวิธีปัจจุบัน

2.2 คัดเลือกพระมาลัยกลอนสวดที่ปริวรรตแล้วไว้ 1 ฉบับ ได้แก่ พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มาทำเป็นข้อมูลทางขอบเขตเนื้อหา แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนี้ตามขอบเขตเนื้อหาข้อ 3.2 และข้อ 3.3

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีสัมภาษณ์มาประกอบการวิเคราะห์ตามขอบเขตเนื้อหาข้อ 3.4

2.4 บันทึกเสียง และภาพการสวดพระมาลัยในงานศพที่เป็นสถานการณ์จริงด้วยระบบวีดีทัศน์ ไว้เป็นข้อมูลทางเสียง และภาพ เพื่อประกอบการวิจัยครั้งนี้

2.5 การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า จะเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระมาลัย

วัฒนา ณ นคร [6] ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะร่วมของพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง โดยการวิเคราะห์อนุภาคที่สำคัญในวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องพระมาลัยทั้งที่เป็นมุขปาฐะ เป็นลายลักษณ์ของภาคกลาง และวรรณคดีแบบฉบับเรื่องพระมาลัยคำหลวง ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์อนุภาคนิทานเรื่องพระมาลัย

เรื่องพระมาลัยน่าจะกำเนิดมาจากฉบับลายลักษณ์ก่อน เมื่อประชาชนนิยม เรื่องดังกล่าวจึงแพร่หลาย แล้วเล่าสืบต่อๆ มาจนกลายเป็นสำนวนมุขปาฐะ ในบทประณามคาถาหรือบทไหว้ครูของพระมาลัยฉบับกลอนสวดระบุว่า เรื่องพระมาลัยเป็นนิทานธัมมะ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์อนุภาคนิทานเรื่องพระมาลัยในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ลักษณะของข้อมูลเรื่องพระมาลัย

พบว่าที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยมี 4 ประเภท หรือสำนวน

1.1.1 ประเภทมุขปาฐะ เป็นเรื่องเล่าสืบทอดต่อกันมาเป็นวาจา เล่าเป็นร้อยแก้ว ผู้เล่ามักเล่าเนื้อหาที่เป็นแกนสำคัญของเรื่องมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อย ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดจึงคลาดเคลื่อนมากกว่าสำนวนหรือประเภทอื่นๆ เพราะเป็นการเล่าจากความจำของผู้เล่า

1.1.2 ประเภทเทศนาโวหาร เป็นข้อมูลที่แพร่หลายมาก มักจารหรือบันทึกไว้ในใบลาน ใช้สำหรับเทศน์ในโอกาสต่างๆ เป็นร้อยแก้ว บางครั้งอาจเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อเรื่องอย่างพิสดาร ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

1.1.3 ประเภทกลอนสวด แพร่หลายมากเช่นเดียวกับประเภทเทศนาโวหาร จารไว้ในสมุดไทย สมัยโบราณใช้สวดในงานแต่งงานต่อมาใช้สวดในงานศพ และใช้เป็นแบบฝึกหัดอ่านและท่องจำสำหรับกุลบุตรที่ไปเรียนหนังสือที่วัด แต่งเป็นร้อยกรองด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์ มีทำนองสวดลำนำประกอบหลายทำนอง

1.1.4 ประเภทวรรณคดี ได้แก่ พระมาลัยคำหลวงแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร่าย แพร่หลายเฉพาะในราชสำนัก

1.2 เนื้อเรื่องย่อ

เนื้อเรื่องพระมาลัยแบ่งเป็น 2 ภาค คือภาคนรก กับ ภาคสวรรค์ สำนวนกลอนสวดและเทศนาโวหาร แต่ละภาคจะมีรายละเอียดเท่าเทียมกัน ส่วนสำนวนวรรณคดีจะกล่าวถึงภาคนรกเพียงเล็กน้อย เนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นที่ภาคสวรรค์

---

[6] วัฒนา ณ นคร., **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้าน และพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 41-152.

1.3 การสร้างเรื่อง

เรื่องพระมาลัย เป็นเรื่องที่กวีสร้างขึ้นเอง เพราะไม่ปรากฏหลักฐานที่มาด้านประวัติของตัวละครตามตำนานพุทธประวัติ หรือตามประวัติศาสตร์ของไทยและต่างประเทศ โดยเนื้อเรื่องระบุว่าพระมาลัยเป็นพระอรหันต์องค์สุดท้ายหลังพุทธกาล แต่กลับไม่ปรากฏนามพระมาลัยในประวัติพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า แม้ตามตำนานศาสนาของลังกาจะมีพระอรหันต์รูปหนึ่ง คือ พระมลิยเทวเถระ ที่ชื่อใกล้เคียงกับพระมาลัย แต่ไม่ปรากฏเรื่องการไปเยือนสวรรค์ นรก และพบพระศรีอาริยเมตไตรย ตัวเอกของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยจึงน่าจะเป็นตัวละครที่กวีสร้างขึ้นมาเองมากกว่า

โครงเรื่องพระมาลัยจะคล้ายคลึงกับนิทานพื้นเมืองของลังกาเรื่องหนึ่งคือ จูลคัลละ ซึ่งรวมอยู่ในหนังสือรสวาหินี จูลคัลละ เป็นอุบาสกที่เลื่อมใสในศาสนา บริจาคทานและปรนนิบัติภิกษุอาพาธ วันหนึ่งพระมลิยเทวเถระอาพาธไปบิณฑบาตข้าวยาคูจากจูลคัลละ แล้วชวนจูลคัลละไปนมัสการพระเจดีย์จุฬามณียังดาวดึงส์เทวโลก พบพระอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์เสด็จมานมัสการพระเจดีย์พร้อมด้วยเทพบุตร เทพธิดา มีผิวกายและอาภรณ์สีต่างๆ จูลคัลละจึงได้ไต่ถามถึงกุศลกรรมของเทพบุตรจำนวน 5 องค์นั้น เมื่อกลับมายังโลกมนุษย์ จูลคัลละได้เล่าเรื่องราวให้ผู้คนทั้งหลายฟังและบอกให้ทำบุญสร้างกุศล ต่อมาอีกเจ็ดวันจูลคัลละถึงแก่ความตายก็ได้ไปบังเกิดเป็นเทพบุตรบนสวรรค์ชั้นดุสิต จะเห็นว่ารายละเอียดปลีกย่อยไม่ตรงกับพระมาลัย เช่น ไม่กล่าวถึงนรก จำนวนเทพบุตรน้อยกว่า วิธีการไปเยือนดาวดึงส์สวรรค์ต่างกัน ไม่มีบทสนทนาระหว่างตัวเอกกับพระอินทร์และพระศรีอริยเมตไตรย การทำบุญกุศลของชาวชมพูทวีปเมื่อกาลสิ้นศาสนา วิธีการสร้างกุศลเพื่อให้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย เช่น การฟังเทศน์คาถาพัน เป็นต้น รายละเอียดที่ต่างกันเหล่านี้ จึงน่าจะเป็นรายละเอียดที่กวีไทยเสริมแต่งขึ้น แต่โครงเรื่องอาจจะนำเรื่องจูลคัลละมาดัดแปลง ส่วนโครงเรื่องภาคนรกกวีไทยอาจนำแนวความคิดมาจากคัมภีร์ต่างๆ โดยเฉพาะคัมภีร์พระอาทิกรรมในพระวินัยปิฎก ซึ่งมีรายละเอียดของอนุภาคเกี่ยวกับเปรตลักษณะต่างๆ ที่ตรงกับเรื่องพระมาลัย

1.4 การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละครเอก คือ พระมาลัย กวีไทยคงใช้แบบของตัวละครที่มีอยู่แล้วมาสร้างเป็นตัวละครตัวใหม่ คือพระมาลัย ส่วนแม่แบบเดิม คือ พระโมคคัลลาน์ซึ่งเป็นพระอัครสาวกองค์หนึ่งของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอิทธิฤทธิ์ไปโปรดนรกสวรรค์ กวีได้สร้างพระมาลัยเป็นพระอรหันต์ที่มีอิทธิฤทธิ์ มีคุณสมบัติต่างๆ ทัดเทียมพระโมคคัลลาน์ทุกประการ

1.5 สรุปอนุภาคเรื่องพระมาลัย

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบอนุภาคเรื่องพระมาลัยกับดัชนีอนุภาคนิทานของสติธ ทอมป์สัน ปรากฏว่าอนุภาคส่วนใหญ่ตรงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมร่วมของมนุษย์ด้านแนวความคิดว่าไม่จำกัดชนชาติ ภาษา และศาสนา อนุภาคที่คล้ายคลึงกันส่วนใหญ่อยู่ในหมวด A คือ อนุภาคเชิงเทพปกรณัม หมวด D เกี่ยวกับเวทมนต์คาถา หมวด E เกี่ยวกับความตายและคนตาย หมวด F เกี่ยวกับสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ต่างๆ และหมวด Q เกี่ยวกับการให้รางวัลและลงโทษ

2. วิธีการที่วรรณกรรมพื้นบ้านยกระดับขึ้นเป็นวรรณคดี

การพิจารณาความต่างระดับของวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องพระมาลัยกับพระมาลัยคำหลวง ผู้วิจัยได้พิจารณาในประเด็นต่อไปนี้

2.1 ด้านเนื้อหา

วรรณกรรมพื้นบ้านจะบรรจุรายละเอียดภาคนรกอย่างพิสดาร ชี้ให้ผู้อ่านผู้ฟังตระหนักถึงโทษของอกุศลกรรมนานาประการ และในขณะเดียวกันได้ชี้แนะวิธีเลี่ยงอกุศลกรรม คือ เสนอแนวทางป้องกัน และแก้ไขด้วยการทำความดี สร้างบุญกุศล พร้อมทั้งยกตัวอย่างรางวัลของการสร้างกุศลกรรมแม้จะเป็นเพียงส่วนน้อย เช่น ให้ทานด้วยข้าวหนึ่งก้อน ผลบุญกุศลดังกล่าวส่งผลให้ผู้นั้นไปเกิดเป็นเทพบนสวรรค์ ส่วนภาคสวรรค์ผู้แต่งเน้นบุญบารมีของพระศรีอาริยเมตไตรย การสั่งสมบารมีต่างๆ ของพระองค์ จนทำให้เกิดเป็นพระศรีอาริยเมตไตรย และได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าต่อไปในอนาคต อานิสงส์ที่เทพยดา นางฟ้าได้กระทำไว้เมื่อเป็นมนุษย์ที่แสดงให้เห็นว่ายิ่งทำบุญมากเท่าใดก็จะได้รับผลบุญมากขึ้นเท่านั้น และถ้าประพฤติอยู่ในศีลธรรมมากขึ้นไปอีกก็จะได้ไปเกิดทันศาสนาพระอาริยเมตไตรย อันเป็นยุคที่มนุษย์จะได้ดำรงชีวิตอย่างผาสุก ส่วนฉบับวรรณคดีพระมาลัยคำหลวง เนื้อเรื่องจะเน้นภาคสวรรค์กล่าวถึงเรื่องนรกไว้เพียงเล็กน้อย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะที่มาของเนื้อเรื่องน่าจะมาจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน พระมาลัยคำหลวงน่าจะได้เนื้อเรื่องมาจากคัมภีร์มาเลยุย เทวตเถรวตถุ ที่เน้นเรื่องแต่ภาคสวรรค์ ส่วนวรรณกรรมพื้นบ้านคงได้เนื้อเรื่องมาจากฎีกามาลัยที่เนื้อเรื่องจะเน้นทั้งภาคนรก และสวรรค์พอๆ กัน

2.2 รูปแบบคำประพันธ์

วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องพระมาลัยมีทั้งที่แต่งเป็นร้อยแก้ว และร้อยกรองที่แต่งเป็นร้อยแก้ว ได้แก่ พระมาลัยสำนวนเทศนาโวหาร สำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา และสำนวนมุขปาฐะ พระมาลัยที่แต่งเป็นร้อยแก้วสามารถให้รายละเอียดเนื้อความได้มากกว่าโดยไม่มีข้อจำกัด สามารถสอดแทรกเกร็ดความรู้ และข้อคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม

ทำให้การดำเนินเรื่องสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย ที่แต่งเป็นร้องกรองจะใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ เรียกว่า พระมาลัยสำนวนกลอนสวด โดยมีคำบ่งบอกหน้าบทไว้ คือ ฉันท์ ร่าย[7] เอกบท มากร[8] วสันต์ และเชิด บทที่เรียกว่าฉันท์ จะแต่งด้วยกาพย์ลำนำ 11 หรือเรียกกาพย์ยานี ร่าย หรือราบเป็นคำประพันธ์ที่คล้ายกลอนสี่ เอกบทคล้ายภุชงคประยาต มากร หรือกาพย์สุรางคนางค์ วสันต์ และเชิดคือ กาพย์ฉบัง ส่วนพระมาลัยคำหลวง ที่ใช้เรื่องว่า “คำหลวง” ก็เพื่อให้ต่างวรรณกรรมพื้นบ้านที่เป็นคำวัด เป็นบทร้อยกรองที่แต่งขึ้นเพื่อใช้สวดอย่างวรรณกรรมพื้นบ้าน แต่เป็นทำนองหลวง คำประพันธ์ที่ใช้แต่ง คือ ร่ายแกมโคลง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าร่ายที่ใช้เป็นร่ายยาวกึ่งร่ายสุภาพ

2.3 กลวิธีการแต่ง

วรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องพระมาลัย เป็นวรรณกรรมทางศาสนาแต่งขึ้นเพื่อใช้สั่งสอน และนำไปใช้สวด รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะจึงต้องใช้กาพย์ เพราะคำประเภทอื่น เช่น ฉันท์มีครุลหุแพรวพราว ลีลาจังหวะไม่สม่ำเสมอ จึงไม่เหมาะกับการสวดซึ่งต้องการจังหวะเรียบๆ ส่วนพระมาลัยกลอนสวดที่ใช้ร่ายยาวกึ่งร่ายสุภาพ ก็เพราะมีการพรรณนาความเป็นจำนวนมาก การใช้ร่ายซึ่งมีลีลาจังหวะสม่ำเสมอ จึงเหมาะแก่ทำนองสวด ลีลาจังหวะการสวดพระมาลัยคำหลวงมีหลายทำนอง ทำนองสวดนี้จะสัมพันธ์กับการขับร้องเพลงไทยเดิม เช่น ทำนองนกขุนทอง พัดชา ม้าย่อง ทองย่อน เขมรปากท่อ มอญแปลง และลมพัดชายเขา ผู้วิจัยได้รวบรวมทำนองสวดได้ดังนี้ ทำนองในกาล หญิงชาย ลอยแหละ ศรีนวล ชมดง กบเต้น ช้าเจ้าเห่ ลูกท้อ ตลิงท่องติง ก่ำมณี ศรีนวล เดินราบ ทยอยแขก ทยอยมอญ ตลุงทยอย เปรตสั่ง เปรตถวายวันทา เมื่อเช้าวันหนึ่ง พระอินทร์ตรัส เทพไหว้พระเจดีย์ และพระมาลัยถามพระอินทร์

ส่วนวิธีการดำเนินเรื่องพระมาลัยกลอนสวดนิยมใช้บรรยายโวหาร และพรรณนาโวหารสลับกับบทสนทนา พระมาลัยคำหลวงมีการใช้ภาษาบาลีกล่าวนำ หรือแทรกสลับกับความภาษาไทย ข้อความภาษาไทยนั้น คือ การแปลความ หรือขยายความภาษาบาลีอีกทีหนึ่ง ข้อความที่เป็นภาษาบาลีนั้นสามารถเอาออกได้โดยไม่ทำให้เสียสัมผัสระหว่างบท เว้นแต่กรณีที่ผู้ประพันธ์แต่งให้ศัพท์บาลีคล้องจองกับคำประพันธ์จะยกคำบาลีออกไม่ได้ เพราะจะทำให้เสียสัมผัส

2.4 ศิลปะการใช้ภาษา

พระมาลัยกลอนสวดแต่งขึ้นเพื่อใช้สั่งสอนแก่คนระดับชาวบ้านจึงเลี่ยงการใช้ศัพท์สูง หรือศัพท์ยาก ภาษาบาลีสันสฤตจึงใช้น้อยมากเมื่อเทียบกับพระมาลัยคำหลวง แต่ก็ได้

---

[7] บางฉบับว่าราบ

[8] บางฉบับว่ามังกร

ดำเนินรอยตามแบบโบราณมีการเล่นคำ ใช้คำซ้ำ และความซ้ำๆ ตลอดทั้งเรื่อง ใช้คำง่ายๆ มาวางเรียงต่อกันให้ได้ใจความที่มีลักษณะคล้ายภาษาพูด ใช้คำแสดงอาการต่างๆ ได้ดีทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกพรั่นพรึง หรือกลัว ขยะแขยง นิยมเล่นสัมผัสภายในวรรค มีการใช้โวหารต่างๆ ครบถ้วนทั้งเทศนาโวหาร สาธกโวหาร อุปมาโวหาร เป็นต้น แต่นิยมใช้บรรยายโวหาร และพรรณนาโวหาร

พระมาลัยคำหลวงมีจุดเด่นของการใช้ภาษาอยู่ที่การเล่นสัมผัสในชนิดต่างๆ แทบทุกวรรค ทำให้เป็นภาษาที่ไพเราะ มีเสียงเสนาะตลอดทั้งเรื่อง มีการใช้คำภาษาบาลีสันสกฤตมาก มีการเพิ่มคำโดยการสมาส มีการเชื่อมเสียงของคำโดยการสนธิ มีการแผลงคำอย่างแพรวพราว มีการใช้ศัพท์ต่างๆ เพื่อหมายถึงสิ่งเดียวกันอย่างหลากหลาย มีการเล่นสัมผัสอักษรที่โดดเด่นเป็นพิเศษ เล่นคำ มีการใช้โวหารต่างๆ เช่นเดียวกับวรรณคดีพื้นบ้าน

3. ลักษณะร่วมของพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้าน และพระมาลัยคำหลวง

3.1 ลักษณะร่วมด้านแนวคิด

เรื่องพระมาลัยทั้งในวรรณกรรมพื้นบ้าน และพระมาลัยคำหลวงจะมีลักษณะร่วมกันด้านแนวคิดเรื่องบาป (แต่วรรณกรรมพื้นบ้านจะเน้นอกุศลกรรม (ภาคนรก) มากกว่าพระมาลัยคำหลวง) เรื่องบุญ อุปถัมภ์สถาบันศาสนา ปรนนิบัติพระสงฆ์สามเณรอย่างดี และเรื่องศีล โดยเน้นศีลห้า

3.2 ลักษณะร่วมด้านประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา

เรื่องพระมาลัยทั้งในวรรณกรรมพื้นบ้าน และพระมาลัยคำหลวงจะมีลักษณะร่วมด้านประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนาดังต่อไปนี้

3.2.1 ประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติ โดยเชื่อว่าผู้ที่ฟังเทศน์มหาชาติจบ 13 กัณฑ์ ภายในวันเดียว พร้อมทั้งบริจาคทาน ดอกไม้ธูปเทียนฉัตรธงสิ่งละพันจะมีโอกาสไปเกิดทันศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย

3.2.2 ประเพณีการสวดพระมาลัย ในสมัยโบราณนิยมสวดในงานแต่งงานก่อนส่งตัวบ่าวสาวเข้าหอ เพื่อสั่งสอนให้เกรงกลัวต่อบาป ต่อมานำมาใช้สวดในงานศพหลังพระสงฆ์สวดอภิธรรมแล้ว

3.2.3 ประเพณีการเทศน์พระมาลัย นิยมเทศน์ในโอกาสต่างๆ เป็นเทศน์ 3 ธรรมาสน์ แบ่งบทพระผู้สวดเจรจาตอบโต้กัน ซักถาม มักแทรกเรื่องเล่าเพิ่มเติม เช่น เหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน ประเพณีการเทศน์พระมาลัยยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะตามชนบทในกรุงเทพมหานคร

3.2.4 ประเพณีการทำบุญตักบาตรเพื่ออุทิศส่วนบุญไปสู่ญาติที่ตายไปแล้ว

3.2.5 ประเพณีให้ผู้ตายถือกรวยดอกไม้ ซึ่งมีทั้งในราชสำนัก และพิธีของสามัญชน กล่าวคือ เมื่อคนป่วยใกล้ตาย ญาติพี่น้องจะนำดอกไม้ธูปเทียนบรรจุกกรวยใบตองให้คนป่วยถือพนมไว้ เพื่อตั้งสติให้นำกรวยดอกไม้นั้นไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ และจะได้บูชาพระศรีอาริยเมตไตรยด้วย คือ กำหนดจิตไปสู่สุคติภูมิ เมื่อดับจิตตราสังศพเสร็จแล้ว ก็นำกรวยใบตองใส่ดอกไม้ธูปเทียนลงไปด้วย

3.3 ลักษณะร่วมกับศิลปะ

ลักษณะร่วมอีกประการหนึ่งของวรรณกรรมพื้นบ้าน และ พระมาลัยคำหลวง คือ ศิลปะร่วมระหว่างศิลปะหลายสาขา เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และคีตศิลป์ สมุดไทยโบราณเรื่องพระมาลัยจะมีภาพวาดประกอบ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับจิตรกรรม มีการนำเนื้อหาจากพระมาลัยมาสร้าง หรือวาดภาพตาฝาผนังโบสถ์ เช่นที่วัดหงส์รัตนาราม ฝั่งธนบุรี วัดเปาโรหิตย์ วัดดาวดึงษาราม และวัดดุสิตาราม หรือเขียนเป็นภาพพระบฏใช้เป็นภาพแขวนตามวัด แต่ปัจจุบันภาพเหล่านี้มีเหลือน้อยมาก การสวดลำนำเป็นความสัมพันธ์ด้านวรรณกรรมกับคีตศิลป์ขั้นพื้นฐาน เพราะการสวดไม่ได้ใช้เครื่องดนตรีเข้ามาประกอบ การละเล่นพื้นบ้านบางชนิด เช่น เพลงฉ่อย ได้นำเนื้อเรื่องพระศรีอาริยเมตไตยมาใช้ เพลงอีแซวของศิลปินพื้นบ้าน บางคนได้นำเรื่องนรกเรื่องกรรมมาดัดแปลงเป็นเนื้อร้อง

สุภาพร มากแจ้ง[9] ได้ตรวจสอบชำระ และศึกษาเชิงวิเคราะห์ มาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ โดยศึกษาสำรวจรายชื่อคัมภีร์ใบลานที่มีอยู่ในแผนกตัวเขียน และจารึกหอสมุดแห่งชาติประเทศไทย พบว่ามีต้นฉบับเรื่องพระมาลัยที่แต่งด้วยภาษาบาลี 22 ฉบับ ในหอสมุดแห่งชาติประเทศฝรั่งเศส 3 ฉบับ และในหอสมุดสถาบันพุทธศาสนาแห่งกรุงพนมเปญอีก 1 ฉบับ ในการตรวจชำระผู้วิจัยได้ตรวจชำระเพียง 9 ฉบับ ได้แก่

1. ฉบับชาดทึบ ไม้ประกับไม้สักธรรมดา
2. ฉบับทองทึบ 1 ไม้ประกับธรรมดา
3. ฉบับล่องชาดข้างลายรดน้ำแดง ไม่มีไม้ประกับ
4. ฉบับล่องชาด 1 ไม่มีไม้ประกับ
5. ฉบับรดน้ำดำโท ไม้ประกับประดับงา
6. ฉบับทองทึบ 2 ไม้ประกับธรรมดา
7. ฉบับทองทึบ 3
8. ฉบับล่องชาด 2 ไม้ประกับธรรมดา
9. ฉบับล่องชาด 3 ไม้ประกับธรรมดา

---

[9] สุภาพร มากแจ้ง. **มาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ : การตรวจสอบชำระ และศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2521. หน้า 1 – 218.

นอกจากต้นฉบับ 9 ฉบับดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยยังได้นำต้นฉบับที่ผิดเพี้ยน ที่ ดร.เดอนีส์ เคยตรวจชำระ คัมภีร์มาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ จากต้นฉบับตัวเขียนในหอสมุดแห่งชาติ ประเทศฝรั่งเศส 3 ฉบับ และต้นฉบับตัวเขียนจากสถาบันพุทธศาสนาแห่งกรุงพนมเปญ 1 ฉบับ ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ชื่อ “Brah Maleyyadevattheravatthum” ที่เสนอต่อ Université de la Sorbonne มาประกอบด้วย

จากการตรวจชำระพบข้อบกพร่อง 2 ประการ คือ

1. การบกพร่องที่เกิดจากการจาร ผู้จารไม่ได้แบ่งวรรคตอน จารติดกันเป็นพืดไปจนสุดบรรทัด แล้วเว้นช่องว่างระหว่างบรรทัดที่ 2 - 4 ทางด้านหัว และท้ายไว้ร้อยเชือก จารผิดเพราะตัวอักษรคล้ายกัน จารผิดเพราะความพลั้งเผลอของผู้จาร เช่น คัดลอกตก คัดลอกเกิน คัดลอกสับตัว เป็นต้น จารผิดเพราะผู้จารขาดความรู้ทางภาษาบาลี จึงจาร หรือ คัดลอกมาผิดทำให้บางคำอ่านไม่ได้ความ และแปลไม่ได้ จารสับสนระหว่างระหว่างพยัญชนะสิถิลกับธนิต, พยัญชนะต่างวรรค, พยัญชนะวรรคมุทธชะกับ ทันตชะ, ญ กับ ณ, ล กับ ฬ และ ว กับ พ และการซ้อนพยัญชนะผิด

2. การบกพร่องทางภาษาและไวยากรณ์ พบการใช้ศัพท์ผิด การใช้สำนวนภาษา มีลักษณะเป็นสำนวนการพูดแบบไทยๆ แล้วเรียงเป็นภาษาบาลี การวางรูปประโยค มีการวางตำแหน่งของคำวิเศษณ์ไม่ถูกต้อง ใช้รูปวิภัตติตามความรู้สึกอย่างไทย การผูกศัพท์สมาสมีการนำเนื้อความคนละอย่างมาเชื่อมเข้าด้วยกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาของคำภีร์มาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ 2 ประการ คือ

1. ที่มาด้านเนื้อเรื่อง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คัมภีร์มาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ แต่งขึ้นในประเทศพม่า โดยภิกษุชาวพม่า ระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ 16 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 18 โดยได้เนื้อเรื่องจากคัมภีร์สหัสวัตถุปกรณ์ คัมภีร์รสวาหินี คัมภีร์มหาวงศ์ และคัมภีร์พระไตรปิฎก เรื่องราวของคัมภีร์นี้ได้แพร่หลายมาสู่ประเทศไทยทางภาคเหนือ คืออาณาจักรล้านนาไทย อาณาจักรสุโขทัย แล้วผ่านไปยังประเทศเขมรทางหนึ่ง และจากอาณาจักรล้านนาไทยสู่อาณาจักรล้านช้าง หรือประเทศลาวอีกทางหนึ่ง

2. ที่มาด้านผู้แต่งและสถานที่แต่ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าคำภีร์มาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ ในประเทศไทย มีที่มาเป็น 2 ทาง คือ แต่งขึ้นทางล้านนาไทย โดยภิกษุชาวล้านนา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 17 - 18 หลังจากฉบับพม่าไม่นานทางหนึ่ง ส่วนอีกทางหนึ่งแต่งขึ้นในสมัยสุโขทัย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 – 20 พร้อมทั้งมีคัมภีร์ฎีกาที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบาย โดยพระพุทธวิลาส ภิกษุชาวสุโขทัย

สุภาพร มากแจ้ง [10] ได้ตรวจสอบชำระพระมาลัยกลอนสวด สำนวนวัดศีรษะกระบือ 5 ฉบับ แล้วศึกษาเปรียบเทียบพระมาลัยกลอนสวด พระมาลัยคำหลวง และมาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ ในด้านเนื้อความ และลักษณะคำประพันธ์

พระมาลัยกลอนสวด สำนวนวัดศีรษะกระบือ 5 ฉบับ ต้นฉบับจารด้วยอักษรขอม จำแนกเป็น ต้นฉบับอักษรขอมลายมืออยุธยา 2 ฉบับ คือ สมุดดำ ปกลายรดน้ำ เนื้อความสมบูรณ์มีภาพประกอบ ตัวสมุดชำรุดมาก ลายมือไม่ค่อยสวย หวัด อักขรวิธีแตกต่างจากปัจจุบันมาก ไม่ปรากฏผู้เขียน และวันเดือนปีที่เขียน แต่บอกไว้ว่าท่านเจ้าอธิการ วัดมหิงสาทารามสร้างไว้ กับสมุดดำ ปกดำไม่มีลวดลาย มีภาพประกอบ เนื้อความไม่สมบูรณ์ ต้นฉบับชำรุดมากมีร่องรอยการใช้ มีรอยเกษียนอยู่หลายแห่ง ลายมือที่จารเป็น 2 ลายมือ อักขรวิธีคล้ายฉบับปกลายรดน้ำ ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน และวันเดือนปีที่เขียน ต้นฉบับลายมือรัตนโกสินทร์มี 3 ฉบับ คือสมุดดำฉบับทองทึบ ปกดำไม่มีลวดลาย สันสมุดเป็นสีทอง มีภาพประกอบ เนื้อความสมบูรณ์ ต้นฉบับใหม่มากไม่ชำรุด ตัวอักษรสวย อักขรวิธีใกล้เคียงปัจจุบัน ฉันทลักษณ์ถูกต้อง ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน และวันเดือนปีที่เขียน สมุดดำ ปกดำปิดทองคำเปลว ไม่มีลวดลาย มีภาษาบาลีจารด้วยรงทอง 3 หน้า ต้นฉบับไม่เก่ามากตัวอักษรสวย มีภาพประกอบ อักขรวิธีใกล้เคียงปัจจุบันเหมือนฉบับทองทึบ เนื้อความสมบูรณ์ มีจารตกบ้าง และข้อความสับสนหลายแห่ง ลักษณะเนื้อความผสมกันระหว่างฉบับอยุธยาทั้ง 2 ฉบับ มีการดัดแปลงเนื้อความ ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนและวันเดือนปีที่เขียน และสมุดดำ ปกดำ ปิดทองคำเปลว มีภาพประกอบ เนื้อความสมบูรณ์ ระบุชื่อผู้สร้าง คือ นายเผื่อน แจ่มจันทร์ศรี สามี และแม่เนียม แจ่มจันทร์ศรี ภรรยา สร้างไว้ตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2470 ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม 10 ค่ำ เดือน 4 ปีเถาะ อักขรวิธีคล้ายฉบับรัตนโกสินทร์ทั้ง 2 ฉบับ ต้นฉบับยังใหม่ ไม่ชำรุด ผู้วิจัยได้กำหนดอายุของต้นฉบับ โดยวิธีการกำหนดจากรูปแบบของตัวอักษร ซึ่งสามารถแบ่งเป็นสมัยอยุธยา 2 ฉบับ สมัยรัตนโกสินทร์ 3 ฉบับ แต่ไม่สามารถเรียงได้ว่าฉบับใดเก่ากว่าฉบับใด ส่วนการกำหนดจากลักษณะ และขนาดของต้นฉบับ สามารถเรียงลำดับตามความเก่าใหม่ได้ดังนี้

ฉบับรดน้ำ	61.5 x 11.5	เซนติเมตร
ฉบับสมุดดำอยุธยา	66 x 13.25	เซนติเมตร
ฉบับสมุดดำ 2470	66 x 14	เซนติเมตร
ฉบับทองทึบ	67 x 14	เซนติเมตร
ฉบับสมุดดำตัวรงทอง	67 x 14	เซนติเมตร

[10] สุภาพร มากแจ้ง. **พระมาลัยกลอนสวด (สำนวนวัดศีรษะกระบือ) การตรวจชำระและศึกษาเปรียบเทียบ.** 2524. หน้า 1 – 161.

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าฉบับรดน้ำน่าจะเก่าที่สุด และผู้วิจัยได้กำหนดจากอักขรวิธีและสำนวนภาษาที่ใช้ โดยกำหนดว่าอักขรวิธีน่าจะแบ่งเป็น 2 สมัย คือ สมัยอยุธยา 2 ฉบับ คือ ฉบับรดน้ำ และฉบับสมุดดำอยุธยา เพราะอักขรวิธีคล้ายอักขรวิธีภาษาเขมร เช่น ใช้ “ฑ” แทน “ด” ใช้รูป “ไ” รูปเดียวแทนทั้ง “ไ,ใ” และสมัยรัตนโกสินทร์ 3 ฉบับ คือ ฉบับสมุดดำ 2470 ฉบับทองทึบ และฉบับสมุดดำตัวรงทอง เพราะมีการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต ไม้ไต่คู้ และอักขรวิธีใกล้เคียงกับอักขรวิธีไทยปัจจุบัน ด้านสำนวนภาษาที่ใช้มีการใช้คำว่า “เถิง” ในฉบับอยุธยาทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งเป็นคำที่ใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย

การเปรียบเทียบเนื้อความพระมาลัยกลอนสวดกับพระมาลัยคำหลวง และมาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ พบว่ามีเนื้อความที่เพิ่มเติมขึ้นจากพระมาลัยคำหลวง และมาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ คือตอนที่กล่าวถึงสัตว์นรก และเปรตประเภทต่างๆ ซึ่งเนื้อความที่เพิ่มเติมมีที่มาจากพระไตรปิฎกมัชฌิมนิกาย คือ จากเทวฑูตสูตร อุปริปัณณาสก์ มัชฌิมนิกาย กล่าวถึงเปตวิสัยภูมิแสดงลักษณะของสัตว์นรก จากมหาสีหนาทสูตร มูลปัณณาสก์ มัชฌิมนิกาย กล่าวถึง เปตวิสัยภูมิแสดงลักษณะของเปรตชนิดต่างๆ

ลักษณะคำประพันธ์ของพระมาลัยกลอนสวด พบว่าแตกต่างจากคำประพันธ์ประเภทกลอนสวดทั่วไป ซึ่งจะประกอบด้วยกาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และสุรางคนางค์ 28 แต่งสลับกัน แต่พระมาลัยกลอนสวดประกอบด้วย กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 คำประพันธ์คล้ายกลอน วรรคละ 4 คำ และกาพย์สุรางคนางค์ 28 แต่งสลับกัน นอกจากนี้ยังมีร่ายแทรกอยู่ 1 บท และคำประพันธ์คล้ายกาพย์ฉบัง 16 แต่มีจำนวนคำบทละ 12 – 15 คำ อยู่อีกตอนหนึ่งด้วย ทำนองสวดพระมาลัยกลอนสวด พบว่ามี 5 ทำนอง คือ

1. ฉันท์ ใช้กับกาพย์ยานี 11
2. ราบ ใช้คำประพันธ์คล้ายกลอนวรรคละ 4 คำ
3. เชิด ใช้กับกาพย์ฉบัง 16 และร่าย
4. วัสสัน หรือวัสวันตร ใช้กับคำประพันธ์ที่คล้ายกาพย์ฉบัง 16
5. มังกร ใช้กับกาพย์สุรางคนางค์ 28

ดรุณี คำเจริญ [11] ได้ศึกษาเปรียบเทียบหนังสือพระมาลัยที่พบในอำเภอสทิงพระ วิเคราะห์ความเชื่อ จริยธรรม และศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในพระมาลัยจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม สรุปได้ดังนี้

---

[11] ดรุณี คำเจริญ. **การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. 2537. หน้า 1-119.

1. การศึกษาเปรียบเทียบหนังสือพระมาลัยที่พบในอำเภอสทิงพระ 2 ฉบับ คือ พระมาลัยฉบับวัดพะโคะ ที่ได้จากวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ ปัจจุบันเก็บไว้ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา กับพระมาลัยวัดพะโคะ ซึ่งได้จากวัดคูขุด อำเภอสทิงพระ โดยการเปรียบเทียบในด้านอักขรวิธี สำนวนภาษา ลักษณะคำประพันธ์ ทำนองสวด และเนื้อหา

1.1 เปรียบเทียบอักขรวิธี

การใช้พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ พระมาลัยฉบับวัดคูขุด ใช้อักขรวิธีใกล้เคียงกับอักขรวิธีปัจจุบัน ส่วนพระมาลัยฉบับวัดพะโคะ ใช้แตกต่างจากอักขรวิธีปัจจุบัน วรรณยุกต์ของฉบับวัดพะโคะนอกจากใช้แตกต่างจากอักขรวิธีปัจจุบันแล้ว หากออกเสียงตามรูปวรรณยุกต์จะใกล้เคียงภาษาถิ่นใต้มาก

ฉบับวัดคูขุด		ฉบับวัดพะโคะ	
ย	ยี่สิบ	ญ	ญี่สิบ
ฝ	ฝูงประชา	ฟ	ฟูงประชา
ทร	ทราก	ซ	ซาก
-จ	อำนาจ	-ด	อำนาด
-ด	คิด	-ฑ	คิฑ
-ญ	เชิญ	-น	เชิน
ใ	ให้	ไ	ไห้
-อ-	สอย	เ-า	เสาย
โ	โลกา	เ-า	เลากา
ะ	ตะวัน	-อ	ตอวัน
เ ือ	เมือง	เ ือ	เมือง
้	แจ้งให้	'	แจ่งไห้
่	บ่าว	้	บ้าว

1.2 เปรียบเทียบสำนวนภาษา

หนังสือพระมาลัยทั้ง 2 ฉบับ จะใช้สำนวนภาษาแตกต่างกันด้านการใช้คำแสดงอาการเคลื่อนไหว คำแสดงภาพ คำบอกเวลา คำสรรพนาม คำเรียกขาน ลักษณนาม คำที่เป็นคำถาม และการใช้คำที่ต่างกันแต่มีความหมายเดียวกัน หรือคล้ายกัน

ฉบับวัดคูขุด	ฉบับวัดพะโคะ
ด้านระด่าว	ดิ้นดักด้าว

คราวจนตัวสั่น	ร้องคราวไปมา
มิทันช้า	มิเนินช้า
ชาวเรา	เผ่าเรา
นางฟ้า	นางนาฏ
ฝูงนี้	หมู่นี้
ฤาฉันใด	ฤากลใด
ตราบเท่า	ต่อเท่า

1.3 เปรียบเทียบลักษณะคำประพันธ์

หนังสือพระมาลัยทั้ง 2 ฉบับ มีลักษณะคำประพันธ์เหมือนกัน คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และสุรางคนางค์ 28 คำประพันธ์ที่คล้ายกลอน 4 คำประพันธ์ที่คล้ายกาพย์ฉบัง 16 ซึ่งแต่งสลับกัน และคำประพันธ์ที่คล้ายกลอน 6 แทรกอยู่เล็กน้อย การแต่งไม่เคร่งครัดด้านฉันทลักษณ์

1.4 เปรียบเทียบทำนองสวด

หนังสือพระมาลัยทั้ง 2 ฉบับ ใช้ทำนองสวดเหมือนกัน มี 6 ทำนอง คือ ฉันท์ ราบ เชิด มังกร วสันต์ และเอกบท จะเขียนบอกไว้ตอนท้ายของคำประพันธ์แต่ละชนิด ทำนองสวดบางทำนองเรียกชื่อแตกต่างกันบ้าง ได้แก่ ทำนองสวดที่เรียกว่า “ราบ” ซึ่งใช้คำประพันธ์ที่คล้ายกลอน 4 ฉบับ วัดคูขุดใช้เรียกทำนองสวดเพียงชื่อเดียว คือ “ราบ” แต่ฉบับวัดพะโคะ ใช้ว่า “ราบ” “ราบปา” หรือ “ราบรน” ทำนองสวดที่เรียกว่า “เชิด” ซึ่งใช้คำประพันธ์กาพย์ฉบัง 16 ฉบับวัดคูขุดใช้ “เชิด” ฉบับวัดพะโคะใช้คำว่า “เชิด” “เชิดฉิ่ง” หรือ “เชิดนอก”

1.5 เปรียบเทียบเนื้อหา

หนังสือพระมาลัยทั้ง 2 ฉบับ มีเนื้อหาส่วนใหญ่ตรงกัน แตกต่างกันเพียงรายละเอียด หรืออนุภาคบางตอนเท่านั้น ซึ่งความแตกต่างนี้คงจะเกิดจากผู้คัดลอกตัดทอน ขยาย เปลี่ยนแปลง หรือคัดลอกผิด เช่น อนุภาคที่กล่าวถึงเปรตที่มีอัณฑะใหญ่ ฉบับวัดคูขุดจะกล่าวไว้ละเอียดกว่า ฉบับวัดพะโคะจะตัดทอนคำประพันธ์ออกไป 4 บท ไม่ปรากฏข้อความว่า

ผู้ใดเข็ญใจ บ่มิให้อันใด ผิดชอบกดไว้ บ่มิได้จะถามเลย
บ่มิถามความโจทก์ บ่มิถามตามทำนอง คำเขาทั้งสอง บ่มิได้จะนำมา ฯลฯ

2. วิเคราะห์ความเชื่อ และจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือพระมาลัย

2.1 ความเชื่อ

ความเชื่อที่ปรากฏในหนังสือพระมาลัยจะมี 3 ประการ คือ ความเชื่อเรื่องนรก ความเชื่อเรื่องสวรรค์ และความเชื่อเรื่องพระศรีอาริย์

2.1.1 ความเชื่อเรื่องนรก จะเน้นความเชื่อที่เกี่ยวกับการประพฤติตนด้านการทำชั่ว หรือบาปที่เรียกว่า อกุศลกรรม มี 10 ประการ เป็นอกุศลกรรมทางกาย 6 ประการ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ดื่มสุรา ใช้ชีและพระสงฆ์ และการทำร้ายบุพการี ภิกษุ สามเณร อกุศลกรรมทางวาจา 2 ประการ คือ พูดเท็จ และพูดส่อเสียด อกุศลกรรมทางใจ 2 ประการ คือ อยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น และคดโกงเรือกสวนไร่นาของผู้อื่น ผู้ที่กระทำอกุศลกรรมดังกล่าวนี้เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกเสวยแต่ทุกขเวทนาต่างๆ

ฆ่าสัตว์ เชื่อว่าเป็นบาปหนักมาก เมื่อตายไปแล้วต้องไปตกนรกเกิดเป็นเปรตมีลักษณะต่างๆ ตามผลกรรมที่กระทำไว้ เช่น ฆ่าสัตว์จำพวกปลาและเนื้อ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกเป็นเปรตมีแต่โครงกระดูก เพราะถูกสุนัข แร้ง และกาจิกทึ้งเนื้อกินเป็นอาหารเหลือแต่โครงกระดูก

ลักทรัพย์ ฉกชิงวิ่งราว ปล้น และทำร้ายเจ้าทรัพย์ เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะตกนรกเป็นเปรตหัวด้วน มีปากอยู่ทวาร ดวงตาอยู่ที่อก ถูกยมบาลเอาเชือกเหล็กร้อนแหลมมามัดตรึงไว้ทั้งตัว เอาหอกร้อนแดงแทงแล้วยกชูขึ้นไปบนเวหาให้พวกแร้ง กา นกตะกรุมปากเหล็ก รุมจิกหู จมูก และตาได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานนานกว่าพันปี ทุจริตต่อหน้าที่เห็นแก่อามิสสินจ้าง เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกเป็นเปรตมีอัณฑะใหญ่ เมื่อนั่งจะทับอัณฑะของตน แล้วยังถูกแร้ง กา นกตะกรุมตามจิกตลอดเวลา เป็นเจ้าบ้านเจ้าเมืองตัดสินความลำเอียง เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกเป็นเปรตถูกกงจักรผัดหัวอยู่ตลอดเวลา เลือดไหลออกทุกเส้นขน และเน่าเป็นหนองพุพองทั่วทั้งตัว

ประพฤติผิดในกาม เป็นชู้ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรก ถูกยมบาลเอาหอกไล่ทิ่มแทงให้ขึ้นต้นงิ้วที่มีหนามแหลมคมยาว 16 องคุลีกว่าพันปี เป็นหญิงนอกใจสามี คบชู้กับชายอื่น เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรก ถูกยมบาลเอาหอกร้อยปาก เอาหอกปักอก ไล่ทิ่มแทงให้ขึ้นต้นงิ้วดุจผู้ชายที่เป็นชู้ผิดลูกเมียผู้อื่น

ดื่มสุราเป็นประจำ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกเป็นเปรตถูกยมบาลเอาน้ำกรด(น้ำแสบ) ที่ต้มจนเดือดกรอกเข้าปากทำให้ปาก คอ ตับ ไต ไส้ พุง ขาดกระจัดกระจาย

ใช้ชีและพระสงฆ์เพื่อให้ทำงานต่างๆ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกขุมโลหกุมภี จะถูกต้มเคี่ยวอยู่ในหม้อเหล็กเป็นเวลาแปดหมื่นปี

ทำร้ายบุพการี ภิกษุ สามเณร เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรก ถูกกงจักรผัดหัวจนสิ้นพุทธันดรกัลป์

พูดเท็จ และเป็นเจ้าเข้าทรงผี เชื่อว่าตายไปจะตกนรกเป็นเปรตมีร่างกายเน่าเปื่อย เพราะเป็นฝีทั้งตัว เมื่อฝีแตกจะกลายเป็นเกล็ด ก็แกะฝีนั้นเกล็ดกิน ทุกค่ำเช้าเพรางาย

พูดส่อเสียดและยุยงให้ผู้อื่นผิดใจกัน นินทาว่าร้ายผู้อื่นเป็นประจำ เชื่อว่าตายไปจะตกนรกเป็นเปรตมีขนเป็นเข็ม ขนนั้นจะทิ่มแทงทั่วร่างกาย แทงเข้าไปในศีรษะออกทางปาก แทงเข้าปากออกทางท้องและแข้ง แทงทางท้องออกทางเท้า และลอดออกทางคอพวกแร้งกาพากันมารุมยื้อแย่งตอดสับกิน

อยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นเจ้าหน้าที่ปกครองบ้านเมือง แต่คิดโกงเรือกสวนไร่นาของชาวบ้าน เชื่อว่าเมื่อตายไปจะถูกแผ่นดินที่กลายเป็นแผ่นเหล็กร้อนเผาไหม้ทั้งตัว

2.1.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์ จะเน้นความเชื่อในการประพฤติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ให้ทานทำบุญ รักษาศีล เจริญภาวนา ปรนนิบัติบุพการีและพระสงฆ์ และมีความกตัญญูต่อครูอาจารย์ เชื่อว่าผู้ที่ประพฤติ และปฏิบัติตนดังกล่าวเมื่อตายไปจะไปเกิดบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร ดังตัวอย่างเช่น

ให้ก้อนข้าวแก่สัตว์ เช่น กา ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 100 องค์
แบ่งข้าวให้เพื่อนมนุษย์กิน ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 1,000 องค์
ถวายภัตตาหารแก่สามเณร ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 10,000 องค์
ถวายภัตตาหารแก่ภิกษุ ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 20,000 องค์
เก็บซากศพมนุษย์ไปเผา ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 40,000 องค์
ชักชวนให้ผู้อื่นร่วมทำบุญ ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 80,000 องค์
ถวายปัจจัย เช่น ยา ข้าวน้ำอาหาร สบง และจีวร ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 30,000 องค์
ให้ทานแก่พระสงฆ์ ยาจก รักษาศีลห้า ศีลแปด เจริญภาวนาทุกวัน ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 50,000 องค์
ปรนนิบัติต่อบุพการี พระสงฆ์ สร้างศาสนวัตถุ ปลูกต้นโพธิ์ ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 60,000 องค์
อุทิศตนทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้ทาน จำศีล และภาวนา ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 90,000 องค์
ก่อเจดีย์ ได้นางฟ้าเป็นบริวาร 100,000 องค์

2.1.3 ความเชื่อเรื่องพระศรีอาริย์ จะเน้นความเชื่อว่าผู้ที่จะมีโอกาสพบพระศรีอาริย์จะต้องทำแต่สิ่งที่ดีงาม คือปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น หมั่นทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนากรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติให้จบภายในวันเดียว และบูชากัณฑ์เทศน์อย่างละพัน ให้สร้างสิ่งของถวายวัด และสาธารณประโยชน์ ให้มีความเมตตากรุณาแก่ผู้ยากไร้ แลเดือดร้อน ให้ไหว้พระ และสวดมนต์ทุกวัน ให้อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้ตัดความโลภ ความโกรธ ความหลง อย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ ภิกษุณี อาจารย์ และผู้มีศีล อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าขว้างและทำลายพระพุทธรูป อย่าทำร้ายตีด่าพระโพธิสัตว์ อย่าทำร้ายตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของสงฆ์ อย่าตระหนี่ทรัพย์เมื่อทำกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบ และคิดก่อนที่จะพูด อย่าทะเลาะวิวาทแย่งชิงทรัพย์สิน ผัวเมียผู้อื่น และยุยงให้ผู้อื่นแตกร้าวกัน และเชื่อว่าในสมัยศาสนาพระอาริย์นั้น บ้านเมืองจะอุดมสมบูรณ์ หมู่มนุษย์อยู่กันอย่างมีความสุข และสะดวกสบาย จะอยู่กินอย่างสนุกสนานปราศจากความทุกข์ใดๆ มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกาย และใจ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บภยันตรายต่างๆ ความเศร้าโศกทุกข์ใจจะไม่มี มนุษย์ทั้งหลายไม่ต้องทำกิจการงานใดๆ ต้องการสิ่งใดจะได้ดังปรารถนา มนุษย์หญิงชายจะมีผัวเดียวเมียเดียว จะมีรูปงามเสมอกัน ไม่มีคนพิการ ใบ้ บ้า หูหนวก ตาบอด ง่อยเปลี้ย เตี้ยค่อม อาหารเครื่องใช้เสื้อผ้าอาภรณ์ทั้งปวงบังเกิดดั่งเครื่องทิพย์ แผ่นดินจะราบเรียบมีหญ้าเขียวขจี น้ำท่าจะบริบูรณ์ไม่มีวันเหือดแห้ง ฝนฟ้าจะตกต้องตามฤดูกาล พืชผลต่างๆ จะอุดมสมบูรณ์มีรสโอชะและหอม พืชพันธุ์ธัญญาหารจะอุดมสมบูรณ์โดยไม่ต้องปลูกหว่าน สัตว์ที่เคยเป็นศัตรูกันเคยทำร้ายแก่กันและกันจะเป็นมิตรมิเบียดเบียนกัน ศาสนาพระศรีอาริย์จึงเป็นที่ใฝ่ฝันของมนุษย์ทุกคนที่ต้องการพบในชาติหน้า เพราะฉะนั้นผู้ที่ต้องการจะพบศาสนาพระศรีอาริย์ จะต้องหมั่นกระทำแต่ความดีเท่านั้นจึงจะได้พบ

2.2 จริยธรรม

จริยธรรมที่ปรากฏในหนังสือพระมาลัย เน้นการสอนจริยธรรมแก่บุคคล 5 กลุ่ม คือ บุคคลทั่วไป ผู้ปกครอง สามีภรรยา บุตร และศิษย์ โดยใช้กลวิธีสอนแบบแสดงให้เห็นผลการกระทำตามหลักคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก คือ เรื่องบาปบุญ และกฎแห่งกรรม อันแสดงผลของการกระทำ คือ บุคคลใดประพฤติดีย่อมได้รับผลกรรมดี คือ ได้ไปเกิดบนสวรรค์และพบกับศาสนาพระศรีอาริย์ หากบุคคลใดประพฤติไม่ดี ประพฤติชั่ว ก็จะได้รับกรรมชั่ว คือตกนรกได้รับความทุกขเวทนาต่างๆ

การสอนจริยธรรมแก่บุคคลทั่วไป เน้นหลักธรรมทางศาสนา สอนให้ศรัทธาในศาสนา โดยให้บวชเป็นสงฆ์เป็นชีไหว้พระทุกเช้าค่ำ สวดมนต์แผ่ไมตรีเมตตากรุณา มีอุเบกขา ทำนุบำรุงศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป เป็นโยมอุปัฏฐากปรนนิบัติช่วยเหลือเป็นธุระงาน

ต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลปัดกวาดวัดวาอาราม สร้างวัด วิหาร โรงธรรม กุฏิ เจดีย์ และขุดสระ ปฏิบัติธรรม รักษาศีล ถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์ เว้นการดื่มสุรา เว้นจากความมักได้ในทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่พาลเกเร สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น มีสัมมาวาจา เว้นการกล่าวคำหยาบ คิดก่อนพูด มีใจคอหนักแน่น รู้จักข่มอารมณ์ มีขันติ มีน้ำใจไมตรี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่ทะเลาะทำร้ายและอิจฉาริษยาแก่กัน ให้อยู่ร่วมกันและรักกันดั่งพี่น้อง มีความเมตตากรุณา รักใคร่สงสาร ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มีเมตตาต่อเพื่อนรู้จักแบ่งปันให้เพื่อนทั้งต่อสัตว์และมนุษย์

จริยธรรมของผู้บริหารผู้ปกครอง เน้นให้เป็นผู้มีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเพราะหวังอามิสสินจ้างรางวัล ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ขูดรีดทรัพย์สินของราษฎรมาเป็นของตน ให้รางวัลแก่ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา และพูดจาอ่อนหวาน มีความอดกลั้นต่ออารมณ์ ไม่โกรธ ไม่ลงโทษ ไม่อิจฉาริษยาผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา

จริยธรรมของสามีภรรยา เน้นให้มีผัวเดียวเมียเดียว มีความซื่อตรงไม่คิดนอกใจกัน และเน้นสอนฝ่ายภรรยาไม่ให้ทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีหลงใหล ไม่แสดงกิริยาแข็งกระด้าง ปากร้ายดุด่าสามี ข่มเหงไม่เคารพยำเกรงสามีเพื่อให้สามีอยู่ในอำนาจตน ไม่นอกใจสามีทำนองต่อหน้าทำเป็นรักใคร่พอลับหลังแอบไปคบชู้ชายอื่น

จริยธรรมของบุตร เน้นให้รู้จักกตัญญูเลี้ยงดูบิดามารดาไม่ให้ท่านต้องอดอยาก รักษาพยาบาลท่านยามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าให้ได้รับความเจ็บปวดทางกาย และใจ ไม่ล่วงเกินบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมเสพย์กาม

จริยธรรมของศิษย์ เน้นเรื่องความกตัญญูของศิษย์ ต่อครูอาจารย์โดยการปฏิบัติรับใช้ ไหว้ประนมก้มกราบ และดูแลรักษาท่านยามป่วยไข้ ไม่โกรธไม่เกลียดท่าน

3. พระมาลัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมพื้นบ้านในอำเภอสทิงพระ

วัฒนธรรมพื้นบ้านในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลาที่เกี่ยวข้องกับพระมาลัยมี 3 ประการ คือ

3.1 การเล่านิทาน

การศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์พบว่านอกจากชาวบ้านจะนำเรื่องพระมาลัยมาเล่าเป็นนิทานด้วยภาษาร้อยแก้วแล้ว ซึ่งเล่าได้อย่างละเอียดมากใกล้เคียงกับพระมาลัยที่แต่งขึ้นเป็นกลอนสวดแล้ว ชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้ยังมีการเล่านิทานเรื่องอื่นๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระศรีอาริยเมตไตรย คือ เรื่องพญากาเผือกหรือกาขาว เรื่องพระเจ้าห้าองค์ ที่พิเศษออกไป คือ เรื่องสมเด็จเจ้าพะโคะ (หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด) ในนิทานเรื่องนี้ ซึ่งพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอสทิงพระมีความเชื่อว่า สมเด็จเจ้าพะโคะ คือ องค์พระศรีอาริยเมตไตรย ที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปหลังสิ้นศาสนาของพระพุทธโคดม

แล้ว และนิทานเรื่องตามตำนานที่แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นที่จะพบพระศรีอาริย์จนกระทั่งพบกับความสำเร็จ

3.2 การเทศน์มหาชาติกับความเชื่อเรื่องพระมาลัย

การเทศน์มหาชาติของชาวอำเภอสทิงพระ นอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อหาเงินมาบำรุงวัด สร้างศาสนสถานแล้ว การฟังเทศน์มหาชาติ ชาวอำเภอสทิงพระเชื่อว่าจะได้บุญมาก และจะได้พบกับศาสนาพระศรีอาริย์นอกจากฟังเทศน์มหาชาติแล้ว ต้องตัดความโลภ ความโกรธ ความหลงให้หมด อย่าเบียดเบียน อิจฉาริษยาผู้อื่น ให้อยู่ในศีลธรรม มีเมตตากรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งถือเป็นหัวใจของเทวดา ถ้าผู้ใดได้ปฏิบัติก็จะเป็นเทวดามนุษย์ และเมื่อตายจะไปเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์

3.3 การสวดพระมาลัย

การสวดพระมาลัย ใช้สวดในงานศพเพื่อจะได้มาร่วมชุมนุมอยู่เฝ้าศพมิให้งานเงียบเหงา หนังสือที่ใช้สวดพระมาลัย เรียกว่า คัมภีร์มาลัย เป็นหนังสือบุด จารด้วยอักษรขอมไทย นอกจากใช้หนังสือพระมาลัยในงานศพแล้ว ชาวอำเภอสทิงพระยังนำหนังสือพระมาลัยมาสวดแก้บนหน้าศพอีกด้วย ผู้สวดพระมาลัยในวงหนึ่งๆ มีประมาณ 4 คน มีตาลปัตรพระบังหน้าทุกคน มีแม่เพลง 2 คน เรียกว่าแม่คู่ และลูกคู่อีก 2 คน เรียกว่า คู่หู แม่เพลงนั่งหันหลังให้โลงศพ ลูกคู่นั่งหันข้างให้โลงศพ ลูกคู่มีหน้าที่ร้องรับการสวดของแม่เพลง หากตอนใดแม่เพลงเห็นว่าสำคัญก็ให้ลูกคู่ออกท่าทาง หรือลูกคู่เกิดนึกสนุกขึ้นมาก็ลุกขึ้นมาออกท่าทางร่ายรำประกอบด้วย ในระยะหลังการสวดพระมาลัยไม่ค่อยเป็นไปตามแนวปฏิบัติเดิม อาจมานั่งล้อมวงหน้าโลงศพ จำนวนคนสวดไม่จำกัดแน่นอนจะกี่คนก็ได้ ใครจะนั่งตำแหน่งใดก็ได้ตามสะดวก ผลัดกันร้อง ผลัดกันรับ โดยมีหนังสือพระมาลัยตั้งไว้กลางวง ไม่มีการใช้ตาลปัตรอย่างแต่ก่อน อาจมีการใช้เครื่องดนตรีประกอบ 2 - 3 ชิ้น คือ รำมะนา ขลุ่ย ฉิ่ง ใช้คลอเสียงเพื่อไม่ให้เสียงขาด เมื่อผลัดกันร้อง

วิธีการสวดพระมาลัยมีดังนี้ เริ่มต้นด้วยการสวดบท นโม เรียกว่า ตั้งนโม ว่า 3 จบเพื่อเป็นการไหว้ครู โดยใช้ทำนองสวดที่เรียกว่า “หนก” ตามด้วยเบิกโรง ซึ่งเป็นการกล่าวทักทายผู้ฟัง แล้วจึงดำเนินเรื่อง เรียกว่า “ตั้งในกาล” จะกล่าวถึงประวัติพระมาลัย กล่าวบรรยายโทษของการผิดลูกผิดเมียผู้อื่น และการคบชู้ เรียกว่า “เมียท่าน” จากนั้นจะกล่าวหรือสวดบทเบ็ดเตล็ด หรือลำนอก จะนำเรื่องจากวรรณคดีต่างๆ เช่น พระอภัยมณี จันทโครพมาเล่น หรือสวด เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และไม่เบื่อ

ชฎาลักษณ์ สรรพานิช [12] ได้ศึกษาเรื่อง "พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์" สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติตามความเป็นมาของพระมาลัย

ที่มาของเรื่องพระมาลัย มาจากคัมภีร์มาลัยสูตร หรือมาเลยฺย เทวตฺเถรวตฺถุ ซึ่งภิกษุชาวพม่าแต่งไว้ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 – 18 แล้วแพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทยทางภาคเหนือ คือ อาณาจักรล้านนา และกรุงสุโขทัย ต่อมาภิกษุชาวเชียงใหม่ชื่อ พุทธวิลาส นำมาแต่งขยายความขึ้ น ใช้ชื่อว่า ฎีกามาลัย ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลาย เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ได้ทรงพระนิพนธ์พระมาลัยคำหลวงขึ้นมาซึ่งจัดเป็นวรรณคดีแบบฉบับ ส่วนในระดับชาวบ้านได้มีการแต่งพระมาลัยขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งแต่งเป็นลักษณะกลอนสวดแล้วแพร่หลายไปทุกภูมิภาค โดยจารลงในสมุดข่อย หรือใบลาน ด้วยอักษรขอม อักษรไทย อักษรธรรมอีสาน และอักษรล้านนา เรื่องพระมาลัยนอกจากแต่งขึ้นเป็นภาษาไทยแล้ว ยังแต่งเป็นภาษาอื่นๆ อีก ได้แก่ ภาษาสิงหล ภาษาพม่า ภาษาเขมร และภาษาลาว

ประเพณีการสวดพระมาลัย

การสวดพระมาลัย เดิมใช้สวดในพิธีแต่งงาน ต่อมานำไปสวดในงานศพ ในภาคใต้อาจมีการแสดงท่าทางร่ายรำประกอบด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ และประเทศลาวมีประเพณีการเทศน์เรื่องพระมาลัยก่อนการเทศน์มหาชาติ การสวดพระมาลัยในภาคเหนือยังมีอยู่ตามชนบท และทำกันเป็นประเพณี เรียกว่า ประเพณีตั้งธรรม การตั้งธรรมก็คือการจัดให้มีการฟังเทศน์ธรรมเรื่องหรือธรรมชาดกต่างๆ ถ้าเป็นเรื่องมหาชาติชาดก มักจะทำเป็นเรื่องใหญ่โต และเทศน์ถึง 7 วัน เรียกว่า "ตั้งธรรมหลวง" ก่อนจะเทศน์มหาชาติ จะเทศน์ธรรมเรื่องอื่นๆ ก่อน พอจวนจะถึงวันสุดท้าย 1 วัน จะเทศน์คาถาพัน มาลัยต้น มาลัยปลาย และอานิสงส์มหาชาติ รุ่งขึ้นอีกวันก็จะเริ่มเทศน์กัณฑ์ทศพรตั้งแต่เช้ามืดไปจนครบ 13 กัณฑ์ ซึ่งจะไปจบในเวลาค่ำประมาณ 19 นาฬิกาเศษ

การสวดพระมาลัยที่อำเภอแกลง กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานแล้ว ชาวบ้านเรียกว่า "สวดมาลัย" ใช้สวดในงานศพ จำนวนผู้สวดในคณะหนึ่งมีตั้งแต่ 4 - 9 คน ส่วนมากมักจะเป็น 4 – 5 คน จะสวดพระมาลัยหลังจากพระสงฆ์สวดอภิธรรมเสร็จแล้ว จะสวดตลอดคืนจนรุ่งเช้า การสวดในสมัยก่อนๆ จะสวดเฉพาะเรื่องพระมาลัย ใช้ผู้ชายสวด และมีวัฒนธรรมในการสวดที่เคร่งครัด ปัจจุบันมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไป นอกจากใช้ผู้ชายสวดเหมือนในสมัยก่อน อาจใช้ผู้หญิงสวดก็ได้ ในช่วงเวลาสวดอาจสวดเรื่องที่นำมาจากวรรณคดีอื่นๆ แทรกเข้ามา เช่น พระอภัยมณี สังข์ทอง เป็นต้น ทำนองสวดจะใช้ "ฉันท์ 8 บท" ได้แก่ ฉันท์ ราบ เชิด เปรตสั่ง

---

[12] ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2524. หน้า 1-150.

ธรรมนี้ เอกบท มังกร และวสันต์ แต่ละทำนองจะไม่เหมือนกัน บางทำนองมีจังหวะช้า เช่น ตอนเปรตสั่ง ธรรมนี้ บางทำนองอาจมีจังหวะเร็ว เช่น ตอนเชิด

2. การเปรียบเทียบตัวอักษรและอักขรวิธี

หนังสือพระมาลัยที่นำมาเปรียบเทียบด้านอักษร และอักขรวิธีใช้ต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอม จารลงในสมุดข่อย จำนวน 3 ฉบับ คือ ฉบับวัดเนินฆ้อ ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 1 ฉบับ ฉบับวัดราชบัลลังก์ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง 2 ฉบับ ฉบับหนึ่งปรากฏชื่อผู้สร้าง คือ นายจ้าน และนางเปรม อีกฉบับไม่ปรากฏชื่อผู้สร้าง พบว่าทั้งรูปอักษรและอักขรวิธีมีทั้งส่วนที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน เช่น การใช้ “ฤ, ฤา” พบแต่ในฉบับวัดราชบัลลังก์ ฉบับที่มีชื่อผู้สร้าง การใช้เลข ๒ แทนการใช้ไม้ยมก พบแต่ในฉบับวัดราชบัลลังก์ ฉบับที่ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้าง

3. วิเคราะห์เรื่องพระมาลัยในด้านต่างๆ

ผู้วิจัยใช้ต้นฉบับวัดราชบัลลังก์ ฉบับที่ไม่ปรากฏชื่อผู้สร้างนำมาวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 ที่มาของพระมาลัยฉบับอำเภอเมืองแกลง พบว่าเนื้อเรื่องนำมาจากขุททกนิกาย และคัมภีร์อังคุตรนิกาย ผู้แต่งได้เขียนขึ้นในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้แต่งเป็นภิกษุ แต่ไม่ได้บอกชื่อไว้ ต้นฉบับเป็นสมุดข่อยจารด้วยอักษรขอม

3.2 ลักษณะคำประพันธ์ ใช้กาพย์แต่ง ได้แก่ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 ราบ (คล้ายกาพย์สุรางคนางค์ 32) อินทรวิเชียรฉันท์ วสันตดิลก 14 และคำประพันธ์พิเศษที่เรียกว่า เอกบท

3.3 วิเคราะห์คุณค่าด้านต่างๆ

3.3.1 คุณค่าทางด้านภาษา และวรรณคดี มีการใช้ภาษา และสำนวนโวหารที่เข้าใจง่าย มีการใช้ศัพท์โบราณ

3.3.2 คุณค่าทางการสร้างสรรค์ ผู้แต่งเลือกสรรคำมาใช้บรรยายฉากต่างๆ ได้ดี อ่านแล้วเกิดมโนภาพตาม

3.3.3 คุณค่าทางแนวคิด และปรัชญา ได้แนวคิด และปรัชญาตามหลักพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หรือ “กรรมสนองกรรม” คนที่ทำชั่วเมื่อตายแล้วจะไปตกนรก ต้องทนทุกขเวทนาต่างๆ ส่วนคนที่ทำดีเมื่อตายแล้วจะไปเกิดบนสวรรค์ ได้รับแต่ความสุข

3.3.4 คุณค่าทางสังคม และความเชื่อ สะท้อนให้เห็นแนวคิดของคนในสมัยก่อนในเรื่องการมีความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องศาสนาพระศรีอาริย์ความเชื่อ

เกี่ยวกับการอุทิศผลบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะผู้ที่ไปเกิดเป็นเปรต เมื่อได้รับผลบุญจะทำให้พ้นทุกข์ในนรก ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างคัมภีร์จะทำให้พบกับพระศรีอาริย์ และได้บรรลุถึงนิพพานสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมของคนในสมัยก่อน ว่ามีการทำเสน่ห์ยาแฝดเพื่อให้สามีผู้อื่นหลงใหล การคดโกงในการวัดที่ การทรงเจ้าเข้าผี การทำบุญด้วยการถวายอาหาร และสิ่งของเครื่องใช้แด่พระสงฆ์

3.3.5 คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี ในหนังสือพระมาลัยสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีด้านต่างๆ มากมาย เช่น วัฒนธรรมเกี่ยวกับการทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ทอผ้า การถวายภัตตาหาร และสิ่งของเครื่องใช้แด่พระสงฆ์ การถือศีลฟังธรรมในวันพระ การนิมนต์พระไปสวดตามบ้าน การเทศน์มหาชาติให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ในวันเดียว การเล่นดนตรี ขับร้อง จับระบำ ร่ายรำ

3.3.6 คุณค่าทางหลักธรรมและคำสอน หนังสือพระมาลัยแต่งขึ้นมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอนประชาชนโดยตรง คือ ให้ละเว้นความชั่วทั้งหลาย ให้สร้างบุญกุศล หมั่นทำบุญทำทาน ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม ทำแต่สิ่งที่ดี สอนให้คนเกรงกลัวต่อการทำบาปต่างๆ สอนให้คนมีคุณธรรม ไม่ทำร้ายบุพการีภิกษุสามเณร สอนให้คนที่มีหน้าที่ตัดสินคดีความต้องตัดสินด้วยความยุติธรรม สอนไม่ให้เป็นชู้กับสามีภรรยาผู้อื่น สอนไม่ให้ภรรยาทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีหลงใหล สอนไม่ให้ดื่มสุรา ช่วงชิง ปล้น ขโมยทรัพย์ผู้อื่น ไม่ทำลายพระพุทธรูปเจดีย์ และตัดต้นโพธิ์ ไม่ฆ่าหรือทรมานสัตว์

3.3.7 คุณค่าด้านความรู้ต่างๆ หนังสือพระมาลัยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้ โลหกุมภีนรก ต้นงิ้วนรก สภาพความเป็นอยู่บนสวรรค์ และเทพต่างๆ 12 องค์ นางฟ้า 4 แสนโกฏิ และแนวคิดเกี่ยวกับนิพพาน

4. เปรียบเทียบเรื่องพระมาลัยกับมาลัยคำหลวง

ผู้วิจัยได้นำพระมาลัยสำนวนท้องถิ่น ฉบับอำเภอแกลง จังหวัดระยอง มาเปรียบเทียบพระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรซึ่งเป็นวรรณคดีแบบฉบับในด้านต่างๆ พบทั้งความแตกต่าง และคล้ายคลึงกันดังนี้

4.1 ที่มาของเรื่อง พระมาลัยฉบับอำเภอแกลง นำมาจากคัมภีร์ขุททกนิกาย และอังคุตรนิกาย ผู้แต่งเป็นพระภิกษุ ไม่ปรากฏชื่อ สมัยอยุธยาตอนปลายถึงต้นรัตนโกสินทร์ พระมาลัยคำหลวง นำมาจากคัมภีร์มาเลยฺยสูตร แต่งใน พ.ศ. 2281

4.2 จุดมุ่งหมายของผู้แต่ง พระมาลัยอำเภอแกลงสร้างไว้เพื่อหวังนิพพาน เพื่อให้ได้บุญกุศล และสั่งสอนคนทั่วไป และใช้เป็นคำสวดในพิธีงานศพ พระมาลัยคำหลวง แต่ง

ขึ้นเพื่อสร้างไว้เป็นบุญกุศลจะได้ไปเกิดในยุคพระศรีอาริย์ และเพื่อให้ผู้อ่านมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา

4.3 ลักษณะคำประพันธ์ พระมาลัยอำเภอแกลง ใช้คำประพันธ์หลายชนิด ได้แก่ กาพย์ มีกาพย์ฉบัง 16 กาพย์ยานี 11 กาพย์สุรางคนางค์ ฉันท์ ได้แก่ อินทรวิเชียรฉันท์ กับ วสันตดิลกฉันท์ และคำประพันธ์ที่เรียกว่า “ราบ” ซึ่งคล้ายกับกาพย์สุรางคนางค์ มีภาษาบาลีตอนเริ่มต้นเท่านั้น พระมาลัยคำหลวงแต่งด้วยร่ายสุภาพ มีโคลงแทรก 2 บท มีภาษาบาลีสั้นๆ สลับกับข้อความภาษาไทยโดยตลอด

4.4 รูปแบบตัวอักษร พระมาลัยอำเภอแกลง ใช้อักษรขอม พระมาลัยคำหลวงใช้อักษรไทยสมัยอยุธยาตอนปลาย และเขียนภาษาบาลีด้วยอักษรขอม

4.5 สำนวนโวหาร พระมาลัยอำเภอแกลง ใช้คำง่ายและภาษาธรรมดาสามัญ การอธิบายขยายความจะละเอียดทั้งภาคนรก และสวรรค์ พระมาลัยคำหลวง แม้ภาษาจะไม่ยากอ่านได้ความ แต่นิยมใช้คำบาลีสันสฤต เขมร และไทยโบราณปะปนอยู่ไม่น้อย การบรรยายเกี่ยวกับนรกไม่ได้กล่าวละเอียดเท่าพระมาลัยอำเภอแกลง

ปก แก้วกาญจน์ [13] ได้ปริวรรตพระมาลัยฉบับวัดจินตาวาส จังหวัดพัทลุง จากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอม เป็นอักษรไทยในปัจจุบัน และได้ศึกษาด้านอักขรวิธี การใช้ภาษา ลักษณะคำประพันธ์ คุณค่า และวัฒนธรรมของวรรณกรรมท้องถิ่นฉบับนี้ สรุปได้ดังนี้

1. อักขรวิธี

พระมาลัยฉบับวัดจินตาวาส จะใช้อักขรวิธีตามเสียงพูดภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งสำเนียง และศัพท์ไม่ได้ใช้ตามอักขรวิธีภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบัน เช่น

เชินบาน - ชื่นบาน
จำเมริน - จำเริญ
อดส่า - อุตส่าห์

2. ลักษณะคำประพันธ์

คำประพันธ์ที่ใช้ในพระมาลัยฉบับวัดจินตาวาส มี 4 ชนิด คือ ฉันท์ซึ่งเทียบได้กับกาพย์ยานี 11 ราบจะคล้ายกลอนสี่ มังกรเทียบได้กับสุรางคนางค์ และเอกบทจะคล้ายกลอนหก

---

[13] ปก แก้วกาญจน์. **การศึกษาและปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระมาลัยฉบับวัดจินตาวาส**. 2541. หน้า 1-15.

3. คุณค่าทางวรรณกรรม

พระมาลัยฉบับวัดจินตาวาสมีคุณค่าดังนี้

3.1 คุณค่าทางภาษา จะให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้ มีการใช้คำซ้ำคำซ้อนเพื่อเน้นความ และมีการใช้ศัพท์โบราณ

3.2 คุณค่าทางจริยธรรม จะสะท้อนปรัชญาพุทธศาสนาเรื่องกฎแห่งกรรม บุญ บาป นรก สวรรค์ ใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว สะท้อนปรัชญาที่เป็นอุดมคติของพุทธศาสนา คือนิพพาน

4. วัฒนธรรมการสวดพระมาลัย

การสวดพระมาลัยมักนิยมสวดในงานศพของผู้มีฐานะดีในหมู่บ้าน โดยใช้พระสงฆ์สวด จะสวดหลังพระสงฆ์สวดอภิธรรมเสร็จ บางครั้งเจ้าภาพจะเชิญฆราวาส หรือคฤหัสถ์มาสวด ซึ่งเรียกการสวดแบบนี้ว่า “สวดคฤหัสถ์” มีหัวหน้าคณะ มีลูกคู่ถือตาลปัตรสวดอาจแสดงท่าทางประกอบให้เกิดความสนุกสนานในงาน เพื่ออยู่เป็นเพื่อนศพตลอดทั้งคืน นอกจากใช้สวดในงานศพแล้ว ในงานและเทศกาลอื่นๆ ก็มีการสวดด้วย เช่น งานบวชนาค และงานแต่งงาน

เจริญ ศรประดิษฐ์ และคณะ [14] ได้ศึกษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ โดยใช้ลิเกป่า และสวดมาลัยที่แสดงอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นกรณีศึกษา เป็นการศึกษาโดยวิธีเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เพื่อที่จะรวบรวมความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านดังกล่าว นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน การถ่ายโยง การอนุรักษ์ และพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การศึกษาใช้วิธีเก็บข้อมูลจากภาคสนามในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าการสวดมาลัยยังคงมีการสวด หรือแสดงอยู่ 4 คณะ คือ อำเภอไชยา 3 คณะ ได้แก่ คณะสวดมาลัยบ้านบางเตี้ย มีนางรวย ทองมณี อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 2 ตำบลโมถ่าย เป็นหัวหน้าคณะ มีจำนวนผู้สวด 8 คน คณะสวดมาลัยบ้านสามรัก มีนายรอด สองแก้ว อยู่บ้านเลขที่ 27/3 หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง เป็นหัวหน้าคณะ มีสมาชิกจำนวน 8 คน และคณะสวดมาลัยนายวารี ปัญญาอภิวงศ์ อยู่บ้านเลขที่ 134 หมู่ที่ 4 ตำบลเลม็ด มีสมาชิกจำนวน 7 คน ในอำเภอท่าชนะ 1 คณะ คือ คณะมาลัยสมอทอง มีนายทอง ทิตระกูล อยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ 10 ตำบลสมอทอง เป็นหัวหน้าคณะ มีสมาชิกจำนวน 10 คน การสวดในสมัยก่อนจะสวดให้เฉพาะผู้ตายที่ตายโดยปกติวิสัย หากตายแบบผิดปกติวิสัย หรือผู้ตายมีอายุน้อยเกินไป คณะมาลัยมักจะเลี่ยงไม่ไปสวดให้ ผู้ศึกษาได้ประมวลความรู้เกี่ยวกับการสวดมาลัยไว้ดังนี้

---

[14] เจริญ ศรประดิษฐ์ และคณะ. **รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ : กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมาลัย**. 2550. หน้า 109-154.

1. ประวัติและพัฒนาการของการสวดพระมาลัย

คณะสวดมาลัยในปัจจุบันของจังหวัดสุราษฎร์ธานีมี 4 คณะ อยู่ในอำเภอไชยา 3 คณะ และในอำเภอท่าชนะ 1 คณะ คณะที่เก่าแก่ที่สุด คือ คณะสมอทอง การสวดมาลัยจะใช้สวดเฉพาะงานศพเท่านั้น สวดตอนกลางคืนหลังพระสงฆ์สวดอภิธรรมเสร็จแล้ว แต่เดิมพระสงฆ์เป็นผู้สวด พระที่สวดมีจำนวน 4 รูป หรือ 1 เตียง ภายหลังเปลี่ยนมาเป็นคฤหัสถ์ หรือฆราวาสสวดแทน คณะสวดมาลัยทุกคณะที่จัดตั้งขึ้นมา มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ เพื่ออนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมการสวดมาลัยของบรรพบุรุษให้คงไว้อยู่คู่ชุมชนสืบไป

2. โอกาสที่แสดง

การสวดมาลัยจะใช้สวดในงานศพตอนกลางคืน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออยู่เป็นเพื่อนศพ ไม่ให้งานศพเงียบเหงาทำให้ญาติผู้ตายต้องโศกเศร้าจนเกินไป

3. ผู้สวด

การสวดมาลัย เดิมใช้พระสงฆ์เป็นผู้สวดหลังพิธีสงฆ์เสร็จแล้ว พระที่สวดมีจำนวน 4 รูป หรือ 1 เตียง ในการสวดแต่ละครั้งหากพระเป็นผู้สวดมักใช้ตาลปัตรบังหน้า บทสวดส่วนใหญ่เป็นบทสวดที่คัดมาจากหนังสือมาลัย หรือที่เรียกว่า “พระมาลัยคำสวด” ปัจจุบันใช้ฆราวาสสวดแทน ซึ่งมีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ผู้สวดมาลัยคณะหนึ่งเรียกว่า “วงมาลัย” และเพื่อเป็นการให้เกียรติเจ้าภาพ การแต่งกายของผู้สวดมักจะใช้สีดำ ขาว หรือน้ำเงิน

4. ลำดับการสวด

การสวดมาลัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีลำดับการสวด 5 ขั้นตอน ได้แก่

4.1 การเบิกโรง

การเบิกโรงของการสวดมาลัยก็เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ให้ช่วยปกป้องคุ้มครองดูแลผู้สวดมาลัยมิให้เกิดเหตุอาเพศใดๆ การทำพิธีเบิกโรงจะมีลักษณะคล้ายการเบิกโรงของการแสดงหนังตะลุง และมโนห์รา อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีมี คือ หมากพลู ธูป เทียน หลังจากนั้นจะกล่าวบูชาพระรัตนตรัยโดยการตั้งนโม 3 จบ การตั้งนโมอาจสวดแบบธรรมดาหรือสวดแบบทำนองเอื้อนก็ได้

4.2 การจัดเตียง

การจัดเตียงเป็นการร้องเกริ่นนำก่อนมีการไหว้ครู คณะสวดมาลัยจะนั่งล้อมวงกันหน้าโลงศพ หัวหน้าคณะหันหลังให้โลงศพ มีหนังสือพระมาลัยวางไว้ข้าง ทุกคนถือตาลปัตรบังหน้าอย่างสวดพระอภิธรรม เนื้อหาที่ร้องเป็นคำเกริ่นออกตัวขออภัย และเพื่อกล่าวกับผู้ชมว่าคณะมาลัยจะเริ่มต้นการสวดแล้ว

4.3 ไหว้ครู

การไหว้ครูเป็นการกล่าวบูชาครู โดยกล่าวถึงพระคุณของครูอาจารย์ การไหว้ครูจะเริ่มด้วยการกล่าวนโม 3 จบแล้วตามด้วยบทไหว้ครู

4.4 การตั้งบทในกาล

การตั้งบทในกาล เป็นการนำเอาบทเริ่มต้นในหนังสือพระมาลัยมาสวด ซึ่งเป็นการกล่าวถึงความเป็นมาของพระมาลัย บทนี้บางทีเรียกว่า “บทพระมาลัยสูตร” ขนบนิยมในการสวดบทในกาลของแต่ละคณะยังคงอยู่อย่างเหนียวแน่น เพราะมีความเชื่อว่าเป็นบทที่สำคัญ ผู้ที่จะสวดบทนี้ได้ต้องมีความชำนาญในการสวด และรู้เรื่องพระมาลัยอย่างดีอีกทั้งเข้าใจเนื้อหาที่ใช้สวดอย่างถ่องแท้ เนื้อหาบทนี้นอกจากกล่าวถึงความเป็นมาของพระมาลัยแล้ว บทนี้ยังมุ่งสอนให้ผู้ฟังละบาป เห็นทั้งผลจากการกระทำชั่ว และกระทำกรรมดี

4.5 เพลงนอก

เพลงนอก ลำนอก ใบสอด บทเบ็ดเตล็ด หรือบทยักมาลัย เป็นบทร้องที่คณะมาลัยต่างๆ ตัดทอน หรือดัดแปลงมาจากวรรณคดีไทยต่างๆ เช่น ขุนช้างขุนแผน สังข์ทอง อิเหนา พระอภัยมณี จันทโครพ หรือเรื่องอื่นๆ นำมาปรับแต่งแสดงเป็นเรื่องหลังจากสวดบทในกาลแล้ว บทลำนอกที่นำเข้ามาแทรกไว้ในตอนท้ายของการสวด ก็เพื่อมุ่งให้เกิดความสนุกสนาน บางบทอาจใช้ท่วงทำนองเพลงลำตัด เพลงฉ่อย หรือเพลงนา บางบทอาจมีเจรจาคั่นบางบทผู้สวด และลูกคู่ต้องแสดงท่าทางประกอบ แสดงสุ่มเสียงเน้นอารมณ์ของตัวละคร และบางบทคณะสวดมาลัยอาจแต่งขึ้นมาเอง เช่น บทเพลงกาเหว่า บทแกล้งกล่าว ชาวเมือง นางมอญสาวใช้ ยายมา สารภี เหล่านี้เป็นต้น

5. บทบาทของการสวดมาลัย

การสวดมาลัยเป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยเฉพาะดังนี้

5.1 บทบาทในการสร้างความบันเทิงใจ ช่วยให้เจ้าภาพงานไม่เงียบเหงา เนื้อหาสาระในบทต่างๆ และท่วงทำนองในการสวดช่วยกระตุ้น และปลุกเร้าความรู้สึกตลอดเวลา

5.2 บทบาทต่อการสร้างอาชีพ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านแขนงนี้แม้ไม่ได้สร้างรายได้อย่างเป็นกอบเป็นกำเหมือนการแสดงประเภทอื่น แต่ก็ช่วยเสริมรายได้ให้แก่ชาวบ้านผู้สวดโดยเฉพาะผู้ที่สูงอายุที่ไม่สามารถทำงานหนักได้ ไม่มีอาชีพที่เป็นหลักมั่นคง

5.3 บทบาทด้านพิธีกรรมในงานศพ

5.4 บทบาทในฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านที่ช่วยในการขัดเกลาสังคม เพราะบทสวดมีสาระสำคัญที่ต้องการให้ผู้ฟังเกิดความเกรงกลัวอกุศลกรรม รู้จักบาปบุญคุณโทษ และเป็นเสมือนสื่อกลางที่เชื่อมโยงระหว่างชาวบ้าน วัด และชุมชน เข้าด้วยกัน

6. ความเชื่อ

การสวดมาลัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความเชื่อที่สำคัญ 2 ประการ คือ

6.1 ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ

ผู้สวดมาลัยมีความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝังจากผู้สวดมาลัยในรุ่นก่อน และยึดถือปฏิบัติกันมาหลายชั่วอายุคน คือ ผู้ที่จะสวดมาลัยได้นั้นต้องเป็นคนที่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันดี เว้นจาการทำลายชีวิต เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ เว้นจากประพฤติผิดในกาม เว้นจาการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มของเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ผู้สวดมาลัยต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด นอกจากรักษาศีลแล้วผู้สวดมาลัยยังมีความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อในเรื่องกรรมดีว่าย่อมส่งผลแก่ผู้กระทำ

6.2 ความเชื่อในเรื่องสถานที่การสวด

คณะสวดมาลัยทุกคณะมีความเชื่อว่า การสวดมาลัยจะใช้สวดเฉพาะงานศพเท่านั้น หากนำบทสวดไปใช้สวดในงานอื่นๆ ย่อมทำให้เกิดอัปมงคลแก่ชีวิต ในอดีตแม้แต่การฝึกหัดการสวดมาลัยยังต้องฝึกหัดบริเวณนอกบ้านที่พัก การฝึกหัดในบริเวณนอกบ้านที่พักอาศัยจะทำให้เกิดความ ไม่เป็นมงคลแก่เจ้าของบ้าน และผู้อาศัย จะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้าน และอาจทำให้คนในบ้านตายด้วยสาเหตุแห่งความเชื่อดังกล่าวนี้ การฝึกหัดสวดมาลัยจึงมักไปกระทำกันนอกบ้านที่พักอาศัย เช่น กลางทุ่งนา ป่าช้า หรือในวัด เป็นต้น ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวได้คลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปแล้ว

7. ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลง

ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงของการสวดมาลัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีอยู่ 2 ด้าน คือ

7.1 ความคลี่คลายด้านผู้สวด

เดิมการสวดมาลัยใช้พระสงฆ์สวด หลังจากสวดพระอภิธรรมเสร็จ ต่อมาเปลี่ยนมาใช้คฤหัสถ์สวดแทน ผู้สวดมาลัยคณะหนึ่งๆ เดิมมี 4 - 5 คน ปัจจุบันมี 7 – 10 คน เพราะมีการนำเพลงนอกเข้ามาแทรกเพิ่มอรรถรสให้แก่ผู้ฟังมากขึ้น จึงทำให้ผู้สวดแต่ละคณะต้องใช้ผู้สวดเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้สมัยก่อนผู้สวดต้องไม่ดื่มสุราในขณะสวด แต่ปัจจุบันเป็นเรื่องไม่เคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดความเขินอายในการสวดที่ต้องกล่าว และแสดงท่าทางประกอบบทเกี้ยวพาราสี บทโอ้โลมปฏิโลม ทำให้เกิดความนิยมดื่มสุราในการสวดมากขึ้น

7.2 ความคลี่คลายเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ

ในสมัยก่อนผู้สวดผู้ฟังเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษจึงนิยมสวดและฟัง “บทในกาล” แต่ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมฟังบทนี้กลับไปนิยมชมชอบบทลำนอกซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปเพื่อความบันเทิงมากกว่า ส่วนสถานที่ฝึกสวดซึ่งเดิมไม่นิยมฝึกซ้อมในบ้านที่พักอาศัยจะเป็นเสนียดจัญไรแก่บ้าน ปัจจุบันได้คลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปแล้วอาจมีการฝึกซ้อมกันที่บ้านหลังเสร็จภารกิจหลักในแต่ละวัน หรือเพื่อความพร้อมเพรียงในการฝึกซ้อมอาจไปฝึกซ้อมกันในบริเวณวัดหรือโรงเรียน

นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ และพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านสวดมาลัยเอาไว้ การที่จะคงความยั่งยืนของศิลปะพื้นบ้านแขนงนี้เอาไว้ จะต้องประกอบด้วยองค์คุณดังต่อไปนี้

1. ความเป็นศิลปิน ผู้แสดงจะต้องมีความเป็นศิลปินในตัวเองโดยธรรมชาติ ความเป็นศิลปินในตัวเองนี้ต้องประกอบด้วยองค์คุณ 5 ประการ คือ

1.1 ความภาคภูมิใจว่าตัวเองมีความสำคัญ

1.2 ความมีใจรักในการแสดง

1.3 จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความชื่นชม และติดตามในการแสดงของตน

1.4 มีความต้องการที่จะอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาแขนงนี้ให้ดำรงอยู่สืบไป

1.5 มีความรู้สึกว่าเป็นมรดกที่ได้รับการสืบทอดมากจาบรรพบุรุษ

2. การสร้างแรงกระตุ้น

การสร้างแรงกระตุ้นจะมาจากด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ความประทับใจของศิลปินต่อเจ้าภาพ ที่ให้อำนวยความสะดวกต่อคณะผู้แสดง จะเป็นกำลังใจที่จะสร้างผลงานแสดงของตนให้ออกมาดีที่สุด

2.2 ได้มีโอกาสไปแสดงยังต่างถิ่น จะทำให้ผู้แสดงตื่นเต้นจะช่วยในการกระตุ้นการฝึกซ้อมครั้งต่อๆ ไป

2.3 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ

2.4 จัดให้มีการประกวดแข่งขัน หรือประชันความเป็นเลิศจะช่วยกระตุ้นผู้แสดงในการฝึกซ้อม

3. การมีแนวร่วมของผู้ชม ผู้แสดงคณะใดได้รับความนิยม และติดตามผลงานจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้แสดงมีกำลังใจที่สืบทอดศิลปะการแสดงของตนเอาไว้

4. การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดควรเข้าไปดูแลช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ สถาบันการศึกษาเข้า

มาช่วยดูแลในการจัดการองค์ความรู้สำหรับการจัดการแสดง และหาวิธีที่จะช่วยเหลือส่งเสริมให้เกิดความสำนึกในการที่จะช่วยอนุรักษ์การแสดงให้คงอยู่ต่อไป

5. กระบวนการถ่ายทอด มีกระบวนการสืบต่อรักษาเปลี่ยนแปลงระหว่างกลุ่มคนหนึ่งไปยังกลุ่มคนหนึ่งอย่างมีระบบ มีวิธีการของแต่ละกลุ่มชน เพื่อให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านคงอยู่ต่อไป

อุดม หนูทอง [15] ได้กล่าวถึง “สวดมาลัย” เอาไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่มที่ 16 สรุปได้ดังนี้

สวดมาลัยเป็นการเล่นในงานศพทำนองเดียวกับที่ภาคกลางเรียกว่า สวดคฤหัสถ์ ส่วนใหญ่เล่นหลังเสร็จพิธีสงฆ์ แต่มีเหมือนกันที่คั่นระหว่างการสวดพระอภิธรรม จะเล่นเฉพาะตอนกลางคืน เพื่อช่วยมิให้งานศพเหงาเศร้าจนเกินไป และเป็นวิธีดึงดูดคนอยู่เฝ้างานศพจนรุ่งสว่าง มาลัยคณะหนึ่งมี 4 คน เป็นแม่เพลง 2 คน เรียกว่า “แม่คู่” เป็นลูกคู่ 2 คน เรียกว่า “คู่หู” สมาชิกในคณะอาจมีมากกว่านี้ก็ได้ ดนตรีใช้รำมะนากับขลุ่ย หรือไม่ใช้ดนตรีก็ได้ อุปกรณ์อื่นๆ มีตาลปัตร ผ้าซับเหงื่อพระสงฆ์ หน้ากาก หนวดปลอม เขี้ยวปลอม แว่นตา แป้งผัดหน้า หวี และสิ่งอื่นๆ ที่คณะมาลัยจำเป็นต้องใช้

แต่เดิมการสวดมาลัยเป็นการตั้งวงเพื่อสวดหนังสือพระมาลัยจริงๆ โดยแม่คู่นั่งหันหลังให้โลงศพ ส่วนคู่หูนุ่งเฉียงด้านข้างทั้ง 2 ด้าน การสวดจะมีตาลปัตรบังหน้าทุกคน ทำนองสวดเป็นแบบสรภัญญะ เรียกว่า “บทในกานท์” หรือ “ตั้งในกานท์” แต่ระยะหลังไม่ค่อยเคร่งครัด อาจสวดเปิดหน้า และประดิษฐ์คำร้องทำนองต่างๆ ขึ้นมาใช้ ส่วนมากเป็นทำนองไทยเดิม เช่น ธรณีกันแสง แขกมอญ สร้อยสนตัด ลาวเสี่ยงเทียน พัดชา เป็นต้น เนื้อหาก็คงเรื่องพระมาลัยไว้แต่น้อย และนำเรื่องจากวรรณคดีเข้ามาแทรกเป็นตอนๆ เรียกว่า “เพลง” “ลำนอก” หรือ “ใบสอด” เรื่องที่เล่นแทรก เช่น จันทโครพ พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน รามเกียรติ์ ลักษณวงศ์ เป็นต้น

การสวดมาลัยมีธรรมเนียมการเล่นเป็นลำดับดังนี้

1. เบิกโรง จัดหมากพลู ธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย โดยตั้งนะโม 3 จบ การตั้งนโมอาจสวดธรรมดา หรือสวดเป็นทำนองเอื้อนก็ได้

2. จัดเตียง เป็นการร้องเกริ่นก่อนไหว้ครู คณะมาลัยทุกคนต้องนั่งล้อมวงกัน มีหนังสือพระมาลัยวางอยู่ข้างหน้า ทุกคนถือตาลปัตรบังหน้าอย่างสวดพระอภิธรรม เนื้อหาที่ร้องคำเกริ่นเพื่อบอกกล่าวกับผู้ชมคณะมาลัย

---

[15] อุดม หนูทอง. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 16**. 2542. หน้า 7822 – 7825.

3. ไหว้ครู เริ่มด้วยตั้งนโมอีกคำรบหนึ่ง โดยว่าเป็นทำนองชาวบ้าน แล้วค่อยต่อด้วยภาษาบาลีซึ่งมีสร้อยคำซึ่งหาความหมายไม่ค่อยได้ ต่อจากนั้นก็เป็นคำไหว้ครูซึ่งเนื้อหาไม่มีในพระมาลัย เนื้อหาจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ละคณะจะแต่งขึ้น แต่สาระ คือ ไหว้พระรัตนตรัย บิดา มารดา ครูอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

4. รำเบิกโรง ผู้แสดงจะรำอย่างน้อย 2 คน บทร้องแต่งขึ้นโดยยึดทำนองเพลงไทย ทำนองใดทำนองหนึ่ง เช่น ใช้ทำนองลาวเสี่ยงเทียน

5. ตั้งในกานท์ ในการสวดมาลัยผู้แสดงเป็นพระมาลัยออกร่ายรำ เนื้อหาจะว่าด้วยพระมาลัยเสด็จไปเยี่ยมนรกขุมต่างๆ ได้เห็นสภาพสัตว์นรกในขุมนรกต่างๆ มีการแจกแจงกรรม และโทษทัณฑ์ที่ได้รับ และกล่าวถึงพระมาลัยเสด็จไปเยี่ยมชมสวรรค์ ได้เห็นสภาพเทวดานางฟ้าซึ่งมีความสุขบริบูรณ์พร้อมเนื่องด้วยสร้างกรรมดีไว้

6. เพลงนอก ลำนอก หรือใบสอด เป็นบทร้องที่คณะมาลัยต่างๆ สรรหามาเพื่อความสนุกสนาน เรื่องราวตัดตอนมาจากวรรณคดีต่างๆ ดังกล่าวแล้วตอนต้น และคิดกันขึ้นมาเองบ้าง การเล่นตอนนี้จะแต่งตัวพอให้เป็นเครื่องหมายเรื่องราวนั้นๆ เช่น เล่นเป็นฤาษีก็ถือไม้เท้า เล่นเป็นโจรก็ใส่หนวดปลอม เป็นต้น การเล่นเพลงนอก เป็นการเล่นที่สนุก และจะเพิ่มความสนุกขึ้นเรื่อยๆ ตามเวลาที่ล่วงไป และฤทธิ์ความมึนเมา และจะยิ่งสนุกมากถ้าคณะใดมีผู้หญิงเป็นตัวแสดงร่วมด้วย

ประดับ พงศ์ไพบูลย์[16] ได้ปริวรรต และศึกษาพระมาลัยคำกาพย์ หรือพระมาลัยฉบับกลอนสวด โดยใช้ฉบับวัดควนปันตาราม จังหวัดพัทลุง กับ ฉบับวัดพระธรรมโฆษณ์ (ฉบับที่ 1) จังหวัดสงขลาเป็นหลัก ใช้ฉบับวัดจินตาวาส จังหวัดพัทลุง ฉบับวัดพระธรรมโฆษณ์ (ฉบับที่ 2) และฉบับวัดจันทร์ตะวันตกเป็นฉบับประกอบรวม 5 ฉบับ ทุกฉบับจารด้วยอักษรขอม เป็นภาษาบาลี และภาษาไทย เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหากันพบว่าเนื้อหาหลักตรงกัน ใจความในแต่ละวรรค และถ้อยคำที่ตรงกันมีประมาณร้อยละ 85 - 90 ส่วนที่แตกต่างกันประมาณร้อยละ 10 - 15 โดยได้ศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

1. ประวัติและลักษณะวรรณกรรม

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาคติฝ่ายลังกาฉบับต้นแบบ คือ พระมาลัยสูตร ซึ่งพระเถระชาวลังกาเป็นผู้รจนา สาระที่สำคัญเป็นการกล่าวถึงไตรพิธสมบัติ คือทิพยสมบัติ และพระนิพพานสมบัติ กรรม และวิบากอันจะนำไปสู่ภพนั้นๆ โดยเฉพาะยุคของพระศรีอาริยเมตไตรย พระมาลัยแพร่หลายทั่วประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 - 22 และต่อเนื่องมาหลายศตวรรษจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยกรุงศรี

---

[16] ประดับ พงศ์ไพบูลย์. **พระมาลัยคำกาพย์ในวรรณกรรมทักษิณวรรณกรรมคัดสรร**. 2548. หน้า 302 - 438.

อยุธยาได้มีผู้รจนาแปลเป็นพากย์ภาษาไทยหลายสำนวน ฉบับที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย คือ พระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยเดิมใช้สวดในงานแต่งงาน ต่อมาใช้สวดในงานศพ จึงนิยมบอกทำนองสวดไว้ด้วยว่าเมื่อใช้คำประพันธ์ชนิดใด ควรสวดทำนองใด เช่น กาพย์ยานีใช้ทำนองสวด “ฉันท์” กาพย์ฉบังใช้ทำนอง “เชิด” กาพย์สุรางคนางค์ 28, กาพย์สุรางคนางค์ 32 หรือกลอนสี่ นิยมใช้ทำนอง “ราบ” เป็นต้น บางท้องถิ่นอาจเรียกชื่อทำนองต่างออกไป และมีทำนองอื่นๆ อีก เช่น มังกร, มังกรคาบแก้ว, วัสสันดร หรือวสันดร พระมาลัยฉบับวรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งใช้สำหรับสวด และแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกาพย์เป็นหลัก จึงมักเรียกว่า พระมาลัยกลอนสวด หรือพระมาลัยฉบับคำกาพย์

การนำเนื้อหาบางส่วนในเรื่องพระมาลัยมาใช้สวดในงานศพ นิยมใช้คฤหัสถ์สวดแทนพระภิกษุ ภาคกลางจึงเรียกการสวดแบบนี้ว่า “สวดคฤหัสถ์” ส่วนในภาคใต้เรียกว่า “สวดมาลัย”

ลักษณะของพระมาลัยทั้ง 5 ฉบับ มีลักษณะเฉพาะด้านดังนี้

1.1 พระมาลัยฉบับวัดควนปันตาราม ปัจจุบันต้นฉบับอยู่ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เดิมอยู่ที่วัดควนปันตาราม ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นหนังสือบุดขาว ขนาด 13.50 x 49.50 เซนติเมตร มีภาพจิตรกรรมสีฝุ่นประกอบ เป็นภาพแบบศิลปะพื้นบ้าน เนื้อหาแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนต้นจารด้วยอักษรขอม ภาษาบาลี ว่าด้วยบทสวดนโม ต่อด้วยบทสวดพระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ ได้แก่ พระสังคิณี พระวิภังค์ พระธาตุกถา พระบุคคลบัญญัติ พระกถาวัตถุ พระยมก และพระมหาปัฏฐาน ตอนที่ 2 จารด้วยอักษรขอม ภาษาไทย แต่งด้วยคำกาพย์ 748 บท จบเรื่องตรงที่ว่า “พระศรีอาริยะไมตรีผู้ยง ท่านเสด็จลงมาโปรดสัตว์ทั้งหลาย สอนสัตว์โดยอรรถาธิบาย ให้มนุษย์ทั้งหลายพ้นบ่วงมารไป”

พระมาลัยฉบับนี้ มีทำนองสวดกำกับคำประพันธ์ทุกตอน การใช้อักขรวิธีจะเลียนแบบตัวสะกดตัวตามอย่างภาษาบาลีสันสฤต เช่น “พระเถรจึงถามพลัน <u>เทพพะ</u>ผู้นั้นมี<u>รสสะ</u>มี” เนื้อหาฉบับนี้ส่วนใหญ่ตรงกับฉบับอื่นๆ อีก 4 ฉบับ

1.2 พระมาลัยฉบับวัดจินตาวาส ต้นฉบับเดิมเป็นของวัดจินตาวาส (วัดเจ็นออก) ตำบลตำนาน อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ได้มอบให้สถาบันทักษิณคดีศึกษา เป็นหนังสือบุดขาว จารด้วยอักษรขอม เนื้อหาแบ่งเป็น 2 ตอน และสอดคล้องกับฉบับวัดควนปันตาราม แต่สั้นกว่าจบลงตอนที่ว่า ถ้าผู้ใดพบพระศรีอาริยเมตไตรย จะต้องฟังธรรมเทศนาเรื่องพระเวสสันดรจนจบเรื่อง (ตรงกับบทที่ 665 ฉบับวัดควนปันตาราม) แล้วมีข้อความตอนท้ายต่างออกไปอีก 10 บท

1.3 พระมาลัยฉบับวัดธรรมโฆษณ์ ฉบับที่ 1 อยู่ที่วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จารด้วยอักษรขอม เป็นหนังสือบุดขาว ขนาด 14.50 x 68.50 เซนติเมตร เนื้อหามี 2 ตอนเช่นเดียวกับฉบับวัดควนปันตาราม เนื้อหาสมบูรณ์กว่า และมีมากกว่า 199 บท ยาวกว่าฉบับวัดธรรมโฆษณ์ ฉบับที่ 2 ประมาณ 206 บท ยาวกว่าฉบับวัดจนตาวาส 272 บท เป็นฉบับที่เนื้อหาสมบูรณ์ที่สุด (เช่นเดียวกับฉบับวัดจันทร์ตะวันตก อำเภอเมืองพิษณุโลก) มีความยาว 955 บท แต่ข้อความหลายตอนขาดสัมผัสทางฉันทลักษณ์ และหลายตอนข้อความซ้ำซ้อน ทั้งนี้อาจเกิดจากความผิดพลาดจากการคัดลอก หรืออาจเป็นเจตนาของผู้คัดลอกที่ต้องการเน้นความแบบจาระไนแจกแจงวิบากกรรมที่พิสดารออกไป จนทำให้รู้สึกว่ากล่าววกไปวนมา ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงไม่ได้นำฉบับนี้มาปริวรรต แต่นำเอาตอนท้ายที่ไม่มีในฉบับอื่นๆ มาเสริมต่อจากฉบับวัดควนปันตาราม (ตั้งแต่บทที่ 784) และอาศัยฉบับวัดจันทร์ตะวันตกตรวจสอบเทียบเคียงในส่วนที่ไม่ชัดเจน

1.4 พระมาลัยฉบับวัดธรรมโฆษณ์ ฉบับที่ 2 อยู่ที่วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จารด้วยอักษรขอม ขนาดเดียวกับฉบับที่ 1 มีภาพประกอบเป็นภาพสีฝุ่นช่างพื้นบ้าน เนื้อหามี 2 ตอน เช่นเดียวกับฉบับวัดควนปันตาราม จบลงตอนที่ว่าด้วย อายุขัยของสัตว์โลกจะยาวนานยิ่งขึ้นเพราะ “เดชะให้ทาน จำศีลภาวนา ฝนตกเจ็ดห่า ทั่วทั้งเจ็ดวัน เดชะพระสูตร พระวินัยธรรม ฝูงคนทั้งนั้น ยั่งยืนขึ้นไป”

1.5 ฉบับวัดจันทร์ตะวันตก อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ต้นฉบับเป็นสมุดข่อย ขนาด 6.5 x 15 เซนติเมตร เนื้อหาตรงกันกับฉบับวัดธรรมโฆษณ์ ฉบับที่ 1 แต่ดำเนินเรื่องรวบรัดกว่า เช่น ตอนที่กล่าวถึงสภาพสังคมมนุษย์ในยุคพระศรีอาริย์ และวิธีปฏิบัติตนให้เกิดกุศลเพื่อให้ได้พบพระศรีอาริย์ ฉบับวัดจันทร์ตะวันตก พรรณนาเป็นคำกาพย์ยาว 135 บท ฉบับวัดธรรมโฆษณ์ ฉบับที่ 1 ยาว 198 บท

2. คุณลักษณะพิเศษของพระมาลัยคำกาพย์ ฉบับวัดควนปันตาราม มีดังต่อไปนี้

2.1 การใช้คำภาษาไทยโบราณ และคำภาษาถิ่นใต้ เช่น ทิศตะวันเย็น (ทิศตะวันตก) กำไมร (กำไล) เป็นต้น

2.2 การใช้โครงสร้าง / รูปแบบประโยคเป็นลักษณะเฉพาะ อันเป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาในท้องถิ่น เช่น

การใช้คำกริยา เป็น อยู่ คือ เป็นคำวิเศษณ์ เช่น เป็นบุญ เป็นอัฒฑะใหญ่ เป็นต้น

การใช้คำ “ดับนั้น, ที่นั้น, คราทีนั้น” แทนคำในภาษากลางซึ่งจะนิยมใช้ว่า “บัดนั้น, ขณะนั้น, ครานั้น, เมื่อนั้น”

การใช้คำ “ครือ หรือ คฤา” ในความหมายว่า เฉก, เช่น, ดุจ, อุปมาดัง แทนคำว่า คือ การใช้สำนวนพูดที่เป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาถิ่น เช่น บนหมู ยมพบาล ลงผี เป็นต้น

2.3 วัฒนธรรมที่แสดงถึงขนบนิยมของท้องถิ่น เช่น การใช้คำยกย่องบุคคลที่เชิดชูบูชาเป็นพิเศษเสมอกับสิ่งที่เทิดทูนไว้เหนือหัว “พระมาลัย ณ หัวเอย”, “ข้าแต่พระเจ้า มาลัยผ่านฟ้า”

และพบวัฒนธรรมการทำนาที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมการทำนาของชาวภาคใต้ ซึ่งแสดงว่าเรื่องนี้มีส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภาคกลาง หรือภาคอื่น เมื่อกล่าวถึงการเก็บข้าวเปลือกแบบเทกองไว้ในยุ้งฉาง ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมการเก็บข้าวเปลือกของชาวภาคใต้ที่เก็บเป็นข้าวเลียง

3. วิถีและพลังของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

3.1 วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย มีอิทธิพลต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างเหนียวแน่นว่า การสร้างพระมาลัยไว้ในพระศาสนาจะเป็นพุทธบูชา การอ่านการฟังเรื่องพระมาลัย แล้วปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจะช่วยให้ผู้นั้นไปเกิดในยุคพระศรีอาริยเมตไตรย อันเป็นยุคที่ปราศจากความทุกข์ใดๆ มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ สุขกันทั่วหน้า

3.2 วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยชี้นำให้ผู้อ่านรู้จักวรรณคดีพุทธศาสนาเรื่องอื่นๆ และตอกย้ำให้สนใจ และศรัทธาในเรื่องนั้นๆ เช่น ตอนที่กล่าวถึงให้คนฟังการเทศมหาชาติให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ภายในวันเดียว และเนื้อหายังพาดพิง สอดคล้อง กับวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ อีกมาก เช่น ไตรภูมิ, พระมหาวิบาก, เปรตกถา และนรกกถา เป็นต้น

3.3 คติในพระมาลัย มีอิทธิพลต่อคติความเชื่อของพุทธศาสนิกชนอย่างกว้างขวาง ทำให้คนกลัวบาป และบำเพ็ญบุญมากขึ้น และยังมีพลังทำให้กวีผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ นำคติความเชื่อจากพระมาลัยไปเป็นปัจจัยเสริมแต่งงานประพันธ์ของตน

3.4 คติความเชื่อในพระมาลัย เป็นคุณูปการต่อศิลปินแขนงอื่นๆ เช่น จิตรกร ประติมากร นำจินตนาการที่ได้จากภาพแดนนรก แดนสวรรค์ นางฟ้า เปรต อสุรกาย ไปใช้ในการสร้างงานของตน

3.5 พระมาลัยมีวิถีและพลังชี้นำด้านจริยธรรมในลักษณะแจกแจงเชิงอุปมาสาธก ให้เห็นว่าวิถีและพลังของกรรมในแดนมนุษย์มีความสัมพันธ์กับการเสวยทิพยสมบัติของเทวดา และการเสวยทุกข์ของเปรต และอสุรกาย

อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [17] ได้ศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของงชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การสวดพระมาลัยของชาวบ้านในท้องถิ่นนี้มีการสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน และเป็นที่นิยมมากในอดีต ใช้สวดในงานศพเท่านั้น ในระยะแรกๆ พระสงฆ์จะทำหน้าที่เป็นผู้สวด โดยใช้บทสวดจากหนังสือพระมาลัย ในการสวดใช้พระสงฆ์ 4 รูป ถือตาลปัตรบังหน้าขณะสวด เนื่องจากในการสวดบางครั้งพระสงฆ์บางรูปแสดงท่าทางประกอบ เป็นการไม่สำรวม ภายหลังฆราวาสจึงทำหน้าที่ในการสวดแทนพระสงฆ์ และมีการนำบทสวดที่นอกเหนือจากในหนังสือพระมาลัยมาสวด ซึ่งมักจะนำมาจากวรรณคดีไทย นิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน หรือคณะมาลัยประพันธ์ขึ้นเอง บทสวดดังกล่าวนี้เรียกว่า “ลำนอก” หรือ “ลำประโลมโลก” ส่วนที่เป็นเนื้อหาจากหนังสือพระมาลัยจะเรียกว่า “บทในกาล” บางคนเรียกการสวดพระมาลัยว่า “พระร้องเพลง” การสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยาที่ฆราวาสเป็นผู้สวดนั้น ระยะแรกๆ จะนำ “ลำนอก” มาแทรกระหว่างสวดเป็นช่วงๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ แต่ในเวลาต่อมาลำนอกกลับมีบทบาทมากขึ้น โดยผู้สวดพระมาลัยจะสวดบทในกาลเพียงเล็กน้อยในตอนต้นเพื่อรักษาธรรมเนียมการสวดพระมาลัย ต่อจากนั้นจะสวดลำนอกแทบทั้งสิ้น ผู้วิจัยได้สอบถามคณะมาลัยรุ่นเก่าๆ ที่เลิกสวดแล้ว และคณะมาลัยที่ยังคงสวดอยู่ในปัจจุบันถึงสาเหตุที่คณะมาลัยเปลี่ยนแปลงหันมานิยมใช้เนื้อหาจากหนังสือพระมาลัย (บทในกาล) เพียงเล็กน้อย และใช้บทลำนอกมากขึ้นเป็นลำดับ สรุปเหตุผลได้ว่า หนังสือพระมาลัยจารด้วยอักษรขอม คนรุ่นหลังๆ มีความรู้เรื่องอักษรขอมน้อยลง การอ่านหนังสือพระมาลัยจารด้วยอักษรขอมเป็นเรื่องยากสำหรับคนรุ่นหลัง การสวดพระมาลัยจะต้องสวดตามทำนองที่กำกับไว้ในหนังสือพระมาลัย เป็นทำนองที่ค่อนข้างยากต้องฝึกอย่างจริงจังจึงมีผู้สนใจน้อยลง และเนื้อหาของบทสวดเป็นการสั่งสอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ ไม่สนุกสนาน น่าเบื่อหน่าย ผู้ฟังไม่นิยมฟัง คณะมาลัยจึงต้องนำบทลำนอกมาใช้สวดเพื่อดึงดูดผู้ฟัง การสวดพระมาลัยบางครั้งผู้สวดอาจร้อง หรือสวดเป็นกลอนสดก็ได้ ชาวบ้านเรียกกลอนชนิดนี้ว่า “กลอนมุดโต”

การสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ได้เสื่อมความนิยมลง คณะมาลัยรุ่นเก่าๆ เหลืออยู่ไม่กี่คน และมีอายุมากขึ้น ผู้สนใจที่จะฝึกหัดเพื่อสืบทอดน้อยลง ชาวบ้านหันไปสนใจความบันเทิงใน

---

[17] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของงชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** 2538. หน้า 1 - 120.

รูปแบบใหม่ จึงทำให้ความนิยมการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีค่อยๆ น้อยถอยลง และเชื่อว่าอาจสูญหายไปจากสังคมอำเภอไชยา หากไม่มีศึกษา อนุรักษ์ และส่งเสริมประเพณีนี้เอาไว้

2. องค์ประกอบและการสวดพระมาลัย

2.1 องค์ประกอบของการสวดพระมาลัย

การสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้สวดในงานศพเท่านั้น โดยมีข้อห้ามจะไม่ให้สวดถ้าผู้ตายอายุน้อยเกินไป ตายด้วยเหตุไม่ปกติ และผู้สวดจะไม่สวดให้แก่ศพบิดา มารดา และครูอาจารย์ของตน จะสวดหลังจากพระสงฆ์สวดอภิธรรมแล้ว โดยจะสวดในคืนที่ 3 ของงานศพเป็นต้นไป อาจสวดทุกคืนจนกว่าจะถึงวันเผาศพ หรือสวดในคืนใดก็ได้ตามแต่เจ้าภาพจะสะดวก คณะมาลัยจะรวมตัวเป็นคณะที่ชัดเจนแล้วไปสวดตามคำเชิญของเจ้าภาพ แต่ในบางโอกาสผู้ที่มีความสามารถในการสวดไปพบกันที่งานศพโดยบังเอิญก็อาจรวมตัวเป็นคณะแล้วสวดพระมาลัยก็ได้ สถานที่สวดจะใช้สถานที่ใกล้ๆ โต๊ะหมู่บูชาและโลงศพ จะไม่สวดในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม เช่น ที่ต่ำๆ หรือกลางพื้นดิน บางครั้งอาจมีการประชันวงกันเรียกว่า “มาลัยซ้อน” เจ้าภาพจะจัดให้คณะหนึ่งนั่งแทนที่พระสงฆ์สวดอภิธรรม อีกคณะหนึ่งนั่งฝั่งตรงกันข้าม ในสมัยก่อนคณะมาลัยจะเรียกเป็น “เตียง” เนื่องจากผู้สวดพระมาลัยมี 4 คนเท่ากับพระสงฆ์ 1 เตียง ปัจจุบันคณะหนึ่งๆ อาจมี 6 - 8 คน คณะหนึ่งๆ จะมีต้นเสียง 1 - 2 คน ที่เหลือนอกนั้นเป็นลูกคู่ บทสวดนอกจากจะนำมาจากหนังสือพระมาลัยแล้วอาจมีการนำเรื่องจากวรรณคดีมาสวด เช่น พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน สามก๊ก อิเหนา หรือนำมาจากนิทานท้องถิ่น เช่น นายทนนางบัวโทน สุบิน เป็นต้น ซึ่งชาวอำเภอไชยาเรียกว่า “ลำนอก” หรือ “ลำประโลมโลก” รวมทั้งบทที่คณะมาลัยประพันธ์ขึ้นเองที่เรียกว่า “กลอนมุดโต” บทสวดที่นำมาจากหนังสือพระมาลัยนิยมเรียกว่า “บทในกาล” ส่วนบทสวดที่เรียกว่าลำนอกนั้นจะเรียกชื่อบทต่างๆ ตามคำขึ้นต้นของบทสวด เช่น บทสวดที่ขึ้นต้นด้วย “โอ้เจ้าดวงพวงพุ่มประทุมทอง” ก็จะเรียกบทสวดนี้ว่า “โอ้เจ้าดวงพวงพุ่ม” บทสวดที่ขึ้นต้นด้วย “เตียงตั้งที่นั่งสวด” ก็จะเรียกว่า “บทเตียงตั้ง”

2.2 ขั้นตอนการสวดพระมาลัย

2.2.1 ขั้นทำพิธีไหว้ครู

อุปกรณ์ หรือสิ่งของที่ใช้ประกอบในพิธีไหว้ครูมี เทียน 1 เล่ม ธูป 3 ดอก พานใส่หมาก พลู บุหรี่ ดอกไม้ เหล้า 1 ขวด พร้อมจอก หรือแก้ว 1 ใบ หัวหน้าคณะมาลัยจะเป็นผู้จุดธูปเทียน รินเหล้าใส่จอก และเอ่ยชื่อครูมาลัย คณะมาลัยคนอื่นๆ จะนั่งร่วมพิธีด้วยอาการสงบ และสำรวม

2.2.2 ขั้นตั้งนโม

เมื่อเสร็จพิธีไหว้ครู หัวหน้าคณะมาลัยจะเป็นต้นเสียงขึ้นนโม คณะมาลัยคนอื่นๆ จะร้องรับพร้อมๆ กัน จำนวน 3 จบ เนื้อหาของบทสวดเหมือนกับบทสวดนโมทั่วๆ ไป แต่ท่วงทำนองจะเป็นทำนองเฉพาะที่ใช้ในการสวดพระมาลัย

2.2.3 ขั้นเบิกโรง

บทสวดที่คณะมาลัยใช้เป็นบทเบิกโรงเรียกว่า “โอ้เจ้าดวง” หรือ “โอ้เจ้าดวงพวงพุ่ม” บทสวดเบิกโรงของคณะมาลัยต่างๆ จะคล้ายคลึงในตอนต้น อาจต่างกันบ้างตอนท้ายตามความถนัดของแต่ละคณะ

2.2.4 ขั้นสวดไหว้ครู

บทสวดไหว้ครูแต่ละคณะมักจะประพันธ์ขึ้นเอง จะมีเนื้อหาคล้ายกัน คือ กล่าวบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ ทำนองสวดแต่ละคณะจะใส่ทำนองสวดกันเองให้จังหวะลงตัวเหมาะสมกับเนื้อของบทสวด

2.2.5 ขั้นสวดบทในกาล

คณะมาลัยรุ่นหลังๆ จะสวดบทในกาลพอเป็นพิธีเพื่อบูชาพระมาลัยเท่านั้น คณะมาลัยรุ่นเก่าจะเรียกคณะมาลัยที่สวดบทในกาลในลักษณะนี้ว่า “มาลัยไส้ขาด” บทในกาลที่คณะมาลัยนำมาสวดมักจะตรงกัน จะกล่าวถึงประวัติพระมาลัย การลงไปโปรดสัตว์นรก สภาพของเปรตในนรก ผลกรรมที่เปรตนรกได้รับ เป็นต้น ทำนองสวดใช้ทำนองที่เรียกว่า “ฉันท์” มี 3 ทำนองย่อย ได้แก่ ฉันท์ทิ่ม ฉันท์ทอย และฉันท์เห้

2.2.6 ขั้นสวดดำเนินเรื่อง

เมื่อสวดบทในกาลเสร็จ คณะมาลัยจะเริ่มสวดบทต่างๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องพระมาลัย ซึ่งเรียกว่า “ลำนอก” โดยเริ่มสวดบท “เตียงตั้ง” เนื้อหาบทนี้เป็นการกล่าวถ่อมตัว ขออภัยผู้ฟัง หรืออาจจะสวดบท “ลำต้นฉิ่ง” ซึ่งมีเนื้อความถ่อมตัวเช่นกัน ต่อจากนั้นก็จะนำบทสวดมาจากวรรณคดี นิทานต่างๆ มาใช้สวดดำเนินเรื่อง มักนำบางบทบางตอนมาสวดเท่านั้น การนำเรื่องราวที่ตัดตอนมาจากวรรณกรรมต่างๆ มาใช้สวดเช่นนี้เรียกว่า “ลำ” การใส่ทำนองนำเข้าไปในบทสวดเรียกว่า “เม็ด” ซึ่งมีอยู่ 2 จำพวก เนื้อหาที่เป็นบทเศร้าคณะมาลัยจะใส่เม็ดที่เรียกว่า คลื่นกระทบฝั่ง ชะนีร้องไห้ หรือธรณีกันแสง เป็นต้น กับเนื้อหาที่เป็นบทสนุก คณะมาลัยจะใส่เม็ดที่เรียกว่า เข้าคลอง หรือ ช้างลุยน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้คณะมาลัยอาจสวดตามที่ผู้ฟังร้องขอมา เรียกว่า “สวดลำตลก” และบางครั้งคณะมาลัยอาจใช้บทสวดที่ประพันธ์

ขึ้นเองในทำนองด้นกลอนสด เรียกบทสวดชนิดนี้ว่า “กลอนมุดโต” ในการสวดบทลำนอก คณะมาลัยอาจแสดงท่าทางประกอบการสวดไปด้วย

2.2.7 ขั้นจบการสวด

ในการจบการสวดพระมาลัย แต่ละคณะจะใช้บทสวดแตกต่างกันไป เนื้อหามักจะอวยพระแก่เจ้าภาพ และผู้ฟัง บางคณะอาจจบด้วยบทสวดที่ใช้ภาษาบาลีแล้วแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้มีคุณ

3. ความเชื่อเกี่ยวกับการสวดพระมาลัย

3.1 ความเชื่อในการฝึกสวดพระมาลัย

ความเชื่อในการฝึกสวดพระมาลัย ของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เดิมจะไม่นิยมสวดพระมาลัยที่เป็นบทสวดจากหนังสือพระมาลัยบนบ้านบนเรือน ถือกันว่าไม่เป็นสิริมงคล เป็นเสนียดจัญไรแก่บ้าน ต่อมาความเชื่อดังกล่าวนี้ค่อยคลี่คลายไป ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวแทบจะไม่มีหลงเหลืออยู่เลย การฝึกสวดจึงมักจะไปทำกันที่ขนำกลางทุ่งนาในเวลากลางคืน

3.2 ความเชื่อในการสวดพระมาลัย

ผู้สวดพระมาลัยต่างมีความเชื่อว่าการได้สวดพระมาลัยเป็นการบำเพ็ญบุญประการหนึ่ง เพราะเป็นการทำด้วยจิตกุศล เนื่องจากการสวดพระมาลัยไม่มีค่าตอบแทนเป็นทรัพย์สินเงินทอง ผู้สวดทำไปด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ผู้ตายจะได้ไปเกิดในสวรรค์ และเจ้าภาพจะได้คลายความเศร้าโศก

3.3 ความเชื่อในการฟังการสวดพระมาลัย

ชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เชื่อว่าการฟังสวดพระมาลัยผู้ฟังจะได้อานิสงส์เช่นเดียวกับการฟังเทศน์ฟังธรรม

4. คุณค่าของประเพณีสวดพระมาลัย

4.1 คุณค่าในการคลายความทุกข์โศก เพราะแขกที่มาร่วมงานอยู่เพื่อฟังการสวดพระมาลัย ทำให้งานศพไม่เงียบเหงา

4.2 คุณค่าในการให้คติชีวิต บทสวดจากหนังสือพระมาลัยซึ่งมีเนื้อหาแสดงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนรก สวรรค์ และพระศรีอาริย์ เพื่อให้คนละเว้นจากการทำชั่ว เกรงกลัวต่อบาป ให้คนหมั่นทำความดี หรือทำบุญกุศลเพื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์เสวยสุข เป็นการอบรมสั่งสอนผู้คนในแง่ของศีลธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นการควบคุมความประพฤติของตนในสังคมให้รู้บาปบุญคุณโทษ ไม่เบียดเบียนกัน มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการทำความดีเพื่อความสงบสุขของสังคม ส่วนบทสวดจากบทลำนอกที่เพิ่มเข้ามาแม้มิได้สั่งสอนหลักธรรมโดยตรง แต่เนื้อหาต่างๆ ก็มิได้ทิ้งคำสอนในแง่การใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง หรือมีประโยชน์ เช่น แง่คิดในการเลือกคู่ครอง การ

ทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องตามสถานภาพของการเป็นสามี การเป็นบิดามารดาซึ่งมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตร เป็นต้น ประเพณีสวดพระมาลัยจึงมีบทบาทในการให้การศึกษานอกระบบตลอดจนคติชีวิตแก่คนในชุมชน

4.3 คุณค่าในด้านสังคมสัมพันธ์ ประเพณีสวดพระมาลัยจะช่วยให้สมาชิกในคณะมาลัยเองได้พบปะกันในการฝึกซ้อม และในการไปสวดพระมาลัย ทำให้ผู้คนในสังคมได้มีโอกาสแสดงน้ำใจไมตรีต่อกันได้มากขึ้น

4.4 คุณค่าในการอนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรม การที่คณะมาลัยนำบทสวดจากวรรณคดี นิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน มาใช้สวดพระมาลัยถือว่าเป็นการช่วยอนุรักษ์ และเผยแพร่วรรณกรรมอีกทางหนึ่งด้วย

5. บทสวดพระมาลัย

บทสวดพระมาลัยที่คณะมาลัยชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีใช้ในการสวดพระมาลัย มีลักษณะดังนี้

5.1 ที่มาของบทสวด บทสวดที่คณะมาลัยใช้แต่เดิมนำมาจากหนังสือพระมาลัย ต่อมานำมาจากวรรณคดีเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกัน เช่น ขุนช้างขุนแผน สามก๊ก อิเหนา รามเกียรติ์ เป็นต้น จากนิทานชาดก เช่น โคบุตร จันทโครพ สุบิน เป็นต้น จากนิทานพื้นบ้าน เช่น นายทนนางบัวโทน นอกจากนี้ยังนำมาจากวรรณกรรมที่แต่งขึ้นเองในท้องถิ่น และที่เป็นกลอนสดด้วย

5.2 ลักษณะคำประพันธ์ บทสวดที่นำมาจากวรรณกรรมต่างๆ ยังคงใช้คำประพันธ์ตามแบบอย่างเดิมของวรรณกรรมนั้นๆ สำหรับบทสวดที่คณะมาลัยแต่งขึ้นเองจะไม่เคร่งครัดฉันทลักษณ์

5.3 ลักษณะเนื้อหาของบทสวดพระมาลัย บทสวดที่เป็นบทไหว้ครูจะมีเนื้อความระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย บิดามารดา ครูอาจารย์ เนื้อหาที่เกี่ยวกับพระมาลัยจะกล่าวถึงประวัติพระมาลัย การไปโปรดสัตว์นรก สภาพของโลกนรก และสวรรค์ ส่วนเนื้อหาที่เป็นบทลำนอกก็จะมีเนื้อหาหลากหลาย เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับแนวทางในการดำรงชีวิต ความรักของชายหญิง ไสยศาสตร์ ชมธรรมชาติ และอารมณ์ขัน

สุนิตย์ วงศ์พลาย [18] ได้ศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

1. สภาพ ลักษณะ จำนวนของวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระมาลัย

---

[18] สุนิตย์ วงศ์พลาย. **การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้**. 2532. หน้า 20-189.

จากการสำรวจ สภาพ ลักษณะ จำนวนของวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระมาลัยในภาคใต้ปรากฏว่า หนังสือทั้งหมดเป็นหนังสือบุดขาว บันทึกด้วยอักษรไทย และอักษรไทย – ขอม สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ มีจำนวน 30 ฉบับ หนังสืออยู่ในสภาพชำรุด 22 ฉบับ สภาพสมบูรณ์ 8 ฉบับ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา วิทยาลัยครูสงขลา (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา) มีจำนวน 5 ฉบับ อยู่ในสภาพชำรุด 4 ฉบับ สภาพสมบูรณ์ 1 ฉบับ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี) มีจำนวน 3 ฉบับ อยู่ในสภาพชำรุด ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช) มีจำนวน 7 ฉบับ อยู่ในสภาพสมบูรณ์

2. เปรียบเทียบเนื้อหา

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้นี้จะแตกต่างเฉพาะการใช้ภาษาเท่านั้น ส่วนเนื้อหาจะปรากฏตรงกันคือ จะกล่าวถึงพระมาลัยไปโปรดสัตว์ในนรก แล้วขึ้นไปบูชาพระเจดีย์เกศจุฬามณี ได้พบ และสนทนากับพระศรีอาริย์เมื่อกลับลงมายังเมืองมนุษย์ก็ได้นำเรื่องราวต่างๆ มาเล่าให้คนทั้งหลายฟัง เพื่อให้คนได้กระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว เพื่อจะได้พบกับศาสนาพระศรีอาริย์ซึ่งยุคสมัยนี้บ้านเมืองจะมีแต่ความร่มเย็น เป็นสุข อุดมสมบูรณ์ ผู้คนจะมีรูปโฉมงดงาม ไม่มีคนพิการ

3. ศิลปะการใช้ภาษา

ศิลปะการใช้ภาษาปรากฏผลดังนี้

3.1 เสียงเสนาะ ปรากฏอยู่ 3 ประการ คือ สัมผัส ซึ่งประกอบด้วยศิลปะของการสัมผัสอักษร มีการใช้คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียมรถ คำทบคู่ คำแทรกคู่ คำแทรกรถ การซ้ำคำโดยใช้เครื่องหมาย “ยมก” การใช้ยัติภังค์ซึ่งจะสัมผัสคาบกันระหว่างวรรค นิสัย หรือการใช้อักษรคำสุดท้ายของวรรคหน้าเป็นอักษรเดียวกับคำหน้าของวรรคหลัง นิสิต หรือการใช้ตัวอักษรสุดท้ายของวรรคหน้าสัมผัสกับอักษรตัวที่ 2 ของวรรคหลัง และสัมผัสสระซึ่งประกอบด้วยการใช้คำเคียง คำเทียบเคียง คำแทรกเคียง และคำแทรกแอก ลีลาจังหวะซึ่งใช้คำประพันธ์ที่ให้ลีลาจังหวะที่มีรูปแบบคำประพันธ์กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง และสุรางคนางค์ และกลอน 4 และการเล่นคำ จะใช้ศิลปะของการเล่นคำซ้ำ เช่น การซ้ำคำเดิมเป็นคู่ๆ ซ้ำคำวรรคหน้า และการใช้คำซ้อน

3.2 การใช้คำ จะมีการใช้คำเรียบง่าย การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำซึ่งเลียนเสียงคำเดิม การใช้คำคู่ที่มีความหมายเหมือนกันซ้อนเข้าคู่กันเพื่อเป็นการเน้นความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น และคำซึ่งกร่อนเสียงพยางค์หน้าให้เป็นสระเสียงสั้นทำให้เกิดคำซึ่งมีเสียงสละสลวยขึ้น

3.3 การสร้างภาพพจน์ จะใช้ศิลปะการสร้างภาพพจน์ด้วยโวหาร และการใช้คำ โวหารที่ใช้ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร

โวหารปุจฉาวิสัชนา อุปลักษณ์โวหาร โวหารอธิพจน์ และการใช้คำเปรียบเทียบเชิงปฏิภาคพจน์ ส่วนการใช้คำในการสร้างภาพพจน์นั้นจะใช้ศิลปะของการใช้คำที่แสดงอาการเคลื่อนไหว และคำแสดงภาพ

4. ความเชื่อ

ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมีอยู่ 3 ประการคือ

4.1 ความเชื่อเรื่องนรก จะเน้นความเชื่อในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ถ้าทำชั่ว หรือทำบาปเมื่อตายไปจะตกนรกไปเสวยทุกขเวทนาต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับการกระทำเมื่อผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ เช่น เชื่อว่าผู้ซึ่งทำบาปโดยใช้สอยเจ้าไท หรือ เจ้าชี ให้ทำการงานต่างๆ เมื่อตายไปจะตกนรกขุมโลหกุมภี เชื่อว่าผู้ซึ่งทำบาปด้วยการเบียดเบียน และข่มเหงผู้อื่นให้ทุพพลภาพเมื่อตายไปจะตกนรก ถูกไฟเผาไหม้ได้รับความทุกข์ทรมานมาก เชื่อว่าผู้ซึ่งกระทำบาปด้วยการด่าว่า และทุบตีพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ภิกษุสงฆ์ และสามเณร เมื่อตายไปจะตกนรก และถูกกงจักรผัดหัวให้ได้รับความเจ็บปวด และทุกข์ทรมานมาก เชื่อว่าผู้ซึ่งกระทำบาปด้วยการเป็นชู้ผิดลูกเมียผู้อื่น หรือหญิงที่นอกใจสามีคบชู้กับชายอื่น เมื่อตายไปจะตกนรก ต้องขึ้นต้นงิ้วซึ่งมีหนามแหลมคมยาว 16 องคุลี ได้รับทุกข์ทรมานมาก เชื่อว่าผู้ซึ่งเป็นผู้ใหญ่นายบ้านนายอำเภอ หรือเจ้าบ้านผ่านเมือง แต่ประพฤติตนเป็นอันธพาลข่มเหงฉ้อโกงราษฎร เมื่อตายไปจะตกนรกไปสู่ขุมนรกซึ่งมีแผ่นดินกลายเป็นเหล็กร้อนเผาไหม้ไปทั้งตัว เชื่อว่าผู้ดื่มสุราเป็นนิตย์ เมื่อตายไปจะตกนรก ยมบาลเอาน้ำแสบอันเดือดพล่านกรอกลงไปในปากทำให้ลำคอ ตับไต ไส้พุงขาดกระจัดกระจาย เชื่อว่าคนที่มีใจบาปหยาบช้าชอบฆ่าสัตว์ เมื่อตายไปจะเป็นเปรตโครงกระดูกถูกสุนัข และแร้งกากัดจิกทึ้งเนื้อกินเป็นอาหาร คนที่ฆ่าหมูขายเมื่อมีชีวิตจะไปเป็นเปรตที่ขนเป็นดาบ คนที่ยิงนกเอามากินจะไปเป็นเปรตที่มีขนเป็นปืน คนที่ชอบยุยงล่อลวงผู้อื่นจะไปเป็นเปรตที่มีขนเป็นเข็ม คนที่เป็นเจ้าบ้านผ่านเมืองเห็นแก่สินบนตัดสินความลำเอียง จะไปเป็นเปรตที่มีอัณฑะใหญ่เท่าตุ่ม คนที่ล่อลวงผู้อื่นด้วยการเข้าทรงลงผีจะไปเป็นเปรตมีฝีเน่าเปื่อยทั้งตัว คนที่ฉกชิงวิ่งราวและปล้นทำร้ายเจ้าทรัพย์จะไปเป็นเปรตหัวด้วน

4.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์ เน้นความเชื่อซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าถ้าทำดีหรือทำบุญ เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์เสวยผลบุญนั้น เช่น ทำบุญกับผู้ทรงศีล การให้ทานแก่สัตว์เดียรฉานด้วยความกรุณา และศรัทธายินดี การให้อาหารแก่ผู้ยากไร้กว่าตน การถวายอาหารแด่สามเณรด้วยความเชื่อ และศรัทธาต่อศาสนา การทำบุญให้ทานจำศีลภาวนา การเก็บซากศพ หรือผีไม่มีญาติมาเผา การอุปการะปรนนิบัติรักษาพยาบาลบิดามารดา พระสงฆ์ และหมั่นทำบุญฟังธรรม สร้างสถูป พระพุทธรูป เจดีย์ ปลูกไม้พระศรีมหาโพธิ การให้ทานแก่ยาจกและผู้ทรพล การเป็นผู้มีความกตัญญูรู้คุณ ไม่ขึ้งโกรธ มีความเคารพกตัญญู และคอยปรนนิบัติต่อครูอาจารย์ การเป็นผู้มี

ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และได้ชวนให้ผู้อื่นทำบุญ การเป็นผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา และอุทิศตนทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งศาสนา เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์มีนางฟ้าเป็นบริวาร

4.3 ความเชื่อเรื่องพระศรีอาริย์เชื่อว่าหลังสิ้นศาสนาพระสมณโคตมแล้ว พระศรีอาริย์หรือ พระศรีอาริยเมตไตรย จะลงมาโปรดชาวโลก และเชื่อว่าสมัยพระศรีอาริย์ บ้านเมืองจะอุดมสมบูรณ์ ผู้คนมีรูปโฉมงดงามเหมือนกันหมด และจะอยู่เย็นเป็นสุขมีแต่ความสบาย

เด่นดาว ศิลปานนท์ [19] ได้ศึกษาเรื่องจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

1. วรรณกรรมพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย มีที่มาและพัฒนาการด้านเนื้อหาจากคัมภีร์ต่างๆ ได้แก่

1.1 คัมภีร์มาเลยยสูตร ซึ่งเชื่อว่าแต่งโดยภิกษุชาวลังกา ที่ได้เค้าเรื่องพระมาลัยมาจากคัมภีร์ภาษาบาลีของลังกา 3 เรื่อง คือ คัมภีร์สหัสสวัตถุปกรณ์ คัมภีร์รสวาหินี และคัมภีร์สัทธัมมาลังการ

1.2 คัมภีร์มาเลยยเทวัตเถรวัตถุ ซึ่งสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในประเทศไทย โดยภิกษุชาวลานนาชื่อว่าพุทธวิลาส โดยได้แนวคิดเรื่องพระมาลัยจากนิทานเรื่องจูลคัลละในคัมภีร์สหัสสวัตถุปกรณ์อีกที

1.3 คัมภีร์มาลัยยวัตถุทีปนีฎีกา มีชื่อเรียกอีกชื่อว่า “ฎีกามาลัย” เป็นวรรณกรรมบาลี แต่งขึ้นเพื่อเป็นคู่มืออธิบายความคัมภีร์มาเลยยเทวัตเถรวัตถุอีกที ต้นฉบับเป็นคัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรขอมจำนวน 2 ผูก ผูกที่ 1 เรียกว่า “ฎีกาปฐมมาลัยทีปนี” แต่งโดยพระนันทปัญโญ ผูกที่ 2 เรียกว่า “ฎีกาทุติยมาลัยวัตถุทีปนี” แต่งโดยพระพุทธวิลาส

1.4 พระมาลัยคำหลวง เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ทรงพระนิพนธ์ เชื่อว่าเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ทรงนำเค้าเรื่องมาจากคัมภีร์มาลัยยวัตถุทีปนีฎีกา

1.5 พระมาลัยกลอนสวด เชื่อว่าในสมัยอยุธยามีการนำเรื่องราวของพระมาลัยมาแต่งเป็นกลอนสวด แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดกาพย์ต่างๆ

1.6 นิทานพระมาลัย คือ คัมภีร์ฎีกามาลัยที่เป็นสำนวนเรียบเรียงขึ้นในชั้นหลัง ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งและสมัยที่แต่ง ซึ่งน่าจะเรียกว่า “อนุฎีกามาลัย” เพราะแต่งขึ้นเพื่อขยายความฎีกามาลัยอีกที

---

[19] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย.** 2549. 225 หน้า

1.7 พระมาลัยสูตรสำนวนเทศนา แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วสลับกับคาถาภาษาบาลี พบหลายสำนวน มีเนื้อความพิสดารต่างๆ กัน สันนิษฐานว่าพระสงฆ์ผู้เป็นธรรมถึกแต่งขึ้นเพื่อบรรยายธรรมสั่งสอนประชาชน นิยมแต่งเป็นทำนองเทศน์ปุจฉาวิสัชชนา 3 ธรรมมาสน์ คือ การนิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาทำนองเจรจาโต้ตอบกัน 3 องค์ คือพระมาลัย ท้าวสักกเทวราช และพระศรีอาริยเมตไตรย บางครั้งอาจมีเทศน์ถึง 4 ธรรมมาสน์ โดยเพิ่มตัวละคร คือ พระยายมราชขึ้นอีกองค์หนึ่ง

2. อิทธิพลของเรื่องพระมาลัยต่อประเพณีและวิถีชีวิต

2.1 บทบาทด้านความเชื่อทางศาสนา ในเรื่องนรก สวรรค์ บาป บุญ คุณโทษ และความเชื่อมั่น รอคอยที่จะเกิดในศาสนาพระศรีอาริยเมตไตรย

2.2 บทบาทด้านประเพณี ได้แก่ ประเพณีการเทศน์มหาชาติ โดยธรรมเนียมปฏิบัติในท้องถิ่นภาคกลาง จะมีประเพณีเทศนาพระมาลัยก่อนการเทศนามหาชาติ โดยนิยมเทศน์ปุจฉาวิสัชนา 3 ธรรมาสน์ ประเพณีการสวดพระมาลัย ที่เดิมใช้สวดในงานแต่งงาน ต่อมาใช้สวดในงานศพ โดยพระสงฆ์ 4 รูปสวด ต่อมาเปลี่ยนเป็นฆราวาสสวดจึงเรียกว่า “สวดคฤหัสถ์”

2.3 บทบาทด้านการศึกษา ได้ใช้หนังสือพระมาลัยกลอนสวด เป็นแบบเรียนฝึกหัดอ่านการเรียนอักษรขอม

3. หลักฐานด้านโบราณคดีและศิลปกรรมพระมาลัยในภาคกลาง

หลักฐานที่แสดงถึงอิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับพระมาลัยสะท้อนให้เห็นในงานศิลปกรรมในรูปลักษณะต่างๆดังนี้

3.1 สมุดภาพพระมาลัย

สมุดภาพพระมาลัย คือ หนังสือสวดพระมาลัย หรือพระมาลัยกลอนสวด ซึ่งจารไว้ในสมุดไทยขาว บางเล่มมีการวาดหรือเขียนภาพประกอบเรื่องพระมาลัยเอาไว้ พบหลักฐานการเขียนภาพมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายราวพุทธศตวรรษที่ 23 แต่พบจำนวนน้อย พบมากในสมัยรัตนโกสินทร์ ราวพุทธศตวรรษที่ 24 - 25 ส่วนมากมักเป็นสมุดไทยขาวเส้นดำ จิตรกรรมประกอบสมุดพระมาลัยจะมีแบบแผนที่ศิลปินยึดถือและสืบสานต่อๆ กันมา โดยมักเขียนเป็นภาพตอนเดียว มีเนื้อหาซ้ำๆกันเกือบทุกเล่ม สืบเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ราวสมัยรัชกาลที่ 6 แต่สมัยรัตนโกสินทร์นิยมแสดงภาพที่มีเนื้อหาหลากหลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสมุดภาพที่มีอายุหลังรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ประกอบด้วยภาพสำคัญแสดงเป็นคู่ๆ ดังนี้

1) ภาพเทพพนม

2) ภาพการสวดพระอภิธรรมหรือสวดพระมาลัยในการสวดศพ เขียนเป็นภาพพระสงฆ์ 4 รูป ข้างละ 2 รูป อยู่ในอากัปกิริยาต่างๆ ในระหว่างสวดหรือพักสวด บางครั้งก็เขียนเป็นภาพพระสงฆ์เล่นสวดมาลัย ออกท่าทางการสวดเป็นที่น่าขบขันแก่ชาวบ้าน

3) ภาพนรกภูมิและภาพพระมาลัยโปรดนรก เขียนเป็นภาพต่อเนื่องกัน ข้างหนึ่งมักเขียนเป็นภาพขุมนรก แสดงสัตว์นรกถูกลงทัณฑ์ทรมานต่างๆ นิยมเขียนภาพฉิมพลีนรกและโลหกุมภีนรก ในสมุดภาพชั้นหลังนิยมแสดงขุมนรกอื่นๆ อีก ข้างภาพอีกข้างหนึ่งเขียนภาพพระมาลัยโปรดนรก บันดาลให้ฝนตกดับเพลิงนรก กระทำฤทธ์หักไม้งิ้ว ทำให้หม้อหรือกระทะเหล็กแตกทำลาย โดยมีภาพสัตว์นรกและเปรตรูปร่างวิกลต่างๆ มาเฝ้า ประนมมือเหนือเศียรแสดงความยินดีที่พ้นจากความทุกข์ และแจ้งข่าวกับพระมาลัยให้ไปบอกญาติให้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลมาให้ตน

4) ภาพพระมาลัยโปรดสัตว์ เขียนเป็นภาพพระมาลัยโคจรบิณฑบาตหรือเทศนาธรรม เพื่อนำข่าวสารจากสัตว์นรกมาแจ้งแก่ญาติพี่น้อง

5) ภาพชายเข็ญใจเก็บดอกบัวจากสระมาถวายพระมาลัย และพระมาลัยเหาะไปยังดาวดึงส์เทวโลก เพื่อนำดอกบัวไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณี

6) ภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับท้าวสักกเทวราช ด้านหนึ่งเขียนเป็นภาพเทวดาและเทพบริวารเสด็จมายังพระเจดีย์จุฬามณี แสดงการสนทนาธรรมว่าด้วยบุพกรรมของเหล่าเทพบุตร

7) ภาพเทพบุตรและเทพบริวารเหาะมาสักการะพระเจดีย์จุฬามณี

8) ภาพพระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรยเสด็จมาบูชาพระเกศแก้วจุฬามณี แสดงภาพพระโพธิสัตว์แวดล้อมด้วยเทพกัญญา และเทพบริวารเสด็จมาในอากาศ แสดงยศใหญ่กว่าเทพบุตรทั้งปวง

9) ภาพพระศรีอาริยเมตไตรยบูชาพระเกศธาตุเจดีย์ และสนทนาธรรมกับพระมาลัย

10) ภาพก่อนยุคพระศรีอาริยเมตไตรย (ยุคสัตถันตรกัลป์) และภาพยุคพระศรีอาริยเมตไตรย มักเขียนเป็นภาพคู่กัน ยุคก่อนพระศรีอาริยเมตไตรย เขียนเป็นภาพคนบาปประหัตประหารกันจนล้มตายหมดสิ้น คงเหลือรอดแต่สาธุชนผู้มีปัญญาที่เร้นกายจำศีลภาวนาอยู่ตามป่าเขาที่วิเวก ส่วนภาพยุคพระศรีอาริยเมตไตรย นิยมแสดงภาพความสมัครสมานรักใคร่กัน แม้ระหว่างสัตว์ที่ปกติมีธรรมชาติเป็นอริกัน ก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในสมุดภาพสมัยรัตนโกสินทร์นิยมเขียนภาพต้นกัลปพฤกษ์ หรือเขียนภาพห่าฝน แสดงฝนตกทุกกึ่งเดือนและภาพห่าฝนรัตนะ

11) ภาพพระมาลัยแจ้งเทวโองการของพระโพธิ์สัตว์ศรีอาริยเมตไตรย เขียนเป็นภาพพระมาลัยโคจรบิณฑบาต หรือเทศนาธรรมแก่อุบาสก อุบาสิกา ภายหลังกลับจากดาวดึงส์สวรรค์

12) ภาพภิกษุปลงอสุภะ ชักผ้าบังสุกุล อันเป็นการบำเพ็ญกุศลเนื่องด้วยการตาย

3.2 พระบฏ

พระบฏ หมายถึง จิตรกรรมที่เขียนขึ้นบนผืนผ้าเป็นรูปพระพุทธเจ้าหรือเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า มีรูปทรงแคบยาวใช้แขวนห้อยตามความยาวของผืนผ้า สร้างขึ้นเพื่อบูชาแทนองค์พระปฏิมาและตกแต่งอาคารพุทธศาสนา มีเทคนิคการเขียนภาพเช่นเดียวกับจิตรกรรมไทยประเพณีทั่วไป ปลายรัชกาลที่ 5 เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบการสร้างพระบฏสืบเนื่องจากความนิยมสร้างพระบฏเพื่อสักการะภายในบ้านเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิต ทั้งด้านเทคนิค วัตถุ รูปแบบและเรื่องราว จากเดิมที่เคยเขียนลงในผืนผ้าก็เปลี่ยนเป็นการพิมพ์ในกระดาษขนาดเล็ก ผลิตขึ้นคราวละมากๆ มีรูปแบบและตามความต้องการของท้องตลาด จึงเป็นที่นิยมสร้างทดแทนพระบฏบนผืนผ้าสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เรื่องราวในพระบฏนิยมวาดเป็นภาพพระพุทธเจ้าและเรื่องราวในศาสนา เช่น เรื่องทศชาติชาดก เป็นต้น เนื่องจากพระบฏมักสร้างอุทิศแก่ผู้ตายที่ล่วงลับไปแล้ว จึงนิยมเขียนเรื่องพระมาลัย อันมีคติธรรมเกี่ยวข้องกับโลกหลังการตายด้วย

พระบฏพระมาลัยซึ่งพบในท้องถิ่นภาคกลาง จำแนกรูปแบบตามการจัดองค์ประกอบภาพได้ 2 แบบกล่าวคือ

แบบที่ 1 เขียนร่วมกับภาพพระพุทธเจ้าประทับยืนภายในซุ้มเรือนแก้วพร้อมด้วยอัครสาวกขวา – ซ้าย มีขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง ภาพพระมาลัยอยู่ทางตอนบนหรือตอนล่างของพระบฏ เขียนเรื่องพระมาลัยครั้งเสด็จไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณีขณะสนทนาธรรมกับท้าวสักกเทวราช มีพระจุฬามณีเป็นประธานอยู่ที่กึ่งกลางของภาพ แวดล้อมด้วยเหล่าเทพบุตรและเทพกัญญาที่เหาะมาในอากาศเพื่อนมัสการพระเกศธาตุเจดีย์

แบบที่ 2 เขียนเฉพาะภาพเล่าเรื่องพระมาลัย ระยะแรกนิยมเขียนพระมาลัยปางเทวภูมิครั้งไปบูชาพระเกศธาตุจุฬามณี มักเขียนบนพระบฏขนาดยาว แบ่งภาพเป็น 2 ตอน ตอนล่างแสดงเรื่องราวภาคมนุษยภูมิ ลำดับภาพตั้งแต่พระมาลัยโคจรบิณฑบาต ชายเข็ญใจเก็บเก็บดอกบัวจากสระมาถวายพระมาลัย และพระมาลัยเหาะเพื่อนำดอกบัวไปบูชาพระจุฬามณีบนดาวดึงส์สวรรค์ ตอนบนเขียนเป็นภาพเทวภูมิ มีพระเจดีย์จุฬามณีเป็นประธาน เบื้องหน้าพระ

เจดีย์พระมาลัยนั่งสนทนาธรรมกับท้าวสักกะ แวดล้อมด้วยเหล่าเทวดาที่เหาะมาสักการะพระเจดีย์ หรือเขียนภาพตอนเดียวเป็นภาพพระมาลัยไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณี

ต่อมาพระบฏเรื่องพระมาลัย นิยมเพิ่มเนื้อหาภาคนรกเข้ามาประกอบ อาจเขียนเป็นภาพตอนเดียว เช่น พระบฏวัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี เขียนบนผืนผ้าขนาดเล็ก แสดงภาพเหตุการณ์เดียว คือ ภาพพระมาลัยโปรดสัตว์นรก หรือแบ่งภาพเป็น 2 ตอน ตอนบนเขียนเป็นภาพเทวภูมิ ตอนล่างเป็นภาพนรกภูมิ หรือเขียนเป็นภาพหลายตอน ดังเช่นพระบฏวัดจันทราวาส จังหวัดเพชรบุรี แบ่งภาพออกเป็น 3 ช่องภาพ ตอนล่างมี 2 ช่องภาพ เขียนเป็นภาพพระมาลัยโปรดสัตว์นรกและพระมาลัยรับดอกบัวจากชายเข็ญใจ ตอนบนแสดงภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับท้าวสักกะภายในลานพระเจดีย์จุฬามณี

สำหรับพระบฏพระมาลัยปัจจุบัน ผลิตขึ้นโดยสำนักพิมพ์ต่างๆ พิมพ์ภาพขึ้นจำหน่าย ภาพพิมพ์ชุดหนึ่งมีหลายภาพมักแสดงภาพสำคัญเป็นตอนๆ คล้ายภาพประกอบสมุดมาลัย มีขนาดภาพต่างๆ กัน เช่น ภาพพิมพ์ชุดสำนักงานส.ธรรมภักดี เขียนภาพโดยพระเทวาภินิมมิต (ฉาย เทียมศิลปไชย) มีจำนวน 14 ภาพ ภาพพิมพ์ชุดศึกษานิธิ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีจำนวน 32 ภาพ ฝีมือวาดของนายเหม เวชกร เขียนเรื่องพระมาลัยแสดงมูลเหตุการณ์เทศน์มหาชาติแทรกไว้ในเบื้องต้นจำนวน 3 ภาพ ภาพพิมพ์เหล่านี้นิยมสร้างถวายวัด โดยมักนำเข้ากรอบแขวนประดับเป็นชุดตามศาลาการเปรียญและศาลาธรรมสังเวช

3.3 จิตรกรรมชุดหลังชั้นไหว้พระ

ชั้นไหว้พระตามบ้านผู้ดีไทยโบราณทำเป็นตู้ไม้แกะสลักลวดลายประณีต ภายในชั้นวางสิ่งของลดหลั่นกันเป็นชั้น 3 - 4 ชั้น ชั้นบนสุดสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป ชั้นกลางสำหรับตั้งดอกไม้และเครื่องบูชา ชั้นล่างสุดตั้งกระถางธูปและเชิงเทียน ด้านบนกั้นเพดานด้านหน้า และด้านข้างไม่มีผนัง ด้านหลังปิดด้วยแผ่นไม้เรียกว่า “อุดหลัง” ภายในเขียนภาพจิตรกรรมตกแต่ง เช่น ลายดอกไม้ร่วง ภาพไตรภูมิ เป็นต้น ภาพที่นิยมเขียนมาก คือ ภาพพระมาลัยไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ องค์ประกอบภาพมีพระเกศแก้วจุฬามณีเป็นประธาน องค์ระฆังมักทาสีเขียว เบื้องหน้าพระเจดีย์เป็นภาพพระมาลัยนั่งสนทนาธรรมพระอินทร์แวดล้อมด้วยเหล่าเทวดาที่เหาะมาบูชาพระเกศธาตุเจดีย์

3.4 จิตรกรรมลายทองรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก

จิตรกรรมลายทองรดน้ำนิยมใช้ตกแต่งพื้นผนังอาคารสถานที่ และสิ่งของเครื่องใช้ที่ต้องการตกแต่งอย่างประณีตเป็นพิเศษโดยเฉพาะตู้ไทยโบราณ ทรงลูกบาศก์ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรักษาพระไตรปิฎกหรือพระธรรมตามวัดต่างๆ ภายนอกมักตกแต่งด้วยจิตรกรรมลายทองรดน้ำ จึงมักเรียกกันสั้นๆ ว่า “ตู้ลายรดน้ำ” หรือ “ตู้ลายทอง” ลวดลายที่ประดับมักทำ

เป็นลายกระหนกเคล้าภาพ มีลักษณะเป็นศิลปกรรมตกแต่งยิ่งกว่าภาพเล่าเรื่อง มักเขียนเป็นภาพบุคคล สัตว์ พันธุ์ไม้ เรื่องในวรรณคดี และศาสนา สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ราวรัชกาลที่ 5

จิตรกรรมพระมาลัยเทคนิคลายทองรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก ภาพที่นำมาเขียนเป็นภาพตอนเดียวกันทั้งสิ้น คือ เขียนเป็นฉากเทวภูมิครั้งพระมาลัยขึ้นไปนมัสการพระเกสธาตุเจดีย์บนดาวดึงส์สวรรค์มีภาพพระจุฬามณีเป็นประธาน แวดล้อมด้วยกำแพงแก้ว เบื้องหน้าพระเจดีย์พระมาลัยนั่งสนทนาธรรมกับพระอินทร์ แวดล้อมด้วยเหล่าเทพบุตรและเทพกัญญาประนมหัตถ์ถวายสักการะพระเกศธาตุ บ้างประโคมดุริยดนตรี ขับร้อง ฟ้อนรำ ถวายเป็นพุทธบูชา ตอนบนของภาพมีเหล่าเทพยดาเทวะมาในอากาศเพื่อสักการะพระจุฬามณี เท่าที่สำรวจพบไม่ปรากฏว่าเขียนเป็นฉากนรกภูมิ

3.5 หีบพระมาลัย ใช้เก็บหนังสือพระอภิธรรม และหนังสือสวดพระมาลัย จึงนิยมเรียกว่า “หีบพระอภิธรรม” “หีบหนังสือสวด” หรือ “หีบพระมาลัย” หีบพระมาลัยคงสร้างขึ้นตามธรรมเนียมการสวดศพตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา แต่ปัจจุบันพบหลักฐานเฉพาะศิลปกรรมที่สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์เท่านั้น

3.6 ประติมากรรมพระมาลัย

ประติมากรรมพระมาลัย พบหลักฐานที่มีกำหนดอายุเก่าแก่กว่างานด้านจิตรกรรม คือ มีอายุตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 เป็นต้นมา ทั้งนี้คงเนื่องจากสร้างด้วยวัสดุคงทนเช่นการหล่อโลหะ จึงพบศิลปกรรมประเภทนี้หลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน หลักฐานประติมากรรมพระมาลัยที่สำรวจพบในภาคกลางจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ประติมากรรมนูนต่ำและประติมากรรมลอยตัว

3.6.1 ประติมากรรมนูนต่ำ ได้แก่ งานไม้แกะสลัก งานปูนปั้น สร้างขึ้นเพื่อประดับตกแต่งอาคารศาสนสถานและศาสนวัตถุ เช่น งานไม้จำหลักตกแต่งตู้พระธรรมคัมภีร์ ปูนปั้นประดับหน้าบันอาคาร พบหลักฐานนิยมสร้างขึ้นในศิลปะรัตนโกสินทร์ราวพุทธศตวรรษที่ 24 – 25 เช่น งานปูนปั้นประดับกระจกหน้าบันอาคารอเนกประสงค์วัดราชบูรณราชวรวิหาร กรุงเทพฯ

3.6.2 ประติมากรรมลอยตัว พบประติมากรรมพระมาลัยจำนวนมากในภาคกลาง แพร่หลายไปยังบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงในเขตภาคเหนือตอนล่าง และภาคตะวันออก แต่ไม่เป็นที่แพร่หลายในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ประติมากรรมที่ค้นพบมีทั้งรูปหล่อสัมฤทธิ์ ไม้แกะสลัก และปูนปั้น สร้างขึ้นในศิลปะอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ประติมากรรมพระมาลัยสมัยอยุธยามีปางเดียว คือ ปางโปรดสัตว์ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์

ตอนต้น พบสร้างเพิ่มเติมขึ้นอีกหลายปาง ประติมากรรมพระมาลัยเท่าที่พบหลักฐานปัจจุบันแบ่งเป็นปางต่างๆ ได้แก่ พระมาลัยปางโปรดสัตว์ พระมาลัยปางถวายดอกบัว พระมาลัยปางโปรดสวรรค์

4. รูปแบบและคติการสร้างจิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในท้องถิ่นภาคกลาง

4.1 จิตรกรรมสมัยอยุธยา พบจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยที่เก่าที่สุด อยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ปัจจุบันสำรวจพบ 2 แหล่ง คือ จิตรฝาผนังตำหนักพระพุทธโฆษาจารย์ วัดพุธไธสวรรย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดชมภูเวก จังหวัดนนทบุรี

4.2 จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 – 3 จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปรากฏความนิยมเขียนกันอย่างแพร่หลาย นิยมเขียนปางเทวภูมิ และนรกภูมิ

4.3 จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 - พ.ศ. 2500 จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยนับตั้งแต่หลังสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ได้เสื่อมความนิยมลง โดยเฉพาะภายในพระอารามหลวงไม่ปรากฏว่านำเรื่องพระมาลัยมาเขียนไว้เป็นภาพสามัญ อีกทั้งนี้เนื่องจากความเสื่อมของคติเรื่องพระมาลัย อันสืบเนื่องมาจากการก่อตั้งธรรมยุตินิกาย และเนื่องจากอิทธิพลของแนวคิดแบบสัจนิยมตะวันตกที่ถาโถมเข้ามาสู่สังคมไทย

4.4 จิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2500 – ปัจจุบัน หลัง พ.ศ. 2500 คติความเชื่อเรื่องพระมาลัยได้เสื่อมลงจากสังคมไทยยิ่งขึ้นไปอีกด้วยเหตุแห่งการพัฒนาทางสังคมเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ความเชื่อและความคิดแบบอุดมคติดั้งเดิมเสื่อมหายไปจากคนไทย การปรับปรุงการศึกษาทั้งทางโลก และทางธรรมได้ถอดถอนเรื่องพระมาลัยสูตรออกจากการศึกษาของสงฆ์ และกุลบุตรกุลธิดา จึงไม่พบการสร้างจิตรกรรมพระมาลัยเป็นประธานของจิตรกรรมทั้งหมดที่ผนังสกัดหลังพระอุโบสถ หรือวิหารดังเคยพบตั้งแต่สมัยรัชการที่ 1 – 6 จะพบแต่ความนิยมเขียนบนผนังอาคารประเภทศาลาการเปรียญ และศาลาธรรมสังเวช ซึ่งใช้เป็นสถานบำเพ็ญกุศลเกี่ยวเนื่องกับพิธีศพ จึงยังเป็นเค้ามูลว่าคติความเชื่อเรื่องพระมาลัยยังคงมีสืบเนื่องอยู่ในปัจจุบัน จิตรกรรมพระมาลัยที่สร้างขึ้นในช่วงระยะเวลานี้ มักเขียนเป็นภาพเล่าเรื่องทำนองเดียวกับจิตรกรรมภาพพระบฏ และจิตรกรรมสมุดภาพพระมาลัย แสดงเรื่องราวรายละเอียดเพิ่มขึ้นอย่างมากมายทั้งภาคนรกภูมิ เทวภูมิ และภาคพระศรีอาริยเมตไตรย ลักษณะจิตรกรรมที่สร้างขึ้นหลัง พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณีได้เสื่อมลงอย่างสิ้นเชิง การสร้างสรรค์จิตรกรรมแบบไทยประเพณีผสมผสานกับแนวสัจนิยมตะวันตก ที่แสดงออกอย่างเรียบง่ายแบบฝีมือช่างพื้นเมืองสมัยหลังรัชกาลที่ 3 ก็ได้เสื่อมสูญไปจากจิตรกรรมท้องถิ่น ด้วย

กระแสแนวคิดสัจนิยมที่หลั่งไหลเข้ามามีอิทธิพลต่อจิตรกรรมไทยมากยิ่งขึ้น จิตรกรรมที่สร้างขึ้นหลัง พ.ศ. 2500 จึงสร้างขึ้นตามแนวสัจนิยมตะวันตก คือ นิยมการเขียนภาพให้ภาพมีความลึกแบบทัศนียวิสัย มีแสงเงาถูกต้องตามหลักสากลตะวันตก มีการแสดงเรื่องราวอย่างสมจริงตามตาเห็น จิตรกรรมพระมาลัยรูปแบบไทยประเพณีร่วมสมัย ซึ่งสร้างขึ้นด้วยความสามารถเฉพาะบุคคลตามแนวประเพณีโบราณมีปรากฏอยู่บ้าง แต่เพียงส่วนน้อย

5. ผู้วิจัยได้จัดทำทะเบียนแหล่งจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในประเทศไทยไว้ในภาคผนวกโดยมีข้อมูลที่เกี่ยวกับชื่อสถานที่ ที่ตั้ง ตำแหน่งหรือที่ตั้งของจิตรกรรม สมัยที่สร้าง ลักษณะภาพ และแหล่งอ้างอิงภาพจิตรกรรมนั้นๆ มีจำนวน 119 รายการ

จันทร์ศิริ แท่นมณี ได้ศึกษาเรื่อง “พระมาลัยกลอนสวด” ฉบับเพชรบุรี สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของพระมาลัยกลอนสวด

1.1 ประวัติความเป็นมาของพระมาลัย เติมแต่งเป็นภาษาบาลีชื่อ “ มาลยฺยสุตฺต ” เข้าใจว่าภิกษุชาวลังกาเป็นผู้แต่ง ต่อมาภิกษุชาวเชียงใหม่ชื่อ “พุทธวิลาส” นำมาแต่งขยายความให้พิสดารขึ้น เรียกกันว่า “ฎีกาพระมาลัย”

1.2 จุดประสงค์ในการแต่งวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยฎีกาพระมาลัย และพระมาลัยกลอนสวด แต่งขึ้นเพื่อบูชาพระรัตนตรัย และขอให้ได้นิพพาน ส่วนพระมาลัยคำหลวงแต่งขึ้นเพื่อให้ได้ไปเกิดในสมัยพระศรีอาริยเมตไตรย และได้พระนิพพาน

1.3 สมัยที่แต่งและผู้แต่งพระมาลัย พระมาลัยสูตรไม่ทราบที่แต่งแน่นอน สันนิษฐานว่าภิกษุชาวลังกาแต่งขึ้นก่อน ต่อมาภิกษุชาวเชียงใหม่ชื่อ “พุทธวิลาส” แต่งขยายความให้พิสดารขึ้น เรียกว่า ฎีกาพระมาลัย เข้าใจว่าแต่งภายหลัง พ.ศ. 2216 ส่วนพระมาลัยคำหลวงเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ทรงนิพนธ์ในปี พ.ศ. 2281 และพระมาลัยกลอนสวดคงจะแต่งขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

1.4 การทำหนังสือสมุดไทย อธิบายถึงขั้นตอนของการทำสมุดไทย

1.5 ความหมายของคำว่ากลอนสวด หมายถึง วรรณกรรมที่แต่งเป็นกาพย์โดยไม่มีคำประพันธ์ชนิดอื่นปน บางทีก็เรียกว่า “วรรณกรรมคำกาพย์”

1.6 คำประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งพระมาลัยกลอนสวด แต่งด้วยกาพย์ยานี 11 ฉบัง 16 และสุรางคนางค์ 28 กาพย์เหล่านี้เป็น “ลำ” สำหรับสวดมาแต่โบราณ จึงอาจเรียกว่า ลำนำ 11 ลำนำ 16 และลำนำ 28

1.7 ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างพระมาลัยกลอนสวดฉบับเพชรบุรีจำนวน 15 ฉบับ ได้แก่

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดเกาะ สันนิษฐานน่าจะสร้างขึ้นสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา มีภาพจิตกรรมประกอบที่งดงามฝีมือชั้นครู ตอนท้ายขาดหายไปเล็กน้อย

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดลาด ต้นฉบับขาดหายไปเป็นท่อน เนื้อความจึงไม่ต่อเนื่องไม่สมบูรณ์

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดชีว์ประเสริฐ เป็นฉบับที่สมบูรณ์มากฉบับหนึ่ง น่าจะสร้างขึ้นสมัยต้นรัตนโกสินทร์

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพระรูป มี 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 ไม่สมบูรณ์ ฉบับที่ 2 สมบูรณ์ ภาพจิตรกรรมประกอบเป็นศิลปะชาวบ้าน ฉบับที่ 3 คัดลอกมาจากฉบับที่ 2

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดบันไดทอง มี 2 ฉบับ ต้นฉบับสมบูรณ์ สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นสมัยรัชกาลที่ 4

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดขุนตรา ต้นฉบับสมบูรณ์ ภาพจิตกรรมประกอบฝีมือวาดงดงามใกล้เคียงฉบับวัดบันไดทอง

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดมหาธาตุวรวิหาร มี 2 ฉบับ ต้นฉบับแรกสมบูรณ์ ภาพจิตรกรรม ประณีตงดงาม ฉบับที่ 2 ขาดหายตอนกลาง ภาพจิตรกรรมไม่งดงามอย่างฉบับแรก

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดไตรโลก ต้นฉบับสมบูรณ์ ภาพจิตรกรรมไม่ใช่ฝีมือคนเดียวกันตลอด บางภาพงดงาม บางภาพไม่งดงาม

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดโพธิ์ทัยมณี ต้นฉบับสมบูรณ์ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวสมัยรัชกาลที่ 4 – 5

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดเทพประชุมนิมิต ต้นฉบับสมบูรณ์ เป็นหนังสือรุ่นใหม่

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดจันทาราม มีสำนวนแตกต่างไปจากฉบับอื่นๆ เข้าใจว่ามีการแต่งเติม

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดใหม่ภูมิเจริญ ฉบับนี้ระบุปีที่สร้างไว้ชัดเจนว่า พ.ศ. 2478 ปีกุน สัตตศก

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดกุฎีดาว ไม่มีภาพจิตรกรรมประกอบ ขนาดเล็กที่สุด

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพรหมวิหาร ฉบับนี้มีสำนวนโวหารเหมือนกับวัดไตรโลกทุกประการ มีภาพจิตกรรม 2 – 3 ภาพ ภาพไม่งดงาม

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดตะนาวศรี (เก่า) ฉบับนี้กล่าวกันว่าคัดลอกจากฉบับวัดเกาะพริบพรี ต้นฉบับเหลือเพียงภาคนรกและภาคสวรรค์

1.8 การคัดลอกหนังสือพระมาลัยกลอนสวด มักคัดลอกลงในสมุดไทยขาวจารด้วยอักษรขอมไทย เขียนด้วยเส้นหมึก มีบางฉบับเป็นสมุดไทยดำ เขียนด้วยตัวทอง

2. เปรียบเทียบสำนวนพระมาลัยกลอนสวด โดยนำพระมาลัยกลอนสวดที่ค้นพบในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 18 ฉบับ จากหอสมุดแห่งชาติ 2 ฉบับ คือ ฉบับเลขที่ 89 มัดที่ 180 ตู้ 107 และฉบับเลขที่ 96 มัดที่ 180 ตู้ 107 จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 ฉบับ คือ ฉบับวัดโคก อำเภอบางปะหัน และจากฉบับวัดตะนาวศรี (เก่า) ตำบลคลองน้อย อำเภอตะนาวศรี จังหวัดมะริด ประเทศพม่า มาเปรียบเทียบกันในด้านสำนวนภาษา

3. การเรียนการสอนพระมาลัยกลอนสวดในสมัยโบราณ การเรียนการสอนในสมัยโบราณ มักจะเรียนทั้งอักษรไทยและอักษรขอมควบคู่กันไป โดยเริ่มเรียนอักษรไทยก่อน เมื่อนักเรียนอ่านเขียนหนังสือไทยคล่องแคล่วหรือแตกแล้ว จึงเริ่มเรียนอักษรขอม และจะใช้หนังสือพระมาลัยกลอนสวดเป็นหนังสือสำหรับฝึกอ่าน วิธีสอนจะให้นักเรียนจำสระ พยัญชนะให้ได้ก่อน จึงแจกลูก โดยเริ่มตั้งแต่แม่ ก.กา เวลาที่เรียนไม่แน่นอนตายตัวขึ้นกับอาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์การเรียนมีไม้กระดานชนวน ใช้ดินสอพอง หรือดินดานที่ตากแห้งเขียน เวลาอ่านจะวางหนังสือหรือสมุดข่อยบนกากะเยีย ศูนย์กลางการเรียนของจังหวัดเพชรบุรีอยู่ที่วัดเกาะ วัดมหาธาตุวรวิหาร และวัดใหญ่สุวรรณาราม การเรียนหนังสือพระมาลัยกลอนสวดและภาษาบาลีของจังหวัดเพชรบุรีมีอิทธิพลไปถึงมะริดและตะนาวศรีของประเทศพม่าด้วย

4. วิเคราะห์เนื้อหาพระมาลัยกลอนสวด

4.1 คุณค่าของพระมาลัยกลอนสวด ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านศีลธรรมและจริยธรรม ด้านคำสอนทางศาสนา ด้านสะท้อนสภาพสังคม ด้านความเชื่อเกี่ยวกับพ่อมดหมอผี ด้านประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติ ด้านความเชื่อกับยุคพระศรีอาริย์ ด้านการเรียนการสอนที่ใช้พระมาลัยกลอนสวดเป็นหนังสือฝึกอ่านการเรียนอักษรขอม

4.2 ลักษณะคำประพันธ์ จะใช้คำประพันธ์ชนิดกาพย์ต่างๆ แต่ง ได้แก่ กาพย์สุรางคนางค์ กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง กลอนสี่ ฉันท์ ลำนำประเทียบคำฉันท์ และร่าย

4.3 ทำนองสวด ใช้ทำนองสวด 6 ชนิด คือ ราบใช้กลอนสี่ เชิดใช้กับกาพย์ฉบัง มังกรใช้กับกาพย์สุรางคนางค์ วสันต์ใช้กับลำนำประเทียบคำฉันท์ และเอกบทใช้กับร่าย

4.4 ด้านวรรณศิลป์ สัมผัสไม่ค่อยเคร่งครัด มีการเล่นคำ ย้ำความ เล่นความ และมีการใช้คำแบบชาวบ้าน

5. โวหารและรสวรรณคดีในพระมาลัยกลอนสวด มีการใช้โวหารครบทั้ง 5 โวหาร คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร อุปมาโวหาร และสาธกโวหาร มีรสด้านวรรณคดีครบทั้ง 9 รส ได้แก่ สิงคารรส หาสยรส กรุณารส รุทธรส วีรรส ภยานกรส วิภัจฉรส อัพภูตรส และสันตรส

6. วรรณกรรมที่มาจากภาพจิตรกรรมในพระมาลัยกลอนสวด มีภาพจิตรกรรมประกอบในหนังสือพระมาลัยกลอนสวดฉบับเพชรบุรี 4 ประเภท คือ

6.1 ภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวพระมาลัยโดยตรง

6.2 ภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับทศชาติ ภาพปริศนาธรรมและกรรมฐาน ภาพจิตรกรรมเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธประวัติและพุทธสาวก เช่น ภาพจิตรกรรมเรื่องเทวทูต ภาพจิตรกรรมเรื่องนางปฏาจารา ภาพมนุษย์และอมนุษย์อนุโมทนาธรรม ประเภทมนุษย์ได้แก่ พรหม เทวดา ยักษ์ คนธรรพ์ วิทยาธร นักสิทธิ์ และครุฑ

6.3 ภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู เช่น ภาพที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้า 3 พระองค์ และพระอินทร์ ภาพอันเนื่องมาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู ได้แก่ ภาพราชสีห์ ภาพคชสีห์ ภาพคนธรรพ์ ภาพที่เกี่ยวกับการสร้างโลกในแง่ของศาสนาฮินดู

6.4 ภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทย เช่น ภาพความรักของพ่อแม่ ภาพการฝึกกระบี่ตีกลอง ภาพร้องรำทำเพลง และภาพประเพณีการอยู่เป็นเพื่อนศพ

รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์[20] ศึกษาเรื่อง “แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย สรุปได้ดังนี้”

1. กรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎก

1.1 กรรม

นิยามและความหมายของกรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจ อันมีกิเลสเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำทางกาย วาจา หรือแม้แต่ในความรู้สึกนึกของบุคคล ซึ่งมี 3 ระดับ คือ กรรมในระดับเจตนา เป็นตัวแท้หรือตัวตนของกรรม เป็นตัวสั่งการให้มนุษย์ต้องทำกรรม กรรมในระดับการแสดงภายนอกหรือพฤติกรรม คือ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม และกรรมในระดับกิจกรรมหรือหน้าที่ของมนุษย์

---

[20] รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์. **แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย**. 2550 . หน้า 1 – 271 .

กรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อธิบายถึงแนวคิดพื้นฐานเรื่องกรรมตั้งแต่ยุคก่อนพุทธศาสนา คือ กรรมในคัมภีร์พระเวท คัมภีร์อุปนิษัท คัมภีร์ภควัทคีตา และปรัชญาเชน

ประเภทของกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธศาสนาได้แบ่งกรรมออกหลายวิธี ได้แก่ กรรม 2 ประเภท กรรม 4 ประเภท กรรม 12 ประเภท กรรม 2 ประเภท หมายถึง กุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ กายสุจริต คือไม่ฆ่าหรือเบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม วจีสุจริต คือไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดหยาบคาย มโนสุจริต คือไม่คิดโลภอยากได้สิ่งของผู้อื่น ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมว่าทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว และอกุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ กายทุจริต คือการฆ่า ทำร้าย ทรมานสัตว์และมนุษย์ ลักขโมย ประพฤติผิดในกาม วจีทุจริต คือกล่าวเท็จ พูดส่อเสียดยุยงส่งเสริมให้คนอื่นแตกแยก พูดเพ้อเจ้อ มโนทุจริต คือโลภอยากได้ของผู้อื่น คิดพยาบาทผู้อื่น มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม กรรม 4 ประเภท หมายถึง กรรมดำ มีวิบากดำ คือกรรมชั่วที่บุคคลกระทำทางกาย วาจา และใจ กรรมขาว มีวิบากกรรมขาว คือกรรมดีหรือคุณงามความดีที่เกิดขึ้นทางกาย วาจา และใจ กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว คือการกระทำทั้งความดีความชั่วปะปนกันไปทั้งกาย วาจา และใจ ทำให้ผลชีวิตของเจ้าของกรรมมีทั้งสุขและทุกข์ในเวลาเดียวกัน และกรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว โดยส่งเสริมให้บุคคลไม่ติดอยู่ในความดีความชั่วหรือความไม่ดีไม่ชั่ว มีจุดประสงค์เพื่อทำลายกิเลสและกรรมทั้งหลาย ทำให้ผู้ปฏิบัติตามหลุดพ้นจากวัฏสงสาร คือการเวียนว่ายตายเกิด พ้นจากกิเลสทั้งปวง บรรลุความเป็นอรหันต์แล้วเข้าสู่นิพพานในที่สุด กรรม 12 ประเภท เป็นกรรมที่ไม่ได้ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกโดยตรง แต่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาในยุคอรรถกถา ได้แก่ 1) ทิฏฐิธรรมเวทนียกรรม คือกรรมที่ให้ผลในชาตินี้หรือในอัตภาพนี้เท่านั้น เจ้าของกรรมไม่ต้องไปรอรับผลในชาติหน้าหรือชาติไหน 2) อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลต่อชาตินี้โดยให้ผลในชาติหน้าซึ่งเป็นชาติที่ 2 กรรมข้อนี้มีผลเบากว่ากรรมข้อที่ 1 3) อปราปริยเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อๆ ไป ถัดจากภพที่ 2 โดยเริ่มต้นให้ผลตั้งแต่ภพที่ 3 เป็นต้นไป 4) อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผลหรือวิบากของกรรมไม่มี 5) ชนกกรรม กรรมที่นำจิตเข้าสู่ภพ คือปฏิสนธิในภพใหม่ ยังต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดอยู่เรื่อยไปในวัฏสงสาร 6) อุปัตถัมภกกรรม กรรมอุปถัมภ์หรือกรรมที่เป็นฝ่ายสนับสนุนวิบากของชนกกรรม 7) อุปปีฬกกรรม กรรมที่มีหน้าที่บีบคั้น บั่นทอน หรือเบียดบังการให้ผลของกรรมเดิมต้องเปลี่ยนไป 8) อุปฆาตกรรม(อุปัจเฉทกกรรม) กรรมที่ทำหน้าที่เข้าไปตัดขาดหรือประหารกรรมและวิบากของกรรมอื่น ให้มีสภาพที่ตรงข้ามกับตนทันที 9) ครุกรรม กรรมให้ผลรุนแรง เป็นกรรมที่หนักกว่ากรรมอื่นๆ และมีโอกาสให้ผลก่อนกรรมอื่นๆ 10) พหุลกรรม (อาจิณณกรรม) กรรมที่ทำไว้มากหรือกรรมหนา คือหนาด้วยความดีมีศีลธรรม หรือหนาด้วย

ความชั่วเพราะขาดคุณธรรมประจำใจ 11) อาสันนกรรม กรรมที่ทำเมื่อคนจวนจะตาย หรือกรรมที่นึกได้ในเวลาที่จวนจะตาย 12) กตัตตากรรม กรรมสักว่าทำ หรือกรรมที่ทำโดยไม่มีความตั้งใจที่จะทำ หรือกรรมที่ทำโดยความประมาท

1.2 การเวียนว่ายตายเกิดในยุคก่อนพุทธศาสนา ซึ่งกล่าวไว้ในคัมภีร์อุปนิษัท ปรัชญาสางขยะ ปรัชญาเชน

1.3 การเวียนว่ายตายเกิดในพุทธศาสนา พุทธศาสนาเชื่อว่าภพอันเป็นที่รองรับผู้ทำกรรมมี 3 ภพ คือ กามภพ รูปภพ และอรูปภพ

1.4 กระบวนการตาย ได้แก่ การที่ส่วนประกอบของมนุษย์ คือ ขันธ์ 5 หรือกายกับจิต แยกสลายออกจากกัน ช่วงเวลาที่มนุษย์จะตายลงจริงๆ หรือมรณาสันนกาล จิตจะจับอารมณ์ที่เป็นอดีตเป็นส่วนใหญ่ ไม่อาจรับรู้สิ่งที่เป็นปัจจุบันได้ อารมณ์ของจิตที่เกิดขึ้นในขณะใกล้จะตายนั้น เรียก มรณาสันนวิถี คือ วิถีจิตที่ใกล้จะดับจิตหรือใกล้ตาย จะเกิดอารมณ์ครั้งสุดท้ายอันเป็นบุญหรือบาปของคนที่ใกล้จะตาย จะเกิดอารมณ์ครั้งสุดท้ายอันเป็นบุญหรือบาปของคนที่ใกล้จะตาย ได้แก่ กรรมหรือกระทำที่บุคคลผู้กำลังจะตายได้กระทำไว้ในชาติที่ผ่านมา กรรมนิมิต การนึกถึงอุปกรณ์ที่ใช้กระทำพร้อมๆ กันไป และคตินิมิต นิมิตต่างๆ ที่บ่งบอกถึงคติของภพหน้าที่ผู้กำลังจะตายจะต้องไปเกิดหลังจากได้ดับจิต ได้แก่ เกิดในนรก เกิดในภพเปรต เกิดในภพเดรัจฉาน เกิดในภพมนุษย์ และเกิดในภพสวรรค์

1.5 ภพชาติและการเกิด ภพ คือ ที่ถือกำเนิดของสัตว์มี 3 ภพ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ในภพภูมิต่างๆ จะเกิดขึ้น 10 ลักษณะ คือ สัตว์นรก เปรต สัตว์เดรัจฉาน อสุรกาย มนุษย์ เทวดา รูปพรหมที่ต่ำกว่า อสัญญีสัตตพรหมทั้ง 10 ชั้น อสัญญีสัตตพรหม พรหมในปัญจสุทธาวาส และอรูปพรหม ส่วนการเกิด จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยเหตุ 3 ประการ คือ หญิงชายสมสู่อยู่ด้วยกัน หญิงนั้นมีโลหิตประจำเดือน ขณะนั้นมีสัตว์มาปฏิสนธิ

1.6 การหยุดให้ผลของกรรม กรรมจะหยุดให้ผลด้วยเหตุ 3 ประการ คือ หมดแรง ได้แก่ ให้ผลจนสมควรแก่เหตุแล้ว กรรมจะหยุดให้ผลเมื่อกรรมอื่นเข้ามาแทรกแซงเป็นครั้งคราว และบุคคลผู้ทำกรรมได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์

1.7 ความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพุทธศาสนา คือ ความเชื่อเรื่องกรรม ที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

2. แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

2.1 ความเป็นมาของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

2.1.1 ฝ่ายมหายาน หรือ อุตตรนิกาย (นิกายฝ่ายเหนือ) เชื่อว่า พระกษิติครรภ เป็นองค์เดียวกับพระมาลัยฝ่ายเถรวาท พระโพธิสัตว์องค์นี้ จีนให้ชื่อว่า ตี้จังอ๊วงพู่สะ ญี่ปุ่นเรียก ยีโซ อานัมนิกายของญวนหรือเวียดนามเรียก เตียต่างเบืองโบต๊าก ส่วนทางไทยเรียกว่า พระมาลัย ส่วนพระศรีอาริยเมตไตรย หรือไมเตรยะ ญี่ปุ่นเรียก มิโรกุ จีนเรียก มิล่อฮุด ธิเบตเรียก ฮั่วซัง (ปูโต้ฮั่วเลี่ยง)

2.1.2 ฝ่ายเถรวาท หรือ หินยาน หรือ นิกายฝ่ายใต้ เชื่อว่า พระมาลัยเป็นพระอรหันต์องค์สุดท้ายภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว 500 ปี เรื่องราวพระมาลัยปรากฏอยู่ในคัมภีร์มาเลยเทวัตเถรวัตถุ ส่วนพระศรีอาริยเมตไตรย ตอนเสด็จมาประสูติเป็นบุตรของสุพรหม และนางสุพรหมวดี พราหมณี ต่อมามีภรรยาชื่อ จันทรมุขี เมื่อได้บุตรแล้วเสด็จออกบวช และได้สำเร็จสรรพัญญูตญาณตรัสรู้เป็นพระศรีอาริยเมตไตรย

2.1.3 ที่มาจากคัมภีร์ต่างๆ เนื้อหาของวรรณกรรมพระมาลัย น่าจะนำมาจาก วิมานวัตถุและเปตวัตถุในคัมภีร์ ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎก ชาดก 2 เรื่อง คือ เนมิราชชาดก กับพรหมนารทชาดก คัมภีร์พระอาทิกรรม วินัยปิฎก คัมภีร์อมตรสธารา ฎีกาอนาคตวงศ์ คัมภีร์ไตรภูมิโลกวินิจฉัยกถา คัมภีร์พุทธคุณ คัมภีร์โลกสัณฐาน คัมภีร์มหาวิบาก คัมภีร์รสวาหินีและคัมภีร์รหัสวัตถุปกรณ์ และคัมภีร์มหาวงศ์ ซึ่งเป็นการผสมผสานแนวคิดของพุทธศาสนาฝ่ายมหายานและเถรวาทเข้าด้วยกัน ฝ่ายมหายานได้แก่ เรื่องการบูชาสถูป เจดีย์ พระศรีอาริยเมตไตรย ฝ่ายเถรวาทได้แก่ เรื่องนรกและสวรรค์

2.1.4 ที่มาของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยในประเทศไทย น่าจะมาจากคัมภีร์มาเลยยเทวัตเถรวัตถุ ที่แต่งขึ้นในประเทศพม่า ปลายพุทธศตวรรษที่ 16 – 18 ต่อมาแพร่หลายเข้ามาในอาณาจักรล้านนา และอาณาจักรสุโขทัย แล้วผ่านไปยังประเทศเขมร อาณาจักรล้านช้าง และประเทศลาว

2.2 แนวคิดเรื่องกรรมในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

2.2.1 กุศลกรรมในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย เป็นการกระทำกรรมดีที่ไม่จำเป็นต้องถึงขั้นกุศลกรรมในพระไตรปิฎก กรรมดีเหล่านั้นจะส่งผลให้เจ้าของกรรมนั้นในชาติต่อไป เป็นตัวชักนำเจ้าของกรรมนั้นไปสู่สุคติภูมิหรือสวรรค์ เช่น กุศลกรรมจากความเชื่อที่ว่าการทำบุญกับผู้ทรงศีลนั้น แม้จะทำเพียงเล็กน้อยแต่จะได้ผลบุญมาก จะส่งผลให้ไปเกิดในสวรรค์มีนางฟ้าเป็นบริวาร เป็นต้น

2.2.2 อกุศลกรรม ผลของอกุศลกรรมว่าจะเป็นไปในทางใด จะส่งผลให้ผู้กระทำต้องไปรับและชดใช้กรรมทั้งหมดที่ทำไว้ในนรกเท่านั้น เช่น อกุศลกรรมซึ่งทำบาปด้วย

การเป็นชู้ผิดลูกผิดเมียผู้อื่น หรือหญิงที่นอกใจสามีคบชู้กับชายอื่น เมื่อตายไปจะไปตกนรก ต้องไปขึ้นต้นงิ้วที่มีหนามแหลมคมยาว 16 องคุลี ได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัสเป็นเวลากว่าพันปี

2.3 การเวียนว่ายตายเกิดในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย

2.3.1 การเกิดในสวรรค์ ผลกรรมทุกอย่างจากกุศลกรรมจะส่งผลให้เจ้าของกรรมไปเสวยสุขบนสวรรค์ ซึ่งตรงกับความเชื่อเรื่องสวรรค์ในพระไตรปิฎก เช่น ถวายอาหารแก่สามเณรตายไปจะไปเกิดเป็นเทพมีบริวารหนึ่งหมื่นองค์ เป็นต้น

2.3.2 การเกิดในนรก ผู้ที่ทำบาปหรือชั่ว เมื่อตายไปจะไปตกนรกได้รับทุกข์ทรมานในลักษณะต่างๆ ซึ่งตรงกับความเชื่อเรื่องนรกในพระไตรปิฎก เช่น ฆ่าหมูขายเมื่อมีชีวิต ตายไปจะไปเกิดเป็นเปรตมีขนเป็นดาบ

2.3.3 การเกิดในโลกพระศรีอาริยเมตไตรย เชื่อว่าหลังจากศาสนพระสมณโคดมครบห้าพันปี โลกจะเกิดมิคสัญญียุค ผู้คนจะไร้ศีลธรรม เสพกามกลกันไม่เว้น แม้แต่ลูกเมียของตนเอง ผู้คนฆ่าฟันกันเอง เหลือรอดแต่ผู้หลบเร้นไปบำเพ็ญบุญ จากนั้นพระศรีอาริยเมตไตรยจะเสด็จมาโปรด ช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากอวิชชา มิให้ตกอยู่ในอบายภูมิ

3. ประเพณีและคติความเชื่อเรื่องพระมาลัยที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย

3.1 ประเพณีความเชื่อเรื่องพระมาลัยในสังคมไทย

3.1.1 การเทศน์พระมาลัยในภาคเหนือ ซึ่งยังคงมีอยู่ในประเพณี “การตั้งธรรมหลวง” นิยมทำในเดือนยี่เพ็งทำกัน 2 วัน วันขึ้น 14 ค่ำ มีการเทศนาเรื่องพระมาลัย และวันขึ้น 15 ค่ำ มีการเทศนาเรื่องเวสสันดรชาดก

3.1.2 การเทศน์พระมาลัยในภาคอีสาน การเทศน์มาลัยมักจะนิยมทำในเดือน 4 บางแห่งอาจทำในเดือน 6 หรือ 7 ไม่กำหนดวันขึ้นแรมที่แน่นอน แล้วแต่จะตกลงกันเป็นคราวๆ ไป โดยวันต้นหรือวันแรกมีการเทศนา “มาลัยหมื่น มาลัยแสน” วันที่ 2 มีการเทศนาเวสสันดรชาดก

3.1.3 การสวดพระมาลัยในภาคใต้ จะสวดในงานศพ ทำนองเดียวกับการสวดคฤหัสถ์ของภาคกลาง

3.1.4 การสวดพระมาลัยในภาคกลาง มีการสวดพระมาลัยทำนองเดียวกับภาคใต้

3.2 อิทธิพลความเชื่อเรื่องพระมาลัยในสังคมไทย

3.2.1 อิทธิพลความเชื่อเรื่องบุญ กรรม ชาติ ภพ นรก สวรรค์ในสังคมไทย เชื่อว่าการทำดีจะได้รับผลดีตอบแทน ทำชั่วจะได้รับสิ่งที่ไม่ดีตอบแทน จากความเชื่อ

เรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้เกิดความคิดเรื่องชาตินี้ ชาติหน้า ทำให้คนมุ่งทำความดี ละเว้นความชั่ว เกรงกลัวต่อบาป การทำบุญทำทาน จะเป็นหนทางที่นำไปสู่สวรรค์

3.2.2 อิทธิพลความเชื่อเรื่องพระศรีอาริยเมตไตรย เรื่องยุคของพระศรีอาริยเมตไตรย เป็นการสอนให้เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม สอนให้เชื่อเรื่องอดีต เรื่องอนาคต ถ้าอยากให้มีความสุขต้องทำดี ไม่ก่อเวรกรรมใดๆ ทุกประการ ภาคใต้เชื่อว่ายุคของพระศรีอาริยเมตไตรย คนจะมีศีลธรรม ไม่มีสิ่งที่ชั่วร้ายใดๆ คนในยุคนี้จะมีความเจริญ 4 อย่าง คือมีรูปสมบัติ มีร่างกายสมบูรณ์ มีสมบัติ คือการกิน การเป็นอยู่ดี มีคุณสมบัติ คือจริตนิสัยใจคอดี รู้ผิดชอบชั่วดี ชาวอีสานเชื่อว่ายุคพระศรีอาริยเมตไตรยเป็นยุคของความสุข ผลผลิต ข้าวสาร อาหารต่างๆ เพียงพอต่อความต้องการของผู้คน ไม่มีภัยภิบัติใดๆ ทั้งสิ้น ทุกฤดูกาลเหมือนกันหมด มีแต่ความสมบูรณ์ ทุกคนจะมีความเสมอภาคกัน ใครทำชั่วจะไม่ได้ไปเกิดในยุคนี้ ภาคเหนือและภาคกลางก็มีความเชื่อคล้ายๆ กับภาคอื่นๆ

3.3 คุณค่าของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่มีต่อสังคมไทย

3.3.1 ด้านศาสนา วรรณกรรมเรื่องนี้แต่งขึ้นมาเพื่อไว้ใช้เทศนาสั่งสอนคนให้ประพฤติดี ให้เว้นสิ่งที่ชั่ว

3.3.2 ด้านสังคม ได้สะท้อนเรื่องต่างๆ ที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น เรื่องการกินสินบนของข้าราชการ การทรงเจ้าเข้าผีหลอกลวงประชาชนให้หลงเชื่อ เป็นต้น

นีรนุช นิรุตติศาสตร์[21] ได้ศึกษาเรื่อง “สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง”

1. ประวัติความเป็นมา

1.1 ประวัติความเป็นมาของการสวดมาลัย ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาแล้วแพร่หลายไปทุกภาค โดยเฉพาะในภาคกลางและภาคใต้ ส่วนภาคเหนือและภาคอีสานนิยมนำไปเทศน์ควบคู่กับเทศน์มหาชาติ

1.2 ประวัติความเป็นมาของคณะนางรำหน้าศพ คณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ก่อตั้งมาเป็นเวลากว่า 20 ปี มีนางส้มแก้ว พิริยะวานิต เป็นหัวหน้าคณะ มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และสืบสานประเพณีการสวดพระมาลัย ปัจจุบันสมาชิกในคณะมีทั้งที่เป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ เป็นหญิง 11 คน ชาย 1 คน ได้รับการถ่ายทอดการสวดพระมาลัยทั้งจากนางส้มแก้ว พิริยะวานิต และจากการศึกษา สังเกตด้วยตนเองในขณะสวดพระมาลัยในงานจริง ขั้นการสวดพระมาลัยจะดำเนินไปอย่างเรียบง่ายกล่าวคือ หลังจากพระสงฆ์

---

[21] นีรนุช นิรุตติศาสตร์. **สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**. 2551 . หน้า 1 – 185 .

สวดพระอภิธรรมแล้ว นักสวดพระมาลัยจะเริ่มสวดบทพื้นพระมาลัยหรือบทในกาล ต่อด้วยบทไหว้ครู บทไหว้ศพ บทลำสวด เมื่อจะเลิกสวดจะจบด้วยเพลงลาเพื่อเป็นการกล่าวขอบคุณและอำนวยพรให้แก่เจ้าภาพและผู้ฟัง แล้วสวดบทสั่งเปรตเพื่อส่งวิญญาณผู้ตายไปสู่สุคติเป็นลำดับสุดท้าย ในการสวดนั้นแม่คู่จะเป็นผู้ขึ้นต้นเสียงแล้วลูกคู่ร้องรับ

1.3 ประวัติความเป็นมาของผู้แสดงจำนวน 12 คน แม่คู่ คือ นางส้มแก้ว พิริยะวานิต มีอายุมากที่สุดคือ 65 ปี ส่วนลูกคู่จะมีอายุลดหลั่นลงไป เช่น 40 ปี 39 ปี จนถึงอายุน้อยที่สุดคือ 17 ปี ลูกคู่ 10 คนเป็นผู้หญิงล้วน ส่วนสมาชิกที่เป็นผู้ชาย 1 คนทำหน้าที่ตีกลองบองโกและตีคาวเบลส์

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวการสวดพระมาลัย

1.1 ด้านพิธีกรรม มีการไหว้ครูก่อนสวด เครื่องกำนลประกอบด้วยดอกไม้ธูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม เหล้า ยาสูบ หมากพลู และเงิน 12 บาท

1.2 ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกายในอดีตผู้หญิงสวมเสื้อสีขาวหรือดำ สวมผ้าถุงถุงสีขาวยาวกรอมเท้า คล้องผ้าสไบหลากสี ปัจจุบันผู้หญิงจะสวมเสื้อสีดำเท่านั้น อาจจะเป็นเสื้อแขนกุดหรือสายเดี่ยวตามสมัยนิยม สวมกระโปรงยาวสีดำแทนผ้าถุงมีสไบคล้องคอเช่นในอดีต ส่วนผู้ชายจะแต่งกายด้วยชุดสุภาพ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสวดประกอบด้วย หีบพระธรรม หนังสือพระมาลัย เครื่องดนตรีประกอบด้วย ฉิ่ง กรับ แทมโบรีน กลองบองโก และคาวเบลส์ การสวดศพไม่มีธรรมเนียมเคร่งครัด สามารถสวดได้ทั้งศพของผู้ใหญ่และเด็ก ทั้งที่ตายเหตุเหตุอันควรและไม่สมควร ห้ามไม่ให้สวดพระมาลัยในบ้านที่ไม่มีคนตาย การฝึกสวดจะไปฝึกที่วัดหรือฝึกในงานศพจริงเท่านั้น

2. เทคนิควิธีการสวดพระมาลัย

ทำนองที่คณะนางรำหน้าศพใช้มี 2 ประเภท คือ ทำนองเก่า อันเป็นทำนองที่ระบุไว้ในหนังสือพระมาลัยเพื่อใช้สวดบทพื้นพระมาลัย (บทในกาล) ซึ่งใช้ทำนองฉันท์ ส่วนบทสั่งเปรตใช้ทำนองฉันท์กับทำนองเชิด และทำนองลำสวด ซึ่งนักสวดนำมาจากทำนองเพลงไทยและทำนองเพลงลูกทุ่งในปัจจุบันแล้วนำมาดัดแปลงตัดทอน หรือเพิ่มอัตราจังหวะเข้าไปเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ในการสวดพระมาลัยจะไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลง มีเพียงการบรรเลงด้วยดนตรีปาก และต้องมีการประสานกันระหว่างร้องส่ง ร้องรับ และสอดแทรก เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม โดยแบ่งรูปแบบของเทคนิคที่ใช้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ เทคนิคการเอื้อนเสียง เทคนิคในคำร้อง และเทคนิคการท่องทำนองเพลง เทคนิคการเอื้อนเสียงมี 2 วิธี คือ การเอื้อนตามทำนอง และการเอื้อนกระทุ้งจังหวะ เทคนิคในคำร้องมี 20 วิธี คือ เสียงครั่น เสียงกระทบ เน้นเสียง กล่อมเสียง เสียงครวญ ซ้อนเสียง ลักจังหวะ หางเสียง โหนเสียง เสียง

ลอย เสียงเครือ กระทุ้งจังหวะ กระทุ้งเพลง แทรกคำ ลงเสียงพยัญชนะท้าย เสียงสะดุด เสียงลง ทรวง เหินเสียง กลืนเสียง และผันเสียง เทคนิคการท่องทำนองเพลง มี 5 วิธี คือ การท่องไปตามทำนองเพลง การท่องแบบกระทุ้งทำนอง การท่องทำนองเลียนเสียงเครื่องดนตรี การท่องทำนองแบบเห่ และการท่องทำนองโดยใช้คำอื่น

การศึกษาทำนองลำสวดที่นำเอาทำนองมาจากเพลงไทยนั้น พบว่าได้นำทำนองมาจากเพลงที่มักคุ้นหู คือ เพลงสีนวล เพลงเต้ยโขง เพลงโยสลัม แต่มีการตัดทอน ดัดแปลง หรือเพิ่มอัตราจังหวะเข้าไปทำให้ทำนองเพลงเปลี่ยนแปลงไป ในบางเพลงจึงไม่สามารถระบุได้ว่าทำนองมาจากเพลงอะไร

ตรีศิลป์ บุญขจร [22] ได้ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมประเภทกลอนสวดภาคกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” เนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระมาลัยได้แก่ การกล่าวถึงกลอนสวดว่ามีความสัมพันธ์กับประเพณีการสวดการอ่านของไทยและเกี่ยวข้องกับการสวดมหาชาติ การสวดพระมาลัยและการสวดโอ้เอ้วิหารราย และการแสดงทางศาสนาอื่นๆ ได้แก่ จำอวดพระ การสวดคฤหัสถ์ และการสวดลำนอก จากการศึกษาเปรียบเทียบประเพณีการอ่านของภาคกลางประเพณีการอ่านในภูมิภาคอื่นๆ ได้แก่ ประเพณีการอ่านของภาคอีสานคือ การอ่านหนังสือผูกและการสวดสรภัญญ์ ประเพณีการอ่านของภาคใต้คือ การสวดด้าน การสวดพระมาลัยและการสวดหนังสือ ประเพณีการอ่านของภาคเหนือคือ การเล่าค่าวหรือคร่าวซอ อาจสรุปได้ว่า ประเพณีการอ่านวรรณกรรมของไทยในภูมิภาคต่างๆ ในอดีตมีลักษณะร่วมกันคือ มีกำเนิดจากวัด ต่อมาจึงแพร่ออกไปยังบ้านเรือน เมื่อมีพิธีเช่นงานศพหรือเมื่อมีเวลาว่างจากการงาน ผู้สวดเดิมเป็นพระต่อมามีฆราวาสซึ่งเคยบวชเรียนและสามารถอ่านหนังสือออกเป็นผู้สวด วรรณกรรมที่นำมาสวดเป็นร้อยกรองทำให้สวดอ่านมีทำนองไพเราะเพราะพริ้ง ส่วนฉันทลักษณ์นิยมแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ภาคกลางและภาคใต้นิยมกาพย์ ภาคอีสานนิยมกลอนอ่าน ภาคเหนือนิยมคร่าวซอ วรรณกรรมที่นิยมอ่าน เดิมนิยมชาดกที่มุ่งให้คติธรรมและนิทานพื้นบ้าน ต่อมามีการแต่งเรื่องเลียนแบบชาดกและมีความเปลี่ยนแปลงไปเป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มากขึ้น ประเพณีการอ่านของไทยได้รับผลกระทบจากความเจริญก้าวหน้าทางการพิมพ์ ชาวบ้านได้มีโอกาสได้อ่านกันอย่างกว้างขวาง การพิมพ์ทำให้กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมซึ่งเดิมเป็นการ “อ่านด้วยหู” เปลี่ยนเป็นการ “อ่านด้วยตา” มากยิ่งขึ้น จนในที่สุดประเพณีการสวดอ่านซึ่งเคยมีอยู่ในทุกๆ ภาคเสื่อมสลายไปด้วย

---

[22] ตรีศิลป์ บุญขจร. **วรรณกรรมประเภทกลอนสวดภาคกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์** . 2547 . หน้า 463 – 464 .

กรสรวง ดีนวลพะเนาว์[23] ได้ศึกษาเรื่อง “สวดคฤหัสถ์ : กรณีศึกษาคณะนายหอม ภุมรา ตำบลโหนงโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” สรุปสาระได้ดังนี้

การสวดคฤหัสถ์เป็นประเพณีการสวดที่มีต้นแบบมาจากประเพณีการสวด 3 ประเพณี คือ ประเพณีการสวดชาดกหรือเทศน์มหาชาติ ประเพณีการสวดพระมาลัย และประเพณีการสวดพระอภิธรรม กลวิธีการสวดที่มีการแสดงมุขตลกและการออกภาษา ได้ต้นแบบมาจากประเพณีการเทศน์มหาชาติ การสวดแม่บทพื้นพระมาลัยมีต้นแบบมาจากบทกลอนสวดเรื่องพระมาลัย การสวดคฤหัสถ์มีบทหรือแม่แบบ (พื้น) อยู่ 4 ลักษณะ คือ พื้นพระธรรม พื้นโพชฌงค์ มอญหรือหับเผย พื้นพระมาลัย และพื้นมหาชัย ผู้สวดเป็นฆราวาสที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว 4 คน เรียกว่า “สำรับ” ได้แก่ ตัวตุ๊ย (ตัวตลก) คอหนึ่ง (แม่คู่) คอสอง และตัวภาษา ขั้นตอนการแสดงหรือสวด เริ่มด้วยไหว้ครู ตั้งนโม 3 จบ อาจสวดเป็นลำนำภาษามอญ สวดบทพระสหัสนัย มอญ สวดพื้นพระมาลัยโดยตั้งบทในกาล ตั้งบทพระเถร ตั้งบทสิ้นกิเลส ตั้งบทปรากฏ แล้วจึงสวดบทลำนอก หรือร้องจั่วหน้าเป็นภาษาต่างๆ 9 ภาษา คือ จีน, เขมร, ญวน, พม่า, แขก, มอญ, ไทยหรือละครหรือเพลงพื้นบ้าน นิยมแสดงละครเรื่องไกรทอง, ลาว และฝรั่ง และสวดบทเบ็ดเตล็ด แล้วจบด้วยบทลำลา เทคนิควิธีการสวดมี 18 วิธี คือ เน้นเสียง ผ่อนเสียง กลืนเสียง ขยักขย่อน เสียงครวญ ผันเสียง โยนเสียง ลักจังหวะ ย้อยจังหวะ เสียงหนักเสียงเบา หางเสียง เหินเสียง อมเสียง เสียงลงทรวง กระทุ้งจังหวะ ร้องกระทุ้งจังหวะ ร้องรวบคำ และวิธีสวดคฤหัสถ์ ซึ่งมี 3 วิธี คือ ร้องส่ง สวดรับ สวดแทรก ทำนองบทสวดคฤหัสถ์ มักนำมาจากทำนองเพลงไทยเดิมที่คุ้นเคยแล้วนำมาดัดแปลงตัดทอน หรือเพิ่มอัตราจังหวะเข้าไปเพื่อให้สามารถใส่ลูกเล่นในแต่ละบทได้ และเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน โดยไม่มีเกณฑ์บังคับในการใส่บทสวด การสวดคฤหัสถ์โดยปกติทั่วไปไม่ใช้ดนตรีประกอบ นิยมใช้ดนตรีปาก หากมีเครื่องดนตรีจะใช้แต่เครื่องประเภทประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ปัจจุบันมีการประยุกต์นำดนตรีไทยโดยเฉพาะวงปี่พาทย์มอญมาประกอบ เพื่อพักเสียงผู้สวด และสวดสลับการบรรเลงปี่พาทย์มอญหรือบรรเลงแทรกในตอนที่ออกลำนอกเป็นเรื่องราวต่างๆ หรือเล่นลิเก เรียกว่า สวดทรงเครื่อง

---

[23] กรสรวง ดีนวลพะเนว์. **สวดคฤหัสถ์ : กรณีศึกษาคณะนายหอม ภุมรา ตำบลโหนงโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี**. 2549 . หน้า 1 – 113 .

บทที่ 2
สารัตถะพระมาลัยกลอนสวด

การศึกษาสารัตถะในพระมาลัยกลอนสวด ได้ศึกษาจากหนังสือพระมาลัยกลอนสวดที่เป็นเอกสาร ซึ่งจารด้วยอักษรขอมบรรจงลงในสมุดข่อยหรือหนังสือบุด ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยจะศึกษาในด้านภาษา ความเชื่อ และจริยธรรม ดังนี้

1. สารัตถะด้านภาษา
   1.1 อักขรวิธี
   1.2 การใช้คำและศิลปะการใช้คำ
   1.3 การใช้สำนวนโวหารและภาพพจน์
2. สารัตถะด้านความเชื่อ
   2.1 ความเชื่อเรื่องนรก
   2.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์
   2.3 ความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอาริย์
   2.4 ความเชื่อเรื่องพระธาตุจุฬามณี
   2.5 ความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติ
   2.6 ความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์พระมาลัย
   2.7 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์
   2.8 ความเชื่อเรื่องต้นโพธิ์
   2.9 ความเชื่อเรื่องการให้ทานชีวิต
3. สารัตถะด้านจริยธรรม
   3.1 จริยธรรมทั่วไป
   3.2 จริยธรรมของสามีภรรยา
   3.3 จริยธรรมของบุตร
   3.4 จริยธรรมของศิษย์
   3.5 จริยธรรมของผู้ปกครอง
   3.6 จริยธรรมของพระโพธิสัตว์

1. สารัตถะด้านภาษา

1.1 อักขรวิธี

การใช้อักษรบันทึกคำในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ ไม่มีรูปแบบตายตัวอย่างปัจจุบัน พยัญชนะต้นอาจใช้พยัญชนะที่ออกเสียงเหมือนกันรูปใดรูปหนึ่งก็ได้ เช่น “ท, พ, ย, ฉ, ฝ, ข, ส หรือ ทร” อาจใช้พยัญชนะ “ฐ, ภ, ญ, ช, ฟ, ค, ซ” บันทึกแทน อักษรนำด้วย “ห หรือ อ” อาจใช้เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว ตัด “ห หรือ อ” นำออก ในทางตรงกันข้ามพยัญชนะต้นเดี่ยวอาจใช้เป็นอักษรนำด้วย “ห” พยัญชนะท้ายหรือสะกดที่มีรูปพยัญชนะหลายรูป เช่น แม่กน หรือแม่กด เป็นต้น อาจใช้พยัญชนะสะกดที่ไม่ตรงรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน พยัญชนะสะกด “ล, ญ, ร” อาจใช้ “น” แทน “ด” สะกดอาจใช้ “ฑ” แทน “ส” สะกดอาจใช้ “ศ” แทน เป็นต้น พยัญชนะสะกดเดี่ยวอาจใช้พยัญชนะสะกดซ้อน ด้านรูปสระก็เช่นเดียวกัน อาจใช้รูปสระที่ไม่ตรงรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น สระ “ใ” อาจใช้ “ไ” แทน สระ “-อ-” อาจใช้สระ “เ-า” แทน สระ “โ” อาจใช้สระ “เ-า” แทน สระ “เ ็อ” อาจใช้รูป “เ ็ อ” แทน สระ “ ิ” อาจใช้ “ ็ ” แทน และสระ “ ุ ” อาจใช้สระ “ ู ” แทน ด้านรูปวรรณยุกต์ส่วนมากจะใช้ไม่ตรงรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น วรรณยุกต์ “ ่ , ้ ” ใช้เป็น “ ้ , ่ ” และด้านเครื่องหมายวรรคตอน เช่น “ ์ ” อาจตัดออก เป็นต้น จากการศึกษาอักขรวิธีในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1.1 พยัญชนะ

1.1.1.1 พยัญชนะต้น

พยัญชนะต้นที่ออกเสียงเหมือนกันอาจใช้รูปใดรูปหนึ่งก็ได้เช่นกัน “ ด, ศ, ท, ค, ย, ทร, ภ, ล, ซ, ร ” ใช้ “ ฑ, ส, ธ, ข, ญ, ซ, พ, ช, ฟ, ทร, ล ” แทน

ไฑ้	(ได้)
อาไส	(อาศัย)
ธรำง	(ทรง)
เขียว	(เคี่ยว)
ญาก	(ยาก)
ซาบ	(ทราบ)
โลหะกุมพี	(โลหกุมภี)
ชกัน	(ฉกรรจ์)
ฬวาง	(ละวาง)
เทรากเทราน	(ซอกซอน)

สุลาไล (สุราลัย)

คำที่เป็นอักษรนำนำด้วย “ห” ใช้เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว ตัด “ห” ออก

นักนวง (หนักหน่วง)

เม้นโขง (เหม็นโขลง)

รู้ลัก (รู้หลัก)

ไม้อยู่ (ไหม้อยู่)

คำที่เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวมีการเพิ่มอักษรนำ “ห” เข้าไป

เหลย (เลย)

หมัน (มัน)

หนัก (นัก)

คำที่เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวมีการเพิ่มพยัญชนะตาม หรืออักษรตามเข้าไปจนกลายเป็นอักษรนำ

โ**ฉล**ต**เฉล**า (โฉดเฉา)

คำที่เป็นอักษรนำมีการตัดรูป และเสียงพยัญชนะตามออก

ไพ้ชน (ไพ**ชย**นต์)

เสจจ (เส**ด็จ**)

คำที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำหรือพยัญชนะประสม มีการตัดพยัญชนะควบกล้ำ “ร” ออก ทั้งควบกล้ำแท้และควบกล้ำไม่แท้

กธำ (กระทำ)

แสงไห้ (แสร้งให้)

เสต (เสร็จ)

คำที่ไม่ใช่พยัญชนะควบกล้ำหรือพยัญชนะประสม มีการเพิ่มรูปและเสียงควบกล้ำเข้าไป

กำภลี (คัมภีร์)

อินธรนิล (อินทนิล)

พระนวต (ผนวช)

1.1.1.2 พยัญชนะท้ายหรือสะกด

แม่สะกดที่มีรูปพยัญชนะสะกดได้หลายรูป จะใช้พยัญชนะ ท้ายหรือสะกดที่ไม่ตรงตามรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น แม่กนที่สะกดด้วย “ ล, ญ, ร, ณ ” อาจใช้ “ น ” แทน หรือแม่กดที่สะกดด้วย “จ, ท, ศ, ธ” อาจใช้ “ต” แทน

เลกัน (เล่ห์กล)

สีน (ศีล)

อุบน (อุบล)

หาน (หาญ)

กอร (ก่อน)

โอลาน (โอฬาร)

บริเวน (บริเวณ)

ภูณ (พูน)

กิต (กิจ)

ชนบต (ชนบท)

กิเลต (กิเลศ)

โกรท (โกรธ)

โกต (โกฏิ)

มีการซ้อนรูปพยัญชนะสะกดรูปเดิมเข้าไปอีกหนึ่งรูป ลักษณะเช่นนี้จะพบมากตลอดทั้งเล่ม และบางครั้งอาจซ้อนรูปพยัญชนะสะกดเข้าไป แต่คนละรูปกับรูปสะกดเดิม ลักษณะเช่นนี้จะพบน้อย

อานุภา**พพ** (อานุภาพ)

ผ์ลล (ผล)

บุญญ (บุญ)

มืนชา**ตติ** (หมื่นชาติ)

ยสส (ยศ)

สุกข (สุข)

บำเพ**งญ** (บำเพ็ญ)

อาหา**นร** (อาหาร)

มีการเพิ่มรูปพยัญชนะตัวตามเข้าไป จนบางคำดูเหมือนเป็นพยัญชนะสังโยคอย่างภาษาบาลีสันสกฤต

เพราะไม่เค้า**รพย** (เพราะไม่เคารพ)

ไนโลก**ย**แฑนฑิน (ในโลกแดนดิน)

เทพ**ย**นั้น (เทพนั้น)

คีรี**ย** (คีรี)

ชีพ**อ**ชน (ชีพชนม์)

สมเสพ**อ** (สมเสพ)

มีการเปลี่ยนพยัญชนะตัวตาม

เผ่าพัน**ท** (เผ่าพันธุ์)

ผูปรา**ชช** (ผู้ปราชญ์)

มีการเพิ่มเสียงสะกดเข้าไป

อัก**กุ**ศลล (อกุศล)

อภิ**พ**ปราย (อภิปราย)

บริ**ก**ขาร (บริขาร)

ฑุ**ส**สิตต (ดุสิต)

จุ**ต**ติ (จุติ)

มีการเปลี่ยนเสียงสะกด

วัน**เพ้ง** (วันเพ็ญ)

สังเสิญ (สรรเสริญ)

ฟุยฟาย (ฟูมฟาย)

กมมพฤกษา (กัลปพฤกษา)

มีการตัดพยัญชนะตัวตามของพยัญชนะสะกดซึ่งอยู่ในรูปคำพยัญชนะควบกล้ำหรือสังโยคออก

กธำเปน**มิต** (กระทำเป็นมิตร)

มนุศ (มนุษย์)

สารพาง (สารพางค์)

โกฏกั้น (โกฏิกัลป์)

1.1.1.3 การใช้การันต์

คำที่มีการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต “ ์ ” เพื่อฆ่าเสียงพยัญชนะและสระที่ไม่ต้องการออกเสียง หรือการันต์มีลักษณะไม่แน่นอน บางครั้งมีการเปลี่ยนพยัญชนะตัวตาม บางครั้งตัดพยัญชนะตัวตามออก และบางครั้งอาจไม่ใส่เครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับ

พระสงค (พระสงฆ์)

เปรมปรี (เปรมปรีดิ์)

สิ้นชน (สินชนม์)

ทุกข (ทุกข์)

เลกล	(เล่ห์กล)
ทรัพ	(ทรัพย์)
สรพางค	(สารพางค์)

1.1.2 สระ

การใช้สระ มีการใช้สระที่ไม่ตรงกับอักขรวิธีปัจจุบันจำนวนไม่น้อย ทั้งการใช้สระรูปหนึ่งแทนอีกรูปหนึ่ง เช่น ใช้รูปสระ “ ไ ” แทน “ ใ ” และใช้รูปสระที่แตกต่างจากปัจจุบัน เช่นรูปสระ “ เ-ื อ ” ใช้ “ ึ อ ” แทน เป็นต้น

-ะ > -อ	อันท่อ	(อัณฑะ)
ใ > ไ	ไจบาป	(ใจบาป)
ัย > ไ–, ไ–ย, เ–ย	อาไส	(อาศัย)
	พระวิไนย	(พระวินัย)
	พระวิเนยย	(พระวินัย)
ัม > ำ	อุปปถำ	(อุปถัมภ์)
เ– > ึ	เสีพกามา	(เสพกามา)
็ > แ–	ม่อแหลก	(หม้อเหล็ก)
แ– > เ–	เลนนี	(แล่นหนี)
ื > ื	บมีฉีตรง	(บมิซื่อตรง)
ึ > ึ	เถึงอรหันต	(ถึงอรหันต์)
–อ > เ–า	แล้วจะเบาก	(แล้วจะบอก)
ิ > ี	ยีนฑี	(ยินดี)
โ– > เ–า	อันเสาภา	(อันโสภา)
–า > เ–า	เข้าน่ำ	(ข้าวน้ำ)
ื > ฦๅ	ฦๅยศ	(ลือยศ)
เ-ื อ > เ-ื อ, เ-ื ออ, เ-ื ย	เนือยลำบาก	(เหนื่อยลำบาก)
	เหลืออทน	(เหลือทน)
	เรียกส้วน	(เรือกสวน)
ิ > ี, ื	ผูเลีสส	(ผู้เลิศ)
	ตืบเท่า	(เติบเท่า)
ีย > ือย, ี	เรือยเอากมา	(เรี่ยออกมา)
	บีเบียน	(เบียดเบียน)

โอะ ลดรูป >ุ กุมกราบ (ก้มกราบ)

ริ >ฤ ปรพริฒี (ประพฤติ)

รรู >ฤ นีรรูมน (นฤมล)

คำที่ต้องประวิสรรชนีย์ หรือสระ “ะ” มีการตัดวิสรรชนีย์ออก

ปรนม (ประนม)

ไจลเอียต (ใจละเอียด)

จึงจลัง (จึงจะลง)

ปรมวนมา (ประมวลมา)

กรจัตกรจาย (กระจัดกระจาย)

มีการตัดรูปสระ “ะ” ออก แล้วใช้รูป “อ” เคียงแทน

ตอวันเย้น (ตะวันเย็น)

ตอบัตไจ (ตระบัดใจ)

พยางค์หรือคำที่เป็นสระ “ออ” ลดรูป คือรูปคำที่ประกอบด้วยพยัญชนะต้นกับพยัญชนะ “ร” สะกด ซึ่งพยางค์หรือคำดังกล่าวนี้จะออกเสียงเป็นสระ “ออ” ลดรูป จะมีการแทรกรูป “อ” เข้าไปกลางพยางค์หรือคำ

ไฑ้พระภอร (ได้พระพร)

พยางค์หรือคำที่เป็นพยัญชนะไม่มีรูปสระกำกับ ซึ่งออกเสียงเป็นสระ “อะ” มีการใช้รูป “อ” เข้าไปเคียง บางครั้งอาจใช้ “ ์ ” กำกับแทน และบางครั้งอาจประด้วยวิสรรชนีย์

เรืองขอจร (เรืองขจร)

บอแปลก (บ่แปลก)

กัรรุณา (กรุณา)

ขะจรนั้น (ขจรนั้น)

พยางค์หรือคำที่ใช้เครื่องหมายไม้หันอากาศ “ ั ” กำกับเพื่อให้ออกเสียง “อะ” มีการตัดเครื่องหมายนี้ออก

กมเพาชชคามา (กัมโพชคามา)

ไนวันอัฏฐมี (ในวันอัฏฐมี)

อญชล (อัญชลี)

ไฑ้ตรศ (ได้ตรัส)

1.1.3 วรรณยุกต์

การใช้รูปวรรณยุกต์จะไม่ค่อยตรงตามรูปคำปัจจุบัน เช่น คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กลับมีรูปวรรณยุกต์กำกับ คำที่มีรูปวรรณยุกต์กำกับกลับไม่มีรูปวรรณยุกต์ และมีรูปวรรณยุกต์ไม่ตรงกับรูปคำปัจจุบัน

ท่ ่อท่าน (ท่อธาร)
เรียกส้วน (เรือกสวน)
ลักเล้นชู (ลักเล่นชู้)
โกรทกรีว (โกรธกริ้ว)
ฟืนขึนมา (ฟื้นขึ้นมา)
ชักหน่านิว (ชักหน้านิ่ว)
เค้ารพย (เคารพ)

1.1.4 การใช้เครื่องหมาย

มีการใช้เครื่องหมายกำกับที่แตกต่างไปจากรูปคำปัจจุบัน เช่นใช้เครื่องหมายรูปวรรณยุกต์ “ ้ ” แทน “ ์ ” หรือ “ ั ” และ เพิ่มรูปวรรณยุกต์คือ นิคหิต หรือหยาดน้ำค้าง “ ◌ ” เข้าไป

เย้น (เย็น)
ไครท้งหลาย (ใครทั้งหลาย)
อ้บเฉา (อับเฉา)
อันมัน้าม (อันมีนาม)

มีการใช้เครื่องหมายยมก “ ๆ ” เพื่อซ้ำคำหรือซ้ำความ

บาปๆ มตเม้ต (บาปบาปมดเท็จ)
หลากๆ หลายพัน (หลากหลากหลายพันธุ์)
ลอหนอๆ (ละหน่อละหน่อ)

ใช้เครื่องหมายฝนทอง “ ' ” นิคหิต “ ◌ ” หรือฟันหนู “ '' ” กำกับ คำที่ประสมกับสระบางรูปได้แก่ สระ “ เ – อ ” และ “ – อ ” และ “ –ะ ” ซึ่งเปลี่ยนรูปเป็น “ อ ” แต่พบไม่มาก

เท่อจมา (เธอจะมา)
บ่อเหมือนกัน (บ่เหมือนกัน)
เจ้าอำเภ่''อ (เจ้าอำเภอ)
เปนท่ ่อท่าน (เป็นท่อธาร)

เอ่ ่อพ่อ (เออพ่อ)

อันท่ ่ ่อไหญ้ (อัณฑะใหญ่)

กอเอย้นไจย (ก็เย็นใจ)

ใช้เครื่องหมายนิคหิต “ ◌ ◌ ” บนพยัญชนะต้นเพื่อกำกับคำที่มีตัวสะกด การใช้เช่นนี้จะมีจำนวนมาก

ลงยย่ต (ลงยะหยด)

กงจักกรต (กงจักรกรด)

ต้วยกามกน (ด้วยกามกล)

ทำกลลหก (ทำกลหก)

ใช้เครื่องหมายนิคหิต “ ◌ ◌ ” แทนเสียงพยัญชนะ “ ม ” หรือ “ น ” สะกด

คราครัน (คราม ครัน)

ทำกลาง (ท่ามกลาง)

อึงครึ ◌ ◌ (อึงครืน)

ใช้เครื่องหมายนิคหิต “ ◌ ◌ ” แทนเสียงพยัญชนะ “ ง ” สะกด อย่างอักขรวิธีภาษาบาลี

เปนทุกข์ (เป็นทุกข์ – เป็นทุกขัง)

เปนอนิจจ์ (เป็นอนิจจ์ – เป็นอนิจจัง)

ใช้เครื่องหมายวิสรร “ ะ ” อย่างภาษาสันสกฤต และภาษาเขมรกำกับพยางค์ หรือคำที่ประสมสระเสียงสั้น โดยเฉพาะสระ “ ุ ”

บันจุะ (บรรจุ)

อายุะ (อายุ)

และใช้เครื่องหมาย “ ◌ ◌ ” กำกับเพิ่มเข้าไปในคำที่ใช้ “ รร ”

ธัรรมจสอน (ธรรมจะสอน)

นางสวัรรค์ (นางสวรรค์)

พยางค์หรือคำที่ต้องใช้เครื่องหมายไม้ไต่คู้ “ ◌ ◌ ” กำกับ พบว่าไม่ค่อยใช้เครื่องหมายดังกล่าวนี้

เสจจเคลือนคลา (เสด็จเคลื่อนคลา)

กวันธา (ก็วันทา)

เตมอยู่ (เต็มอยู่)

1.1.5 จารตามสำเนียงหรือเสียงพูด จึงทำให้รูปคำมีการประสมคำ หรืออักษรที่ผิดไปจากรูปปัจจุบัน

เทพพเถร	(เทพเถร)
รจจณา	(รจนา)
มานฑอร	(มารดร)
เฑินจอร	(เดินจร)
ปรนมกอร	(ประนมกร)
จักกระวาพ	(จักรวาล)
มคควาร	(มัฆวาน)
รสสมี	(รัศมี)
ฉัชชวาน	(ชัชวาล)
ปจฉิมทิสสา	(ปัจฉิมทิศา)
สีลลาจาร	(ศีลาจารย์)
อักสอร	(อักษร)
บังสกุลล	(บังสุกุล)

คำที่มีรูปคำซับซ้อนหรือเขียนยาก จะเปลี่ยนให้เป็นรูปที่ง่ายขึ้น

ชกัน	(ฉกรรจ์)
กัน	(กัลป์)
อาทัน	(อาธรรม์)

แต่บางคำก็เปลี่ยนรูปคำ ไปจากรูปเดิมอย่างสิ้นเชิง

พุทธรรน์ฑร	(พุทธันดร)
อัปัรลัก	(อัปลักษณ์)
หิหฤาหันสา	(หฤหรรษา)
กำม์จัด	(กำจัด)
กำภลี	(คัมภีร์)

1.1.6 การใช้รูปศัพท์ไม่สม่ำเสมอ

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ มีการใช้รูปศัพท์ไม่สม่ำเสมอ ศัพท์คำหนึ่งๆ เมื่อปรากฏในที่ต่างกัน อาจประสมรูปคำไม่เหมือนกัน ไม่เคร่งครัดว่ารูปคำของศัพท์คำหนึ่งๆ จะต้องใช้รูปศัพท์เพียงรูปเดียว และเหมือนกันอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน

นักกครุม, นกครุม	(นกตะกรุม)
ไปรปลิต, เปลายปลิต	(ไปล่ปลิด)
ฌาย, ทราย	(ทราย)
อัพภีปลาย, อภิพปราย	(อภิปราย)
สพรึบเพร้าม, สพริบพร้อม, สพรึบเพราม	(สะพรึบพร้อม)
คหัฏฐ, ครหัฏฐ	(คฤหัสถ์)
ฉัชชวาน, ชัจฉวาน	(ชัชวาล)

1.1.7 การตัดพยางค์

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ พบว่ามีการตัดพยางค์หน้าของคำออก แต่พบไม่มากนัก

ฑัพพนั้น	(ดับนั้น = ลำดับนั้น)
ภีปราย	(อภิปราย)
ทิสถาน	(อธิษฐาน)

1.1.8 การรวบพยางค์

การรวบพยางค์พบเพียงคำเดียว คือ “ กระแจะ ” รวบเป็น “ แก ”

แกจันท์ (กระแจะจันทน์)

1.2 การใช้คำและศิลปะการใช้คำ

1.2.1 การใช้คำ

เนื่องจากพระมาลัยกลอนสวดเป็นวรรณกรรมชาวบ้าน การใช้คำจึงค่อนข้างเรียบง่าย ไม่ค่อยใช้ศัพท์ยากและศัพท์ชั้นสูงอย่างวรรณกรรมชาววัง หรือวรรรกรรมแบบฉบับ คือพระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ ซึ่งจะใช้ศัพท์ยากและศัพท์สูง โดยเฉพาะศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤต และการที่แพร่หลายกันในหมู่ชาวบ้านคนธรรมดาสามัญทั่วไป คำศัพท์ที่ใช้จึงมีการดัดแปลงหรือเปลี่ยนไปใช้ภาษาตามท้องถิ่นของตนจำนวนไม่น้อย อีกประการหนึ่ง วรรณกรรมเรื่องนี้คงแต่งมาเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จึงมีคำโบราณสอดแทรกอยู่ตลอดเวลา ลักษณะเด่นๆ ด้านการใช้คำของพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ จึงสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.2.1.1 การใช้คำเรียบง่าย

การใช้คำในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะจะใช้คำเรียบง่าย ไม่ค่อยใช้ศัพท์ยากศัพท์ชั้นสูง โดยเฉพาะคำภาษาบาลีสันสกฤต จึงอ่านเข้าใจได้ง่ายไม่ต้องแปลความ

หรือตีความกัน จากการที่ใช้คำเรียบง่ายเช่นนี้จึงทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้เข้าถึงจิตใจชาวบ้านทั่วไป ได้รับความนิยมในหมู่ชาวบ้านต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน

ม่อแหลกเขียวตนอยู่ ยืนไท้ถึงแปตหมืนปี
บาปตนอันไช้ชี ไห้กินแล้วแล้วไช้สงฆ
เจ้าไทกธำผิตกิต ตนไม้คิฑเอาใจปลง
สินชีวิตไปตกลง ไนม่อแหลกแปตหมืนปี
หม้อเหล็กเคี่ยวตนอยู่ ยืนได้ถึงแปดหมื่นปี
บาปตนอันใช้ชี ให้กินแล้วแล้วใช้สงฆ์
เจ้าไทกระทำผิดกิจ ตนไม่คิดเอาใจปลง
สิ้นชีวิตไปตกลง ในหม้อเหล็กแปดหมื่นปี

1.2.1.2 การใช้คำภาษาถิ่น

การใช้คำภาษาถิ่นในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ มี 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งใช้คำหรือศัพท์ภาษาถิ่นใต้แทนศัพท์ภาษากลางหรือภาษาทั่วไป อีกลักษณะหนึ่งใช้ศัพท์อย่างเดียวกับภาษากลางหรือภาษาทั่วไป แต่ดัดแปลงสำเนียงให้เป็นสำเนียงภาษาถิ่นใต้

1. ใช้ศัพท์ภาษาถิ่นใต้แทนศัพท์ภาษากลาง

ไล้**ยิก**ฆ่าฟัน กันตายฑาต
ฉิบหายบันไล ทัวทังธรณี
ไล่ยิก[1] **ฆ่าฟัน** **กันตายดายไป**
ฉิบหายบรรลัย **ทั่วทั้งธรณี**

ผู้ไทไคร้อยู่**ถ้า** ไคร้เหนหน่าพระสีอาริย
ไห้จำเริญสีลลแลทาน ภาวนาจงทุกขวัน
ผู้ใดใคร่อยู่ท่า[2] **ใคร่เห็นหน้าพระศรีอาริย์**
ให้จำเริญศีลแลทาน **ภาวนาจงทุกวัน**

[1] ยิก = ไล่

[2] ท่า = รอคอย

เฑากไม้เฑากเฑียวนี้เอาไป ผู้ไฑถวายไว้
ไฑ้นางฟ้าแปดมือดโกด**ครัน**
จมีรูปโฉมโนมพัน จไฑ้ธรงธรรม์
วิเสศจบพระปิฑกกันไตร
ดอกไม้ดอกเดียวนี้เอาไป ผู้ใดถวายไว้
ได้นางฟ้าแปดหมื่นโกฏิครัน [3]
จะมีรูปโฉมโนมพรรณ จะได้ทรงธรรม์
วิเศษจบพระปิฎกกัณฑ์ไตร

2) ใช้ศัพท์ภาษากลางแต่ดัดแปลงสำเนียงให้เป็นสำเนียงภาษาถิ่นใต้

ข้าแต่สมเฑ้จพระมาไล พระเจ้าจงไป
ในเมืองที่ญาตติตู
เมือนั้นฝูงญาตติกาอยู่ ขอพระเจ้าไฑ้**เห็นฑู**
จงแก่ญาติทังหลาย
ข้าแต่สมเด็จพระมาลัย พระเจ้าจงไป
ในเมืองที่ญาติตู
เมื่อนั้นฝูงญาติกาอยู่ ขอพระเจ้าได้เห็นดู [4]
จงบอกแก่ญาติทั้งหลาย

ผู้ไฑไข้**แจบ** ข้าไฑ้รักษา
ให้เข้าให้ย่า แก่คนทั้งหลาย
ผู้ใดไข้แจ็บ[5] **ข้าได้รักษา**
ให้ข้าวให้ยา แก่คนทั้งหลาย

ครันเมือจนั้ง ไห้คับ**วาง**ขา จึงฟืนขึนมา
ทับมันลง ครันเมือจนัง ปวดนักโก่งโค่ง
จึงเคายขโยง ลุกขึนโอเอ

---

[3] ครัน = มาก

[4] เห็นดู = เอ็นดู

[5] แจ็บ : เจ็บ

ครั้นเมื่อจะนั่ง ให้คับหว่างขา[6] จึงฟื้นขึ้นมา
นั่งทับมันลง ครั้นเมื่อจะนั่ง ปวดนักโก้งโค้ง
จึงค่อยโขย่ง ลุกขึ้นโอ้เอ้

มานั้นฑู**ฉัชชวาน**[7] พระอารียฤๅกนไท
มีช้าวแม่งามสไว สพรึบเพรามเลามกันมา
มานั้นดูชัชวาล พระศรีอาริย์ฤๅกลใด
มีชาวแม่งามไสว สพรึบพร้อมล้อมกันมา

1.2.1.3 การใช้คำเป็นภาษาพูดหรือภาษาปาก

การใช้คำในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ บางครั้งจะจารตามสำเนียงพูดแบบชาวบ้าน หรือใช้คำเป็นภาษาปาก

หญิงนั้นครั้นเวาตวาย หายชีวิตรจากเมืองคล
ขึนงิว**ยมภบาน**[8] มา รุมเอาเหากไล้ทิมแทง
หญิงนั้นครั้นวอดวาย หายชีวิตจากเมืองคน
ขึ้นงิ้วยมบาลมา รุมเอาหอกไล่ทิ่มแทง

เมือเกานเทพยนั้น เปนช่างหูกอันฑี ปัญญามากมี
ทำบุญบมีเยาน อยู่ไนเมือง อ– นุราธบุรีนคร
ช่างหูกบวร คือ**เพชชลูกัน**
เมื่อก่อนเทพนั้น เป็นช่างหูกอันดี ปัญญามากมี
ทำบุญบ่มิหย่อน อยู่ในเมือง อ– นุราธบุรีนคร
ช่างหูกบวร คือเพชฉลูกรรม์[9]

---

[6] หว่าง : ระหว่าง

[7] ฉัชชวาน : ชัชวาล

[8] ยมภบาน : ยมบาล

[9] เพชฉลูกรรม์ = เพชฉลูกรรม หมายถึง พระวิศวกรรม

ผูเชือแมมต ไหว้ผีชมเชย เปนเปรต**บอสเบ้ย**
ล้วนอสุระกาย ผูเชือแมมต แลเยามขอบน
ตัวเปนตัวคน หัวเปนหัวควาย

ผู้เชื้อแม่มด ไหว้ผีชมเชย เป็นเปรตบ่เสบย[10]
ล้วนอสุรกาย ผู้เชื้อแม่มด แลย่อมขอบน
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นหัวควาย

เลงเหนฌากผี ขมีขมัน เกบฟืนมาต้วยพลัน
มาเผาเอาบุญ นีมนพระสงฆ ไห้มาบัง**สกุลล**[11]
ไห้ทานทำบุญ อุทิศสงไป

เล็งเห็นซากผี ขมีขมัน เก็บฟืนมาด้วยพลัน
มาเผาเอาบุญ นิมนต์พระสงฆ์ ให้มาบังสุกุล
ให้ทานทำบุญ อุทิศส่งไป

1.2.1.4 การใช้คำศัพท์โบราณ

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์โบราณซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยใช้กันแล้วจำนวนไม่น้อย

ผู้นั้นครัน**ไปลปลิต** สีนชีวิตรจากเมืองคน
ตกนรกไฟเผาตน เจบปวดเร้านไช้สามาน

ผู้นั้นครั้นไปล่ปลิด สิ้นชีวิตจากเมืองคน
ตกนรกไฟเผาตน เจ็บปวดร้อนใช่สามานย์

พระมาไลเท่อยังอยู มอเหลกนั้นแตกเยายหาย
ครั้นขึนมามอเหลกที**พรัตพราย** อันแตกนั้นปรมวนมา

พระมาลัยเธอยังอยู่ หม้อเหล็กนั้นแตกย่อยหาย
ครั้นขึ้นมาหม้อเหล็กที่พรัดพราย[12] **อันแตกนั้นประมวลมา**

---

[10] บ่เสบย : บ่เสบย หมายถึง ไม่สบาย

[11] บังสกุลล = บังสุกุล

[12] พรัดพราย = พรากหรือแตกออกจากกัน

เรานแสบเจบปวดยาก
นำเข้าปากจมูกต้น
ร้อนแสบเจ็บปวดยาก
นำเข้าปากจมูกตน

ทนวิบาก**อฑักอฑัน**
ฑิ้นฑักเฑ้าเพียงปางตาย
ทนวิบากอะดักอะดน [13]
ดิ้นดักเด้า[14]**เพียงปางตาย**

เลือดไหลล่ง**ยะย่ต**
เรงเรางเรงครางตาย
เลือดไหลลงยะหยด [15]
เร่งร้องเร่งครางตาย

กงจักกร์ตผัดบรวาย
กงจักรกำรตเรงผัดผัน
กงจักรกรดผัดบ่วาย
กงจักรกรดเร่งผัดผัน

ตีนมือสัน**ระเริ่ม**
ยืนตรึงอยู่ทุกวัน
ตีมือสั่นระเริ่ม[16]
ยืนตรงอยู่ทุกวัน

ต้วสันเทิ่มอยู่งกงัน
เนียยลำบากยากนักหนา
ตัวสั่นเทิ้มอยู่งกงัน
เหนื่อยลำบากยากนักหนา

ปืนนั้นเยากเข้า
ทังตัวเย่ามปืน
ปืนนั้นยอกเข้า
ทั้งตัวย่อมปืน

ทังตัว**ขวาขวืน**
ยอกเข้าเสือกสัน
ทั้งตัวไขว้ขวืน [17]
ยอกเข้าเสือกสน

เมือจเทินไป
แบกเล้น**ระเสีตระสัง**
เมื่อจะเดินไป
แบกแล่นระเสิดระสัง [18]

แบกขึ่นบันหลัง
โทรเทรไปมา
แบกขึ้นบนหลัง
โซเซไปมา

---

[13] อะดักอะดน = อึดอัด, เร่าร้อนใจ, อะดักอะเดื่อ

[14] ดักเด้า = อาการที่ดิ้นอย่างทุรนทุราย

[15] ยะหยด = ไหลหยดๆ

[16] ระเริ่ม = ระริก, สั่นเร็วๆ , ไหวถี่ๆ

[17] ไขว้ขวืน ; สับหรือสลับกัน

[18] ระเสิดระสัง ; ซัดเซไป

นางสวรรค์ไประริบ **สพริบพร้อม**ยอมสาวศรี
ไปไหว้พระเจตีย ด้วยช้าวแม่นางทังผอง
นางสวรรค์ไประริบ **สะพรึบพร้อม**[19] **ย่อมสาวศรี**
ไปไหว้พระเจดีย์ **ด้วยชาวแม่นางทั้งผอง**

ผูไทจไคร้พบ พระไมตรี**ผูฤๅสาย**
อย่าตัยอย่ารอนปลาย อย่าตัฑไม้มหาโพธิ
ผู้ใดจะใคร่พบ **พระไมตรีผู้ฤๅสาย**[20]
อย่าตัดอย่ารอนปลาย **อย่าตัดไม้มหาโพธิ**

1.2.1.5 การใช้คำหลากหลาย

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ มีการใช้คำที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้คำกับตัวละครเอกในเรื่องคือ พระมาลัย พระอินทร์ และพระศรีอาริย์ จะใช้คำกับตัวละครดังกล่าวอย่างหลากหลายไม่ซ้ำกันดังนี้

พระมาลัย

คำที่ใช้เรียกพระมาลัย จะใช้หลากหลายรูปคำได้แก่ พระเถร พระมาลัยเทวเถร พระมาลัย พระมาลัยผู้เป็นเจ้า มหาเถร พระมาลัยเทวะ สมเด็จพระมาลัย พระเจ้าพระมาลัยเจ้าหัวเอ๋ย พระเถรมาลัย พุทธองค์ พระเจ้าพระมาลัย พระเป็นเจ้า เจ้า และท่านผู้เป็นครู

พระอินทร์

คำที่ใช้เรียกพระอินทร์ก็เช่นกันใช้หลากหลายรูปคำได้แก่ อินทรา อินทร ท้าวอินทรา ท้าวโกสีย์ ท้าวอัมรินทรา พระอินทร์ท้าวโกสีย์ ท้าวมัฆวาน ท้าวตรีเนตร มหาราชสมภาร สมเด็จท้าวตรีเนตร เทเวศ ท้าวไตรภพ และอินทราเจ้าไพชยนต์

พระศรีอาริย์

คำที่ใช้เรียกพระศรีอาริย์ จะมีหลากหลายรูปคำกว่าตัวละครอื่นได้แก่ ไมตรีพระ โพธิสัตว์ พระศรีอาริย์ไมตรี สมเด็จพระศรีอาริย์ หน่อพระพุทธ พระเจ้าพระศรีอาริย์ พระศรีอาริย์ไมตรี พระองค์เจ้า พระเมตไตรย จอมไตร พระศรีอาริย์ไมตรีโพธิสัตว์ พระเจ้าพระไมตรี สมภารเทพกัลยา พระพุทธองค์ พระพุทธองค์ผู้ยิ่งยงองค์พระศรีอาริย์ เจ้าจอมธรรม์

---

[19] สะพรึบพร้อม ; พร้อมพรั่งอยู่มากมายอย่างเต็มที่

[20] ผู้ฤๅสาย ; คำเรียกผู้เป็นใหญ่

พระเจ้า เจ้าจอม พระ สมภาร ไมตรีเจ้าจอมนารถ สมเด็จพระเมตไตรย ผู้เป็นเจ้า โพธิสัตว์เจ้าหน่อทศพล พระโพธิสัตว์ พระมุนี ศาสดาพระศรีอาริย์ไมตรี พระชมเชย พระบวรพุทธชินวร พระโพธิสัตว์หน่อทศพล พระเป็นเจ้าชื่อไมตรีชินศรี พระศรีอาริย์ไมตรีผู้ยง พุทธองค์พระไมตรี เจ้าไตรภพไมตรี องค์สรรเพชญ องค์พระศาสดา พระพุทธ สรรเพชญเลิศไกร สรรเพชุดาญาณ สรรเพชญเปรมปราย พระทรงธรรม์ ศาสดาจารย์ ทศพลไมตรี และพระศรีศาสดา

1.2.1.6 การใช้คำซ้ำ

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ มีการใช้คำซ้ำเพื่อเน้นความหมายให้ชัดเจนขึ้น โดยใช้เครื่องหมาย “ ๆ ” กำกับ คำซ้ำดังกล่าวนี้มีทั้งคำซ้ำเดี่ยวๆ คือซ้ำคำเดิม 1 คำ ได้แก่ อืดๆ บาปๆ หลากๆ ใดๆ ทุกๆ งามๆ ต่างๆ ดีๆ แล้วๆ และคำซ้ำที่เป็นคู่ๆ คือซ้ำคำเดิม 2 คำที่อยู่ติดกัน หรืออาจจะอยู่ห่างกันและมีคำแทรกคั่นอยู่ ได้แก่ เลื่อมๆ พรายๆ ลดๆ ลงทุกๆ ที

ตัวอย่างคำซ้ำ

เรางครางอืดๆ ทนเวทนา	เจบปวดนักหน่าเพียงจักสิ้นชน
ร้องครางอืดๆ ทนเวทนา	**เจ็บปวดนักหนาเพียงจักสิ้นชนม์**
บาปๆ มดเท้ตไห้ฆ่าเปตไก่	เลบตีนเน้าในมือต้วนพึงกล้ว
บาปๆ มดเท็จให้ฆ่าเป็ดไก่	**เล็บตนเน่าในมือด้วนพึงกลัว**
ผูเชือแมมตวาเปนผักผลล	เปนเปรตพิกลล **หลากๆ** หลายพัน
ผู้เชื้อแม่มดว่าเป็นผักผล	**เป็นเปรตพิกลหลากๆ หลายพันธุ์**
บุญนี้จึงตามติฑ	**ทุกๆ** ทิสตราบนิพพาน
บุญนี้จึงตามติด	**ทุกๆ ทิศตราบนิพพาน**
มีพรรณฑุจจแก้วไพฑูล	รสมี**เลือมๆ พรายๆ**
มีพรรณดุจแก้วไพฑูรย์	**รัศมีเลื่อมๆ พรายๆ**
ไจนั้นก็เถายถด	**ลดๆ ลงทุกๆ** ที
ใจนั้นก็ถอยถด	**ลดๆ ลงทุกๆ ที**

1.2.1.7 การใช้คำซ้อน

การใช้คำซ้อนในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะค่อนข้างโดดเด่น มีคำซ้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้จำนวนมากและหลายรูปแบบ มีทั้งคำซ้อนชนิดซ้อนสองคำ เช่น เบียดเบียน ท่อธาร ข้าวน้ำ ไร่นา ทุบตี เย็นสำราญ เดือดร้อน ตายาย บาปกรรม ล้มลุก เที่ยงตรง ตีนมือ เล่ห์กล โกรธกริ้ว ทิ่มแทง ผูกแขวน ล้ำเหลือ เกาะกุม เฉลียวฉลาด เขลาโฉด ไหม้พอง ตับพุง เป็นต้น คำซ้อนชนิดซ้อนสามคำ เช่น เจ็บปวดร้อน จิกสับเฉี่ยว เนื้อวัวควาย ธูปเทียนชวาลา ดอกไม้ธูปเทียน เรืองช่วงโชติชัชวาล ฉัตรกลิ้งกลด เสื่อสาดพรม หมาหมูทราย เป็นต้น คำซ้อนชนิดสี่คำ เช่น ผลาญแทงฆ่าฟัน ทำร้ายฆ่าด่าตี อ่างใบ้บ้าบี้ ขี้เรื้อนเกลื้อนกลากฝี เป็นต้น และคำซ้อนชนิดหกคำ ซึ่งพบน้อย ได้แก่ จิกทึ้งกวัดแกว่งยื้อแย่ง

ตัวอย่างคำซ้อนสองคำ

ไจร้ายไป**เบียนผลาน**	ยุยงเอาตวย**เลกัน**
ใจร้ายไปเบียนผลาญ	**ยุยงเอาด้วยเล่ห์กล**
วันธาพระมาไล	แล้ว**ห้อมล้อม**อยูเรียงรัน
วันทาพระมาลัย	**แล้วห้อมล้อมอยู่เรียงกัน**
ปรนีบัต**พอแม่**แลเผาปราน	รักษาพยาบานบำเรอแก่สงฆทุกวัน
ปรนนิบัติพ่อแม่แลเผ่าปราณ	**รักษาพยาบาลบำเรอแก่สงฆ์ทุกวัน**
เทพยนั้นขยัตเข้ามา	**ไหว้วันธา**พระเจตีย
เทพยนั้นขยดเข้ามา	**ไหว้วันทาพระเจดีย์**
ทำบุญฑังนี้เชือไท้แลนา	มี**เตชชฤทธา**อนุทาบเรืองร้อง
ทำบุญดั่งนี้เชื่อได้แลนา	**มีเดชฤทธาอนุภาพเรืองรอง**
พระเถรไท้ฟังคำแหงอินธรา	สังรเสิญนักหน่า**อิ่มเนืออิ่มใจ**
พระเถรได้ฟังคำแห่งอินทรา	**สรรเสริญนักหนาอิ่มเนื้ออิ่มใจ**
ผ้านุงผ้าหมอาภรเยามเทาง	ทังตัวเรืองเรางเหลืองงามแสงสี
ผ้านุ่งผ้าห่มอาภรณ์ย่อมทอง	**ทั้งตัวเรืองรองเหลืองงามแสงศรี**

ถวายแก่พระพุทธถวายแก่พระธรรม์ เปนนิจทุกวันถวาย**ภิกขุสงฆ**
ถวายแก่พระพุทธถวายแก่พระธรรม์ เป็นนิจทุกวันถวายภิกขุสงฆ์

ตัวอย่างคำซ้อนสามคำ

สุนักไหญ่เน้ายเพลายกันกินกลุม **แรงกานกกครุม จิกสับเฉียว**เอา
สุนัขใหญ่น้อยพลอยกันกินกลุ้ม แร้งกานกตะกรุม จิกสับเฉี่ยว<u></u>เอา

ไห้ญาติถวาย**ทูบเทียนชวาลา** อุทิศบุญมาข้าจึงจพ้นเพราะกธำบุญ
ให้ญาติถวายธูปเทียนชวาลา อุทิศบุญมาข้าจึงจะพ้นเพราะกระทำบุญ

จึงถวาย**เฑากไม้ทูบเทียน**มีสี รุ่งเรืองรูจีสว่างชัจฉวาร
จึงถวายดอกไม้ธูปเทียนมีศรี รุ่งเรืองรุจีสว่างชัชวาล

ทังสีทิสนั้นเล้าโสต **เรืองช้วยโชตชัจฉวาร**
ทั้งสี่ทิศนั้นเล่าโสด เรืองชวยโชติชัชวาล

ผ่าแฑนรุกแฑน ดุจจ**หมาหมูทราย**
ผ่าแดนรุกแดน ดุจหมาหมูทราย

โฑยคำถ้อยลงไป **ยุงเรือตไร**บอตบตี
โดยค่ำถอยลงไป ยุงเรือดไรบ่ตบตี

ฆา**เนื้อวัวควาย**บมีไท้เหนฑู แทงสัตวไห้อยู่ทิ่นลมทิ่นตาย
ฆ่าเนื้อวัวควายบ่มิได้เห็นดู แทงสัตว์ให้อยู่ดิ้นล้มดิ้นตาย

ตัวอย่างคำซ้อนสี่คำ

แรงกานกกครุม**จิกสับยือแย่ง** พาบินตวยแร่งไปสูเวหา
แร้งกานกตะกรุมจิกสับยื้อแย่ง พาบินด้วยแรงไปสู่เวหา

บอไท้ยุยงท่าน มีไท้ผลานแทงฆ่าฟัน
บ่ได้ยุงยงท่าน มิได้ผลาญแทงฆ่าฟัน

บอเปนพยาธิบิทาตน ทังขีเรื้อนเกลือนกลากฝี
บ่เป็นพยาธิบีฑาตน ทั้งขี้เรื้อนเกลื้อนกลากฝี

สารพัดหูตาสวาง บอเปน**อางไบ้บ้าบี**
สารพัดหูตาสว่าง บ่เป็นอ่างใบ้บ้าบี้

ชือว่าพอแมตน อย่า**ทำร้ายฆ่าฑาตี**
ชื่อว่าพ่อแม่ตน อย่าทำร้ายฆ่าด่าตี

ตัวอย่างคำซ้อนหกคำ

แรงกานกครุมจิกสับตวยแรง **จิกทึงกวัดแกวงยื้นแย่น**ไปมา
แร้งกานกตะกรุมจิกสับด้วยแรง จิกทึ้งกวัดแกว่งยื้อแย่งไปมา

1.2.2 ศิลปะการใช้คำ

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ แม้จะเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ที่มีการใช้คำค่อนข้างเรียบง่ายก็ตาม แต่ศิลปะการใช้คำตามรูปแบบวรรณศิลป์ยังคงมีครบถ้วน มีการเล่นสัมผัสคำ มีการซ้ำคำซ้ำความเพื่อเน้นความหมายให้เด่นชัดขึ้น

1.2.2.1 ศิลปะการเล่นสัมผัสคำ

การเล่นสัมผัสคำมีทั้งสัมผัสพยัญชนะและสัมผัสสระ ซึ่งใช้พยัญชนะหรือสระตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกันเรียงติดกันภายในวรรคเดียวกัน ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาสัมผัสกัน

สัมผัสพยัญชนะ

1) การใช้คำคู่ หมายถึง การใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 2 คำ

ไนกาลลอัน**ลับล้น** พ้นไปแล้วแตไนครั้งกอร
ในกาลอันลับล้น พ้นไปแล้วแต่ในครั้งก่อน

ครันขึนมาม่อเหลกที**พรัตพราย** อันแตกนั้นปรมวนมา

ครั้นขึ้นมาหม้อเหล็กที่พรัดพราย อันแตกนั้นประมวลมา

2) การใช้คำเทียบคู่ หมายถึง การใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 3 คำ

นำเข้าปากจมูกตน **ฑิ้นฑักเฑ้า**เพียงปางตาย

น้ำเข้าปากจมูกตน ดิ้นดักเด้าเพียงปางตาย

อกทลุะปรุะออกมา บาปกินเหล้า**มาเมามาย**

อกทะลุปุออกมา บาปกินเหล้ามาเมามาย

3) การใช้คำเทียมรถ หมายถึง การใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 4 คำ

คนผู้เปนสุข**เนายนักเนายหน่า**ผู้เปนทุกขาทุกขแหงแพร่งพราย

คนผู้เป็นสุขน้อยนักน้อยหนา ผู้เป็นทุกขาทุกข์แห่งแพร่งพราย

สามสิบสีสิบก์ฑีใจ ยืนขึนไปถึงเรายปี

สามสิบสี่สิบก็ดีใจ ยืนขึ้นไปถึงร้อยปี

4) การใช้คำทบคู่ หมายถึง การใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกัน 2 คู่ๆ ละ 2 คำ เรียงติดกัน

รูปสะครานหน่าเนงเน้าย ข้าว**แชมเช้ายหน่านวนสี**

รูปสะคราญหน้าแน่งน้อย ขาวแช่มช้อยหน้านวลศรี

บาปกรรมฑังนี **ทัวทังฑินเฑาน**

บาปกรรมดั่งนี้ ทั่วทั้งดินดอน

5) การใช้คำแทรกคู่ หมายถึง การใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกัน 2 คำ แต่มีคำอื่นแทรกคั่นกลาง 1 คำ

โฉมเฉิตสาวขาวสัต งามมัตจิตท้วสารพาง

โฉมเฉิดสาวขาวสด งามหมดจดทั่วสารพางค์

ยมภบานเอาเหลกแหลม **เร้านกว่าเร้าน**ตรึงทังอง

ยมบาลเอาเหล็กแหลม ร้อนกว่าร้อนตรึงทั้งองค์

6) การใช้คำแทรกรถ หมายถึง การใช้พยัญชนะตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกัน 2 คำ แต่มีคำอื่นแทรกคั่นกลาง 2 คำ

ขนนั้นเยากเข้ามาเตมทัวตน เปนฑาบเชือดลังทัวทังสารพางค์
ขนนั้นยอกเข้ามาเต็มทั่วตัว เป็นดาบเชือดลงทั่วทั้งสารพางค์

รูลักสทธาภูณ ไจลเอียต**ธรังซึงพระธรรม**
รู้หลักศรัทธาพูน ใจละเอียดทรงซึ่งพระธรรม

สัมผัสสระ

1) การใช้คำเคียง หมายถึง การใช้คำที่ประสมกับสระตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 2 คำ

บริวารพันนึงมา **ไท้ให้**เข้านายโคบาลล
บริวารพันหนึ่งมา ได้ให้ข้าวนายโคบาล

นางสวัรรค์**เห้ามเล้าม**มา สูสฐานวิหานพลัน
นางสวรรค์ห้อมล้อมมา สู่สถานวิหารพลัน

2) การใช้คำเทียบเคียง หมายถึง การใช้คำที่ประสมกับสระตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกันเรียงติดกัน 3 คำ

ผู้ไทไท้ให้เข้า แก่ติรจฉานคือตัวกา
ผู้ใดได้ให้ข้าว แก่ติรัจฉานคือตัวกา

ขนเขมเยากเข้าไปไนเกสา **เยากเงากเอาก**มาโทยปากแหงตัน
ขนเข็มยอกเข้าไปในเกสา ยอกงอกออกมาโดยปากแห่งตน

3) การใช้คำแทรกเคียง หมายถึง การใช้คำที่ประสมกับสระตัวเดียวกัน หรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกัน 2 คำ แต่มีคำที่ประสมกับสระอื่นแทรกคั่นกลาง 1 คำ

จุตติแล้วไปเกีต ไนเมือง**ฟ้าสุลา**ไล
จุติแล้วไปเกิด ในเมืองฟ้าสุราลัย

หญิงชายผู้**ไท**น้ำ**ใจ**กุสลล จไคร้พบทศพลลพระไมตรีเมือจมา
หญิงชายผู้ใดน้ำใจกุศล จะใคร่พบทศพลพระไมตรีเมื่อจะมา

4) การใช้คำแทรกแอก หมายถึง การใช้คำที่ประสมกับสระตัวเดียวกันหรือรูปเดียวกัน หรือเสียงเดียวกัน 2 คำ แต่มีคำที่ประสมกับสระอื่นแทรกคั่นกลาง 2 คำ

อย่าไท้ทำปา**ณา** กล่าวมุ<u>สา</u>ไจอาทั้น

อย่าได้ทำปาณา **กล่าวมุ<u>สา</u>ใจอาธรรม์**

เมือพระเพาธิ**สัตว** ท่านจ**ตรัศ**สังไห้รู้

เมื่อพระโพธิสัตว์ **ท่านจะตรัสสั่งให้รู้**

1.2.2.2 ศิลปะการซ้ำคำ

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมีการซ้ำคำเพื่อย้ำความให้ชัดเจนขึ้น การซ้ำความอาจซ้ำเหมือนคำเดิมทุกประการ เช่น เนื้อละเอียดเนื้อละเอียด ห้าวันตกห้าวันตก การซ้ำความแบบนี้บางครั้งอาจใช้เครื่องหมาย “ยมก” กำกับ เช่น ละร้อยๆ ละหน่อๆ ละลำๆ ละรวงๆ หรือซ้ำความเดิมเพียงบางส่วน คือซ้ำเฉพาะคำหน้าข้อความซึ่งจะซ้ำเหมือนกัน ส่วนคำอื่นหรือคำที่ตามหลังไม่ซ้ำหรือไม่เหมือนกันเช่น ขอพบขอประสบ ใคร่พบใคร่ขอพบ ซึ่งความหมายของการซ้ำความแบบนี้ความหมายก็ยังเหมือนเดิม จึงเสมือนเป็นการย้ำความ การซ้ำความบางครั้งจะขยายความให้ละเอียดหรือชัดเจนขึ้น ความที่ซ้ำอาจเป็นไปในทำนองเดียวกันหรือตรงข้ามกัน คำนำหน้าข้อความที่ซ้ำจะเหมือนกัน ส่วนอื่นหรือคำที่ตามหลังไม่ซ้ำหรือไม่เหมือนกัน การซ้ำความแบบนี้จึงเสมือนการขยายความ ลักษณะการซ้ำความแบบนี้จะพบมาก เช่น เร่งฟังธรรม์เร่งอยู่ในสวรรค์เร่งได้บูชา, ตามโคมรอบโพธิตามประทีปน้ำมันหอม, ลางนางบำเรอขับกลางนางจับระบำถวาย, ลางคนรูปงามลางคนอัปรีย์ลางคนยินดีลางคนพลันตาย, เมื่อเขาให้เมื่อเขารักษาศีล, ลางคนให้สิ่งเดียวดายลางคนให้ฟูมฟาย, หมั่นฟังธรรมหมั่นจำศีล, อย่าตัดรอนปลายอย่าตัดไม้มหาโพธิ, ครั้นถึงคิมหันตฤดูสิบห้าวันตกลงมาครั้นถึงเหมันตฤดูสิบห้าวันตกธรรมดา, ใคร่อยู่ท่าใคร่เห็นหน้าให้ได้สวรรค์ให้บรรลุถึงนิพพาน, ใคร่พบใคร่ไหว้นบ ลางเทพเสด็จไคลคลาลางเทพไชร้เพิ่งผายผัน

ตัวอย่างการซ้ำคำเพื่อย้ำความ

ไห้ผ้าที**เนือลเอียต** **เนือลเอียต**แลไม

ให้ผ้าดีเนื้อละเอียด **เนื้อละเอียดแลละไม**

ฝนตก**ห้าวันตก** **ห้าวันตก**เปนเทียงอยู่

ฝนตกห้าวันตก **ห้าวันตกเป็นเที่ยงอยู่**

ละเร้ายๆ ขึ่นลปี	ถึงยีสิบก็เตมใจ
ละร้อยๆ ขึ้นละปี	**ถึงยี่สิบก็เต็มใจ**

ลอหนอๆ พันกอไป	มีลำไท้ถึงพันลำ
ลอลำๆ ไท้พันร้วง	**ลร้วงๆ** ฑังแกล้งทำ
ละหน่อๆ พันกอไป	**มีลำได้ถึงพันลำ**
ละลำๆ ได้พันรวง	**ละรวงๆ ดังแกล้งทำ**

เตชข้าถวายเฑากไม้เปนทาน	ข้าเกิตไนสฐานทีไทๆ
เดชะข้าถวายดอกไม้เป็นทาน	**ข้าเกิดในสถานที่ใดๆ**

ตังไจจึงจ**ข่อภบ**	**ข่อประสบ**พบพระสีอารีย
ตั้งใจจงจะขอพบ	**ขอประสบพบพระศรีอาริย์**

ผูไทจ**ไคร้พบ**	**ไคร้ขอภบ**พระบวร
ผู้ใดจะใคร่พบ	**ใคร่ขอพบพระบวร**

อายุะถึงโกฏิปี	**ยิ่งทวียิ่งขึ่นไป**
อายุถึงโกฏิปี	**ยิ่งทวียิ่งขึ้นไป**

ตัวอย่างการซ้ำคำเพื่อขยายความ

อยู่ไนสวระแล้ว**เร่งไท้ฟังธรรม์**	**เรงอยู่ในสวรรค์ เรงไท้บูชา**
อยู่ในสวรรค์แล้วเร่งได้ฟังธรรม์	**เร่งอยู่ในสวรรค์ เร่งได้บูชา**

ลางนางบำเร่อขับ	**ลางนางจับร่บำถวาย**
ลางนางบำเรอขับ	**ลางนางจับระบำถวาย**

ข้าแต่พระเถรเจ้าช้าวเมืองชมพู	**เขากีนเขาอยู่เขาทำสิงไท**
ข้าแต่พระเถรเจ้าชาวเมืองชมพู	**เขากินเขาอยู่เขาทำสิ่งใด**

ช้าวชมพูนั้น**ลางคนเขนไจ**	**ลางคนสุกไสมั่งคั่งเปนฑี**
ลางคนรูปงามลางคนอับปรี	**ลางคนยินฑีลางคนพลันตาย**
ชาวชมพูนั้นลางคนเข็ญใจ	**ลางคนสุกใสมั่งคั่งเป็นดี**
ลางคนรูปงามลางคนอัปรีย์	**ลางคนยินดีลางคนพลันตาย**

อย่าตัษอย่ารอนปลาย	**อย่าตัฑไม้มหาโพธี**
อย่าตัดอย่ารอนปลาย	**อย่าตัดไม้มหาโพธิ**

ลางเทพเสจจ์คลาไคล	ลางเทพยไสพึงผายผัน
ลางเทพยเสฑจจ์หลีกกัน	ไปสูสฐานพีมานฟ้า
ลางเทพยเสฑจจ์ไปแล้ว	ฑูพรายแพร้วไนเวหา
ลางเทพเสด็จคลาไคล	**ลางเทพไซร้เพิ่งผายผัน**
ลางเทพเสด็จหลีกกัน	**ไปสู่สถานพิมานฟ้า**
ลางเทพเสด็จไปแล้ว	**ดูพรายแพรวในเวหา**

1.2.2.3 ศิลปะการซ้อนคำซ้อนความ

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ นอกจากมีการซ้ำคำเพื่อย้ำความและซ้ำคำเพื่อขยายความแล้ว ยังมีการซ้อนคำปรากฏอยู่มากมาย การซ้อนดังกล่าวนี้อาจซ้อนคำซ้อนเข้าด้วยกัน เช่น เคลื่อนคลาเยื้องย่าง, ง่อยเพลียเปลี้ยง่อยงง หรือเอาคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายกัน หรือทำนองเดียวกัน หรือตรงกันข้ามกันมารวม หรือซ้อนเข้าด้วยกัน เช่น **แปรปรวน**มาซ้อนกับ **ผวนไปมา วอดวายกับหายชีวิต กลหกกับหกมายา หมื่นชาติกับแสนชาติ** มีลักษณะคล้ายซ้อนความเข้าด้วยกัน คำที่นำมาซ้อนเข้าด้วยกันบางครั้งคำหนึ่งมีลักษณะเป็นคำศัพท์ อีกคำหนึ่งเป็นคำแปล เช่น โภชนาอาหาร, บริบูรณ์ถ้วนถี่ ลักษณะเช่นนี้เข้าลักษณะคล้ายแปลความ

ตัวอย่างการซ้อนคำซ้อนเข้าด้วยกัน

พระเถรเสจจ**เคลือนคลา เยืองย่าง**มาถึงเจฑีย

พระเถรเสด็จเคลื่อนคลา เยื้องย่างมาถึงเจดีย์

แรงกานกกครุม**จิกสับยือแย่ง**	พาบินตวยแร่งไปสูเวหา
แร้งกานกตะกรุมจิกสับยื้อแย่ง	**พาบินด้วยแรงไปสู่เวหา**

ลางคนเลียง**พอแม่** **ปู่ญ่า**แกแลพงสปราน
ลางคนเลี้ยงพ่อแม่ **ปู่ย่าแก่แลพงศ์ปราณ**

ถวาย**สงฆแถร เณรชี** ยาจกมีแจกไห้ทาน
ถวายสงฆ์แถร เณรชี **ยาจกมีแจกให้ทาน**

แม่ป้า น้าอาเปนโกลาหน พีนองของต่นบมีไท้อตสู
แม่ป้า น้าอาเป็นโกลาหล **พี่น้องของตนบมิได้อดสู**

ฟังธรรม์อย่าฌบเฌ่า อย่า**เงียบเงา งวงเงืองงง**
ฟังธรรม์อย่าซบเซา **อย่าเงียบเหงา ง่วงเงื่องงง**

ตัวอย่างการซ้อนความ
กราบกราน อญชลี **ปรนมกร**ทักสินมา
กราบกราน อัญชลี **ประนมกรทักษิณมา**

มากนัก เหลือหลาย พ้นทีพรรณา
มากนัก เหลือหลาย **พ้นทีพรรณนา**

ผูอันตา**เบาต** **หูหนวก**เหล่านี้
ผู้อันตาบอด **หูหนวกเหล่านี้**

ข้าพระจบอกบุญ **แต่ก่อน ปางเพลง**
ข้าพระจะบอกบุญ **แต่ก่อน ปางเพรง**

ไนเมือฝูงคนลืมตนมากมาย จึงไขจึงตาย**พรัสพราก จากกัน**
ในเมื่อฝูงคนลืมตนมากมาย **จึงไข้จึงตายพลัดพราก จากกัน**

สองมืน สามมืนปี ยิง**ยินที ปรีเปรม**ไจ
สองหมื่น สามหมื่นปี **ยิ่งยินดี ปรีดิ์เปรมใจ**

รานรุก บุกตี **ยำญี ยิงกัน**
ราญรุก บุกตี **ย่ำยี ยิงกัน**

ขีครานไห้ท่าน**จำสีล ภาวนา** ขีครานรักษาคุณแก้วทังสาม
ขี้คร้านให้ทานจำศีล ภาวนา **ขี้คร้านรักษาคุณแก้วทั้งสาม**

ชือว่าพอแมตน อย่า**ทำร้าย ฆ่าฑาตี**
ชื่อว่าพ่อแม่ตน **อย่าทำร้าย ฆ่าด่าตี**

ทูบเทียน ชวาลา **พ้วงเฑากไม้**เหามขจร
ธูปเทียน ชวาลา **พวงดอกไม้หอมขจร**

ตัวอย่างการซ้อนแปลความ
ฉิบหาย บันไล ทัวทังธรณี
ฉิบหาย บรรลัย **ทั่วทั้งธรณี**

เรงม้วย อาสัน สิบปีม้วยมรณ
เร่งม้วย อาสัญ **สิบปีม้วยมรณ์**

สิ้นทังธรณี **บริสุทธิ มัตไส**
สิ้นทั้งธรณี **บริสุทธิ์ หมดใส**

หาฝนผ้าผอนถ้วนถีครบครัน ตกลงเจตวัน**อเนก มากมาย**
ห่าฝนผ้าผ่อนถ้วนถี่ครบครัน **ตกลงเจ็ดวันอเนก มากมาย**

เมื่อไฑพฤกษา ตนไม้ มีเฑากไบเน้ามลงมา
เมื่อใดพฤกษา ต้นไม้ **มีดอกใบน้อมลงมา**

แม้วกับหนูอยู่เสนหา บ่**บีฑา เบียดเบียน**กัน
แมวกับหนูอยู่เสน่หา บ่บีฑา เบียดเบียนกัน

ข้าไห้เข้านำ **เภาชนา อาหาร**
ข้าให้ข้าวน้ำ โภชนา อาหาร

อาหานรตระการไส **บริบูรณ ถ้วนถี**
อาหารตระการใส บริบูรณ์ ถ้วนถี่

1.2.2.4 ศิลปะการเล่นคำซ้ำความ

ลักษณะการเล่นคำซ้ำความจะปรากฏในตอนที่กล่าวถึงการเข้าทรงลงผีหลอกลวงผู้อื่นให้หลงเชื่อ เชิญผีหรือวิญญาณให้มาเข้าทรง ฆ่าสัตว์มาทำเครื่องเซ่น เมื่อตายไปจะตกนรกเป็นเปรตมีตัวหรือร่างเป็นคนมีหัวเป็นสัตว์ต่างๆ การเล่นคำซ้ำความมักจะอยู่ในวรรคที่ 3 และ 4 กับวรรคที่ 7 และ 8 ของคำประพันธ์ที่แต่งด้วย “ราบ” [21] ซึ่งคำขึ้นต้นของวรรคกับคำกลางของวรรคดังกล่าวมักจะใช้คำซ้ำกัน และความของวรรคดังกล่าวก็มักจะซ้ำกันด้วย แต่วางสลับกันไปมา

ผูเชือแมมต เอาผีเปนนาย ตัวเปนตัวฌาย
หัวเปนหัวคน ผูเชือแมมต เอาบาปเปนนาย
หัวเปนหัวควาย ตัวเปนตัวคน
ผูเชือแมมต ไหว้ผีชมเชย เปนเปรตบอสเบ้ย
ล้วนอสุระกาย ผูเชือแมมต แลเยามขอบน
ตัวเปนตัวคน หัวเปนหัวควาย
ผูเชือแมมต เยามวาเถายหาย ตัวเปนตัวทราย
หัวเปนหัวคน ผูเชือแมมต เยามวาบานบน
ตัวเปนตัวคน หัวเปนเปรตมัน
ผูเชือแมมต เนามมตเอาขวัน ตัวเปนเปรตมั่น
หัวเปนหัวคน ผูเชือแมมต แลไหว้เวานบน
ตัวเปนตัวคน หัวเปนแรงกา

[21] ราบ : คำประพันธ์ที่คล้ายกลอนสี่ หรือกาพย์สุรางคนางค์ 28 หรือ กาพย์สุรางคนางค์ 32

ผูเชือแมมต เย่ามเส้นเหล้าย่า ตัวเปนตัวกา
หัวเปนหัวคน ผูเชือแมมต กลัวตายขอบน
ตัวเปนตัวคน หัวเปนแรตกวาง
ผูเชือแมมต เย่ามไหว้ผีส่าง ตัวเปนแรตกวาง
หัวเปนหัวคน ผูเชือแมมต ว่าผีเปนผล
ตัวเปนตัวคน หัวเปนหัวเสือ
ผูเชือแมมต ผูเชือแลเชือ ตัวเปนตัวเสือ
หัวเปนหัวคน ผูเชือแมมต วาเปนผักผลล
เปนเปรตพิกลล หลากๆ หลายพัน
ผู้เชื้อแม่มด เอาผีเป็นนาย ตัวเป็นตัวทราย
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด เอาบาปเป็นนาย
หัวเป็นหัวควาย ตัวเป็นตัวคน
ผู้เชื้อแม่มด ไหว้ผีชมเชย เป็นเปรตบ่อเสบย
ล้วนอสุรกาย ผู้เชื้อแม่มด แลย่อมขอบน
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นหัวควาย
ผู้เชื้อแม่มด ย่อมว่าถอยหาย ตัวเป็นตัวทราย
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด ย่อมว่าบานบน
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นเปรตมั่น
ผู้เชื้อแม่มด โน้มหมดเอาขวัญ ตัวเป็นเปรตมั่น
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด แลไหว้วอนบน
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นแร้งกา
ผู้เชื้อแม่มด ย่อมเซ่นเหล้ายา ตัวเป็นตัวกา
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด กลัวตายขอบน
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นแรดกวาง
ผู้เชื้อแม่มด ย่อมไหว้ผีสาง ตัวเป็นแรดกวาง
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด ว่าผีเป็นผล
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นหัวเสือ
ผู้เชื้อแม่มด ผู้เชื้อแลเชื้อ ตัวเป็นหัวเสือ
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด ว่าเป็นผักผล
เป็นเปรตพิกล หลากๆ หลายพันธุ์

1.3 การใช้สำนวนโวหารและภาพพจน์

พระมาลัยกลอนสวดเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน ศิลปะการใช้คำและถ้อยคำ คือการใช้สำนวนโวหารและภาพพจน์อาจจะไม่ประณีต สละสลวยหรือไพเราะเท่าวรรณกรรมตามแบบฉบับ ดังวัฒนา ณ นคร ได้กล่าวไว้ว่า เรื่องพระมาลัยคำหลวงนั้นใช้โวหารต่างๆ เช่นเดียวกับที่ใช้ในฉบับวรรณกรรมพื้นบ้าน แต่ลักษณะการแต่งประณีตและไพเราะกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากการใช้สำนวนภาษาที่สละสลวย กระชับความ ไม่ยืดเยื้อ คำศัพท์ที่ไม่ซ้ำซากจำเจ เล่นสัมผัสแพรวพราวตลอดทั้งเรื่อง และใช้สัมผัสอักษรเล่นระดับของเสียงเพื่อช่วยจังหวะการอ่าน ทั้งนี้ใช้ว่าเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์จะทรงใช้โวหารชนิดใดๆ ก็ตามในเรื่อง ผู้อ่านและผู้ฟังจะสามารถสังเกตการใช้ถ้อยคำสำนวนที่สละสลวย และการเลือกสรรเรื่องคำอย่างประณีตได้ตลอดเรื่อง[22]

แต่การใช้สำนวนโวหารที่เรียบง่ายของพระมาลัยกลอนสวดหรือพระมาลัยฉบับชาวบ้านก็อาจเป็นจุดเด่นที่ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟัง คือชาวบ้านทั่วไปเข้าใจและเข้าถึงรสแห่งวรรณคดีหรือความรู้สึกต่างๆ ได้ง่ายกว่าวรรณคดีแบบฉบับ จึงพบว่าพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมีการใช้สำนวนโวหารเพื่อบรรยาย หรือเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์อย่างเรียบง่าย การพรรณนาความจะใช้ภาษาง่ายๆ แต่ประณีตบรรจงให้อารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม มีการใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบทำให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟังเห็นภาพและเข้าใจเรื่องนั้นๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนการใช้ภาพพจน์ในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมีปรากฏอยู่บ้างแต่ไม่มากและไม่โดดเด่นนัก

1.3.1 การใช้สำนวนโวหาร

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมีการใช้สำนวนโวหารเพื่อบรรยายความครบถ้วนทุกโวหาร แต่ละสำนวนโวหารจะมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว และเนื่องจากการดำเนินเรื่องของวรรณกรรมเรื่องนี้ใช้วิธีการเล่าเรื่องของตัวละครที่ไปพบเห็นสภาพต่างๆ ในโลกนรกและสวรรค์มาบอกเล่าแก่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง การบรรยายความจึงมักใช้บรรยายโวหาร จึงทำให้สำนวนโวหารชนิดนี้ค่อนข้างโดดเด่น อีกประการหนึ่งวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมศาสนา มีการสอดแทรกเนื้อความเกี่ยวกับสั่งสอน จึงมีการใช้ใช้เทศนาโวหารสาธกโวหารตลอดจนอุปมาโวหารภายในวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่ตลอดทั้งเรื่อง ซึ่งสามารถสรุปการใช้สำนวนโวหารได้ดังนี้

---

[22] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 125.

1.3.1.1 การใช้บรรยายโวหาร

การบรรยายความในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมักใช้บรรยายโวหารเพื่อเล่าเหตุการณ์อย่างเรียบง่าย โดยเฉพาะการบรรยายความเกี่ยวกับการเสด็จไปในโลกนรกและสวรรค์ของพระมาลัย

ไนกาลอันลับล้น พ้นไปแล้วแตไนครั้งกอร
ภิกขุหนึ่งได้พระภอร ชือมาลัยเทพพเถร
อาไสบ่านกำโพต ชนบัตเราหเจร
อันเป็นบริเวณ ไนแวนแคว้นเมืองลังกา
พระเถรนั้นเทอมีฤทธิ ปรสิทธิด้วยพระปญญา
มีสีลลครองสิกขา ฌานสมาบตติบริบูรณ
สินกิเลตปรเสีฏฐนัก สันโฑตหนักไครจักปูร
รูลักสัทธาภูณ ไจลเอียตธรังซึงพระธรรม
ปรากัฏด้วยรูลัก มีฤทธินักถึงอรหันต
อุปปมาสเมือนพระจันทร อันปรากัฏไนเวหา
เธ่อนั้นเสดจจลังไป ไนนรักด้วยกัรรุณา
เพือจไห้เขาสังมา แล้วจะเบากแก่ญาติกาพลัน

ในกาลอันลับล้น พ้นไปแล้วแต่ครั้งก่อน
ภิกขุหนึ่งได้พระพร ชื่อมาลัยเทพเถร
อาศัยบ้านกำโพช ชนบทโรหเจร
อันเป็นบริเวณ ในแว่นแคว้นเมืองลังกา
พระเถรนั้นเธอมีฤทธิ์ ประสิทธิ์ด้วยพระปัญญา
มีศีลครองสิกขา ฌานสมาบัติบริบูรณ์
สิ้นกิเลศประเสริฐนัก สันโดษนักใครจักปูน
รู้หลักศรัทธาพูน ใจละเอียดทรงซึ่งพระธรรม
ปรากฏด้วยรู้หลัก มีฤทธิ์นักถึงอรหันต์
อุปมาเสมือนพระจันทร์ อันปรากฏในเวหา
เธอนั้นเสด็จลงไป ในนรกด้วยกรุณา
เพื่อจะให้เขาสั่งมา แล้วจะบอกแก่ญาติพลัน

พระมาไลเทวเถร จึงจลงไปทุบตี
ม่ ้อเหลกแหลกแตกเปนทุลี สัตวนรกกชื่นบาน
พระมาไลไปโปรดสัตว ฑุจจฑังองพระเมาคคลาญาณ
ไห้นรกเย้นสำราน พ้นจากญากเพียงปางตาย
พระเมาคคลาเสจจลงไป ไห้ฝันตกลงเปนท ่ ้อท่าน
ไห้ไฟฑับบมีนาน สัตวไนนรกก่ ้อเอย้นไจย
พระมาไลเทวเถร ท่านจึงเสจจเหาะลงไป
นิมิตฝันไห้ฑับไฟ โปรดนรกฑุจจเฑียวกัน
พระมาลัยเทวเถร จึงจะลงไปทุบตี
หม้อเหล็กแหลกแตกเป็นธุลี สัตว์นรกก็ชื่นบาน
พระมาลัยไปโปรดสัตว์ ดุจดังองค์พระโมคคลาญาณ
ให้นรกเย็นสำราญ พ้นจากยากเพียงปางตาย
พระโมคคลาเสด็จลงไป ให้ฝนตกลงเป็นท่อธาร
ให้ไฟดับบมินาน สัตว์นรกก็เอย็นใจ
พระมาลัยเทวเถร ท่านจึงเสด็จเหาะลงไป
นิมิตฝนให้ดับไฟ โปรดนรกดุจเดียวกัน

อินธราแลนางสวัรค์ อันมีพรรณงามยิ่งยง
ทักษิณแล้วนังลง จึงแลเหนพระมาไล
อินธราแลช้าวสวรรค์ ยกมือขึนงามสไว
วันธาพระมาไล แล้วห้อมล้อมอยูเรียงรัน
อินธราแลนางฟ้า เข้านังชิตแล้วสกิตกัน
พระเถรมานั้งอยูนั้น ท่านนี้มาแตหนไน
อินธราผูงามยง ถามพุทธองค์ไปทันไจย
จึงถามพระมาไล ปรสงสิงไรจึงขึนมา
อินทราแลนางสวรรค์ อันมีพรรณงามยิ่งยง
ทักษิณแล้วนั่งลง จึงแลเห็นพระมาลัย
อินทราแลชาวสวรรค์ ยกมือขึ้นงามไสว
วันทาพระมาลัย แล้วห้อมล้อมอยู่เรียงรัน

อินทราแลนางฟ้า เข้านั่งชิดแล้วสะกิดกัน
พระเถรมานั่งอยู่นั้น ท่านี้มาแต่หนไหน
อินทราผู้งามยง ถามพุทธองค์ไปทันใจ
จึงถามพระมาลัย ประสงค์สิ่งไรจึงขึ้นมา

1.3.1.2 การใช้พรรณาโวหาร

สำนวนโวหารชนิดนี้มักใช้พรรณนาถึงความงามตามธรรมชาติ ความเป็นอยู่ และขบวนของเหล่านางฟ้าที่ทรงอาภรณ์สีสันต่างๆ อันงดงาม การใช้ภาษาจึงค่อนข้างประณีต ไพเราะ เกิดความรู้สึก อารมณ์ และเห็นภาพคล้อยตามไป

เมือไทเข้าลเมต แตกนอออกงามไสว
ลอหนอๆ พันกอไป มีลำไท้ถึงพันลำ
ลอลำๆ ไท้พันร้วง ลร้วงๆ ฑังแกลงทำ
เสางทนานพันอันลลำ งามสถิตงามเสถียน
เข้าเมตเทียวไท้เสางพัน เสางเรายเจตสิบเสางเกียน
สิบหกสัตเตมสังเวียน ยิ่งเหลือนั้นแปตทนาน
พืชนนั้นหากเกิตเอง บอพักปลูกบอพักหวาน
ครั้นสุกขเปนเข้าสาร ขาวบริสุทธิเปนธรรม์ฑา
เมื่อใดข้าวละเม็ด แตกหน่อออกงามไสว
ละหน่อๆ พันกอไป มีลำได้ถึงพันลำ
ละลำๆ ได้พันรวง ละรวงๆ ดังแกล้งทำ
สองทะนานพันละลำ งามสถิตงามเสถียร
ข้าวเม็ดเดียวได้สองพัน สองร้อยเจ็ดสิบสองเกียน
สิบหกสัดเต็มสังเวียน ยิ่งเหลือนั้นแปดทะนาน
พืชนั้นหากเกิดเอง บ่พักปลูกบ่พักหว่าน
ครั้นสุกเป็นข้าวสาร ขาวบริสุทธิ์เป็นธรรมดา

มาเกิตไนเมืองฟ้า เปนหัวหน่าพระสีอารีย
รูปสะคราหน่าเนงน้อย ข้าวแชมเช้ายหน่านวนสี
รสสมีแลขาวถวน อาภอรล้วนพรรณขาว
โฉมเฉิตสาวขาวสัต งามมัคจิตท้วสรพาง

หน่าสำอ่างขาวไสแจม เจรจาแยมยิมพรายๆ
เตชถวายซึงเข้าเพาชน รูปโฉมโสตหน่าสะคราน
เตชะไห้ทานมาไล จึงมาไท้รสสมีขาว
เตชะบุญช้าวชะแม่ ไห้แบ่งแผสุคันธา
ครันมาเกีตไนเมืองฟ้า แปงผัดหน่าบอปูนปาน
เตชะท่านไห้ฟูกเหมาน ขาวเนือเอ่านยิงสำลี
ไห้ผ้าทีเนือละเอียต เนือลเอียตแลลลไม
เกีตมาไนเมืองมิ่งฟ้า ไท้เสือผ้าแลอาภรณ
กำไลกรแลเขมขัต สอึงรัตสเอ้วกลำม
มงกุฎสมปรทับเก้ย เสายสารเพ้ชญรจนา
เหามเลามมาฟายหน่า เกานเจ้าฟ้าน่อพุทธองค์
งามบันจงเลามเพาธิสัตว ผูจตรัศเปนพุทธองค์

มาเกิดในเมืองฟ้า เป็นหัวหน้าพระศรีอาริย์
รูปสะคราญหน้าแน่งน้อย ขาวแช่มช้อยหน้านวลศรี
รัศมีแลขาวถ้วน อาภรณ์ล้วนพรรณขาว
โฉมเฉิดสาวขาวสด งามหมดจดทั่วสารพางค์
หน้าสำอางขาวใสแจ่ม เจรจาแย้มยิ้มพรายๆ
เดชะถวายซึ่งข้าวโพด รูปโฉมโสดหน้าสะคราญ
เดชะให้ทานมาลัย จึงมาได้รัศมีขาว
เดชะบุญชาวชะแม่ ให้แบ่งแผ่สุคนธา
ครั้นเกิดมาในเมืองฟ้า แป้งผัดหน้าบ่ปูนปาน
เดชะท่านให้ฟูกหมอน ขาวเนื้ออ่อนยิ่งสำลี
ให้ผ้าดีเนื้อละเอียด เนื้อละเอียดแลละไม
เกิดมาในเมืองมิ่งฟ้า ได้เสื้อผ้าแลอาภรณ์
กำไลกรแลเข็มขัด สะอิ้งรัดสเอวกลม
มงกุฎสวมประดับเกศ สร้อยสรรเพชญรจนา
ห้อมล้อมมาฝ่ายหน้า ก่อนเจ้าฟ้าหน่อพุทธองค์
งามบรรจงล้อมโพธิสัตว์ ผู้จะตรัสเป็นพุทธองค์

1.3.1.3 การใช้เทศนาโวหาร

เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมศาสนา จึงมีการสอดแทรกเนื้อความที่เกี่ยวกับการสั่งสอนแก่ผู้อ่านและผู้ฟังอยู่ตลอดเวลาอาทิเช่น หลักธรรม การปฏิบัติธรรม และการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นต้น

ฑูราท่านทั้งหลาย เรงขวนขวายส้างกุสลล
ญาติท่านไท้ทุกขทน สังไห้ทำบุญญจงทุกวัน
เปรตนรักสังฉันไท พระมาไลนำมาพลัน
จึงเบากแก่ญาตตีกานั้น อันเขาอยูไนเมืองคน
เปรตนรักสังฑังนี้ สังฑังนี้ถวนทุกคำ
ทำบาปฑังนี้ไท้ทุกขทน บาปฑังนี้อย่าไท้ทำเลย
ชือว่าท่านไห้เรงไห้ ชือว่าสีลลไห้เรงจำ
ชือว่าบุญญไห้เรงทำ คุณพระเจ้าเรงภาวนา
ทำบุญเปนสวนบุญ แม่มีคุณแลบิตา
เบากแก่ญาติกา อันเขายากเขาสังมา
ชายชือนั้นกสังมา หญิงชือนี้เขาสังมา
ตูทำบาปฑังนี้หน่า ข้าจึงไท้เสวยทุกขทน
ไห้ญาติอยากธำบาป ไห้ทำบุญล้วนกุสลล
ไห้อุทิสแผ่ผลลไห้ บุญนั้นมาถึงตูพลัน
เข้าเปนทุกทุกวันคืน ไห้สอืนเสากนักหน่า
ไห้พางเราสังมา ถึงบิตตาแลมานฑร
บอเหนไครจช้วยไท้ เหนแต่ญาติกากอน
ไห้ญาติเรงสังวร จำสินแล้วแลภาวนา
เขาคำนึงถึงลูกรัก อีกเมียรักนางนงคราน
ไห้ลูกเมียสงสาร เหนฑูเราเรงกธำบุญ
ขอลูกผูไจบาน เมียสงสารแม่มีคุณ
ไห้แรงกธำบุญ สงบุญนั้นมาเรวพลัน

ดูราท่านทั้งหลาย เร่งขวนขวายสร้างกุศล
ญาติท่านได้ทุกข์ทน สั่งให้ทำบุญจงทุกวัน
เปรตนรกสั่งฉันใด พระมาลัยนำมาพลัน
จึงบอกแก่ญาติกานั้น อันเขาอยู่ในเมืองคน

เปรตนรกสั่งดังนี้ สั่งดังนี้ถ้วนทุกคน
ทำบาปดังนี้ได้ทุกข์ทน บาปดังนี้อย่าได้ทำเลย
ชื่อว่าทานให้เร่งให้ ชื่อว่าศีลให้เร่งจำ
ชื่อว่าบุญให้เร่งทำ คุณพระเจ้าเร่งภาวนา
ทำบุญเป็นส่วนบุญ แม่มีคุณแลบิดา
บอกแก่ญาติกา อันเขายากเขาสั่งมา
ชายชื่อนั้นก็สั่งมา หญิงชื่อนี้เขาสั่งมา
ตูทำบาปดังนี้หนา ข้าจึงได้เสวยทุกข์ทน
ให้ญาติอย่ากระทำบาป ให้ทำบุญล้วนกุศล
ให้อุทิศแผ่ผลให้ บุญนั้นมาถึงตูพลัน
เขาเป็นทุกข์ทุกวันคืน ให้สะอื้นโศกนักหนา
ไหว้พลางเขาสั่งมา ถึงบิดาแลมารดร
บ่เห็นใครจะช่วยได้ เห็นแก่ญาติกาก่อน
ให้ญาติเร่งสังวร จำศีลแล้วแลภาวนา
เขาคำนึงถึงลูกรัก อีกเมียรักนางนงคราญ
ให้ลูกเมียสงสาร เห็นดูเราเร่งกระทำบุญ
ขอลูกผู้ใจบาน เมียสงสารแม่มีคุณ
ให้เร่งกระทำบุญ ส่งบุญนั้นมาเร็วพลัน

ผูไทจไคร้ภพ ขอปรสบพระพุทธองค์
ไห้ผูนั้นเรงบันจง ทำบุญญูแล้วๆ แผ่ผลล
ผูไทไจอุสสา ตับโทสาทำกุสลล
อย่าข่าพยาบาทคน ไห้ผิดหมองพร้องไจกัน
อย่าไท้ทำปาณา กลาวมุสาไจอาทั้น
อย่าลักธรัพยเขางกัน จึงจทันพระนิรมน
ผูไทจไคร้พบ ข่อปรสบหน่อทสพล
อย่าทำไห้สลลวน ต้วยเมียท่านอย่าทำเลย
ผูไทจไคร้เหน เมือท่านเปนพระชมเชย
ฝูงคนทังหลายเอย จงตรับฟังพระเวสสันตร

ผูไทจไคร้สบ ไคร้ขอภพพระบวร
ไห้ฟังนีทานพระเวสสันตร วันเตียวสิ้นทังพัน
ฟังบาฬีพระเทศนา เครืองบูชาครบคร่ามครั้น
เตากไม้สิงลพัน ฉัตธงนั้นบริบูรณ์
อุสสาห์ตำรงจิตร อย่าถือผิดจะเสียสูญ
ทำบุญไห้มากมูลล ไห้ทำตามพระสังเสาน
ผูไทจไคร้เหน เมื่อท่านเปนพระชินนวร
อย่าทำไห้อนาทร แก่ภิกขุแลนางชี
ตั้งไจไห้เปนบุญ จเปนคุณไนโลกี
พระสงฆแลนางชี อย่าคุมโทษไห้หมั้นหมาย
ผูไทจไคร้พบ พระไมตรีผูฤาสาย
อย่าตัยอย่ารอนปลาย อย่าตัฑไม้มหาโพธี
ผูไทไจอุสสาห์ ทันสาศนาพระไมตรี
อย่าฆ่าอย่าฑาตี พระเพาธิสัตวหนอทสพลล
อย่าไท้บีเบียนท่าน ฉอเอาธรัพยจสลลวน
ชือว่าพอแมตน อย่าทำร้ายอย่าฆ่าตี
ผูฑจไคร้เฝ้า พระเปนเจ้าชือไมตรี
อย่าไท้ไจตะหนี ไห้ยินตีถึงกุสลล
พระเถรรับองการ พระสีอารียเตียวฑัน
ไห้เบากแก่ฝูงคน ทัวทังโลกยช้าวชมพู
ผู้ใดจะใคร่พบ ขอประสบพระพุทธองค์
ให้ผู้นั้นเร่งบรรจง ทำบุญแล้วๆ แผ่ผล
ผู้ใดใจอุตส่าห์ ดับโทสาทำกุศล
อย่าฆ่าพยาบาทคน ให้ผิดหมองพร้องใจกัน
อย่าได้ทำปาณา กล่าวมุสาใจอาธรรม์
อย่าลักทรัพย์ของกัน จึงจะทันพระนิรมล
ผู้ใดจะใคร่พบ ขอประสบหน่อทศพล
อย่าทำให้สาละวน ด้วยเมียท่านอย่าทำเลย
ผู้ใดจะใคร่เห็น เมื่อท่านเป็นพระชมเชย
ฝูงคนทั้งหลายเอ๋ย จงตรับฟังพระเวสสันดร

ผู้ใดจะใคร่สบ ใคร่ขอพบพระบวร
ให้ฟังนิทานพระเวสสันดร วันเดียวสิ้นทั้งพัน
ฟังบาลีพระเทศนา เครื่องบูชาครบครามครัน
ดอกไม้สิ่งละพัน ฉัตรธงนั้นบริบูรณ์
อุตส่าห์ดำรงจิต อย่าถือผิดจะเสียสูญ
ทำบุญได้มากมูล ให้ทำตามพระสั่งสอน
ผู้ใดจะใคร่เห็น เมื่อท่านเป็นพระชินวร
อย่าทำให้อนาทร แก่ภิกขุแลนางชี
ตั้งใจให้เป็นบุญ จะเป็นคุณในโลกี
พระสงฆ์แลนางชี อย่าคุมโทษให้มั่นหมาย
ผู้ใดจะใคร่พบ พระไมตรีผู้ฤๅสาย
อย่าตัดอย่ารอนปลาย อย่าตัดไม้มหาโพธิ
ผู้ใดใจอุตส่าห์ ทันศาสนาพระไมตรี
อย่าฆ่าอย่าด่าตี พระโพธิสัตว์หน่อทศพล
อย่าได้บีเบียนท่าน ฉ้อเอาทรัพย์จะสาละวน
ชื่อว่าพ่อแม่ตน อย่าทำร้ายอย่าฆ่าตี
ผู้ใดจะใคร่เฝ้า พระเป็นเจ้าชื่อไมตรี
อย่าได้ใจตระหนี่ ให้ยินดีถึงกุศล
พระเถรรับโองการ พระศรีอาริย์บัดเดียวดล
ให้บอกแก่ฝูงคน ทั่วทั้งโลกชาวชมพู

1.3.1.4 การใช้ปุจฉาวิสัชนาโวหาร

การดำเนินเรื่องของพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะอีกประการหนึ่ง มักจะใช้ตัวละครซึ่งมีอยู่ 3 ตัว คือ พระมาลัย พระอินทร์ และพระศรีอาริย์ ถามโต้ตอบกัน ในเบื้องต้นเป็นการถามตอบกันระหว่างพระมาลัยกับพระอินทร์ ในเบื้องปลายเป็นการถามตอบกันระหว่างพระมาลัยกับพระศรีอาริย์ การถามตอบดังกล่าวทำให้มีการใช้สำนวนโวหารพิเศษขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยขอใช้คำว่า “ปุจฉาวิสัชนาโวหาร” ซึ่งเป็นสำนวนโวหารที่ไม่ค่อยพบเห็นกันมากนัก ในวรรณกรรมเรื่องนี้มีการใช้สำนวนโวหารชนิดนี้อยู่หลายตอน จึงเป็นความโดดเด่นอีกประการหนึ่งของการใช้สำนวนโวหาร

พระเถรเทาตตาเหน เทพยผูนั้นเสฑจจ์มา
จึงถามท้าวอินธรา ไห้รูแจ่งตระบัดใจ
มานั้นฑูฉัชชวาน พระสีอารียฤกนไฑ
มีช้าวแม่งามสไว สพรึบเพรามเลามกันมา
พระอินทเบากว่าไช้ พระมาไลว่าไครหน่า
มานั้นฑูโสภา มีรสสมีสีแสงไส
พระอินทว่าผูอืน พระเถรถามว่าคือไคร
ไฑ้ทำบุญสิงชือไฑ มีนางเลามเปนบริวาร
พระอินทท้าวโกสี กลาวคฑีเตาบบมีนาน
เทพยนั้นเปนนายโคบาน บ้าวนุ่มเนายไปเลียงวัว
เมือจกินชึงเข้าเผาก แบงแล่งเอากไว้สวนตัว
สวนนึงไห้แฑกเลียงวัว อันเปนเพือนเลียงต้วยกัน
บุญญนั้นไฑ้ไห้เข้า เฑกเลียงวัวเปนเพือนกัน
บริวารถ้วนถึงพัน งามเนงเน้ายหน่านวนสี
แหเหามเลามกันมา เพือจไหว้พระเจตีย
บรีวารพันนึงมี เพราะไห้เข้าเฑกโคบาน

พระเถรถอดตาเห็น เทพผู้นั้นเสด็จมา
จึงถามท้าวอินทรา ให้รู้แจ้งตระบัดใจ
มานั้นดูชัชวาล พระศรีอาริย์ฤกลใด
มีชาวแม่งามไสว สะพรึบพร้อมล้อมกันมา
พระอินทร์บอกว่าใช่ พระมาลัยว่าใครหนา
มานั้นดูโสภา มีรัศมีมีแสงใส
พระอินทร์ว่าผู้อื่น พระเถรถามว่าคือใคร
ได้ทำบุญสิ่งชื่อใด มีนางล้อมเป็นบริวาร
พระอินทร์ท้าวโกสีย์ กล่าวคดีตอบมินาน
เทพนั้นเป็นนายโคบาล บ่าวหนุ่มน้อยไปเลี้ยงวัว
เมื่อจะกินซึ่งข้าวผอก แบ่งแล่งออกไว้ส่วนตัว
ส่วนหนึ่งให้เด็กเลี้ยงวัว อันเป็นเพื่อนเลี้ยงด้วยกัน
บุญนั้นได้ให้ข้าว เด็กเลี้ยงวัวเป็นเพื่อนกัน
บริวารถ้วนถึงพัน งามแน่งน้อยหน้านวลศรี

แห่ห้อมล้อมกันมา เพื่อจะไหว้พระเจดีย์
บริวารพันหนึ่งมี เพราะให้ข้าวเด็กโคบาล

ข้าแต่พระเถรเจ้า ช้าวเมืองชมพู เขากินเขาอยู่
เขาทำสิงไฑ เข่าเย่ามปรพริฒี กิจจการเปนไฉน
เลียงชีพชนไป ฤๅทำอไรอยู่
พระเถรจึงขาน ว่าช้าวชมพู เขากินเขาอยู่
ตามกิจจแหงตน ช้าวชมพูทวีป นีเย่ามสลลวน
ด้วยเลียงชีพชน ยากจนพ้นไจ
ช้าวชมพูนั้น ลางคนเขนไจ ลางคนสุกไส
มั่งคั่งเปนฑี ลางคนรูปงาม ลางคนอัปปรี
ลางคนยินฑี ลางคนพลันตาย
ทีเปนผู้ฑี มีเนายเฑียวฑาย คนยากมากมาย
ทัวทังโลกา คนผู้เปนสุกข เนายนักเนายหน่า
ผู้เปนทุกขา ทุกขแห่งแพร่งพราย

ข้าแต่พระเถรเจ้า ชาวเมืองชมพู เขากินเขาอยู่
เขาทำสิ่งใด เขาย่อมประพฤติ กิจการเป็นไฉน
เลี้ยงชีพชนม์ไป ฤๅทำอะไรอยู่
พระเถรจึงขาน ว่าชาวชมพู เขากินเขาอยู่
ตามกิจแห่งตน ชาวชมพูทวีป นี้ย่อมสาละวน
ด้วยเลี้ยงชีพชนม์ ยากจนพ้นใจ
ชาวชมพูนั้น ลางคนเข็ญใจ ลางคนสุกใส
มั่งคั่งเป็นดี ลางคนรูปงาม ลางคนอัปรีย์
ลางคนยินดี ลางคนพลันตาย
ที่เป็นผู้ดี มีน้อยเดียวดาย คนยากมีมากมาย
ทั่วทั้งโลกา คนผู้เป็นสุข น้อยนักน้อยหนา
ผู้เป็นทุกขา ทุกแห่งแพร่งพราย

1.3.1.5 การใช้อุปมาอุปไมยโวหาร

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะเมื่อยกข้อความใดมาเป็นอุปไมยจะมีข้อความอุปมามาเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจน การบรรยายความในลักษณะนี้ก็พบมากพอสมควร

ข้าแต่พระเถร เปนเจ้าไจงาม พระเจ้าไท้ถาม
ข้าขอแจ่งถวาย เมือเปนเทว่า ตวยกันทังหล้าย
ลางเทพยหญิงชาย บุญญูเน้ายเทียวไป
มาอยู่ในสวรรค์ บมีไท้เท่าไท จกลับลงไป
ไนโลกยโลกา อุปปมาทังคน อันทำไร้นา
ไท้เข้าเอกา ทนานเทียวเน้ายไป
เอามาไสไว้ ไนยูงอันไหญ่ บมีไท้เท้าไท
มัตสินบมีนาน เทวาลางองค์ มีบุญญูโอลาน
มาอยู่ไท้นาน ไนสวรรค์เปนเสถียน
อุปปมาทังคน มีข้าวหลายเกียน ไสไว้ไนสังเวียน
ยูงฉางอนัน ชายนั้นไท้กิน หลายปีเทือนวัน
เพราะเข้านั้นครัน อเนกอนันต์

ข้าแต่พระเถร เป็นเจ้าใจงาม พระเจ้าได้ถาม
ข้าขอแจ้งถวาย เมื่อเป็นเทวา ด้วยกันทั้งหลาย
ลางเทพหญิงชาย บุญน้อยเดียวไป
มาอยู่ในสวรรค์ บมิได้เท่าใด จะกลับลงไป
ในโลกโลกา อุปมาดังคน อันทำไร่นา
ได้ข้าวเอกา ทะนานเดียวน้อยไป
เอามาใส่ไว้ ในยุ้งอันใหญ่ บมิได้เท่าใด
หมดสิ้นบมินาน เทวาลางองค์ มีบุญโอพาร
มาอยู่ได้นาน ในสวรรค์เป็นเสถียร
อุปมาดังคน มีข้าวหลายเกียน ใสไว้ในสังเวียน
ยุ้งฉางอนันต์ ชายนั้นได้กิน หลายปีเดือนวัน
เพราะข้าวนั้นครัน[23] **อเนกอนันต์**

[23] ครัน = ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง มาก

พระเถรเหนเทวา มาเกานหน่ายิ่งตระกาน
ครันเหนองค์พระสีอารีย์ ยิ่งขึ่นไปไท้แสนทวี
ไจนั้นกเถายถด ลดๆ ลงทุกๆ ที
เพราะเหนพระไมตรี ปรเสีฏฐเลีตกวาภพไตร
อุปปมาๆทุจผูนึง เหนหิงเห้ายว่าเรืองไส
ครันเหนพระจันทรไป หิงเห้ายนั้นก่ออับสูน
อันนี้อุปปมา เหนเทวาว่าสมบุญ
ครันเหนน่อพุทธคุณ เทพยนั้นก่อเมางสี
พระเถรเห็นเทวา มาก่อนหน้ายิ่งตระการ
ครั้นเห็นองค์พระศรีอาริย์ ยิ่งขึ้นไปได้แสนทวี
ในนั้นก็ถอยถด ลดๆ ลงทุกๆ ที
เพราะเห็นพระไมตรี ประเสริฐเลิศกว่าภพไตร
อุปมาดุจผู้หนึ่ง เห็นหิ่งห้อยว่าเรืองใส
ครั้นเห็นพระจันทร์ไป หิ่งห้อยนั้นก็อับสูญ
อันนี้อุปมา เห็นเทวาว่าสมบุญ
ครั้นเห็นหน่อพุทธคุณ เทพนั้นก็หมองศรี

1.3.2 การใช้ภาพพจน์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าพระมาลัยกลอนสวดเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน การใช้ถ้อยคำจึงไม่ค่อยประณีต สละสลวยหรือไพเราะอย่างวรรณกรรมแบบฉบับ การใช้ถ้อยคำจะเรียบง่ายจึงทำให้ศิลปะการใช้ถ้อยคำ ได้แก่การอุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ หรือปฏิภาคพจน์ เป็นต้น ในวรรณกรรมเรื่องนี้จึงน้อยลงไปด้วย การใช้ภาพพจน์ที่เป็นอุปมาจะพบมากกว่าภาพพจน์ชนิดอื่นๆ

1.3.2.1 การใช้ภาพพจน์ “อุปมา”

การใช้ภาพพจน์ “อุปมา” ซึ่งเป็นภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำโยงเช่นคำว่า เหมือน ดุจ ดัง เช่น ปาน ราว ประหนึ่ง เพียง เป็นต้น

พระอินทผู้ทรงธรรม์ เสฑจจ์ผายผันกลางนางฟ้า
ฑังฑาวเล้ามจันธรา อันปรากฏงามสุกไส
พระอินทร์ผู้ทรงธรรม์ เสด็จผายผันกลางนางฟ้า
ดังดาวล้อมจันทรา อันปรากฏงามสุกใส

สมเท้จจ์พระสีอารีย เสจจทำกลางนางสาวสี
ฑุจจพระจันทเรืองรสสมี เสจจทำกลางฑารากอน
สมเด็จพระศรีอาริย์ เสด็จท่ามกลางนางสาวศรี
ดุจพระจันทร์เรืองรัศมี เสด็จท่ามกลางดารากร

พระเสียรแหงข้า เปนที่รักษไคร้ ข้าพระตัดเอากไห้
เปนมากเหลือหลาย พระเนตรแหงข้า ฑังตาลูกทราย
ไห้ทานมากมาย พ้นทิคณนา
พระเศียรแห่งข้า เป็นที่รักใคร่ ข้าพระตัดออกให้
เป็นมากเหลือหลาย พระเนตรแห่งข้า ดังลูกตาทราย
ให้ทานมากมาย พ้นที่คณนา

เมือนั้นช้าวชมพู ชืนชมอยูสุกขทังผอง
ไพบูรณต้วยเงินทอง เกิตธุลธรัพย์ขึ่นมากมี
แผนฑินดุจคนปราบ ราบคือฑังหน่ากลองสี
อย่าแพรกสีองคุลี เขียวมีสีงามบันจง
เมื่อนั้นชาวชมพู ชื่นชมอยู่สุขทั้งผอง
ไพบูลย์ด้วยเงินทอง เกิดทุนทรัพย์ขึ้นมากมี
แผ่นดินดุจคนปราบ ราบคือดั่งหน้ากลองศรี
หญ้าแพรกสี่องคุลี เขียวมีศรีงามบรรจง

1.3.2.2 การใช้ภาพพจน์ “อธิพจน์”

อธิพจน์เป็นภาพพจน์เปรียบเทียบที่กล่าวเกินจริง การใช้ภาพพจน์ชนิดนี้ก็เพื่อเน้นความรู้สึกที่ต้องการให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟังเกิดจินตนาการ หรืออารมณ์มากกว่าจะให้ข้อเท็จจริง ภาพพจน์ชนิดนี้พบมากตอนภาคสวรรค์ที่กล่าวถึงเทพธิดานางฟ้าที่มากราบไหว้บูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ โดยเฉพาะตอนที่พระศรีอาริย์เสด็จมายังพระธาตุจุฬามณี ได้บรรยายถึงขบวนเทพธิดานางฟ้าไว้มากมายเหลือคณานับ

เมือนั้นพระสีอารีย มีนางครานงามไสว
แสนโกฏิสีอสังไข หุมแหเหามเลามกันมา

ฝายหน่าไท้แสนโกฏิ หนหลังโสตทุจเตียวนา
นางนั้นงามโสภา ทังไตรภพบ่อปูนปาน
เบืองขาวเสายสมโพธิ นางแสนโกฏิเปนบริวาร
เบืองฌายพระสีอารีย ไท้แสนโกฏิล้วนนางสวรรค์
สมเทจจ์พระสีอารีย เสจจทำกลางทังพระจันทร
บริวารเยามสาวสวรรค์ ทุจจทาวเล่ามพระจันทร
เบืองฌ้ายพระสีอารีย ไท้แสนโกฏิล้วนนางสวรรค์
รสสมีสีแทงฉัน อันมีพรรณงามตระการ
ทังสีทิสนั้นเล้าโสต เรืองช้วยโชตชัจฉวาร
รสสทีเครืองอลงการ ยิ่งพระจันทรวันเพ้งสี
เมื่อนั้นพระศรีอาริย์ มีนงคราญงามไสว
แสนโกฏิสื่อสงไขย หุ้มแห่ห้อมล้อมกันมา
ฝ่ายหน้าได้แสนโกฏิ หนหลังโสดดุจเดียวนา
นางนั้นงามโสภา ทั้งไตรภพบ่ปูนปาน
เบื้องขวาสร้อยสมโพธิ นางแสนโกฏิเป็นบริวาร
เบื้องซ้ายพระศรีอาริย์ ได้แสนโกฏิล้วนนางสวรรค์
สมเด็จพระศรีอาริย์ เสด็จท่ามกลางดั่งพระจันทร์
บริวารย่อมสาวสวรรค์ ดุจดาวล้อมพระจันทร์
เบื้องซ้ายพระศรีอาริย์ ได้แสนโกฏิล้วนนางสวรรค์
รัศมีสีแดงฉัน อันมีพรรณงามตระการ
ทั้งสี่ทิศนั้นเล่าโสด เรืองชวยโชติชัชวาล
รัศมีเครื่องอลังการ ยิ่งพระจันทร์วันเพ็ญศรี

เมือนั้นพระเถรมาไล เอาเทากไม้ไป
ทังแปดเทากงามมีสี
จึงเหาะต้วยฤทธพิทธิ ถึงพระเกศเจตีย
ปรมาณขณะลัดนิวมือเตียว

เมื่อนั้นพระเถรมาลัย เอาดอกไม้ไป
ทั้งแปดดอกงามมีศรี
จึงเหาะด้วยฤทธิ์พิทธี ถึงพระเกศเจดีย์
ประมาณขณะลัดนิ้วมือเดียว

พระเมาคคลาเสจจลงไป ไห้ฝันตกลงเปนท่อท่าน
ไห้ไฟทับบมีนาน สัตวไนนรกก็อเอย้นไจย
พระมาลัยเทวเถร ท่านจึงเสจจเหาะลงไป
นิมิตฝันไห้ทับไฟ โปรตนรกทุจจเทียวกัน
พระโมคคลาเสด็จลงไป ให้ฝนตกลงเป็นท่อธาร
ให้ไฟดับบ่มินาน สัตว์ในนรกก็เอย็นใจ
พระมาลัยเทวเถร ท่านจึงเสด็จเหาะลงไป
นิมิตฝนให้ดับไฟ โปรดนรกดุจเดียวกัน

1.3.2.3 การใช้ภาพพจน์ “อุปลักษณ์”

อุปลักษณ์เป็นภาพพจน์ที่แสดงความเปรียบเทียบโดยโยงความคิดอย่างหนึ่งไปสู่ความคิดอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดความคิดที่กินความลึกซึ้งกว่าความคิดธรรมดาอาจจะเชื่อมด้วยคำว่า “เป็น, คือ, ดัง” หรือไม่มีก็ได้

สถูปเจตียฌาย งามพรรณรายเหนสมบูร
มีพรรณฑุจจแก้วไพฑูล รสสมีเลือมๆ พรายๆ
รุ่งเรืองคือเกางไฟ งามแสงไสฑ้วยแสงทราย
เฉิตฉันงามพรรณราย ฑูพีลึกงามโสภา
สถูปเจดีย์ทราย งามพรรณรายเห็นสมบูรณ์
มีพรรณดุจแก้วไพฑูรย์ รัศมีเลื่อมๆ พรายๆ
รุ่งเรืองคือกองไฟ งามแสงใสด้วยแสงทราย
เฉิดฉันงามพรรณราย ดูพิลึกงามโสภา

1.3.2.4 การใช้ภาพพจน์ “ปฏิภาคพจน์”

ปฏิภาคพจน์เป็นภาพพจน์ที่นำเอาสิ่งที่ขัดแย้งกันมาเข้าคู่กันได้อย่างกลมกลืน

ฝูงกาแลนกเค้า เข้าอยู่เคล้าบโกรทา
แม้วกับหนูอยู่เสนหา บบีทาเบียตเบียนกัน
พั้งเพานแลงูเหา บมีไท้ขบกัตกัน
รักสนิจคิทผูกพัน อยู่ต้วยกันเปนสำราญญ
ฝูงสัตวราชศรีห์ เสือแลหมีบเบียนผลาน
หากินเปนสำราญ ตามสันฑานปรเวนี
ฝูงกาแลนกเค้า เข้าอยู่เคล้าบ์โกรธา
แมวกับหนูอยู่เสน่หา บ่บีฑาเบียดเบียนกัน
พังพอนแลงูเห่า บมิได้ขบกัดกัน
รักสนิทคิดผูกพัน อยู่ด้วยกันเป็นสำราญ
ฝูงสัตว์ราชสีห์ เสือแลหมีบ่เบียนผลาญ
หากินเป็นสำราญ ตามสันดานประเวณี

2. สารัตถะด้านความเชื่อ

ความเชื่อที่เกิดจากอิทธิพลของเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏอยู่ในตัววรรณกรรม คือพระมาลัยกลอนสวดมักจะสอดแทรกความเชื่อหลักๆ เอาไว้ 3 ประการ คือประการแรกได้แก่ เชื่อในเรื่องบาปหรือเชื่อในเรื่องความชั่ว การทำไม่ดี ว่าหากผู้ใดกระทำหรือประพฤติแล้ว จะส่งผลสะท้อนต่อตนเองในโลกนี้หรือโลกปัจจุบัน แล้วยังสะท้อนไปถึงโลกหน้าซึ่งเป็นโลกแห่งความน่ากลัวอันไม่น่าพึงปรารถนา คือโลกนรก จึงเกิดความเชื่อในเรื่องนรกขึ้น ประการต่อมาจะเชื่อในเรื่องของบุญหรือการทำดีประพฤติดีว่า หากผู้ใดกระทำหรือประพฤติดีแล้วจะส่งผลต่อตนเองในโลกนี้ให้เกิดสุข แล้วยังส่งผลต่อไปถึงโลกหน้าเช่นกัน เมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดในโลกใหม่ หรือโลกหน้าซึ่งเป็นโลกแห่งความสุข โลกแห่งความน่าอยู่ คือโลกสวรรค์ จึงเกิดความเชื่อในโลกสวรรค์ขึ้นมา และประการสุดท้าย เชื่อในโลกแห่งจินตนาการ โลกแห่งความฝันว่า หากมนุษย์ทำแต่ความดี ละบาปละชั่ว ยึดคำสอนของศาสนาพุทธไว้เป็นหลักแห่งชีวิตตน บริจาคให้ทาน ทะนุบำรุงศาสนาทุกๆ ด้าน ฟังเทศนาพระเวสสันดรทั้ง 13 กัณฑ์ ให้จบภายในวันเดียวกันจะได้รับผลบุญอันสูงส่ง ตายแล้วจะได้ไปเกิดในโลกแห่งความฝัน จึงเชื่อในเรื่องโลกพระศรีอาริย์

2.1 ความเชื่อเรื่องนรก

ความเชื่อหลักในเรื่องนี้จะเชื่อเรื่องการทำบาป เรื่องการทำชั่ว เรื่องการทำไม่ดี เรื่องการทำผิดศีลของพระพุทธศาสนา คือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ และการดื่มเครื่องดองของเมาสุราเมรัย โดยเน้นว่าหากผู้ใดประพฤติผิดศีลทำบาปประกอบกรรมชั่วต่างๆ ดังกล่าว เมื่อตนตายไปจะไปเกิดเป็นเปรตต่างๆ ในโลกนรก ต้องทนทุกข์ทรมานแสนสาหัสเป็นเวลายาวนาน การที่จะให้เปรตหรือสัตว์นรกต่างๆ ผ่อนจากทุกข์ทรมานที่ได้รับเหล่านั้น ต้องแก้โดยวิธีให้ญาติของตนช่วยทำบุญอุทิศและแผ่ผลบุญส่งไปให้ จึงจะช่วยผ่อนคลายได้ ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปหรือการทำชั่วได้กล่าวไว้ดังนี้

2.1.1 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะจิตโลภ เบียดเบียน ข่มเหงผู้อื่นให้ทุพพลภาพ เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะตกนรกถูกไฟนรกเผาพลาญตนให้ได้รับความเจ็บปวดร้อน

หญิงชายทังหลายไซ้ ไจเลาภล้นพ้นคณนา
ยอมเบียดเบียนแลบีฑา ขมเห่งท่านไห้ทรพัน
ผู้นันครันไปรปลิต สีนชีวิตรจากเมืองคน
ตกนรกไปเผาตัน เจบปวดเร้านไช้สามาน

หญิงชายทั้งหลายใด ใจโลภล้นพ้นคณนา
ย่อมเบียดเบียนแลบีฑา ข่มเหงท่านให้ทรพล
ผู้นั้นครั้นไปล่ปลิด สิ้นชีวิตจากเมืองคน
ตกนรกไฟเผาตน เจ็บปวดร้อนใช่สามานย์

2.1.2 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไทย[24] หรือพระสงฆ์ และชีแล้วใช้เจ้าไทยและชีให้ทำงาน ทำการต่างๆ เช่น ทำกุฏิ ทำสวน ทำนา ใช้ให้ทำผิดกิจไปลักหรือล่อลวงเอาทรัพย์ของคนอื่นมาเลี้ยงชีพตน เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรก ถูกนำไปต้มเคี่ยวในหม้อเหล็กอันมีน้ำเดือดและร้อน ถูกต้มจนเปื่อย ร้อนเจ็บแสบเจ็บปวด ทนลำบากอยู่เช่นนั้นเป็นเวลาแปดหมื่นปี

ผู้ไซเปนอุปปถำ ไห้เข้านำเจ้าไทพลัน
ครันแล้วไช้เจ้าไทยนั้น ทำเรือกสวนแลไร้นา
เปนกำลังแก่เจ้าไทย ไห้เจ้าไทยไปรังพา
ล่อลวงเอาธรัพยเขามา เอามากินเปนอาหาร

[24] เจ้าไทย = คำโบราณหมายถึง พระสงฆ์

ให้เข้านำแก่เจ้าไทย ใช้เจ้าไทยไปทำกาน
ให้ทำกุฎีแลสถาน แล้วก่อกลับใช้เจ้าไทย
ใช้ชีมิจฉาจิต ให้เสียกิตพระวิเนยย
ผู้นั้นครั้นตายไป ตกนรกเลาหกุมพี
ม่อแหลกเขียวตนอยู ยืนไท้ถึงแปดหมื่นปี
บาปตนอันใช้ชี ให้กินแล้วแล้วใช้สงฆ
เจ้าไทกธำผิตกิต ตนไม้คิฑเอาใจปลง
สินชีวิตไปตกลง ไนม่อแหลกแปดหมื่นปี
ผู้ใดเป็นอุปถัมภ์ ให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไทยพลัน
ครั้นแล้วใช้เจ้าไทยนั้น ทำเรือกสวนแลไร่นา
เป็นกำลังแก่เจ้าไทย ให้เจ้าไทยไปรั้งพา
ล่อลวงเอาทรัพย์เขามา เอามากินเป็นอาหาร
ให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไทย ใช้เจ้าไทยไปทำการ
ให้ทำกุฏิแลสถาน แล้วก็กลับใช้เจ้าไทย
ใช้ชีมิจฉาจิต ให้เสียกิจพระวินัย
ผู้นั้นครั้นตายไป ตกนรกโลหกุมภี
หม้อเหล็กเคี่ยวตนอยู่ ยืนได้ถึงแปดหมื่นปี
บาปตนอันใช้ชี ให้กินแล้วแล้วใช้สงฆ์
เจ้าไทกระทำผิดกิจ ตนไม่คิดเอาใจปลง
สิ้นชีวิตไปตกลง ในหม้อเหล็กแปดหมื่นปี

2.1.3 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะตีพ่อแม่ปู่ย่าตายาย พระสงฆ์และสามเณร เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดในนรก จะมีกงจักรมาผัดหรือหมุนวนเวียนไปมาบนหัว แล้วบาดจนเลือดไหลอาบอยู่ตลอดเวลา เป็นเวลาอันยาวนานจนสิ้นพุทธันดรกัลป์ [25]

ผู้ไทตีพ่อแม่ ปู่ย่าแกแลตายาย
ตีฑาสงฆทั้งหลาย ตีภิกขุแลเจ้าเณร

[25] พุทธันดรกัลป์ = ช่วงเวลาที่โลกว่างพุทธศาสนา คือช่วงเวลาที่ศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งสูญสิ้นแล้วและพระพุทธเจ้าพระองค์ใหม่ยังไม่อุบัติ

ผู้นั้นครั้นตายไป ตวยบาปกรรมนารเวร [26]
บาปตีแมตีเจ้าเณร ไห้ลมลุกเปนชกัน
กรังจักผัตหัวอยู่ สินพุทธันตรกั้น
เพราะบาปไจอาทัน ตีพ่อแม่แลตีสงฆ
กรังจักผัตหัวอยู่ เลือตไหลทราบอาบตนลง
บาปตีแม่แลตีสงฆ กังจักผัตเรางคราวตาย
ผู้ใดตีพ่อแม่ ปู่ย่าแก่แลตายาย
ตีด่าสงฆ์ทั้งหลาย ตีภิกขุแลเจ้าเณร
ผู้นั้นครั้นตายไป ด้วยบาปกรรมนายเวร
บาปตีแม่ตีเจ้าเณร ให้ล้มลุกเป็นฉกรรจ์
กงจักรผัดหัวอยู่ สิ้นพุทธันดรกัลป์
เพราะบาปใจอาธรรม์ ตีพ่อแม่แลตีสงฆ์
กงจักรผัดหัวอยู่ เลือดไหลซาบอาบตนลง
บาปตีแม่แลตีสงฆ์ กงจักผัดร้องคราวตาย

2.1.4 ความเชื่อที่เกิดจาการทำบาปเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ตัดสินคดีความไม่เที่ยงตรง ลำเอียงหรือเข้าข้างฝ่ายที่ให้ประโยชน์หรือสินบนแก่ตน เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะตกนรก จะถูกกงจักรมาผัดบนหัวจนสิ้นพุทธันดรกัลป์ เช่นเดียวกับบาปตีพ่อแม่ปู่ย่าตายาย พระสงฆ์และสามเณร

ผู้ไขแลสับปลับ บังคับความบมีเทียงตรง
ไจอาทันบมีตำรง ทังเสางขางอันเขาผูกกัน
ไข้สีนจ่างคำชูไว้ ทีมีไข้ให้ตกตำ
บังคับความบมีเทียงธรรม กังจักผัดห้วตนเอง
กงจักผ้ดห้วไว้ อ๋ตมีไข้เรางคราวเครง
บังคับความลำเอียงเอง กังจักกรัตผ้ตไนหัว
มีแพจำไห้แพ ขุกคำรามขมไห้กลัว
กังจักผ้ตไนหัว เพราะบังคับความบมีเทียงธรรม์

[26] กรรมนารเวร = เจ้ากรรมนายเวร = ผู้เคยมีกรรมมีเวรต่อกันมาแต่ชาติก่อน

กงจักผ้ตหัวอยู่ สินพุทธรรน์ฑรกัน
มีตัวตีนมือสัน อยู่ระเริ่มยืนบมีตรัง
ผู้ใดแลสับปลับ บังคับความบมิเที่ยงตรง
ใจอาธรรม์บ่มิดำรง ทั้งสองข้างอันเขาผูกกัน
ได้สินจ้างค้ำชูไว้ ที่มิได้ให้ตกต่ำ
บังคับความบมิเที่ยงธรรม กงจักรผัดหัวตนเอง
กงจักรผัดหัวไว้ อดมิได้ร้องคราง่เครง
บังคับความลำเอียงเอง กงจักรกรดผัดในหัว
มิแพ้จำให้แพ้ คุกคำรามข่มให้กลัว
กงจักรผัดในหัว เพราะบังคับความบ่มิเที่ยงธรรม์
กงจักรผัดหัวอยู่ สิ้นพุทธันดรกัลป์
มีตัวตีนมือสั่น อยู่ระเริ่มยืนมิตรง

2.1.5 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะการคบชู้สมสู่กับชายหญิงอื่นที่มิใช่ภรรยาหรือสามีของตน เชื่อว่าเมื่อตายไปจะไปตกนรกถูกยมบาลเอาหอกไล่แทง ให้ปีนขึ้นต้นงิ้วที่มีหนามอันแหลมคมยาวสิบหกองคุลี พอถึงปลายยอดจะถูกแร้งกานกตะกรุมปากเหล็กไล่จิกทึ้งต้องปีนหนีลงมาข้างล่าง แต่กลับถูกยมบาลใช้หอกไล่ทิ่มแทงไม่ให้ลงมาต้องปีนหนีขึ้นไปอีกเป็นเวลากว่าพันปี ส่วนหญิงที่ทำเสน่ห์ยาแฝดให้ผัวหลงรัก เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรกถูกยมบาลจับเอาหัวห้อยลง เอาหอกร้อยปาก

ผู้ไทไครท้งหลาย เปนผู้ชายอ้นโสภา
มักมากต้วยต้ณหา ไจเลาภลันพ้นปรมาณ
เมียท่านหน่าแชมเชาย หน่าแนงเนายงามนังคราน
ไจร้ายไปเบียนผลาน ยุยังเอาตวยเลกัน
ผู้นั้นครันเปลายปลิต สืนชีวิตรจากเมืองคัน
ไปจืนงิวบัตเทียวทัน ไนไม้งิวกว่าพันปี
หนามงิวคัมยิงกรัต เทายเสาพัสสิบหักองคุลี
ผิดเมียท่านหมันว่าที หนามงิวเยากท้วทังตัน
หญิงไทไจมักมาก มักเล้นราคต้วยกามกล
ทำยาแฝตแล้วเรียนมัน ไห้ผัวตนเมาตัณหา

พรางชู้บมีให้รู้ ลักเล้นชูเสีพกามา
แตงแง่งามเสาภา เพื่อจให้ชายอื่นฑู
ต่อหนาผ้วกธำเปนมิต ลับหลังคิฑเปนสัตรู
แตงแงไห้ชายอืนฑู ลักเหล้นชู้เฌ่านเงือนงำ
ทำรักแล้วทำโกรทกริ่ว ชักหน่านิวไห้ผ้วยำ
แสงไห้แสงแกลงทำ ทำกันหักหักมารยา
หญิงนั้นครั้นเวาตวาย หายชีวิตรจากเมืองคล
ขึนงิวยมภบานมา รุมเอาเหากไล้ทิมแทง
ผูกแขวนเอาห้วลัง เพราะยิงนั้นมันไจแขง
ยมภบานเอาเหากแทง บาปไจแขงเหลนชูเนือผ้ว
ตอหน่าผ้วฑาตัตภ่อ บอมียอทอบอมียำกล้ว
งอหมัตขึนเนือห้ว ยืนชงอพ้นเกสา
ทำเคียตอยู่งันงิก ทำกิลลหักหักมายา
แปรปรวนผวนไปมา ไห้ผ้วอยูอำนาตตัน
ยมภบานเอาเหากแทง บาปไจแขงเลนแสนกิลล
ทำยาแฝตแลเรียนมัน เขาจึงผูกเอาห้วลัง
เขาเอาเหากมาเรายปาก เพราะปากนั้นบมีฌีตรง
เขาเอาหอกปักอกลัง เพราะไจร้ายชายหลายไจ
ผู้ใดใครทั้งหลาย เป็นผู้ชายอันโสภา
มักมากด้วยตัณหา ใจโลภล้นพ้นประมาณ
เมียท่านหน้าแช่มช้อย หน้าแน่งน้อยงามนงคราญ
ใจร้ายไปเบียนผลาญ ยุยงเอาด้วยเล่ห์กล
ผู้นั้นครั้นปล่อยปลิด สิ้นชีวิตจากเมืองคน
ไปขึ้นงิ้วบัดเดียวดล ในไม้งิ้วกว่าพันปี
หนามงิ้วคมยิ่งกรด โดยโสพสสิบหกองคุลี
ผิดเมียท่านมันว่าดี หนามงิ้วยอกทั่วทั้งตน
หญิงใดใจมักมาก มักเล่นราคด้วยกามกล
ทำยาแฝดแล้วเรียนมนต์ ให้ผัวตนเมาตัณหา
พรางชู้บ่มิให้รู้ ลักเล่นชู้เสพกามา
แต่งแง่งามโสภา เพื่อจะให้ชายอื่นดู

ต่อหน้าผัวกระทำเป็นมิตร ลับหลังคิดเป็นศัตรู
แต่งแง้ให้ชายอื่นดู ลักเล่นชู้ซ่อนเงื่อนงำ
ทำรักแล้วทำโกรธกริ้ว ชักหน้านิ่วให้ผัวยำ
แสร้งไห้แสร้งแกล้งทำ ทำกลหกหกมารยา
หญิงนั้นครั้นวอดวาย หายชีวิตจากเมืองคน
ขึ้นงิ้วยมบาลมา รุมเอาหอกไล่ทิ่มแทง
ผูกแขวนเอาหัวลง เพราะหญิงนั้นมันใจแข็ง
ยมบาลเอาหอกแทง บาปใจแข็งเล่นชู้เหนือผัว
ต่อหน้าผัวด่าตัดพ้อ บมิย่อท้อบมิยำกลัว
งอหมัดขึ้นเหนือหัว ยืนชะเง้อพ้นเกศา
ทำเคียดอยู่งันงก ทำกลหกหกมายา
แปรปรวนผวนไปมา ให้ผัวอยู่อำนาจตน
ยมบาลเอาหอกแทง บาปใจแข็งเล่นแสนกล
ทำยาแฝดแลเรียนมนต์ เขาจึงผูกเอาหัวลง
เขาเอาหอกมาร้อยปาก เพราะปากนั้นบ่มิซื่อตรง
เขาเอาหอกปักอกลง เพราะใจร้ายชายหลายใจ

2.1.6 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะทุจริตต่อหน้าที่ เป็นนายอำเภอวัดที่ดินโกงวัดให้ล้ำเหลือเข้าไปในที่ผู้อื่น เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะตกนรก ถูกแผ่นดินที่กลับกลายเป็นแผ่นดินเหล็กอันร้อนเผาไหม้ตัวจนตับไตไส้พุงขาดเรี่ยราด จึงคิดหนีไปขึ้นภูเขาที่ด้านหน้า ภูเขานั้นกลับลุกเป็นไฟจึงหนีกลับหลังก็ไปเจอภูเขาเช่นนั้นอีก ไม่ว่าจะหนีไปทางไหนก็เจอภูเขาร้อน จึงถูกเผาไหม้นอนดิ้นระด่าวอยู่กลางไฟนั้นอย่างทรมาน

ผู้ไทเป้นผู้ใหญ่ เปนนายไร้แลนายนา
คำมเหงฟูงปรชา ผู้บุญเน้ายไห้อ้บเฉา
วัตไร้นาไห้ลำเหลือ เจ้าอำเภ่อเกาะกุมเอา
บ่อเอาแต่ย่อมเยา ไห้ผิตระเบาบพระบันชา
ผู้นั้นครันตายไป พิลาไลยจากโลกา
บาปคำมเหงฝูงปรชา แผนฑีนนั้นกลับเปนไฟ
แผนฑีนเปนแผนเหลก ลุกวูวามเรานเหลือใจ
ไม้เข้าถึงตับไต ไส้พุงขาตเรือยออกมา

สัตวนั้นเนานฑีนอยู ไฟไม้วูเรานนักหน่า
บาปนายไร้แลนายนา เอาธรัพยเขาให้ลำเหลือ
บาปตันคุมเหงท่าน ตันเปนเจ้านายอำเพอ
เอาธรัพยเขาให้ลำเหลือ แผนเหลกไม้เรานอาฑูน
สัตวนั้นเรานเปนบา ลุกบายหน่ามาฝ่ายบูร
ฟูเขานึงเปนไฟพูน ฟายขางบูรกวางมา
สัตวนั้นกล้วฟูเขาไฟ กลับหลังไปมนิมมนา
ฟูเขานึงจึงเกิตมา ฟายข้างทิศตอวันเย้น
สัตวนั้นเทาตตาไป เหลียวแตไกลกอแล่เหน
ฟูเขานึ่งเกิตขึนเปน ถานไฟเรานเรืองขอจร
สัตวนั้นกอลุกเลน บายหน่ามายังอุฑร
ฟูเขาไฟมันไหม้เราน ลุกเรืองขึนบัดเฑียวไจย
สัตวนั้นเรานผผาว ฑีนระฑาวไนกลางไฟ
บาปนายนาแลนายไร้ วัตไร้นาให้ลำเหลือ
วาตันเปนผูไหญ่ เปนนายไร้เจ้าอำเภอ
เอาธรัพยเขาให้ลำเหลือ ฟูเขาไฟเผาเปนทุลี
ผู้ใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นนายไร่แลนายนา
ข่มเหงฝูงประชา ผู้บุญน้อยให้อับเฉา
วัดไร่นาให้ล้ำเหลือ เจ้าอำเภอเกาะกุมเอา
บ่เอาแต่ย่อมเยา ให้ผิดระบอบพระบัญชา
ผู้นั้นครั้นตายไป พิราลัยจากโลกา
บาปข่มเหงฝูงประชา แผ่นดินนั้นกลับเป็นไฟ
แผ่นดินนั้นเป็นแผ่นเหล็ก ลุกวู่วามร้อนเหลือใจ
ไหม้เข้าถึงตับไต ไส้พุงขาดเรี่ยออกมา
สัตว์นั้นนอนดิ้นอยู่ ไฟไหม้วูร้อนนักหนา
บาปนายไร่แลนายนา เอาทรัพย์เขาให้ล้ำเหลือ
บาปตนข่มเหงท่าน ตนเป็นเจ้านายอำเภอ
เอาทรัพย์เขาให้ล้ำเหลือ แผ่นเหล็กไหม้ร้อนอาดูร

สัตว์นั้นร้อนเป็นบ้า ลุกบ่ายหน้ามาฝ่ายบูรพ์
ภูเขาหนึ่งเป็นไฟพูน ฝ่ายข้างบูรพ์ก็หว่าง [27] มา
สัตว์นั้นกลัวภูเขาไฟ กลับหลังไปมนิมนา
ภูเขาหนึ่งจึงเกิดมา ฝ่ายข้างทิศตะวันเย็น
สัตว์นั้นทอดตาไป เหลียวแต่ไกลก็แลเห็น
ภูเขาหนึ่งเกิดขึ้นเป็น ถ่านไฟร้อนเรืองขจร
สัตว์นั้นก็ลุกเล่น บ่ายหน้ามายังอุดร
ภูเขาไฟมันไหม้ร้อน ลุกเรืองขึ้นบัดเดียวใจ
สัตว์นั้นร้อนผะผ่าว ดิ้นระด่าวในกลางไฟ
บาปนายนาแลนายไร่ วัดไร่นาให้ล้ำเหลือ
ว่าตนเป็นผู้ใหญ่ เป็นนายไร่เจ้าอำเภอ
เอาทรัพย์เขาให้ล้ำเหลือ ภูเขาไฟเผาเป็นธุลี

2.1.7 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะดื่มน้ำเมาสุราเมรัย เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรกถูกยมบาลเอาน้ำกรดหรือน้ำแสบอันเดือดพล่านกรอกปาก จนทำให้ปากเปื่อย คอไหม้พอง อกเปื่อยพังทะลุเป็นรู เมื่อน้ำแสบตกถึงท้องตับไตไส้พุงก็เปื่อยขาดกระจัดกระจาย

สัตวนึงไจหืฤโหต ไจเขลาโฉตกินแต่น้ำเมา
บ่อไท้จจำเอา ดำพระเจ้าสังสอนไจ
ยมภบานเอาน้ำแสบ อนเขียวพลานอยูไนกลางไฟ
เทลงตอบัตไจ ไนปากนั้นปากกอเปือยพัง
นำแสบตกถึงคอ คอไหม้เพางเปนมันยัง
ถึงอกอกเปือยพัง เปนรูทอลุะปรุออกมา
บาปเมืออยู่เปนคน ไท้กินเหล้าเมาสุรา
อกทลุะปรุออกมา บาปกินเหล้ามาเมามาย
นำแสบตกถึงไส้ ไส้นั้นขาดกรจัดกรจาย
ตับพุงเปือยทลาย เพราะบาปตนกินสุรา
สัตว์หนึ่งใจหฤโหด ใจเขลาโฉดกินแต่น้ำเมา
บ่ได้จะจำเอา คำพระเจ้าสั่งสอนใจ

[27] หว่าง = ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง สว่าง

ยมบาลเอาน้ำแสบ อันเดี่ยวพล่านอยู่ในกลางไฟ
เทลงตระบัดใจ ในปากนั้นปากก็เปื่อยพัง
น้ำแสบตกถึงคอ คอไหม้พองเป็นมันยัง
ถึงอกอกเปื่อยพัง เป็นรูทะลุปรุออกมา
บาปเมื่ออยู่เป็นคน ได้กินเหล้าเมาสุรา
อกทะลุปรุออกมา บาปกินเหล้ามาเมามาย
น้ำแสบตกถึงไส้ ไส้นั้นขาดกระจัดกระจาย
ตับพุงเปื่อยทะลาย เพราะบาปตนกินสุรา

2.1.8 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาปเพราะการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรกต้องชดใช้เวรกรรมต่างๆ นานา ได้แก่ ฆ่าสัตว์สี่เท้า คือเนื้อทรายวัวควาย เมื่อตายไปเป็นเปรตจะถูกแร้งกานกตะกรุมรุมจิกทึ้งเนื้อของตนจนเหลือแต่โครงเปล่า

เปรตหมูนี้ฤๅ เปนคนหญาบชา ฆ่าเนื้อเบือปลา
บมีไท้อดสู ฆ่าเนื้อวัวควาย บมีไท้เหนฑู
แทงสัตวไห้อยู่ ฑิ่นลมฑิ่นตาย
ฆ่าทรายเละเนื้อ แลงัวแลควาย ฆ่าสัตวทังหลาย
บาปตนฆ่าเนื้อ แตลวรสีตีน วัวควายเปนอาจิน
แรงกาจิกกิน รุมกันยือเอา
บาปตนเชือตเนื้อ ไว้แต่โครงเปลา แรงกาจิกเอา
เนื้อตัวนั้นไป บาปตนฆ่าเนื้อ เจบปวตฉันไท
แรงกาจิกไป เจบปวตคนเทียว

เปรตหมู่นี้ฤๅ เป็นคนหยาบช้า ฆ่าเนื้อเบื่อปลา
บมิได้อดสู ฆ่าเนื้อวัวควาย บมิได้เห็นดู [28]
แทงสัตว์ให้อยู่ ดิ้นล้มดิ้นตาย
ฆ่าทรายและเนื้อ แลงัว [29] แลควาย ฆ่าสัตว์ทั้งหลาย
แต่ล้วนสี่ตีน บาปตนฆ่าเนื้อ วัวควายเป็นอาจิณ
แร้งกาจิกกิน รุมกันยื้อเอา

[28] เห็นดู = ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง เอ็นดู

[29] งัว = ภาษาถิ่นใต้ หมายถึง วัว

บาปตนเชือดเนื้อ ไว้แต่โครงเปล่า แร้งกาจิกเอา
เนื้อตัวนั้นไป บาปตนฆ่าเนื้อ เจ็บปวดฉันใด
แร้งกาจิกไป เจ็บปวดคนเดียว

การฆ่าหมูขายเพื่อเลี้ยงชีพ เมื่อตายไปเป็นเปรตจะมีขนเป็นดาบ ขนนั้นจะทิ่มแทงเนื้อของตนเอง การตกนรกขุมนี้จะใช้เวลาเท่าเส้นขนนับเป็นเวลาพันๆ ปี

ยังมีเปรตนึง เจบปวดเหลือทน เสนขนทังตน
เปนฑาบเชือตลง ขนนั้นเยากเข้า มาเตมทังตน
เปนฑาบเชือตลง ทัวทังสรพาง
ทนเจบมิไท้ เรางไห้อีตคราง แรงกาจิกพลาง
พาไปเวหา เรางครางอืตๆ ทนเวทนา
เจบปวดนักหน่า เพียงจักสินชน
เปรตหมูนี้ฤๅ เมืออยูเปนคน ไจบาปอักกุสลล
ย่อมฆ่าหมูขาย ขนเปนหอกฑาบ เพราะบาปบมีอาย
ฆ่าแตหมูขาย เลียงลูกเมียตน
จตกนรก นับเท้าเสนขน แตลแสนแหล่น
นับชาติแตลที ลทีลที ยิงกว่าพันปี
บาปตนราวี ขายหมูเลียงตน

ยังมีเปรตหนึ่ง เจ็บปวดเหลือทน เส้นขนทั้งตน
เป็นดาบเชือดลง ขนนั้นยอกเข้า มาเต็มทั้งตน
เป็นดาบเชือดลง ทั่วทั้งสารพางค์
ทนเจ็บมิได้ ร้องไห้อืดคราง แร้งกาจิกพลาง
พาไปเวหา ร้องครางอืดๆ ทนเวทนา
เจ็บปวดนักหนา เพียงจักสิ้นชนม์
เปรตหมู่นี้ฤๅ เมื่ออยู่เป็นคน ใจบาปอกุศล
ย่อมฆ่าหมูขาย ขนเป็นหอกดาบ เพราะบาปบ่มิอาย
ฆ่าแต่หมูขาย เลี้ยงลูกเมียตน
จะตกนรก นับเท่าเส้นขน แต่ละเส้นละหน
นับชาติแต่ละที ละทีละที ยิ่งกว่าพันปี
บาปตนราวี ขายหมูเลี้ยงตน

การยิงนกเอามากินเป็นอาหาร เมื่อตายไปจะเป็นเปรตที่มีขนเป็นปีนทั่วตัว ขนปีนนั้นจะยอกเข้าไปปากหูจมูกตาของตน

ยังมีเปรตนึง ทัวตัวย่อมขน รูปนั้นพีกล
ขนนั้นเปนปีน ปีนนั้นเยากเข้า ทัวตัวขวาขวีน
ทัวตัวเย่ามปีน ยอกเข้าเสือกสัน
เจบแสบปวดเราง ครางดิ่นทักฑัน แรงกาจิกตน
พาไปเวหา ปีนเยากปากหู จมูกแลตา
เลือดไหลออกมา โทรมทัวทังตัน
เปรตหมูนี้หฤๅ เมือยังเปนคน ไจร้ายอักกุสัลล
เยามยิงนกกิน บาปตันยิงนัก ไนเลากยแฑนฑีน
เสนขนเปนปีนสิน เยากทัวทังตัน

ยังมีเปรตหนึ่ง ทั่วตัวย่อมขน รูปนั้นพิกล
ขนนั้นเป็นปีน ปีนนั้นยอกเข้า ทั่วตัวฝ่าฝืน
ทั่วตัวย่อมปีน ยอกเข้าเสือกสน
เจ็บแสบปวดร้อง ครางดิ้นดักดน แร้งกาจิกตน
พาไปเวหา ปีนยอกปากหู จมูกแลตา
เลือดไหลออกมา โทรมทั่วทั้งตน
เปรตหมู่นี้ฤๅ เมื่อยังเป็นคน ใจร้ายอกุศล
ย่อมยิงนกกิน บาปตนยิงนก ในโลกแดนดิน
เส้นขนเป็นปีนสิ้น ยอกทั่วทั้งตน

2.1.9 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาป ฉ้อโกงยุยงล่อลวง และทำให้เขาโกรธกัน เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรกเป็นเปรตมีขนเป็นเข็ม ขนเข็มนั้นยอกเข้าไปในหัว งอกออกมาทางปากแล้วยอกเข้าไปในท้องของตนอีก

ยังมีเปรตนึง ขนเยากตันลง ทัวสรพางอง
เจบปวดนักหน่า ขนเข่มเยากเข้า ไปไนเกสา
เยากเงากเอากมา โฑยปากแห่งตัน
ขนเขมเยากเข้า มากนักเหลือทัน บาปเส้นเข่มขัน
เงากเอากเทางพลัน บาปหมันส่อท่าน จเอารางวัน
ไห้เขากอกัน ไฑ้ยากนักหน่า

ยังเปรตตนหนึ่ง ขนยอกตนลง ทั่วสารพางค์องค์
เจ็บปวดนักหนา ขนเข็มยอกเข้า ไปในเกศา
ยอกงอกออกมา โดยปากแห่งตน
ขนเข็มยอกเข้า มากนักเหลือทน บาปเส้นเข็มขน
งอกออกท้องพลัน บาปมันฉ้อท่าน จะเอารางวัล
ให้เขาเกาะกัน ได้ยากนักหนา

2.1.10 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาป เพราะเป็นผู้ปกครองบ้านเมืองว่าความตัดสินความไม่เที่ยงธรรม เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรกเกิดเป็นเปรตมีลูกอัณฑะใหญ่เท่าตุ่มหาม ย้อยห้อยลงดินดุจถุงย่าม ซ้ำยังเน่าเปื่อยเหม็นขลุ้งไปหมด เวลาจะเดินต้องยกขึ้นแบกไว้บนหลัง เมื่อนั่งก็จะคับระหว่างขา แล้วยังถูกแร้งกานกตะกรุมมารุมจิกทึ้งพาบินไปในเวหา ได้รับความทรมาน น่าเวทนาเป็นยิ่งนัก

เขมแทงต้นไว้ เรางครางไปมา เพราะไจมันกล่า
เหนแก่สีนไม้ ยังมีเปรตนึง ลำบากเหลือไจ
มีอันท่อไหญ้ ตีบเท้าตุมหาม
เยายลงจนฑีน ฑุจจฑังถุงย่าม เน้าเปือยลามปาม
เม้นโขงพึงชัง เมือจะเฑีนไป แบกขึนบันหลัง
แบกเล้นระเสีตระสัง โทรเทรไปมา
ครันเมือจนั้ง ไหญ่คับวางขา จึงฟืนขึนมา
นังทับมันลำ ครันเมือจนัง ปวตนักโก่งโค่ง
จึงเคายขโยง ลุกขึนโอ่เอ่
จึงแบกขึนเล้า พาเล้นโทรเทร หนักนักโอเอ
สุตสินเถายแรง แรงกานกกครุม จิกสับยือแย่ง
พาบินตวยแร่ง ไปสูเวหา
เรางครางอืตๆ เจบปวตนักหน่า ทินเวทนา
อฑักอฑน ฝูงเปรตหมูนี้ เมื่ออยูเปนคิน
เปนนายคร้องพิล เปนเจ้าบานเมือง
ยอมบังคับความ ไห้เข้าแคนเคือง เปนเจาบานเมือง
วาความบมีตรัง ผูไฑร้ายธรัพย เรงขัมเหงมันลำ
บังคับความมีตรัง เปนคนลำเอียง

เหนแก่สินจาง ว่าความรายเรียง แตปากแตเสียง
งุบงับตับเสีย ผูไทร้ายธรัพย คิฑอานไกลเกลีย
บันฑาจเสีย ไห้ไท้สีนไหม
เข็มแทงตนไว้ ร้องครางไปมา เพราะใจมันกล้า
เห็นแก่สินไหม ยังมีเปรตหนึ่ง ลำบากเหลือใจ
มีอัณฑะใหญ่ ตืบ[30] เท่าตุ่มหาม
ย้อยลงจนดิน ดุจดังถุงย่าม เน่าเปื่อยลามปาม
เหม็นโขลงพึงชังเมื่อจะเดินไป แบกขึ้นบนหลัง
แบกเล่นระเสิดระสัง โซเซไปมา
ครั้นเมื่อจะนั่ง ใหญ่คับหว่างขา จึงฟื้นขึ้นมา
นั่งทับมันลง ครั้นเมื่อจะนั่ง ปวดนักโก้งโค้ง
จึงค่อยโขย่ง ลุกขึ้นโอ้เอ้
จึงแบกขึ้นเล่า พาแล่นโซเซ หนักหนาโอ้เอ้
สุดสิ้นถอยแรง แร้งกานกตะกรุม จิกสับยื้อแย่ง
พาบินด้วยแรง ไปสู่เวหา
ร้องครางอึดๆ เจ็บปวดนักหนา ทนเวทนา
อะดักอะดน ฝูงเปรตฝูงนี้ เมื่ออยู่เป็นคน
เป็นนายครองพล เป็นเจ้าบ้านเมือง
ย่อมบังคับความ ให้เขาแค้นเคือง เป็นเจ้าบ้านเมือง
ว่าความบ่มิตรง ผู้ใดไร้ทรัพย์ เร่งข่มเหงมันลง
บังคับความบ่มิตรง เป็นคนลำเอียง
เห็นแก่สินจ้าง ว่าความรายเรียง แต่ปากแต่เสียง
งุบงับตับเสีย ผู้ใดไร้ทรัพย์ คิดอ่านไกล่เกลี่ย
บรรดาจะเสีย ให้ได้สินไหม

2.1.11 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาป เพราะหลอกลวงผู้อื่น เข้าทรงลงผีเท็จ ความเชื่อในเรื่องนี้บรรยายไว้ค่อนข้างยาวและพิเศษ เชื่อว่าหญิงที่เข้าทรงลงผีเท็จ เมื่อตายไปจะไปตกนรกเป็นเปรตมีผีเน่าเปื่อยทั้งตัว หญิงนั้นจะแกะเกล็ดผีและหนองของตนกิน จึงเกิดแผลเน่าเปื่อยหนอง

[30] ตืบ = เติบ เป็นภาษาถิ่นใต้ หมายถึง ใหญ่

ไหลโทรมทั้งตัวอยู่ตลอดเวลา ซ้ำยังถูกแร้งกานกตะกรุมรุมจิกสับยื้อแย่งเนื้อเน่านั้นมากิน เป็นเวลากว่าพันปี

เปนปุมเปนเป้า เปนคอเพากไหญ่ เปนเหนียงเปนไต
เปนหูตบมีฑี ยังมีเปรตนึง เปนหญิงอัปปรี
ทังตัวย่อมผี เน้าเปือยระสาย
เลบตีนเลบมือ เน้าบมีรูหาย ผีนึงหัวกลาย
เหมนอยูอาจิน หญิงนั้นจึ่งแกะ เกลตผีนั้นกีน
ทุกวันปรติทิน คำเช้าเพรางาย
เรงแกะผีกิน ผีนั้นเรงกลาย เนาเปือยบมีหาย
หนองโทรมทังตน แรงกานกกครุม จิกสับสลลวน
พาบีนขึ่นบน ไปไนเวหา
สับปากจมูก จิกหูเตาฑตา นกกครุมแรงกา
ยือแย่งเรียร้าย บาปหญิงหมูนี้ เมือชาตติเกานไกล
เขาอันเชิญไป ไห้ลงผีฑู
มันลงผีเทต มันเยามว่ากู เปนพอแมสู
กูเปนตายาย กูเปนเผาพันท แหงสูทังหลาย
กูจไห้สูหาย สูอยาไท้เรานไจ
สูเรงบินหมู บินเปตบินไก ว้วควายตัวไหญ
ตับไตไนท้อง เอาเงินผูกคอม่'อ ขวันเข้าเทียงเทาง
มากพลูไสเฌาง เหล้าเขมบินบาน
ขวันเข้าเนือปลา มีห้วมีหาง กูจึงจพวาง
ไห้สูเปนคน แสงลงผีเท้ต มันทำเลกน
แสงพ่'อลวงตน ไห้เขาเชือไจ
บาปๆ มตเท้ต ไห้ฑาเปตไก เลบตีนเน้าไน
มือฑวนพึงกลัว บาปๆ มตเท้ต ตัวเปือยทังตัว
ตาเน้ามืตเมา ปากเน้าเปนผี
บาปๆ มตเท้ต ไห้เขาฑุฑี ทังตัวยอมผี
แกะผีกินเอง บาปๆ มตเท้ต เชือมันครีนเครง
กินเนื้อเนางเอง กินผีแห่งตน

เป็นปุ่มเป็นเปา เป็นคอพอกใหญ่ เป็นเหนียงเป็นไต
เป็นหูดบมิดี ยังมีเปรตหนึ่ง เป็นหญิงอัปรีย์
ทั้งตัวย่อมฝี เน่าเปื่อยระสาย
เล็บตีนเล็บมือ เน่าบมิรู้หาย ฝีหนึ่งหัวกลาย
เหม็นอยู่อาจิณ หญิงนั้นจึงแกะ เกล็ดฝีนั้นกิน
ทุกวันประดิทิน ค่ำเช้าเพรางาย
เร่งแกะฝีกิน ฝีนั้นเร่งกลาย เน่าเปื่อยบมิหาย
หนองโทรมทั้งตน แร้งกานกตะกรุม จิกสับสลวน
พาบินขึ้นบน ไปในเวหา
สับปากจมูก จิกหูตอดตา นกตะกรุมแร้งกา
ยื้อแย่งเรี่ยราย บาปหญิงหมู่นี้ เมื่อชาติก่อนไกล
เขาอัญเชิญไป ให้ลงผีดู
มันลงผีเท็จ มันย่อมว่ากู เป็นพ่อแม่สู
กูเป็นตายาย กูเป็นเผ่าพันธุ์ แห่งสูทั้งหลาย
กูจะให้สูหาย สูอย่าได้ร้อนใจ
สูเร่งบนหมู บนเป็ดบนไก่ วัวควายตัวใหญ่
ตับไตในท้อง เอาเงินผูกคอหมอ ขวัญข้าวเทียนทอง
หมากพลูใส่ซอง เหล้าเข้มบนบาน
ขวัญข้าวเนื้อปลา มีหัวมีหาง กูจึงจะละวาง
ให้สูเป็นคน แสร้งลงผีเท็จ มันทำเล่ห์กล
แสร้งล่อลวงตน ให้เขาเชื่อใจ
บาปๆ มดเท็จ ให้ฆ่าเป็ดไก่ เล็บตีนเน่าใน
มือด้วนพึงกลัว บาปๆ มดเท็จ ตัวเปื่อยทั้งตัว
ตาเน่ามืดเมา ปากเน่าเป็นฝี
บาปๆ มดเท็จ ให้เขาดูดี ทั้งตัวย่อมฝี
แกะฝีกินเอง บาปๆ มดเท็จ เชื้อมันครื้นเครง
กินเนื้อหนองเอง กินฝีแห่งตน

จากนั้นจะบรรยายถึงผู้เชื้อแม่มดหรือผู้ที่เชิญมาเข้าทรงแล้วสั่งให้ผู้ที่มาขอให้ตนเข้าทรงเอาของมาบนบานมาสังเวยเป็นอาหารประเภทต่างๆ เช่น เนื้อทราย วัว ควาย เป็นต้น

การทำบาปเช่นนี้ เชื่อว่าผู้นั้นเมื่อตายไปจะตกนรกกลายเป็นเปรตที่มีตัวเป็นคนแต่มีหัวเป็นสัตว์ต่างๆ

ผูเชือแมมๅต เอาบาปเปนนาย หัวเปนหัวควาย
ตัวเปนตัวคๅน ผูเชือแมมๅต ไหว้ผีชมเชย
เปนเปรตบอสเบ้ย ล้วนอสุระกาย
ผูเชือแมมๅต แลเยามขอบๅน ตัวเปนหัวคๅน
หัวเปนหัวควาย ผูเชือแมมๅต เยามวาเถายหาย
ตัวเปนตัวทราย หัวเปนหัวคๅน
ผูเชือแมมๅต แลไหว้เวานบๅน ตัวเปนตัวคๅน
หัวเปนแรงกา ผูเชือแมมๅต กลัวตายขอบๅน
ตัวเปนตัวคๅน หัวเปนแรตกวาง
ผูเชือแมมๅต เย่ามไหว้ผีส่าง ตัวเปนแรตกวาง
หัวเปนหัวคๅน ผูเชือแมมๅต ว่าผีเปนผๅล
ตัวเปนตัวคน หัวเปนหัวเสือ
ผูเชือแมมๅต ผูเชือแลเชือ ตัวเปนตัวเสือ
หัวเปนหัวคๅน ผูเชือแมมๅต วาเปนผักผๅลล
เปนเปรตพีกๅลล หลากๆ หลายพัน

ผู้เชื้อแม่มด เอาบาปเป็นนาย หัวเป็นหัวควาย
ตัวเป็นตัวคน ผู้เชื้อแม่มด ไหว้ผีชมเชย
เป็นเปรตบ่เสบย ล้วนอสุรกาย
ผู้เชื้อแม่มด แลย่อมขอบน ตัวเป็นตัวคน
หัวเป็นหัวควาย ผู้เชื้อแม่มด ย่อมว่าถอยหาย
ตัวเป็นตัวทราย หัวเป็นหัวคน
ผู้เชื้อแม่มด แลไหว้วอนบน ตัวเป็นตัวคน
หัวเป็นแร้งกา ผู้เชื้อแม่มด กลัวตายขอบน
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นแรดกวาง
ผู้เชื้อแม่มด ย่อมไหว้ผีสาง ตัวเป็นแรดกวาง
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด ว่าผีเป็นผล
ตัวเป็นตัวคน หัวเป็นหัวเสือ

ผู้เชื้อแม่มด ผู้เชื้อแลเชื้อ ตัวเป็นตัวเสือ
หัวเป็นหัวคน ผู้เชื้อแม่มด ว่าเป็นผักผล
เป็นเปรตพิกล หลากๆ หลายพันธุ์

2.1.12 ความเชื่อที่เกิดจากการทำบาป เพราะปล้นแทงฆ่าฟันชกตีแย่งชิงทรัพย์สินสิ่งของคนเดินทาง ทำให้เจ้าทรัพย์ทุพพลภาพ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะไปตกนรกกลายเป็นเปรตมีรูปร่างพิกลต่างๆ นานา เช่น เปรตหัวด้วน เปรตมีปากอยู่ที่รูทวาร เปรตมีหัวอยู่ในท้อง เปรตมีดวงตาอยู่ในอก ยมบาลเอาเชือกเหล็กร้อนมามัดตัว นอนดิ้นระด่าว ถูกเอาเหล็กแหลมร้อนตรึงร่างเอาหอกรุมแทงแล้วยกชูขึ้นไปในเวหา เป็นเวลากว่าพันปี

เมื่อนั้นว่ายังมี เปรตนึงเหนพึงกลัว
มีแต่ตัวบอมีหัว เปรตหัวฑอนเหนพีกำนล
ยมภบ่านเอาชีอกเหลก เร้านกว่าเร้านมัตทังตำน
ฑีนระเฑ้าคร่างอฑักอฑำน เขาเรงคาศเรงตรึงลิง
ยมภบานเอาหอกเหลกแหลม เร้านกว่าเร้านตรึงทังอง
เอาเหากรุมแทงลง ชูขึ้นไปในเวหา
เปรตนั้นฑีนทุกขทำน บ้นปลายเหากเรานนักหน่า
ถาจนับจคณนา ยังยิ่งมากกว่าพันปี
เปรตหัวฑ้วนปวตเร้านหนัก เปนอัปรลักไร้อัปปรี
ปากอยูทวานหนาบัตสี มีฑ้วงตาไนอกตน
มีหัวอยูไนเท้าง สวนจมูกอยูเบียงบ้น
มีรูปนั้นพีกำลล ทำนลำบากยากนักหน่า
แรงปากเลกกาปากเหลก นกกครุมรุมกันมา
เต่นเข้าสับจิกตา หูจมูกขาดเรียราย
เปรตนั้นจเปนบมิเปน ส้วนจตายกบมิตาย
ทนวิบากยากเหลือหลาย ยังยิ่งมากกว่าพันปี
เปรตนั้นเมือเปนคน อยูแวนแคว้นแฑนบุรีย
ราชคฤหเมือมีสี ชายผูนั้นไจอาทัน
ชวนเพือนไปรุกรำน ปล้นเอาท่านแทงฆ่าฟัน
เปนคำนไจอาทัน ชกตีเอาคำนเฑินทาง

เลงเหนสิงสินเขา ลักลอมเอาบอไว้วาง
บอกลัวบอเกรงขาม ลักชางม้าแลวัวควาย
ปลนเอาสิงสีนเขา ไห้เจ้าเขางวิ่งกรจัตกรจาย
บอกลัวบลอาย ปลนเงินฟันเอาธรัพยเขา
บาปปลนท่านไห้เจ้าธรัพย เปนทรพินร้ายอับเฉา
ยมภบาลเขาจึงเอา เชือกเหลกแฑงเรงคาตลิง
บาปปลนท่านไห้เจ้าท่าน เลนนีไปเทรากเทรานตน
เหลกแหลมเขาตรึงลิง เพราะบาปตนแทงยีงเขา
บาปชกท่านตีเอาท่าน ผลานธรัพยท่านเปลาอกไจ
เปนเปรตพีกลลไป มีแตตัวบมีหัว
บาปปลินท่านรอตรองตอหวาต ไห้เจ้าธรัพยตกไจกลัว
เปนเปรตบอมีหัว มีแต่ต้วเหนพีกลล
บาปรุกรนปลนเอาท่าน ไห้เจ้าธรัพยเปนทรพิน
บันฑาปากจอยู่เบืองบิน ปากกลับอยู่รู้ทวานเอง
บาปฉ้วยฉกเอาเขางท่าน คุกคำรามอยู่ครืนเครง
เปนเปรตอยู่วังเวง มีหูอยูไนเทางตน
บาปปลินท่านตีเอาท่าน ไห้เจ้าเขางตกไจฉงิน
ตาขาตจมูกแตก หูฑ่วนแฉกแตกเรียราย
เมื่อนั้นว่ายังมี เปรตหนึ่งเห็นพึงกลัว
มีแต่ตัวบ่มีหัว เปรตหัวด้วนเห็นพิกล
ยมบาลเอาเชือกเหล็ก ร้อนกว่าร้อนมัดทั้งตน
ดิ้นระด่าวคราวอะดักอะดน เขาเร่งคาดเร่งตรึงลง
ยมบาลเอาเหล็กแหลม ร้อนกว่าร้อนตรึงทั้งองค์
เอาหอกรุมแทงลง ชูขึ้นไปในเวหา
เปรตนั้นดิ้นทุกข์ทน บนปลายหอกร้อนนักหนา
ถ้าจะนับจะคณนา ยังยิ่งมากกว่าพันปี
เปรตหัวด้วนปวดร้อนนัก เป็นอัปลักษณ์ร้ายอัปรีย์
ปากอยู่ทวารน่าบัดสี มีดวงตาในอกตน
มีหัวอยู่ในท้อง ส่วนจมูกอยู่เบื้องบน
มีรูปนั้นพิกล ทนลำบากยากนักหนา

แร้งปากเหล็กกาปากเหล็ก นกตะกรุมรุมกันมา
เต้นเข้าสับจิกตา หูจมูกขาดเรี่ยราย
เปรตนั้นจะเป็นบ่มิเป็น ส่วนจะตายก็บ่มิตาย
ทนวิบากยากเหลือหลาย ยังยิ่งมากกว่าพันปี
เปรตนั้นเมื่อเป็นคน อยู่แว่นแคว้นแดนบุรีย์
ราชคฤห์เมืองมีศรี ชายผู้นั้นใจอาธรรม์
ชวนเพื่อนไปรุกร้น ปล้นเอาท่านแทงฆ่าฟัน
เป็นคนใจอาธรรม์ ชกตีเอาคนเดินทาง
เล็งเห็นสิ่งสินเขา ลักล้อมเอาบ้ไว้วาง
บ่กลัวบ่เกรงขาม ลักช้างม้าแลวัวควาย
ปล้นเอาสิ่งสินเขา ให้เจ้าของวิ่งกระจัดกระจาย
บ่กลัวบ่ละอาย ปล้นเฆี่ยนฟันเอาทรัพย์เขา
บาปปล้นท่านให้เจ้าทรัพย์ เป็นทรพลร้ายอับเฉา
ยมบาลเขาจึงเอา เชือกเหล็กแดงเร่งคาดลง
บาปปล้นท่านให้เจ้าท่าน แล่นหนีไปซอกซอนตน
เหล็กแหลมเขาตรึงลง เพราะบาปตนแทงยิงเขา
บาปชกท่านตีเอาท่าน ผลาญทรัพย์ท่านเปล่าอกใจ
เป็นเปรตพิกลไป มีแต่ตัวบ่มีหัว
บาปปล้นท่านรอดร้องตวาด ให้เจ้าทรัพย์ตกใจกลัว
เป็นเปรตบ่มีหัว มีแต่ตัวเห็นพิกล
บาปรุกร้นปล้นเอาท่าน ให้เจ้าทรัพย์เป็นทรพล
บรรดาปากจะอยู่เบื้องบน ปากกลับอยู่รูทวารเอง
บาปฉวยฉกเอาของท่าน ดุกคำรามอยู่ครื้นเครง
เป็นเปรตอยู่วังเวง มีหูอยู่ในท้องตน
บาปปล้นท่านตีเอาท่าน ให้เจ้าของตกใจฉงน
ตาขาดจมูกแตก หูด้วนแฉกแตกเรี่ยราย

2.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์

วรรณกรรมทางศาสนาหลายเรื่องเมื่อกล่าวถึงเรื่องนรกแล้ว มักจะกล่าวถึงเรื่องสวรรค์ควบคู่กันไป เรื่องนรกเป็นเรื่องของการทำบาป ประพฤติชั่วต่างๆ แล้วส่งผลให้คนทำบาปต้องไปตกหรือเกิดในโลกนรก ต้องไปชดใช้กรรมในขุมนรกต่างๆ ได้รับความทุกข์อย่างแสนสาหัสเป็นเวลาอันยาวนาน เรื่องสวรรค์เป็นเรื่องของการทำบุญ ประพฤติดีแล้วส่งผลให้คนทำบุญทำดีไปเกิดเป็นเทพแลธิดานางฟ้า เสวยสุขบนสรวงสวรรค์ดังเช่นพระยาลิไท ทรงกล่าวถึงเรื่องสวรรค์ตอนหนึ่งไว้ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงว่า

> ถ้าแลว่าผู้ใดทำบุญทำกรรมไส้ ธจึงเขียนนามผู้นั้นลงในแผ่นทองเนื้อสุกนั้นว่าดังนี้ ท่านผู้นี้ชื่อนี้อยู่บ้านเรือนนี้ได้ทำบุญฉันนี้ๆ มีอาทิคือไหว้นบคำรพสมาบูชา และประติบัติแก่พระศรีรัตนไตรย แลเลี้ยงดูพ่อแม่ ยำเยงผู้เฒ่าแก่ รักพี่รักน้องแลรักท่านผู้อื่น แลชีต้นอาจารย์ แลครูบาธยาย แลให้ผ้ากฐินแลก่อเจดีย์ กระทำคูหาปลูกกุฏิวิหาร และปลูกพระศรีมหาโพธิ แลสดับฟังธรรมเทศนาและจำศีลเมตตาภาวนาสวดมนต์ไหว้พระและอำนวยทานยำเกรงสมณพราหมณ์ ... ผู้มีศีลแลบูชาธรรมทั้งปวงที่กล่าวมานี้ จะได้ไปเกิดในเมืองสวรรค์ แลผู้ใดปรารถนาไปเถิงเมืองสวรรค์ไส้ อย่าได้ประมาทลืมตนควนเร่งขวนขวายกระทำกุศลบุญธรรมให้ทานรักษาศีล เมตตาภาวนาอุปฐากรักษาศีล บิดามารดา ผู้เฒ่าผู้แก่ ครูอุปัชฌาย์ และสมณพราหมณ์ผู้มีศีลไส้ ก็จะได้ไปเกิดในเมืองสวรรค์[31]

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะก็เช่นกันพบว่าได้กล่าวถึงความเชื่อสวรรค์ไว้ละเอียดพอสมควร โดยเชื่อว่าหากบุคคลใดยินดีและเต็มใจในการทำบุญให้ทาน สร้างกุศลกรรม เช่น ให้ทานหรืออาหารแก่สัตว์ มนุษย์ และผู้ทรงศีล สร้างกุศลโดยเก็บซากศพไม่มีญาติมาเผา ชักชวนให้ผู้อื่นมาร่วมทำบุญแก่ภิกษุสงฆ์ หรือรักษาศีลเจริญภาวนาศีล หรือปรนนิบัติต่อบุพการีและพระสงฆ์ กตัญญูต่อครูอาจารย์ หรือทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา บุคคลนั้นเมื่อตายไปจะไปเกิดบนสวรรค์ เสวยสุขเป็นเทพยดาเทพธิดามีนางฟ้าเป็นบริวารมากมาย ความเชื่อเรื่องสวรรค์ได้กล่าวไว้ดังนี้

---

[31] พระยาลิไท. **ไตรภูมิพระร่วง**. 2507 . หน้า 230-231.

2.2.1 ความเชื่อเรื่องการทำบุญให้ทาน

2.2.1.1 การทำบุญให้ทานด้วยการให้อาหารแก่สัตว์ เช่น ชายผู้มีอาชีพเกี่ยวหญ้าขายแบ่งปันก้อนข้าวแก่กา เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดเป็นเทพยดา เสวยสุขบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 100 องค์

ข้าแต่มหาเถร ข้าจบอกซึงกุสลล
เทพยนี้เมือเปนคน ยากอับจนร้ายเข้นใจ
เกียวหญ่ามาขายกิน ตามระบอบโลกยวิไส
ห่อเข้าตอพายเอากไป เพือจกินเลียงอาตตมา
ชายนั้นปั้นเกานเข้า เกานนึงเล้าไห้แก่กา
ต้วยจิตรคิฑกรุณา แก่ตัวกาอันอัปปรี
เมือจตายรลึกไฑ้ ถึงบุญนั้นก็ยินฑี
จึงไฑ้เกิตมามากมี วิมานทิพยไนเมืองฟ้า
ผูไฑไฑ้ไห้เข้า แก่ติรฉานคือตัวกา
ต้วยไจไสสทธา อันยืนฑีเชิอคุณท่าน
ผลลบุญนั้นแต่งไห้ ไฑ้นางฟ้าเปนบรีวาร
ย่อมสาวสวรรค์อันสคราน ไฑ้เร้ายนึงหน่านวนศรี

ข้าแต่มหาเถร ข้าจะบอกซึ่งกุศล
เทพนี้เมื่อเป็นคน ยากอับจนไร้เข็ญใจ
เกี่ยวหญ้ามาขายกิน ตามระบบโลกวิสัย
ห่อข้าวตะพายออกไป เพื่อจะกินเลี้ยงอาตมา
ชายนั้นปั้นก้อนข้าว ก้อนหนึ่งเล่าให้แก่กา
ด้วยจิตคิดกรุณา แก่ตัวกาอันอัปรีย์
เมื่อจะตายระลึกได้ ถึงบุญนั้นก็ยินดี
จึงได้เกิดมามากมี วิมานทิพย์ในเมืองฟ้า
ผู้ใดได้ให้ข้าว แก่ติรัจฉานคือตัวกา
ด้วยใจใสศรัทธา อันยินดีเชื่อคุณทาน
ผลบุญนั้นแต่งให้ ได้นางฟ้าเป็นบริวาร
ย่อมสาวสวรรค์อันสะคราญ ได้ร้อยหนึ่งหน้านวลศรี

2.2.1.2 การทำบุญให้ทานแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังเช่น นายโคบาลคนเลี้ยงวัว ได้แบ่งข้าวผอกที่เตรียมไปเพื่อไว้ทานขณะออกไปเลี้ยงวัวแก่เพื่อนซึ่งเป็นเด็กเลี้ยงวัวด้วยกัน เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดเป็นเทพยดา เสวยสุขบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 10,000 องค์

พระอินทท้าวโกสี กลาวคฑีเตาบมีนาน
เทพยนั้นเปนนายโคบาล บ้าวนุ่มเนายไปเลียงว้ว
เมือจกินซึงเข้าเผาก แบงแล่งเอากไว้สวนตัว
สวนนึงให้แทกเลียงวัว อันเปนเพือนเลียงต้วยกัน
บุญนั้นไท้ให้เข้า เทกเลียงวัวเปนเพือนกัน
บริวารถ้วนถึงพัน งามแนงเน้ายหน่านวนสี
แหเหามเลามกันมา เพือจไหว้พระเจตีย
บรีวารพันนึงมี เพราะให้เข้าเทกโคบาน
ผูไทไท้ให้เข้า แก่คหัฏฐอันเปนทาน
จไท้นางสวรรค์อันสคราน พันนึงเล้ามมาไสว

พระอินทร์ท้าวโกสีย์ กล่าวคดีตอบมินาน
เทพนั้นเป็นนายโคบาล บ่าวหนุ่มน้อยไปเลี้ยงวัว
เมื่อจะกินซึ่งข้าวผอก[32] แบ่งแล่งออกไว้ส่วนตัว
ส่วนหนึ่งให้เด็กเลี้ยงวัว อันเป็นเพื่อนเลี้ยงด้วยกัน
บุญนั้นได้ให้ข้าว เด็กเลี้ยงวัวเป็นเพื่อนกัน
บริวารถ้วนถึงพัน งามแน่งน้อยหน้านวลศรี
แห่ห้อมล้อมกันมา เพื่อจะไหว้พระเจดีย์
บริวารพันหนึ่งมี เพราะให้ข้าวเด็กโคบาล
ผู้ใดได้ให้ข้าว แก่คหัฐอันเป็นทาน
จะได้นางสวรรค์อันสะคราญ พันหนึ่งล้อมมาไสว

[32] ข้าวผอก : ข้าวห่อหรือข้าวที่บรรจุกระบอกไปกินกลางวัน

2.2.1.3 การทำบุญให้ทานด้วยการถวายภัตตาหารแด่ผู้ทรงศีล เช่น สามเณร เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเสวยสุขบนสวรรค์เป็นเทพยดา มีนางฟ้าเป็นบริวาร 10,000 องค์ ถ้าเป็นพระภิกษุสงฆ์จะได้นางฟ้าเป็นบริวาร 20,000 องค์

อินธราเบากไห้แจ่ง แถลงยุบันกุสัลลไป
เทพยนี้เมือเปนคันไส ฝายกุสัลลเยามแจ้งเจน
ไท้ยืนทีก็บมีเส้า ไท้ไห้เข้าแก่เจ้าเณร
ทังกายก็เอานเอน สทธาชือไนสาศนา
เซชบุญไห้ท่านเข้า แก่เจ้าเณรต้วยสทธา
สินชีวีตรไท้เกิตมา ไนเมืองฟ้าสุกขสำราญ
นางสวรรค์มืนนึงเลาม ตามแหเหามเปนบริวาร
นางสวรรค์อันสคราน ไท้ไห้ท่านทำกุสัลล

อินทราบอกให้แจ้ง แถลงยุบลกุศลไป
เทพนี้เมื่อเป็นคนไซร้ ใฝ่กุศลย่อมแจ้งเจน
ได้ยินดีก็บ่มิเศร้า ได้ให้ข้าวแก่เจ้าเณร
ทั้งกายก็โอนเอน ศรัทธาซื่อในศาสนา
เดชะบุญให้ทานข้าว แก่เจ้าเณรด้วยศรัทธา
สิ้นชีวิตได้เกิดมา ในเมืองฟ้าสุขสำราญ
นางสวรรค์หนึ่งหมื่นล้อม ตามแห่ห้อมเป็นบริวาร
นางสวรรค์อันสะคราญ ได้ให้ทานทำกุศล

พระอินทจึงชีเชางกุสัลล เทพยนี้เมือเปนคน
ไท้ไสบาตรถ้วยนึงทีเตียว
แก่ภิกขุอันเซ็นเทียวบิณฑบาต มีไท้แลเหลียว
เช่อนั้นมีสินลาจาร
ผูไทไสบาตรเปนทาน แก่สงฆมีสินลาจาร
อันเซ็นบิณฑบาตไนหนทาง
ผูนั้นไท้บริวารล้วนนาง ปรฑับต่างๆ
ไท้เสางมืนล้วนมีรูปโฉมโนมพัน

พระอินทร์จึงชี้ช่องกุศล เทพนี้เมื่อเป็นคน
ได้ใส่บาตรถ้วยหนึ่งทีเดียว

แก่ภิกขุอันเดินเที่ยวบิณฑบาต มิได้แลเหลียว
เธอนั้นมีศีลาจารย์
ผู้ใดใส่บาตรเป็นทาน แก่สงฆ์มีศีลาจารย์
อันเดินบิณฑบาตในหนทาง
ผู้นั้นได้บริวารล้วนนาง ประดับต่างๆ
ได้สองหมื่นล้วนรูปโฉมโนมพรรณ

2.2.1.4 การทำบุญให้ทานด้วยจตุปัจจัย เช่นยา ข้าวน้ำ สบง และจีวร เป็นต้น แด่ภิกษุสงฆ์ จำศีลและเชื่อในคุณพระรัตนไตร เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดและเสวยสุขบนสวรรค์ เป็นเทพยดามีนางฟ้าเป็นบริวาร 30,000 องค์

พระอินจึงเตาบบมีนาน แต่เกานเปนนายบ่าน
เรียกชื่อว่าหารฑารเสฏฐี
ไห้ท่านจำสีนต้วยฑี ทำกุสลลอันมี
เชือทังคุณแก้วสามประการ
เสฏฐีนั้นไห้ย่าเปนทาน เข้านำเปนอาหาร
ไห้ทังสบงแลจีวร
ไท้ล้วนนางเทพยอักสอร สามมืนสเลาน
เพราะไห้ท่านเข้านำแลย่า
พระอินทร์จึงตอบบมินาน แต่ก่อนเป็นนายบ้าน
เรียกชื่อว่าหรดาลเศรษฐี
ให้ทานจำศีลด้วยดี ทำกุศลอันมี
เชื่อทั้งคุณแก้วสามประการ
เศรษฐีให้ยาเป็นทาน ข้าวน้ำเป็นอาหาร
ให้ทั้งสบงแลจีวร
ได้ล้วนนางเทพอัปสร สามหมื่นสลอน
เพราะให้ทานข้าวน้ำแลยา

2.2.1.5 การทำบุญให้ทานพระสงฆ์ และคนยาจกยากไร้ รักษาศีลห้าศีลแปด มีสติถือมั่นในพระรัตนไตรในพระอรหันต์ และในไตรลักษณ์ คือความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์

และความมิใช่ตัวตน และเจริญภาวนาธรรมทุกวัน เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดเป็นเทพยดาเสวยมีนางฟ้าเป็นบริวาร 50,000 องค์

เทพยนี้เมือเกาน ไท้เปนพรญา ไนเมืองลังกา
เก้าะแก้วบูรีย์ ชือท้าวสทธา ฑีสสาฑี
เธ่อไท้เปนน้อง แหงท้าวอไภย
คารวคำรัพ นับพระรตนไตร พระอรหันตนั้นไส
ทานก็ไท้นมัศการ รักษาสิลลห่า สิลลแปตปรกาน
ไตรลกษณยาน ท่านกไท้ภาวนา
บมีไท้ตระนี คลีธรัพยบูชา พระสงฆไปมา
ยาจ๎กอาไส บุญฑังนีหน่า แลพระมาไล
นางสวรรค์เลามไสว ห่ามืนมีสี

เทพนี้เมื่อก่อน ได้เป็นพระยา ในเมืองลังกา
เกาะแก้วบูรี ชื่อท้าวสัทธา ดิสสาบดี
เธอได้เป็นน้อง แห่งท้าวอภัย
คารวะคำรพ นบพระรัตนไตร พระอรหันต์นั้นไซร้
ท่านก็นมัสการ รักษาศีลห้า ศีลแปดประการ
ไตรลักษณญาณ ท่านก็ได้ภาวนา
บมิได้ตระหนี่ คลี่ทรัพย์บูชา พระสงฆ์ไปมา
ยาจกอาศัย บุญดั่งนี้หนา แลพระมาลัย
นางสวรรค์ล้อมไสว ห้าหมื่นมีศรี

2.2.1.6 การทำบุญให้ทานด้วยผ้า ยา สร้างกุฏิ ถวายอาหารหรือจังหันแด่พระสงฆ์ทุกวัน เป็นอุปัฏฐากเป็นผู้อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุ สามเณร สร้างสถูปเจดีย์ ปลูกไม้พระศรีมหาโพธิ์ เฝ้าปรนนิบัติต่อพ่อแม่และญาติพี่น้อง รักษาพยาบาลและรับใช้พระสงฆ์ทุกวัน และหมั่นฟังธรรม การทำบุญให้ทานปฏิบัติตนปฏิบัติธรรมเช่นนี้ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 60,000 องค์

พระอินทว่าท่านนีแตเก่านไส ทามชือว่าท้าวอไภย
ทสคามนีเจ้าเมืองลงกา
ท่านนั้นมีไจไสสทธา ไห้ผ้าแลไหย่า
ไห้ทังกุฏิสฐานแลจังหัน

ปรนีบัตแกสงฆทุกวัน มักมันฟังธรรม
แลอุปปถากแกพระสงฆ
ไหว้นบคำรบตำรง เอาจิตรเอาใจปลง
ชวยทำวัตพระสงฆอันมี
ทำสถูปรูปพระเจดีย ปลูกไม้พระสี
มหาโพธีเปนเจตียถาน
ปรนีบัตพอแม่แลเผาปราน รักษาพยาบาน
บำเรอแก่สงฆทุกวัน
ไสบาตรองคาตจังหัน ให้ทานทุกวัน
แกยาจกผูไร้ทรพน
ต้วยเตชไท้ส้างกุสลล ตายจากเมืองคน
ไท้นางสวัรค์หกมืนเหามเลามมา
พระอินทร์ว่าท่านนี้แต่ก่อนไซร้ นามชื่อว่าท้าวอภัย
ทสคามณีเจ้าเมืองลังกา
ท่านนั้นมีใจใสศรัทธา ให้ผ้าแลยา
ให้ทั้งกุฏิสถานแลจังหัน
ปรนนิบัติแก่สงฆ์ทุกวัน มักหมั่นฟังธรรม
แลอุปัฏฐากแก่พระสงฆ์
ไหว้นบคำรพดำรง เอาจิตเอาใจปลง
ช่วยทำวัตรพระสงฆ์อันมี
ทำสถูปรูปเจดีย์ ปลูกไม้พระศรี
มหาโพธิเป็นเจดียสถาน
ปรนนิบัติพ่อแม่แลเผ่าปราณ รักษาพยาบาล
บำเรอแก่สงฆ์ทุกวัน
ใส่บาตรอังคาสจังหัน ให้ทานทุกวัน
แก่ยาจกผู้ไร้ทุรพล
ด้วยเดชได้สร้างกุศล ตายจากเมืองคน
ได้นางสวรรค์หกหมื่นห้อมล้อมมา

2.2.1.7 การทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เชื่อว่าผลบุญที่อุทิศไปให้นั้นจะส่งผลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งไปตกทุกข์ได้ยากในโลกนรกได้พ้นจากทุกข์นั้นแล้วได้ไปเกิดบนสวรรค์

เมือนั้นบันฑาคนทังหลาย ไท้ฟังอภิตปราย
พระมาไลเจ้าบอกพลัน
เขาจึงตบแตงกัปปิจังหัน ไสบาตรคำครัน
สงบุญนั้นไปถึงญาติตน
เมือนั้นบันฑาเปรตทุกทน เลงเหนกุสลล
อันญาติให้มานั้นก็ทีไจย
เขาจึงพ้นทุกจากนั้นไป เกิตในสุลาไล
มีวิเทางเทางนางสวรรค์เลามไสว

เมื่อนั้นบรรดาคนทั้งหลาย ได้ฟังอภิปราย
พระมาลัยเจ้าบอกพลัน
เขาจึงตบแต่งกัปปีย์จังหัน ใส่บาตรคามครัน
ส่งบุญนั้นไปถึงญาติตน
เมื่อนั้นบรรดาเปรตทุกข์ทน เล็งเห็นกุศล
อันญาติให้มานั้นก็ดีใจ
เขาจึงพ้นทุกข์จากนั้นไป เกิดในสุราลัย
มีวิมานทองนางสวรรค์ล้อมไสว

2.2.1.8 การทำบุญถวายทานด้วยดอกบัวแก่พระอรหันต์ด้วยจิตอันศรัทธา เชื่อว่าเมื่อบุคคลนั้นตายไปแล้วจะได้เกิดและเสวยสุขบนสวรรค์ ดังตอนที่ชายเข็ญใจมีอาชีพเก็บผักเก็บไม้ผลมาเลี้ยงมารดาได้เก็บดอกบัว 8 ดอก ไปถวายพระมาลัยด้วยจิตอันศรัทธา เมื่อตายไปได้ไปเกิดและเสวยสุขบนโลกสวรรค์ ได้นางฟ้าเป็นบริวารแปดหมื่นโกฏิ

ชายนั้นจึ่งตั้ง ปรนิทานไป นึกแตไนใจ
ข้าขอปราฏฐนา จเอาอันไฑ ชายนั้นจินฑา
จึงสวดคาถา ตั้งปรนิทาน
เตชข้าถวาย เฑากไม้เปนทาน ข้าเกิตในสฐาน
ทีไฑๆ แม่นไท้มีนชาตติ แสนชาติไกล
ชื่อว่าเขนใจ ขออย่าไท้เกิตมี

พระมาไล รับเอาต้วยฑี เฑากอุบลลมีสี
จากชายคนนั้น จึงทำอนุ- โมทนา
จึงสวดคาถา ให้จำเรีญบุญ
ยังท่านชัวนี้ฉันไฑ ไครไห้ต้วยใจ
อันไสบรสุทธิยินฑี
ต้วยบุญอันชืนชมมีสี จเอาเลากอุฑรก์ฑี
กจไท้ฑุจจไจจง
เฑากไม้เฑากเฑียวนี้เอาไป ผูไฑถวายไว้
ไท้นางฟ้าแปตมืนโกตครัน
จมีรูปโฉมโนมพัน จไท้ทรงธรรม์
วิเสศจบพระปิฑกกรรไตร
ชายนั้นจึงตั้ง ปณิธานไป นึกแต่ในใจ
ข้าขอปรารถนา จะเอาอันใด ชายนั้นจึงจินดา
จึงสวดคาถา ตั้งปณิธาน
เดชะข้าถวาย ดอกไม้เป็นทาน ข้าเกิดในสถาน
ที่ใดๆ แม้นได้หมื่นชาติ แสนชาติไกล
ชื่อว่าเข็ญใจ ขออย่าได้เกิดมี
พระมาลัย รับเขาด้วยดี ดอกอุบลมีศรี
จากชายคนนั้น จึงอนุ โมทนา
จึงสวดคาถา ให้จำเริญบุญ
ยังทานชั่วนี้ฉันใด ใครให้ด้วยใจ
อันใสบริสุทธิ์ยินดี
ด้วยบุญอันชื่นชมมีศรี จะเอาโลกอุดรก์ดี
ก็จะได้ดุจใจจง
ดอกไม้ดอกเดียวนี้เอาไป ผู้ใดถวายไว้
ได้นางฟ้าแปดหมื่นโกฏิครัน
จะมีรูปโฉมโนมพรรณ จะได้ทรงธรรม์
วิเศษจบพระปิฎกกัณฑ์ไตร

2.2.2 ความเชื่อเรื่องทำบุญสร้างกุศลกรรม

2.2.2.1 การทำบุญสร้างกุศลกรรม โดยการนำซากศพผีไม่มีญาติมาเผาบังสุกุลให้แล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้โดยการใส่บาตรถวายอาหารแด่พระสงฆ์ ถวายผ้าไตร ถวายเครื่องนอนอันได้แก่ ฟูกหมอน และเตียงตั่ง การทำบุญสร้างกุศลกรรมเช่นนี้ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นเทพยดาและเสวยสุขบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 40,000 องค์

เมือเกานเทพยนั้น เปนช่างหูกอันฑี ปัญญามากมี
ทำบุญบมีเยาน อยู่ไนเมืองอนุราธ บุรีนคอร
ชางหูกบวร คือเพชรชลูกัน
เลงเหนซากผี ขมีขมัน เกบฝืนมาด้วยพลัน
มาเผาเอาบุญ นีมนพระสงฆ ไห้มาบังสกุลล
ไห้ทานทำบุญ อุทิศสงไป
ชายนั้นไสบาตร อ้งคาฑผ่าไตร ฟูกหมอนทีเนายไหญ่
เตียงตังอันฑี ไท้นางสีมืน เพราะบุญเผาผี
มีทีเนานฑี บุญไห้ฟูกหมอน

เมื่อก่อนเทพนั้น เป็นช่างหูกอันดี ปัญญามากมี
ทำบุญบ่มิหย่อน อยู่ในเมืองอนุราธ บุรีนคร
ช่างหูกบวร คือเพชลูกรรม์
เล็งเห็นซากผี ขมีขมัน เก็บฟืนมาด้วยพลัน
มาเผาเอาบุญ นิมนต์พระสงฆ์ ให้มาบังสุกุล
ให้ทานทำบุญ อุทิศส่งไป
ชายนั้นใส่บาตร อังคาส[33] ผ้าไตร ฟูกหมอนที่น้อยใหญ่
เตียงตั่งอันดี ได้นางสี่หมื่น เพราะบุญเผาผี
มีที่นอนดี บุญให้ฟูกหมอน

2.2.2.2 การทำบุญสร้างกุศล โดยการไปชักชวนผู้อื่นมาทำบุญใส่บาตรได้สำเร็จเชื่อว่าเมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นเทพยดาและเสวยสุขบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 80,000 องค์

[33] อังคาส : ถวายอาหารพระ, เลี้ยงพระ

เทพยนั้นแต่เกาน เปนคนเขนไจ เหนภิกขุไป
คุมบาตรเดินจร ไห้เอาเข้าแหงตน มาไสบาตรเกาน
เรางต้วยเสียงเอาน ปาวคนทังหลาย
แม่นเจ้าเรือนอยู บมีรู้บมีไส ชายนั้นเบากไป
ไห้รู้ขจร ฑูราเช้าเรา พอแม่แต่เกาน
พระสงฆเทียวจร แทบเตรากเรารา
มากเนายตามไจ ไสบาตรเทียตนา ตามไจสทธา
พอแม่ทังหลาย ชาวบ่านยินที ซึงคำก็ไทชาย
ฝูงคนทังหลาย เอาเข้ามาไส
ลางทีชายนั้น เอาเภาชนไปไร เอามาแต่ไกล
มาต้วยหาบหาม ชักชวนสัปปุรส ไสบาตรต้วยงาม
เคายเบากเคายถาม เคายเลาโลมเอา
เพื่อจไห้เปนบุญ เปนคุณแก่เขา กับทังต้วเรา
พลันลุนีพพาน ทำบุญฑังนี้ จึงไท้วิมาน
นางสวรรคสคราน แปดมืนเลามมา

เทพนั้นแต่ก่อน เป็นคนเข็ญใจ เห็นภิกขุไป
คลุมบาตรเดินจร ให้เอาข้าวแห่งตน มาใส่บาตรก่อน
ร้องด้วยเสียงอ่อน ป่าวคนทั้งหลาย
แม้นเจ้าเรือนอยู่ บ่มิรู้บมิใส่ ชายนั้นบอกไป
ให้รู้ขจร ดูราชาวเรา พ่อแม่แต่ก่อน
พระสงฆ์เที่ยวจร แทบตรอกเรารา
มากน้อยตามใจ ใส่บาตรเถิดหนา ตามใจศรัทธา
พ่อแม่ทั้งหลาย ชาวบ้านยินดี ซึ่งคำกทาชาย
ฝูงคนทั้งหลาย เอาข้าวมาใส่
ลางทีชายนั้น เอาโภชนะไปไร่ เอามาแต่ไกล
มาด้วยหาบหาม ชักชวนสัปบุรุษ ใส่บาตรด้วยงาม
ค่อยบอกค่อยถาม ค่อยเล้าโลมเอา
เพื่อจะให้เป็นบุญ เป็นคุณแก่เขา กับทั้งตัวเรา
พลันลุนิพพาน ทำบุญดั่งนี้ จึงได้วิมาน
นางสวรรค์สะคราญ แปดหมื่นล้อมมา

2.2.3 ความเชื่อเรื่องความกตัญญูต่อครูอาจารย์

คนเป็นสามเณรปฏิบัติตนประพฤติตนเป็นคนดี มีความกตัญญูต่อครูอาจารย์ ปรนนิบัติรับใช้เฝ้าดูแลรักษาครูอาจารย์ ยึดมั่นในศีล เคร่งในวินัย ใฝ่เรียนพระธรรม การปฏิบัติประพฤติตนเช่นนี้ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ เกิดเป็นเทพยดามีนางฟ้า 70,000 องค์เป็นบริวาร

เทพยนั้นเมือชาติเกาน เปนเณรเนายไจกุสลล
บอปรมาทบ่อลืมตน บอไท้เคียตครูอาจาริย
บรนีบัตรบำรุง ไหว้ประนมรับคำขาน
ธรงสิลลพ้นปรมาณ กุมกราบนบณบเกล้าลง
ไหวพระเปนกำนต เขียนเรียนธรรม์ต้วยบันจง
ปรนีบัตรแก่พระสงฆ เข้ามาไกล้อยูรักษา
ถวายน้ำเย็นแลนำเร้าน อยูนวตฟันคันทปาทา
กลางคืนอยูรักษา เมือกลางวันอยู่เฝ้าแหน
ครันเมือพระครูเจ้า เสจจไปไหว้พระแมน
ปรทีปตามโคมแขวน แล้วกวาดวัตไห้หมตไส
ปรนีบัตรต้วยชมชืน บมีไห้ครูยากแก่ไจ
ธรงสีลลเครางพระวิไนย สีลลสืบนั้นบอเส้าเมาง
เตชบุญทั่งนี้ จึงมาไท้วิมานเทาง
มีช้าวแม่เลามเนืองเนาง เพราะบุญเกานรักษาครู
สาวสวรรค์เจตมืนเลาม หุมแหห้อมเลามเฝ้าอยู
บุญตนรักษาครู ไหว้ครูแล้วเขียนเรียนธรรม์

เทพนั้นเมื่อชาติก่อน เป็นเณรน้อยใจกุศล
บ่ประมาทบ่ลืมตน บ่ได้เคียดครูอาจารย์
ปรนนิบัติบำรุงชนม์ ไหว้ประนมรับคำขาน
ทรงศีลพ้นประมาณ ก้มกราบนบซบเกล้าลง
ไหว้พระเป็นกำหนด เขียนเรียนธรรมด้วยบรรจง
ปรนนิบัติแก่พระสงฆ์ เข้ามาใกล้อยู่รักษา
ถวายน้ำเย็นแลน้ำร้อน อยู่นวดฟั้นคั้นบาทา
กลางคืนอยู่รักษา เมื่อกลางวันอยู่เฝ้าแหน

ครั้นเมื่อพระครูเจ้า เสด็จไปไหว้พระแมน
ประทีปตามโคมแขวน แล้วกวาดวัดให้หมดใส
ปรนนิบัติด้วยชื่นชม บมิให้ครูยากแกใจ
ทรงศีลครองวินัย ศีลสืบนั้นบ่เศร้าหมอง
เดชะบุญดั่งนี้ จึงมาได้วิมานทอง
มีชาวแม่ล้อมเนืองนอง เพราะบุญก่อนรักษาครู
สาวสวรรค์เจ็ดหมื่นล้อม หุ้มแห่ห้อมล้อมเฝ้าอยู่
บุญตนรักษาครู ไหว้ครูแล้วเขียนเรียนธรรม์

2.2.4 ความเชื่อเรื่องการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา

การอุทิศตนทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อที่จะจรรโลงพระพุทธศาสนา แล้วจำศีลภาวนาทุกวัน มีใจเมตตา ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ชักชวนสัปบุรุษให้มาฟังธรรมทุกวัน เชื่อว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปเกิดบนสวรรค์เป็นเทพยดา มีนางฟ้าเป็นบริวาร 90,000 องค์

พระอินทจึงเบากุสลลแหงเทวา อันไท้ส้างมา
แต่เกานบัตไจ
บ้านกรณีการเปนทีอาไส แหงชายเขนไจ
ในทวีปลงกา
เหนเจตียบันจุทาตุสาสฑา ชายนั้นสทธา
ชืนชมยินฑี
อุทิสเสียรเปนเฑากไม้ไสสี เนตรทังเสางนี้
อุทิสสเปนชวาลา
สุรเสียงอันไท้กลาววาจา เอานหวานนักนา
เปนทูปเทียนตูริยตนตรี
นำไจเปนนำมันเหามอันฑี หูทังเสางนี้
อุทิสสเปนไบทง
ทังตัวข้าอันบันจง ถวายเปนเสาทง
พระธาตุอุทิสสบูชา
ไห้ทานแล้วจำสีลลแลภาวนา มีไจเมตตา
สทธาทุกวัน

ชักชวนสปปบุรุสไห้มาฟังธรรม์ มีไท้ขาตสักวัน
เปนนิจอัตรา
เตชกุสัลลอุทิสตันบูชา จึงไท้นางฟ้า
เกามีนเปนบริวาร
พระอินทร์จึงบอกกุศลแห่งเทวา อันได้สร้างมา
แต่ก่อนบัดใจ
บ้านกรรณิการ์เป็นที่อาศัย แห่งชายเข็ญใจ
ในทวีปลังกา
เห็นเจดีย์บรรจุธาตุศาสนา ชายนั้นศรัทธา
ชื่นชมยินดี
อุทิศเศียรเป็นดอกไม้ใสศรี เนตรทั้งสองนี้
อุทิศเป็นชวาลา
สุรเสียงอันได้กล่าววาจา อ่อนหวานนักหนา
เป็นธูปเทียนดุริยดนตรี
น้ำใจเป็นน้ำมันหอมอันดี หูทั้งสองนี้
อุทิศเป็นใบธง
ทั้งตัวข้าอันบรรจง ถวายเป็นเสาธง
พระธาตุอุทิศบูชา
ให้ทานแล้วจำศีลภาวนา มีใจเมตตา
ศรัทธาทุกวัน
ชักชวนสัปบุรุษให้มาฟังธรรม์ มิได้ขาดสักวัน
เป็นนิจอัตรา
เดชะกุศลอุทิศตนบูชา จึงได้นางฟ้า
เก้าหมื่นเป็นบริวาร

2.2.5 การก่อและสร้างเจดีย์

เชื่อว่าคนที่มีใจศรัทธาก่อและสร้างเจดีย์ขึ้นมาเป็นพุทธบูชา พร้อมเลี้ยงดูบำเรอสงฆ์ และถวายทานด้วยสบงแลจีวร ตายไปแล้วจะได้ไปเกิดบนสวรรค์เป็นเทพยดามีนางฟ้าเป็นบริวาร 100,000 องค์

เทพยนี้เมือเกาน เปนคนเขนไจ อยูเมืองอันไหญ่
อนุราธบุรี มาไหว้เจตีย เปนสุกขสาผลล
เมืออยูเปนคน ทำบุญชือไท
เกียวย่ามาขายกิน ตามเขนไจตน ไท้เชาบกุสลล
ตามโลกยวิไส ชายนั้นจึงเทีน ตามริมน้ำไป
เหนฌายเผางไส ฑังเงินโสภา
ชายนั้นเหนฌาย จึงเกิตสทธา ปรม้วนเขามา
ส้างพระเจตีย ชายนั้นกราบกราน ปรทานชุลี
ชืนชมยินฑี จึงกล่าวคาถา
สถูปเจตียฌาย งามพรรณรายเหนสมบูร มีพรรณฑุจแก้วไพฑูล
รสมีเลือมๆ พรายๆ รุงเรืองคือเกางไฟ งามแสงไสด้วยแสงทราย
เฉิตฉันงามพรรณราย ฑูพีลึกงามโสภา
เร่งยินฑียอกรไหว้ เพราะคันไท้แต่งรจจณา เนามตัวเอานลังมา
เรางเอากปากสรเสียญชัม นำจิตรกโอนเอาน ปรนมเกานขึ่นบังคัม
เกบเฑากไม้มาปรสัม เรียงเรียบไว้ถวายบูชา
เลียงฑูบำเรอสงฆ ไห้สบงแลจีวรมา ฉเลางท่านเปนนาวา
จขี่ข้ามพ้นสงสาน บุญก่อเจตียฌาย ไท้นางฟ้าเป็นบริวาร
แสนนึงเย่ามสคราน เปนบริวารหน่าน้วนสิ

เทพนี้เมื่อก่อน เป็นคนเข็ญใจ อยู่เมืองอันใหญ่
อนุราธบุรี มาไหว้เจดีย์ เป็นสุขสาผล
เมื่ออยู่เป็นคน ทำบุญชื่อใด
เกี่ยวหญ้ามาขายกิน ตามเข็ญใจตน ได้ชอบกุศล
ตามโลกวิสัย ชายนั้นจึงเดิน ตามริมน้ำไป
เห็นทรายผ่องใส ดั่งเงินโสภา
ชายนั้นเห็นทราย จึงเกิดศรัทธา ประมวลเข้ามา
สร้างพระเจดีย์ ชายนั้นกราบกราน ประทานชุลี
ชื่นชมยินดี จึงกล่าวคาถา
สถูปเจดีย์ทราย งามพรรณรายเห็นสมบูรณ์ มีพรรณดุจแก้วไพฑูรย์
รัศมี เลื่อมๆ พรายๆ รุ่งเรืองคือกองไฟ งามแสงใสด้วยแสงทราย
เฉิดฉันงามพรรณราย ดูพิลึกงามโสภา

เร่งยินดียอกรไหว้ เพราะคนได้แต่งรจนา น้อมตัวอ่อนลงมา
ร้องออกปากสรรญเสริญชม น้ำจิตก็โอนอ่อน ประนมกรขึ้นบังคม
เก็บดอกไม้มาประสม เรียงเรียบไว้ถวายบูชา
เลี้ยงดูบำเรอสงฆ์ ให้สบงแลจีวรมา ฉลองทานเป็นนาวา
จะขี่ข้ามพ้นสงสาร บุญก่อเจดีย์ทราย ได้นางฟ้าเป็นบริวาร
แสนหนึ่งย่อมสะคราญ เป็นบริวารหน้านวลศรี

2.2.6 ความเชื่อเรื่องของผลบุญ

ความเชื่อเรื่องของผลบุญมี 2 ประการ

2.2.6.1 ความเชื่อเรื่องการทำบุญให้ทานด้วยวัตถุสิ่งของที่มีสีหรือวรรณะใด เมื่อไปเกิดเป็นนางฟ้านางสวรรค์จะมีรัศมี ผิวพรรณ และอาภรณ์เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่สวมใส่เป็นสีนั้นๆ เช่น หากทำบุญให้ทานด้วยวัตถุสิ่งของที่มีสีขาว คือ จังหันข้าวโภชนะอันขาวสด ผ้าสีขาว ดอกไม้เครื่องลูบไล้สีขาว ฟูกหมอนสีขาว เมื่อไปเกิดเป็นนางฟ้านางสวรรค์ก็จะมีรัศมีสีขาว ผิวพรรณขาว อาภรณ์เสื้อผ้าที่สวมใส่สีขาว หากทำบุญด้วยวัตถุสิ่งของที่เป็นสีเหลือง สีแดง หรือสีเขียว ก็มีรัศมีผิวพรรณและอาภรณ์เสื้อผ้าเป็นสีเช่นนั้น

นางทั้งหลาย เมือเกานเกีต เอากำเนีต
ไนเมืองคัน ทำกุสัลล จำสีนส้าง
ไห้ทานบ่าง ภาวนา
ไห้วัตถา แลเฑากไม้ เครืองลูบไล
ลลายทา นำมันเหาม อับอาบอบ
เหามตระลับ ท้วทีสสา
ไห้อาหาร อันเอมโอชช มฤรัสส
อันเจือจาน เครืองตรกาน สัมทุกสิ่ง
เหนงามยิ่ง ขาวทุกพัน
ไห้จังหัน อันขาวสต ทังเข้าเภาชน
ขาวครามครัน ไห้ผ้าฑี มีพรรณเลีต
ขาวปรเสีฦฐ ฑังสีสัง

ไห้ทังของ พวงเฑากไม้ เครืองลูบไล้
เยามพรรณขาว สพพขาว แลขาวเอาน
ไห้ฟูกเมาน ขาวมัตไส
นำไจ ก็พรายแพรว ขาวคือแก้ว
แก้วประพาพ สทธาบาน ไจระรื่น
ไห้ต้วยชืน ชัมยืนที
แก่พระสี สพพญญู สมเฑจจ์ผู
นอพุทธองค์ ผูธรงธรรม์ อันยิ่งยวด
ผูมีพระนวต บวตเปนสงฆ
ตังไจจง จขอภบ ข่อประสับ
พบพระสีอารีย จำเรีญท่าน จำสีนเพียน
สทธาเรียน ซึงภาวนา
มาเกีต ไนเมืองฟ้า เปนหัวหน่า
พระสีอารีย รูปสะคราน หน่าเนงเน้าย
ข้าวแชมเช้าย หน่านวนสี
รสสมี แลขาวถวน อาภอรล้วน
พรรณขาว โฉมเฉีต สาวขาวสัต
งามมัตจัต ท้วสรพาง
หน่าสำอ่าง ขาวไสแจม เจรจาแยม
ยิมพรายๆ เตชถวาย ชึงเข้าเภาชน
รูปโฉมโสต หนาสะคราน
เตชะไห้ ทานมาไล จึงมาไท้
รสสมีขาว เตชะบุญ ช้าวชะแม่
ไห้แป่งแผ สุคนธา
ครันมาเกีต ไนเมืองฟ้า แปงผัดหน่า
บอปูนปาน เตชะท่าน ไห้ฟูกเหมาน
ขาวเนือเอ่าน ยิ่งสำลี
ไห้ผ้าที เนือลเอียต เนือละเมียต
แลลไม เกีตมาไน เมืองมิ่งฟ้า
ไท้เสือผ้า แลอาภรณ

กำไลกร แลเขมขัต สอ ิ งรัต
สเอ้วกลำม มงกุฎสม ปรฑับเก้ย
เสายสารเพ้ชญ รจนา
เหามเลามมา ฟายหน่า เกานเจ้าฟ้า
น่อพุทธองค์ งามบันจง เลามเพาธิสัตว
ผูจตรัศ เปนพุทธองค์
อานีสงฆ แหงช้าวแม่ ไฑ้ส้างแล
แต่เมืองคำน ไฑ้เสวยผลล อันอเนก
อตีเรก ทิพยอาหาร
เบากกุสำลล ผ้ลลฑังนี้ ไห้แก่พระ
ณหัวฟัง บุญนาง ไฑ้ส้างแล้ว
ไฑ้วิมานแก้ว ล้วนสีขาว
นางทั้งหลาย **เมื่อก่อนเกิด** **เอากำเนิด**
ในเมืองคน **ทำกุศล** **จำศีลสร้าง**
ให้ทานบ้าง **ภาวนา**
ให้วัตตา **แลดอกไม้** **เครื่องลูบไล้**
ละลายทา **น้ำมันหอม** **อันอาบอบ**
หอมตลบ **ทั่วทิศา**
ให้อาหาร **อันเอมโอช** **มธุรส**
อันเจือจาน **เครื่องตระการ** **สมทุกสิ่ง**
เห็นงามยิ่ง **ขาวทุกพรรณ**
ให้จังหัน **อันขาวสด** **ทั้งข้าวโภชน์**
ขาวคราวครัน **ให้ผ้าดี** **มีพรรณเลิศ**
ขาวประเสริฐ **ดังสีสังข์**
ให้ทั้งของ **พวงดอกไม้** **เครื่องลูบไล้**
ย่อมพรรณขาว **สรรพขาว** **แลขาวอ่อน**
ให้ฟูกหมอน **ขาวหมดใส**
น้ำใจ **ก็พรายแพรว** **ขาวคือแก้ว**
แก้วประพาพ **ศรัทธาปาน** **ใจระรื่น**
ให้ด้วยอื่น **ชมยินดี**

แก่พระศรี สัพพัญญู สมเด็จผู้
หน่อพุทธองค์ ผู้ทรงธรรม์ อันยิ่งยวด
ผู้มีผนวช บวชเป็นสงฆ์
ตั้งใจจง จะขอพบ ขอประสบ
พบพระศรีอาริย์ จำเริญทาน จำศีลเพียร
ศรัทธาเรียน ซึ่งภาวนา
มาเกิด ในเมืองฟ้า เป็นหัวหน้า
พระศรีอาริย์ รูปสะคราญ หน้าแน่งน้อย
ขาวแช่มช้อย หน้านวลศรี
รัศมี แลขาวถ้วน อาภรณ์ล้วน
พรรณขาว โฉมเฉิด สาวขาวสด
งามหมดจด ทั่วสารพางค์
หน้าสำอาง ขาวใสแจ่ม เจรจาแย้ม
ยิ้มพรายๆ เดชะฉวาย ซึ่งข้าวโภชน์
รูปโฉมโสด หน้าสะคราญ
เดชะให้ ทานมาลัย จึงมาได้
รัศมีขาว เดชะบุญ ชาวชะแม่
ให้แป้งแผ่ สุคนธา
ครั้นมาเกิด ในเมืองฟ้า แป้งผัดหน้า
บ่ปูนปาน เดชะท่าน ให้ฟูกหมอน
ขาวเนื้ออ่อน ยิ่งสำลี
ให้ผ้าดี เนื้อละเอียด เนื้อละเอียด
แลละไม เกิดมาใน เมืองมิ่งฟ้า
ได้เสื้อผ้า แลอาภรณ์
กำไลกร แลเข็มขัด สะอิ้งรัด
สะเอวกลม มงกุฎสม ประดับเกศ
สร้อยสรรเพชญ์ รจนา

ห้อมล้อม มาฝ่ายหน้า ก่อนเจ้าฟ้า
หน่อพุทธองค์ งามบรรจง ล้อมโพธิสัตว์
ผู้จะตรัส เป็นพุทธองค์
อานิสงส์ แห่งชาวแม่ ได้สร้างแล
แต่เมืองคน ได้เสวยผล อันอเนก
อดิเรก ทิพย์อาหาร
บอกกุศล ผลดังนี้ ให้แก่พระ
ณ หัวฟัง บุญนาง ได้สร้างแล้ว
ได้วิมานแก้ว ล้วนสีขาว

2.2.6.2 ความเชื่อเรื่องผลบุญว่าผู้ใดทำน้อยก็จะได้รับผลบุญน้อย ซึ่งผลบุญนั้นจะส่งให้ไปเสวยสุขบนสวรรค์เป็นเวลาสั้นๆ หากทำบุญมากก็ได้รับผลบุญมากจะส่งผลให้ไปเสวยสุขบนสวรรค์เป็นเวลานาน

ข้าแต่พระเถร เปนเจ้าไจงาม พระเจ้าไท้ถาม
ข้าขอแจ่งถวาย เมือเปนเทว่า ตวยกันทังหล้าย
ลางเทพยหญิงชาย บุญเน้ายเตียวไป
มาอยู่ไนสวรรค์ บมีไท้เท้าไท จกลับลงไป
ไนโลกยโลกา อุปปมาทังคน อันทำไร้นา
ไท้เข้าเอกา ทนานเตียวเน้ายไป
เอามาไสไว้ ไนยูงอันไหญ่ บมีไท้เท้าไท
มัตสินบมีนาน เทวาลางองค์ มีบุญโอลาน
มาอยูไท้นาน ไนสวรรค์เปนสเถียน
อุปปมาทังคน มีเข้าหลายเกียน ไสไว้ไนสังเวียน
ยูงฉางอนัน ชายนั้นไท้กิน หลายปีเตือนวัน
เพราะเข้านั้นครัน อเนกอนันต์

ข้าแต่พระเถร เป็นเจ้าใจงาม พระเจ้าได้ถาม
ข้าขอแจ้งถวาย เมื่อเป็นเทวา ด้วยกันทั้งหลาย
ลางเทพหญิงชาย บุญน้อยเดียวไป

มาอยู่ในสวรรค์ บมิได้เท่าใด จะกลับลงไป
ในโลกโลกา อุปมาดังคน อันทำไร่นา
ได้ข้าวเอกา ทะนานเดียวน้อยไป
เอามาใส่ไว้ ในยุ้งอันใหญ่ บมิได้เท่าใด
หมดสิ้นบ่มินาน เทวาลางองค์ มีบุญโอฬาร
มาอยู่ได้นาน ในสวรรค์เป็นเสถียร
อุปมาดั่งคน มีข้าวหลายเกียน ใส่ไว้ในสังเวียน
ยุ้งฉางอนันต์ ชายนั้นได้กิน หลายปีเดือนวัน
เพราะข้าวนั้นครัน อเนกอนันต์

2.3 ความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอาริย์

พุทธศาสนิกชนต่างมีความเชื่อว่า ศาสนาพุทธที่มีพระสมณโคดมเป็นองค์ศาสดาจะดำรงอยู่ได้เพียง 5,000 ปี เมื่อถึงปีที่ 5,000 พุทธกาลยุคนี้จะสิ้นสุดลง จะเกิดพุทธกาลยุคใหม่ขึ้นมาแทน คือยุคหรือโลกพระศรีอาริย์ ศาสดาองค์ใหม่มีพระนามว่า พระศรีอาริยเมตไตรย หรือพระศรีอาริย์ ความเชื่อดังกล่าวนี้มีสาระ 4 ประการ ประการแรกจะเชื่อในเรื่องพุทธทำนาย เชื่อว่าในช่วงปลายแห่งยุคศาสนาพุทธสมณะโคดม มนุษย์จะไม่ตั้งอยู่ในธรรม ประพฤติผิดศีล ประกอบแต่กรรมชั่วและอกุศลกรรม จนเกิดการฆ่าฟันกันเองล้างเผ่าพันธุ์กันเอง มนุษย์จึงล้มหายตายจากไปเกือบหมด แล้วจะเกิดฝนนานาชนิดมาชะล้างโลกให้บริสุทธิ์ขึ้นมาใหม่ มนุษย์ที่รอดตายมาได้จึงมาตั้งสติใหม่หันมาปฏิบัติธรรม ประกอบกรรมดี ประพฤติแต่กุศลกรรม แล้วเข้าสู่แห่งยุคพระศรีอาริย์ ประการที่สองเชื่อว่ายุคหรือโลกแห่งพระศรีอาริย์จะเป็นโลกแห่งความฝันหรือจินตนาการ จะเป็นโลกที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขเท่านั้น ประการที่สามเชื่อว่าผู้ที่จะไปเกิดในโลกแห่งยุคพระศรีอาริย์ ขณะเมื่อดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันของศาสดาพระสมณโคดมจะต้องปฏิบัติธรรม ประกอบกรรมดี ประพฤติแต่กุศลกรรมเท่านั้น จึงจะเกิดผลบุญส่งให้มนุษย์ผู้นั้นไปเกิดในโลกพระศรีอาริย์ดังปรารถนา ประการที่สี่ความเชื่อเรื่องการทำบุญให้ทานของผู้ที่จะเสด็จมาเป็นพระศรีอารยเมตไตรยว่าจะต้องทำบุญให้ทานมากมายเพียงไหนจึงจะส่งผลให้โลกของพระองค์จึงจะเต็มไปด้วยความสุขเช่นนั้น

2.3.1 ความเชื่อเรื่องพุทธทำนาย

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่า ช่วงปลายแห่งยุคศาสนาพุทธแห่งพระสมณโคดม มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยไปเรื่อยๆ ไม่ชอบให้ทาน ไม่รักษาศีล ไม่ละอายต่อการทำบาป ลูกเอาแม่พี่ป้าน้าอาเป็นเมีย เสพสมกามากับนางชี ประพฤติเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน บาปกรรมดังกล่าว

นี้จึงทำให้มนุษย์มีอายุลดน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ จนสิบปีก็จะพลันตาย เด็กเล็กอายุเพียง 4 เดือน ได้เสียเป็นผัวเมียกันแล้ว อายุ 5 เดือนคลอดลูก พออายุได้ 4 เดือนก็จะตายไป สัตว์ทั้งช้างม้าวัว ควายจะตัวเล็กลง มนุษย์จะฆ่าฟันกันเองฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี หากผู้ใดไปซ่อนเร้นตามหุบเหวหน้าผาจึงจะรอดจากความตาย ครั้นครบเจ็ดวันผู้ที่รอดตายมารวมตัวกันปกครอง หันมารักษาศีล จึงบังเกิดฝนตกเจ็ดวันชะล้างซากผีลงไปในท้องชลธีจนแผ่นดินบริสุทธิ์ มนุษย์หันมาทำทานปฏิบัติธรรมเป็นประจำสืบไป เกิดห่าฝนหอมชะล้างความเหม็นสาบให้สูญไป เกิดฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน เกิดห่าฝนแก้วแหวนเงินทองอีกเจ็ดวัน ห่าฝนข้าวสารอีกเจ็ดวัน ห่าฝนข้าวเปลือกอีกเจ็ดวัน ห่าฝนผ้าผ่อนอีกเจ็ดวัน ห่าฝนโภชนะเจ็ดวัน ผู้คนทั้งหญิงชายต่างถือศีล มีอายุยืนนานจำเริญสืบไปเรื่อยๆ ด้วยเดชะบารมีที่ตั้งอยู่ในธรรมทำให้อายุขัยของสัตว์โลกยืนขึ้นไปเรื่อยๆ จาก 20 ปี เป็น 30 ปี 40 ปี จนถึง 100 ปี 200 ปี 300 ปี 400 ปี 500 ปี ขึ้นทวีไปเรื่อยๆ ถึง 1,000 ปี 10,000 ปี 100,000 ปี 1,000,000 ปี โกฏิปี ร้อยแห่งแสนโกฏิปี จนถึงอสงไขย เมื่อฝูงสัตว์โลกไม่รู้เหตุผลแห่งความไม่ตาย ก็กลับมาลืมตน ประมาท มัวเมา อยู่กับความสุขสนุก ไม่ทำบุญ ไม่จำศีล ไม่ภาวนา จึงเริ่มไข้ ตาย พลัดพรากจากกันอีก อายุก็กลับลดน้อยถอยลงจากอสงไขยมาเป็นแสนโกฏิปี เก้าหมื่นปี แปดหมื่นไป อายุลดน้อยถอยลงไปทุกวัน

เมื่อไพสาศนา พระสมณเคาตม จเสาจจม
เถ้ายเนยเรียวไป ฝูงคนทังหลาย ทำบาปเหลือไจ
จทำบุญไส เนยนักเนยหนา
ขีครานไห้ท่าน จำสีลลภาวนา ขีครานรักษา
คุณแก้วทังสาม ฝูงคนทัมบาป ยุ่งหญาบมากคาม
บมีกลัวล้นลาม ทำบาปบมีอาย
แมบังเกิตเกล้า เข้าเคล้าคลึงกาย บมีกลัวบมีอาย
เสพพด้วยแม่ตัน แม่ป้าน้าอา เปนโกลาหน
พีเนางเขางตน บมีไพ้อตสู

- - - -

ฝูงคนทังหล้าย เกิตไจกรลี รานรุกบุกตี
ยำญียีงกัน สำคันว่าเนื่อ จไคร้แทงฟัน
กีนเนื่อแหงกัน ชือมิคคสัญญี
ฉ้วยจับไท้ไม้ วิงไล้ทุบตี กลับเปนกุลี
เหากฑาบทันไจ ไล้ยิกฆ่าฟัน กันตายฑาตไป
ฉิบหายบันไล ทัวทังธรณี
ฆ่ากันม้วยมุต สินสุตเปนผี สินทังธรณี
เยามผีกายเกาง เลือตเน้าเนื่อเน้า ฌากผีพุะเพาง
นำเลือตไหลนาง ทัวทังธรณี
ผูไฑรูเหน เร่นเฌ่านคีรีย คันเฑียวลับลี
อยู่ห้วยหุบเขา ผูนั้นจึงเราต จากความมรณา
เพราะอยู่เอกา ลับลีคนเฑียว
ถาอยู่หลายคัน บังเกิตฉับเฉียว ฆ่ากันบัตเฑียว
เองกตายกูตาย ถ้าอยู่ผูเฑียว บมีเหนไครกลาย
เราตจากความตาย เพราะเฌ่านเร่นไกล
ครันถ้วนเจตวัน ฆ่ากันแล้วไส ไม้เหนผูไฑ
จเราตถึ่งเสาง ฝูงคนเร่นอยู่ จึงตรึกนึกเปาง
ช้วนกันแล้วเคราง ปัญจสีลลรักสา
เตชจำสีลล แลภาวนา เมฆตั้งขึนมา
ฝนตกเจตราตรี ฌากผีเลายไป ตกไนนัทธี
สิ้นทังธรณี บริสุทธิมัตไส
แต่นันฝูงคน ตำรงจิตรไจ จำเริญขึนไป
รักสาเบญจสีลล บ่างภาวนา ทำเพียนอาจิณ
ชืนชมนิจจสีลล จำเริญสุกไส
หาฝนมธุรศ ตกเจตวันไป เปนอาหารไท้
มนุสเนืองเนาง ห่าฝนแก้วแหวน ทังเงินแลเทาง
ตกลังเนืองเนาง ถ้วนทังเจตะวัน

- - - -

เตชะอยู่ในธรรม์ ลูกหลานนั้นยิงยินที
ละเร้ายๆ ขึ่นลปี ถึงยี่สิบก็เตมใจ
ปูยาญีสิบปี จำเริญสียยืนไป
สามสิบสีสิบก็ทีใจ ยืนขึนไปถึงเรายปี
เสางเร้ายถึงสามเร้าย สี่ห้าเร้ายขึ่นทวี
ถึงพันถึงมืนปี ยีทวีมากขึ่นไป
เสางมืนสามืนปี ยิงยินทีปรีเปรมใจ
ถึงแสนถึงล้านไป อายุะไท้ยืนมากมี
ครานั้นช้าวชมพู ชืนชมอยู่จำเริญที
อายุะถึงเกาฏิปี ยิ่งทวียืนขึ่นไป
ถ้าจนับไห้รู้แม้น เร้ายแห่งแสนโกฏิไตร
ฝูงคนสำราญใจ ถึงอสงไขยไมอนิจจา
เมื่อนั้นฝูงสัตว ทัวทังสากลล บมีรูเหตผลล
ถึงความมรณา ทีนั้นฝูงคน ปรมาตนักหนา
จำสีลลภาวนา บมีไท้ทำเลย
ว่าเราเปนสุกข สนุกชมเชย เราทังหลายเอย
ทำบุญไปไย แต่นั้นอายุะ จึงเถ้ายเน้ายไป
เถายจากอสงไขย เน้ายไปทุกวัน
ฝูงคนทังหลาย เจรจาว่ากัน บมีรู้ถึงธรรม์
มีใจสงไส เอ่อน่อผีตาย นี้เปนฉันไท
ความเจบความไข้ ฉันไทแลนา
ฉันไทชือว่าทุกข จบังเกิตมา เมื่อเราคิทมา
จไคร้พบเหน ชือว่าบมีเทียง เราไม้เคยเปน
บอหอนรู้เหน ความไข้ความตาย
ไนเมื่อฝูงคน ลืมตนมากมาย จึงไข้จึงตาย
พรัสพรากจากกัน แต่นั้นอายุะ เถายไปทุกวัน
เพราะน่ำใจนั้น ปรมาทบมีที
เถายถตลงไป ยังแสนโกฏิปี เถายลงถึงที
เถ้ามืนปรมาน เถายจากเก้ามืน ลงไปบมีนาน
ไปยุตถึงกานลล แปตมืนมั้นคง

เมื่อใดศาสนา พระสมณโคดม จะเศร้าจะจม
ถอยน้อยเรียวไป ฝูงคนทั้งหลาย ทำบาปเหลือใจ
จะทำบุญไซร้ น้อยนักน้อยหนา
ขี้คร้านให้ทาน จำศีลภาวนา ขี้คร้านรักษา
คุณแก้วทั้งสาม ฝูงคนทำบาป ยุ่งหยาบมากคราม
บมิกลัวล้นหลาม ทำบาปบมิอาย
แม่บังเกิดเกล้า เข้าเคล้าคลึงกาย บมิกลัวบมิอาย
เสพด้วยแม่ตน แม่ป้าน้าอา เป็นโกลาหล
พี่น้องของตน บมิได้อดสู

อายุจะจึงถอย น้อยไปทุกที จะนับถึงปี
สิบขวบพลันตาย เด็กเล็กสี่เดือน ทั้งหญิงทั้งชาย
เกี่ยวกันวุ่นวาย เป็นผัวเมียกัน
บาปกรรมดังนี้ อายุจึงพลัน เร่งม้วยอาสัญ
สิบปีม้วยมรณ์ บาปกรรมดังนี้ ทั่วทั้งดินดอน
ใหญ่เท่าลูกอ่อน สี่ปีห้าปี
ฝูงคนทั้งหลาย เกิดใจกาลี รานรุกบุกตี
ย่ำยียิงกัน สำคัญว่าเนื้อ จะใคร่แทงฟัน
กินเนื้อแห่งกัน ชื่อมิคสัญญี
ฉวยจับได้ไม้ วิ่งไล่ทุบตี กลับเป็นกลี
หอกดาบทันใจ ไล่ยิกฆ่าฟัน กันตายดาษไป
ฉิบหายบรรลัย ทั่วทั้งธรณี
ฆ่ากันม้วยมุด สิ้นสุดเป็นผี สิ้นทั้งธรณี
ย่อมผีก่ายกอง เลือดเน่าเนื้อเน่า ซากผีพุพอง
น้ำเลือดไหลนอง ทั่วทั้งธรณี
ผู้ใดรู้เห็น เร้นซ่อนคีรี คนเดียวลับลี้
อยู่ห้วยหุบผา ผู้นั้นจึงรอด จากความมรณา
เพราะอยู่เอกา ลับลี้คนเดียว

ถ้าอยู่หลายคน บังเกิดฉับเฉียว ฆ่าฟันบัดเดียว
เอ็งก็ตายกูก็ตาย ถ้าอยู่ผู้เดียว บมิเห็นใครกราย
รอดจากความตาย เพราะซ่อนเร้นไกล
ครั้นถ้วนเจ็ดวัน ฆ่ากันแล้วไซร้ ไม่เห็นผู้ใด
จะรอดถึงสอง ฝูงคนเร้นอยู่ จึงตึกนึกปอง
ชวนกันแล้วครอง ปัญจศีลรักษา
เดชะจำศีล แลภาวนา เมฆตั้งขึ้นมา
ฝนตกเจ็ราตรี ซากผีลอยไป ตกในนที
สิ้นทั้งธรณี บริสุทธิ์หมดไส
แต่นั้นฝูงคน ดำรงจิตใจ จำเริญขึ้นไป
รักษาเบญจศีล บ้างภาวนา ทำเพียรอาจิณ
ชื่นชมนิจศีล จำเริญสุกใส
ห่าฝนมธุรศ ตกเจ็ดวันไป เป็นอาหารให้
มนุษย์เนืองนอง ห่าฝนแก้วแหวน ทั้งเงินแลทอง
ตกลงเนืองนอง ถ้วนทั้งเจ็ดวัน

เดชะอยู่ในธรรม์ ลูกหลานนั้นยินดี
ละร้อยๆ ขึ้นละปี ถึงยี่สิบก็เต็มใจ
ปู่ย่ายี่สิบปี จำเริญศรียิ่งยืนไป
สามสิบสี่สิบก็ดีใจ ยืนขึ้นไปถึงร้อยปี
สองร้อยถึงสามร้อย สี่ห้าร้อยขึ้นทวี
ถึงพันถึงหมื่นปี ยิ่งทวีมากขึ้นไป
สองหมื่นสามหมื่นปี ยิ่งยินดีปรีดิ์เปรมใจ
ถึงแสนถึงล้านไป อายุได้ยืนมากมี
ครานั้นชาวชมพู ชื่นชมอยู่จำเริญดี
อายุถึงโกฏิปี ยิ่งทวียืนขึ้นไป
ถ้าจะนับให้รู้แม่น ร้อยแห่งแสนโกฏิไตร
ฝูงคนสำราญใจ ถึงอสงไขยไม่อนิจจา

เมื่อนั้นฝูงสัตว์ ทั่วทั้งสากล บมิรู้เหตุผล
ถึงความมรณา ทีนั้นฝูงคน ประมาทนักหนา
จำศีลภาวนา บ่มิได้นำเลย
ว่าเราเป็นสุข สนุกชมเชย เราทั้งหลายเอ๋ย
ทำบุญไปไย แต่นั้นอายุ จึงถอยน้อยไป
ถอยจากอสงไขย น้อยไปทุกวัน
ฝูงคนทั้งหลาย เจรจาว่ากัน บมิรู้ถึงธรรม
มีใจสงสัย เออหนอผีตาย นี้เป็นฉันใด
ความเจ็บความไข้ ฉันใดแลนา
ฉันใดชื่อว่าทุกข์ จะบังเกิดมา เมื่อเราคิดมา
จะใคร่พบเห็น ชื่อว่าบ่มิเที่ยง เราไม่เคยเป็น
บ่ห่อนรู้เห็น ความไข้ความตาย
ในเมื่อฝูงคน ลืมตนมากมาย จึงไข้จึงตาย
พลัดพรากจากกัน แต่นั้นอายุ ถอยไปทุกวัน
เพราะน้ำใจนั้น ประมาทบมิดี
ถอยถดลงไป ยังแสนโกฏิปี ถอยลงถึงที่
เก้าหมื่นประมาณ ถอยจากเก้าหมื่น ลงไปบมินาน
ไปหยุดถึงกาล แปดหมื่นมั่นคง

2.3.2 ความเชื่อเรื่องโลกของพระศรีอาริย์เป็นโลกแห่งความสุข

เชื่อว่าเมื่อพระศรีอาริย์มาโปรดจะทำให้ชาวโลกมีความสุขไพบูลย์ด้วยเงินทอง แผ่นดินจะสงบดุจแผ่นดินราบเป็นหน้ากลอง หญ้าจะอ่อนเขียวขจี น้ำจะใสบริสุทธิ์เต็มขอบสระไม่พร่องไม่ล้นแต่พอกาก้มลงกิน เมื่อถึงฤดูกาลต่างๆ ฝนจะตกตามฤดูกาลตามกำหนดไม่แปรปรวน เมื่อถึงวสันตฤดูห้าวันก็ตก คิมหันตฤดูและเหมันตฤดูสิบห้าวันตก ตกตั้งแต่ค่ำถึงเที่ยงคืน ครั้นรุ่งเช้าก็สว่างใส ต้นไม้มีกิ่งประชุมกันอยู่ มีดอกทุกฤดู ทุกชนิดมีลูกทุกกิ่งเป็นพวงห้อยลงมาและมีรสเอมโอช มนุษย์โลกจะรักสนิทกันดังพี่น้อง เรือกสวนจะปนกันอยู่ดังไม้อ้อแลไม้ไผ่ บ้านเรือนอยู่ไม่ไกลแต่พอไก่บินถึงกัน คนไม่ทำโทษกัน ไม่ลงทัณฑ์ด้วยอาญา ไม่โกรธ มีทรัพย์ให้กัน ผัวเมียอยู่ด้วยกันผัวเดียวเมียเดียวร้อยวันไม่เถียงกัน ฝูงกากับนกเค้าอยู่เคล้ากัน แมวกับหนูไม่กัดกัน พังพอนกับงูเห่ามิขบกัดกัน ราชสีห์เสือหมีมิเบียนผลาญกัน ข้าวแต่ละเม็ดแตกหน่อได้พันหน่อ แต่ละหน่อได้พันกอ แต่กอมีลำถึงพัน แต่ละลำได้พันรวง แต่ละรวงได้สองพัน

ทะนาน ข้าวเม็ดเดียวได้ 2,272 เกวียน 16 สัด 8 ทะนาน พืชจะเกิดไม่ต้องปลูกหว่าน คนทั่วแผ่นดินไม่เศร้าโศก ไม่มีพยาธิ ไม่มีเรื้อนเกลื้อนฝี ไม่เป็นอ่างเป็นบ้าใบ้ ไม่เป็นค่อมเป็นง่อยคนพิการ

เมื่อนั้นช้าวชมพู ชืนชมอยูสุกขทั้งเผาง
ไพบูรณด้วยเงินเทาง เกิตธุลธรัพย์ขึ่นมากมี
แผนฑินทุจจคนปราบ ราบคือฑังหน่ากลองสี
อย่าแพรกสองคุลี เขียวมีสีงามบันจง
นำไหลขึนฟากนึง ฟากข้างหนึ่งก็ไหลลง
เตมเปียมเหลียมสระสอง เพียงเขาบฝังอยูอาจิน
บ่อเพร่างบอล้นนัก แต่พอกากมลงกิน
เตมอยู่เปนอาจินต ไสบริสุทธิเหนตัวปลา

- - - -

เมื่อไทคนทงหลาย บลงทันต้วยอาชญา
บอไท้ใจหึงสา มีทุลลธรัพยแบงให้กัน
เมื่อไทคนทังหลาย หญิงกับชายอยูเทียงทัน
บอไท้หึงหวงกัน สัตวเลกเน้ายบยายี
โทยคำเถ้ายลงไป ยุงเรียตไรบอตบตี
แผ่มิสสไมตรี ให้แก่สัตวนีรันทอร

- - - -

พีชนนั้นหากเกิตเอง บอพักปลูกบอพักหวาน
ครันสุกขเปนเข้าสาร ขาวบริสุทธิเปนธรรม์ฑา

- - - -

ตกแต่ค่ำถึงเที่ยงคืน ครั้นเข้ารุ่งก็สว่างใส
เป็นธรรมดาอัตราไป แท้ดั่งนี้บ่ปรวนแปร

เมื่อใดชาวชมพู ระรื่นอยู่เกลื่อนหากัน
รักสนิทดังเผ่าพันธุ์ เหมือนพี่น้องท้องเดียวมา
เสือกสนปนกันอยู่ ดังไม้อ้อแลไม้ไผ่
บ้านเรือนมิสู้ไกล แต่พอไก่บินถึงกัน

เมื่อใดคนทั้งหลาย บ่ลงทัณฑ์ด้วยอาชญา
บ่ได้ใจหึงสา มีทุนทรัพย์แบ่งให้กัน
เมื่อใดคนทั้งหลาย หญิงกับชายอยู่เที่ยงธรรม์
บ่ได้หึงหวงกัน สัตว์เล็กน้อยบ่ย่ำยี
โดยค่ำถอยลงไป ยุงเรือดไรบ่ตบตี
แผ่มิตรไมตรี ให้แก่สัตว์นิรันดร

เมื่อใดผัวแลเมีย ไม่ละเสียอยู่ยืนนาน
ผัวเดียวเมียเดียวร่วมสงสาร รักร่วมห้องบ่หมองกัน
ร้อยวันบ่รู้เถียง เรียงหน้าสู้อยู่เป็นธรรม์
มิหาใหม่กินด้วยกัน เป็นสุขเกษมเปรมปรีดา

เมื่อ ใดคนทั้งหลาย บ่ขวนขวายทำไร่นาไซร้
ได้เลี้ยงชีพชนม์ไป ด้วยต้นไม้กัลป์พฤกษา
ฝูงกาแลนกเค้า เข้าอยู่เคล้าบ่โกรธา
แมวกับหนูอยู่เสน่หา บ่บีฑาเบียดเบียนกัน
พังพอนแลงูเห่า บบ่มิได้ขบกัดกัน

รักสนิทคิดผูกพัน อยู่ด้วยกันเป็นสำราญ
ฝูงสัตว์ราชสีห์ เสือแลหมีบ่เบียนผลาญ
หากินเป็นสำราญ ตามสันดานประเวณี

เมื่อใดข้าวละเม็ด แตกหน่อออกงามไสว
ละหน่อๆ พันกอไป มีลำได้ถึงพันลำ
ละลำๆ ได้พันรวง ๆ ดังแกล้งทำ
สองทะนานพันอันละลำ งามสถิตงามเสถียร
ข้าวเม็ดเดียวได้สองพัน สองร้อยเจ็ดสิบสองเกวียน
สิบหกสัดต์มสังเวียน ยิ่งเหลือนั้นแปดทะนาน
พืชนั้นหากเกิดเอง บ่พักปลูกบ่พักหว่าน
ครั้นสุกเป็นข้าวสาร ขาวบริสุทธิ์เป็นธรรมดา

เมื่อใดแผ่นดินราบ คือดังปราบเหมือนหน้ากลอง
บ่มีหนามเรี่ยก่ายกอง เงินทองตกบ่ห่อนหาย
อยู่ดีเป็นศรีสวัสดิ์ บ่ห่อนพรัดบ่ห่อนพราย
บ่ห่อนเป็นอันตราย ย่อมบริสุทธิ์ทั่วสากล
ฝูงคนทั้งหลายเล่า บ่ได้เศร้าโศกสักคน
บ่เป็นพยาธิบีฑาคน ทั้งขี้เรื้อนเกลื้อนกลากผี
สารพัดหูตาสว่าง บ่เป็นอ่างใบ้บ้าบี้
บ่เตี้ยค่อมเค้กระสี แลง่อยเพลียเปลี้ยงง่อยงง

2.3.3 ความเชื่อเรื่องแนวปฏิบัติเพื่อการไปสู่โลกพระศรีอาริย์

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการที่ตนจะไปเกิดในโลกพระศรีอาริย์ ซึ่งเป็นโลกแห่งความใฝ่ฝันของมนุษย์โลกแห่งความสุข ขณะเมื่อดำรงชีพในโลกปัจจุบันนี้จะต้องประพฤติและปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง ซึ่งวรรณกรรมเรื่องนี้ได้พรรณนาว่า อย่าฆ่าชีตีอาจารย์ ผู้มีศีล พระอุปัชฌาย์ อย่าเกียจคร้านฟังธรรม หมั่นใส่บาตร จำศีลภาวนา บวชเป็นสงฆ์และเป็นชี ไหว้พระทุกค่ำเช้า สวดมนต์แผ่เมตตาภาวนาถึงทุกขังอนัตตา ให้ทานให้รางวัลแก่ไพร่พล มีโอวาท

อ่อนหวาน ตั้งขันติ ไม่หึงสา ไม่ประมาท ให้สร้างกุฏิ สถูป พระพุทธรูป วิหาร ศาลา โรงธรรม ส้วม และสะพาน เป็นต้น อานิสงส์จากทำบุญให้ทานดังกล่าว จะส่งผลบุญให้ตนได้ไปเกิดในชาติหน้าในโลกพระศรีอาริย์ ดังตัวอย่างแนวปฏิบัติดังเช่นนี้

ให้จำศีลภาวนา

ถ้าผู้ไทจะไคร้พบ เมื่อโยมตรัศเปนสาศดา
จงจำสีลลภาวนา จึงจพบด้วยชืนชม
ถ้าผู้ใดจะใคร่พบ เมื่อโยมตรัสเป็นศาสดา
จงจำศีลภาวนา จึงจะพบด้วยชื่นชม

ให้จำเริญศีลแลทานและภาวนา

ผู้ไทไคร้อยูถ้า ไคร่เหนหน่าพระสีอารีย์
ไห้จำเรีญสีลลแลทาน ภาวนาจงทุกขวัน
ผู้ใดใคร่อยู่ท่า ใคร่เห็นหน้าพระศรีอาริย์
ให้จำเริญศีลแลทาน ภาวนาจงทุกวัน

ให้เร่งธุดงค์กรรมฐาน

ผู้ไทจไคร้พบ ไคร้ไหว้นพพระสีอารีย
เรงธุฑงคกมมฏฐาน ไตรลักษญาณภาวนา
ผู้ใดจะใคร่พบ ใครไหว้นพพระศรีอาริย์
เร่งธุดงค์กัมมัฏฐาน ไตรลักษณญาณภาวนา

อย่าฆ่าชีตีอาจารย์ ผู้มีศีล พระอุปัชฌาย์

ผู้ไทจไคร้พบ ไคร้ไหว้นบพระสีอาริย
อย่าฆ่าชีตีอาจารีย ผูมีสีลลพระอุปปชฌา
ผู้ใดจะใคร่พบ ใครไหว้นบพระศรีอาริย์
อย่าฆ่าชีตีอาจารย์ ผู้มีศีลพระอุปัชฌาย์

ให้บวชเป็นสงฆ์เป็นชี

ผู้ไทจไคร้เหน เมื่อข้าเปนพระชินวร
ไห้มีไจโอนเอาน บวตเปนสงฆเปนนางชี

ผู้ใดจะใคร่เห็น เมื่อข้าเป็นพระชินวร
ให้มีใจโอนอ่อน บวชเป็นสงฆ์เป็นนางชี

ไม่แย่งชิงบ้านเมืองกัน

เมื่อไทคนทังหลาย บขวนขวายชิ ังบานเมือง
มีให้รำคานเคือง มีทุลลธรัพยแบงให้กัน
บอไท้ยุยงท่าน มีไท้ผลานแทงฆ่าฟัน
นำใจเปนเทียงทัน ไนกุสลลผลลสีลทาน
เมื่อใดคนทั้งหลาย บ่ขวนขวายชิงบ้านเมือง
มิให้รำคาญเคือง มีทุนทรัพย์แบ่งให้กัน
บ่ได้ยุยงท่าน มิได้ผลาญแทงฆ่าฟัน
น้ำใจเป็นเที่ยงธรรม์ ในกุศลผลศีลทาน

ไม่คิดร้ายต่อกัน

ผู้ไทไคร้เปนชี ด้วยไมตรีเจ้าจอมทัน
อย่าคิทรายมุงหมายกัน จึงจทันพระสีอารีย
ผู้ใดใคร่เป็นชี ด้วยไมตรีเจ้าจอมธรรม์
อย่าคิดร้ายมุ่งหมายกัน จึงจะทันพระศรีอาริย์

ให้หมั่นฟังธรรมตั้งจิตปลงธรรมสังเวช

ผู้ไทไคร้พบเหน เมือท่านเปนพระเมตไตร
จงกทำความเพียนไป จึงจไท้ทันพระองค์
ฟังธรรม์อย่าฌุบเฌ่า อยาเงียบเงางวงเงืองงง
ไห้ตังจิตรไจปลง ธรรมสังเกตถึงกายา
ผู้ใดใคร่พบเห็น เมื่อท่านเป็นพระเมตไตรย
จงกระทำความเพียรไป จึงจะได้ทันพระองค์
ฟังธรรมอย่าซบเซา อย่าเงียบเหงาง่วงเงื่อองง
ให้ตั้งจิตใจปลง ธรรมสังเวชถึงกายา

ให้หมั่นบำเพ็ญทาน
ข้าแต่พระเถรเจ้า ไปเบากเล้าตามทำเนาง
ไห้เรงตรึกนึกปอง อย่าเส้าเหมางทางกุสลล
อุสสาห์บำเพงท่าน จพบพานพระทสพลล
จะลุะถึงมคคผลล เพราะกุสลลเพิ่มพูนมา
ข้าแต่พระเถรเจ้า ไปบอกเล่าตามทำนอง
ให้เร่งตรึกนึกปอง อย่าเศร้าหมองทางกุศล
อุตส่าห์บำเพ็ญทาน จะพบพานพระทศพล
จะลุถึงมรรคผล เพราะกุศลเพิ่มพูนมา

ให้ยาเป็นทาน
ผู้ไทจไคร้ไท้ พบพระสาศดา
เรงไห้ทานย่า จึ่งจพบพระองค์
ไท้ไห้ทานยา อายุะยืนยง
จไท้พบพระองค์ คือพระสีอารีย
ผู้ใดจะใคร่ได้ พบพระศาสดา
เร่งให้ทานยา จึงจะพบพระองค์
ได้ให้ทานยา อายุยืนยง
จะได้พบพระองค์ คือพระศรีอาริย์

2.3.4 ความเชื่อเรื่องการทำบุญให้ทานและผลบุญของพระศรีอาริย์

ความเชื่อเรื่องนี้พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าผู้ที่จะเสด็จมาพระศรีอาริยเมตไตรย องค์พระศาสดาในอนาคตจะต้องทำบุญให้ทานสั่งสมมาเป็นเวลาอันยาวนานจึงสำเร็จตามปณิธาน และจากผลบุญของพระองค์เมื่อมาเสวยพระชาติเป็นองค์ศาสดาของโลกพระศรีอาริย์ พสกนิกรในโลกของพระองค์จะพบแต่ความสุขความสบาย

2.3.4.1 ความเชื่อเรื่องทำบุญให้ทานของพระศรีอาริย์

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าการทำบุญให้ทานของพระชาติพระศรีอาริย์ก่อนเสด็จมาเป็นองค์ศาสดาจะต้องทำบุญให้ทานอันยิ่งใหญ่ สร้างโพธิกสมภารที่ไม่มีใครสามารถจะทำได้ ได้แก่ วิริยธิกโพธิสมภาร เพราะต้องให้ทานแม้แต่ทุกส่วนของร่างกายของตนเอง และลูกเมียอันเป็นที่รัก และต้องทำสั่งสมเป็นเวลาอันยาวนานสิบหกอสงไขย

เมื่อแรกพระองค์ จกอสร้างกุสลล
หวังจไคร้โปรตชน แลฝูงเทวา
ข้าพระองค์บำเพงญ สร้างสมภารมา
ข้าพระรจจรณา บันจงทุกอัน
สิบหกอสงไขย กำไรแสนกัน
ปรณีบัศทุกวัน บันจงแตงทาน
ชือวิริยธิ ์ก โพธิสมภาร
ความเชื้อเพียนพยาบาน อิ่มเนื่ออิ่มไจ
พระเสียรแหงข้า เปนทีรักษไคร้
ข้าพระตัตเอากไห้ เปนมากเหลือหลาย
พระเนตรแหงข้า ฑังตาลูกทราย
ไห้ทานมากมาย พ้นทิคณนา
ถึงเนื่อแลหนัง ทัวทังกายา
เชือตให้มากกว่า พืนพระธรณี
เล่าหิตตอันแฑง ทุกแหงกายนี
สำเรากเอากไห้มี ยิ่งสมุทคณนา
พระสอข้านี้ เปนทีเสน่หา
ไห้แก่ผูปรากฏนา มากล้นพ้นไจ
อีกทังลูกรักษ อันเกิตแต่กาย
ไห้ทานมากมาย พ้นที่คณนา
ไห้ทังเมียรักษ อันร้วมเสนหา
แก่ชนผู้ปราฏชุนา มากล้นพ้นไป
ข้าพระองค์ไท้ไห้ อชฌตติกทานพายไน
จปรมาณบมีไท้ ถึงกัปโกฏิกัลป

เมื่อแรกพระองค์ จะก่อสร้างกุศล
หวังจะใคร่โปรดฉัน แลฝูงเทวา
ข้าพระองค์บำเพ็ญ สร้างสมภารมา
ข้าพระรจนา บรรจงทุกอัน
สิบหกอสงไขย กำไรแสนกัลป์
ปรนนิบัติทุกวัน บรรจงแต่งทาน

ชื่อวิริยธีก โพธิสมภาร
ความเชื่อเพียรพยายาม อิ่มเนื้ออิ่มใจ
พระเศรียรแห่งข้า เป็นที่รักใคร่
ข้าพระตัดออกให้ เป็นมากเหลือหลาย
พระเนตรแห่งข้า ดังตาลูกทราย
ให้ทานมากมาย พ้นที่คณนา
ถึงเนื้อแลหนัง ทั่วทั้งกายา
เชือดให้มากกว่า พื้นพระธรณี
โลหิตอันแดง ทุกแห่งกายนี้
สำรอกออกให้มี ยิ่งสมุทรคณนา
พระศอข้านี้ เป็นที่เสน่หา
ให้แก่ผู้ปรารถนา มากล้นพ้นใจ
อีกทั้งลูกรัก อันเกิดแต่กาย
ให้ทานมากมาย พ้นที่คณนา
ให้ทั้งเมียรัก อันร่วมเสน่หา
แก่ชนผู้ปรารถนา มากล้นพ้นไป
ข้าพระองค์ได้ให้ อัชฌิตติกทานภายใน
จะประมาณบมิได้ ถึงกัปปโกฏิกัลป์

2.3.4.2 ผลบุญแห่งการทำบุญให้ทานของพระศรีอาริย์

ผลบุญแห่งการให้ทานอันยิ่งใหญ่ของพระศรีอาริย์ได้ส่งผลให้พสกนิกรในโลกของพระองค์มีแต่คนงามความดี คนตาบอด หูหนวก คนโฉดเขลา คนเซ่งล้มงมงาย คนพิการจะไม่มี ทุกคนจะมีแต่ความสุข

เมื่อข้าจไท้ตรัศ เปนองค์สรรเพชชนั้น ฝูงคนถ้วนหน่ากัน
งามทัวโลกี ผู้อันตาเบาต หูหนวกเหล่านี้
ผูมักตาตี บมิพบเหลยนา

เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนองค์พระสาศฑา คนบ้านั้นหน่า
คนไบ้บอมี เมื่อสาศนาแหงข้า แต่ลวนคนฑี
คนโฉลตเฉลาเฌ่าฌี บมีทันสาศนา

เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนพระพุทธโฑษหมาย
คนเฌอะล้มงมงาย บมีไท้พบพาน

เมื่อข้าไท้ตรัศ ไนแผนฑีนนี้
คนมักตาดี บมีเข้ามาไท้

เมื่อข้าจไท้ตรัศ สรรเพชญฑาญาณ
คนอันพีกาลล บมีไท้เกีตมี

เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชเปรมปราย
ฝูงชนทั้งหลาย บมีเกีตโรคา

เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนพระสาศดา
ฝูงชนเกีตมา ย่อมล้วนฑีๆ

เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชญเลีศไกร
มารกำม์จัตไป เนากจักกระวาพ

เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนพระขณไท
อาหานรตระการไส บริบูรณถ้วนถี
- -

เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชญฑาญาณ
ฝูงคนพีกาลล กำจัดเอากไป
- -

เมื่อข้าจไท้ตรัศ เปนสาศฑาจารีย
เกีตสุกขสำราญ แก่สัตวเนืองนอง
- -

เมื่อไท้ตรัศเปน พระสีสาศฑา
วโปรตฝูงปรชา ไห้ถึงมคคผลล
- -

เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชญเปรมปราย
ฝูงสัตวทังหลาย รักกันเสมอไป
- -

เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนพระธรงธรรม์
แม่น่ำทุกอัน เตมฝังทังหลาย
- -

เมื่อข้าไท้ตรัศ ฝูงสัตวชืนใจ สารพัตเผางไส
บริบูรณทุกอัน ว่าง่ายเสานง่าย น่ำไจเปนธรรม์
เกีตมาครั้งนั้น แต่ล้วนคนฑี

เมื่อข้าได้ตรัส เปนองค์สรรเพชญนั้น ฝูงคนถ้วนหน้ากัน
งามทั่วโลกี ผู้อันตาบอด หูหนวกเหล่านี้
ผู้มักด่าตี บมิพบเลยนา

เมื่อข้าไท้ตรัส เป็นองค์พระศาสดา คนบ้านั้นหนา
คนใบ้บมี เมื่อศาสนาแห่งข้า แต่ล้วนคนดี
คนโฉดเฉาเซ้าซี้ บมีทันศาสนา

เมื่อข้าจะได้ตรัส เป็นพระพุทธโดยหมาย
คนเซอะล้มงมงาย บ่มิได้พบพาน

เมื่อข้าได้ตรัส ในแผ่นดินนี้
คนมักด่าตี บมิเข้ามาได้

เมื่อข้าจะได้ตรัส สรรเพชญญาณ
คนอันพิการ บมิได้เกิดมี

เมื่อข้าได้ตรัส สรรเพชญเปรมปราย
ฝูงชนทั้งหลาย บมิเกิดโรคา

เมื่อข้าได้ตรัส สรรเพชญเลิศไกร
มารกำจัดไป นอกจักรวาล

เมื่อข้าได้ตรัส เป็นพระขณะใด
อาหารตระการไซร้ บริบูรณ์ถ้วนถี่

เมื่อข้าได้ตรัส สรรเพชุคาญาณ
ฝูงคนพิการ กำจัดออกไป

เมื่อข้าจะได้ตรัส เป็นศาสดาจารย์
เกิดสุขสำราญ แก่สัตว์เนืองนอง

เมื่อข้าได้ตรัส พระศรีศาสดา
จะโปรดฝูงประชา ให้ถึงมรรคผล

เมื่อข้าจะได้ตรัส สรรเพชญเปรมปราย
ฝูงสัตว์ทั้งหลาย รักกันเสมอไป

เมื่อข้าได้ตรัส เป็นพระทรงธรรม์
แม่น้ำทุกอัน เต็มฝั่งทั้งหลาย

เมื่อข้าจะได้ตรัส ฝูงสัตว์ชื่นใจ สารพัดผ่องใส
บริบูรณ์ทุกอัน ว่าง่ายสอนง่าย น้ำใจเป็นธรรม์
เกิดมาครั้งนั้น แต่ล้วนคนดี

2.4 ความเชื่อเรื่องพระธาตุจุฬามณี

พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีพระธาตุเจดีย์บรรจุพระเกศธาตุกับพระเขี้ยวแก้วของพระพุทธเจ้าอยู่ พระอินทร์เป็นผู้สร้างเอาไว้ เป็นที่เคารพสักการบูชาของเทวดานางฟ้าที่อยู่บนสรวงสวรรค์ และพระอรหันต์ทั้งหลาย รวมถึงพระศรีอาริย์ ซึ่งพระองค์จะเสด็จมาเทศนาโปรดแก่เทวดนางฟ้าทุกๆ สิบสี่ค่ำ สิบห้าค่ำ และแปดค่ำ

กูจักเอาไปบูชา ถวายเทากมาลา
ไนพระมหาโพธิรูปพระเจตีย
ไนสตตมหาสฐาน แต่เกานมานาน
ทังนี้เรายอมไท้ไปบูชา
คิทแล้วคิทเล้าถึงเจตครา ทีไท้มีไท้ไป
บูชาควรจเอาไปถึง
อยาเหลยณเทากไม้นี้งามที พระเกตเจตีย
ควรเอาจไปไหว้บูชา
พลางเอาจักไปไหว้วันธา พระเกศจุลา
ทีอินธรารับไปปรทิสสถานไว้
เมื่อนั้นธบันอินธรา มีนางฟ้าเปนบริวาร
นางสวรรค์อันนงคราญ จแจ่มหน่าหนาเปนนวนศี
นางสวรรค์ไประริบ สพริบพร้อมยอมสาวศรี
ไปไหว้พระเจตีย ต้วยช้าวแม่นางทังผอง

พระเถรจึงถาม วาเจทียไครธำ อินธราจึงรับคำ
ข้าพระรจจน่า ข้าพรทำไว้ เพือจไหว้บูชา
แหงเทพยเทวา อันอยูเมืองสวัรค์
ข้าธำต้วยแก้ว อินธรนิลอันมีพรรณ์ บันจุพระเกตนั้น
กับเขียวแก้วทสพน พระเถรจึงว่า เทวาถวนคัน
ไท้ทำกุสัลล แตอยูไนตีน
จึงไท้เสวยสุกข เปนอินทเปนพรหม จึงอยูชืนชม
เพราะผัลลแหงตัน ฑังฤาเปนอินท แล้วทำกุสัลล
จสืบแผ่ผลล ไปเล้าฉันไท

อินธรายกมือไหว้ พระมาไลเบากอาการ
สมเฑจจ์พระสีอารีย เย่ามมาไหว้พระเจตีย
สิบสีคำสิบห้าคำ แลแปตคำไนวันนี้
พระสีอารียไม้ตรีย มาไหว้พระเปนธมมฑา
พระสีอารียไม้ตรีย กราบไหว้แล้วจึงวันธา
ไหว้แล้วเสตเทศนา ตูข้าฟังเพราะวังเวง
อตถาทิบายธรรม์ พระองค์เจ้าเทศนาเอง
เสียงเพราะฑังครื้นเครง ฝูงเทพยฟังก็ยืนฑี

กูจักเอาไปบูชา ถวายดอกมาลา
ในพระมหาโพธิรูปพระเจดีย์
ไนสัตมหาสถาน แต่ก่อนมานาน
ทั้งนี้เรย่อมไฑ้ไปบูชา
คิดแล้วคิดเล่าถึงเจ็ดครา ที่ใดมิได้ไป
บูชาควรจะเอาไปถึง
อย่าเลยนะดอกไม้นี้งามดี พระเกศเจดีย์
ควรเอาจะไปไหว้บูชา
พลางเอาจักไปไหว้วันทา พระเกศจุฬา
ที่ดินทรารับไปประดิษฐานไว้

เมื่อนั้นบรรดาอินทรา มีนางฟ้าเป็นบริวาร
นางสวรรค์อันนงคราญ จะแจ่มหน้าหน้าเป็นนวลศรี
นางสวรรค์ไประริบ สะพริบพร้อมย่อมสาวศรี
ไปไหว้พระเจดีย์ ด้วยชาวแม่นางทั้งผอง

พระเถรจึงถาม ว่าเจดีย์ใครทำ อินทราจึงรับคำ
ข้าพระรจนา ข้าพระทำไว้ เพื่อจะไหว้บูชา
แห่งเทพเทวา อันอยู่เมืองสวรรค์

ข้าทำด้วยแก้ว อินทนิลอันมีพรรณ บรรจุพระเกศนั้น
กับเขี้ยวแก้วทศพล พระเถรจึงว่า เทวาถ้วนคน
ได้ทำกุศล แต่อยู่ในดิน
จึงได้เสวยสุข เป็นอินทร์เป็นพรหม จึงอยู่ชื่นชม
เพราะผลแห่งตน ดังฤาเป็นอินทร์ แล้วทำกุศล
จะสืบแผ่ผล ไปเล่าฉันใด

อินทรายกมือไหว้ พระมาลัยบอกอาการ
สมเด็จพระศรีอาริย์ ย่อมมาไหว้พระเจดีย์
สิบสี่ค่ำสิบห้าค่ำ แลแปดค่ำในวันนี้
พระศรีอาริย์ไมตรี มาไหว้พระเป็นธรรมดา
พระศรีอาริย์ไมตรี กราบไหว้แล้วจึงวันทา
ไหว้แล้วเสด็จเทศนา ตูข้าฟังเพราะวังเวง
อัตถาธิบายธรรม์ พระองค์เจ้าเทศนาเอง
เสียงเพราะดังครื้นเครง ฝูงเทพฟังก็ยินดี

2.5 ความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติ

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยกับเรื่องมหาชาติในบางภูมิภาคมีความสัมพันธ์กับประเพณีกล่าวคือ ประเพณีการฟังธรรมหรือเทศน์มหาชาติของภาคเหนือ และการทำบุญพระเวสของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับประเทศลาวจะทำร่วมกับการสวดหรือเทศน์พระมาลัย โดยจะเริ่มด้วยการเทศน์พระมาลัยสูตรในวันแรก แล้วจึงตามด้วยการเทศน์มหาชาติในวันที่สอง ทางภาคเหนือนิยมทำในเดือนยี่เป็ง (เดือนสิบสอง) คือวันขึ้น 14 ค่ำ เทศน์เรื่องพระมาลัย วันขึ้น 15 ค่ำ เทศน์พระเวสสันดรชาดก ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศลาวนิยมทำในเดือน 4 โดยไม่ได้กำหนดวันขึ้นหรือวันแรมที่แน่นอน แล้วแต่จะตกลงเป็นคราวๆ ไปทำเหมือนภาคเหนือคือ เทศน์มาลัยหมื่นมาลัยแสนหรือพระมาลัย วันที่สองเทศน์พระเวสสันดรชาดก ส่วนทางภาคกลางและภาคใต้ไม่ปรากฏว่ามีประเพณีการเทศน์หรือสวดพระมาลัยก่อนเทศน์มหาชาติ (เทศน์พระเวสสันดรชาดก) ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมสองเรื่องนี้มีเพียงพระมาลัยกลอนสวดจะมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติว่า การฟังเทศน์มหาชาติให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ พันคาถา

ในวันเดียว พร้อมทำบุญถวายทานด้วยปัจจัยต่างๆ เป็นเครื่องบูชาอย่างละพัน ก็จะได้บุญมากตายไปแล้วผลบุญจะส่งให้ผู้นั้นได้ไปเกิดในโลกและศาสนาพระศรีอาริย์ ดังเนื้อความว่า

ผู้ไท้จไคร้สบ ไคร้ขอภบพระบวร
ไห้ฟังนิทานพระเวสสันตร วันเฑียวสินทังพัน
ฟังบาฬีพระเทศนา เครืองบูชาครบคร่ามครั้น
เฑากไม้สิงลพัน ฉัตธงนั้นบริบูรณ
อุสสาห์ตำรงจิตร อย่าถือผิดจะเสียสูญ
ทำบุญไห้มากมูลล ไห้ทำตามพระสังเสาน
ผู้ใดจะใคร่สบ **ใคร่ขอพบพระบวร**
ให้ฟังนิทานพระเวสสันดร **วันเดียวสิ้นทั้งพัน**
ฟังบาลีพระเทศนา **เครื่องบูชาครบครามครัน**
ดอกไม้สิ่งละพัน **ฉัตรธงนั้นบริบูรณ์**
อุดส่าห์ดำรงจิต **อย่าถือผิดอย่าเสียสูญ**
ทำบุญให้มากมูล **ให้ทำตามพระสั่งสอน**

2.6 ความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์พระมาลัย

พระมาลัยเป็นตัวละครที่กวีสร้างขึ้นมาเอง เพราะไม่ปรากฏหลักฐานที่มาด้านประวัติของตัวละครตามตำนานพุทธประวัติ หรือตามประวัติศาสตร์ทั้งไทยและต่างประเทศ ดังวัฒนา ณ นคร กล่าวไว้ว่า

> การสร้างเรื่องพระมาลัย นิทานเรื่องพระมาลัยนั้นกวีสร้างขึ้นเอง เพราะไม่ปรากฏหลักฐานที่มาด้านประวัติของตัวละครตามตำนานพุทธประวัติ หรือตามประวัติศาสตร์ ทั้งไทยและต่างประเทศ เนื้อเรื่องระบุว่าพระมาลัยเป็นพระอรหันต์องค์สุดท้ายหลังพุทธกาล แต่ก็ไม่ปรากฏนามพระมาลัยในประวัติพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้า กวีสร้างเรื่องให้พระมาลัยเป็นพระอรหันต์ชาวลังกา อยู่ที่หมู่บ้านกัมโพชโรหชนบท [34]

[34] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 44.

ในวรรณกรรมเรื่องนี้เชื่อว่าพระมาลัยมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ริย์ดุจพระโมคคลาญาณอัครสาวกพระองค์หนึ่งของพระพุทธเจ้า สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ สามารถบันดาลให้สิ่งเลวร้ายกลับเป็นดีได้ ได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกหรือเปรตให้คลายจากทุกข์ทรมานต่าง ๆ

พระเถรนั้นเทอมีฤทธิ์ ปรสิทธิด้วยพระปัญญา
มีสีลลเครางสิกขา ฌานสมาบติบริบูรณ
สินกิเลตปรเสีฏฐนัก สันโฑตหนักไครจักปูร
รูลักสัทธาภูณ ไจลเอียตธรังซึงพระธรรม
ปรากัฏด้วยรูลัก มีฤทธินักเถิ˚งอาหันต
อุปปมาสเมือนพระจันทร อันปรากัฏในเวหา
เช่อนั้นเสจจลังไป ไนนรักด้วยกัรรุณา
เพือจไห้เขาสังมา แล้วจเบากแก่ญาติกาพลัน
พระเมาคคลาแลสาวัก โปรตนรักทุกๆ วัน
ครั้นแล้วโปรตชาวสวรรค์ ด้วยพระธรรมอันฉับเฉียว
พระมาลัยเทวเถร บอแปลกกันๆจจพิมเตียว
รูธรรม์อันฉลาตเฉลียว อานุภาพพเมือนกันนา

พระเถรนั้นเธอมีฤทธิ์ ประสิทธิ์ด้วยปัญญา
มีศีลครองสิกขา ฌานสมาบัติบริบูรณ์
สิ้นกิเลศประเสริฐนัก สันโดษนักใครจักปูน
รู้หลักศรัทธาพูน ใจละเอียดทรงซึ่งพระธรรม
ปรากฏด้วยรู้หลัก มีฤทธิ์นักถึงอรหันต์
อุปมาเสมือนพระจันทร์ อันปรากฏในเวหา
เธอนั้นเสด็จลงไป ในนรกด้วยกรุณา
เพื่อจะให้เขาสั่งมา แล้วจะบอกแก่ญาติกาพลัน
พระโมคคลาน์แลสาวก โปรดนรกทุกๆ วัน
ครั้นแล้วโปรดชาวสวรรค์ ด้วยพระธรรมอันฉับเฉียว
พระมาลัยเทวเถร บ่แปลกกันดุจพิมพ์เดียว
รู้ธรรม์อันฉลาดเฉลียว อนุภาพเหมือนกันนา

พระเมาคคลาเสจจลงไป ไห้ฝนตกลงเปนท่ อท่าน
ไห้ไฟฑับบมีนาน สัตวนรกกอเอย้นไจย
พระมาไลเทวเถร ท่านจึงเสจจเหาะลงไป
นิมิตฝนไห้ฑับไฟ โปรตนรกฑุจจเทียวกัน
พระโมคคลาเสด็จลงไป **ให้ฝนตกลงเป็นท่อธาร**
ให้ไฟดับบมินาน **สัตว์นรกก็เอย็นใจ**
พระมาลัยเทวเถร **ท่านจึงเสด็จเหาะลงไป**
นิมิตฝนให้ดับไฟ **โปรดนรกดุจเดียวกัน**

พระมาไลไปโปรตสัตว ฑุจจฑังองพระเมาคคลาญาณ
ไห้นรกเย้นสำราน พ้นจากญากเพียงปางตาย
พระมาลัยไปโปรดสัตว์ **ดุจดังองค์พระโมคคลาญาณ**
ให้นรกเย็นสำราญ **พ้นจากยากเพียงปางตาย**

พระมาไลผูเปนเจ้า ท่านจึงเสจจลงไปหา
หักกงจักตวยฤทธา สัตวผู้นั้นสวางทุกทิน
พระมาลัยผู้เป็นเจ้า **ท่านจึงเสด็จลงไปหา**
หักกงจักรด้วยฤทธา **สัตว์ผู้นั้นสว่างทุกข์ทน**

เมือนั้นพระเถรมาไล เอาเฑากไม้ไป
ทังแปตเฑากงามมีสี
จึงเหาะต้วยฤทธิพิทธิ ถึงพระเกศเจตีย
ปรมาณขณะลัตนิวมือเฑียว
เมื่อนั้นพระเถรมาลัย **เอาดอกไม้ไป**
ทั้งแปดดอกงามมีสี
จึงเหาะด้วยฤทธิ์พิทธี **ถึงพระเกศเจดีย์**
ประมาณขณะลัดนิ้วมือเดียว

พระเถรเสจจเคลือนคลา เยืองยางมาถึงเจตีย
กราบกรานอญชลี ปรนมกรทักสินมา

ทักสินเปนสามวง พระเถรลงจากตึงษา
บัตไจถึงลงกา ลัตมือเฑียวบอปุนปาน
พระเถรเสด็จเคลื่อนคลา เยื้องย่างถึงเจดีย์
กราบกรานอัญชลี ประนมกรทักษิณมา
ทักษิณเป็นสามวง พระเถรลงจากตึงสา
บัดใจถึงลงกา ลัดมือเดียวบ่ปูนปาน

พระมาไลผูปรากฏ อันฦาษ์ศท้วทิสษา
ฑุจจองค์พระเมาคคลา ผูปรากฏท้วแฑนไตร
พระเมาคคลาญาณ เข้านิพพานแล้วลับไป
ยังแตพระมาไล ยังอยูนั้นเฉลางองค์มา
พระมาไลเทอมีคุณ แก่นรักแลเปตา
มีคุณแก่เทวา แลมนุศทัวอนั้น
พระมาลัยผู้ปรากฏ อันฦาษ์ศทั่วทิศา
ดุจองค์พระโมคคลา ผู้ปรากฏทั่วแดนไตร
พระโมคคลาญาณ เข้านิพพานแล้วลับไป
ยังแต่พระมาลัย ยังอยู่นั้นฉลององค์มา
พระมาลัยเธอมีคุณ แก่นรกแลเปตา
มีคุณแก่เทวา แลมนุษย์ทั่วอนันต์

2.7 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

เนื่องจากพระมาลัยกลอนสวดเป็นวรรณกรรมศาสนา ความเชื่อเรื่องคุณไสยเวทมนตร์คาถาจึงไม่ค่อยปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ มีปรากฏอยู่สองตอน ตอนหนึ่งที่กล่าวถึงหญิงที่มักมากในกามคุณทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีของตนหลงมัวเมาในตัณหาดังเนื้อความว่า

หญิงไฑไจมักมาก มักเล้นราคด้วยกามกน
ทำยาแฝตแล้วเรียนมน ไห้ผัวตนเมาตัณหา
หญิงใดใจมักมาก มักเล่นราคด้วยกามกล
ทำยาแฝตแล้วเรียนมนตร์ ให้ผัวตนเมาตัณหา

อีกตอนหนึ่งกล่าวถึงการทำบาปโดยการเข้าทรงลงผีเท็จ หลอกลวงให้คนอื่นเชื่อว่าเป็นผีแห่งบรรพบุรุษ ผีตายาย สามารถบันดาลให้ผีเดือดร้อนหายจากสิ่งที่ทุกข์ใจนั้นได้

สับปากจมูก จิกหูเตาฑตา นกกครุมแรงกา
ยือแย่งเรียร้าย บาปหญิงหมูนี้ เมื่อชาตติเกานไกล
เขาอันเชิญไป ไห้ลงผีฑู
มันลงผีเทต มันเยามว่ากู เปนพอแมสู
กูเปนตายาย กูเปนเผาพันท แห่งสูทังหลาย
กูจไห้สูหาย สูอยาไฑ้เรานใจ

สับปากจมูก จิกหูตอดตา นกตะกรุมแร้งกา
ยื้อแย่งเรี่ยราย บาปหญิงหมู่นี้ เมื่อชาติก่อนไกล
เขาอัญเชิญไป ให้ลงผีดู
มันลงผีเท็จ มันย่อมว่ากู เป็นพ่อแม่สู
กูเป็นตายาย กูเป็นเผ่าพันธุ์ แห่งสูทั้งหลาย
กูจะให้สูหาย สูอย่าได้ร้อนใจ

2.8 ความเชื่อเรื่องต้นโพธิ์

เนื้อความในพุทธประวัติกล่าวไว้ว่า เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงบำเพ็ญทุกข์กิริยาใต้ต้นโพธิ์จนตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ต้นโพธิ์ต้นนั้นจัดเป็นพระศรีมหาโพธิ์ พุทธศาสนิกชนยึดถือมาว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ และเกิดความเชื่อว่าการปลูกไม้พระศรีมหาโพธิ์ซึ่งเป็นต้นโพธิ์ที่แตกลูกแตกหน่อมาจากต้นโพธิ์ต้นแรกที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ใต้ต้นเป็นการทำบุญอันยิ่งใหญ่อย่างหนึ่ง แล้วยังห้ามไม่ให้ตัดต้นโพธิ์ด้วย หากผู้ใดกระทำเชื่อว่าเป็นการทำบาปจะไม่มีโอกาสไปเกิดในโลกและศาสนาพระศรีอาริย์ ดังเช่นตอนที่พระอินทร์ตอบพระมาลัยถึงเทพที่มีนางฟ้าห้อมล้อมมาด้วยจำนวนหกหมื่นองค์ ว่าเมื่อครั้งเป็นมนุษย์นามว่าท้าวอภัยทศคามณีเจ้าเมืองลังกาได้เคยทำบุญโดยการปลูกไม้พระศรีมหาโพธิ์จึงได้นางฟ้ามาเป็นบริวารเช่นนั้น และตอนที่พระศรีอาริย์ตอบแก่พระมาลัยว่าคนที่จะไปเกิดในโลกแลศาสนาของพระองค์จะต้องไม่กระทำบาปอีกหนึ่งประการคือการตัดไม้พระศรีมหาโพธิ์

พระอินทว่าท่านนีแตเก่านไส นามชื่อว่าท้าวอไภย
ทศคามนีเจ้าเมืองลงกา
ท่านนั้นมีไจไสสทธา ไห้ผ้าแลไห้ย่า
ไฑ้ทังกุฎีสฐานแลจังหัน

ปรนีบัตแกสงฆทุกวัน มักมันฟังธรรม
แลอุปปถากแกพระสงฆ
ไหว้นับคำรับตำรัง เอาจิตรเอาใจปลง
ชวยทำวัตพระสงฆอันมี
ทำสถูปรูปเจตีย ปลูกไม้พระสี
มหาโพธีเปนเจตียถาน
พระอินทร์ว่าท่านนี้แต่ก่อนไซร้ นามว่าท้าวอภัย
ทศคามณีเจ้าเมืองลังกา
ท่านนั้นมีใจใสศรัทธา ให้ผ้าแลให้ยา
ให้ทั้งกุฎีสถานแลจังหัน
ปรนนิบัติแก่สงฆ์ทุกวัน มักหมั่นฟังธรรม
แลอุปัฏฐากแก่พระสงฆ์
ไหว้นบคำรพคำรัง เอาจิตเอาใจปลง
ช่วยทำวัดพระสงฆ์อันมี
ทำสถูปรูปพระเจดีย์ ปลูกไม้พระศรี
มหาโพธิ์เป็นเจดียสถาน

ผูไทจไคร้พบ พระไมตรีผู้ฤๅสาย
อย่าตัษอย่ารอนปลาย อย่าตัฑไม้มหาเพาธี
ผู้ใดจะใคร่พบ พระไมตรีผู้ฤๅสาย
อย่าตัดอย่ารอนปลาย อย่าตัดไม้มหาโพธี

2.9 ความเชื่อเรื่องการให้ทานชีวิต

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ ได้กล่าวถึงความเชื่อของการให้ทานที่แปลกอยู่ประการหนึ่งคือ การรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วยว่าเป็นการให้ทานชีวิต ซึ่งอยู่ในเนื้อความตอนที่พระมาลัยตอบคำถามพระศรีอาริย์ว่า ชาวชมพูหรือชาวโลกเขาให้ทานทั้งสิบด้วยสิ่งใดบ้าง ทานทั้งสิบดังกล่าวมีทานว่าด้วยการรักษาไข้ที่ถือว่าเป็นการให้ทานชีวิต

เครื่องทานทังสิบไส ลางคนให้สิงเทียวฑาย
ลางคนทำฟุยฟาย ไฑ้ให้ถ้วนทังสิบอัน

ทานทังสิบนี้ไส ลางคนไห้ถ้วนครัมครัน
ลางคนหมั้นฟังธรรม์ หมั้นจำสิลลแลสมาทาน
ลางคนนิมนสงฆ ไห้สวดมนเปนนิจจกาน
ลางคนไห้ชีวิตเปนทาน คือไครไข้ไปรักษา

เครื่องทานทั้งสิบไซร้ ลางคนให้สิ่งเดียวดาย
ลางคนทำฟุยฟาย ได้ให้ถ้วนทั้งสิบอัน
ทานทั้งสิบนี้ไซร้ ลางคนให้ถ้วนคราบครัน
ลางคนหมั่นฟังธรรม์ หมั่นจำศีลแลสมาทาน
ลางคนนิมนต์สงฆ์ ให้สวดมนต์เป็นนิจกาล
ลางคนให้ชีวิตเป็นทาน คือใครไข้ไปรักษา

3. สารัตถะด้านจริยธรรม

พระมาลัยกลอนสวดนอกจากจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาโดยตรงแล้ว ยังมีเนื้อหาที่เป็นคำสอนสอดแทรกไว้ตลอดทั้งเรื่อง ส่วนมากจะเป็นจริยวัตร หรือหน้าที่อันพึงและไม่พึงประพฤติปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา และใจของมนุษย์ ที่เรียกว่า จริยธรรมของมนุษย์ซึ่งมีทั้งจริยธรรมทั่วไป และจริยธรรมเฉพาะ คือจริยธรรมของบุตร สามีภรรยา ผู้ปกครอง ศิษย์ และจริยธรรมของพระโพธิสัตว์ จริยธรรมดังกล่าวอาจจะเสนอในลักษณะไม่ควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร วรรณกรรมเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะสอนสั่งให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังประสบความสุข และมีสภาพชีวิตที่ดีมีคุณค่าต่อสังคม จากการวิเคราะห์สารัตถะด้านจริยธรรมในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะสามารถจำแนกได้ดังนี้

3.1 จริยธรรมทั่วไป

จริยธรรมทั่วไปจะมีลักษณะเป็นกลางๆ ไม่ได้กำหนดว่าเป็นเรื่องความประพฤติหรือการปฏิบัติของคนใด กลุ่มใด สาระของจริยธรรมมักจะเป็นการสอนให้บุคคล หรือพุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่กล่าวเท็จ ไม่ลักขโมย ไม่ดื่มสุราเมรัย มีเมตตา มีสัจจะ ให้ทาน หรือมีสติ เป็นต้น

3.1.1 จริยธรรมด้านการให้

พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ กล่าวถึงจริยธรรมด้านการให้ที่หมายถึงการรู้จักให้ทานทั้งแก่คนทั่วไป และสามเณรชีสงฆ์ ไม่ลักขโมยทรัพย์ผู้อื่น รวมไปถึงการทำบุญต่างๆ เพื่อทะนุบำรุงศาสนาด้วย

มีจิตใจไม่โลภ

หญิงชายทังหลายไท ไจเลาภล้นพ้นคณนา
ยอมเบียตเบียนแลบีทา ขมเหงท่านไห้ทรพิน
หญิงชายทั้งหลายใด ใจโลภล้นพ้นคณนา
ย่อมเบียดเบียนแลบีฑา ข่มเหงท่านให้ทุรพล

ไม่ใช้ให้ผู้อื่นไปลักขโมยหรือล่อลวงทรัพย์

เปนกำลังแก้เจ้าไท ให้เจ้าไทไปรังพา
ล่อลวงเอาธรัพยเขามา เอามากินเปนอาหาร
เป็นกำลังแก่เจ้าไท ให้เจ้าไทไปรังพา[35]
ล่อลวงเอาทรัพย์เขามา เอามากินเป็นอาหาร

ให้ทานด้วยสิ่งของที่มีสีขาวจะได้รับผลสนองเกิดเป็นนางฟ้ามีวรรณะ และเครื่องอาภรณ์ล้วนขาว

ไห้อาหาร อันเอมโอชช มธุรัสส
อันเจือจาน เครื่องตรกาน สัมทุกสิ่ง
เหนงามยิ่ง ขาวทุกพัน
ให้อาหาร อันเอมโอช มธุรส
อันเจือจาน เครื่องตระการ สมทุกสิ่ง
เห็นงามยิง ขาวทุกพรรณ

ให้ทานด้วยสิ่งของที่มีสีเหลืองจึงทำให้นางฟ้าเหล่านั้นได้รับผลสนองมีวรรณะและเครื่องอาภรณ์ล้วนเหลือง

นางแต่งอาหาร ถวายพระสงฆฉัน ผ้าเหลืองมีพัน
นางไห้เปนทาน เฑากไม้เครืองที มีกลิ่นเหามหวาน
นางไห้เปนทาน มากล้นคณนา
นางแต่งอาหาร ถวายพระสงฆ์ฉัน ผ้าเหลืองมีพรรณ
นางให้เป็นทาน ดอกไม้เครื่องดี มีกลิ่นหอมหวาน
นางให้เป็นทาน มากล้นคณนา

---

[35] รังพา : ขอทาน

ให้ทานด้วยสิ่งของที่มีสีแดงจึงทำให้นางฟ้าเหล่านั้นได้รับผลสนองมีวรรณะ และเครื่องอาภรณ์ล้วนแดง

ถวายผ้าผืนแซง เซากไม้มีแสง แกจนทแซงฉันท
ถวายแก่พระพุทธ ถวายแก่พระธรรม์ เปนนิจจทุกวัน
ถวายแก่พระสงฆ

ทำบุญปรากฏ ครันสินกำนัต บุญนั้นตามสง
มาไท้ปรสับ พบพรพุทธองค์ เจ้าผู้ยิ่งยง
องค์พระสีอารีย

บุญนางจึงแตง เครื่องปรซับทุกแห่ง ล้วนแซงตระกาน
มาได้สมบัติ งามชัจฉวาน ไท้ทีพยวิมาน
เหามล้วนแซงฉันท

ถวายผ้าผืนแดง ดอกไม้มีแสง กระแจะจันท์แดงฉัน
ถวายแก่พระพุทธ ถวายแก่พระธรรม์ เป็นนิจทุกวัน
ถวายแก่พระสงฆ์

ทำบุญปรากฏ ครั้นสิ้นกำหนด บุญนั้นตามส่ง
มาได้ประสบ พบพระพุทธองค์ เจ้าผู้ยิ่งยง
องค์พระศรีอาริย์

บุญนางจึงแต่ง เครื่องประทับทุกแห่ง ล้วนแดงตระการ
มาได้สมบัติ อันชัชวาล ได้ทิพยวิมาน
หอมล้วนแดงฉัน

ให้ทานด้วยสิ่งของที่มีสีเขียวจึงทำให้นางฟ้าเหล่านั้นได้รับผลสนองมีวรรณะ และเครื่องอาภรณ์ล้วนเขียว

ถวายผ้าแลแพรพรรณ อันมีพรรณเยาวมล้วนเขียว
กลิ ังกลัตแลท่งเทียว นางทั้งหลายบูชาธรรม์

ครันตายไท้มาเกิซท งามปรเสิฏอยูเมืองสวรรค์
เห่ามเล่ามเจ้าเจามทรรณ์ เปนพายหลังพระไม้ตรี

ซำแซงเนือไสสัต เหนปรากฏงามมีสี
ไท้เครื่องปรซับซี เขียวขจีสีสัตไส

ถวายผ้าแลแพรพรรณ อันมีพรรณย่อมล้วนเขียว
กลิ้งกลดแลธงเทียว นางทั้งหลายบูชาธรรม์
ครั้นตายได้มาเกิด งามประเสริฐอยู่เมืองสวรรค์
ห้อมล้อมเจ้าจอมธรรม์ เป็นภายหลังพระไมตรี
ดำแดงเนื้อใสสด เห็นปรากฏงามมีสี
ได้เครื่องประดับดี เขียวขจีสีสดใส

ให้ทำทานและปฏิบัติตามศีล
ชื่อว่าท่านให้เรงให้ ชื่อว่าสีลลไห้เรงจำ
ชื่อว่าบุญไห้เรงทำ คุณพระเจ้าเรงภาวนา
ชื่อว่าทานให้เร่งให้ ชื่อว่าศีลให้เร่งจำ
ชื่อว่าบุญให้เร่งทำ คุณพระเจ้าเร่งภาวนา

ให้ทานด้วยใจบริสุทธิ์
ยังท่านชั่วนี้ฉันไท ไครไห้ด้วยไจ
อันไสบริสุทธิยินที
ด้วยบุญอันชืนชมมีสี จเอาเลากอุฑรก์ที
กจไท้ฑุจจไจจง
ยังทานชั่วนี้ฉันใด ใครให้ด้วยใจ
อันใสบริสุทธิ์ยินดี
ด้วยบุญอันชื่นชมมีศรี จะเอาโลกอุดรก์ดี
ก็จะได้ดุจใจจง

ให้ทานแก่สัตว์
ชายนั้นปั้นเก่านเข้า เกานนึงเล้าไห้แก่กา
ต้วยจิตรคิฑกรรุณา แก่ตัวกาอันอัปปรี
เมือจตายรลึกไท้ ถึงบุญนั้นกยินที
จึงไท้เกิตมามากมี วิมานทิพยไนเมืองฟ้า
ชายนั้นปั้นก้อนข้าว ก้อนหนึ่งเล่าให้แก่กา
ด้วยจิตคิดกรุณา แก่ตัวกาอันอัปรีย์

เมื่อจะตายระลึกได้ ถึงบุญนั้นก็ยินดี
จึงได้เกิดมามากมี วิมานทิพย์ในเมืองฟ้า

ให้ทานแก่สามเณร

อินธราเบากไห้แจ้ง แถลงยุบันกุสัลลไป
เทพยนี้เมือเปนคันไส ฝายกุสัลลแจงเจน
ไท้ยืนฑีก็บมีเส้า ไท้ไห้เข้าแก่เจ้าเณร
ทังกายก็เอานเอน สทธาชือไนสาศนา
เฑชบุญไห้ท่านเข้า แก่เจ้าเณรต้วยสทธา
สินชีวิตรไท้เกิตมา ไนเมืองฟ้าสุกขสำราญ
อินทราบอกให้แจ้ง แถลงยุบลกุศลไป
เทพนี้เมื่อเห็นเป็นคนไชร้ ใฝ่กุศลย่อมแจ้งเจน
ได้ยินดีก็บมีเศร้า ได้ให้ข้าวแก่เจ้าเณร
ทั้งกายก็โอนเอน ศรัทธาชื่อในศาสนา
เดชะบุญให้ทานข้าว แก่เจ้าเณรด้วยศรัทธา
สิ้นชีวิตได้เกิดมา ในเมืองฟ้าสุขสำราญ

ให้ทานแด่ภิกษุสงฆ์

พระอินทรจึงชีเชางกุสัลล เทพยนี้เมือเปนคัน
ไท้ไสบาตรถ้วยนึงทีเตียว
แก่ภิกษุอันเฑินเทียว บิณฑบาตรบมีไท้แลเหลียว
เธอนั้นมีสินลาจาร
พระอินทร์จึงชี้ช่องกุศล เทพนี้เมื่อเป็นคน
ได้ใส่บาตรถ้วยหนึ่งทีเดียว
แก่ภิกษุอันเดินเที่ยว บิณฑบาตรบมีได้แลเหลียว
เธอนั้นมีศีลาจารย์

ให้ทานแก่เพื่อนมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

พระอินทท้าวโกสี กลาวคฑีเตาบมีนาน
เทพยนั้นเปนนายโคบาล บ้าวนุ่มเนายไปเลียงว้ว

เมือจกินซึงเข้าเผาก แบงแล่งเอากไว้สวนตัว
สวนนึงไห้แฑกเลียงวัว อันเปนเพือนเลียงต้วยกัน
พระอินทร์ท้าวโกสีย์ กล่าวคดีตอบมินาน
เทพนั้นเป็นนายโคบาล บ่าวหนุ่มน้อยไปเลี้ยงวัว
เมื่อจะกินซึ่งข้าวผอก แบ่งแล่งออกไว้ส่วนตัว
ส่วนหนึ่งให้เด็กเลี้ยงวัว อันเป็นเพื่อนเลี้ยงด้วยกัน

ให้จตุปัจจัยทาน ได้แก่ จีวร(เครื่องนุ่งห่ม) บิณฑบาต(อาหาร) เสนาสนะ(ที่อยู่) คิลานเภสัช (ยา)

เสฏฐีนั้นไห้ย่าเปนทาน เข้านำเปนอาหาร
ไห้ทังสบงแลจีวร
ไฑ้ล้วนนางเทพยอักสอร สามมืนสเลาน
เพราะไห้ท่านเข้าน้ำแลย่า
เศรษฐีนั้นให้ยาเป็นทาน ข้าวน้ำเป็นอาหาร
ให้ทั้งสบงแลจีวร
ได้ล้วนนางเทพอัปสร สามหมื่นสลอน
เพราะให้ทานข้าวน้ำแลยา

ให้จตุปัจจัยทาน สร้างสถูปเจดีย์ ปลูกไม้พระศรีมหาโพธิ์ และอุปฐากแก่พระสงฆ์

ท่านนั้นมีไจไสสทธา ไห้ผ้าแลไห้ย่า
ไห้ทังกุฏีสถานแลจังหัน
ปรนีบัตแกสงฆทุกวัน มักมันฟังธรรม
แลอุปปถากแกพระสงฆ
ไหว้นับคำรับตำรัง เอาจิตรเอาไจปลง
ชวยทำวัตพระสงฆอันมี
ทำสถูปรูปพระเจดีย ปลูกไม้พระสี
มหาโพธีเปนเจตียถาน
ท่านนั้นมีใจใสศรัทธา ให้ผ้าแลให้ยา
ให้ทั้งกุฏิสถานแลจังหัน

ปรนนิบัติแก่สงฆ์ทุกวัน มักหมั่นฟังธรรม
แลอุปัฏฐากแก่พระสงฆ์
ไหว้นพเคารพดำรง เอาจิตเอาใจปลง
ช่วยทำวัดพระสงฆ์อันมี
ทำสถูปรูปพระเจดีย์ ปลูกไม้พระศรี
มหาโพธิเป็นเจดียสถาน

ให้ทานทั้งสิบ
พระเถรวาเขาไห้ เข้าแลน้ำแลวตถา
ทูบเทียนชวาลา พ้วงเฑากไม้เหามขจร
เครื่องทานแลเสื่อสาต พรมเจียมลาดแลฟูกเหมาน
เตียงตั้งที่นั้งเนาน กุฎิสถานเยามมากมาย
เครื่องทานทังสิบไส ลางคนไห้สิงเฑียวฑาย
ลางคนทำฟุยฟาย ไฑ้ไห้ถ้วนทังสิบอัน
ทานทั้งสิบนี้ไส ลางคนไห้ถ้วนครัมครัน
ลางคนหมั้นฟังธรรม์ หมั้นจำสิลลแลสมาทาน
พระเถรว่าเขาให้ ข้าวแลน้ำแลวัตถา
ธูปเทียนชวาลา พวงดอกไม้หอมขจร
เครื่องทานแลเสื่อสาด พรมเจียม[36] ลาดแลฟูกหมอน
เตียงตั่งที่นั่งนอน กุฎิสถานย่อมมากมาย
เครื่องทานทั้งสิบไซร้ ลางคนให้สิ่งเดียวดาย
ลางคนทำฟุยฟาย ได้ให้ถ้วนทั้งสิบอัน
ทานทั้งสิบนี้ไซร้ ลางคนให้ถ้วนคราบครัน
ลางคนหมั่นฟังธรรม์ หมั่นจำศีลแลสมาทาน

[36] เจียม : เครื่องลาดลักษณะเหมือนพรม ทำด้วยขนสัตว์ชนิดหนึ่งในจำพวกกวาง มีอยู่ทางภาคเหนือของประเทศจีน

ให้ทานแก่ยาจกคนยากไร้ทุรพลทุกวัน

ไสบาตรองคาตจังหัน ไห้ทานทุกวัน

แก่ยาจกผูไร้ทรพน

ใส่บาตรอังคาสจังหัน ให้ทานทุกวัน

แก่ยาจกผู้ไร้ทุรพล

3.1.2 จริยธรมด้านเมตตาธรรม

วรรณกรรมเรื่องนี้จะสอนจริยธรรมแก่ผู้อ่านผู้ฟังให้เป็นคนมีเมตตาธรรม ไม่เบียดเบียนบีฑาข่มเหงผู้อื่นให้ทุพพลภาพ ไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิดรวมทั้งฆ่าสัตว์เอาไปขาย เพื่อมาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อนำไปเซ่นสังเวย ไม่คิดร้ายต่อกัน รู้จักแผ่มิตรไมตรีเมตตาต่อสัตว์ เมตตาต่อคนแม้กระทั้งคนที่ตายไปแล้ว ด้วยการเก็บซากศพที่ไม่มีญาติมาเผา แล้วทำบุญให้ทานบังสุกุลไปให้และไม่ปล้นแย่งชิงทรัพย์ผู้อื่น

ไม่เบียดเบียนบีฑาข่มเหงผู้อื่นให้ทุพพลภาพ

หญิงชายทังหลายไท ไจเลาภล้นพ้นคณนา

ยอมเบียตเบียนแลบีฑา ขมเห่งท่านไห้ทรพน

หญิงชายทั้งหลายใด ใจโลภล้นพ้นคณนา

ย่อมเบียดเบียนแลบีฑา ข่มเหงท่านให้ทุรพล

ไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิดรวมทั้งฆ่าสัตว์เอาไปขาย เพื่อมาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว

เปรตหมูนี้หฤา เปนคนหญาบช้า ฆาเนื้อเบือปลา

บมีไท้อดสู ฆาเนื้อวัวควาย บมีไท้เหนฑู

แทงสัตวไห้อยู่ ฑิ่นลมฑิ่นตาย

ฆาทรายและเนื้อ แลงัวแล้วควาย ฆาสัตวทังหลาย

แตลวรสีตีน บาปต้นฆาเนื้อ วัวควายเปนอาจิน

แรงกาจิกกิน รุมกันยือเอา

เปรตหมู่นี้ฤา เป็นคนหยาบช้า ฆ่าเนื้อเบื่อปลา

บมิได้อดสู ฆ่าเนื้อวัวควาย บมิได้เห็นดู

แทงสัตว์ให้อยู่ ดิ้นล้มดิ้นตาย

ฆ่าทรายแลเนื้อ แลงัวแลควาย ฆ่าสัตว์ทั้งหลาย
แต่ล้วนสี่ตีน บาปตนฆ่าเนื้อ วัวควายเป็นอาจิณ
แร้งกาจิกกิน รุมกันยื้อเอา

เปรตหมูนี้หฤา เมืออยูเปนคน ไจร้ายอักกุสลล
ย่อมฆาหมูขาย ขนเปนหอกฑาบ เพราะบาปบมีอาย
ฆ่าแตหมูขาย เลียงลูกเมียตน
เปรตหมูนี้ฤา เมื่ออยู่เป็นคน ใจร้ายอกุศล
ย่อมฆ่าหมูขาย ขนเป็นหอกดาบ เพราะบาปบมิอาย
ฆ่าแต่หมูขาย เลี้ยงลูกเมียตน

เปรตหมูนี้หฤา เมืออยูเปนคน ไจร้ายอักกุสัลล
เยามยิงนกกิน บาปตนยิงนก ไนโลกยแฑนฑีน
เสนขนเปนปืนสิน เยากท้วทังตน
เปรตหมูนี้ฤา เมื่ออยู่เป็นคน ใจร้ายอกุศล
ย่อมยิงนกกิน บาปตนยิงนก ในโลกแดนดิน
เส้นขนเป็นปืนสิ้น ยอกทั่วทั้งตน

ไม่ฆ่าสัตว์เพื่อนำไปเซ่นสังเวยเพราะจะกลายเป็นเพิ่มบาปให้มากขึ้น

แต่บาปๆ แล้ว เรงเสนฌำไป ฆ่าเปตฆ่าไก
ฌำไปพายหลัง บันฑาบาปจสิน บาปนั้นกลับยัง
เส้นเหล้าพายหลัง เสมือนนึงเพิมบาปไป
แต่บาปๆ แล้ว เร่งเซ่นซ้ำไป ฆ่าเป็ดฆ่าไก่
ซ้ำไปภายหลัง บรรดาบาปจะสิ้น บาปนั้นกลับยัง
เซ่นเหล้าภายหลัง เสมือนหนึ่งเพิ่มบาปไป

ไม่คิดร้ายต่อกัน รู้จักแผ่มิตรไมตรี

ผู้ไทไคร้เปนชี ต้วยไมตรีเจ้าจอมทัน
อย่าคิฑรายมุงหมายกัน จึงจทันพระสีอารย์

ฝูงคนทังหญิงชาย จงขวนขวายผลลสีลลทาน
ผู้นั้นคงจพาน พบพุทธองค์พระไมตรี
ผู้ไททำฑังนี้ จไท้พบโทยยสบใจ
ข้าแต่พระมาไล จงจำไปไนโลกี
สิงไทที้เปนผลล เบากฝูงคนไห้ยินที
ไห้แผ่มิสสไมตรี เปนเนืองนิจนีรนตร
ผู้ใดใคร่เป็นชี ด้วยไมตรีเจ้าจอมธรรม์
อย่าคิดร้ายมุ่งหมายกัน จึงจะทันพระศรีอาริย์
ฝูงคนทั้งหญิงชาย จงขวนขวายผลศีลทาน
ผู้นั้นคงจะพาน พบพุทธองค์พระไมตรี
ผู้ใดทำดั่งนี้ จะได้พบโดยสบใจ
ข้าแต่พระมาลัย จงจำไปในโลกี
สิ่งใดที่เป็นผล บอกฝูงคนให้ยินดี
ให้แผ่มิตรไมตรี เป็นเนืองนิจนิรันดร

ไม่ปล้นแย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น แล้วทำร้ายเจ้าของทรัพย์ต่างๆ นานา

ชวนเพือนไปรุกรน ปล้นเอาท่านแทงฆ่าฟัน
เปนคนไจอาทัน ชกตีเอาคนเทินทาง
เลงเหนสิ่งสีนเขา ลักลอมเอาบอไว้วาง
บอกล้วบอเกรงขาม ลักช้างม้าแลว้วควาย
ปล้นเอาสิงสีนเขา ไห้เจ้าเขางวิ่งกรจัตกรจาย
บอกล้วบอลลอาย ปล้นเขีนฟันเอาธรัพยเขา
ชวนเพื่อนไปรุกร้น ปล้นเอาท่านแทงฆ่าฟัน
เป็นคนใจอาธรรม์ ชกตีเอาคนเดินทาง
เล็งเห็นสิ่งสินเขา ลักล้อมบ้ไว้วาง
บ่กลัวบ่เกรงขาม ลักช้างม้าแลวัวควาย
ปล้นเอาสิ่งสินเขา ให้เจ้าของวิ่งกระจัดกระจาย
บ่กลัวบ่ละอาย ปล้นเฆี่ยนฟันเอาทรัพย์เขา

3.1.3 จริยธรรมด้านความมีสติ

จริยธรรมด้านความมีสติ หมายถึง การเป็นผู้ไม่กระทำผิดศีลข้อห้า คือไม่ดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมา ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้ตนขาดสติ การเป็นผู้ไม่ประมาทที่เอาแต่สนุกไม่จำศีลภาวนาและไม่ทำบุญ ซึ่งเป็นต้นเหตุให้อายุของตนถดถอยลงไป

ไม่ดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมา

บาปเมืออยูเปนคน ไท้กินเหล้าเมาสุรา
อกทลุะปรุออกมา บาปกินเหล้ามาเมามาย
นำแสบตกถึงไส้ ไส้นั้นขาตกรจัตกรจาย
ตับพุงเปื่อยทลาย เพราะบาปตนกินสุรา
บาปเมื่ออยู่เป็นคน ได้กินเหล้าเมาสุรา
อกทะลุปรุออกมา บาปกินเหล้ามาเมามาย
น้ำแสบตกถึงไส้ ไส้นั้นขาดกระจัดกระจาย
ตับพุงเปื่อยทะลาย เพราะบาปตนกินสุรา

ไม่ประมาทเอาแต่สนุก

เมือนั้นฝูงสัตว ทัวทังสากลล บมีรูเหตผลล
ถึงความมรณา ทีนั้นฝูงคน ปรมาตนักหนา
จำสีลลภาวนา บมีไท้ทำเลย
ว่าเราเปนสุกข สนุกขชมเชย เราทังหลายเอย
ทำบุญไปไย แต่นั้นอายุะ จึงเถ้ายเน้ายไป
เถายจากอสงไขย เน้ายไปทุกวัน
ฝูงชนทังหลาย เจรจาว่ากัน บมีรู้ซึงธรรม์
มีไจสงไส เอ่อน่อผีตาย นี้เปนฉันไท
ความเจบความไข้ ฉันไทแลนา
ฉันไทชือว่าทุกข จบังเกิตมา เมื่อเราคิทมา
จไคร้พบเหน ชือว่าบมีเทียง เราไม้เคยเปน
บอหอนรู้เหน ความไข้ความตาย
เมื่อนั้นฝูงสัตว์ ทั่วทั้งสากล บมิรู้เหตุผล
ถึงความมรณา ที่นั้นฝูงคน ประมาทนักหนา
จำศีลภาวนา บมิได้ทำเลย

ว่าเราเป็นสุข สนุกชมเชย เราทั้งหลายเอ๋ย
ทำบุญไปไย แต่นั้นอายุ จึงถอยน้อยไป
ถอยจากอสงไขย น้อยไปทุกวัน
ฝูงคนทั้งหลาย เจรจาว่ากัน บมิรู้ซึ่งธรรม์
มีใจสงสัย เออหนอผิตาย นี้เป็นฉันใด
ความเจ็บความไข้ ฉันใดแลนา
ฉันใดชื่อว่าทุกข์ จะบังเกิดมา เมื่อเราคิดมา
จะใคร่พบเห็น ชื่อว่าบ่มิเที่ยง เราไม่เคยเป็น
บ่ห่อนรู้เห็น ความไข้ความตาย
ในเมื่อฝูงคน ลืมตนมากมาย จึงไข้จึงตาย
พลัดพรากจากกัน แต่นั้นอายุ น้อยไปทุกวัน
เพราะน้ำใจนั้น ประมาทบมิดี

3.1.4 จริยธรรมด้านความมีสัจจะ

จริยธรรมด้านนี้จะกล่าวเน้นเรื่องการเข้าทรงลงผีเท็จหลอกผู้อื่นให้หลงเชื่อว่าสามารถจะขจัดปัดเป่าทุกข์ของผู้เชิญให้ตนลงผีหายได้ทุกอย่าง

สับปากจมูก จิกหูเตาฑตา นกกครุมแรงกา
ยือแย่งเรียร้าย บาปหญิงหมูนี้ เมื่อชาตติเก่านไกล
เขาอันเชิญไป ไห้ลงผีฑู
มันลงผีเทต มันเยามว่ากู เปนพอแม่สู
กูเปนตายาย กูเปนเผาพันท แหงสูทังหลาย
กูจไห้สูหาย สูอยาไท้เรานไจ
สูเรงบันหมู บันเปตบันไก ว้วควายตัวไหญ่
ตับไตไนท้อง เอาเงินผูกคอม่อ ขวันเข้าเทียงเทาง
มากพลูไสเฌาง เหล้มเขมบันบาน
ขวันเข้าเนือปลา มีหัวมีหาง กูจึงจพวาง
ไห้สูเปนคน แสงลงผีเท้ต มันทำเลกัน
แสงพอลองตัน ไหเขาเชือไจ

สับปากจมูก จิกหูตอดตา นกตะกรุมแร้งกา
ยื้อแย่งเรี่ยราย บาปหญิงหมู่นี้ เมื่อชาติก่อนไกล
เขาอัญเชิญไป ให้ลงผีดู
มันลงผีเท็จ มันย่อมว่ากู เป็นพ่อแม่สู
กูเป็นตายาย กูเป็นเผ่าพันธุ์ แห่งสูทั้งหลาย
กูจะให้สูหาย สูอย่าได้ร้อนใจ
สูเร่งบนหมู บนเป็ดบนไก่ วัวควายตัวใหญ่
ตับไตในท้อง เอาเงินผูกคอหมอ ขวัญข้าวเทียนทอง
หมากพลูใส่ซอง เหล้าเข้มบนบาน
ขวัญข้าวเนื้อปลา มีหัวมีหาง กูจึงจะละวาง
ให้สูเป็นคน แสร้งลงผีเท็จ มันทำเล่ห์กล
แสร้งล่อลวงตน ให้เขาเชื่อใจ

3.2 จริยธรรมของสามีภรรยา

จริยธรรมด้านนี้จะมุ่งสอนให้ผู้อ่านผู้ฟังรู้จักสำรวมในกาม ไม่ประพฤติผิดในกาม เช่น เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น ทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีหลงใหล เจ้าชู้ชักคิ้วหลิ่วตาให้ชายอื่นที่มิใช่สามีของตน เป็นต้น

เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น

ผู้ไทไครท้งหลาย เปนผู้ชายอันเสาภา
มักมากต้วยตัณหา ไจเลาภลำพ้นปรมาณ
เมียท่านหน่าแชมเชาย หน่าแนงเนายงามนำงคราน
ไจรายไปเบียนผลาน ยุยำงเอาต้วยเลกำน
ผู้ใดใครทั้งหลาย เป็นผู้ชายอันโสภา
มักมากด้วยตัณหา ใจโลภล้นพ้นประมาณ
เมียท่านหน้าแช่มช้อย หน้าแน่งน้อยงามนงคราญ
ใจร้ายไปเบียนผลาญ ยุยงเอาด้วยเล่ห์กล

ทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีหลงใหล ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี

หญิงไทไจมักมาก ม้กเล้นราคต้วยกามกำน
ทำยาแฝดแล้วเรียนมำน ไห้ผัวตนเมาตัณหา

พรางชู้บมีไห้รู้ ลักเล้นชูเสีพกามา
แตงแง่งามเสาภา เพือจไห้ชายอืนฑู
ต่อหนาผัวกธำเปนมิต ลับหลังคิฑเปนสัตรู
แตงแงไห้ชายอื่นฑู ลักเหล้นชู้เฌ่านเงือนงำ
ทำรักแล้วทำโกรฑกรีว ชักหน่านิวไห้ผัวยำ
แสงไห้แสงแกลงทำ ทำกำนลหำกหำกมารยา
หญิงใดใจมักมาก **มักเล่นราคด้วยกามกล**
ทำยาแฝดแล้วเรียนมนต์ **ให้ผัวตนเมาตัณหา**
พรางชู้บมิให้รู้ **ลักเล่นชู้เสพกามา**
แต่งแง่งามโสภา **เพื่อจะให้ชายอื่นดู**
ต่อหน้าผัวกระทำเป็นมิตร **ลับหลังคิดเป็นศัตรู**
แต่งแง้ให้ชายอื่นดู **ลักเล่นชู้ซ่อนเงื่อนงำ**
ทำรักแล้วทำโกรธกริ้ว **ชักหน้านิ่วให้ผัวยำ**
แสร้งไห้แสร้งแกล้งทำ **ทำกลหกหกมารยา**

ไม่เคารพสามี กดขี่สามีให้อยู่ในอำนาจของตน

ต่อหน่าผ้วฑาตัดภ่อ บอมียอทอบอมียำกล้ว
ง่อหมัตขึนเนือห้ว ยืนชงอพ้นเกสา
ทำเคียตอยู่งันงก ทำกำลลหำกหำกมารยา
แปรปรวนผวนไปมา ไห้ผ้วอยู่อำนาตตน
ต่อหน้าผัวด่าตัดพ้อ **บมิย่อท้อบมิยำกลัว**
งอหมัดขึ้นเหนือหัว **ยืนชะง้ำพ้นเกศา**
ทำเคียดอยู่งันงก **ทำกลหกหกมารยา**
แปรปรวนผวนไปมา **ให้ผัวอยู่อำนาจตน**

สามีภรรยาอยู่ด้วยกันโดยไม่หึงหวงกัน

เมือไฑคนทังหลาย หญิงกับชายอยู่เที่ยงทัน
บอไฑ้หึงหวงกัน สัตวเลกเน้ายบยายี
เมื่อใดคนทั้งหลาย **หญิงกับชายอยู่เที่ยงธรรม์**
บ่ได้หึงหวงกัน **สัตว์เล็กน้อยบ่ย่ำยี**

มีคู่ครองเพียงคนเดียวไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน

เมื่อไท้ผัวแลเมีย ไม่ละเสียอยูยืนนาน
ผัวเทียวเมียเทียวร้วมสงสาร รักษร้วมเหางบอเหมางกัน
ร้อยวันบรู้เถียง เรียงหน่าสูอยู่เปนธรรม์
มีหาไม้กิ่นต้วยกัน เปนสุกขเสมเปรมปรีฑา
เมื่อใดผัวแลเมีย ไม่ละเสียอยู่ยืนนาน
ผัวเดียวเมียเดียวร่วมสงสาร รักร่วมห้องบ่หมองกัน
ร้อยวันบ่รู้เถียง เรียงหน้าสู่อยู่เป็นธรรม์
มิหาใหม่กินด้วยกัน เป็นสุขเกษมเปรมปรีดา

3.3 จริยธรรมของบุตร

วรรณกรรมเรื่องนี้จะมุ่งสอนจริยธรรมด้านนี้ให้ผู้อ่านผู้ฟังเป็นคนกตัญญู รู้จักปรนนิบัติรับใช้และเลี้ยงดูพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ที่เป็นเผ่าพันธุ์ของตนเป็นอย่างดีและสม่ำเสมอ ไม่ทำร้ายทุบตีพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่

ผู้ไทตีพ่อแม่ ปู่ย่าแกแลตายาย
ตีฑาสงฆทังหลาย ตีภิกขุและเจ้าเณร
ผู้นั้นครันตายไป ต้วยบาปกรรมนารเวร
บาปตีแม่ตีเจ้าเณร ไห้ลำลุกเปนชกัน
ผู้ใดตีพ่อแม่ ปู่ย่าแก่แลตายาย
ตีด่าสงฆ์ทั้งหลาย ตีภิกขุแลเจ้าเณร
ผู้นั้นครั้นตายไป ด้วยบาปกรรมนายเวร
บาปตีแม่ตีเจ้าเณร ให้ล้มลุกเป็นฉกรรจ์
อย่าไท้บีเบียนท่าน ฉอเอาธรัพยจสลลวน
ชือว่าพอแมตน อย่าทำร้ายฆ่าฑาตี
อย่าได้บีเบียนท่าน ฉ้อเอาทรัพย์จะสาละวน
ชื่อว่าพ่อแม่ตน อย่าทำร้ายฆ่าด่าตี

ตอบแทนบุญคุณด้วยการเลี้ยงดูพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่

ลางคนเลียงพ่อแม่ ปูญ่าแกแลพงษ์ปราน
รักษาครูจารีย แล้วสมาทานภาวนา

ลางคนเลี้ยงพ่อแม่ ปู่ย่าแก่แลพงศ์ปราณ
รักษาครูอาจารย์ แล้วสมาทานภาวนา

หมั่นปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่อย่างสม่ำเสมอ

ปรนีบัตพอแม่แลเผาปราน รักษาพยาบาน
บำเรอแก่สงฆ์ทุกวัน

ปรนนิบัติพ่อแม่และเผ่าปราณ รักษาพยาบาล
บำเรอแก่สงฆ์ทุกวัน

ไม่สมสู่กับแม่บังเกิดเกล้าและญาติพี่น้อง

แมบังเกิตเกล้า เข้าเคล้าคลึงกาย บมีกลัวบมีอาย
เสพพด้วยแม่ตน แม่ป่าน้าอา เป็นโกลาหน
พีเนางเขางตน บมีไท้อตสู

หญิงชายทังหลาย บมีไท้คิทฑู เลียงเปนลูกอยู่
เส้างเสพพบมีอาย ผ่าแฑนรุกแฑน ฑุจจหมาหมูทราย
บมีรู้ความอาย ฑุจจสัตว์เฑียรจฉาน

แม่บังเกิดเกล้า เข้าเคล้าคลึงกาย บมิกลัวบมิอาย
เสพด้วยแม่ตน แม่ป้าน้าอา เป็นโกลาหล
พี่น้องของตน บมิได้อดสู

หญิงชายทั้งหลาย บมิได้คิดดู เลี้ยงเป็นลูกอยู่
ส้องเสพบมิอาย ผ่าแดนรุกแดน ดุจหมาหมูทราย
บมิรู้ความอาย ดุจสัตว์เดียรัจฉาน

3.4 จริยธรรมของศิษย์

ผู้เป็นศิษย์จะต้องดูแลรักษาพยาบาลครูอาจารย์ของตน และสามเณรจะต้องปรนนิบัติรับใช้พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ ไม่ฆ่าตีครูอาจารย์

ปรนนิบัติรับใช้ครูอาจารย์

ลางคนเลียงพ่อแม่ ปูญ่าแกแลพงษ์ปราน
รักษาครูจารีย แล้วสมาทานภาวนา
ลางคนเลี้ยงพ่อแม่ ปู่ย่าแก่แลพงศ์ปราณ
รักษาครูอาจารย์ แล้วสมาทานภาวนา

เป็นสามเณรพึงรับใช้พระสงฆ์

เทพยนั้นเมือชาติเกาน เปนเณรเนายไจกุสลล
บอปรมาทบ่อลืมตน บอไท้เคียตครูอาจาริย
ปรนีบตรบำรุงชม ไหว้ปรนมรับคำขาน
ธรงสิลลพ้นปรมาณ กุมกราบนับฌบเกล้าลง
ไหว้พระเปนกำนต เขียนเรียนธรรม์ต้วยบันจง
ปรนีบัตรแก่พระสงฆ เข้ามาไกล้อยู่รักษา
ถวายนำเย็นแลน้ำเร้าน อยู่นวตฟันคันทบาทา
กลางคืนอยู่รักษา เมือกลางวันอยู่เฝ้าแหน
เทพนั้นเมื่อชาติก่อน เป็นเณรน้อยใจกุศล
บ่ประมาทบ่ลืมตน บ่ได้เคียดครูอาจารย์
ปรนนิบัติบำรุงชม ไหว้ประนมรับคำขาน
ทรงศีลพ้นประมาณ กุมกราบนบซบเกล้าลง
ไหว้พระเป็นกำหนด เขียนเรียนธรรม์ด้วยบรรจง
ปรนนิบัติแก่พระสงฆ์ เข้ามาใกล้อยู่รักษา
ถวายน้ำเย็นแลน้ำร้อน อยู่นวดฟั้นคั้นบาทา
กลางคืนอยู่รักษา เมื่อกลางวันอยู่เฝ้าแหน

ไม่ฆ่าตีครูอาจารย์และพระอุปัชฌาย์

ผู้ไทจไคร้พบ ไคร้ไหว้นบพระสีอารีย
อย่าฆ่าชีตีอาจารีย ผู้มีสีลลพระอุปปชฌา
ผู้ใดจะใคร่พบ ใคร่ไหว้นบพระศรีอาริย์
อย่าฆ่าชีตีอาจารย์ ผู้มีศีลพระอุปัชฌาย์

3.5 จริยธรรมของผู้ปกครอง

ผู้เป็นอำมาตย์ ข้าราชการที่มีหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขความเป็นอยู่ของราษฎรหรือลูกบ้าน ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ตัดสินความอย่างเที่ยงธรรมยุติธรรม ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง มีใจกรุณาปลดปล่อยข้ารับใช้ทาสาทาสีให้เป็นไทอิสระ ไม่คิดแย่งชิงบ้านเมืองผู้อื่น

เป็นนายอำเภอโกงที่ดินราษฎร

ผู้ไทเป้นผู้ไหญ่ เปนนายไร้แลนายนา
คำเหงฟูงปรชา ผูบุญเน้ายไห้อับเฉา
วัต ไร้นาไห้ล้ำเหลือ เจ้าอำเภอเกาะกุมเอา
บ่อเอาแต่เยามเยา ไห้ผิดระเบาบพระบันชา
ผู้ใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นนายไร่แลนายนา
ข่มเหงฝูงประชา ผู้บุญน้อยให้อับเฉา
วัดไร่นาให้ล้ำเหลือ เจ้าอำเภอเกาะกุมเอา
บ่เอาแต่ย่อมเยา ให้ผิดระบอบพระบัญชา

สัตวนั้นเนานติ่นอยู่ ไฟไม้วูเราหนักหน่า
บาปนายไร้แลนายนา เอาธรัพยเขาไห้ล้ำเหลือ
บาปตนคำเหงท่าน ตนเปนเจ้านายอำเพอ
เอาธรัพยเขาไห้ล้ำเหลือ แผนเหลกไม้เรานอาฑูน
สัตว์นั้นนอนดิ้นอยู่ ไฟไหม้วูร้อนนักหนา
บาปนายไร่แลนายนา เอาทรัพย์เขาให้ล้ำเหลือ
บาปตนข่มเหงท่าน ตนเป็นเจ้านายอำเภอ
เอาทรัพย์เขาให้ล้ำเหลือ แผ่นเหล็กไหม่ร้อนอาดูร

สัตวนั้นเร้านผผาว ฑิ่นระฑาวไนกลางไฟ
บานายนาแลนายไร้ วัตไร้นาให้ลำเหลือ
วาตนเปนผูไหญ่ เปนนายไร้เจ้าอำเพอ
เอาธรัพยเขาให้ลำเหลือ ฟูเขาไฟเผาเปนทุลี
สัตว์นั้นร้อนผผ่าว ดิ้นระด่าวในกลางไฟ
บาปนายนาแลนายไร่ วัดไร่นาให้ล้ำเหลือ
ว่าตนเป็นผู้ใหญ่ เป็นนายไร่เจ้าอำเภอ
เอาทรัพย์เขาให้ล้ำเหลือ ภูเขาไฟเผาเป็นธุลี

เป็นเจ้าปกครองบ้านเมืองตัดสินคดีความลำเอียงเพราะเห็นแก่อามิสสินจ้าง

เรางครางอืดๆ เจ็บปวดนักหน่า ทนเวทนา
อฑักอฑน ฝูงเปรตหมูนี้ เมืออยู่เปนคน
เปนนายคร้องพล เป็นเจ้าบานเมือง
ยอมบังคับความ ไห้เข้าแดนเคือง เปนเจ้าบานเมือง
วาความบมีตรง ผูไฑร้ายธรัพย เรงขมเหงมันลง
บังคับความมีตรง เปนคนลำเอียง
เหนแกสินจาง วาความรายเรียง แตปากแตเสียง
งุบงับตับเสีย ผูไฑร้ายธรัพย คิฑอานไกลเกลี่ย
บันฑาจเสีย ไห้ไฑ้สีนไหม
ร้องครางอืดๆ เจ็บปวดนักหนา ทนเวทนา
อะดักอะคน ฝูงเปรตหมู่นี้ เมื่ออยู่เป็นคน
เป็นนายครองพล เป็นเจ้าบ้านเมือง
ย่อมบังคับความ ให้เข้าแค้นเคือง เป็นเจ้าบ้านเมือง
ว่าความบ่มิตรง ผู้ใดไร้ทรัพย์ เร่งข่มเหงมันลง
บังคับความมิตรง เป็นคนลำเอียง
เห็นแก่สินจ้าง ว่าความรายเรียง แต่ปากแต่เสียง
งุบงับดับเสีย ผู้ใดไร้ทรัพย์ คิดอ่านไกล่เกลี่ย
บรรดาจะเสีย ให้ได้สินไหม

มีใจกรุณาปลดปล่อยข้ารับใช้ทาสาทาสีให้เป็นไทอิสระ

ลางคนไจกรรุณา เปลายทาสาแลทาสรี
สารพันทุกปรการมี ช้าวโลกีทำตามกำลัง
ลางคนใจกรุณา ปล่อยทาสาแลทาสี
สารพันทุกประการมี ชาวโลกีทำตามกำลัง

ไม่คิดแย่งชิงบ้านเมืองของผู้อื่น

เมื่อไทคนท้งหลาย บขวนขวายชึงบ้านเมือง
มีให้รำคานเคือง มีทุลลธรัพยแบงไห้กัน
บอไท้ยุยงท่าน มีไท้ผลานแทงฆ่าฟัน
น่ำไจเปนเทียงทัน ไนกุสลลผลลสีลทาน
เมื่อใดคนทั้งหลาย บ่ขวนขวายซึ่งบ้านเมือง
มิให้รำคาญเคือง มีทุนทรัพย์แบ่งให้กัน
บ่ได้ยุยงท่าน มิได้ผลาญแทงฆ่าฟัน
น้ำใจเป็นเที่ยงธรรม์ ในกุศลผลศีลทาน

3.6 จริยธรรมของพระโพธิสัตว์

พระศรีอาริย์ได้ตอบคำถามของพระมาลัยถึงการทำบุญทำทานของพระองค์จนได้มาเป็นพระศรีอาริย์ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าว่า ต้องทำบุญทำทานสร้างบารมีทำความเพียรมาเป็นเวลา “สิบหกอสงไขย กำไรแสนกัลป์” โดยการบำเพ็ญวิริยาธิกโพธิสมภาร เช่น การให้ทานด้วยเศียร เนตร เนื้อหนัง มังสา โลหิต ศอ บุตร ภรรยา การทำความเพียรและทรมานกาย มีเมตตาแก่สัตว์เพื่อที่จะนำสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นจากอุบาย ซึ่งเป็นจริยธรรมขั้นสูงที่มนุษย์ธรรมดาทั่วไปไม่สามารถจะประพฤติและปฏิบัติได้

เมื่อแรกพระองค์ จกอสร้างกุสลล หวังจไคร้โปรตชน
แลฝูงเทวา ข้าพระองค์บำเพงญ สร้างสมภารมา
ข้าพระรจจรณา บันจงทุกอัน
สิบหกอสงไขย กำไรแสนกัน ปรณีบัศทุกอัน
บันจงแตงทาน ชือวิริยธิ ก โพธิสมภาร
ความเชี้ญเพียนพยาบาน อิ่มเนื้ออิ่มไจ

พระเสียรแหงข้า เปนที่รักษไคร้ ข้าพระตัตเอากไห้
เปนมากเหลือหลาย พระเนตรแหงข้า ฑังตาลูกทราย
ไห้ทานมากมาย พ้นทิคณนา
ถึงเนื่อแลหนัง ทัวทังกายา เชื้อตไห้มากกว่า
พืนพระธรณี โลหิตอันแฑง ทุกแหงกายนี้
สำเรากเอากไห้มี ยิ่งสมุทคณนา
พระสอข้านี้ เปนที่เสนหา ไห้แก่ผู้ปรากฏนา
มากพ้นล้นไจ อีกทังลูกรักษ อันเกิตแต่กาย
ไห้ทานมากมาย พ้นทีคณนา
ไห้ทังเมียรักษ อันร้อมเสนหา แก่ชนผู้ปราฏนา
มากล้นพ้นไป ข้าพระองค์ไท้ไห้ อชฌตติกทานภายไน
จปรมาณบมีไท้ ถึงกับโกฏิกัลป

เมื่อแรกพระองค์ จะก่อสร้างกุศล หวังจะใคร่โปรดชน
แลฝูงเทวา ข้าพระองค์บำเพ็ญ สร้างสมภารมา
ข้าพระรจนา บรรจงทุกอัน
สิบหกอสงไขย กำไรแสนกัลป์ ปฏิบัติทุกอัน
บรรจงแต่งทาน ชื่อวิริยธิ ก โพธิสมภาร
ความเชื่อเพียรพยายาม อิ่มเนื้ออิ่มใจ
พระเศียรแห่งข้า เป็นที่รักใคร่ ข้าพระตัดออกให้
เป็นมากเหลือหลาย พระเนตรแห่งข้า ดั่งตาลูกทราย
ให้ทานมากมาย พ้นที่คณนา
ถึงเนื้อแลหนัง ทั่วทั้งกายา เชือดให้มากกว่า
พื้นพระธรณี โลหิตอันแดง ทุกแห่งกายนี้
สำรอกออกให้มี ยิ่งสมุทรคณนา
พระศอข้านี้ เป็นที่เสน่หา ให้แก่ผู้ปรารถนา
มากพ้นล้นใจ อีกทั้งลูกรัก อันเกิดแต่กาย
ให้ทานมากมาย พ้นที่คณนา
ให้ทั้งเมียรัก อันร่วมเสน่หา แก่ชนผู้ปรารถนา
มากล้นพ้นไป ข้าพระองค์ได้ให้ อัชฌัตติกทานภายใน
จะประมาณบ่มิได้ ถึงกัปโกฏิกัลป์

ผู้ไทไข้แจบ ข้าไท้รักษา ไห้เข้าไห้ย่า
แก่คนทังหลาย เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชญเปรมปราย
ฝูงชนทั้งหลาย บมีเกีตโรคา
ผู้ใดไข้เจ็บ ข้าได้รักษา ให้ข้าวให้ยา
แก่คนทั้งหลาย เมื่อข้าได้ตรัส สรรเพชญเปรมปราย
ฝูงชนทั้งหลาย บ่มิเกิดโรคา

ข้าถวายเข้าน่ำ กับทังยวดยาน ไห้เครื่องเหามหวาน
ฑอกไม้นาๆ เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนพระสาศฑา
ฝูงชนเกีตมา ย่อมล้วนฑีๆ
ข้ารักษข้าไคร้ เปนมีสสไมตรี บอไท้ยายี
เบียตเบียนไครๆ เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชญเลิศไกร
มารกำม์จัตไป เนากจักกระวาพ
ข้าถวายข้าวน้ำ กับทั้งยวดยาน ให้เครื่องหอมหวาน
ดอกไม้นาๆ เมื่อข้าได้ตรัส เป็นพระศาสดา
ฝูงชนเกิดมา ย่อมล้วนดีๆ
ข้ารักข้าใคร่ เป็นมิตรไมตรี บ่ได้ยายี
เบียดเบียนใครๆ เมื่อข้าได้ตรัส สรรเพชญเลิศไกร
มารกำจัดไป นอกจักรวาล

ข้าพระไห้ผ้า ละเอียตเนื่อที่ ทังกว่างทังรี
ด้วยไตสทธา ผู้ไทไท้ไป ฑีไจนักหน่า
เพราะไห้ทานผ้า กว้างยาวตระกาน
ข้าพระให้ผ้า ละเอียดเนื้อดี ทั้งกว้างทั้งรี
ด้วยใจศรัทธา ผู้ใดได้ไป ดีใจนักหนา
เพราะให้ทานผ้า กว้างยาวตระการ

เมื่อข้าไท้ตรัศ สรรเพชญฑาญาณ ฝูงคนพีกาลล
กำจัตเอากไป ข้าไห้ช้างมา รถาอันเลิศไกร
เรื่อเน้ายเรื่อไหญ่ ไห้แก่พระสงฆ

ทาสาทาศรี ไห้ตามจำนง สิงไฑยวตยง
บันจงไห้ทาน เมื่อข้าไท้ตรัศ เปนสาศฑาจารีย
เกีตสุกขสำราญ แก่สัตวเนืองนอง
ข้าจโปรตฝูงสัตว ไห้พ้นจำจอง ชักสัตวทังเผาง
ไห้พ้นทุกขา เมื่อไท้ตรัศเปน พระสีสาศฑา
จโปรตฝูงปรชา ไห้ถึงมคคผลล

เมื่อข้าได้ตรัส สรรเพชดาญาณ ฝูงคนพิการ
กำจัดออกไป ข้าให้ช้างม้า รถาอันเลิศไกร
เรือน้อยเรือใหญ่ ให้แก่พระสงฆ์
ทาสาทาสี ให้ตามจำนง สิ่งใดยวดยง
บรรจงให้ทาน เมื่อข้าได้ตรัส เป็นศาสดาจารย์
เกิดสุขสำราญ แก่สัตว์เนืองนอง
ข้าจะโปรดฝูงสัตว์ ให้พ้นจำลอง ชักสัตว์ทั้งผอง
ให้พ้นทุกขา เมื่อได้ตรัสเป็น พระศรีศาสดา
จะโปรดฝูงประชา ให้ถึงมรรคผล

ข้าไท้ให้ทาน พายในพระกาย มากนักเหลือหลาย
พ้นที่พรรณนา ทังทานพายเนากย พ้นที่อุปปมา
ความเพียนอุสสา ยิ่งล้นพ้นใจ
เวียนตายเวียนเกีต แต่เทียวเท่างไป อยู่สุลาไล
มนุสสโลกา เปนสัตวเทียรจฉาน ทุกสิ่งนาๆ
นรกนานช่า ยิ่งกว่าแสนปี
กธำความเพียนมา อุสสาห์ทังนี้ ด้วยว่าเมตตามี
แก่สัตว์ทังหลาย จหอบสัตวไป ไห้พ้นอะบาย
ทรมานพระกาย สิบหกอสงไขย

ข้าได้ให้ทาน ภายในพระกาย มากนักเหลือหลาย
พ้นที่พรรณนา ทั้งทานภายนอก พ้นที่อุปมา
ความเพียรอุตส่าห์ ยิ่งล้นพ้นใจ

เวียนตายเวียนเกิด แต่เที่ยวท่องไป อยู่สุราลัย
มนุษย์โลกา เป็นสัตว์เดียรัจฉาน ทุกสิ่งนาๆ
นรกนานช้า ยิ่งกว่าแสนปี
กระทำความเพียรมา อุตส่าห์ทั้งนี้ ด้วยว่าเมตตามี
แก่สัตว์ทั้งหลาย จะหอบสัตว์ไป ให้พ้นอบาย
ทรมานพระกาย สิบหกอสงไขย

บทที่ 3
หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้นิยามความหมายของคำว่าหน้าที่และบทบาทเอาไว้ว่า “หน้าที่ น. กิจที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบ” “บทบาท น. การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้” เมื่อนำความหมายของสองคำนี้มารวมเข้าด้วยกัน จึงหมายถึง “กิจที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบตามหน้าที่ที่กำหนดไว้” จากการศึกษาพระมาลัยกลอนสวด พบว่าหน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวดหากยึดตามความหมายข้างต้นจะปรากฏอยู่ 7 ประการ

1. ด้านการให้การศึกษา
2. ด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิต
3. ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม
4. ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ
5. ด้านการปลอบประโลมใจ
6. ด้านสังคมสัมพันธ์
7. ด้านการเผยแพร่วรรณกรรมอื่น

1. ด้านการให้การศึกษา

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยฉบับชาวบ้านหรือพื้นบ้านซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดกาพย์ ในสมัยโบราณนอกจากจะมีหน้าที่และบทบาทโดยตรงด้านประเพณีคือนำไปใช้สวดในงานแต่งงาน ซึ่งต่อมาเปลี่ยนมาใช้สวดเฉพาะงานศพแล้ว พระมาลัยกลอนสวดยังมีหน้าที่และบทบาทที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่กุลบุตรและประชาชนด้วย พระมาลัยกลอนสวดถูกนำไปใช้เป็นแบบฝึกหัดอ่าน ท่องจำ และแปล ดังวัฒนา ณ นคร [1] ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวงสรุปได้ว่า พระมาลัยกลอนสวดในสมัยโบราณใช้สวดในงานแต่งงาน ต่อมานำมาใช้สวดเฉพาะงานศพ แล้วยังนำไปใช้เป็นแบบฝึกหัดอ่านและท่องจำสำหรับกุลบุตรที่ไปเรียนหนังสือที่วัด นอกจากนั้นยังนำไปใช้เป็นแบบฝึกหัดอ่านหัดแปลด้วย

---

[1] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 42
.

อนึ่งการจารหรือบันทึกหรือคัดลอกวรรณกรรมทางศาสนาลงสมุดข่อยหรือใบลานในสมัยโบราณ ซึ่งจารด้วยอักษรขอม บุคคลที่จะนำวรรณกรรมดังกล่าวนี้ไปใช้ก็ต้องผ่านการเรียนรู้หรือศึกษาอักษรขอมมาก่อนเท่านั้น ผู้สวดหรือนักสวดพระมาลัยก็เช่นกันต้องผ่านการศึกษาอักษรขอมมาอย่างดีจนสามารถเขียนอ่านอักษรขอมได้อย่างคล่องแคล่ว ดังชฎาลักษณ์ สรรพานิช[2] ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องพระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ สรุปได้ว่าผู้สวดหรือนักสวดพระมาลัย มักมีอายุ ประมาณ 50 - 70 ปี นักสวดเหล่านี้จะอ่านอักษรขอมได้คล่องมาก เพราะเคยเรียนอักษรขอมมาตั้งแต่เด็กจากพระผู้ใหญ่ เด่นดาว ศิลปานนท์ กล่าวถึงพระมาลัยกลอนสวดเป็นหนังสือฝึกอ่านเบื้องต้นสำหรับพระสงฆ์ เณร และกุลบุตรที่จะศึกษาภาษาบาลีว่า พระมาลัยกลอนสวดใช้เป็นหนังสือฝึกอ่านเบื้องต้นสำหรับพระเณร กุลบุตร ผู้จะศึกษาภาษาบาลี เนื่องจากในอดีตไทยเราใช้อักษรขอมเขียนภาษาบาลี เพราะเชื่อว่าอักษรขอมเป็นอักษรชั้นสูง เป็นอักษรศักดิ์สิทธิ์ผู้จะศึกษาภาษาบาลี อันเป็นหนทางในการศึกษาพระธรรมวินัยในพุทธศาสนา จึงต้องศึกษาอักษรขอม เป็นเบื้องต้น เมื่ออ่าน เขียน หนังสือพระมาลัยกลอนสวดแตกฉานดีแล้วก็เริ่มเรียนภาษาบาลีด้วยอักษรขอมต่อไป การเรียนภาษาบาลีด้วยอักษรขอมมาเลิกในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วยนโยบายชาตินิยม โดยมีคำสั่งให้ยกเลิกใช้อักษรขอมเรียนภาษาบาลี ให้ใช้อักษรไทยเรียนภาษาบาลีแทน ในปี พ.ศ. 2484 การใช้หนังสือมาลัยกลอนสวดเป็นตำราเบื้องต้นในการเรียนอักษรขอมจึงยกเลิกไป[3]

จึงเห็นได้ว่าหน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด จะเข้าไปข้องเกี่ยวทั้งการนำเนื้อหาไปเป็นบทเรียนหรือแบบฝึกหัดในการอ่านของนักเรียนในโรงเรียน และเป็นมูลเหตุให้นักสวดในคณะมาลัยในยุคก่อนต้องเรียนหนังสือขอม หรืออักษรขอมจนสามารถเขียน และอ่านอักษรขอมได้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการอ่านวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดเพื่อการสวด แต่เมื่อวัฒนธรรมด้านการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปหน้าที่และบทบาทการให้การศึกษาก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เมื่อเลิกการเรียนและเขียนภาษาบาลีด้วยอักษรขอมหน้าที่และบทบาทการนำพระมาลัยกลอนสวดไปเป็นแบบฝึกหัดอ่านก็หมดตามหน้าที่ และบทบาทด้านนี้จึงสูญหายไปในยุคหลังนี้

---

[2] ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2524. หน้า 28.

[3] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัย ในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 27.

2. ด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิต

พระมาลัยกลอนสวดเป็นวรรณกรรมทางศาสนา จึงเป็นหน้าที่และบทบาทโดยตรงของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่จะสั่งสอนด้านจริยธรรมแก่ผู้อ่านและผู้ฟัง สุนิตย์ วงศ์พลาย [4] กล่าวว่าพระมาลัยกลอนสวด "เป็นเรื่องที่ใช้ในการอบรมสั่งสอนจริยธรรม และควบคุมจิตใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตลอดมา" วัฒนา ณ นคร [5] กล่าวว่า "แกนเรื่องพระมาลัยคือ เรื่องบาปบุญ แสดงให้เห็นผลของกุศลกรรมและอกุศลกรรม และปก แก้วกาญจน์ ได้สรุปคุณค่าด้านศาสนาจริยธรรมของพระมาลัยกลอนสวดไว้ 3 ประการดังนี้

1. สะท้อนปรัชญาพระพุทธศาสนาเรื่องกฎแห่งกรรม บุญ บาป นรก สวรรค์ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แสดงหลักจริยธรรมของชาวพุทธว่าผู้ทำบาปใดๆ ต่างกรรมต่างวาระ ย่อมได้รับผลแห่งการกระทำหนักเบาตามกรรมตามวาระแห่งตน

2. สะท้อนปรัชญาที่เป็นอุดมคติสูงสุดของพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

3. สะท้อนกลวิธีในการสั่งสอนประชาชนที่เป็นชาวพุทธสองแนวทฤษฎี คือ ทฤษฎีศาสนาของผู้รู้ (Intellectual Religion) และทฤษฎีศาสนาของประชาชน (Popular Religion) ซึ่งกลุ่มแรกเปรียบเหมือนยอดของเจดีย์ ได้แก่คนกลุ่มน้อยผู้มีสติปัญญาสูง การสอนจะมุ่งไปยังอุดมคติสูงสุดของศาสนา คือ พระนิพพาน แต่กลุ่มหลังเปรียบเหมือนเจดีย์ส่วนฐาน ได้แก่ คนส่วนใหญ่ของสังคม ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลวิธีในการสอนต่างกัน วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมุ่งเน้นในการสั่งสอนแก่คนกลุ่มใหญ่ที่เน้นในเรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์ [6]

หน้าที่และบทบาทด้านการสั่งสอนจริยธรรม หากยึดตามสารัตถะด้านจริยธรรม ที่เคยกล่าวแล้วข้างต้น สามารถสรุปความได้ว่า การสอนจริยธรรมแก่บุคคลทั่วไป จะมุ่งสั่งสอนให้คนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการบวชเป็นสงฆ์เป็นชี เพื่อดำรงศาสนาให้สืบเนื่องยั่งยืนต่อไป ให้ทะนุบำรุงศาสนาโดยการเป็นโยมอุปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ ของสงฆ์ ดูแลปัดกวาดวัดวาอาราม สร้างวัด วิหาร โรงธรรม กุฏิ เจดีย์ และสระ หมั่นปฏิบัติธรรม รักษาศีล และถวายจตุปัจจัยแก่สงฆ์ ไม่ประพฤติผิดศีล เช่น เว้นจากการดื่มสุรา เว้นจากการลักแย่งชิง ปล้นทรัพย์ของผู้อื่นเป็นต้น มีสัมมาคารวะ มีวาจากิริยามารยาทที่อ่อนน้อม รู้จักเคารพนบไหว้ผู้อื่น มีใจคอหนักแน่น รู้จักข่มอารมณ์ มีขันติ มีน้ำใจไมตรี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ไม่ทะเลาะไม่ทำร้ายไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น แต่ให้อยู่ร่วมกันและรักกันฉันพี่น้อง มีจิตเมตตากรุณาสงสารร่วมกัน

---

[4] สุนิตย์ วงศ์พลาย. **การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ที่ปรากฏในภาคใต้**. 2532. หน้า 14.

[5] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 60.

[6] ปก แก้วกาญจน์. **การศึกษาและปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องพระมาลัยฉบับวัดจินตาวาสจังหวัดพัทลุง**. 2542. หน้า 12

และรักกันให้พ้นทุกข์ มีจิตเมตตากรุณาสงสาร และคิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ การสั่งสอนจริยธรรมแก่ผู้ปกครอง จะสอนให้มีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง เพื่อหวังสินจ้างในการตัดสินคดีความ ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ขูดรีด เรียกทรัพย์ ราษฎรมาเป็นของตน รู้จักให้รางวัล เจรจาด้วยวาจาที่สุภาพอ่อนหวาน อดกลั้นต่ออารมณ์ ไม่โกรธ ไม่ลงโทษ ไม่คิดอิจฉาริษยาผู้ใต้บังคับบัญชา การสอนจริยธรรมแก่สามี ภรรยา จะสอนให้ครองตนด้วยการมีผัวเดียว เมียเดียว มีความซื่อตรงไม่นอกใจกัน ไม่ทำเสน่ห์ยาแฝดสามีเพื่อให้สามีหลงใหล ไม่แสดงกิริยาแข็งกระด้าง ปากร้ายดุด่าสามี ไม่เคารพสามี ไม่ข่มแหงบังคับให้สามีอยู่ในอำนาจของตน การสอนจริยธรรมแก่บุตร จะสอนให้บุตรมีความกตัญญูต่อบิดามารดา เลี้ยงดูท่านไม่ให้อดยาก เฝ้ารักษาพยาบาลยามป่วยไข้ ไม่ทุบตี ดุด่าท่าน ไม่ล่วงเกินท่านโดยเฉพาะการร่วมเสพกาม การสอนจริยธรรมแก่ศิษย์ จะสอนให้มีความกตัญญูต่อครูอาจารย์ รู้จักปฏิบัติรับใช้ท่าน ช่วยรักษาท่านยามป่วยไข้ ไม่โกรธเกลียดท่าน พระมาลัยกลอนสวดจึงเสมือนมีหน้าที่และบทบาทหลักทีเดียวในด้านการสั่งสอนจริยธรรมแก่ผู้อ่านผู้ฟังและบุคคลในสังคม

หน้าที่และบทบาทด้านการให้คติชีวิต จะแสดงหลักธรรมให้ผู้อ่านผู้ฟังได้ข้อคิดว่า ผู้ใดทำดีจะได้ผลดีตอบแทนดังเทพบุตรนางฟ้าทั้งหลาย ขณะเมื่อเป็นมนุษย์ได้ทำความดีต่าง ๆ นานา เมื่อตายไป ผลแห่งการทำกรรมดีในอดีตชาติได้ส่งผลให้ผู้นั้นไปเกิดบนสรวงสวรรค์เป็นเทพบุตรมีนางฟ้าห้อมล้อมเป็นบริวารมากมาย ในทางตรงกันข้ามผู้ใดทำชั่ว เมื่อตายไปดังไปตกนรกชดใช้กรรมตามแรงแห่งบาปที่ได้กระทำไว้

คติที่เป็นข้อคิดแห่งชีวิตอีกประการหนึ่งที่แสดงไว้ในพระมาลัยกลอนสวด คือ การลืมตัวของมนุษย์ในยุคของศาสดาพระสมณโคดม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศาสนาพุทธเสื่อมสลายไปในที่สุด ผู้คนจะประพฤติผิดในกาม โดยไม่เกรงกลัวและละอายต่อบาป ถึงขั้นบางคนเสพสมกับแม่บังเกิดเกล้า ญาติผู้ใหญ่ พี่น้องแม้กระทั่งลูกที่ตนเลี้ยงมา ประพฤติตนดุจสัตว์เดรัจฉาน หญิงชายแม้ยังเด็กยังเล็กอยู่ได้เสียเป็นผัวเป็นเมียกันแล้ว บาปกรรมดังกล่าวจึงทำให้มนุษย์มีอายุสั้นลง ๆ ลดน้อยถอยลงตามลำดับ จนบั้นปลายแห่งยุคผู้คนต่างฆ่าฟันกันเอง ล้มตายลงทุกหนทุกแห่ง เหลือแต่บุคคลที่หนีไปหลบซ่อนตามถ้ำแล้วรอดตาย กลับมาตั้งสติ หันกลับมาประพฤติประกอบแต่กรรมดี รักษาศีลห้า จำศีลภาวนา ตั้งจำเริญทาน ตั้งอยู่ในธรรม อายุของคนจึงกลับมายาวยืนขึ้นไปจนถึงอสงไขย แต่พอมนุษย์สุขสบายมากเกินไป ก็เกิดลืมตัวลืมตนอีก ประมาท ไม่จำศีล ไม่ภาวนา ผู้คนจึงเกิดไข้ และตายพลัดพรากจากกัน อายุก็เริ่มลดน้อยถอยลงไปอีกทุกวันๆ จนพระศรีอาริย์เสด็จมาโปรด จึงเป็นคติแห่งความประมาทลืมตัวลืมตน จนเกิดทุกข์ เป็นอนิจจังแห่งชีวิต

คติข้อคิดประการสำคัญที่มนุษย์ใฝ่ฝันใฝ่หาอยากมีอยากพบอยากอยู่ ซึ่งโลกแห่งความฝันโลกแห่งจินตนาการ ก็คือ โลกของยุคศาสนาพระศรีอาริย์ที่เชื่อกันว่าผู้คนจะมีแต่ความสุขไพบูลย์ด้วยเงินทอง พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ฝนตกต้องตามฤดูกาล ผู้คนจะรักใคร่สนิทกันดังพี่น้อง มีทรัพย์ก็แบ่งปันให้แก่กัน ผัวเมียอยู่ด้วยกันแบบผัวเดียวเมียเดียว รักใคร่ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ผู้คนไม่แย่งชิงเมือง ไร่นา ช้างม้า ทาสีทาสี ไม่วิวาท ไม่ชิงทรัพย์ ไม่ชิงผัวชิงเมีย ผู้คนไม่เศร้าโศก ไม่มีพยาธิเบียดเบียน ไม่เป็นเรื้อน เกลื้อน ฝี ไม่เป็นอ่าง บ้าใบ้ ค่อมง่อย พิการ ไม่เซ่อส้ม งมงาย การที่มนุษย์ที่ตายไปแล้วจะได้ไปเกิดไปอยู่ในโลกแห่งพระศรีอาริย์ ดังกล่าวนี้พระองค์กล่าวไว้เป็นคติสอนใจว่าจะต้องประกอบแต่กรรมดีในโลกปัจจุบันเสียก่อน ไม่ฆ่าชีตีอาจารย์ ผู้มีศีล อุปัชฌาย์ ไม่เกียจคร้านที่จะฟังธรรม หมั่นใส่บาตร จำศีลภาวนนา บวชเป็นสงฆ์เป็นชีไหว้พระทุกค่ำเช้า สวดมนต์แผ่เมตตา ภาวนาถึงไตรลักษณ์ คือ ทุกขังความเป็นทุกข์ อนิจจังความไม่เที่ยง และอนัตตา ความมิใช่ตัวตน ให้ทาน ให้รางวัลแก่ไพร่พล มีโอวาท อ่อนหวานมีขันติ ไม่หึงสา ไม่ประมาท พวกเขาเหล่านั้นจึงจะไปเกิดในโลกของศาสนาพระศรีอาริย์

คติชีวิตที่สำคัญที่มนุษย์เพียงคนเดียวพึงมีได้ คือการกำเนิดเป็นพระศาสดา ซึ่งพระศรีอาริย์ได้ตรัสตอนสนทนาธรรมกับพระมาลัยว่า กว่าที่พระองค์จะเสด็จมาเป็นศาสดา พระองค์จะต้องสร้างสมภารบารมีเป็นเวลาถึงสิบหกอสงไขย และต้องบำเพ็ญวิริยาธิกโพธิสมภาร ตัดพระเศียรให้เป็นทาน ให้พระเนตรเป็นทานมากกว่าดาวดารา เถือเนื้อแล่หนังเชือดเนื้อตัวเองให้ทานมากกว่าพื้นธรณี สำรอกโลหิตให้ทานมากกว่าน้ำมหาสมุทร ให้ทานลูกทานเมีย ให้ทานทรัพย์สินอาทิ ข้าวน้ำ ผ้า ช้าง ม้า เรือ เหลือคณานับ เป็นการให้ทานในระดับสูงสุดของมนุษย์อันพึงจะมีได้ พระองค์จึงได้มาเสวยพระชาติเป็นพระศรีอาริย์ การสั่งสอนและการให้คติข้อคิดแห่งชีวิตในพระมาลัยกลอนสวดจึงค่อนข้างละเอียดและสมบูรณ์ที่สุดเรื่องหนึ่งในบรรดาวรรณกรรมศาสนาด้วยกัน

หน้าที่และบทบาทด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิตดังที่กล่าวมา เมื่อล่วงเลยมาถึงยุคปัจจุบัน ความนิยมในประเพณีด้านการสวดพระมาลัยในงานศพเสื่อมลงไป มีการปฏิบัติกันน้อยลงจนบางพื้นที่ได้สูญหายไปเลยก็มี บางพื้นที่ยังรักษาไว้บ้าง ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงขนบการสวดหรือการเล่นไปในลักษณะที่ลดการนำเนื้อหาจากวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดมาสวดลงไปมาก เกือบทุกคณะมีการนำเนื้อหาเรื่องพระมาลัยกลอนสวดมาสวดพอเป็นพิธี มักจะนำเนื้อหาจากวรรณกรรมอื่นที่เรียกว่าบทลำนอกมาสวดแทน โอกาสที่การสวดพระมาลัยจะได้ทำหน้าที่และบทบาทด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิตอย่างยุคโบราณ จึงลดน้อยลงไป ดังที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

3. ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยจะมีความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ มาตั้งแต่โบราณ เช่น ประเพณีการแต่งงาน การตายหรืองานศพ และการเทศน์มหาชาติ เสฐียรโกเศศ[7] ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับประเพณีการแต่งงานสมัยโบราณในประเพณีการแต่งงานบ่าวสาวของไทยสรุปความได้ว่า ตามประเพณีเดิมของไทยจะไม่ส่งตัวเจ้าสาวในวันแต่ง จะต้องรอจนกว่าจะถึงฤกษ์วันเรียงหมอน ซึ่งบางทีก็คือ จากวันแต่งไปอีกหลายวัน ระหว่างนี้เจ้าบ่าวจะต้องนอนเฝ้าหออยู่คนเดียว ในตอนค่ำฝ่ายเจ้าสาวจะส่งผ้านุ่งมาให้ผืนหนึ่ง เพื่อจะได้ผลัดนุ่งนอนเฝ้าหอ เจ้าบ่าวอาจนอนเฝ้าหอเป็นเวลา 3 – 7 คืนหรือนานกว่านั้น ซึ่งจะขึ้นอยู่กับฤกษ์ ในช่วงระยะเวลาที่เจ้าบ่าวนอนเฝ้าหอนั้น บิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวช่วยกันจัดหาบัณฑิตฝ่ายละ 2 คน มาสวดมาลัยสูตรให้เจ้าบ่าวฟัง การสวด สวดเป็นทำนองต่าง ๆ อย่างโอดครวญ โหยหวน เป็นที่นิยมกันว่าไพเราะน่าฟัง การสวดมาลัยสูตรนี้มีข้อความเป็นคำสั่งสอนเจ้าบ่าวให้ประพฤติกิริยามารยาทและวาจาน้ำใจให้งามบริสุทธิ์ รู้บาป บุญ คุณ โทษ ต่อมามีการเปลี่ยนไปใช้สวดในงานศพ เปลื้อง ณ นคร[8] ได้กล่าวไว้ว่า “พระมาลัยสูตรนี้นับถือกันว่าเป็นที่มีสิริมงคลเช่นเดียวกับเรื่องมหาเวสสันดรชาดก เดิมเรื่องพระมาลัยนี้ใช้สวดในพิธีแต่งงานตอนเจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอ ต่อมาใช้สวดหน้าศพด้วย แต่สมัยนี้ได้เสื่อมความนิยมไปแล้ว”

พระยาอนุมานราชธน[9] ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า “ได้ทราบว่าในชนบทบางแห่งสวดมาลัยก็มีแปลกอยู่เพราะทราบว่าการสวดมาลัยเข้าใช้ในงานขึ้นหอ เป็นการสั่งสอนบอกบาปบุญให้แก่เจ้าบ่าวผู้เฝ้าหอ ที่เอามาใช้สวดเป็นสวดศพเพราะอะไรไม่ทราบชัด ลางทีก็สวดเล่นตลกคะนอง สำหรับทำนองซึ่งคิดอีกทางหนึ่งอย่างมีละครตลกเพื่อประสงค์เฮฮาครึกครื้นจัดเข้าเป็นพวกเฝ้าศพได้”

อุดม หนูทอง[10] ก็ได้กล่าวไว้ว่า “การสวดมาลัยเป็นการละเล่นในงานศพทำนองเดียวกับที่ภาคกลางเรียกว่า สวดคฤหัสถ์ ส่วนใหญ่เล่นหลังเสร็จพิธีสงฆ์ แต่มีเหมือนกันที่คั่นระหว่างการสวดพระอภิธรรม และจะเล่นเฉพาะตอนกลางคืนเท่านั้น วัตถุประสงค์ในการเล่นเพื่อโดยมิให้งานศพเหงาเศร้าจนเกินไป และเป็นวิธีดึงคนอยู่เฝ้าศพจนรุ่งสว่าง”

---

[7] เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). **ประเพณีเรื่องแต่งงาน บ่าวสาวของไทย**. 2514. หน้า 267.

[8] เปลื้อง ณ นคร. **ประวัติวรรณคดีไทย สำหรับนักศึกษา**. 2510. หน้า 173.

[9] เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). **ประเพณีเนื่องในการเกิดและประเพณีเนื่องในการตาย**. 2505. หน้า 199.

[10] อุดม หนูทอง. “สวดมาลัย”. **ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 16**. หน้า 7822 – 7825.

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ [11] กล่าวถึงการสวดมาลัยหรือว่ามาลัยในวรรณกรรมท้องถิ่นภูเก็ตสรุปความได้ว่า การสวดมาลัยหรือว่ามาลัยเป็นการนำเรื่องพระมาลัยมาสวดในงานศพเพื่อให้ญาติพี่น้องได้คลายจากทุกข์ หายโศกเศร้าจากการสูญเสียผู้ที่ตายจากไปและเพื่อให้ผู้สวดอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพได้นาน ๆ

ปราณี ศรีทอง [12] และคนอื่นๆ ได้กล่าวถึงการสวดมาลัยของชาวสุราษฎร์ธานี สรุปความได้ว่า การสวดมาลัยจะสวดกันตอนกลางคืน หลังจากการสวดพระอภิธรรมแล้ว อาจใช้พระสวดก็ได้ แต่ไม่ค่อยนิยมให้ฆราวาสเป็นผู้สวดจะสวดกันไปตลอดคืน ปัจจุบันการสวดมาลัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานียังคงนิยมสวดกันในอำเภอไชยา การสวดในสมัยก่อนต้องนำตู้ที่ใส่หนังสือพระมาลัยซึ่งจารด้วยอักษรขอมมาไว้ในงานศพด้วย สมัยต่อมาไม่ค่อยมีการนำตู้ที่ใส่หนังสือพระมาลัยมาด้วยเห็นเป็นเรื่องลำบาก และเปลี่ยนมาจดเป็นอักษรไทยแทนแล้วนำมาสวดกัน

ดรุณี คำเจริญ [13] ได้กล่าวถึงพระมาลัยกลอนสวดที่ใช้สวดในพิธีต่างๆ ว่า “แต่เรื่องพระมาลัยสามารถเข้าถึงชาวบ้านได้มากกว่า เพราะนอกจากจะใช้เทศน์แล้ว เรื่องพระมาลัยยังมีการนำมาสวดในพิธีต่างๆ เช่น พิธีแต่งงานตอนเจ้าบ่าวนอนเฝ้าหอ และใช้สวดหน้าศพ”

เจษฎ์ ปรีชานนท์ [14] ได้กล่าวถึงการสวดพระมาลัย ทำนองเกี่ยวกับคนอื่นๆ สรุปความได้ว่า สมัยกรุงศรีอยุธยามีการนำพระมาลัยกลอนสวดไปใช้สวดให้เจ้าบ่าวฟังตอนเจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอรอฤกษ์การส่งตัวเจ้าสาวอยู่ การหาฤกษ์แต่งงานให้ได้ฤกษ์ยกขันหมาก ฤกษ์รดน้ำ ฤกษ์เรียงหมอนอยู่ใกล้กัน หาได้ยากมาก บางครั้งฤกษ์ยกขันหมากกับฤกษ์เรียงหมอนห่างกันมาก อาจจะตั้งสามสี่เดือนก็มี เมื่อเจ้าบ่าวต้องไปนอนเฝ้าหออยู่คนเดียวก็ดูเปล่าเปลี่ยวหว้าเหว่ ฝ่ายเจ้าบ่าวเจ้าสาวจึงจัดบัณฑิตที่อ่านอักษรขอมได้ฝ่ายละสองคนไปสวดพระมาลัยกลอนสวดให้เจ้าบ่าวฟัง การสวดต้องสวดตามทำนองที่ระบุไว้ในคัมภีร์ด้วยด้วย เพื่อเจ้าบ่าวจะได้ประพฤติตนในทางกุศล ประเพณีนี้ครั้นล่วงมาในสมัยรัตนโกสินทร์ได้เสื่อมไป กลายไปใช้สวดศพให้ผีและคนเฝ้าผีฟังก่อนจะสวดพระมาลัยจะสวดพระอภิธรรมก่อน จะสวดกันตั้งแต่หัวค่ำจนถึงเที่ยงคืนตีสามบางแห่งก็สว่าง

---

[11] สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. **วรรณกรรมท้องถิ่นภูเก็ต**. 2534 . หน้า 171- 172.

[12] ปราณี ศรีทองและคนอื่น ๆ **.ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี**. 2526. หน้า 88 -89.

[13] ดรุณี ดำเจริญ. **การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. 2537. หน้า 7.

[14] เจษฎ์ ปรีชานนท์. **พระมาลัยกลอนสวด**. 2522. หน้า 10 - 11.

อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [15] ได้กล่าวถึงประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปความได้ว่า ชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะเรียกการสวดพระมาลัยอย่างสั้นๆ ว่า “สวดมาลัย” เช่นเดียวกับในจังหวัดอื่นๆ ของภาคใต้ การสวดพระมาลัยในท้องถิ่นนี้ไม่พบหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในอำเภอไชยา จับความได้ว่าน่าจะมีมาเป็นเวลาร้อยๆ ปีแล้ว จะสวดเฉพาะในงานศพไม่นิยมสวดในงานอื่นๆ โดยเฉพาะงานมงคลเป็นอันขาด มีการเล่าต่อ ๆ กันมาว่าเดิมพระสงฆ์เป็นผู้สวด โดยสวดตามบทสวดที่เรียบเรียงไว้ในสมุดข่อย หรือสมุดไทย บทสวดที่เรียบเรียงไว้นี้เรียกว่า “หนังสือมาลัย” หรือ “พระมาลัยคำสวด” พระสงฆ์จะสวดบทมาลัยหลังจากสวดมนต์แล้ว พระผู้สวดมีจำนวน 4 รูป เรียกว่า 1 เตียง ใช้ตาลปัตรบังหน้าในขณะสวด พระที่สวดมาลัยต้องมีความชำนาญในการสวดโดยต้องฝึกหัดสวดเฉพาะ และยึดเอาเรื่องพระมาลัยมาสวดเท่านั้น

โดยสรุปพระมาลัยกลอนสวดจึงมีความสัมพันธ์กับประเพณี ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตอยู่ 2 ประเพณี คือประเพณีการแต่งงานซึ่งนิยมกระทำหรือจัดสวดกันในยุคโบราณ เพื่อวัตถุประสงค์มิให้เจ้าบ่าวอยู่เปล่าเปลี่ยวว้าเหว่ขณะเมื่อไปนอนเฝ้าหอ และประเพณีการตายหรืองานศพซึ่งได้เปลี่ยนแปลงจากประเพณีแต่งงานมาเป็นประเพณีนี้ในภายหลัง โดยเปลี่ยนวัตถุประสงค์ไปเพื่อให้ผู้สวดและผู้ฟังอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพไม่ให้เหงา ช่วยคลายทุกข์โศกที่ต้องสูญเสียผู้เป็นที่รักของครอบครัวไป

ความสัมพันธ์ของพระมาลัยกลอนสวด กับประเพณีการตายหรืองานศพนอกจากจะสัมพันธ์กันโดยตรงในศาสนาพุทธนิกายหินยานแล้วในนิกายมหายาน ซึ่งนิยมนับถือกันในประเทศจีน ญี่ปุ่น และเวียดนาม ก็มีความสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน ดังเช่น เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป [16] ได้กล่าวไว้ในลัทธิของเพื่อน สรุปความได้ว่า พระโพธิสัตว์องค์หนึ่งซึ่งเป็นที่นับถือกันมากในประเทศจีนพระนามว่า “พระกษิติครรภ” เชื่อกันว่าเป็นองค์เดียวกับพระมาลัยของฝ่ายเถรวาท และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานศพ อีกทั้งยังช่วยดับทุกข์ร้อนของผู้ที่ถูกทรมานอยู่ในนรกด้วยเช่นเดียวกับพระมาลัย ในพิธีการสวดกงเต็กของงานศพชาวจีน จะมีการสวดอ้อนวอนบูชาพระกษิติครรภให้มาเป็นประธานในพิธีพระองค์หนึ่งด้วย ในบริเวณหรือมณฑลพิธีจะมีฉากรูปพระองค์ประดิษฐานอยู่บนโต๊ะบูชา โต๊ะหนึ่ง รูปลักษณะของพระองค์เป็นหลวงจีนหนุ่ม

---

[15] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาว อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. 2538. หน้า 35-37.

[16] เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป . **ลัทธิของเพื่อนภาค 1**. อ้างถึงในวัฒนา ณ นคร, **“ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง”**. 2526 . หน้า 21.

ทรงกรอบหน้าเป็นรูปคล้ายใบไม้หัวแฉกอันเป็นเครื่องหมายประดับของพระโพธิสัตว์ ทรงเสือหรือสิงโตเป็นพาหนะเสด็จประทับเหนือแท่นที่คล้ายบุษบก

ปัจจุบันในบางพื้นที่ได้แก่ จังหวัดชลบุรี สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวดที่สัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง จากการศึกษาวิจัยของปรมินทร์ จารุวร [17] เรื่อง “พลวัดของการสวดอ่านวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย : การศึกษาเปรียบเทียบสวดพระมาลัยที่จังหวัดกาญจนบุรี และชลบุรี” พบว่าโอกาสของการสวดพระมาลัยไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพที่ต้องสวดแต่เฉพาะในงานศพแต่อย่างใด สามารถสวดได้ทุกวันเวลา วัตถุประสงค์ของประเพณีการสวดพระมาลัยก็ไม่ได้มุ่งสอนให้ผู้สวด และผู้ฟังรู้จักบาปบุญคุณโทษโดยตรงเพียงประการเดียว แต่มีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะบุคคล ที่อาจต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี แก้บนสะเดาะเคราะห์ ไล่ผีต่างๆ แก้ปัญหาชีวิต หรือขอบุตร เป็นต้น รูปแบบและขนบของการสวดก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งผู้สวด ผู้ฟัง ทำนองสวด และธรรมเนียมปฏิบัติ ผู้สวดไม่ใช่นักสวดที่ผ่านการฝึกสวดมาโดยตรง คนทุกเพศทุกวัยสามารถสวดพระมาลัยได้หมด แต่ต้องถือศีล 5 เป็นอย่างน้อย ต้องนุ่งขาวห่มขาว ผู้ฟังเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน อาจเป็นองค์เทพ ผี เจ้ากรรมนายเวร หรืออัปเปตญาติของผู้สวด ธรรมเนียมปฏิบัติต้องสวดพระมาลัยให้จบภายใน 1 วัน ทำนองสวดจะเปล่งเสียงอย่างไรก็ได้ ส่วนมากจะสวดหรืออ่านเป็นทำนองร้อยแก้ว ขั้นตอนของพิธีกรรมก็เปลี่ยนแปลงไป เริ่มด้วยผู้สวดจุดธูป 9 ดอกไหว้พระประธานในอุโบสถ สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น อีก 9 ดอกไหว้พระธาตุที่อยู่นอกพระอุโบสถ ผู้สวดกล่าวนโม 3 จบ สวดสัคเค (สวดชุมนุมเทวดา) กล่าวคำอัญเชิญภาษาไทยและกล่าวคำสวดพระมาลัย แล้วจึงเริ่มสวดพระมาลัยตามเนื้อความในหนังสือ หรือคัมภีร์สวดพระมาลัย ฉบับ ส.ธรรมภักดี เมื่อสวดพระมาลัยจบ ผู้สวดจะกรวดน้ำพร้อมกล่าวบทกรวดน้ำ อิมานิ แล้วสวดต่อด้วยบทกรวดน้ำของสำนักสงฆ์ถ้ำแม่น หลังจากสวดบทกรวดน้ำแล้ว ผู้สวดจะจุดธูป 16 ดอกไปปักที่กระถางธูปใต้ต้นไม้ใหญ่หน้าอุโบสถ ก่อนปักธูปต้องสวดบทสังเคอีก จึงเป็นอันเสร็จพิธีกรรม

การสวดพระมาลัย นอกจากมีความสัมพันธ์กับการแต่งงานและงานศพดังกล่าวมาแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับประเพณีการเทศน์มหาชาติในบางภูมิภาคของไทย ได้แก่ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังชฎาลักษณ์ สรรพานิช[18] ได้กล่าวไว้ในพระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ว่า ภาคกลางนิยมสวดในงานศพ ภาคใต้มีการแสดงเรื่องพระมาลัยหน้าศพด้วยเหมือนกัน ภาคตะวันออกและภาคเหนือมีประเพณีการเทศนา พระมาลัยสูตรก่อนการเทศนามหาชาติ

---

[17] ปรมินทร์ จารุวร . “เมื่อไม่สวดพระมาลัยในงานศพ : ความเปลี่ยนแปลงของการสวดพระมาลัยในสังคมไทย ,” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย** . ปีที่ 24 (ธันวาคม 2550) : หน้า 297 – 342 .

[18] ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2524. หน้า 25.

ส่วนทางภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยไม่ปรากฏว่ามีประเพณีการเทศนาเรื่องพระมาลัยก่อนการเทศนาเวสสันดรชาดก คงมีประเพณีนิยมเพียงการสวดพระมาลัยในพิธีแต่งงานแล้วเลื่อนแต่งมาเป็นการสวดในพิธีศพเท่านั้น

สุภาพร มากแจ้ง ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการสวดพระมาลัยกับประเพณีการเทศน์มหาชาติไว้ว่า ประเพณีเรื่องการเทศนามหาชาติที่จะเริ่มต้นด้วยการเทศนาเรื่องพระ มาลัยก่อนเทศนาพระเวสสันดรชาดกนี้ เป็นประเพณีที่ตรงกันกับประเพณีการฟังธรรมมหาชาติของลานนาไทย และการทำบุญพระเวสในภาคอีสานและประเทศลาว ข้อแตกต่างถึงจะมีบ้างก็เป็นเรื่องเวลาทางลานนาไทยทำในเดือนยี่เพ็ง (เดือนสิบสองเพ็ญ) และทำเพียง 2 วัน คือ วันขึ้น 14 ค่ำ มีการเทศนาเรื่องพระมาลัย และขึ้น 15 ค่ำ เทศนาเวสสันดรชาดก ส่วนการเทศนาธรรมจักกัปวัตนสูตรในวันแรม 1 ค่ำนั้นไม่มีการเอาบุญพระเวสสันดรทาง ภาคอีสานและประเทศลาวนั้น เป็นทำนองเดียวกัน คือนิยมทำในเดือน 4 แต่ไม่กำหนดวันขึ้นแรมที่แน่นอนแล้วแต่จะตกลงกันเป็นคราวๆ ไป การทำพิธีทำเป็น 2 วันเหมือนทาง ลานนา โดยวันต้นมีการเทศนา “มาลัยหมื่นมาลัยแสน” วันที่ 2 เทศนาเวสสันดรชาดก เป็นอันเสร็จพิธี [19]

อรอนงค์ พัดพาดี [20] ได้กล่าวไว้ว่าพระมาลัยมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติ หรือแต่งขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กันกับเทศน์มหาชาติ ดังที่มีธรรมเนียมการเทศน์พระมาลัยก่อนการเทศน์มหาชาติในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และในประเทศใกล้เคียง เช่น ประเทศพม่า ประเทศลาวนั้นมีการเทศน์พระมาลัยก่อนจะมีเทศน์มหาชาติ 1 วัน

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย นอกจากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประเพณีแต่งงาน ประเพณีการตายหรืองานศพ และประเพณีการเทศน์มหาชาติแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับประเพณีอื่นๆ อีก เช่น ประเพณีการทำบุญตักบาตร และประเพณีการให้ผู้ตายถือกรวยดอกไม้ ดังวัฒนา ณ นคร [21] ได้กล่าวถึงประเพณีการทำบุญตักบาตรว่า การทำบุญตักบาตรของคนโบราณบางคนได้รับอิทธิพลของความเชื่อ จากวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย โดยเชื่อกันว่าวิธีการที่คนเป็นจะติดต่อกับคนตายได้คือ ผู้ตายสามารถรับผลบุญหรือสิ่งของที่ผู้อื่นอุทิศให้ โดยผ่านตัวกลาง คือ พระ และอานิสงส์นั้นสามารถบรรเทาความเดือดร้อนได้ด้วย การทำบุญตักบาตรแก่พระสงฆ์เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์เป็นเทพบุตร และยังเป็นปัจจัยทำให้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์

---

[19] สุภาพร มากแจ้ง. **มาเลยฺยเทวตฺเถรวตฺถุ : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2521. หน้า 34 – 35.

[20] อรอนงค์ พัดพาดี. **พระนิพนธ์ประเภทคำหลวงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์**. 2522. หน้า 48.

[21] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัย ในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 143 - 144.

ก่อนทำบุญใส่บาตรให้ยกขันข้าวขึ้นจบ แล้วกล่าวคำอธิฐานตั้งความประสงค์เพื่อให้เกิดทันศาสนาพระศรีอาริย์ ส่วนประเพณีการให้ผู้ตายถือกรวยดอกไม้ ได้กล่าวไว้ ว่ามาจากความเชื่อที่ได้รับจากวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยเช่นกัน โดยได้จากคำเล่าของชาวบ้าน ประเพณีดังกล่าวมีทั้งในพระราชสำนักและพิธีของสามัญชน เมื่อคนเจ็บใกล้ตายญาติพี่น้องจะนำดอกไม้ ธูป เทียน บรรจุกรวยใบตองให้คนเจ็บ ถือพนมไว้ เพื่อตั้งสติให้นำกรวยดอกไม้นั้นไปบูชาพระเจดีย์ จุฬามณีบนสวรรค์ และจะได้บูชาพระศรีอาริยเมตไตรยด้วย คือ กำหนดจิตไปสู่สุคติภูมิ เมื่อดับจิตตราสังศพเสร็จแล้วก็นำกรวยใบตองใส่ดอกไม้ เทียนอย่างละ 1 เล่ม บางแห่งใส่หมากพลูลงไปด้วย

ในด้านความสัมพันธ์กับพิธีกรรมจะเห็นได้จากขั้นตอนของการสวดมาลัย ก่อนจะสวดมาลัยจะมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับพิธีกรรมเสมอ ได้แก่ การไหว้ครู ดรุณี คำเจริญ [22] กล่าวถึงการสวดพระมาลัยในการศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ว่าจะเริ่มต้นด้วยการสวดบทนโม เรียกว่า ตั้งนโม 3 จบ เพื่อไหว้ครู เป็นการสวดทำนองหรือเรียกว่า “หนก” เมื่อว่านโมเป็นภาษาบาลี 3 จบ จะว่าต่อด้วยบทร้อยกรองอันเป็นบทเริ่มต้นของพระมาลัยกลอนสวดว่า

ข้าขอไหว้พระเจ้าผู้เลิศไตรภพ ข้าพเจ้าจะขอนบพระนวโลกอุดร
ข้าขอถวายประนมพระสงฆ์บวร จะแปลตามคำสอนพระเถรผู้ชื่อว่ามาลัย
ข้าขอระงับใจบาปอันหนักหน่วง สรรพพยาธิทั้งปวงอย่าได้มาผลาญ
ข้าขอทรงธรรมอันแกล้วหาญ จงลุถึงนิพพานชื่อว่าความผิดอย่าได้มีเลย

อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [23] ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสวดพระมาลัยที่เกี่ยวกับพิธีกรรมจะมีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นทำพิธีไหว้ครู เจ้าภาพจะเตรียมสิ่งของให้คณะมาลัยเพื่อประกอบพิธีไหว้ครู อันมีเทียน 1 เล่ม ธูป 3 ดอก พานใส่หมาก พลู บุหรี่ ดอกไม้ และเหล้า 1 ขวด หัวหน้าคณะมาลัยจะเป็นผู้จุดธูป เทียน รินเหล้าใส่จอก แล้วบอกชื่อครูมาลัย คณะมาลัยคนอื่นๆ จะนั่งรอขณะหัวหน้าคณะจุดธูปเทียนรินเหล้า และบอกชื่อครูด้วยอาการสงบและสำรวม แล้วต่อด้วยขั้นตั้งนโม จะว่า 3 จบ แล้วขั้นสวดไหว้ครู จะกล่าวบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา และครูอาจารย์

---

[22] ดรุณี คำเจริญ. **การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. 2537. หน้า 182.

[23] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาว อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. 2538. หน้า 35-37.

ปรมินทร์ จารุวร[24] ได้กล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวกับพิธีกรรมในการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำเม่น จังหวัดชลบุรี สรุปความได้ว่า ในขั้นตอนของการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำเม่น จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นตอน จะมีพิธีกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการจุดธูปไหว้พระประธานในอุโบสถ ขั้นตอนที่ 2 เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการสวดบทไหว้ครู คือ การตั้งนโม 3 จบ และสวดบทสัคเค หรือบทชุมนุมเทวดา ขั้นตอนที่ 4 เมื่อสวดพระมาลัยจบเนื้อความแล้ว จะนำพิธีกรรมกรวดน้ำเพื่ออธิษฐานอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ที่ตนสวดพระมาลัยให้ และขั้นตอนที่ 5 เป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการจุดธูปไหว้พระแม่ธรณี เพื่อเป็นการฝากพระแม่ธรณีให้นำกุศลผลบุญไปส่งยังผู้ที่เราสวดอุทิศให้ ก่อนปักธูปที่กระถางธูปใต้ต้นไม้ใหญ่หน้าพระอุโบสถต้องสวดบทสัคเคอีกครั้ง

กล่าวโดยสรุป พระมาลัยกลอนสวดจะเข้าไปทำหน้าที่และมีบทบาทในประเพณีการแต่งงานก่อน ตอ่มาเปลี่ยนมาเป็นประเพณีงานศพ ปัจจุบันในบางพื้นที่ได้เปลี่ยนหน้าที่และบทบาทไปอย่างสิ้นเชิง เพราะไม่ได้ข้องเกี่ยวกับประเพณีงานศพแต่อย่างใด ขนบธรรมเนียมในการสวดก็เปลี่ยนแปลงไปจากขนบธรรมเนียมเดิมมาก ดังเช่นการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำเม่น จังหวัดชลบุรี ส่วนพิธีกรรมพบว่าไม่ว่าจะทำหน้าที่และบทบาทเช่นไร การสวดพระมาลัยยังคงมีพิธีกรรมอยู่ในขั้นตอนของการสวดเสมอ อาจมีการปรับเปลี่ยนและแตกต่างกันไปตามคตินิยมของผู้ประกอบกิจกรรมแต่ละกลุ่มเท่านั้น

4. ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ

พระมาลัยกลอนสวดมีวัตถุประสงค์ในการแต่ง คือ เพื่ออ่านฟังจำไว้สั่งสอนใจ และเพื่อใช้สวด จากวัตถุประสงค์ประการหลังทำให้การแต่งต้องเลือกคำประพันธ์ที่จะนำไปใช้แต่งให้เหมาะสมและสอดรับกับทำนองสวดตามไปด้วย การเลือกคำประพันธ์ในการแต่งให้สอดรับกับทำนอง จึงเป็นหน้าที่และบทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างพระมาลัยกลอนสวดกับศิลปะในแง่ คีตศิลป์ วัฒนา ณ นคร ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการแต่งพระมาลัยกลอนสวดหรือพระมาลัยฉบับวรรณกรรมพื้นบ้านว่า เรื่องพระมาลัยฉบับวรรณกรรมพื้นบ้านระบุวัตถุประสงค์ของการแต่งว่า เพื่อประโยชน์ในการ “ฟังจำไว้สั่งสอนใจ” ดังนั้นเนื้อเรื่องที่ใช้จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม คือเรื่องทางศาสนา รูปแบบงานเขียนที่เหมาะกับเนื้อเรื่องทางศาสนา อาจจะใช้กลอน ร่าย กาพย์ หรือลิลิตซึ่งรวมคำประพันธ์หลายอย่างเข้าด้วยกัน คำประพันธ์ประเภทฉันท์ล้วนๆ ไม่เหมาะกับเนื้อเรื่อง เพราะวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้อีกอย่างหนึ่งคือ ใช้สวดและนำไปสวดลำนำ

---

[24] ปรมินทร์ จารุวร . “เมื่อไม่สวดพระมาลัยในงานศพ : ความเปลี่ยนแปลงของการสสวดพระมาลัยในสังคมไทย ,” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. ปีที่ 24 (ธันวาคม 2550) : หน้า 297 – 342 .

รูปแบบคำประพันธ์ประเภทฉันท์ไม่เหมาะกับการสวดลำนำ เนื่องจากมีครุ ลหุแพรวพราว ลีลาจังหวะไม่สม่ำเสมอ จังหวะที่เหมาะแก่การสวดคือ จังหวะเรียบๆ ดังนั้นจึงเหมาะกับรูปแบบคำประพันธ์ประเภทกาพย์และฉันท์ลำนำ ส่วนฉบับวรรณคดีนั้นใช้ร่ายยาวกึ่งร่ายสุภาพเหมาะแก่ทำนองสวด และเหมาะแก่การพรรณนาความจำนวนมาก และที่สำคัญคือเหมาะแก่การฟังเพราะมีลีลาสม่ำเสมอ [25]

วัฒนา ณ นคร[26] ยังกล่าวอีกว่า “สาเหตุที่กวีนิยมใช้กาพย์ทั้ง 3 ชนิดนี้แต่งหนังสือสวดเพราะแต่งง่าย และใช้ขับลำนำได้นั่นเอง นอกจากยังมีจังหวะสม่ำเสมอ เช่น กาพย์ยานี แบ่งจังหวะการอ่านวรรคหน้าเป็น 2 ช่วง วรรคหลัง 2 ช่วง”

จากการเหตุผลดังกล่าวมานี้ พระมาลัยกลอนสวดจึงมีหน้าที่และบทบาทอีกประการหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์กับศิลปะ แขนงคีตศิลป์ ผู้ประพันธ์ต้องเลือกใช้คำประพันธ์ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์การใช้ ที่ประสงค์จะนำวรรณกรรมเรื่องนี้ไปใช้สวด การเลือกคำประพันธ์ชนิดกาพย์ต่างๆ มาแต่งจึงต้องสอดคล้องสอดรับกับลีลาจังหวะและท่วงทำนอง

พระมาลัยกลอนสวดมีการใช้ทำนองสวดหลายชนิด แต่ละชนิดจะมีลีลาจังหวะที่แตกต่างกันไป และมักเข้ากับเนื้อความด้วย ดังวัฒนา ณ นคร ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อพิจารณาทำนองสวดกับลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้พบว่า นิยมใช้กาพย์ ยานีและกาพย์สุรางคณางค์ 32 เป็นส่วนมาก เพราะกาพย์ทั้ง 2 ชนิดนี้กวีมักใช้กับบทบรรยายหรือพรรณนาความและมักมีเนื้อความเด่น เช่น บทพรรณนาความทุกข์ทรมานของสัตว์นรกแต่งด้วยกาพย์ยานี สวดทำนองตลิงท่องติง ซึ่งมีจังหวะช้าๆ เวลาสวดผู้สวดจะลากเสียงยาว และหยุดจังหวะ เมื่อต้องการเน้นความและเพิ่มเติมสร้อยคำ แสดงอาการเจ็บปวด เนื่องจากการสวดพระมาลัยมีผู้สวด 4 คน ดังนั้นเมื่อถึงบทร้องสร้อยคำมักใช้การประสานเสียง ทำให้ผู้ฟังดูน่ากลัว [27]

สำหรับท่วงทำนองในการสวดพระมาลัยจะมีชื่อเรียกเฉพาะและจะใช้กับคำประพันธ์หรือกาพย์ที่แตกต่างกันไป แต่ละภูมิภาคอาจมีทำนองสวดที่แตกต่างออกไปก็ได้ ดังเช่นดรุณี คำเจริญ [28] ได้เปรียบเทียบทำนองสวดเอาไว้ว่า ทำนองสวดที่ปรากฏในหนังสือพระมาลัยทั้ง 2 ฉบับจะเขียนไว้ตอนท้ายของคำประพันธ์เพื่อบอกทำนองของคำประพันธ์ที่จะสวดในตอนต่อไป หนังสือพระมาลัยทั้ง 2 ฉบับมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในด้านการเรียกชื่อบางชื่อ แต่ทำนองสวดยังคงเป็นแบบเดียวกันดังนี้

---

[25] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง** . 2526 . หน้า 93.

[26] เรื่องเดียวกัน. หน้า 93.

[27] เรื่องเดียวกัน. หน้า 96.

[28] ดรุณี คำเจริญ **. การศึกษาเรื่องพระมาลัยใน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. 2537 . หน้า 43 – 44 .

หนังสือพระมาลัยฉบับวัดคูขุด มีทำนองสวด 6 ทำนองคือ

1. ฉันท์ ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ยานี 11
2. ราบ ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์คล้ายกลอน 4
3. เชิด ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ฉบัง 16
4. มังกร ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์สุรางคนางค์ 28
5. วสันต์ ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์ที่คล้ายกับกาพย์ฉบัง 16
6. เอกบท ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์คล้ายกลอน 6

หนังสือพระมาลัยฉบับวัดพะโคะ มีทำนองสวด 6 ทำนอง แต่ใช้ชื่อ 10 ชนิด คือ

1. ฉันท์ ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ยานี 11
2. ราบ ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์คล้ายกลอน 4
3. ราบปา ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์คล้ายกลอน 4
4. ราบรน ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์คล้ายกลอน 4
5. เชิด ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ฉบัง 16
6. เชิดฉิ่ง ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ฉบัง 16
7. เชิดนอก ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ฉบัง 16
8. มังกร ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์สุรางคนางค์ 28
9. วสันต์ ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์ที่คล้ายกับกาพย์ฉบัง 16
10. เอกบท ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์คล้ายกลอน 6

ชฎาลักษณ์ สรรพานิช[29] ได้กล่าวถึงทำนองของพระมาลัยที่อำเภอเมืองแกลง จังหวัดระยอง สรุปความว่าจะใช้ทำนองฉันท์ 8 บท ได้แก่ ฉันท์ มี 2 ทำนองย่อย คือทำนองฉันท์พิเศษ กับทำนองฉันท์ธรรมดา, ราบ, เชิด, เปรตสั่ง, ธรรมนี้, เอกบต, มังกร และวสันต์ แต่ละทำนองจะไม่เหมือนกันนัก บางทำนองจะมีจังหวะช้า เช่นเปรตสั่ง และธรรมนี้ บางทำนองจะมีจังหวะเร็ว เช่นเชิด แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นทำนองที่ฟังแล้วเกิดความรู้สึกอ่อนโยนโอดครวญ

วัฒนา ณ นคร[30] ได้กล่าวถึงทำนองสวดของพระมาลัยกลอนสวดว่าจะมีคำบ่งบอกหน้าบทไว้ ได้แก่คำว่า ฉันท์ ร่าย[31] เอกบท มากร[32] วสันต์ และเชิด คำดังกล่าวใช้เรียกแทนชื่อ

---

[29] ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2524 . หน้า 29 – 33 .

[30] วัฒนา ณ นคร . **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526 . หน้า 76 - 82.

[31] ร่าย บางฉบับเรียกว่า ราบ

[32] มากร บางฉบับเรียกว่า มังกร

ประเภทย่อยของคำประพันธ์ที่ใช้ในเรื่องและใช้เพื่อบอกจังหวะการอ่านหรือทำนองสวดว่า ฉันท์ มิได้หมายถึงคำประพันธ์ประเภทฉันท์ที่เน้นข้อบังคับทางครุ ลหุ แต่หมายถึงลักษณะการแต่งลำนำที่เรียกว่า “ฉันทลันโลง” คือ คำประพันธ์ที่มีลักษณะอย่างฉันท์ แต่ไม่บังคับครุ ลหุและจัดสัมผัสอย่างกาพย์ ในพระมาลัยกลอนสวดฉันท์หมายถึง กาพย์ลำนำ 11 หรือลำนำ 11 หรือกาพย์ยานี ส่วนทำนองสวดอื่นคือ เอกบทจะเลียนแบบฉันท์ 12 หรือภุชงคประยาต วสันต์ จำนวนคำภายในวรรคจะไม่แน่นอนอย่างวสันตดิลกฉันท์ ซึ่งกำหนดจำนวนคำวรรคหน้าว่ามี 8 คำ วรรคหลัง 6 คำ ในพระมาลัยกลอนสวดวรรคหน้าและวรรคหลังจะมี 7 คำเป็นส่วนใหญ่ และไม่เคร่งครัดเรื่องการส่งสัมผัส เชิดเป็นฉันท์ลำนำที่ดัดแปลงมาจากฉันท์ฉบัง ร่าย* หมายถึง กาพย์สุรางคณางค์ 32 เป็นกาพย์สุรางคณางค์ที่เพิ่มจำนวนวรรคขึ้นอีก 1 วรรค คำที่ใช้บอกหน้าบทดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นฉันท์ ร่าย เอกบท มากร วสันต์ หรือเชิด ผู้แต่งใช้เพื่อบอกทำนองอ่านให้ผู้อ่านทราบว่าเมื่อขึ้นบทใหม่ต้องอ่านเปลี่ยนทำนองใหม่

สุภาพร มากแจ้ง ได้สรุปเรื่องทำนองสวดที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวดว่ามี 5 ทำนอง ได้แก่ ทำนองสวดจะเขียนไว้ตอนท้ายของคำประพันธ์แต่ละตอน เพื่อบอกทำนองของคำประพันธ์ที่จะสวดในตอนต่อไปมีด้วยกันทั้งสิ้น 5 ทำนอง คือ

1. ฉันท์ ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ยานี 11
2. ราบ ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์ที่คล้ายกลอนวรรคละ 4 คำ
3. เชิด ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์ฉบัง 16
4. วัสสันหรือวัสสันตร ใช้เป็นทำนองสวดของคำประพันธ์ที่คล้ายกาพย์ฉบัง 16
5. มังกร ใช้เป็นทำนองสวดของกาพย์สุรางคณางค์ 28 [33]

นอกจากนี้ทำนองสวดยังสัมพันธ์กับการขับร้องเพลงไทยเดิม ดังวัฒนา ณ นคร ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนลีลาจังหวะการสวดพระมาลัยนั้นมีหลายทำนอง ทำนองสวดชนิดนี้ จะสัมพันธ์กับการขับร้องเพลงไทยเดิม สังเกตได้จากชื่อทำนอง เช่น ทำนองนกขุนทอง พัดชา ม้าย่องทองย่อน เขมรปากท่อ มอญแปลง และลมพัดชายเขา ทำนองที่ผู้วิจัยรวบรวมมาได้ คือทำนองในกาล

หญิงชายลอยแหละ ศรีนวลชมดง กบเต้น ช้าเจ้าเห่ ลูกท้อ ตลิงท่องติง ก่ำมณี ศรีนวลเดินราบ ทยอยแขก ทยอยมอญ ตะลุงทยอย เปรตสั่ง เปรตถวายวันทา เมื่อเช้าวันหนึ่ง พระอินทร์ตรัส เทพไหว้พระเจดีย์และพระมาลัยถามพระอินทร์ [34]

---

[33] สุภาพร มากแจ้ง . **พระมาลัยฉบับกลอนสวด(สำนวนวัดศีรษะกระบือ) ; การตรวจสอบชำระและการศึกษาเปรียบเทียบ**. 2524 . หน้า 136

[34] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526 . หน้า 96.

นีรนุช นิรุตติศาสตร์ ได้ศึกษาเทคนิควิธีการสวดพระมาลัยของคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยบันทึกทำนองสวดเป็นโน้ตไทย ผลการศึกษาพบว่า ทำนองสวดที่คณะนางรำหน้าศพใช้มี 2 ประเภทคือ 1. ทำนองเก่า อันเป็นทำนองที่ระบุไว้ในหนังสือพระมาลัย โดยทำนองที่ใช้สวดในบทพื้นพระมาลัย (บทในกาล) นั้นใช้ทำนองฉันท์ซึ่งมีอยู่ 2 ทำนอง แต่ไม่ทราบว่าในแต่ละทำนองมีชื่อเรียกต่างกันอย่างไร ส่วนทำนองที่ใช้ในบทสั่งเปรตนั้นใช้ทำนองฉันท์และทำนองเชิด 2. ทำนองลำสวด ซึ่งนักสวดนำมาจากทำนองเพลงไทยและทำนองเพลงลูกทุ่งในปัจจุบันแล้วนำมาดัดแปลงตัดทอน หรือเพิ่มอัตราจังหวะเข้าไปเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ซึ่งในบทสวดพระมาลัยของคณะนางรำหน้าศพนั้นจะไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลง มีเพียงการบรรเลงด้วยดนตรีปากและต้องมีการประสานกันระหว่างการร้องส่ง ร้องรับและสอดแทรกเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม โดยสามารถแบ่งรูปแบบของเทคนิคที่ใช้ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ เทคนิคการเอื้อนเสียง เทคนิคในคำร้อง และเทคนิคการท่องทำนองเพลง รายละเอียดแต่ละด้านกล่าวคือ

ด้านที่ 1 เทคนิคการเอื้อนเสียงมีลักษณะการใช้ 2 วิธี คือ

1. การเอื้อนตามทำนอง
2. การเอื้อนกระทุ้งจังหวะ

ด้านที่ 2 เทคนิคในคำร้องมีลักษณะการใช้ 20 วิธีคือ

1. เสียงครั่น
2. เสียงกระทบ
3. เน้นเสียง
4. กล่อมเสียง
5. เสียงครวญ
6. ซ้อนเสียง
7. ลักจังหวะ
8. หางเสียง
9. โหนเสียง
10. เสียงลอย
11. เสียงเครือ
12. กระทุ้งจังหวะ
13. กระทุ้งเพลง
14. แทรกคำ
15. ลงเสียงพยัญชนะท้าย
16. เสียงสะดุด
17. เสียงลงทรวง
18. เหินเสียง
19. กลืนเสียง
20. ผันเสียง

ด้านที่ 3 เทคนิคการท่องทำนองเพลงมีลักษณะการใช้ 5 วิธี คือ

1. การท่องไปตามทำนองเพลง
2. การท่องแบบกระทุ้งทำนอง

3. การท่องทำนองเลียนเสียงดนตรี 4. การท่องทำนองแบบเห่

5. การท่องทำนองโดยใช้คำอื่น [35]

นอกจากนั้นพระมาลัยกลอนสวดยังมีหน้าที่และบทบาทที่ไปสัมพันธ์กับศิลปะแขนงอื่นๆ อีก คือ ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์และการแสดง ด้านแขนงดุริยางคศิลป์พบว่า หลังจากผู้สวดได้เปลี่ยนจากพระสงฆ์เป็นฆราวาสเพราะการออกกฎหมายในรัชกาลที่ 1 ที่ห้ามเจ้าภาพนิมนต์พระสงฆ์พระสวดมาลัย จากสาเหตุความไม่เหมาะสมด้านจริยวัตรที่พระสงฆ์ผู้สวดบางรูปเสพสุราฉันภัตตาหารในเวลากลางคืน และร่ายรำแสดงท่าทางประกอบการร้องเป็นการละเมิดพระวินัยสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้รูปแบบหรือธรรมเนียมการสวดเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย มีการนำเครื่องดนตรีบางประเภทมาประกอบการสวด เช่น ฉิ่ง กรับ และกลอง เป็นต้น ดังปรีชา นุ่นสุข [36] กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการสวดพระมาลัยว่า “เครื่องดนตรีที่ใช้ประจำวงมาลัยนั้นน้อยวงนักที่จะมี ส่วนใหญ่แล้วใช้เสียงของลูกคู่นั่นแหละทำเป็นเสียงประกอบต่างๆ ตามที่ต้องการ แต่บางวงก็มีเครื่องดนตรีเช่นกัน เท่าที่พบมีเครื่องดนตรีเพียง 2 ชิ้นเท่านั้น คือ รำมะนา และขลุ่ย” นีรนุช นิรุตติศาสตร์ [37] กล่าวไว้ว่าเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการสวดพระมาลัยคณะนางรำหน้าศพจะใช้เพียงเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะเท่านั้น ได้แก่ ฉิ่ง กรับคู่ แทมโบรีน กลองบองโกและคาวเบลล์ ส่วนด้านนาฏศิลป์พบว่าการสวดพระมาลัยมีการร่ายรำแสดงท่าประกอบ เพื่อให้เข้ากับเนื้อเรื่องและสมจริงสมจังขึ้น ปรีชา นุ่นสุข [38] กล่าวถึงวิธีการสวดพระมาลัยว่าหากตอนใดที่แม่เพลงเห็นว่าสำคัญ ก็เปิดโอกาสให้ลูกคู่ออกท่าทางร่ายรำประกอบตอนนั้นด้วย อุดม หนูทอง [39] กล่าวถึงการสวดพระมาลัยว่ามีธรรมเนียมการเล่น 6 ลำดับ ในลำดับที่ 4 เป็นการ “รำเบิกโรง” ผู้แสดงจะรำอย่างน้อย 2 คน

นีรนุช นิรุตติศาสตร์ [40] กล่าวถึงการสวดพระมาลัยของคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง สรุปได้ว่า การสวดพระมาลัยของชาวระยองในสมัยก่อนจะใช้ผู้ชายสวด จนเมื่อหลายสิบปีก่อนเริ่มหาคนสืบทอดได้ยากขึ้น การสวดพระมาลัยจึงซบเซาลง

---

[35] นีรนุช นิรุตติศาสตร์ . **สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง** . 2551 . หน้า 171 -172

[36] ปรีชา นุ่นสุข . “สวดมาลัย”. **ใน ชีวิตไทยปักษ์ใต้ ชุดที่ 3** , 2523 . หน้า 74 .

[37] นีรนุช นิรุตติศาสตร์ . **สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**. 2551 . หน้า 7

[38] เรื่องเดียวกัน . หน้า 73.

[39] อุดม หนูทอง . “สวดมาลัย.” **ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้เล่มที่ 16**, 2542. หน้า 7824

[40] เรื่องเดียวกัน. หน้า 26 - 59.

ต่อมามีหญิงสูงอายุโดยเฉพาะที่ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยองเข้าไปร่วมวงสวดบ้าง จนสามารถรวมตัวกันสวดพระมาลัยเองและมีจุดเด่นกว่า สามารถร่ายรำทำท่าประกอบการสวดได้มากกว่าผู้ชาย การสวดพระมาลัยของผู้หญิงในระยะแรกจะใช้บทสวดอย่างผู้ชาย ต่อมาเปลี่ยนแปลงไป คำสวดดั้งเดิมถูกตัดทอนลง มีการนำเอาเพลงสมัยใหม่เข้ามาผสมเพื่อเอาใจผู้ดูผู้ฟังให้รู้สึกสนุกสนานกับการฟังสวดพระมาลัย และเนื่องจากการสวดพระมาลัยกระทำกันทั้งคืนอาจทำให้ผู้ฟังเกิดความง่วงนอน จึงมีการเต้น การรำประกอบการร้องไปด้วย นางส้มแก้ว พิริยะวานิต เป็นบุคคลที่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมดังกล่าวนี้จนสามารถจัดตั้งวงหรือคณะสวดพระมาลัยผู้หญิงล้วนขึ้นที่ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง แล้วรับงานต่อเนื่องจนกลายเป็นอาชีพสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน เรียกวงหรือคณะสวดพระมาลัยของตนเองว่าคณะนางรำหน้าศพ มีสมาชิก 12 คน มีทั้งเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ ตนเองเป็นหัวหน้าคณะทำหน้าที่เป็นแม่คู่หรือคนต้นเสียงด้วย ส่วนสมาชิกในคณะทำหน้าที่เป็นลูกคู่และรำประกอบ เด่นดาว ศิลปานนท์[41] กล่าวถึงการร่ายรำและการแสดงท่าทางประกอบในการสวดพระมาลัยสรุปว่า การสวดพระมาลัยในระยะแรกมุ่งสอนคติธรรมแก่คนฟัง การสวดจึงยึดเค้าเรื่องพระมาลัยจริงๆ ต่อมามีการดัดแปลงวิธีสวดมาเป็นสวดเพื่อความรื่นเริงสนุกสนานคล้ายกับการเล่นมหรสพ เช่น มีการสวดเป็นลำนำตลกคะนองสองง่ามสองแง่ ทำให้พระสงฆ์ผู้สวดขาดความสำรวมเข้าลักษณะประพฤติไม่สมควรแก่สมณเพศ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงผู้สวดจากพระสงฆ์เป็นฆราวาสและมีการนำบทสวดสนุกสนานมาแทรกสลับการสวดบทพระมาลัยเดิม ซึ่งเรียกว่า สวดลำนอก เนื้อหาที่สวดจะนำมาจากวรรณคดี นิทานพื้นบ้าน หรือกลอนสดที่ผู้สวดแต่งขึ้นเอง ผู้สวดมีการแต่งกายตามชุดการแสดงและออกท่าทางร่ายรำประกอบการสวด ขณะที่สวดผู้สวดจะถือตาลปัตรบังหน้าขยับเนื้อตัวกระทุ้งจังหวะไปด้วย บางครั้งก็ใช้ตาลปัตรตีกัน ทำให้การสวดมาลัยมีบรรยากาศสนุกสนานเร้าใจ

จากการศึกษาข้อมูลของลำดับขั้นตอนการสวดพระมาลัยของคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยองของ เด่นดาว ศิลปานนท์[42] พบว่าเกือบทุกขั้นตอนจะมีการร่ายรำหรือนาฏศิลป์ประกอบ ดังเช่น การอธิบายเอาไว้ว่า ขั้นบทไหว้ครู หลังจากเสร็จสิ้นการสวดบทในกาลแล้วแม่คู่จึงร้องบทไหว้ครู ซึ่งเนื้อเพลงของบทไหว้ครูนี้ทางคณะได้แต่งขึ้นใหม่ ใช้ทำนองโยสลัม โดยแม่คู่เป็นผู้ร้องนำก่อนแล้วลูกคู่จึงร้องรับ ขณะร้องผู้แสดงจะรำประกอบเพื่อความสวยงาม หรืออาจแสดงท่าทางให้เหมาะสมกับเนื้อร้องไปด้วย บทไหว้ศพ ภายหลังเสร็จสิ้นจากการร้องบทไหว้ครู แม่คู่และลูกคู่อีก 3 คนย้ายมาอยู่บริเวณด้านหน้าของศพเพื่อร้องบทไหว้ศพ ใช้ทำนองเพลงศรีนวล โดยแม่คู่เป็นผู้ขึ้นต้นเสียงก่อนแล้วลูกคู่จึงร้องรับ ขณะร้องจะรำ

---

[41] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 24.

[42] เรื่องเดียวกัน. หน้า 24.

ประกอบเพื่อความสวยงามและตามความเหมาะสม บทลำสวด เป็นการนำทำนองสวดอื่นที่นอกเหนือจากทำนองที่ระบุไว้ในหนังสือพระมาลัยมาสวดแทรกเป็นลูกเล่นให้เกิดความสนุกสนานแก่ผู้ฟัง โดยเริ่มหลังจากไหว้ศพเรียบร้อยแล้ว ลำสวดของคณะนางรำหน้าศพในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากเดิมบ้าง กล่าวคือในอดีตการเล่นลำสวดมักนำเนื้อความมาจากวรรณคดีต่างๆ เช่น สังข์ทอง พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน สามก๊ก เป็นต้น แล้วใช้ทำนองเพลงไทยเดิมในอัตราจังหวะ 2 ชั้นมาประกอบในการร้องและรำ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงใช้อยู่ แต่ได้พัฒนาจังหวะให้เร็วขึ้นเป็นจังหวะ “สามช่า” และยังมีการนำเอาทำนองเพลงลูกทุ่งมาดัดแปลงใส่เนื้อหาเกี่ยวกับคณะ ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง

ด้านการแสดง การสวดพระมาลัยในสมัยก่อนจะใช้บทสวดจากหนังสือพระมาลัยกลอนสวดเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการนำบทหรือเรื่องจากวรรณคดีมาแทรกเป็นตอนๆ ซึ่งเรียกว่า เพลงนอก ลำนอก หรือใบสอด บางคณะอาจนำอุปกรณ์ต่างๆ มาประกอบการแสดงในการสวด เพื่อให้สอดรับบทบาทของตัวละครต่างๆ ในเรื่องนั้นๆ ดังอุดม หนูทอง [43] กล่าวไว้ว่า “อุปกรณ์อื่นๆ มีตาลปัตร ผ้าซับเหงื่อพระสงฆ์ หน้ากาก หนวดปลอม เขี้ยวปลอม แว่นตา แป้งผัดหน้า หวี และสิ่งอื่นๆ ที่คณะมาลัยเห็นว่าจำเป็นต้องใช้”

ปรีชา นุ่นสุข กล่าวถึงอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงในการสวดพระมาลัยว่าวงมาลัยทุกวงได้เตรียมเครื่องแต่งกายประจำวงไว้พร้อมสำหรับการแสดงบางบทบางตอน เพื่อเพิ่มความสมจริงสมจังและสนุกสนานขึ้นไปอีก เครื่องแต่งกายที่วงมาลัยแต่ละวงเตรียมไว้ คือ ผ้าซับเหงื่อพระสงฆ์ หัวโล้น หนวด สังข์ (ที่จริง คือ หอยสังข์ แต่เพื่อความตลกและสนุกสนาน จึงนิยมใช้หอยโข่งทำเป็นหอยสังข์ หาได้ใช้หอยสังข์จริงๆ ไม่) แว่นตา แป้งผัดหน้า และหวี เครื่องแต่งกายเหล่านี้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับบทตอนที่แสดง[44]

หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวดด้านที่สัมพันธ์กับศิลปะแขนงต่างๆ นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีความสัมพันธ์กับแขนงอื่นอีก ได้แก่ แขนงจิตรกรรม และประติมากรรม ซึ่งสองแขนงดังกล่าวจะยิ่งมีความสัมพันธ์แนบชิดกว่าแขนงที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะได้นำเนื้อหาจากวรรณกรรมพระมาลัยไปสืบทอดต่ออีกทอดหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยจะขอยกไปกล่าวอย่างละเอียดในหัวข้อการสืบทอดของพระมาลัยกลอนสวดในบทต่อไป

---

[43] อุดม หนูทอง . “สวดมาลัย.” **ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้เล่มที่ 16** , 2542. หน้า 7822

[44] ปรีชา นุ่นสุข . “สวดมาลัย”. **ใน ชีวิตไทยปักษ์ใต้ ชุดที่ 3** , 2523. หน้า 73 - 74.

5. ด้านการปลอบประโลมใจ

การนำพระมาลัยกลอนสวดไปประกอบกิจกรรมโดยการสวดในงานศพจนกลายเป็นประเพณีไปนั้น ทำให้พระมาลัยกลอนสวดมีหน้าที่และบทบาทเพิ่มขึ้นมาอีกประการหนึ่ง คือ การปลอบประโลมใจ อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [45] ได้กล่าวถึงหน้าที่และบทบาทของประเพณีสวดพระมาลัยสรุปความว่า ประเพณีสวดพระมาลัยจะช่วยในการคลายความทุกข์โศกแก่ตัวเจ้าภาพงานศพตลอดจนญาติสนิทมิตรสหายของผู้ตายให้ดีขึ้น เป็นการอยู่เพื่อนศพซึ่งช่วยไม่ให้งานศพเงียบเหงา เรื่องราวที่นำมาสวดบางครั้งจะสนุกสนาน ตลกขบขัน จะช่วยทำให้ผู้ฟังไม่ง่วง ชฎาลักษณ์ สรรพานิช [46] ได้กล่าวถึงหน้าที่และบทบาทของการสวดพระมาลัยว่า ทำให้แขกที่มาในงานได้อยู่เป็นเพื่อนศพร่วมกับเจ้าภาพ ช่วยทำให้แขกผู้มาในงานและเจ้าภาพได้ผ่อนคลายความเหงา และเป็นการปลอบใจเจ้าภาพให้คลายความทุกข์โศก และดรุณี คำเจริญ [47] ก็กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า การสวดพระมาลัยเป็นการร่วมชุมนุมอยู่เฝ้าศพมิให้งานเงียบเหงา ไม่ให้เจ้าบ้านหรือญาติผู้ตายต้องเศร้าโศกจนเกินไป

6. ด้านสังคมสัมพันธ์

การสวดพระมาลัยในงานศพได้ก่อให้เกิดหน้าที่และบทบาทอีกประการหนึ่งคือ การสร้างสังคมสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [48] ได้กล่าวถึงประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีว่าได้สร้างสังคมสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างดียิ่ง เพราะแขกที่มาร่วมในงานศพจะอยู่ร่วมงานต่อเพื่อชมหรือฟังการสวดพระมาลัยของคณะมาลัย เป็นการรวมกันของกลุ่มคนให้เกิดขึ้นและคงอยู่ต่อไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง ในส่วนของคณะมาลัยซึ่งมาสวดพระมาลัยในงานศพจะมาตามคำเชิญหรือมาตามที่เจ้าภาพออกปาก การมาสวดพระมาลัยถือเป็นการตอบสนองหรือเป็นการแสดงไมตรีจิตต่อเจ้าภาพ หากคณะมาลัยเป็นคณะของคนท้องถิ่นเดียวกันก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และหากเป็นคณะมาลัยที่มาจากต่างถิ่นก็ถือเป็นทูตไมตรีระหว่างท้องถิ่นของเจ้าภาพกับท้องถิ่นของคณะมาลัย สำหรับสมาชิกในคณะมาลัยด้วยกันที่ต้องไปสวดพระมาลัยตามงานศพต่างๆ ก็จำเป็นต้องมีการพบปะ ฝึกซ้อม ให้มี

---

[45] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** . 2538 . หน้า 66 – 67.

[46] ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. 2524 . หน้า 34 .

[47] ดรุณี คำเจริญ. **การศึกษาเรื่องพระมาลัยใน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. 2537 . หน้า 181 .

[48] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** . 2538 . หน้า 67 - 70.

ความพร้อมเพรียง มีความไพเราะ เป็นการพัฒนาความสามารถของทุกคนในคณะ โอกาสพบปะกันเพื่อฝึกซ้อมจึงก่อให้เกิดความสังคมสัมพันธ์ เป็นการสร้างความสามัคคีกลมเกลียวให้เกิดขึ้นในหมู่คณะด้วย นอกจากนั้นประเพณีการสวดพระมาลัยยังช่วยสร้างสังคมสัมพันธ์ระหว่างคณะมาลัยกับบุคคลทั่วไปได้ด้วย ผู้ฟังอาจร้องขอให้คณะมาลัยสวดเรื่องที่ตนชอบหรือสนใจ คณะมาลัยจึงต้องแสดงกลอนสดหรือกลอนปฏิภาณตอบโต้ผู้ชมผู้ฟังตามความเหมาะสม บางครั้งการสวดพระมาลัยอาจต้องสวดจนดึกดื่น แม่ครัวซึ่งอาจร่วมฟังอยู่เกิดความพอใจจัดเสบียงอาหารในครัวเรือนมาเลี้ยงรับรองคณะมาลัยเป็นกรณีพิเศษ ได้เกิดปฏิสัมพันธ์แสดงน้ำใจไมตรีจิตต่อกัน ช่วยสร้างสังคมสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. **ด้านการเผยแพร่วรรณกรรม**

การสวดพระมาลัยในสมัยก่อน จะนำเฉพาะเนื้อหาจากวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดมาเป็นบทสวดเท่านั้น ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงพระมาลัยเสด็จไปโปรดสัตว์นรก แล้วขึ้นไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้พบและสนทนากับพระอินทร์ พระศรีอาริย์ เมื่อเสด็จกลับลงมายังเมืองมนุษย์ก็ได้นำเรื่องราวเหล่านั้นมาเล่าให้มนุษย์โลกฟัง เพื่อให้คนมุ่งกระทำกรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว เพื่อจะได้ไปเกิดในโลกแห่งศาสนาพระศรีอาริย์ ซึ่งเป็นโลกแห่งอุดมคติที่มีแต่ความสุข ต่อมาผู้สวดที่รู้และอ่านอักษรขอมได้มีน้อยลง ประกอบกับการสวดแต่เนื้อหาเรื่องพระมาลัยเพียงเรื่องเดียวซ้ำๆ ประจำอย่างนั้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกซ้ำซากจำเจ จึงมีบทนำอื่นๆ มาสอดแทรกในการสวดเรื่องพระมาลัย ส่วนมากจะนำมาจากวรรณคดีไทยที่เป็นที่รู้จักและนิยมกันโดยทั่วไป เช่น พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน อิเหนา สามก๊ก สังข์ทอง จันทโครพ ลักษณวงศ์ หรือจากนิทานพื้นเมืองนิทานท้องถิ่น เช่น นายทนนางบัวโทน สุบิน เป็นต้น ซึ่งจะเรียกบทดังกล่าวนี้ว่า ลำนอก ลำประโลมโลก เพลงนอก หรือใบสอด โดยวิธีตัดตอนมาเพียงบางส่วนบางตอน บางครั้งคณะมาลัยอาจจะประพันธ์ขึ้นมาเองซึ่งเรียกว่า “กลอนมุดโต” และบางครั้งอาจดัดแปลงเนื้อจากพระมาลัยให้พิสดารออกไป เช่น ดัดแปลงเนื้อตอนเปรตปีนต้นงิ้ว ว่าไม่ต้องไปกลัวหนามงิ้วบาดให้เอามีดไปถากหรือฟันเสีย ดังบทกลอนที่อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [49] ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในงานวิจัยเรื่องการศึกษาประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีว่า

ไปกลัวอะไรกับหนามงิ้ว ขี้เอ๋ยขี้ริ้วนั่น
จะเอาพระขรรค์ฟันฟาดให้ขาดเด็น

---

[49] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** . 2538 . หน้า 111.

การนำบทอื่นๆ ที่นอกเหนือจากบทในวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดมาสวดเช่นนี้ ซึ่งกลับได้รับความนิยมมากกว่าเพราะมีความสนุกสนานกว่าบทเดิม จนกระทั่งในระยะหลัง การสวดมาลัยของบางถิ่นบางภูมิภาค เช่นอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะสวดบทจากพระมาลัยกลอนสวดพอเป็นพิธีซึ่งเรียกบทนี้ว่า “บทในกาล” แล้วข้ามไปสวดบทลำนอกเป็นบทหลักแทน การนำบทอื่นจากวรรณคดี หรือนิทานพื้นบ้านมาสวดแทนบทพระมาลัย จึงเป็นเครื่องมือหรือบทบาทประการหนึ่งในการช่วยเผยแพร่วรรณกรรม

บทที่ 4
การสืบทอดที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมพระมาลัย

สาระสำคัญในบทนี้ นอกจากผู้วิจัยพิจารณาการสืบทอดในภาคใต้แล้ว ได้พิจารณาครอบคลุมถึงการสืบทอดในภาคอื่นๆ คือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกด้วย ทั้งนี้เพราะพบว่าทั้ง 3 ภาค มีวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่มีสาระอย่างเดียวกัน อีกทั้งเห็นว่า การกล่าวถึงให้ครอบคลุมดังกล่าวจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นเชิงเปรียบเทียบและเป็นประโยชน์แก่การศึกษาระดับลึกในโอกาสต่อไปด้วย

นอกจากวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยแต่งขึ้นเพื่อใช้สั่งสอนจริยธรรมแก่ผู้ฟังให้เข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรม บาป บุญ นรก และสวรรค์แล้ว ตัววรรณกรรมหรือเนื้อหาพระมาลัยกลอนสวดยังเป็นข้อมูลหรือเนื้อเรื่องที่มีการนำไปถ่ายทอดหรือสืบทอดเป็นงานด้านอื่นๆ ได้อีก 2 ประการ คือ ด้านศิลปะและด้านประเพณี ด้านศิลปะพบว่ามีการนำเนื้อเรื่องถ่ายทอดเป็นภาพเขียนหรือจิตรกรรมลงในวัสดุที่หลากหลาย เช่น ในหนังสือที่บันทึกวรรณกรรมพระมาลัย โดยที่บางเล่มเขียนภาพจากเนื้อเรื่องพระมาลัยประกอบ หรือเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังตามอาคารศาสนสถานต่างๆ เขียนลงบนผืนผ้าพระบฏ เขียนเป็นจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก เป็นต้น อีกทั้งยังถ่ายทอดเป็นประติมากรรมทั้งในรูปแบบประติมากรรมนูนต่ำ และประติมากรรมลอยตัว ส่วนด้านประเพณีพบว่ามีการนำเรื่องพระมาลัยไปใช้สวดเป็นทำนองต่างๆ ใช้เทศน์ และผูกเป็นเรื่องเล่าทำนองนิทาน การสืบทอดดังกล่าวทั้งในภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกมีลักษณะที่ใกล้เคียงหรือเหมือนกัน การนำเสนอต่อไปนี้จึงเป็นการใช้ข้อมูลร่วมกัน

1. การสืบทอดผ่านงานศิลปะ

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยเป็นเรื่องหนึ่งที่มีการนำเรื่องราวจากตัววรรณกรรมไปบันทึกถ่ายทอด หรือสืบทอดในศิลปะแขนงต่างๆ เช่น แขนงจิตรกรรม มีการวาดภาพจิตรกรรมประกอบจากเนื้อเรื่องพระมาลัยตอนต่างๆ ลงในสมุดข่อยหรือสมุดไทยหรือหนังสือบุดเล่มนั้นๆ ที่จารหรือเขียนวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดเอาไว้ ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมสร้างขึ้นเป็นพุทธบูชา การวาดหรือเขียนภาพจิตรกรรมประกอบในหนังสือพระมาลัยกลอนสวดหรือสมุดสวดพระมาลัย มักวาดหรือเขียนเป็นภาพเทวดาในหน้าต้น 2 องค์ ภาพพระเจดีย์จุฬามณี ภาพพระมาลัยพบกับพระอินทร์และพระศรีอาริย์ ภาพฝูงเปรตหรือเหล่าสัตว์นรกที่ถูกทรมานในขุมนรกต่างๆ ภาพเหตุการณ์เมื่อสิ้นศาสนา ภาพพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน ภาพบุรุษอาชีพตัดฟืนขายกำลังเก็บดอกบัวและมักจะต่อด้วยภาพที่บุรุษผู้นั้นน้อมถวายดอกบัวแด่พระมาลัย ภาพพระสงฆ์กำลังสวดหรือพักสวดพระมาลัย

เป็นต้น ภาพจิตรกรรมเรื่องพระมาลัยนอกจากจะมีการบันทึกหรือสืบทอดไว้ในตัวสมุดข่อยหรือสมุดสวดพระมาลัยแล้วยังอาจบันทึก หรือสืบทอดต่อด้วยการวาด หรือเขียนเป็นลายปิดทองลงบนตู้พระธรรมหรือตู้พระไตรปิฎก เช่น ตู้ลายทองที่เป็นภาพเล่าเรื่องพระมาลัยตอนขึ้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ หรืออาจสืบทอดต่อด้วยการวาดภาพจิตรกรรมลงในผืนผ้าที่เรียกว่าพระบฎเพื่อใช้กราบไหว้บูชา ซึ่งมักนิยมวาดเป็นภาพพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ ภาพพระมาลัยบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภาพฝูงเปรตหรือเหล่าสัตว์นรกถูกทรมานในขุมนรกต่างๆ และอาจจะสืบทอดเป็นภาพจิตรกรรมลงบนผนังสกัด เช่น ภาพจิตรกรรมบนฝาผนังสกัดตอนพระมาลัยถือดอกบัวเหาะไปบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ส่วนด้านประติมากรรมมีการปั้นรูปเป็นพระพุทธรูปปางพระมาลัยและพระศรีอาริยเมตไตรยเพื่อไว้บูชาจำนวนไม่น้อย เช่น ประติมากรรมพระมาลัยปางโปรดสัตว์นรก และประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรย

1.1 แขนงจิตรกรรม

เนื้อหาของพระมาลัยกลอนสวดเมื่อนำไปถ่ายทอดหรือสืบทอดต่อในศิลปะแขนงจิตรกรรม มีการสืบทอดด้วยงานเขียนเป็นภาพประกอบลงในวัสดุต่างๆ เช่น เขียนเป็นภาพประกอบในสมุดข่อย หรือหนังสือบุดเรื่องพระมาลัยกลอนสวดเอง เขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ หรือผนังมณฑป เป็นต้น เขียนเป็นภาพจิตรกรรมลงบนผ้าพระบฎ เขียนเป็นภาพจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้ประไตรปิฎก หรือเขียนเป็นภาพจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระ การเขียนเป็นภาพจิตรกรรมประกอบในสมุดข่อยหรือหนังสือพระมาลัยกลอนสวดพบเห็นได้ทั่วไปทั้งในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ การเขียนเป็นภาพจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎกพบค่อนข้างน้อย การเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังตามผนังอุโบสถ มณฑป ศาลาการเปรียญ วิหารคด หน้าบัน เพดาน และผนังสกัดพบเห็นได้ทั่วไปทั้ง 3 ภาค เช่นเดียวกับจิตรกรรมในสมุดข่อย ส่วนการเขียนเป็นภาพจิตรกรรมบนผ้าพระบฎ ซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่คงทน ค่อนข้างดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ได้ยาก เพราะวัตถุที่ใช้บันทึกชำรุดเสียหายง่าย งานจิตรกรรมดังกล่าวจึงพบหลักฐานน้อยเช่นกัน ดังนั้นการสืบทอดวรรณกรรมพระมาลัยผ่านศิลปะแขนงจิตรกรรม เมื่อใช้วัตถุที่บันทึกเป็นเกณฑ์จึงแบ่งเป็นประเภทย่อยได้ดังนี้

1.1.1 จิตรกรรมพระมาลัยในสมุดข่อย

1.1.2 จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัย

1.1.3 จิตรกรรมพระมาลัยผ้าพระบฎ

1.1.4 จิตรกรรมลายรดน้ำพระมาลัยบนตู้พระไตรปิฎก

1.1.5 จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ

1.1.1 จิตรกรรมพระมาลัยในสมุดข่อย

วรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดนิยมเขียนหรือจารไว้ในสมุดข่อยหรือสมุดไทย ซึ่งในภาคใต้มีชื่อเรียกเฉพาะว่าหนังสือบุด วรรณกรรมเรื่องนี้นิยมสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นพุทธบูชาไม่ปรากฏชื่อผู้ประพันธ์ ประพันธ์ด้วยคำประพันธ์ชนิดกาพย์ แพร่หลายอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ สมุดข่อยหรือสมุดไทยหรือหนังสือบุดมี 2 ชนิด มีชื่อเรียกตามสีของกระดาษว่า สมุดขาวและสมุดดำ สมุดข่อยสีดำจะเขียนตัวอักษรด้วยดินสอขาว เรียก สมุดดำเส้นดินสอขาว หรือเขียนด้วยเส้นสีเหลืองซึ่งได้จากหรดาล เรียก สมุดดำเส้นหรดาล สมุดไทยสีขาวจะเขียนด้วยหมึกดำ เรียก สมุดเส้นขาวดำ หรือเขียนเส้นหลายสีผสมกันเรียก สมุดเส้นรงค์ หรือเขียนด้วยกาวที่ได้จากยางไม้แล้วใช้ทองคำเปลวปิดทับบนกาวเรียก สมุดเส้นทอง สมุดข่อยมีหลายขนาด แต่ที่นิยมนำมาเขียนหรือจารวรรณกรรมพระมาลัยเป็นขนาดใหญ่ บางเล่มอาจมีการเขียนภาพจิตรกรรมประกอบจากเนื้อหาของพระมาลัยเอง ในลักษณะภาพเล่าเรื่องจึงมีชื่อเฉพาะเรียกหนังสือพระมาลัยกลอนสวดชนิดนี้ว่า “สมุดภาพพระมาลัย” เด่นดาว ศิลปานนท์ ได้กล่าวถึงขนาดและข้อมูลบางส่วนของสมุดภาพพระมาลัยว่า

> สมุดภาพพระมาลัยมักเขียนในสมุดไทยอย่างยาว ซึ่งเกิดจากการใช้กระดาษแผ่นยาวต่อกันเป็นแผ่นเดียว พับกลับไปกลับมาเป็นรูปเล่มทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีด้านกว้างและด้านยาว มีการตีเส้นเขียนอักษรตามด้านยาวของเล่มสมุด เนื่องจากสมุดภาพพระมาลัยนิยมสร้างกันมาก จึงมีการทำขึ้นโดยเฉพาะ มีขนาดเล่มกว้างยาวกว่าสมุดอื่นๆ และมีจำนวนหน้ามากเป็นพิเศษกำหนดมาตรฐานของสมุดมาลัยโดยทั่วไป กว้าง 13 เซนติเมตร ยาว 66 เซนติเมตร จำนวนหน้าเท่ากับ 50 หน้าคู่ หรือเรียกว่า 50 กลีบ ปกติสมุดพระมาลัยใช้วางอ่านสวดบนเตียงสวดหน้าศพเช่นเดียวกับสมุดอภิธรรม เนื้อหาภายในอาจประกอบด้วย พระอภิธรรม หรือบทสวดอื่นๆ อยู่ภายในเล่มเดียวกัน หนังสือมาลัยมักตกแต่งด้วยภาพวิจิตร ซึ่งนอกจากจะเขียนภาพประกอบเรื่องพระมาลัยแล้ว ยังมักเขียนภาพเล่าเรื่องวรรณกรรมอื่นๆ เช่น ทศชาติ พระพุทธประวัติ ชาดก ปริศนาธรรม พระโยคาวจรปลงอสุภะสิบ ภาพทิวทัศน์ ภาพสัตว์ เป็นต้น ดังนั้นจิตรกรรมประกอบหนังสือมาลัยจึงมิใช่เป็นแต่เพียงภาพเล่า

เรื่องเท่านั้น แต่ยังมีความมุ่งหมายตกแต่งภาพวิจิตรเพื่อถวายเป็นธรรมบูชาอีกประการหนึ่งด้วย [1]

การเขียนภาพจิตรกรรมประกอบในสมุดข่อย พระมาลัยกลอนสวดหรือภาพเล่าเรื่องพระมาลัย หรือสมุดภาพพระมาลัย นิยมเขียนตั้งแต่ภาพเทวดาหน้าต้น 2 องค์ ภาพที่เกี่ยวกับกิจกรรมการสวดพระมาลัย เช่น ภาพพระสงฆ์สวดหรือพักสวดพระมาลัย เป็นต้น ภาพจากเนื้อเรื่องพระมาลัยทั้งในภาคนรก เช่น ภาพพระมาลัยถือตาลปัตรเหาะไปโปรดสัตว์นรก ภาพเปรตหรือสัตว์นรกถูกทรมานต่างๆ ภาพสัตว์นรกยกมือไหว้เมื่อพระมาลัยรับเรื่องราวความตกทุกข์ได้ยากในเมืองนรกเพื่อนำไปบอกแก่ญาติกา เป็นต้น ภาพพระมาลัยในภาคมนุษยภูมิ ซึ่งจะเริ่มด้วยภาพชายเข็ญใจกำลังเก็บดอกบัว ภาพชายเข็ญใจผู้นั้นนำดอกบัวไปถวายพระมาลัย ภาพในภาคสวรรค์หรือเทวภูมิ ได้แก่ ภาพพระมาลัยถือตาลปัตร และดอกบัวเหาะไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภาพพระมาลัยสนทนากับพระอินทร์ ภาพเทวดาพร้อมบริวารเหล่านางฟ้าเหาะมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ภาพพระศรีอาริย์พร้อมขบวนเทวดานางฟ้าที่เสด็จมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระศรีอาริย์และพระอินทร์ ภาพก่อนยุคพระศรีอาริย์ เช่น ภาพมิคสัญญีที่มนุษย์ฆ่าฟันกันเอง ภาพมนุษย์บางคนที่หลีกเร้นไปอยู่ตามถ้ำ ตามเขา จนสามารถรอดชีวิตมาได้จากมิคสัญญี ภาพมนุษย์ที่ตั้งสติคิดได้กลับเนื้อกลับตัวมาทำความดีและบุญกุศล ภาพในยุคพระศรีอาริย์ เช่น ภาพความสมบูรณ์พูนสุขของมนุษย์ที่จะไปเกิดในยุคหรือโลกพระศรีอาริย์ ภาพประกอบวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวด หรือสมุดภาพพระมาลัยดังกล่าว จะมีเนื้อหาซ้ำๆ กันเกือบทุกเล่ม แต่เมื่อนำภาพประกอบหรือภาพเล่าเรื่องพระมาลัยมาลำดับต่อกันจะได้ภาพเล่าเรื่องที่ปะติดปะต่อตั้งแต่ต้นจนจบดังนี้

1.) ภาพเทวดาหน้าต้น ในหน้าต้นของหนังสือพระมาลัยเกือบทุกเล่มของภาคใต้มีภาพเทวดา 2 รูป ข้างละ 1 รูป ตรงกลางเป็นเนื้อหาตอนต้นของหนังสือ ทั้ง 2 รูปนั่งคุกเข่าหันหน้าเข้าหากัน เช่นที่ปรากฏในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 1, 2 หน้า 238, 239) และฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ดูภาพที่ 3 หน้า 240) เป็นต้น

2.) ภาพการสวดพระอภิธรรมหรือสวดพระมาลัยในการสวดศพ ในหนึ่งหน้าจะเขียนเป็นภาพภิกษุ 4 รูป ข้างละ 2 รูป ตรงกลางเป็นตัวหนังสือหรือเนื้อหาของหนังสือ ภาพที่ว่านี้มักเขียนเป็นภาพภิกษุในอากัปกิริยาต่างๆ ในระหว่างสวดหรือพักสวด บางครั้งอาจเขียนเป็นภาพภิกษุถือตาลปัตรสวดพระมาลัยออกท่าทางในการสวดจนเป็นที่น่าขบขันแก่ชาวบ้าน ภาพภิกษุ 4 รูป ข้างละ 2 รูป อาจเขียนเต็มทั้ง 2 หน้า หรือทั้งข้างบนข้างล่างของหน้ากระดาษที่กางออก

---

[1] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย.** 2549. หน้า 28.

เช่น ในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ดูภาพที่ 4 หน้า 241) และภาพในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้จากหนังสือพระมาลัย (ดูภาพที่ 5, 6 หน้า 242, 243) สมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เล่ม 2 (ดูภาพที่ 7 หน้า 244) หรือสมุดภาพวัดลาด อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เล่ม 2 เป็นต้น (ดูภาพที่ 8 หน้า 245) บางครั้งอาจเขียนเป็นภาพภิกษุ 4 รูป ข้างละ 2 รูป อยู่ด้านบน ภาพข้างล่างเป็นภาพอิริยบทของอุบาสก อุบาสิกา และสามเณร เช่น ภาพชายหญิงกำลังเล่นหมากรุก ภาพสามเณรกำลังหยอกล้อกัน ได้แก่ สมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เล่ม 1 (ดูภาพที่ 9, 10 หน้า 246, 250) เป็นต้น

3.) ภาพพระมาลัยโปรดนรก ภาพเล่าเรื่องพระมาลัยตอนนี้จะเริ่มตั้งแต่พระมาลัยสะพายบาตรถือตาลปัตรเหาะไปโปรดสัตว์นรกในอบายภูมิ เช่น ภาพในสมุดภาพวัดลาด อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (ดูภาพที่ 11 หน้า 248) ภาพนรกที่พระมาลัยไปโปรด ได้แก่ ในหนังสือพระมาลัยฉบับชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ดูภาพที่ 12 หน้า 249) และภาพในสมุดวัดลาด อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เล่ม 2 (ดูภาพที่ 13 หน้า 250) ภาพในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1585-1586 (ดูภาพที่ 14,15, 16 หน้า 251, 252, 253) ภาพสิมพลีนรก เป็นภาพที่ยมบาลกำลังเอาหอกทิ่มแทงสัตว์นรกผู้เป็นชายชู้ ซึ่งกำลังถูกสุนัขปากเหล็กขบกัดอยู่ เพื่อบังคับให้ปีนต้นงิ้วที่มีหนามอันแหลมและคม จนถูกบาดและทิ่มแทงเลือดไหลโซมขึ้นไปหาหญิงชู้ที่อยู่บนยอดไม้งิ้วที่กำลังถูกกาปากเหล็กจิกทึ้งเนื้อตัว เช่น ภาพในสมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เล่ม 2 (ดูภาพที่ 17 หน้า 254) ภาพพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรกที่ยกมือขึ้นไหว้ และภาพสัตว์นรกที่มีตัวเป็นคนหัวเป็นสัตว์ ในสมุดภาพ British Library เลขทะเบียน Or. 14559. (ดูภาพที่ 18, 19 หน้าที่ 255, 256) เป็นต้น

4.) ภาพพระมาลัยโปรดสัตว์ เป็นภาพเล่าเรื่องในมนุษยภูมิ ที่กล่าวถึงพระมาลัยเสด็จโคจรไปเทศนาธรรม บิณฑบาต และนำข่าวสารจากสัตว์นรกมาแจ้งแก่ญาติกาในโลกมนุษย์ให้เกรงกลัว และละจากการทำบาป ให้เร่งทำบุญทำกุศล อุทิศไปให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น ภาพสาธุชนยกมือไหว้ และกราบพระมาลัยในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1584, 1586 (ดูภาพที่ 20, 21 หน้า 257, 258) ในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 22 หน้า 259) และในสมุดภาพ Chester Beatty Library (Dublin) เลขทะเบียน Thai MS. 1328. เป็นต้น (ดูภาพที่ 23 หน้า 260) เป็นต้น

5.) ภาพชายเข็ญใจอาชีพตัดฟืนขายเก็บดอกบัวแล้วนำมาถวายพระมาลัย เป็นภาพเล่าเรื่องในมนุษยภูมิที่กล่าวถึงชายเข็ญใจอาชีพตัดฟืนขายเลี้ยงชีพกำลังเก็บดอกบัว แล้วนำไปถวายแด่พระมาลัยที่เสด็จมาโปรดสัตว์มนุษย์ และภาพพระมาลัยรับดอกบัวจากชายเข็ญใจก่อนจะ

นำดอกบัวนั้นไปนมัสการบูชาพระจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เรื่องราวตอนนี้นิยมนำมาเขียนมาวาดมาก จึงพบเห็นในสมุดภาพพระมาลัยอยู่เสมอ เช่น ในหนังสือพระมาลัยซึ่งปรากฏในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1587 (ดูภาพที่ 24, 25 หน้า 261, 262) ในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ดูภาพที่ 26, 27 หน้า 263, 264) เป็นต้น ในสมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เล่มที่ 1 (ดูภาพที่ 28, 29 หน้า 265, 266) ในสมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (ดูภาพที่ 30, 31 หน้า 267, 268) ในสมุดภาพวัดพระรูป อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เล่มที่ 1 (ดูภาพที่ 32 หน้า 269) เป็นต้น

6.) ภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ เป็นภาพเล่าเรื่องพระมาลัยตั้งแต่ตอนเหาะขึ้นไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ภาพเหล่าเทวบุตรพร้อมนางอัปสรกำลังเหาะเพื่อไปมัสการพระธาตุจุฬามณี ภาพสนทนาธรรมระหว่างพระมาลัยกับพระอินทร์ เช่น ภาพในสมุดภาพพระมาลัยวัดพระรูป อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เล่ม 1 (ดูภาพที่ 33 หน้า 270) ภาพในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1584 (ดูภาพที่ 34 หน้า 271) ภาพพระมาลัยกับพระอินทร์ประทับสนทนาเบื้องหน้าพระธาตุจุฬามณีในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 35 หน้า 272) ภาพในสมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เล่มที่ 1 (ดูภาพที่ 36 หน้า 273) เป็นต้น

7.) ภาพพระศรีอาริย์เสด็จมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี เป็นภาพตอนที่พระศรีอาริย์พร้อมเหล่าเทวบุตรและนางเทพอัปสรบริวารเสด็จในอิริยาบถเหาะ เพื่อไปนมัสการพระธาตุจุฬามณี ได้แก่ ภาพในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1584 (ดูภาพที่ 37 หน้า 274) ภาพในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 38 หน้า 275) ภาพในสมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เล่มที่ 1 (ดูภาพที่ 39, 40 หน้า 276, 277) สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี (ดูภาพที่ 41 หน้า 278) สมุดภาพวัดศาลาเขื่อน อำเภอลาด จังหวัดเพชรบุรี เล่มที่ 2 (ดูภาพที่ 42 หน้า 279) ในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 43 หน้า 280) ภาพนางเทพอัปสรบริวารพระศรีอาริย์ฟ้อนรำ บรรเลงดนตรี ได้แก่ ภาพในหนังสือพระมาลัย ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 44 หน้า 281) ภาพในสมุดภาพวัดปากคลอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (ดูภาพที่ 45 หน้า 282) สมุดภาพวัดพระรูป อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เล่มที่ 1 (ดูภาพที่ 46 หน้า 283) เป็นต้น

8.) ภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระศรีอาริย์และพระอินทร์ เป็นภาพที่ต่อเนื่องหลังจากพระศรีอาริย์ได้นมัสการพระธาตุจุฬามณีเสร็จแล้วมาประทับสนทนาธรรมกับ

พระมาลัย ได้แก่ ภาพในหนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร (ดูภาพที่ 47 หน้า 284) ภาพในสมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี (ดูภาพที่ 48 หน้า 285) เป็นต้น

จิตรกรรมพระมาลัยนอกจากจะนิยมเขียน หรือสืบทอดไว้ในสมุดข่อยหรือสมุดภาพพระมาลัย แล้วยังพบว่ามีการสืบทอดไว้ในสมุดแผนที่หรือสมุดภาพไตรภูมิ เช่น สมุดแผนที่ไตรภูมิโลก สัณฐาน เลขที่ 5 สมัยอยุธยา หอสมุดแห่งชาติ สมุดแผนที่ไตรภูมิสัณฐาน เลขที่ 7 สมัยอยุธยา สมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงธนบุรี เลขที่ 10/ก (ดูภาพที่ 49-51 หน้า 286-288) ซึ่งเขียนภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ที่ลานพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และสมุดภาพแผนที่ไตรภูมิจากห้องสมุด Chester Beatty Library (Dublin) ประเทศเยอรมัน เขียนภาพเล่าเรื่องพระมาลัยไปบูชาพระธาตุจุฬามณี (ดูภาพที่ 52 หน้า 289) เป็นต้น

ภาพที่ 1

เทวดาหน้าต้น

ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 2

เทวดาหน้าต้น

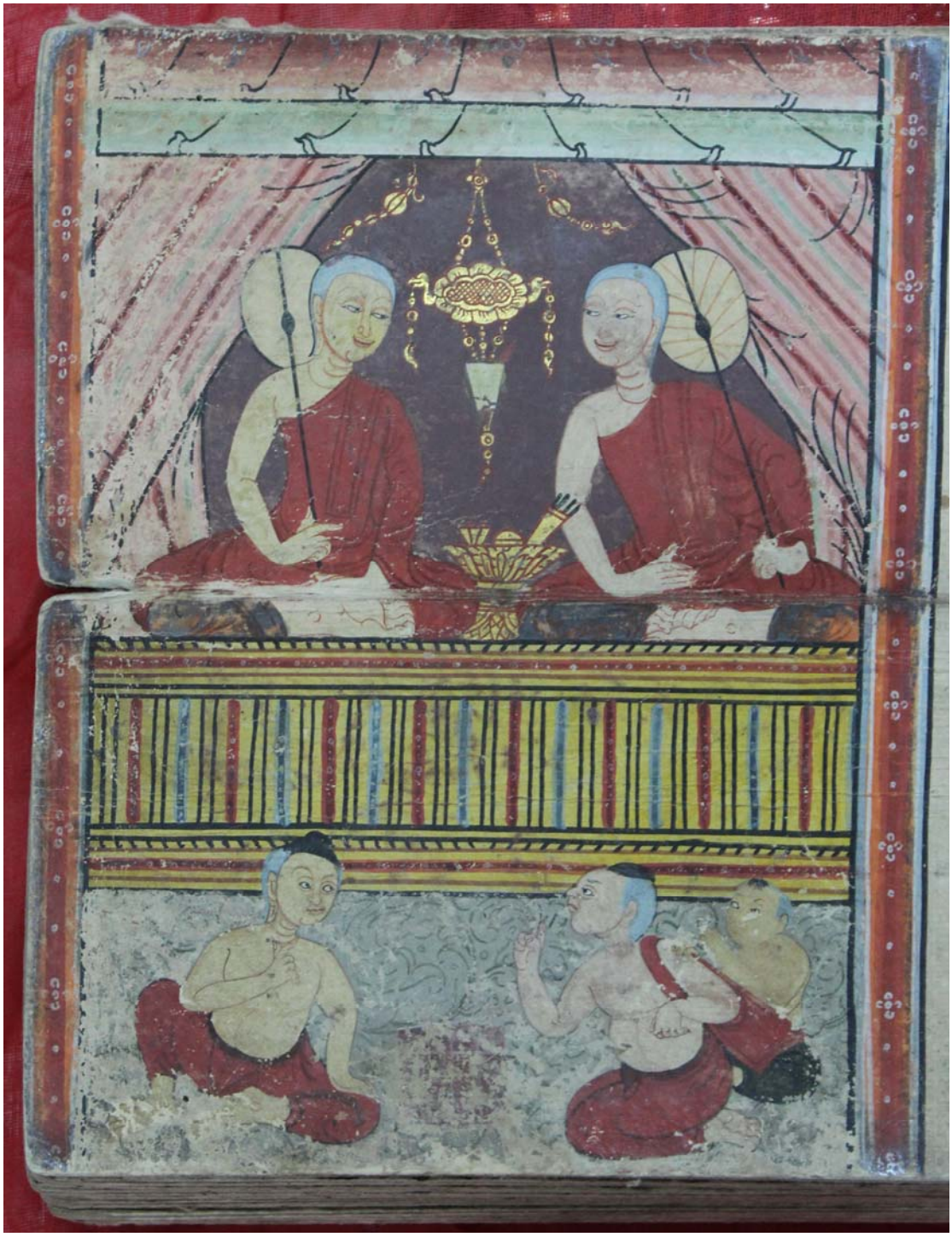
ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 3

เทวดาหน้าต้น

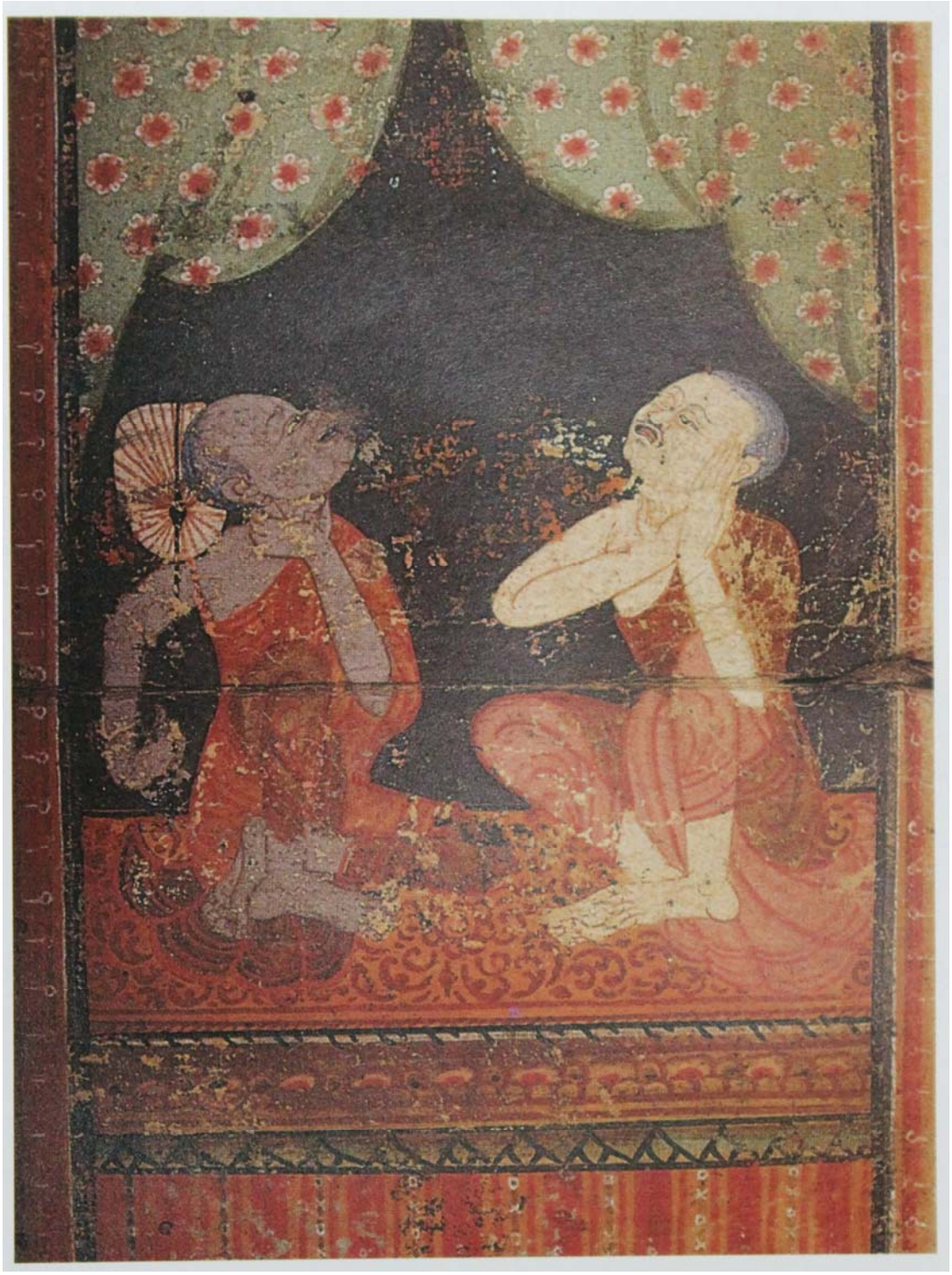
ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 4

พระภิกษุกำลังสวดพระมาลัย มีผู้ฟังที่เล่นหมากรุก

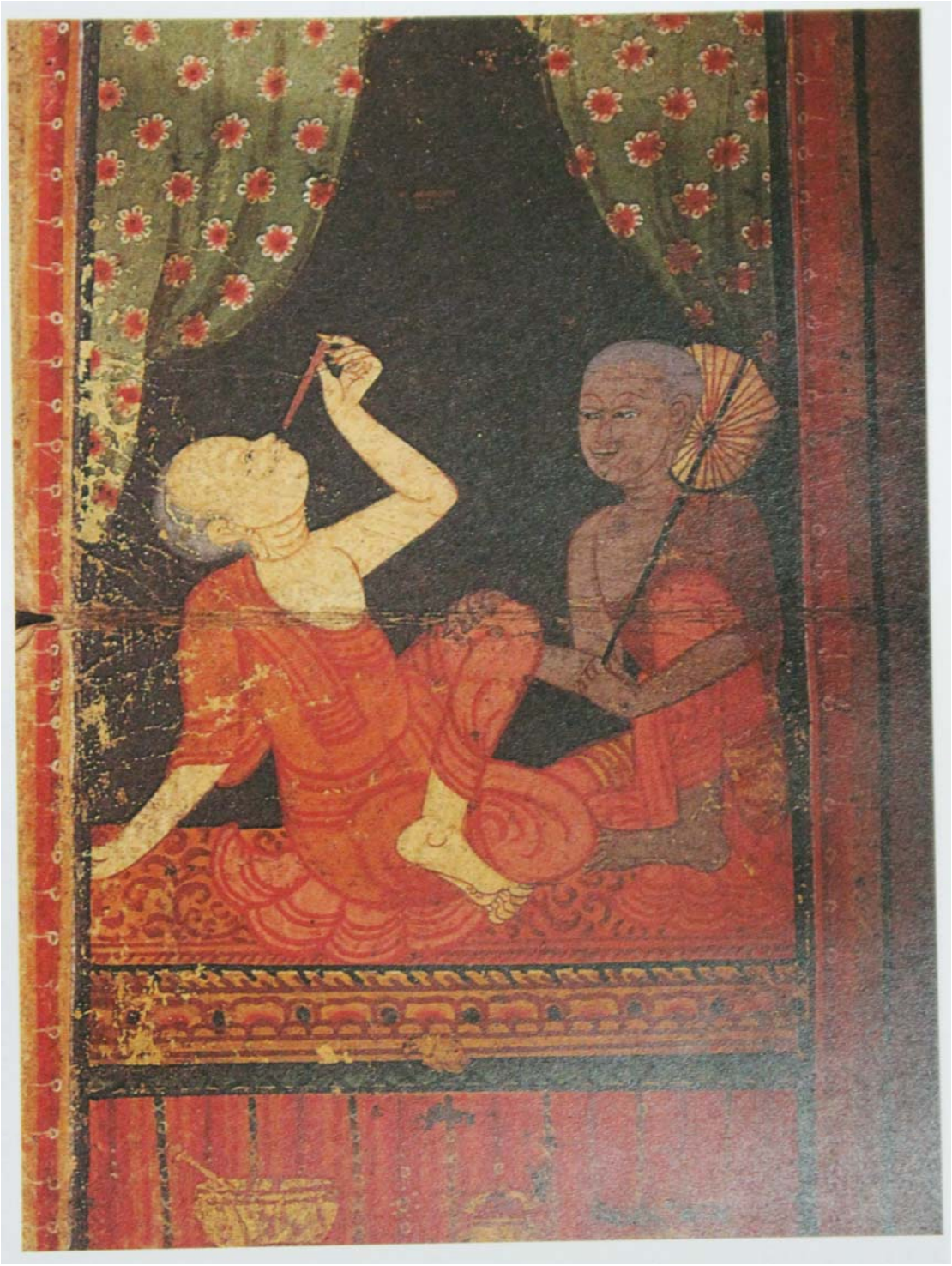
ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 5

พระภิกษุขณะสวดพระมาลัย

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1587

ภาพที่ 6

พระภิกษุพักสวดพระมาลัย

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1587

ภาพที่ 7

พระภิกษุกำลังสวดหรือพักจากการสวดพระมาลัย

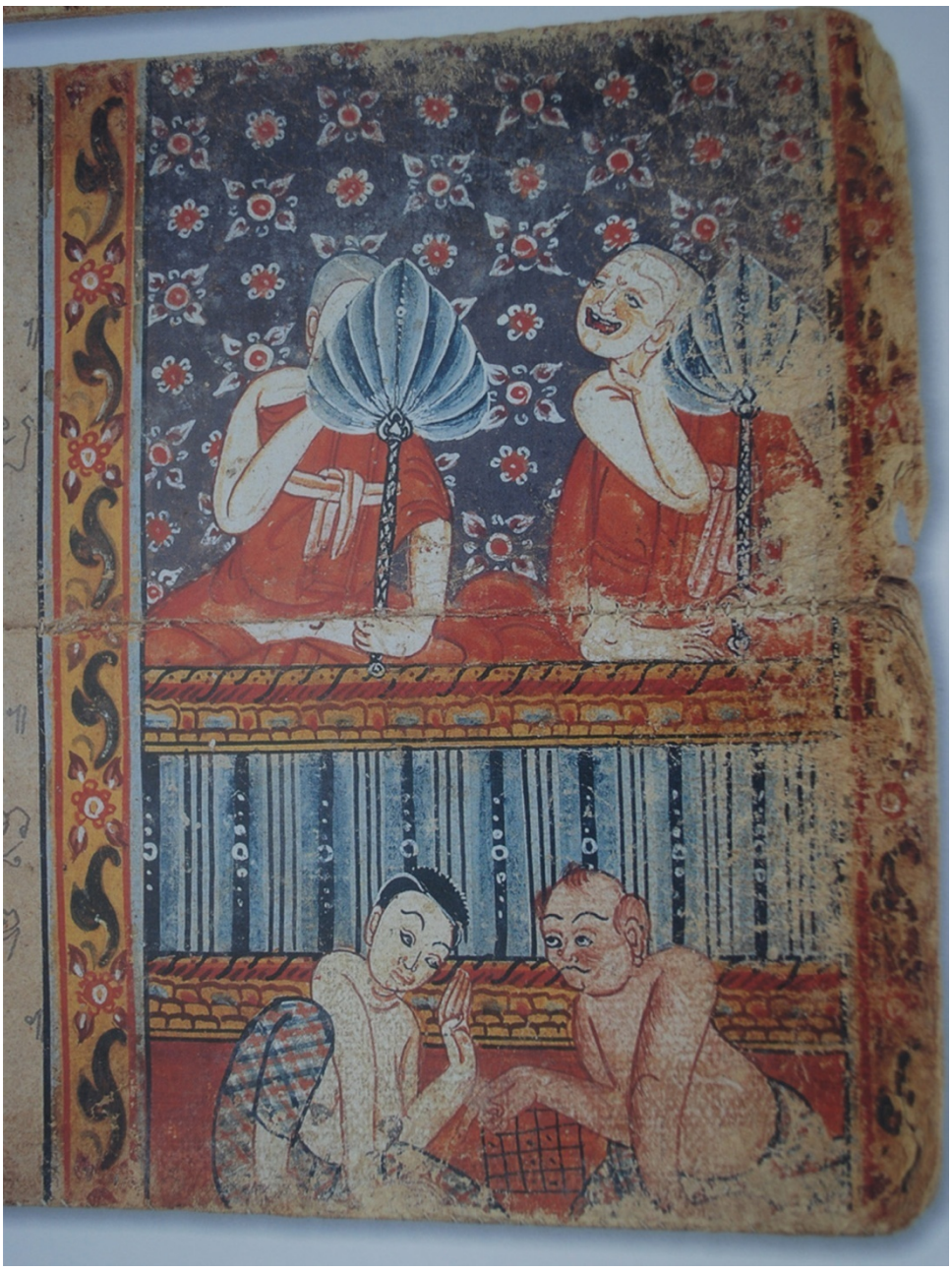
ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 ใน “สมุดข่อย” หน้า 173.

ภาพที่ 8

พระภิกษุกำลังสวดพระมาลัย

ที่มา : สมุดภาพวัดลาด เล่ม 2 ใน “สมุดข่อย” หน้า 230.

ภาพที่ 9

ด้านบนพระภิกษุกำลังสวดพระมาลัยหรือพระอภิธรรม ด้านล่างหญิงชาย
กำลังเล่นหมากรุก ผู้หญิงไว้ผมปีก นุ่งผ้าลาย เปลือยอก

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 150.

ภาพที่ 10

ด้านบนพระภิกษุขณะพักจากการสวด ด้านล่างสามเณรกับตาเถรกำลังหยอกล้อกัน

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 151.

ภาพที่ 11

พระมาลัยถือตาลปัตรสะพายบาตรเสด็จไปโปรดสัตว์นรก

ที่มา : สมุดภาพวัดลาด เล่ม 2 ใน “สมุดข่อย” หน้า 233.

ภาพที่ 12

พระมาลัยโปรดสัตว์นรก

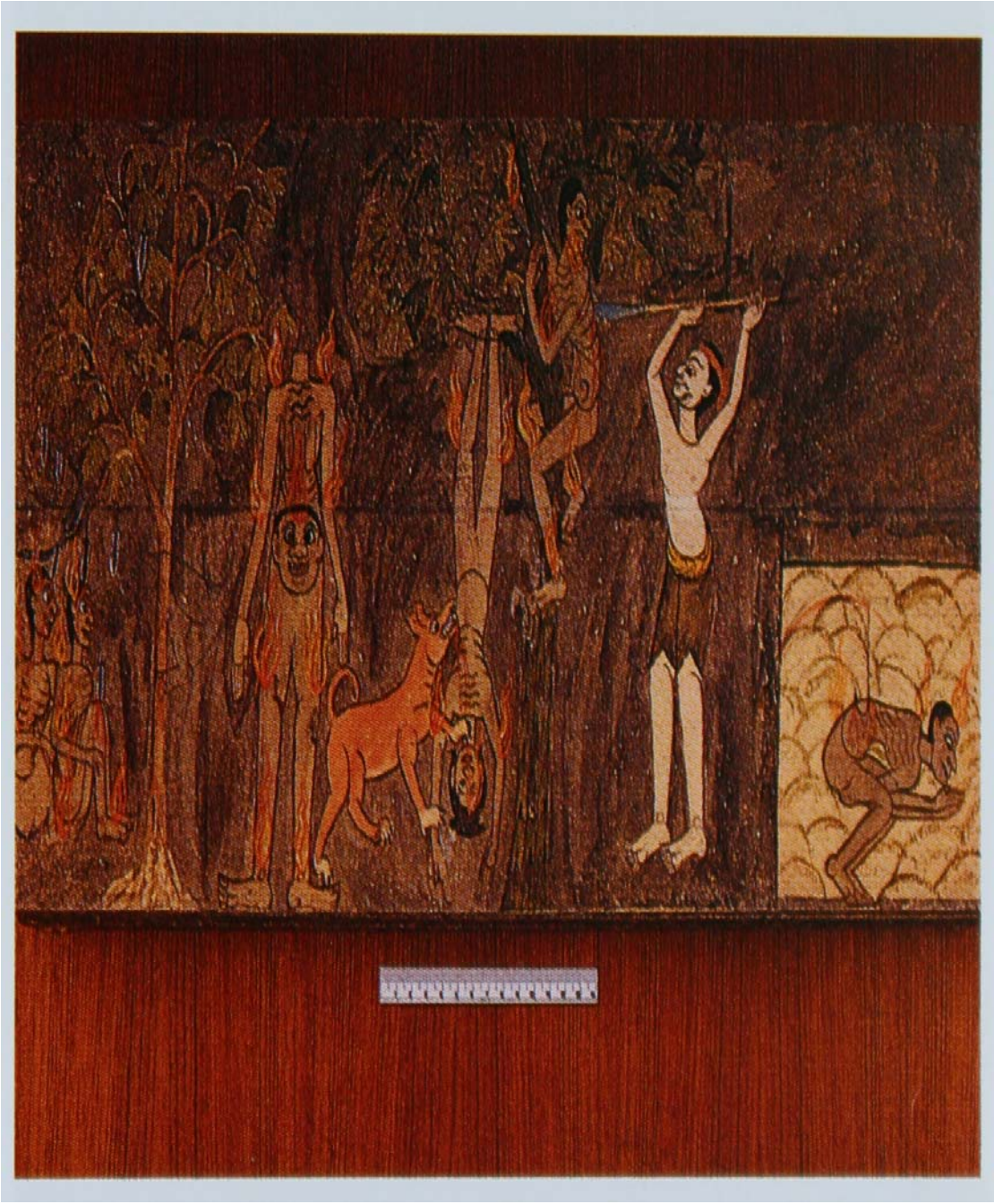
ที่มา : หนังสือพระมาลัย ฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 13

สัตว์นรกถูกต้มอยู่ในหม้อเหล็ก ที่มีน้ำกรดต้มเดือดพล่าน กำลังยกมือไหว้ร้องขอความเชื่อเหลือจากพระมาลัย

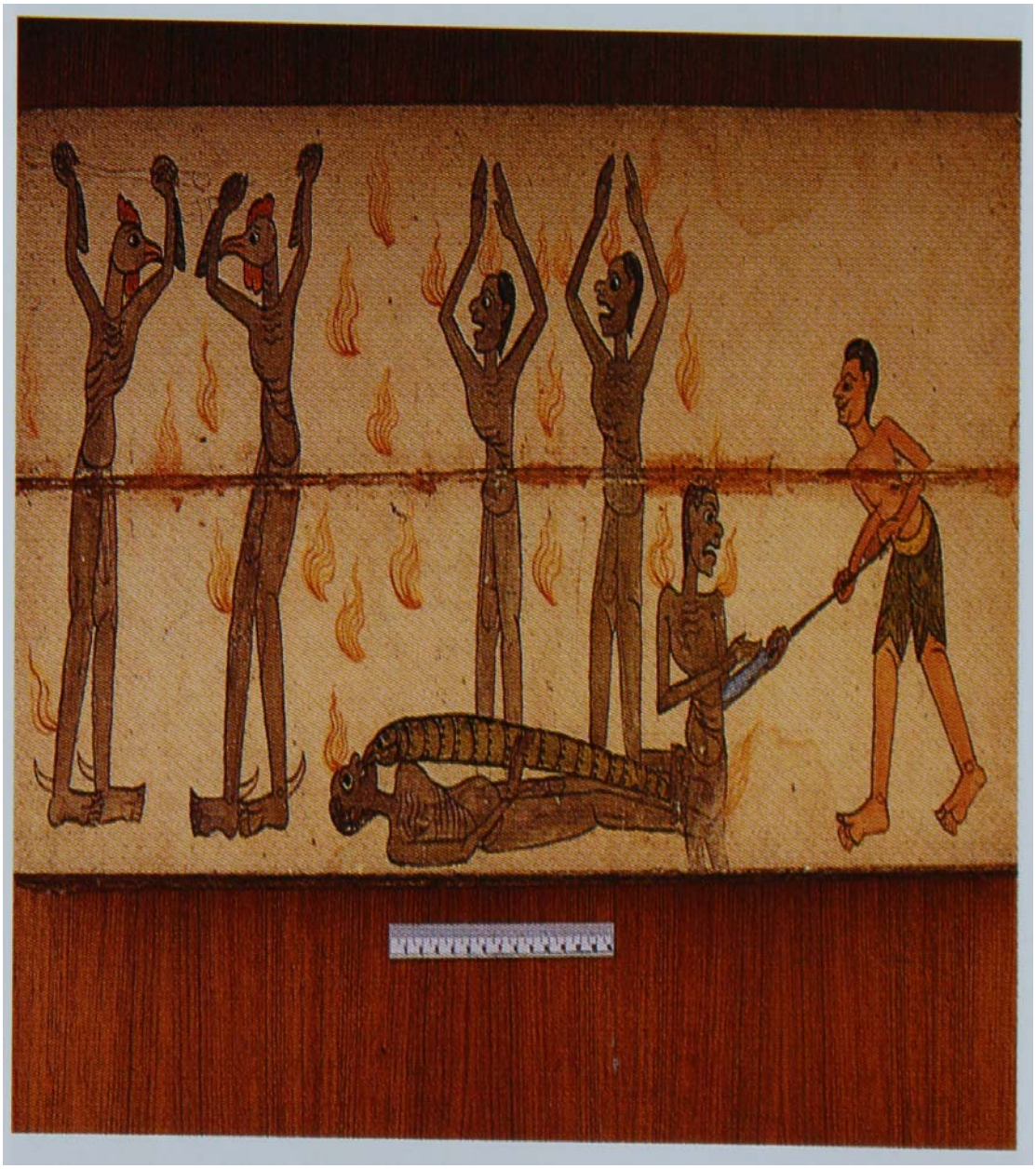
ที่มา : สมุดภาพวัดลาด เล่ม 2 ใน “สมุดข่อย” หน้า 232.

ภาพที่ 14

การทรมานสัตว์นรก

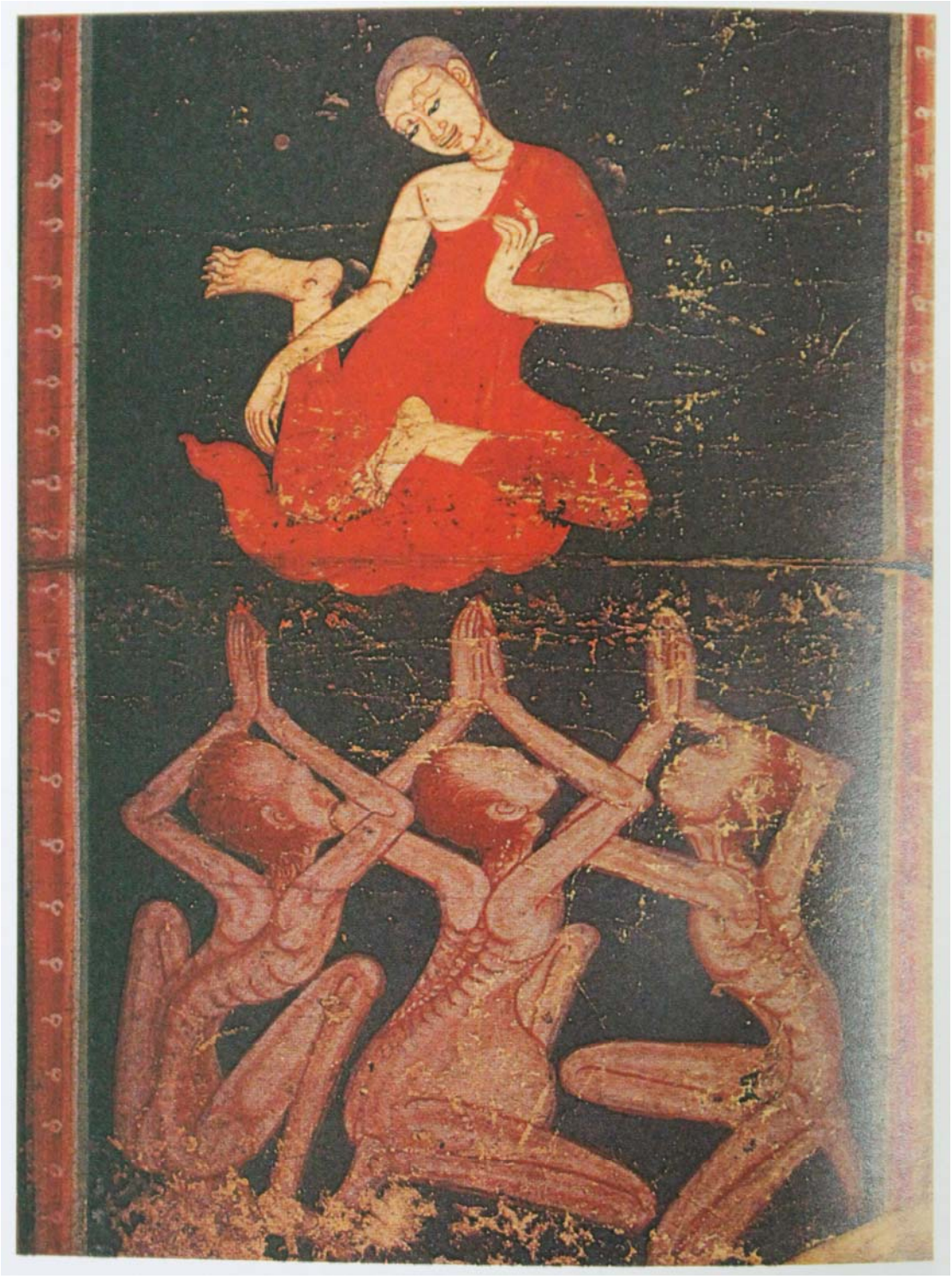
ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1585

ภาพที่ 15

การทรมานสัตว์นรก

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1585

ภาพที่ 16

พระมาลัยโปรดสัตว์นรก

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1586

ภาพที่ 17

สิมพลีนรก ยมบาลกำลังเอาหอกทิ่มแทงสัตว์นรกผู้เป็นชายชู้ ซึ่งกำลังถูกสุนัขปากเหล็กขบกัดอยู่เพื่อบังคับให้ปีนต้นงิ้วไปหาหญิงชู้บนยอดงิ้ว

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 ใน “สมุดข่อย” หน้า 171.

ภาพที่ 18

ภาพพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรกที่กำลังยกมือไหว้ พระมาลัยที่กำลังเหาะ

ที่มา : สมุดภาพของ British Library . เลขทะเบียน Or. 14559

ใน Thai Art and Culture. หน้า 109.

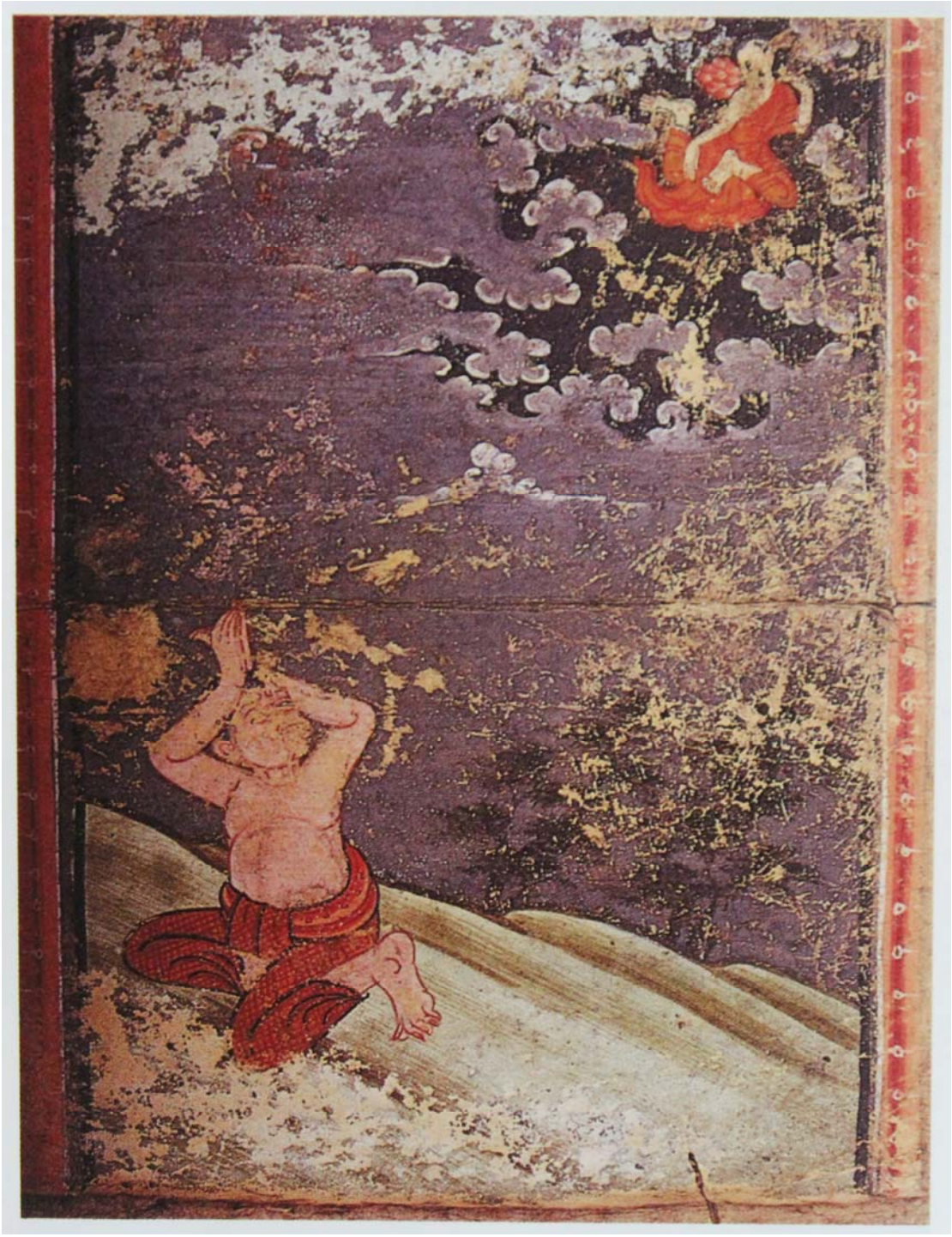

ภาพที่ 19

ภาพพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรกที่มีหัวเป็นสัตว์ต่างๆ

ที่มา : สมุดภาพของ British Library . เลขทะเบียน Or. 14559

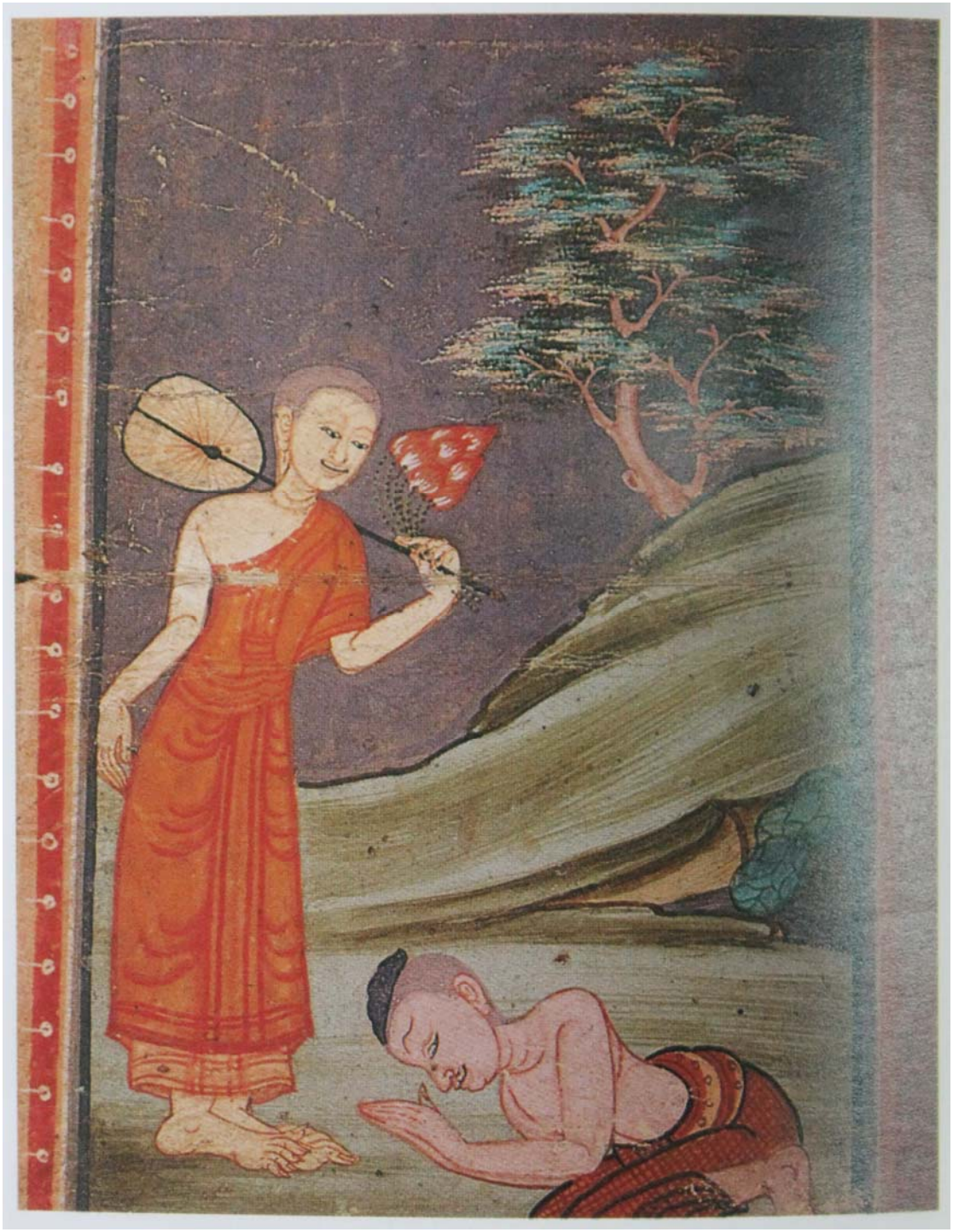
ใน Thai Art and Culture. หน้า 106.

ภาพที่ 20

พระมาลัยโปรดสัตว์

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1584

ภาพที่ 21

พระมาลัยโปรดสัตว์

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1586

ภาพที่ 22

พระมาลัยโปรดสัตว์

ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

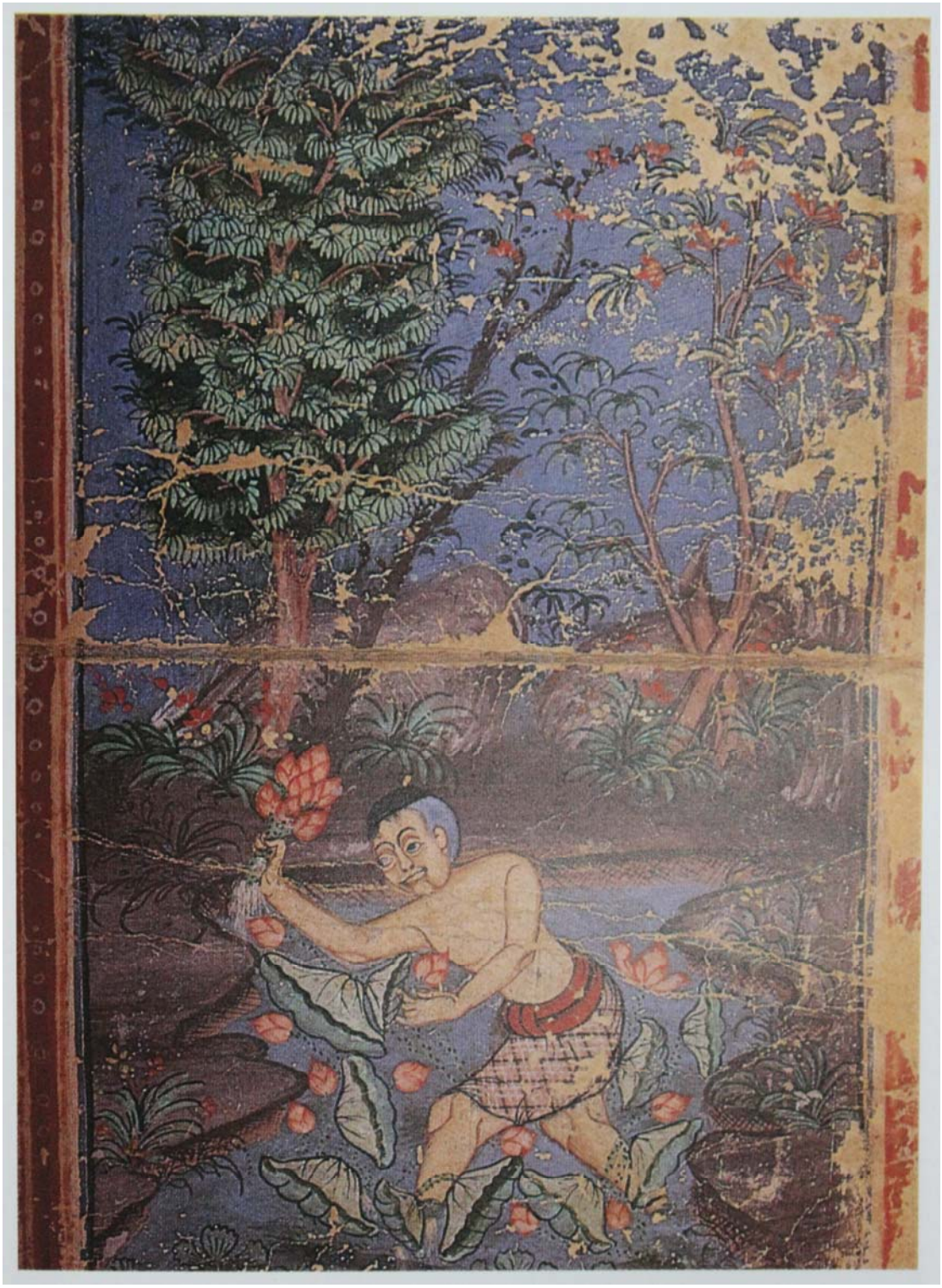

ภาพที่ 23

พระมาลัยเสด็จโคจรไปบิณฑบาตเทศนาธรรม และนำข่าวสารจากสัตว์นรก มาแจ้งแก่ญาติในโลกมนุษย์ ให้รู้จักเกรงกลัวต่อบาป และให้ทำบุญแผ่กุศลไปให้สัตว์นรก

ที่มา : สมุดภาพของ Chester Beatty Library,Thai MS .1328.

ใน Thai Art and Culture. หน้า 96.

ภาพที่ 24

ภาพมานพเก็บดอกบัว

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1587

ภาพที่ 25

พระมาลัยรับดอกบัวจากมานพ

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1587

ภาพที่ 26

ชายเข็ญใจกำลังเก็บดอกบัว

ที่มา : หนังสือพระมาลัย ฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 27

มานพถวายดอกบัวแด่พระมาลัย

ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 28
ชายเข็ญใจอาชีพตัดฟืนขายเลี้ยงชีพ กำลังเก็บดอกบัว 8 ดอก
ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 148.

ภาพที่ 29

ชายเข็ญใจนำดอกบัวไปถวายพระมาลัย

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 149.

ภาพที่ 30

ชายเข็ญใจเก็บดอกบัว

ที่มา : สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม ใน “สมุดข่อย” หน้า 238.

ภาพที่ 31

ชายเข็ญใจถวายดอกบัวแด่พระมาลัย

ที่มา : สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม ใน “สมุดข่อย” หน้า 239.

ภาพที่ 32

ชายเข็ญใจเก็บดอกบัวแล้วนำไปถวายพระมาลัย

ที่มา : สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 250.

ภาพที่ 33
พระมาลัยสะพายบาตรถือตาลปัตรเหาะขึ้นไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
เพื่อนำดอกบัวไปบูชาพระธาตุจุฬามณี
ที่มา : สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 251.

ภาพที่ 34

เทพบุตร และนางอัปสร เหาะไปบูชาพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1584

ภาพที่ 35

พระมาลัยสนทนากับพระอินทร์

ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดชมพูพนัส อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 36

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์เบื้องหน้าพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 146.

ภาพที่ 37

พระศรีอาริย์เหาะไปบูชาพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 4 หน้า 1584

ภาพที่ 38

พระศรีอาริย์ไปบูชาพระธาตุจุฬามณี

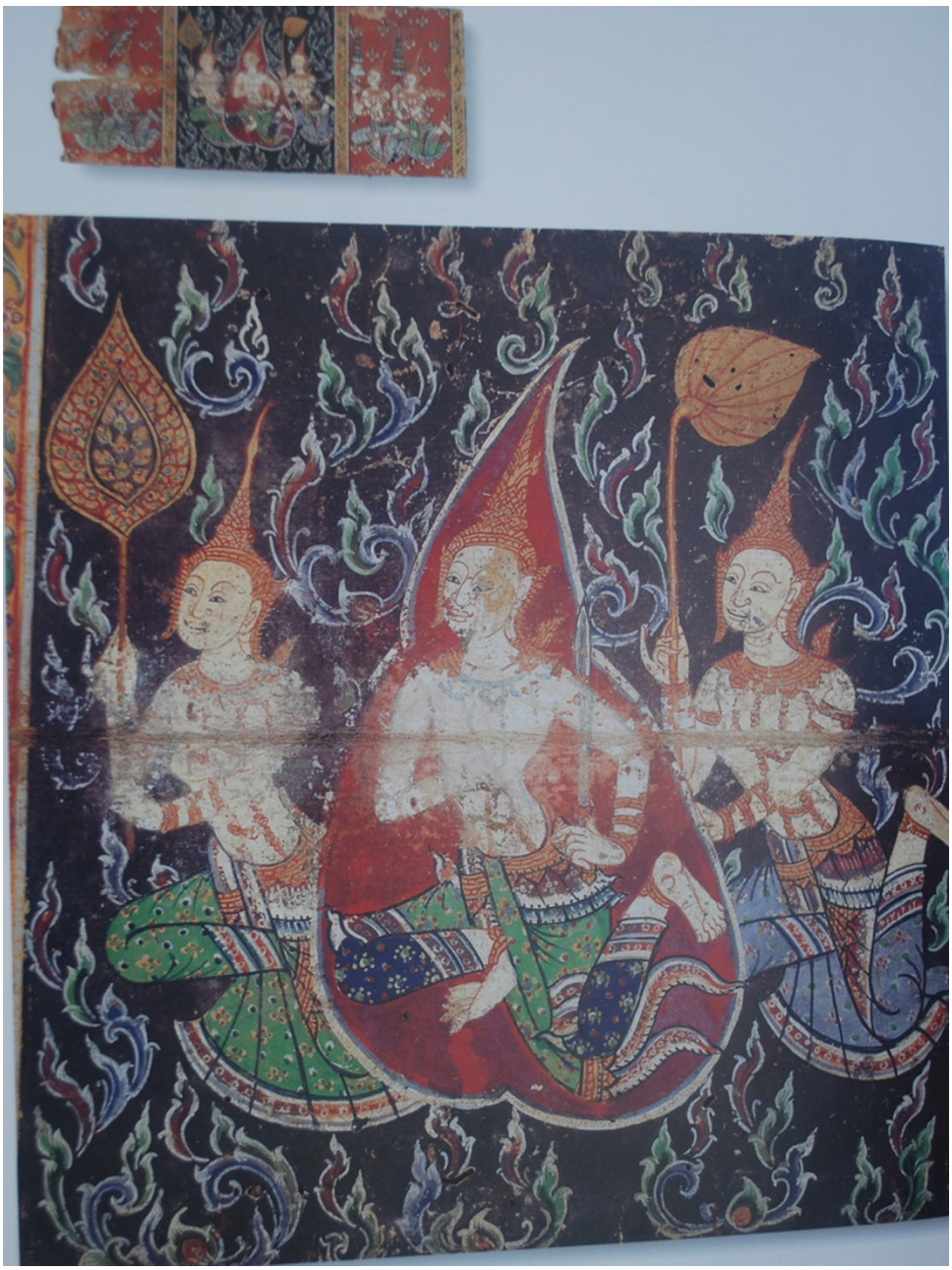
ที่มา : หนังสือพระมาลัย ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 39

พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์พร้อมเหล่าเทพอัปสรบริวารเสด็จใน
อิริยาบถเหาะเพื่อมานมัสการพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 147.

ภาพที่ 40

พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์พร้อมเหล่าเทพอัปสรบริวาร
เสด็จในอิริยาบถเหาะเพื่อมานมัสการพระธาตุจุฬามณี
ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 2 ใน “สมุดข่อย” หน้า 154.

ภาพที่ 41

พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์พร้อมเหล่าเทพอัปสรบริวาร
เสด็จในอิริยาบถเหาะเพื่อมานมัสการพระธาตุจุฬามณี
ที่มา : สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม ใน “สมุดข่อย” หน้า 234.

ภาพที่ 42

พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์พร้อมเหล่าเทพบริวารเสด็จในอิริยาบถเหาะเพื่อมานมัสการพระธาตุจุฬามณี

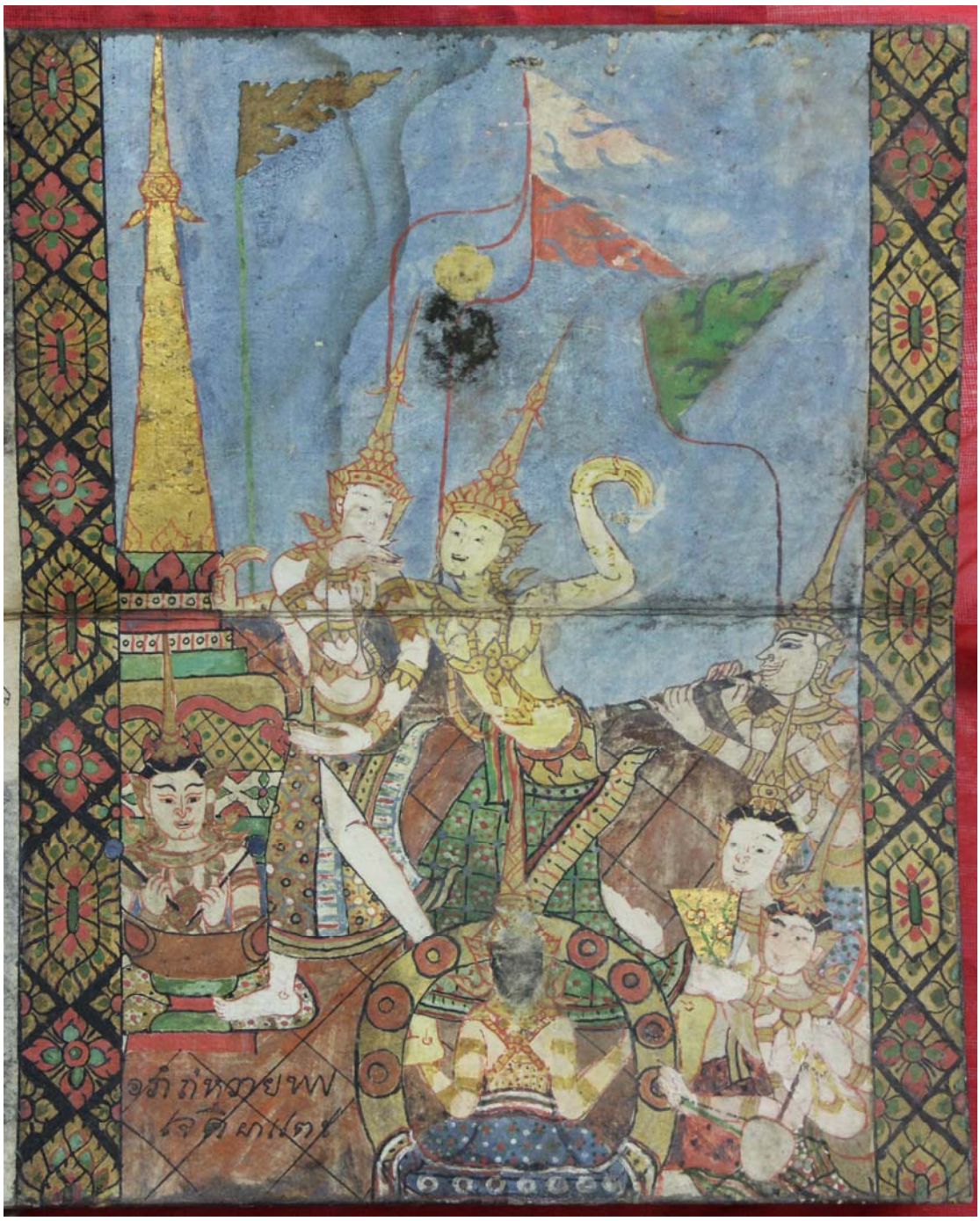
ที่มา : สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 255.

ภาพที่ 43

พระศรีอาริย์พร้อมเหล่าเทวบุตรไปบูชาพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : หนังสือพระมาลัย ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 44

เทพธิดาร่ายรำถวายพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : หนังสือพระมาลัย ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 45

นางอัปสรบริวารพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ฟ้อนรำ

ที่มา : สมุดภาพวัดปากคลอง เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 144.

ภาพที่ 46

เทวบุตรบริวารพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ฟ้อนรำ บรรเลงดนตรี

ที่มา : สมุดภาพวัดพระรูป เล่ม 1 ใน “สมุดข่อย” หน้า 256.

ภาพที่ 47

พระศรีอาริย์พบพระมาลัย และพระศรีอาริย์พบพระอินทร์

ที่มา : หนังสือพระมาลัยฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 48

พระมาลัย พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ และพระอินทร์ สนทนาธรรมเบื้องหน้าพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดภาพวัดเกาะแก้วสุทธาราม ใน “สมุดข่อย” หน้า 242.

ภาพที่ 49

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดแผนที่ไตรภูมิโลกสัณฐาน เลขที่ 5 ใน “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 91.

ภาพที่ 50

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดแผนที่ไตรภูมิโลกสัณฐาน เลขที่ 7 ใน “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 92.

ภาพที่ 51

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดแผนที่ไตรภูมิฉบับกรุงธนบุรี เลขที่ 10/ก ใน “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 92.

ภาพที่ 52

เหล่าเทวบุตรและพระมาลัยเสด็จไปนมัสการพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : สมุดแผนที่ไตรภูมิฉบับกรุงธนบุรีห้องสมุด Chester Beatty Library ใน“จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 93.

1.1.2 จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัย

การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านงานศิลปะประเภทจิตรกรรมฝาผนัง พบเห็นได้ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลักฐานทางด้านนี้ที่เก่าแก่พบในสมัยอยุธยาตอนปลาย ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังตำหนักพระพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทไธสวรรค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ์วัดชมภูเวก จังหวัดนนทบุรี อาคารหรือสถานที่ที่พบภาพจิตรกรรมมักจะเป็นอุโบส วิหาร วิหารคด ศาลา ศาลาท่าน้ำ ศาลาอเนกประสงค์ ศาลารายศาลาธรรมสังเวช ศาลาการเปรียญ ศาลากลางหน ศาลาดิน มณฑป กุฏิ และกำแพงแก้ว บริเวณหรือส่วนของอาคารที่เขียนภาพ อาจจะเป็นผนังคอมุข ผนังแป ผนังสกัด หน้าบัน หรือเสาของอุโบสถ และวิหาร ผนังมณฑป ผนังหรือเพดานหรือพื้นไม้คอสองของศาลาการเปรียญ ผนังตำหนัก เสาหรือเพดานหรือผนังกุฏิ รูปแบบหรือธรรมเนียมของภาพที่วาด มีทั้งจิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณี จิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณีผสมผสานกับแนวสัจนิยมตะวันตก และจิตรกรรมรูปแบบที่เลียนแบบจากภาพพิมพ์ เด่นดาว ศิลปานนท์[2] ได้จัดทำทะเบียนแหล่งจิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในประเทศไทย รวบรวมไว้ในภาคผนวกของสารนิพนธ์เรื่อง “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” จำนวน 119 รายการ ซึ่งพบว่าพบมากในพื้นที่ภาคกลางถึง 57 รายการ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร 13 รายการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 10 รายการ ราชบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ชัยนาท นนทบุรี ปทุมธานี สิงห์บุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และตาก ภาคเหนือพบ 12 รายการ ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ แพร่ ลำปาง ลำพูน และ เชียงใหม่ ภาคตะวันออกพบที่จังหวัดระยอง และชลบุรี จังหวัดละหนึ่งรายการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ขอบแก่น กาฬสินธุ์ นครพนม มหาสารคาม หนองคาย และเลย ภาคใต้พบ 11 รายการ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี นราธิวาส และยะลา เนื้อหาที่นำมาเขียนหรือวาดจะคล้ายคลึงกับจิตรกรรมพระมาลัยในสมุดข่อยหรือสมุดภาพพระมาลัยจะเป็นเรื่องทั้งในนรกภูมิ มนุษย์ภูมิ เทวภูมิ และโลกหรือยุคของพระศรีอาริย์ ซึ่งสามารถสรุปเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในนรกภูมิ มักจะเขียนเป็นภาพพระมาลัยเหาะ หรือยืนอยู่ท่ามกลางสัตว์นรกเหนือภาพการลงทัณฑ์ต่างๆ บรรดาสัตว์นรกต่างยกมือขึ้นประนมเหนือหัว ภาพสัตว์นรกที่มีรูปร่างพิกล ตัวเป็นคนหัวเป็นสัตว์ต่างๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยบริเวณช่องประตูอุโบสถ วัดดุสิดารามวรวิหาร ตำบลบางยี่ขัน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 53 หน้า 292) จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยบริเวณผนังสกัดหลัง วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 54 หน้า 293) จิตรกรรมฝาผนัง

---

[2] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 165 – 224.

พระมาลัย พระวิหารวัดสุทัศนเทพวราราม ราชวรมหาวิหาร ตำบลราชบพิตร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 55 หน้า 294) จิตรกรรมฝาผนังการลงทัณฑ์สัตว์นรกที่พระอุโบสถวัดควนใน อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี(ดูภาพที่ 56 หน้า 295) จิตรกรรมฝาผนังการลงทัณฑ์สัตว์นรกที่พระอุโบสถวัดจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา (ดูภาพที่ 57 หน้า 296) จิตรกรรมฝาผนังเปรตของส่วนบุญที่พระอุโบสถวัดวัง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง (ดูภาพที่ 58 หน้า 297) จิตรกรรมฝาผนังที่แสดงอารมณ์ขันเปรตรำมโนห์รา ที่พระอุโบสถวัดสุวรรณคีรี อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (ดูภาพที่ 59 หน้า 298) เป็นต้น

ภาพที่ 53

พระมาลัยโปรดนรก จิตรกรรมฝาผนังบริเวณช่องประตูอุโบสถ

วัดดุสิตารามวรวิหาร

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 98.

ภาพที่ 54

พระมาลัยโปรดนรก จิตรกรรมฝาผนังที่พระอุโบสถ

วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร เขตป้อมปราบ กรุงเทพมหานคร

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 100.

ภาพที่ 55

พระมาลัยโปรดนรก จิตรกรรมฝาผนังวิหารวัดสุทัศน์เทพวราราม

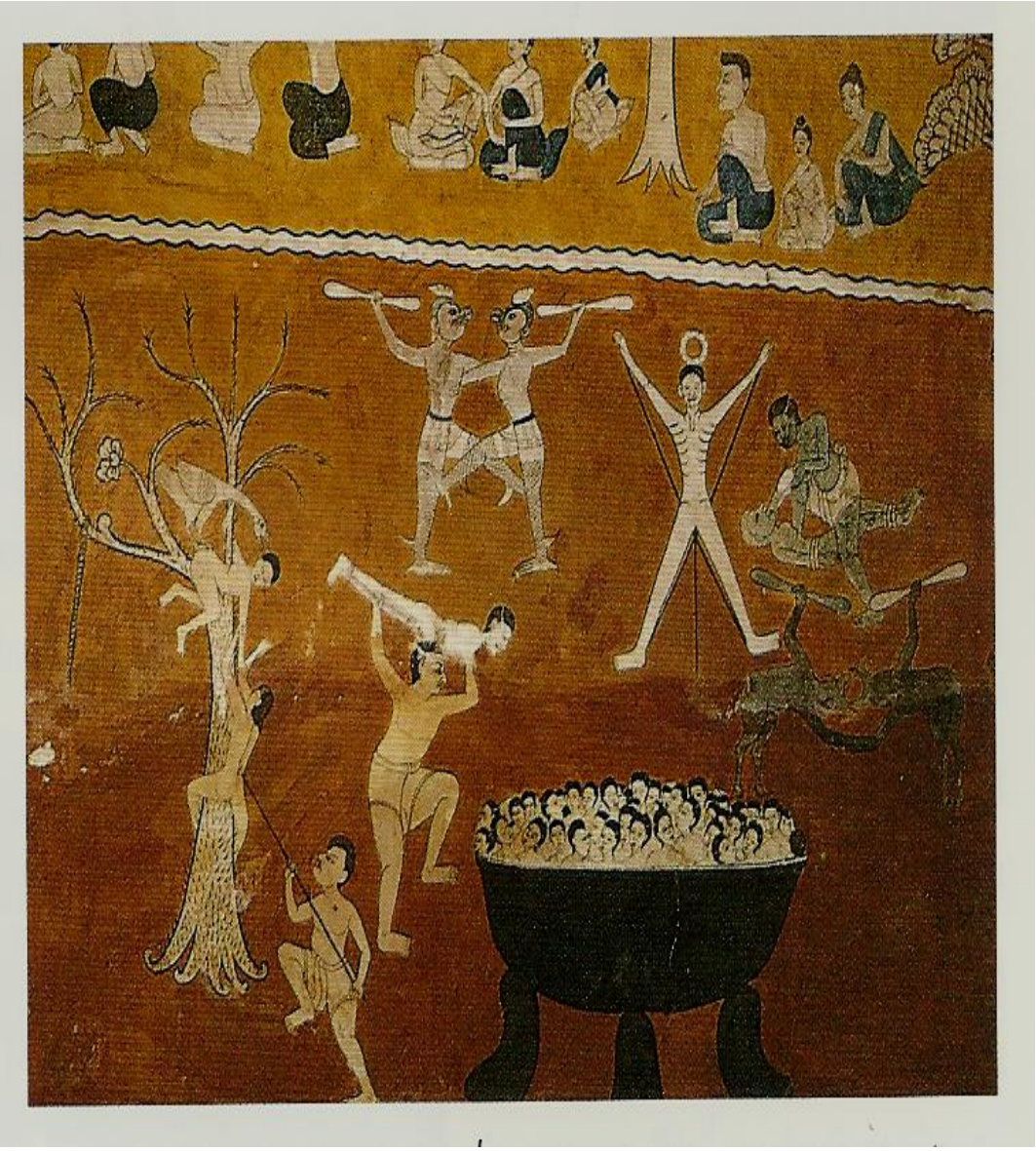
ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 101.

ภาพที่ 56

การลงทัณฑ์สัตว์นรก

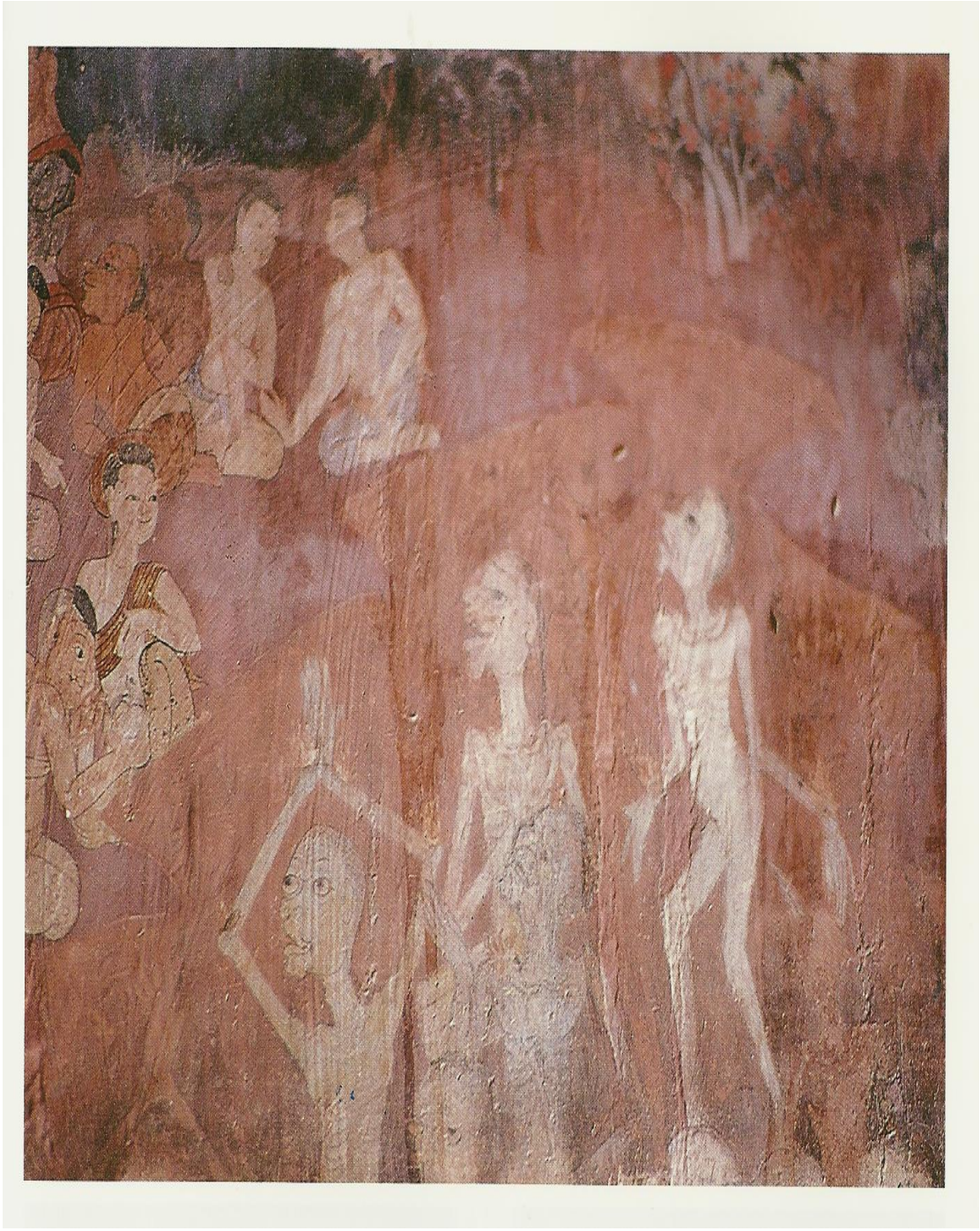
ที่มา : วัดควนใน อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 57

การลงทัณฑ์สัตว์นรก

ที่มา : จิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 58

เปรตขอส่วนบุญ

ที่มา : จิตรกรรมฝาผนังวัดวัง ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 59

เปรตร่ายรำมโนห์รา

ที่มา : จิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณคีรี อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

2) จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในเทวภูมิ มักจะเป็นภาพพระมาลัยถือดอกบัวและตาลปัตรกำลังเหาะไปบูชาพระธาตุจุฬามณี เช่น จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัย ที่ผนังสกัดหนังตอนล่างวิหารคลังบนวัดพระพุทธบาทราชวรวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี (ดูภาพที่ 60 หน้า 300) ภาพพระมาลัยกำลังสนทนาธรรมกับพระอินทร์ เช่น จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัย ที่ผนังสกัดหลังตอนบนอุโบสถ วัดไชยทิศ อำเภอบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 61 หน้า 301) ที่ผนังสกัดหลังอุโบสถ วัดระฆังโฆสิตาราม วรมหาวิหาร เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 62 หน้า 302) เป็นต้น

นอกจากจิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในนรกภูมิ และในเทวภูมิแล้ว ยังมีจิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในยุคก่อนพระศรีอาริย์อยู่ด้วยอันเป็นภาพกลียุค แต่ก็มีอยู่ค่อนข้างน้อย

ภาพที่ 60

พระมาลัยถวายดอกบัวบูชาพระตุจุฬามณี จิตรกรรมฝาผนัง พระวิหารคลังบน วัดพระพุทธบาทราชวรวิหาร

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 123.

ภาพที่ 61

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ จิตรกรรมฝาผนังสกัดหน้า วัดไชยทิศ

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 88.

ภาพที่ 62

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ จิตรกรรมฝาผนังสกัดหลังพระอุโบสถ
ด้านบน วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 90.

1.1.3 จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ

คำว่า “บฏ” เป็นคำยืมจากภาษาบาลีว่า “ปฏ” แปลว่าผ้าทอหรือผ้าผืน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 อธิบายว่า “พระบฏ น. ผืนผ้าที่มีรูปพระพุทธเจ้าเป็นต้น แขวนไว้เพื่อบูชา” พระบฏหรือผ้าพระบฏตามความเข้าใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไปจึงหมายถึงผ้าที่เขียน หรือวาดเป็นเรื่องราวที่เนื่องด้วยพุทธศาสนา เด่นดาว ศิลปานนท์[3] กล่าวถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของการสร้างผ้าพระบฏสรุปได้ว่า พระบฏ หมายถึงจิตรกรรมที่เขียนบนผืนผ้าเป็นรูปพระพุทธเจ้าหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า มีรูปทรงแคบยาว ใช้แขวนห้อยตามความยาวของผืนผ้า สร้างขึ้นเพื่อบูชาแทนองค์พระปฏิมาและตกแต่งอาคารพุทธสถาน เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวทางศาสนา เพื่อยังคติธรรมแก่พุทธศาสนิกชน จึงนิยมสร้างถวายวัดเพื่ออานิสงส์แก่ผู้สร้างและครอบครัว หรือเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว พระบฏแต่ครั้งโบราณจึงใช้ผ้าที่ผู้ตายใช้สอยเป็นประจำ หรือผ้าขาวสำหรับคลุมหีบศพนำมาเขียนภาพเชื่อว่าจะเป็นการอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย

สุรศักดิ์ เจริญวงศ์[4] กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสร้างพระบฏที่มีมาแต่โบราณสรุปได้ 9 ประการ ดังนี้

1. สร้างขึ้นถวายวัดเป็นพุทธบูชากราบไหว้แทนองค์พระปฏิมา
2. สร้างขึ้นถวายวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว
3. สร้างขึ้นถวายวัดเพื่อประดับตกแต่งศาสนาสถาน
4. สร้างขึ้นถวายเพื่อประกอบประเพณีพิธีกรรมทางศาสนาเช่น การเทศน์มหาชาติ งานทอดกฐิน เป็นต้น
5. สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ซึ่งนอกจากได้ความงามความมีคุณค่าทางศิลปะแล้ว ภาพพระบฏยังแฝงความหมาย ความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนามากขึ้น
6. สร้างขึ้นเพื่อเป็นอานิสงส์ให้แก่ผู้สร้างเองและบุคคลในครอบครัว เพราะพระบฏบางผืนมีการเขียนคำอุทิศ บอกชื่อผู้สร้างพร้อมวันเดือนปีด้วย
7. สร้างพระบฏขนาดเล็กเพื่อแขวนไว้ในหอพระภายในบ้านเพื่อไว้สักการบูชา
8. สร้างขึ้นเพื่อไว้สักการบูชา เมื่อตนเองหรือครอบครัวเกิดเจ็บป่วยและบนบานไว้ว่าถ้าหายจะสร้างพระบฏไว้ บูชาในเหย้าเรือน หรือเพื่อถวายไว้ตามวัดวาอาราม

---

[3] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 41 – 42.

[4] สุรศักดิ์ เจริญวงศ์. **“จิตรกรรมบนผ้าพระบฏ.” ผ้าพระบฏเครื่องพุทธบูชา**, 2553. หน้า 46 -47.

9. ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคและวัสดุในการสร้างจากเขียนบนผืนผ้า มาเป็นภาพ พิมพ์แทน จึงเป็นการสร้างขึ้นเพื่อการค้า

จารุณี อินเฉิดฉาย [5] ได้อธิบายและจำแนกรูปแบบของพระมาลัยไว้ 5 แบบ คือ แบบที่หนึ่ง ผืนผ้าขนาดยาว เขียนภาพลงเต็มทั้งผืน เป็นภาพพระพุทธเจ้ายืน หรือภาพพระพุทธเจ้ายืนภายในซุ้ม พร้อมด้วยพระอัครสาวกซ้าย – ขวา แบบที่สองผืนผ้าขนาดยาว แบ่งภาพออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นภาพพระพุทธเจ้ายืนพระองค์เดียว หรือขนาบข้างด้วยพระอัครสาวกและส่วนที่สองเขียนภาพเล่าเรื่องในพุทธประวัติ หรือพระมาลัย หรือทศชาติ แบบที่สามผืนผ้าขนาดยาว มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ ตรงกลางเป็นภาพพระพุทธเจ้ายืนพร้อมด้วยพระอัครสาวกซ้าย – ขวา ที่ช่วงบนและช่วงล่างเขียนภาพเล่าเรื่องในพระพุทธประวัติ พระมาลัย หรือทศชาติ หรือภาพเล่าเรื่องอื่นๆ น่าสังเกตว่าภาพช่วงบนนิยมเขียน เล่าเรื่องเกี่ยวกับสวรรค์ดาวดึงส์ เช่นพระพุทธประวัติตอนเสด็จไปโปรดพระพุทธมารดา หรือพระมาลัยไปมนัสการพระจุฬามณีเจดีย์ เป็นต้น แบบที่สี่ ผืนผ้าขนาดยาวเขียนภาพเล่าเรื่องเต็มทั้งผืน คือ พระพุทธประวัติ พระมาลัย ทศชาติชาดก เวสสันดรชาดก รอบพระพุทธบาท ฯลฯ แบบที่ห้า ผืนผ้าขนาดเล็กลงประมาณ 50 x 70 เซนติเมตร หรือ 50 x 50 เซนติเมตร เขียนภาพเล่าเรื่องเป็นตอนๆ ในพระพุทธประวัติชาดก และที่นิยมกันมาก คือเวสสันดรชาดก ซึ่งบางทีเรียกว่า “ผ้าพระเวส” [6]

และจารุณี อินเฉิดฉาย [7] ยังได้กล่าวถึงภาพและเรื่องราวที่เขียนในพระบฏในบทความเรื่องเดียวกัน สรุปความว่ามีอยู่ 8 เรื่อง

1. ภาพพระพุทธเจ้าทรงยืนยกพระหัตถ์ขวา บางครั้งอาจมีพระอัครสาวกคือพระโมคคัลลานะและพระสารีบุตรขนาบข้างซ้ายและขวา

2. ภาพพุทธประวัติ นิยมเขียนตอนมารผจญ ตอนเสด็จไปโปรดพระพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์

---

[5] จารุณี อินเฉิดฉาย. **“พระบฏ : พุทธศิลป์บนผ้นผ้า.” ผ้าพระบฏเครื่องพุทธบูชา**. 2553. หน้า 15 – 17.

[6] จารุณี อินเฉิดฉาย. **“พระบฏ : พุทธศิลป์บนผ้นผ้า.” ผ้าพระบฏเครื่องพุทธบูชา**. 2553. หน้า 20 -21.

[7] เรื่องเดียวกัน. หน้า 20 – 21.

3. ภาพพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ ซึ่งหมายถึง พระอดีตพุทธเจ้า 3 พระองค์ คือ พระกกุสันธะ พระโกนาคมน์ และพระกัสสปะ พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน คือ พระสมณโคดม และพระอนาคตพระพุทธเจ้า คือพระศรีอาริยเมตไตรย

4. ภาพพระมาลัย มักจะเขียนเป็นพระสงฆ์ห่มจีวรสีแดงถือตาลปัตรสะพายบาตรอยู่ในท่าเหาะ หรือไม่ก็อาจจะนั่งอยู่หน้าพระเจดีย์จุฬามณี

5. ภาพพระเจดีย์จุฬามณี ซึ่งเป็นพระเจดีย์แก้วสีเขียวที่พระอินทร์ทรงสร้างไว้บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นที่ประดิษฐานพระเกศา (เส้นผ้า) พระเวฏฐนพัสตร์ (ผ้าโพกศีรษะ) และพระทักษิณทันตทาฒธาตุ (เขี้ยวซี่บนซ้ายขวา) มีพระอินทร์ พระพรหม เทพยดาพร้อมบริวาร หรืออาจมีพระศรีอาริย์พร้อมเทพบริวารแสนโกฏิแห่แหนมานมัสการ

6. ภาพเรื่องพระทศชาติ ซึ่งเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ เพื่อทรงบำเพ็ญบารมีอันเป็นกุศลยิ่งใหญ่ 10 ประการ ในช่วง 10 พระชาติสุดท้ายก่อนจะเสวยพระชาติเป็นพระโคดมพระพุทธเจ้า

7. ภาพเรื่องพระเวสสันดร เป็นเรื่องที่นิยมเขียนกันมากเพราะเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่เมื่อทรงบำเพ็ญบารมีครบทั้ง 10 ประการ

8. ภาพอสุภะ คือ ภาพพระสงฆ์พิจารณาซากศพที่อยู่ในสภาพต่างๆ เพื่อเป็นมรณานุสติ แก่พระภิกษุสงฆ์และบุคคลทั้งหลาย

เด่นดาว ศิลปานนท์ [8] ได้กล่าวถึงเทคนิคการเขียนภาพจิตรกรรมบนผ้าพระบฏว่าจะเช่นเดียวกับ จิตรกรรมไทยประเพณีทั่วไป คือ ใช้เทคนิคการเขียนด้วยสีฝุ่น โดยทำผืนผ้ามาขึง แล้วทารองพื้นด้วยกาวเม็ดมะขาม หรือกาวหนังสัตว์ แล้วร่างเส้น ลงสี ปิดทองและตัดเส้น มีการทาชั้นรองพื้นและชั้นสีบางๆ เพื่อให้สามารถม้วนภาพเก็บรักษาไว้ได้โดยสีไม่แตกกะเทาะได้ง่าย บริเวณส่วนล่างของผ้าพระบฏมักเว้นช่องพอแก่การบรรจุอักษรสำหรับเขียนชื่อผู้สร้างและคำอุทิศตามธรรมเนียม ต่อมาราวปลายรัชกาลที่ 5 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบการสร้างผ้าพระบฏขึ้น เพราะเกิดความนิยมสร้างผ้าพระบฏเพื่อไว้สักการบูชาภายในบ้านเพิ่มสูงขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตทั้งด้านเทคนิค วัสดุ รูปแบบและเรื่องราวตามมาด้วย จากที่เคยเขียนภาพลงบนพื้นผ้าอย่างโบราณ ได้เปลี่ยนมาเป็นพิมพ์ลงในกระดาษ ซึ่งมีขนาดเล็กลง ทำให้สามารถผลิตได้คราวละจำนวนมาก ตอบสนองความต้องการของตลาดได้เพียงพอ จนเกิดเป็นความนิยมในการสร้างเพื่อทดแทนพระบฏบนผืนผ้าสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อใช้วัสดุที่ใช้เขียนเป็นเกณฑ์ จิตรกรรมพระมาลัยบนพระบฏจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ และจิตรกรรมพระมาลัยภาพพิมพ์บนกระดาษ

---

[8] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย.** 2549. หน้า 42.

1) จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ

เนื่องจากวัสดุที่นำมาสร้างจิตรกรรมพระมาลัยประเภทนี้ เป็นวัสดุประเภทผ้า ซึ่งเป็นวัสดุที่ไม่คงทน มีการเสื่อมสลายได้ง่าย จึงทำให้งานจิตรกรรมพระมาลัยประเภทนี้เหลือตกทอดมาจนถึงปัจจุบันจำนวนไม่มาก โดยเฉพาะผ้าพระบฏในสมัยอยุธยาจะแทบจะไม่ปรากฏหลักฐานตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน หลักฐานหรือตัวอย่างที่พบมักเป็นจิตรกรรมบนผืนผ้าในสมัยรัตนโกสินทร์ และพระบฏที่พิมพ์บนแผ่นกระดาษในลักษณะภาพพิมพ์ จิตรกรรมพระมาลัยในผ้าพระบฏ และภาพพิมพ์ในกระดาษจะเขียนภาพที่เป็นเนื้อหาหรือเรื่องราวเช่นเดียวกับที่พบในสมุดข่อยและจิตรกรรมฝาผนัง รูปแบบของการเขียนอาจจะเขียนร่วมกับภาพพระพุทธเจ้าที่ประทับยืนภายในซุ้มเรือนแก้ว พร้อมด้วยพระอัครสาวกซ้าย – ขวา หรือเขียนเฉพาะเรื่องพระมาลัย

รูปแบบที่ 1 เขียนร่วมกับภาพพระพุทธเจ้าพร้อมพระอัครสาวก ซ้าย - ขวา เช่น จิตรกรรม พระมาลัยบนผ้าพระบฏ ตอนพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ หน้าลานพระธาตุจุฬามณี และแวดล้อมด้วยเหล่าเทพบุตรและเทพกัญญาที่เหาะมาในอากาศเพื่อมนัสการพระธาตุจุฬามณี ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา (ดูภาพที่ 63 หน้า 309) ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป์ (ดูภาพที่ 64 หน้า 310) และจิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏของวัดหัวเตย อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เขียนเป็นภาพพระพุทธบาทและพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรก

จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏดังกล่าวนี้ อาจมีขนาดแตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็ต้องเป็นขนาดที่สามารถนำมาแขวนตามศาสนสถาน เช่น ศาลาการเปรียญ หรือแขวนตามฝาผนังบ้านเรือนได้ เพื่อกราบไหว้บูชา ต่อมาในบางท้องที่โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชเกิดประเพณีนิยมสร้างผ้าพระบฏเพื่อนำไปห้มองค์พระธาตุเจดีย์วัดพระมหาธาตุวรวิหารในวันวิสาขบูชา หรือมาฆบูชา ปัจจุบันจะกระทำกันในวันมาฆบูชา ผ้าพระบฏที่จัดทำขึ้นซึ่งมีทั้งผ้าที่เขียนเป็นภาพจิตรกรรมลงบนผืนผ้าตามคตินิยม คือ ภาพจิตรกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า พุทธประวัติ มหาเวสสันดรชาดก หรือพระมาลัย และผืนผ้าที่ไม่มีภาพจิตรกรรม ขนาดของผ้าพระบฏจึงต้องเปลี่ยนไปจากผ้าพระบฏธรรมดาทั่วไป จะเป็นผ้าพระบฏที่มีความยาวเป็นหลัก เพราะเป็นผ้าพระบฏที่ผู้จัดทำอาจเป็นหน่วยราชการ เอกชน หรือ ชาวบ้านจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะนำไปห้มองค์พระธาตุเจดีย์ ผ้าพระบฏบางผืนจึงอาจยาวขนาดห้มรอบองค์พระธาตุเจดีย์ได้ การจัดงานแห่ผ้าบฏขึ้นพระธาตุเจดีย์ในวันมาฆบูชาเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2553 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ไปสังเกตและร่วมงานด้วย พบว่ามีผ้าพระบฏของบางหน่วยงาน เช่น โรงเรียนโยธินบูรณะ และวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม ได้จัดทำผ้าพระบฏที่มีภาพส่วนหนึ่งเป็นภาพเรื่องพระมาลัยภาคนรก กิจกรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชดังกล่าวนี้ หากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยของรัฐ

และเอกชน สร้างผ้าพระบฏที่เป็นภาพจิตรกรรมเรื่องพระมาลัยขึ้นทุกๆ ปี การสืบทอดเรื่องพระมัยผ่านจิตรกรรมบนผ้าพระบฏ ก็จะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ช่วยสืบทอดเรื่องพระมาลัยให้อยู่คู่กับสังคมได้ต่อไป

รูปแบบที่ 2 เขียนเฉพาะเรื่องพระมาลัย เช่น จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ ของวัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี จะแบ่งภาพเป็น 2 ตอน ตอนล่างเป็นเรื่องราวในมนุษยภูมิเรียงลำดับภาพตั้งแต่พระมาลัยโคจรบิณฑบาต ภาพชายเข็ญใจเก็บดอกบัว ภาพชายเข็ญใจถวายดอกบัวแด่พระมาลัย ภาพพระมาลัยถือดอกบัวเหาะไปเมืองสวรรค์เพื่อไปบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ตอนบนเป็นเรื่องราวในเทวภูมิเป็นภาพพระมาลัยนั่งสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าลานพระธาตุจุฬามณี (ดูภาพที่ 65 หน้า 311) จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏของวัดจันทราวาส จังหวัดเพชรบุรี แบ่งภาพเป็น 3 ตอน ตอนล่างมี 2 ช่องภาพ เขียนเป็นภาพพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรก และพระมาลัยรับดอกบัวจากชายเข็ญใจ ตอนบนเป็นภาพพระมาลัยกำลังสนทนาธรรมกับพระอินทร์ หน้าลานพระธาตุจุฬามณี (ดูภาพที่ 66 หน้า 312) จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอศิลป์ เขียนเป็นภาพตอนเดียว ตอนพระมาลัยไปบูชาพระธาตุเจดีย์จุฬามณี (ดูภาพที่ 67 หน้า 313) จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ ของวัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี เขียนบนผืนผ้าขนาดเล็ก เป็นภาพตอนเดียว เป็นภาพตอนพระมาลัยไปโปรดสัตว์นรก (ดูภาพที่ 68 หน้า 314) จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏของ จินตนา เปี่ยมศิริ เขียนเป็นภาพ 3 ตอน ตอนกลางพระมาลัยนำเรื่องตกทุกข์ได้ยากของสัตว์นรกมาบอกแก่ญาติกา ตอนล่างชายเข็ญใจเก็บดอกบัวนำไปถวายพระมาลัย ตอนบนพระมาลัยเหาะไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในหนังสือ “วิถีไทยในภาพพระบฏ” ของหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (ดูภาพที่ 69 หน้า 315)

2) จิตรกรรมพระมาลัยภาพพิมพ์บนกระดาษ

จิตรกรรมพระมาลัยบนพระบฏประเภทนี้ เกิดขึ้นราวปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อผ้าพระบฏหรือพระบฏได้รับความนิยมมากขึ้น การผลิตตามกระบวนการเดิมไม่สามารถสนองความต้องการและศรัทธาของประชาชนได้อย่างเพียงพอและทันท่วงที จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิตตามมา จากที่เคยเขียนลงผืนผ้ามาเป็นเขียนเป็นแบบแล้วนำไปพิมพ์บนกระดาษในลักษณะภาพพิมพ์ จนสามารถตอบสนองความต้องการดังกล่าวได้มาจนถึงปัจจุบัน จิตรกรรมพระมาลัยภาพพิมพ์บนกระดาษที่ผลิตขึ้นโดยสำนักพิมพ์ต่างๆ นี้ พิมพ์ขึ้นเพื่อจำหน่าย ชุดหนึ่งมีหลายภาพ มีเนื้อหาแบ่งเป็นตอนๆ อย่างสมุดภาพพระมาลัยและจิตรกรรมฝาผนัง ภาพพิมพ์ที่ได้รับความนิยมและแพร่หลายได้แก่ ภาพพิมพ์ของสำนักพิมพ์ ส.ธรรมภักดี ที่เขียนโดยพระเทวาภินิมมิต (ฉาย เทียมศิลปไชย) มีจำนวน 14 ภาพ และภาพพิมพ์ชุดศึกษานิธิวัดเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร มีจำนวน 32 ภาพ กับภาพพิมพ์ชุดมหาเวสสันดรชาดก

ซึ่งได้เขียนเรื่องพระมาลัยแทรกไว้ 3 ภาพ เขียนโดยนายเหม เวชกร ซึ่งเด่นดาว ศิลปานนท์ ได้กล่าวถึงภาพพิมพ์จิตรกรรมพระมาลัยว่า ภาพดังกล่าวเขียนขึ้นตามคติเรื่องนิทานมาลัย โดยแสดงเรื่องผลกรรมดีและกรรมชั่วอย่างละเอียด ภาพพิมพ์เหล่านี้นิยมสร้างถวายวัด โดยมักนำเข้ากรอบแขวนประดับเป็นชุดตามศาลาการเปรียญและศาลาธรรม สังเวช โดยคติเพื่อเป็นเครื่องรำลึกธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชน และใช้เป็นเครื่องมืออุปกรณ์สอนธรรมของสงฆ์ สืบเนื่องจากธรรมเนียมการเทศนาพระมาลัยเนื่องในการเทศน์มหาชาติ การเทศนาเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับและการสวดพระมาลัยในงานศพ ซึ่งมักจัดขึ้นตามศาลาโรงธรรม ดังท้องถิ่นบางแห่งยังคงปฏิบัติสืบทอดธรรมเนียมต่อมาถึงปัจจุบัน[9]

[9] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 44-46

ภาพที่ 63

พระบฏภาพพระพุทธเจ้ากับพระอัครสาวก พระมาลัยสนทนาธรรม
กับพระอินทร์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา
ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย”
หน้า 44.

ภาพที่ 64

พระบฏภาพพระพุทธเจ้าพร้อม พระอัครสาวก พระมาลัยภาคเทวภูมิ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 44.

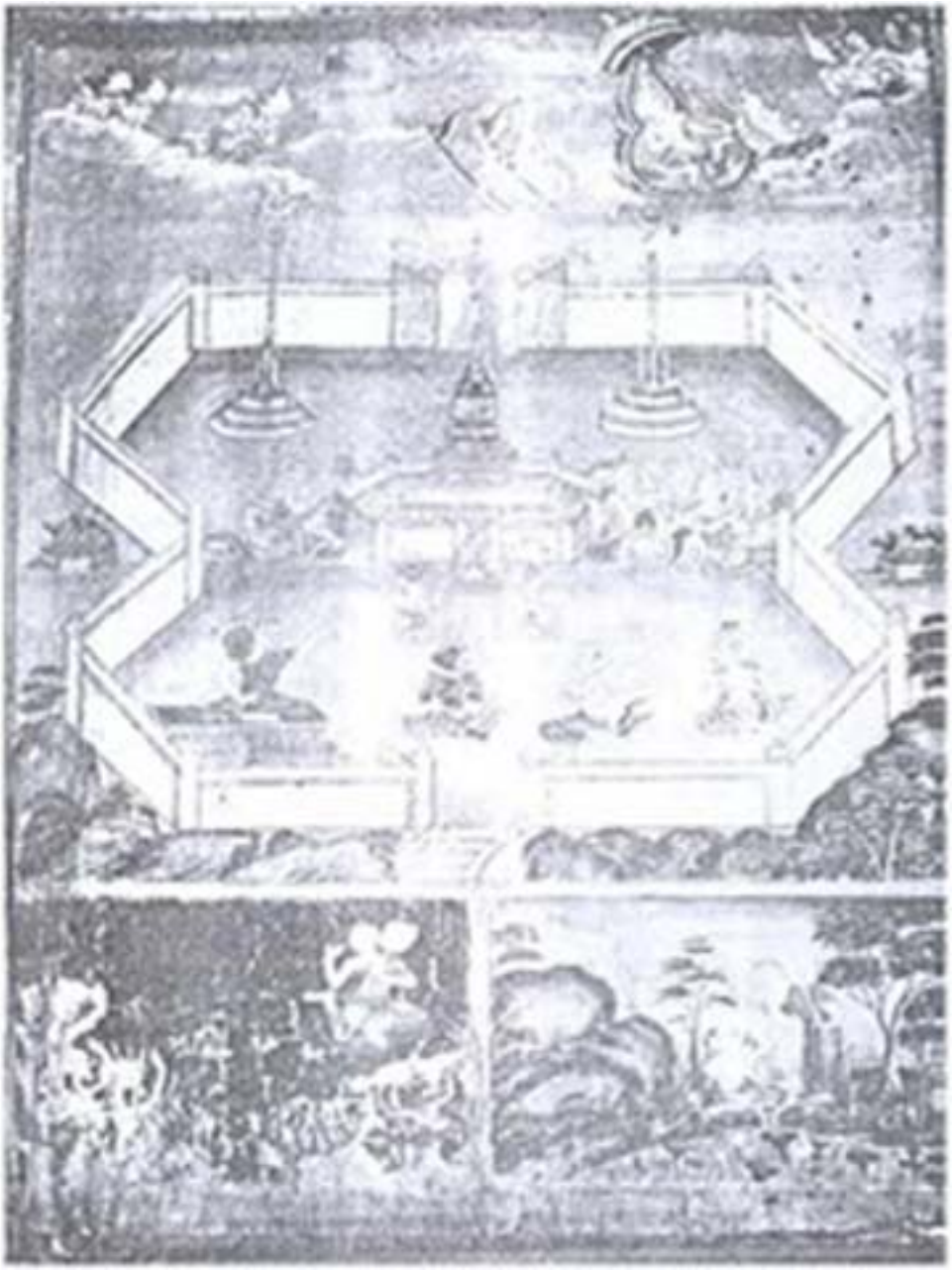
ภาพที่ 65

พระบฏภาพมนุษยภูมิ และเทวภูมิของวัดมหาธาตุเพชรบุรี

ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย”

หน้า 45.

ภาพที่ 66

พระบฏวัดจันทราวาส เพชรบุรี

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ฉบับที่ 4 พฤศจิกายน 2502 หน้า 40.

ภาพที่ 67

พระบฏภาพพระมาลัยในภาคเทวภูมิพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์

ที่มา : “วิถีไทยในภาพพระบฏ” หน้า 25.

ภาพที่ 68

พระบฏภาพพระมาลัยโปรดนรก ของวัดคงคาราม ราชบุรี

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 46.

ภาพที่ 69

พระบฏภาพพระมาลัยในภาคมนุษยภูมิ และเทวภูมิ

เขียนโดยจินตนา เปี่ยมศิริ

ที่มา : “วิถีไทยในภาพพระบฏ” หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หน้า 141.

1.1.4 จิตรกรรมลายรดน้ำพระมาลัยบนตู้พระไตรปิฎก

ลายรดน้ำ อาจเรียกอย่างอื่นได้ว่า ลายทองรดน้ำ ลายทองหรือลายน้ำทอง พจนานุกรรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 อธิบายว่า “ลายน้ำทอง ลายหรือรูปภาพซึ่งเขียนเส้นทองบนพื้นสีหรือเขียนสีบนพื้นทองบนเครื่องกระเบื้อง เช่น จาน ชาม กระโถน” เด่นดาว ศิลปานนท์ ได้อธิบายจิตรกรรมที่เขียนเป็นลายรดน้ำ หรือลายทางรดน้ำและตู้ลายรดน้ำว่า

> จิตรกรรมลายรดน้ำ คือ เทคนิคการทำลวดลายตกแต่งอันเกิดจากการเขียนน้ำยาลงบนพื้น รักดำหรือรักแดง ปิดทองและรดน้ำในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้แผ่นทองที่ปิดลงบนน้ำยาหลุดลอกออก เหลือเพียงลวดลายปิดทองของพื้นรัก ภาพที่ได้มีเพียงสีทองบนพื้นรักสีดำ หรือสีแดง ลวดลายที่สร้างขึ้นจากเทคนิคดังกล่าวจึงเรียกว่า “ลายทอง” หรือลายรดน้ำ นิยมใช้ตกแต่งพื้นบนผนังอาคารสถานที่และสิ่งของเครื่องใช้ที่ต้องการตกแต่งอย่างประณีตเป็นพิเศษ โดยเฉพาะตู้ไทยโบราณมีลักษณะเป็นแบบฉบับของไทย คือ อยู่ในทรงลูกบาศก์ ส่วนบนสอบและแคบกว่าตอนล่าง ด้านหน้ามีประตูบานพับปิด – เปิด 2 บาน ภายในมีชั้น 2 – 3 ชั้นสร้างขึ้นเก็บรักษาพระไตรปิฎก หรือพระธรรมตามวัดต่างๆ ภายนอกมักตกแต่ง ด้วยจิตรกรรมลายทองรดน้ำ จึงมักเรียกกันสั้นๆ ว่า “ตู้ลายรดน้ำ หรือ “ตู้ลายทอง”

ตู้ลายรดน้ำ หรือตู้ลายทองสร้างขึ้นเพื่อเก็บรักษาพระไตรปิฎก หรือพระธรรมต่างๆ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่าง หนึ่งตามวัสดุที่นำไปเก็บว่า “ตู้พระไตรปิฎก” ศิลปกรรมแขนงจิตรกรรมที่นำไปเขียนบนตู้ลายรดน้ำนี้ส่วนมากมักเขียนภาพบุคคล สัตว์ พันธุ์ไม้ และเรื่องราวในวรรณคดีต่างๆ พบว่ามีการนำเรื่องพระมาลัยไปเขียนเป็นลายจิตรกรรมรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎกอยู่ด้วย แต่พบไม่มากนัก เท่าที่กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรรวบรวมและเผยแพร่ไว้ในหนังสือ “ตู้ลายทอง” ภาคที่ 1 สมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี พบ 1 ภาพ กับภาคที่ 2 ตอนที่ 2 สมัยรัตนโกสินทร์ พบ 3 ภาพ เนื้อหาที่นำมาเขียนจะเป็นภาคเทวภูมิตอนพระมาลัยนั่งสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าลาน พระธาตุจุฬามณี และเหล่าเทพบุตรเทพกัญญาที่เหาะไปสักการะพระธาตุจุฬามณี และภาคนรกภูมิ พระมาลัยไปโปรดนรก (ดูภาพที่ 70-74 หน้า 317-321)

ภาพที่ 70

พระมาลัยสนทนากับพระอินทร์ จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก

ตู้ขาหมู อย. 4 ด้านข้างขวา

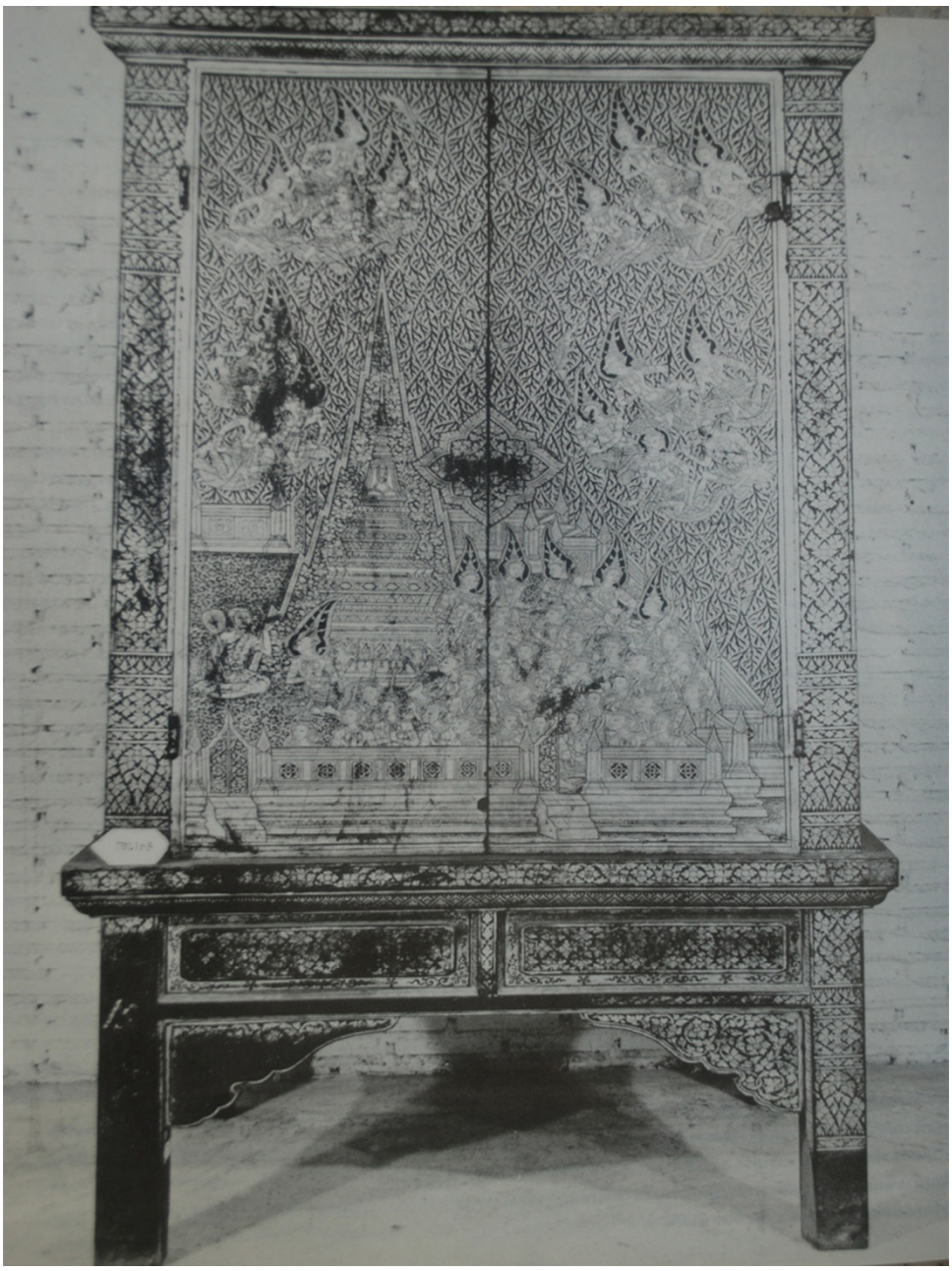
ที่มา : “ตู้ลายทอง” ภาคที่ 1 สมัยอยุธยา-สมัยธนบุรี หน้า 29.

ภาพที่ 71

พระมาลัยโปรดนรก จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก ตู้เท้าคู่ กท. 146 ด้านหลัง

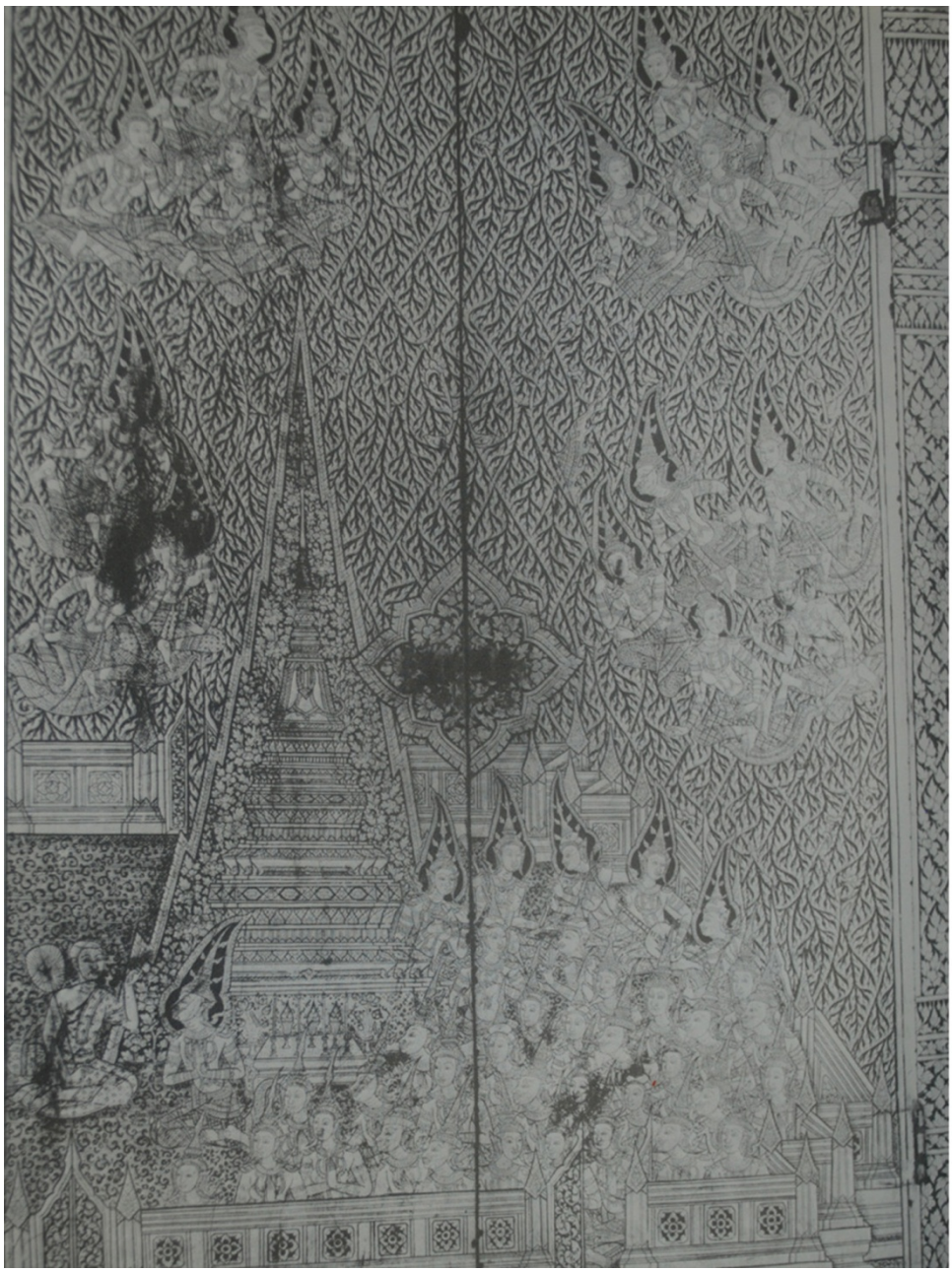
ที่มา : “ตู้ลายทอง” ภาคที่ 2 ตอนที่ 2 สมัยรัตนโกสินทร์ หน้า 183.

ภาพที่ 72

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก ตู้ขาหมู มีลิ้นชัก กท. 168 ด้านหน้าขวา – ซ้าย

ที่มา : "ตู้ลายทอง" ภาคที่ 2 ตอนที่ 2 สมัยรัตนโกสินทร์ หน้า 262.

ภาพที่ 73

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก ตู้ขาหมูมี ลิ้นชัก กท. 168 ด้านหน้าขวา – ซ้าย ถ่ายเฉพาะลาย (ไม่ถ่ายขาตู้)

ที่มา : “ตู้ลายทอง” ภาคที่ 2 ตอนที่ 2 สมัยรัตนโกสิทร์ หน้า 264.

ภาพที่ 74

พระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ จิตรกรรมลายรดน้ำ ตู้พระไตรปิฎก ตู้ขาหมู กท. 175 ด้านข้างขวา

ที่มา : "ตู้ลายทอง" ภาคที่ 2 ตอนที่ 2 สมัยรัตนโกสินทร์ หน้า 291.

1.1.5 จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ

จิตรกรรมพระมาลัยนอกจากปรากฏในวัสดุทั้ง 4 ชนิด คือ สมุดข่อย ฝาผนัง ผืนผ้า และตู้พระไตรปิฎกแล้ว ยังปรากฏในชั้นไหว้พระบริเวณอุดหลัง อีกแห่งหนึ่ง แต่พบหลักฐานไม่มากนัก ซึ่งเด่นดาว ศิลปานนท์ อธิบายถึงจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระว่า

> ชั้นไหว้พระตามบ้านผู้ดีไทยโบราณ ทำเป็นตู้ไม้แกะสลักลวดลายประณีต ภายในมีชั้นวางสิ่งของลดหลั่นกันเป็นชั้น 3 – 4 ชั้น ชั้นบนสุดสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป ชั้นกลางสำหรับตั้งดอกไม้และเครื่องบูชาและชั้นล่างสุดตั้งกระถางรูปและเชิงเทียน ด้านบนกั้นเพดาน ด้านหน้าและด้านข่างไม่มีผนัง ด้านหลังปิดด้วยแผ่นไม้เรียกว่า “อุดหลัง” ภายในเขียนภาพจิตรกรรมตกแต่ง เช่น ลายดอกไม้ร่วง ภาพไตรภูมิเป็นต้น ภาพที่นิยมเขียนมากคือ ภาพพระมาลัยครั้งไปบูชาพระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ [10]

เนื่องจากจิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระเป็นสมบัติส่วนตัวของผู้ดีมีเงินสมัยโบราณ หลักฐานที่พบเห็นและนำมาแพร่หลายจึงค่อนข้างน้อย ตัวอย่างที่พบเช่น จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ ศิลปะรัตนโกสินทร์ราวรัชกาลที่ 3 ของหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร เป็นภาพเทวภูมิ ตอนพระมาลัยนั่งสนทนาธรรมกับพระอินทร์ หน้าลานพระธาตุจุฬามณี และมีเหล่าเทพยดาเหาะมาบูชาพระธาตุจุฬามณี (ดูภาพที่ 75-76 หน้า 324, 325)

การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้ความเชื่อและความคิดแบบอุดมคติดั้งเดิมเสื่อมหายไปจากคนไทย การปรับปรุงระบบการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมที่ได้ถอดเรื่องพระมาลัย ที่เป็นหนังสือฝึกหัดอ่านอักษรขอมออกจากระบบการศึกษา ทำให้คติความเชื่อเรื่องพระมาลัยได้เสื่อมและจางหายไปจากสังคมไปด้วย แล้วยังส่งผลให้การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านงานศิลปะแขนงจิตรกรรม ในรูปแบบของจิตรกรรมภายในสมุดภาพจิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมบนผ้าพระบฏ จิตรกรรมลายรดน้ำ บนตู้พระไตรปิฎก และจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระ ได้เสื่อมตามไปด้วย การสร้างสมุดภาพจิตรกรรมพระมาลัยเพื่อเป็นพุทธบูชาที่เป็นจิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณีไม่มีให้เห็นอีกแล้ว มีแต่สมุดข่อยหรือสมุดภาพพระมาลัยที่พิมพ์ด้วยอักษรไทยอย่างปัจจุบัน ภาพประกอบเป็นภาพพิมพ์จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัยในยุคหลังมักซึ่งเป็นภาพที่สร้างขึ้นตามแนวสัจนิยมตะวันตก เน้นภาพที่มีความลึกแบบทัศนียวิสัย มีแสงเงาถูกต้องตามหลักสากลตะวันตก จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าบฏได้เปลี่ยนภาพมาเป็นภาพพิมพ์บนกระดาษแทนบนผืนผ้า จิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎกไม่มีใครสร้างขึ้นเพิ่มเติมเพราะไม่รู้

---

[10] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 49

ว่าจะสร้างตู้พระไตรปิฎกไปเก็บอะไร จิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระก็แทบจะหาผู้ดีมีตระกูลมาสร้างขึ้นไม่ได้ การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านงานศิลปะแขนงจิตรกรรมในรูปแบบต่างๆ จึงเสื่อมลงดังที่ปรากฏให้เห็นในยุคปัจจุบัน การศึกษาเรื่องพระมาลัยในประเด็นการสืบทอดผ่านทางศิลปะแขนงจิตรกรรม จึงศึกษาได้แค่ผลงานในอดีต การจะศึกษาผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะจิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณีแทบจะไม่มีให้ศึกษากันเลย

ภาพที่ 75

จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ

ที่มา : “พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์” ของสมเกียรติ โล่ห์เพชรรัตน์ หน้า 42.

ภาพที่ 76

จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ

ที่มา : “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” หน้า 48.

1.2 แขนงประติมากรรม

การสืบทอดเรื่องราวในวรรณกรรมพระมาลัยผ่านงานศิลปะแขนงประติมากรรม อาจจะเกิดขึ้นก่อนการแต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ในประเทศไทย เพราะจากหลักฐานที่พบ พบทั้งในรูปประติมากรรมแบบลอยตัวและประติมากรรมนูนต่ำ ทั้งในและนอกประเทศไทย ทั้งตามคติการสร้างประติมากรรมของนิกายเถรวาทและนิกายมหายาน พบมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 ซึ่งเป็นประติมากรรมรูปพระศรีอาริยเมตไตรยหรือพระศรีอาริย์ที่พบในประเทศไทย เช่น ประติมากรรมเศียรพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ศิลา ศิลปะทวาราวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 12 พบที่ถ้ำเขาถมอรัตน์ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ (ดูภาพที่ 77 หน้า 328) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ สำริด ศิลปะทวาราวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 12 พบที่ถ้ำเขาถมอรัตน์ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ (ดูภาพที่ 78 หน้า 329) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ดินเผา ศิลปะทวาราวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 14 พบที่คูบัว จังหวัดราชบุรี (ดูภาพที่ 79 หน้า 330) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะศรีวิชัย ราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 14 พบที่บ้านลานควาย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี (ดูภาพที่ 80 หน้า 331) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะทวาราวดี ราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 14 ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร (ดูภาพที่ 81 หน้า 332) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะทวาราวดี ประทับนั่งบนดอกบัว ปางสมาธิ ภายใต้ต้นกากะทิง ขนาบด้วยสถูปทั้ง 2 ข้าง เป็นศิลาจำหลักภาพนูนสูง ราวพุทธศตวรรษที่ 13 - 14 ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติปราจีนบุรี (ดูภาพที่ 82 หน้า 333)

การสืบทอดเรื่องราวพระมาลัยผ่านงานศิลปะแขนงประติมากรรมในยุคที่เกิดวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยในประเทศไทยแล้ว พบหลักฐานที่เก่าแก่มาตั้งแต่สมัยอยุธยา มักเป็นประติมากรรมแบบลอยตัว เช่น ประติมากรรมพระมาลัยปางโปรดสัตว์ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจันทรเกษม สถานที่พบมักเป็นภาคกลาง แล้วแพร่กระจายไปยังภาคตะวันออกและภาคเหนือตอนล่าง ไม่ค่อยแพร่หลายหรือพบในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ วัตถุที่ใช้สร้างอาจใช้การหล่อโลหะเป็นประติมากรรมแบบลอยตัว แกะสลักเป็นงานไม้หรือทำเป็นปูนปั้น ประดับตกแต่งตามอาคารศาสนสถานและศาสนวัตถุ ดังนั้นหากใช้วัตถุและวิธีสร้างงานประติมากรรมเป็นเกณฑ์ การสืบทอดพระมาลัยผ่านศิลปะแขนงปะติมากรรมจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประติมากรรมนูนต่ำ และประติมากรรมลอยตัว

1.2.1 ประติมากรรมนูนต่ำ

การสืบทอดวรรณกรรมพระมาลัยผ่านทางประติมากรรมนูนต่ำ อาจทำบนแผ่นทองดุน เช่น ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์แผ่นทองดุน ประทับยืน พระหัตถ์ขวา

แสดงปางประทานธรรม ศิลปะอยุธยา ราวพุทธศตวรรษที่ 20 พบจากกรุวัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา(ดูภาพที่ 83 หน้า 334) ทำเป็นแกะสลักงานไม้ หรือทำเป็นปูนปั้นประดับตกแต่งอาคารศาสนสถานและศาสนวัตถุ เช่น แผ่นไม้จำหลักตอนพระมาลัยกำลังเหาะเพื่อไปสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ใน Jim Thomson The House on the khlong ของ William Warren (ดูภาพที่ 84 หน้า 335) ประติมากรรมปูนปั้นลงรักปิดทองประดับกระจกภาพพระมาลัยบูชาพระธาตุจุฬามณี หน้าบันอาคารอเนกประสงค์ วัดราชบูรณราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 85 หน้า 336)

1.2.2 ประติมากรรมลอยตัว

การสืบทอดวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยผ่านประติมากรรมลอยตัว มักทำเป็นรูปหล่อเดี่ยว คือ รูปพระมาลัย หรือรูปศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ และรูปหล่อประกอบเนื้อหาทำเป็นปางต่างๆ เช่น พระมาลัยปางโปรดสัตว์นรก ปางบูชาดอกบัว หรือปางโปรดสวรรค์ เป็นต้น ประติมากรรมรูปหล่อ พระศรีอาริยเมตไตรย จะมีรูปแบบเป็นพระพระภิกษุซึ่งแตกต่างจากรูปแบบในแขนงจิตรกรรมที่เป็นรูปเทวดา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์[11] ทรงสันนิษฐานถึงสาเหตุที่เปลี่ยนจากรูปเทวดาไปเป็นรูปพระภิกษุ น่าจะเป็นความคิดของพระสงฆ์ว่า รูปเทวดาบูชาไม่ได้ดั่งเช่นรูปบรรพชิต รูปพระศรีอาริยเมตไตรยในงานศิลปะแขนงประติมากรรมจึงได้เปลี่ยนจากรูปเทวดาเป็นรูปพระภิกษุไป วัสดุที่ใช้ทำ อาจเป็นรูปหล่อสำริด ไม้แกะสลัก หรือปูนปั้น

ตัวอย่างประติมากรรมลอยตัวพระมาลัย เช่น ประติมากรรมพระมาลัยปางโปรดสัตว์ โลหะผสม ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร (ดูภาพที่ 86 หน้า 337) ของวัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 87 หน้า 338) ประติมากรรมพระมาลัย ปางถวายดอกบัวบูชาพระเจดีย์จุฬามณี โลหะผสม ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติปราจีนบุรี (ดูภาพที่ 88 หน้า 339) เป็นต้น

ตัวอย่างประติมากรรมลอยตัวรูปพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ เช่น ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ของวัดไลย์ อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี (ดูภาพที่ 89 หน้า 340) ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (ดูภาพที่ 90 หน้า 341) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานบัวผ้าทิพย์ ปางสมาธิแบบมหายาน พระอุโบสถวัดชุมพลนิกายาราม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดูภาพที่ 91 หน้า 342) ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ วัดอินทรวิหาร บางขุนพรหม กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 92 หน้า 343) เป็นต้น

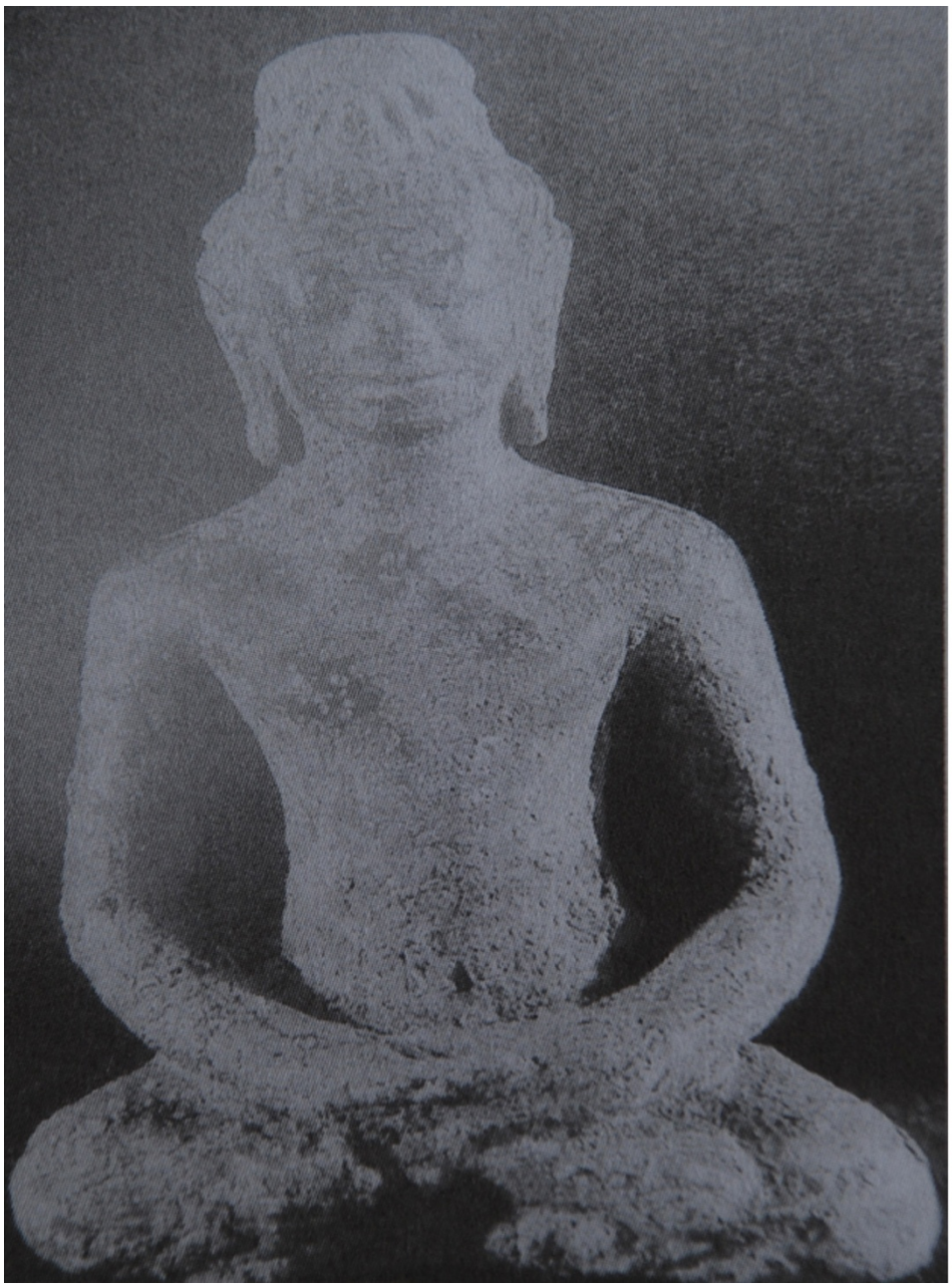
[11] นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาและ ดำรงราชานุภาพ , สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา. **สาส์นสมเด็จเล่ม 17**. หน้า 109 .

ภาพที่ 77

ประติมากรรมเศียรพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลา ศิลปะทราวดี พุทธศตวรรษที่ 12 พบที่เขาถ้ำ เขาถมอรัตน์ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 118.

ภาพที่ 78

ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ สำริด ศิลปะทราวดี

พุทธศตวรรษที่ 12 พบที่อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 118.

ภาพที่ 79

ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ดินเผา ศิลปะทราวดี
พุทธศตวรรษที่ 13-14 จากคูบัว จังหวัดราชบุรี
ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 118.

ภาพที่ 80

ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะศรีวิชัย

พุทธศตวรรษที่ 13 – 14 พบที่บ้านลานควาย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 119.

ภาพที่ 81

ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะทวาราวดี

พุทธศตวรรษที่ 13 - 14 จัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 120.

ภาพที่ 82

ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งบนดอกบัว
ปางสมาธิ ศิลาจำหลัก ภาพนูนสูง ศิลปะทวาราวดี พุทธศตวรรษที่ 13 - 14
จัดแสดงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ปราจีนบุรี
ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 121.

ภาพที่ 83

ประติมากรรมพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับยืน พระหัตถ์ขวาแสดงปางประทานธรรม แผ่นทองดุน ศิลปะอยุธยา พุทธศตวรรษที่ 20 พบจากกรุวัดราชบูรณะ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 121.

ภาพที่ 84

ประติมากรรมแผ่นไม้จำหลัก ตอนพระมาลัยถือดอกบัวและตาลปัตรเหาะไปสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี

ที่มา : “Jim Thomson The House on the Khlong” ของ William Warren หน้า 87.

ภาพที่ 85

พระมาลัยปางสนทนาธรรมกับพระอินทร์ ประติมากรรมปูนปั้น ปิดทอง ประดับกระจก หน้าบัน ศาลาอเนกประสงค์ วัดราชบูรณราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 51 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2551 หน้า 120.

ภาพที่ 86

ประติมากรรมลอยตัวพระมาลัยปางโปรดนรก โลหะผสม ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24 - 25 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 51 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2551 หน้า 120.

ภาพที่ 87

ประติมากรรมลอยตัวพระมาลัยปางโปรดนรก โลหะผสม
ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 25 วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร
ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2553 หน้า 125.

ภาพที่ 88

ประติมากรรมลอยตัวพระมาลัยปางถวายดอกบัวบูชาพระธาตุจุฬามณี ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24 - 25 โลหะผสม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติปราจีนบุรี

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 51 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2551 หน้า 119.

ภาพที่ 89

ประติมากรรมลอยตัวพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งบนดอกบัว ปางสมาธิ ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24 ประดิษฐานที่วัดไลย์ จังหวัดลพบุรี

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 121.

ภาพที่ 90

ประติมากรรมลอยตัวพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ขวาถือตาลปัตร พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำบนพระชาน
ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 122.

ภาพที่ 91

พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานบัวผ้าทิพย์ แสดงปางสมาธิแบบมหายาน ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24 ประดิษฐานที่มุขด้านหน้าพระอุโบสถวัดชุมพลนิกายาราม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 122.

ภาพที่ 92

พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24

วัดอินทรวิหาร บางขุนพรหม กรุงเทพมหานคร

ที่มา : นิตยสารศิลปากร ปีที่ 53 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2553 หน้า 123.

2. การสืบทอดด้านประเพณี

กวีหรือนักประพันธ์ได้นำเรื่องราวของพระอรหันต์ชื่อ “มาลัย” ที่เสด็จไปเมืองนรกเพื่อโปรดสัตว์นรก รับฟังความทุกข์ยากของสัตว์นรกที่ประสบความทุกข์ทรมานต่างๆ นานา แล้วนำมาบอกแก่ญาติกาในเมืองมนุษย์ให้ช่วยกันทำบุญทำทานส่งไปให้ จากนั้นเสด็จไปเมืองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อนมัสการพระธาตุจุฬามณี ได้สนทนาธรรมกับพระอินทร์และได้สนทนาธรรมกับพระศรีอาริย์ ซึ่งมีสาระสำคัญว่าผู้ที่จะได้ไปเกิดในโลกหรือยุคของพระศรีอาริย์ ซึ่งเป็นโลกที่เต็มไปด้วยความสุขจะต้องทำบุญทำกุศลประพฤติตนอย่างไร มาประพันธ์เป็นวรรณกรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งรูปแบบของวรรณกรรมพื้นบ้าน และรูปแบบของวรรณคดี ในรูปแบบของวรรณคดีมักแต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทร่าย เพื่อใช้เป็นหนังสือสวด โดยใช้คำขยายชื่อเรื่องว่า “คำหลวง” วัฒนา ณ นคร กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการแต่งคำหลวงว่า

> วัตถุประสงค์ของการแต่งคำหลวงคือใช้เป็นแบบฉบับสำหรับสวด โดยเฉพาะมหาชาติคำหลวง ส่วนคำหลวงเล่มอื่นๆ นั้นไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเคยใช้สวด แต่ก็สามารถนำไปใช้สวดได้ เพราะลักษณะของคำประพันธ์ที่ใช้แต่งเอื้อกับทำนองสวด อีกทั้งเนื้อเรื่องยังเป็นเรื่องทางศาสนา เป็นอันว่าทั้งเนื้อเรื่องและรูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้เหมาะสมกัน เป็นหนังสือที่แต่งขึ้นสำหรับใช้สวดโดยตรง เหตุที่คำหลวงบางเล่ม เช่น นันโทปนันทสูตรคำหลวง และพระมาลัยคำหลวงไม่ได้นำไปใช้สวด เพราะการสวดคำหลวงอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไม่ได้นำไปสวดได้เช่นบทสวดทั่วๆ ไป ส่วนพระนลคำหลวงนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างคำประพันธ์สำหรับชนรุ่นหลังมิใช่เพื่อสวด [12]

ส่วนพระมาลัยในรูปแบบของวรรณกรรมพื้นบ้าน มักแต่งด้วยคำประพันธ์ทั้งที่เป็นร้อยแก้ว จารไว้ในใบลาน คือ พระมาลัยสำนวนเทศนาโวหาร สำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา และสำนวนมุขปาฐะ และแต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรอง จารไว้ในสมุดไทยหรือสมุดข่อยหรือหนังสือบุด เรียกกันว่า “กลอนสวด” หรือ “กลอนวัด” คือคำประพันธ์ชนิดกาพย์ต่างๆ วัฒนา ณ นคร กล่าวถึงสำนวนกลอนสวดว่า

> คำว่า “กลอนสวด” ในที่นี้หมายความถึงคำประพันธ์ที่แต่งขึ้นใช้สำหรับสวด หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กลอนวัด” คือ

---

[12] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526 . หน้า 85.

> คำประพันธ์ที่แต่งขึ้นที่วัด เหตุที่เรียกชื่อดังกล่าวก็เพื่อให้รู้ว่างานเขียนชนิดนี้เป็นผลงานของชาววัด มิใช่ชาววังหรือกวีในราชสำนัก รูปแบบของคำประพันธ์ชนิดกลอนสวดแต่งด้วย “กาพย์” มิใช่ “กลอน” ทั้งนี้เพราะกวีโบราณนิยมเรียกคำประพันธ์ร้อยกรองทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือร่าย รวมๆ กันไป โดยหมายถึงคำประพันธ์ร้อยกรอง [13]

สำนวนเทศนาโวหาร และสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา แต่งขึ้นเพื่อใช้เทศน์ สำนวนมุขปาฐะแต่งขึ้นเพื่อใช้เล่าเรื่องทำนองเล่านิทานนั่นเอง วัฒนา ณ นคร กล่าวถึงสำนวนทั้ง 3 นี้ว่า

> สำนวนมุขปาฐะ สำนวนเทศนาโวหาร และสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา เรื่องพระมาลัยทั้ง 3 สำนวนนี้มีลักษณะพิเศษกว่าประเภทร้อยกรอง เพราะสามารถให้รายละเอียดเนื้อความได้มากโดยไม่มีข้อจำกัด ส่วนใหญ่จะใช้พรรณนาโวหาร หรือบรรยายโวหารสลับกับตัวอย่างอุปมาอุปมัยเพื่อประกอบความเข้าใจ และสามารถใช้สื่อสารได้ดีกว่ารูปแบบอื่นๆ เพราะใช้ภาษาพูดเป็นเครื่องสื่อความหมาย ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ทันทีทันใด ไม่ต้องเสียเวลาแปลความหมายศัพท์เหมือนอย่างฉบับวรรณคดี ทั้งยังใช้กับหมู่คนที่ไม่รู้หนังสืออีกด้วย ... นอกจากนี้สำนวนมุขปาฐะ สำนวนเทศนาโวหาร และสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนานั้นสามารถแทรกเกร็ดความรู้ หรือข้อคิดที่เกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตเพิ่มเติม หรือขยายความเรื่องที่เล่าโดยพิสดาร ทำให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม เช่น ตระหนักในผลของอกุศลกรรม หรือใฝ่ฝันที่จะเกิดทันสมัยพระศรีอาริยเมตไตรย เป็นต้น ทั้งนี้นับเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของผู้เล่า หรือผู้เทศน์ที่ช่วยให้การดำเนินเรื่องสนุกสนาน เพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่าย น้ำเสียงของผู้เล่าจะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ฟังนอกเหนือไปจากความสนใจเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง [14]

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่อยู่ในรูปแบบของวรรณกรรมพื้นบ้าน จะมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อใช้สวด ใช้เทศน์ และเล่าเรื่องหรือเล่านิทาน เมื่อชาวบ้านถือเป็นธรรมเนียมหรือวัตร

---

[13] วัฒนา ณ นคร . **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง** . 2526. หน้า 75.

[14] เรื่องเดียวกัน. หน้า 73.

ปฏิบัติต่อๆ กันมาได้กลายมาเป็นประเพณีในสังคมไทยปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน บางกิจกรรมยังสืบทอดอยู่ในสังคมไทย บางกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมไปบ้าง และบางกิจกรรมกำลังเสื่อมความนิยมลงเรื่อยๆ อาจถึงขั้นสูญหายไปก็ได้ การสืบทอดวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยผ่านทางวัตรปฏิบัติจนเป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงสืบทอดผ่านสามทางได้แก่ การสวดพระมาลัย การเทศน์พระมาลัย และการเล่าเรื่องพระมาลัย

2.1 การสวดพระมาลัย

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย เป็นวรรณกรรมเรื่องหนึ่งที่นิยมแพร่หลายในทุกภาคของประเทศไทย มีทั้งรูปแบบของวรรณคดี หรือวรรณคดีราชสำนัก ได้แก่ พระมาลัยคำหลวง พระนิพนธ์ของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ และรูปแบบของวรรณกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ พระมาลัยกลอนสวดของภาคกลางและภาคใต้ ซึ่งนิยมจารด้วยอักษรขอม หรืออักษรมอญไว้ในสมุดไทย หรือสมุดข่อย หรือหนังสือบุด แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบันทึกจากการจารด้วยอักษรขอม หรืออักษรมอญ มาเป็นพิมพ์ด้วยอักษรไทยปัจจุบันลงในสมุดข่อย หรือสมุดไทยแล้ว ดังเช่นพระมาลัยกลอนสวดฉบับ ส.ธรรมภักดี มาลัยต้นมาลัยปลายของภาคเหนือซึ่งจารไว้ในใบลานด้วยอักษรไทยล้านนา และมาลัยหมื่นมาลัยแสนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจารด้วยอักษรธรรม วรรณกรรมทั้งสองรูปแบบได้มีการนำไปใช้สวด หรือเทศน์ ในภาคกลางและภาคใต้นิยมนำไปใช้สวด ส่วนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมนำไปเทศน์ควบคู่กับการเทศน์มหาชาติ

การนำวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยไปใช้สวดจนเกิดเป็นประเพณีในสังคมไทยสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนั้น เดิมนำไปใช้สวดในงานแต่งงานก่อน ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปใช้สวดในงานศพ ดังเสฐียรโกเศศ[15] กล่าวสรุปได้ว่า ประเพณีการแต่งงานของคนไทยแต่ดั้งเดิมจะไม่ส่งตัวเจ้าสาวในวันแต่งจะต้องรอจนกว่าจะถึงฤกษ์เรียงหมอน ซึ่งบางทีก็ต่อจากวันแต่งไปอีกหลายวัน ระหว่างที่เจ้าบ่าวต้องนอนเฝ้าหออยู่คนเดียวในตอนค่ำฝ่ายเจ้าสาวจะส่งนุ่งผ้ามาให้ผืนหนึ่งเพื่อจะได้ผลัดนุ่งนอนเฝ้าหอ เจ้าบ่าวอาจนอนเฝ้าหอเป็นเวลา 3 – 7 คืน หรือนานกว่านั้น ซึ่งจะขึ้นอยู่กับฤกษ์ ในช่วงระยะเวลาที่เจ้าบ่าวนอนเฝ้าหอนั้น บิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวช่วยกันจัดหาบัณฑิตฝ่ายละ 2 คน มาสวด “มาลัยสูตร” ให้เจ้าบ่าวฟังการสวด สวดเป็นทำนองลำต่างๆ อย่างโอดครวญโหยหวนเป็นที่นิยมกันว่าไพเราะน่าฟัง การสวดมาลัยสูตรนี้มีข้อความเป็นคำสั่งสอนเจ้าบ่าวให้ประพฤติกิริยามารยาทและวาจาน้ำใจให้งามบริสุทธิ์ รู้บาป บุญ คุณ โทษ ดังที่มีพรรณนาไว้ในบทสวดของคัมภีร์นั้น การสวดมาลัยสูตรจะมีสวดที่เรือนหอทุกคืน เวลาได้ยามหนึ่งก็เลิก ปัจจุบันนี้ไม่มีการสวดมาลัยสูตรในพิธีแต่งงานแล้ว เพราะเอาไปสวดในพิธีศพ ซึ่งก็เป็นที่หาได้ยาก เพราะงานศพโดยทั่วไปมักจะสวด “พระอภิธรรม” เท่านั้น ฉะนั้นการสวดมาลัย

---

[15] เสฐียรโกเศศ (นามแฝง). **ประเพณีเรื่องการแต่งงานบ่าวสาวของไทย**. 2514. หน้า 267.

จึงแทบจะกล่าวได้ว่าสูญสิ้นไป เปลื้อง ณ นคร [16] ได้กล่าวไว้ว่า “พระมาลัยสูตรนี้นับถือกันว่าเป็นเรื่องทีมีสิริมงคลเช่นเดียวกับเรื่องมหาเวสสันดรชาดก เดิมเรื่องพระมาลัยนี้ใช้สวดในพิธีงานแต่งงานตอนเจ้าบ่าวไปนอนเฝ้าหอ ต่อมาใช้สวดหน้าศพด้วย แต่สมัยนี้ได้เสื่อมความนิยมไปแล้ว” และวัฒนา ณ นคร กล่าวถึงประเพณีการสวดพระมาลัยว่า

> ประเพณีการสวดพระมาลัยในสมัยโบราณ นิยมสวดพระมาลัยในงานแต่งงานก่อนส่งตัวบ่าวสาวเข้าหอ เพื่อสอนคู่บ่าวสาวในรู้จักเกรงกลัวบาป ตอนที่นิยมสวดคือตอนมีชู้ขึ้นต้นงิ้ว เพื่ออบรมคู่บ่าวสาวมิให้ล่วงละเมิดผิดประเวณีสามีภรรยาผู้อื่น ต่อมานำมาใช้ในงานศพเพียงอย่างเดียว เมื่อสวดพระอภิธรรมจบแล้ว จึงสวดพระมาลัยเพื่อบอกบาป บอกบุญ การสวดมีพระสงฆ์ 4 รูป โบราณนิยมสวดตลอดคืน เพื่อให้ผู้ที่มาอยู่เป็นเพื่อนศพฟัง โดยจะมีบทสวดที่สนุกสนานแทรกสลับการสวดมาลัย โดยเลียนแบบทำนองการสวดมาลัย แต่สวดโดยฆราวาสมีทั้งชายและหญิง เรียกว่า สวดคฤหัสถ์ หรือฆราวาสออกฉาก ฆราวาส 4 คน จะแต่งกายตามชุดที่ใช้แสดง เช่น ชุดสิบสองภาษา คือ แขก จีน มอญ ญวน ฯลฯ และถือตาลปัตรไว้เคาะจังหวะ บางครั้งก็ใช้ตาลปัตรตีกัน การสวดคฤหัสถ์นี้เดิมพระสงฆ์สวดก็มี ต่อมาพระสงฆ์ประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น สวดตลกคะนองสองแง่สองง่าม และละเมิดวินัยสงฆ์ เช่น ฉันภัตตาหารที่เจ้าภาพนำมาถวายขณะสวด เป็นการผิดวินัยของสงฆ์ ทำให้สถาบันสงฆ์ขาดวินัย อนึ่งพระมาลัยมีทำนองการสวดหลายทำนอง สมัยต่อมาห้ามปราม เพราะฟังดูเหมือนพระร้องเพลงซึ่งไม่เหมาะสม [17]

---

[16] เปลื้อง ณ นคร . **ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา** . 2510 , หน้า 173 .

[17] วัฒนา ณ นคร . **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง** . 2526 . หน้า 142 - 143.

ประเพณีการสวดพระมาลัยในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ในยุคโบราณคงมีธรรมเนียมหรือวัตรปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้สวดเป็นพระสงฆ์ ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงออกกฎพระสงฆ์ข้อ 10 ในกฎหมายตราสามดวง ทรงห้ามพระสงฆ์สวดพระมาลัย ผู้สวดได้เปลี่ยนจากพระสงฆ์มาเป็นคฤหัสถ์ บทสวดที่เคยสวดแต่บทในกาล หรือบทในเนื้อหาพระมาลัยกลอนสวด ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงตามมาด้วย มีการนำบทสวดจากวรรณกรรมอื่นๆ มาทำเป็นบทสวดเพิ่มเติมขึ้น หรืออาจสร้างสรรค์แต่งขึ้นมาใหม่ก็ได้ บรรยากาศการสวดที่เคยเคร่งขรึมจริงจัง และค่อนข้างจำเจ ได้เปลี่ยนมาเป็นสนุกสนานรื่นเริงแทน การสวดพระมาลัยตามลักษณะดังกล่าวนี้จึงได้ชื่อใหม่ว่า “การสวดคฤหัสถ์” และต่อมาผู้สวดเดิมซึ่งมีแต่ผู้ชายในบางท้องที่ก็เริ่มเปลี่ยนไป เริ่มมีผู้หญิงเข้ามาร่วมสวดด้วย บางคณะหรือบางวงผู้สวดอาจเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย หรือเป็นผู้หญิงล้วนก็มีการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมการสวดพระมาลัยได้มีต่อมาเรื่อยๆ จนบางท้องที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากขนบธรรมเนียมเดิมมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคตะวันออก คือ จังหวัดระยอง ตราด จันทบุรี และชลบุรี การเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีในยุคปัจจุบันของการสวดพระมาลัยในจังหวัดระยอง ตราด และจันทบุรี เป็นไปในลักษณะที่คล้ายคลึงร่วมกันทั้งในด้านชื่อ ผู้สวด บทสวด ทำนอง การแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบ ชื่อได้เปลี่ยนมาเป็น “รำหรือลำหน้าศพ” ผู้สวดเปลี่ยนจากผู้ชายมาเป็นผู้หญิงก็ได้ เพื่อจะได้ร่ายรำประกอบได้ด้วย มีการนำทำนองเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่มาใช้สวดและขับ การสวดมีการร้องโต้ตอบกันเหมือนอย่างการแสดงพื้นบ้านอื่นๆ เช่น ลำตัด เป็นต้น การแต่งกายเปลี่ยนจากแบบไทยมาเป็นแบบสมัยนิยม มีการนำเครื่องดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีสากลมาตีประกอบจังหวะ ดังเช่น ตัวอย่างการศึกษาของนีรนุช นิรุตติศาสตร์[18] เรื่อง “สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ซึ่งสรุปได้ว่า คณะนางรำหน้าศพคณะนี้มีนางส้มแก้ว พิริยะวานิด อายุ 65 ปี เป็นหัวหน้าคณะและทำหน้าที่เป็นต้นเสียง หรือแม่คู่ มีลูกวงทั้งวัยรุ่นและผู้ใหญ่ 11 คน เป็นผู้หญิง 10 คน ทำหน้าที่เป็นลูกคู่และรำประกอบ อายุสูงสุด 40 ปี ต่ำสุด 17 ปี เป็นผู้ชาย 1 คน ทำหน้าที่ตีกลองบองโกและตีคาวเบลส์ เริ่มรับงานครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2525 การแต่งกายของผู้สวดในอดีตจะสวมเสื้อสีขาวหรือดำ ผ้าถุงสีดำยาวกรอมเท้า คล้องผ้าสไบหลากสี แต่งหน้าสวยงาม ผู้ชายแต่งกายชุดสุภาพเรียบร้อย ปัจจุบันผู้หญิงเปลี่ยนมาสวมเฉพาะเสื้อสีดำ สวมกระโปรงสีดำยาวกรอมเท้าแทนผ้าถุง แต่ยังคงคล้องสไบหลากสี ซึ่งมี 2 แบบ แบบที่ 1 คล้องสไบไว้ที่ลำคอของผู้แสดง จะใช้ในขั้นตอนของพิธีการ ได้แก่ ขณะสวดมาลัย ไหว้ครู ไหว้ศพ การลา และการสั่งเปรต แบบที่ 2 ผูกสไบไว้ที่เอวโดยผูกเป็น

---

[18] นีรนุช นิรุตติศาสตร์ . **สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง** . 2551 . หน้า 24 – 70 .

โบว์บริเวณด้านซ้ายลำตัว ทิ้งชายจะใช้เมื่อแสดงบท “ลำสวด” อุปกรณ์ที่ใช้ในการลำสวดมีหีบหรือตู้พระธรรมใช้เก็บคัมภีร์บทสวดพระมาลัย หนังสือพระมาลัย เครื่องดนตรีประกอบด้วยฉิ่งกรับคู่ แทมโบรีน (Tambourine) กลองบองโก (Bongos) 2 ลูก คาวเบลส์ (Cowbells) ไม่มีตาลปัตร เพราะผู้แสดงเป็นผู้หญิงทั้งหมด จึงไม่สามารถถือตาลปัตรประกอบการสวดอย่างผู้ชาย ธรรมเนียมปฏิบัติในการสวดสามารถสวดได้ทั้งศพของผู้ตายที่ตายด้วยเหตุอันควร และเหตุอันไม่สมควร รวมถึงศพของเด็กเล็ก ซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากอดีตที่ผู้สวดมาลัยจะสวดเฉพาะศพผู้ตายที่เป็นผู้ใหญ่เท่านั้น การสวดเป็นการว่าจ้างให้ไปสวดซึ่งก็แตกต่างจากอดีตที่การสวดเป็นการเอาแรงกันไม่ได้ว่าจ้างกัน ธรรมเนียมปฏิบัติที่ถือเคร่งครัดประการหนึ่งคือ ห้ามไม่ให้สวดมาลัยในบ้านที่ไม่มีคนตาย และการฝึกสวดจะต้องไปฝึกในขณะที่มีการสวดพระมาลัย หรือที่วัด จะไม่ฝึกที่บ้านเพราะถือว่าเป็นลางไม่ดี ลำดับขั้นตอนในการสวดพระมาลัย มีดังนี้

1. ไหว้ครู เพื่อแสดงความเคารพกตเวทีแด่ครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ พร้อมเครื่องกำนลประกอบด้วยดอกไม้ ธูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม เหล้า 1 ขวดพร้อมจอก 1 ใบ กระทงหรือพานใส่หมาก พลู ยาสูบ และเงินกำนล 12 บาท

2. สวดบทในกาล ซึ่งเริ่มด้วยบท นโม 3 จบ แล้วต่อด้วยบทแรกในเนื้อเรื่องพระมาลัยกลอนสวดที่ขึ้นต้นว่า “ในกาลอันลับล้น พ้นไปแล้วแต่ครั้งก่อน”

3. บทไหว้ครู หลังจากเสร็จสิ้นการสวดบทในกาลแล้ว แม่คู่จะร้องบทไหว้ครูซึ่งทางคณะแต่งขึ้นเอง ใช้ทำนองโยสลัม โดยแม่คู่ร้องนำก่อนแล้วลูกคู่ร้องรับ ขณะร้องผู้แสดงจะรำประกอบ หรือแสดงท่าทางให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

4. บทไหว้ศพ หลังจากร้องบทไหว้ครูจบ แม่คู่และลูกคู่ 3 คน ย้ายมาบริเวณด้านหน้าของศพเพื่อร้องบทไหว้ศพ ใช้ทำนองเพลงสีนวล แม่คู่เป็นต้นเสียงก่อนแล้วลูกคู่ร้องรับ ขณะร้องจะรำและแสดงท่าทางประกอบตามความเหมาะสม

5. บทลำสวด ในอดีตการเล่นลำสวดมักนำเนื้อความมาจากวรรณคดีต่างๆ เช่น สังข์ทอง พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน สามก๊ก เป็นต้น แล้วใช้ทำนองเพลงไทยเดิมในอัตราจังหวะ 2 ชั้นมาประกอบในการร้องและรำ ซึ่งในปัจจุบันยังคงใช้อยู่ แต่พัฒนาจังหวะให้เร็วขึ้นเป็นจังหวะ “สามช่า” และยังมีการนำเอาทำนองเพลงลูกทุ่งมาดัดแปลงใส่เนื้อหาใหม่ เพื่อสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ฟัง ตัวอย่างบทลำสวดที่นำมาจากเนื้อความวรรณคดี เช่น มอญซ่อนผ้าเป็นเพลงที่มีเนื้อความจากเรื่องจันทโครพ, นางผีเสื้อลักพระอภัยมณี, กำเนิดสุดสาคร, พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ, สุดสาครตกเหว, สุดสาครรบกับผีเสื้อยักษ์, รจนาเสี่ยงพวงมาลัย, ขงเบ้ง ส่วนบทที่นำมาจากทำนองเพลงลูกทุ่ง เช่น นักรำมาแล้ว, สาวรุ่นๆ, อย่าทำ, ติงนัง และเชิ้บเชิ้บ เป็นต้น

6. บทสั่งเปรต เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการสวดพระมาลัยของคณะนางรำหน้าศพ ซึ่งจะเริ่มสวดเวลาประมาณ 04.30 น. เป็นบทที่มีเนื้อความเกี่ยวกับเปรตในนรกที่สั่งฝากพระมาลัยให้ไปบอกญาติของพวกเขาให้ทำบุญอุทิศถึงพวกเขาเหล่านั้น ก่อนจะสวดบทสั่งเปรต คณะมาลัยจะบอกญาติให้จุดธูปบอกผู้ตายเพื่อให้ฟังการสวดสั่งเปรต

ส่วนการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมการสวดพระมาลัยในภาคตะวันออกอีกจังหวัดหนึ่งคือ จังหวัดชลบุรี พบว่ามีอยู่พื้นที่หนึ่งของจังหวัดชลบุรี คือสำนักสงฆ์ถ้ำแม่น เกิดการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมในการสวดพระมาลัยไปจากรูปแบบเดิมหลายประการ จากการศึกษาบทความประกอบงานวิจัยเรื่อง “เมื่อไม่สวดพระมาลัยในงานศพ : ความเปลี่ยนแปลงของการสวดพระมาลัยในสังคมไทย” ของปรมินทร์ จารุวร [19] ซึ่งเป็นบทความประกอบงานวิจัยเรื่อง “พลวัตรของการสวดอ่านวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย : การศึกษาการเปรียบเทียบการสวดพระมาลัยที่จังหวัดกาญจนบุรี และชลบุรี” พบขนบธรรมเนียมการสวดพระมาลัย ที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น จังหวัดชลบุรี ซึ่งสวดมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2531 มีการเปลี่ยนแปลงไปจากขนบธรรมเนียมเดิมในพื้นที่อื่นๆ สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการสวด การสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น เป็นการสวดที่ไม่ได้มุ่งสอนให้ผู้สวดและผู้ฟังรู้จักบาปบุญคุณโทษโดยทางตรงเพียงประการเดียว แต่มีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เป็นวัตถุประสงค์ในลักษณะวัตถุประสงค์เฉพาะบุคคล ที่ต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี ลดบาปกรรม แก้บน สะเดาะเคราะห์ ไล่ผีปอบ ผีกระสือ ผีกระหังพรายน้ำ แก้ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเงิน ตลอดจนขอให้มีบุตร เป็นต้น

2. ผู้สวด ผู้สวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นมีหลากหลาย จะเป็นใครก็ได้ คนทุกเพศทุกวัยสามารถสวดพระมาลัยได้หมด แต่ต้องถือศีลอย่างน้อยศีล 5 ขึ้นไปและต้องนุ่งขาวห่มขาว พระสงฆ์และสามเณรก็สามารถสวดพระมาลัยได้ ผู้สวดแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มหนึ่งเป็นผู้สวดที่มีองค์ อาจเป็นร่างทรงหรือไม่เป็นร่างทรงก็ได้ และกลุ่มผู้สวดที่ไม่มีองค์หรือคนธรรมดาทั่วไป มีข้อแม้หรือข้อห้ามประการหนึ่ง ผู้สวดที่เป็นผู้หญิงในช่วงที่มีประจำเดือนห้ามสวด เพราะถือว่าช่วงนั้นร่างกายของผู้นั้นไม่บริสุทธิ์

3. ผู้ฟัง ผู้ฟังการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นที่เป็นคนฟังฝ่ายเดียวอย่างการสวดพระมาลัยทั่วไปไม่มี ผู้ที่ไปนั่งสวดใกล้ๆ กันในสถานที่เดียวกันไม่น่าถือว่าเป็นผู้ฟังน่าจะถือว่าเป็นผู้สวด โดยเชื่อว่าการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น คือ องค์ เทพเทวดา ผี เจ้ากรรมนายเวร อัปเปตญาติของผู้สวด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด เป็นต้น เชื่อว่าขณะสวดพระมาลัยผู้ฟังหรือ

---

[19] ปรมินทร์ จารุวร. “เมื่อไม่สวดพระมาลัยในงานศพ : ความเปลี่ยนแปลงของการสวดพระมาลัยในสังคมไทย,” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย.** ปี ที่ 24 (ธันวาคม 2550) : หน้า 297 – 342.

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ดังกล่าวมานี้จะมาล้อมตัวผู้สวด สำหรับคนมีองค์บางครั้งอาจรู้สึกได้ว่าองค์จะมาเบียดหรือสื่อให้รู้ว่ามาฟังสวดพระมาลัยอยู่ด้วย และยังเชื่ออีกว่าคนที่มีองค์มักจะสวดพระมาลัยได้เร็ว เพราะองค์จะมาช่วยสวด หรือมาสวดให้

4. โอกาสและสถานที่สวด การสวดอ่านวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย หรือพระมาลัยกลอนสวดที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น เป็นการสวดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพแต่อย่างใด ไม่ได้เป็นการสวดในงานศพตามบ้านหรือวัด แต่สามารถสวดได้ทุกวันทุกเวลา ทั้งกลางวันและกลางคืน สถานที่สวดจะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ของสำนักสงฆ์ถ้ำแม่น เช่น บริเวณศาลแม่พระธรณี ถ้ำต่างๆ (ถ้ำอนันตนาคราช, ถ้ำปู่โสม) แต่สถานที่ที่ผู้สวดมักนิยมไปสวดมากที่สุดคือ พระอุโบสถและพระธาตุเจดีย์

5. อุปกรณ์ที่ใช้ในการสวด อุปกรณ์ที่ใช้ในการสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นประกอบด้วย หนังสือหรือคัมภีร์สวดพระมาลัยฉบับ ส.ธรรมภักดี หนังสือมนต์พิธี โต๊ะวางพระคัมภีร์ เบาะรองนั่ง ขันกรวดน้ำและพานรอง

6. บทสวด การสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นจะใช้บทสวดหลักจากคัมภีร์พระมาลัยฉบับ ส.ธรรมภักดี โดยแบ่งบทสวดเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นคำอัญเชิญสวดคัมภีร์พระมาลัยเป็นบทที่พระชาญณรงค์ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มการสวดพระมาลัยรูปแบบนี้ เป็นผู้เรียบเรียงและแต่งเนื้อความในส่วนที่เป็นภาษาไทยขึ้นเอง เนื้อความจะเริ่มด้วยการกล่าวคำว่า “สาธุ” 3 ครั้ง และต่อด้วยบทนโม 3 จบ บทสัคเค (ชุมนุมเทวดา) ตอนต้นเป็นภาษาบาลีแต่เขียนเป็นคำอ่านแบบไทย ตอนปลายเป็นคำแปลเป็นภาษาไทย ส่วนที่ 2 เป็นคำสวดพระมาลัยในคัมภีร์สวดพระมาลัยฉบับ ส.ธรรมภักดี และส่วนที่ 3 เป็นบทกรวดน้ำ พระชาญณรงค์เป็นผู้เรียบเรียงและแต่งเนื้อความในส่วนที่เป็นภาษาไทย

7. ธรรมเนียมปฏิบัติในการสวดพระมาลัย การสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นมีธรรมเนียมว่าต้องสวดพระมาลัยให้จบภายใน 1 วัน ห้ามสวดค้างคาแล้วมาสวดต่อในวันถัดไป และมีธรรมเนียมห้ามผู้หญิงขึ้นโบสถ์ไปจุดธูป หรือสวดพระมาลัยหากมีประจำเดือน

8. ขั้นตอนในการสวดพระมาลัย การสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นมี 5 ขั้นตอน

8.1 ผู้สวดพระมาลัยจุดธูป 9 ดอกไหว้พระประธานในพระอุโบสถ และอีก 9 ดอกไปไหว้พระธาตุที่อยู่นอกอุโบสถ ตามกระถางธูปที่วางรอบพระธาตุเจดีย์ที่ตรงกับวันเกิดของตน โดยแยกปักทีละ 3 ดอก ไม่ปักทั้งกำ

8.2 ผู้สวดพระมาลัยเริ่มสวดพระมาลัย โดยเริ่มด้วยคำกล่าวอัญเชิญสวดพระคัมภีร์พระมาลัยด้วยการตั้งนโม 3 จบ และสวดชุมนุมเทวดา (สัคเค) กล่าวคำอัญเชิญภาษาไทยและกล่าวคำสวดพระมาลัย

8.3 ผู้สวดพระมาลัยเริ่มสวดพระมาลัยตามเนื้อความในคัมภีร์สวดพระมาลัย ฉบับ ส.ธรรมภักดี

8.4 เมื่อสวดพระมาลัยจนจบ ผู้สวดจะกรวดน้ำโดยอาจกรวดน้ำด้วยตนเองหรือให้พระสงฆ์นำกรวดน้ำก็ได้ ผู้สวดบางคนที่อยากได้บุญมากขึ้น หรืออยากให้มีโชคมีลาภก็จะสวดมนต์บทต่างๆ จากหนังสือมนต์พิธีต่อ จากนั้นจะสวดบทกรวดน้ำอิมานิ แล้วจึงสวดบทกรวดน้ำของสำนักสงฆ์ถ้ำแม่น

8.5 หลังจากสวดบทกรวดน้ำแล้ว ผู้สวดพระมาลัยต้องจุดธูป 16 ดอก เพื่อนำไปปักที่กระถางธูปใต้ต้นไม้ใหญ่หน้าพระอุโบสถ ซึ่งเป็นต้นไม้สำหรับหยาดน้ำที่กรวดนั้นลงพื้น การปักธูปจะต้องปักทั้งกำพร้อมกันเพื่อเป็นการฝากพระแม่ธรณีให้นำกุศลผลบุญไปส่งยังผู้ที่เราสวดอุทิศให้ ก่อนปักธูปต้องสวด “บทสัคเค” หลังหยาดน้ำเรียบร้อยแล้ว เป็นอันเสร็จพิธีสวดพระมาลัย

9. ทำนองสวด การสวดพระมาลัยที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะเปล่งเสียงสวดพระมาลัยอย่างไร ส่วนใหญ่ผู้สวดทั่วไปจะสวดพระมาลัยเหมือนการอ่านออกเสียงร้อยแก้วธรรมดา ส่วนผู้มีองค์อาจจะเปล่งเสียงสวดแตกต่างกันไป อาจสวดโดยอ่านเป็นจังหวะทำนอง และสำเนียง ตามเชื้อชาติขององค์เทพ หรือตามสำเนียงของเทพที่มาประทับขณะสวดพระมาลัย ในกรณีที่ผู้สวดเป็นร่างทรง หากเป็นร่างทรงกุมารก็อาจสวดเป็นเสียงเด็ก หากร่างทรงผู้หญิงที่มีองค์เทพเป็นผู้ชายก็อาจมีสำเนียงสวดเหมือนเสียงผู้ชายสวด

ส่วนขนบธรรมเนียมในการสวดพระมาลัยในภาคกลางไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากธรรมเนียมเดิม อาจมีเปลี่ยนแปลงบ้างในบางส่วนบางเรื่อง ดังเช่นการศึกษาประเพณีการสวดพระมาลัยในพื้นที่ภาคกลางของปรมินท์ จารุวร [20] ในบทความเรื่อง “สวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว : คติชนภาคสนามว่าด้วยพลวัตรของประเพณีพิธีกรรมในช่วงหนึ่งศตวรรษ” ซึ่งศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยในพิธีศพ ที่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อช่วงเวลาผ่านไปประมาณหนึ่งทศวรรษ พบว่าการสวดพระมาลัย ที่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประเพณีการสวดพระมาลัยเองโดยตรง การเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้นเกิดขึ้นจากภายในองค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีเอง สรุปได้ว่าพบการเปลี่ยนแปลง 3 ประการดังนี้

---

[20] ปรมินท์ จารุวร . “สวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว : คติชนภาคสนามว่าด้วยพลวัตรของประเพณีพิธีกรรมในช่วงหนึ่ง ศตวรรษ” **วารสาร The Journal** . 2553 . หน้า 1 – 26 .

1. ความเปลี่ยนแปลงในด้านผู้สวดและสำรับสวด

ในอดีต การสืบทอดการสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีทั้งในลักษณะที่เป็นการสืบทอดโดยสายตระกูล การฝากตัวเป็นศิษย์ก้นกุฏิ และใช้วิธีครูพักลักจำ โดยเริ่มจากการมาฟังและมาร่วมสวดบ่อย ครั้งจนกระทั้งสามารถจดจำทำนองต่างๆ ได้ แต่ในปัจจุบันการสืบทอดการสวดพระมาลัยของผู้สวดใหม่เหลือเพียงการมาร่วมสวดกับนักสวดพระมาลัยในงานศพเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงในด้านผู้สวดและสำรับสวด พบว่าเมื่อสิบปีที่แล้ว บ้านหนองขาวมีนักสวดพระมาลัยจำนวน 3 สำรับหรือคณะ ปัจจุบันเหลือเพียง 1 สำรับ เพราะนักสวดพระมาลัยบางท่านมีปัญหาด้านสุขภาพและโรคชรา

2. ความเปลี่ยนแปลงในด้านระยะเวลาในการสวด

ในอดีต นิยมสวดพระมาลัยให้แก่ผู้ตายเกือบทุกคืน โดยเริ่มสวดประมาณสามทุ่มจนถึงรุ่งสว่าง เรียกกันว่า “สวดคืนยันรุ่ง” แต่ในปัจจุบันไม่พบว่ามีการสวดคืนยันรุ่ง จะนิยมสวดเพียงช่วงสามทุ่มถึงประมาณเที่ยงคืน และจากเดิมที่เคยไปสวดให้เกือบทุกคืน เหลือเพียง 1 คืน คือคืนสุดท้ายของงาน

3. ความเปลี่ยนแปลงในด้านวิธีการสวด บทสวด และทำนองสวด

เมื่อสิบปีที่แล้ว การสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาวมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ เริ่มด้วยการบูชาพระรัตนตรัยและการตั้งนโม จากนั้นเป็นการสวดพระธรรมซึ่งเป็นการสวดบทที่เป็นภาษาบาลีเพื่อไหว้ครู และสวดบทฉันท์ ซึ่งถือว่าเป็นบทบูชาครู เพราะฉันท์เป็นบทแรกในคัมภีร์สวดพระมาลัย จากนั้นจึงสวดดำเนินเรื่อง เมื่อจะเสร็จสิ้นการสวดจะสวดบทลาหรือบทสัพพะโร เพื่อเป็นการกล่าวลาและอำนวยพรให้ผู้สวดและผู้ฟัง ขั้นตอนต่างๆ เหล่านี้จะแตกต่างจากการสวดพระมาลัยในปัจจุบันเพียงขั้นตอนเดียว คือปัจจุบันนักสวดจะแทรก “การสวดบทปลงสังขาร” ซึ่งมี 4 บทย่อย ได้แก่ บทปลงสังขาร บทร่มโพธิ์ร่มไทร บทค่าน้ำนมและสมบัติในครอบครัว และบทพระคุณแม่ เข้ามาก่อนที่จะสวดบทลา และได้มีการเพิ่มธรรมเนียมการสวด “ทำนองไปไร่ไปนา” เพื่อเป็นการแจ้งแก่ผู้ฟังว่าจะมีการฌาปนกิจศพในวันรุ่งขึ้น

ด้านทำนองสวด ในอดีต ทำนองสวดมี 22 ทำนอง จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทำนองสวดพระธรรม มี 2 ทำนอง ส่วนใหญ่เป็นทำนองที่นำมาจากทำนองเพลงไทยเดิม คือ ทำนองสวดพระสหัสสนัย กับทำนองสวดพระธรรม 7 บท กลุ่มทำนองเก่ามี 5 ทำนอง คือ ทำนองฉันท์ ทำนองราบและร่าย ทำนองเชิด ทำนองเอกบท และทำนองมังกรกับวสันต์ และกลุ่มทำนองลำนอกมี 15 ทำนอง แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มทำนองลำนอกที่ใช้กับบทสวดที่สวดทำนองฉันท์มี 3 ทำนอง คือ ทำนองนางยักษ์ ทำนองวังไผ่ ทำนองลำหนองขาว กลุ่ม

ทำนองลำนอกที่ใช้กับบทสวดที่สวดทำนองราบและร่ายมี 11 ทำนอง คือ ทำนองนกขุนทอง ทำนองนกเขาขัน ทำนองนกกาเหว่า ทำนองธรณีกันแสง ทำนองทะแยมอญ ทำนองพลายชุมพล แปลงกาย ทำนองชาละวัน ทำนองรามสูร ทำนองไปไร่ไปนา ทำนองอุ้มลูกน้อยตามเมีย และไม่ทราบชื่อทำนอง กลุ่มทำนองลำนอกที่ใช้กับบทสวดที่สวดทำนองฉันท์ ราบ และร่ายมี 1 ทำนอง คือ ทำนองโอ้เจ้าดวงพวงพุ่ม ส่วนทำนองสวดในช่วงสิบปีที่ผ่านมาเหลือเพียง 11 ทำนอง ได้แก่ กลุ่มทำนองสวดพระธรรมมี 1 ทำนอง คือ ทำนองสวดพระธรรม 7 บท โดยตัดส่วนที่เป็นทำนองเพลงพื้นบ้านออก กลุ่มทำนองเก่ามี 3 ทำนอง คือ ทำนองฉันท์ ทำนองราบและร่าย ทำนองเชิด กลุ่มทำนองลำนอกมี 7 ทำนอง ใช้กับบทสวดที่สวดทำนองฉันท์ 3 ทำนอง คือ ทำนองยักษ์ ทำนองวังไผ่ ทำนองวังหนองขาว ใช้กับบทสวดที่สวดทำนองราบและร่าย 3 ทำนอง คือ ทำนองทะแยมอญ ทำนองไปไร่ไปนา ไม่ทราบชื่อทำนอง ใช้กับบทสวดปลงสังขารซึ่งมี 4 บทย่อย 1 ทำนอง คือ ทำนองเสภา

ในพื้นที่ภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่นิยมสวดพระมาลัยในงานศพมาตั้งแต่อดีต อีกพื้นที่หนึ่งพบว่าขนบธรรมเนียมประเพณีการสวดพระมาลัยเปลี่ยนแปลงไปบ้างเพียงเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงทำนองเดียวกันที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคกลาง คือเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์ประกอบต่างๆ เท่านั้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดผลกระทบกับประเพณีการสวดพระมาลัยโดยตรงอย่างที่เกิดขึ้นที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น จังหวัดชลบุรี ดังผลการศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของอร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบภายในเช่นกัน ผู้สวดอาจเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิงก็ได้ บทสวดหลักหรือบทในกาลนิยมสวดน้อยลง จะสวดพอเป็นพิธี อาจแต่งบทใหม่ให้ความสั้นและกระชับขึ้นให้สอดรับกับเวลาของบทนี้ที่ลดลง หันมานิยมสวดบทลำนอกกันมากขึ้น บทสวดลำนอกนอกจากนำมาจากวรรณกรรมต่างๆ แล้ว อาจแต่งบทขึ้นเอง บางครั้งอาจสวดเป็นทำนองว่ากลอนสดหรือกลอนมุดโต เช่น บทชมพุ่ม เป็นต้น จากการศึกษาของอร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ เรื่อง “การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เมื่อปี พ.ศ. 2538 พบว่ายังมีการสืบทอดประเพณีการสวดพระมาลัยในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีไว้ได้ ดังได้กล่าวไว้ว่า

> การสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นประเพณีเก่าแก่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยเป็นที่นิยมมากในอดีต แต่ในปัจจุบันประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยาเริ่มเสื่อมความนิยมลงบ้าง เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย คนรุ่นหลังจึงให้ความสนใจน้อยลง จึงพบว่านานๆ ครั้งจึงจะมีการสวด

> พระมาลัยในงานศพ ทั้งนี้เพราะคณะมาลัยรุ่นเก่าๆ ที่มีความสามารถในการสวดพระมาลัยอย่างแท้จริงมีเหลืออยู่เพียงไม่กี่คนและมีอายุมาก ผู้สนใจฝึกหัดเพื่อสืบทอดก็มีน้อย นอกจากนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้หันไปให้ความสนใจความบันเทิงในรูปแบบใหม่ๆ จึงทำให้ความนิยมการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยาค่อยๆ ลดถอยลง และเชื่อว่าอาจสูญหายไปจากสังคมชาวอำเภอไชยา หากไม่มีการศึกษาและอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีนี้ไว้ [21]

นอกจากนี้ อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ ยังได้กล่าวถึงคณะมาลัยที่ยังสามารถสืบทอดประเพณีนี้เอาไว้ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2538) ว่ามีอยู่ 2 ลักษณะ

> 1. คณะมาลัยที่รวมตัวกันเป็นคณะชัดเจน เมื่อมีเจ้าภาพที่ใดมาเชิญหรือมารับไป ก็จะส่งข่าวชักชวนกันไปทั้งคณะ และหากมีโอกาสจะนัดหมายฝึกซ้อมการสวดกันอยู่บ้าง ได้แก่ คณะปากท่อ (ตำบลเลม็ด) คณะโมถ่าย (ตำบลโมถ่าย) คณะบ้านเวียง (ตำบลบ้านเวียง)
> 2. คณะมาลัยที่รวมตัวกันตามความจำเป็นหรือตามสถานการณ์เป็นครั้งคราว เช่น ไปพบกันตามงาศพโดยบังเอิญ แล้วเจ้าภาพขอร้องให้สวดพระมาลัย และผู้สวดพระมาลัยเห็นว่าพอจะร่วมสวดด้วยกันได้ ก็จะมีการชักชวนกันตั้งวงสวดพระมาลัยขึ้นในขณะนั้น [22]

จากการศึกษาขั้นตอนและวิธีการสวดพระมาลัยในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของ อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [23] ผู้วิจัยพบว่ายังยึดแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาแต่ยุคโบราณ มีแตกต่างไปบ้างเพียงเล็กน้อยในขั้นสวดบทในกาล ซึ่งคณะมาลัยรุ่นหลังนี้จะสวดบทนี้ไม่ค่อยได้ เนื่องจากทำนองที่ใช้สวดค่อนข้างยาก และผู้ฟังไม่ค่อยนิยมฟังเพราะเนื้อหาไม่เร้าใจสนุกสนาน จึงสวดบทในกาลพอเป็นพิธีเพื่อบูชาพระมาลัยเท่านั้น ซึ่งคณะมาลัยรุ่นเก่าๆ จะเรียกคณะมาลัยรุ่นใหม่ในลักษณะนี้ว่า “มาลัยไส้ขาด” แต่จะไปเน้นการสวดบท “ลำนอก” ที่นำเนื้อหามาจาก

---

[21] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ . **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** . 2538 . หน้า 66 – 67.

[22] เรื่องเดียวกัน. หน้า 44.

[23] เรื่องเดียวกัน. หน้า 48 - 62.

วรรณกรรม นิทานต่างๆ หรือใช้บทสวดที่ประพันธ์ขึ้นเองในขณะนั้นในทำนองกลอนสด เรียกว่า “กลอนมุดโต” หากคณะมาลัยใดผู้ฟังนิยมและชื่นชอบ ว่ากลอนสดเก่ง มักจะถูกผู้ฟังโดยเฉพาะผู้ที่มาช่วยในงานศพ เช่น แม่ครัว ลองปัญญาอยู่เสมอ ด้วยการให้คณะมาลัยสวดบท “ชมพุ่ม” ด้วยการที่ผู้ฟังนำกิ่งไม้มาปักลงในขวดสุราหรือขวดน้ำ แล้วเอาสิ่งของจากในครัว เช่น พริก ตะไคร้ หอมแดง กระเทียม ขนมต่างๆ มาผูกห้อยตามกิ่งไม้นั้น บนปลายหรือยอดของกิ่งไม้อาจผูกธนบัตรไว้ แล้วนำมาวางในวงมาลัย เพื่อให้คณะมาลัยกล่าวสวด “ชมพุ่ม” ด้วยการกล่าวชมสิ่งของต่างๆ ที่ผูกไว้กับกิ่งไม้ทีละอย่างแล้วจึงปลดสิ่งของนั้นออกทีละชิ้น บางครั้งผู้ฟังอาจเขียนจดหมายผูกติดกับพุ่ม โดยกำกับหรือระบุว่าต้องการให้คณะมาลัยร้องกลอนที่ลงท้ายด้วยสระอะไร เช่น ลงด้วยสระอา สระอุ เป็นต้น ส่วนขั้นตอนและวิธีการสวดพระมาลัยอื่นๆ จะคล้ายการสวดพระมาลัยแบบดั้งเดิม ไม่ได้พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างการสวดพระมาลัยในภาคตะวันออกที่กล่าวมาแล้ว

ต่อมาเจริญ ศรประดิษฐ์และคณะ [24] ได้ศึกษาเรื่องการสวดพระมาลัยในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอีกครั้งในปีพ.ศ. 2550 พบว่ายังมีคณะมาลัยที่สามารถสวดพระมาลัยอยู่อีก 4 คณะ อยู่ในอำเภอไชยา 3 คณะ คือ คณะสวดมาลัยบ้านยางเตี้ย ตำบลโมถ่าย มีนางรวย ทองมณีเป็นหัวหน้าคณะและแม่เพลงหรือแม่คู่ ผู้สวดคณะนี้ส่วนมากเป็นผู้หญิง ได้แก่ นางชม จุ่นแก้ว นางบุญทำ ทองสุวรรณ นางน้อย บัวชู นางเยี่ยม หอมเชื่อม นางเลียบ เวชเตง นางเลี้ยว ทองมณี และชาย 1 คน คือ นายเลื่อม ผอมคลี่ทำหน้าที่เป็นลูกคู่หรือคู่หู คณะสวดมาลัยบ้านสามสัก ตำบลเวียง มีนายรอด สองแก้ว อายุ 71 ปี เป็นหัวหน้าคณะและแม่เพลง มีลูกคู่อีก 7 คน ได้แก่ นางต้อย นางเหลี่ยม คงสนอง นางวาด ดำดี นางเที่ยว คงสนอง นางบุญยง ศรีทองคง นางบุญอยู่ ชัยฤทธิ์ และนายสว่าง คอเทพ และสวดมาลัยคณะนายวารี ปัญญาอภิวงศ์ ตำบลเลม็ด มีนายวารี ปัญญาอภิวงศ์เป็นหัวหน้าคณะ มีลูกคู่อีก 7 คน คือ นายไสว ศรีรักษา นายสว่าง ศรีรักษา นายล้อม สุกแดง นายสำรวย เทพนวล นางบุญเรียบ ช่วยโต นางเงียบ ช่วยโต และนางสมพร บุญรวย อยู่ในอำเภอท่าชนะ 1 คณะ คือ คณะมาลัยสมอทอง มีนายทอง ทิตระกูล อายุ 88 ปี เป็นหัวหน้าคณะ นายวิชาญ จิตหนุ่มเป็นแม่คู่ ลูกคู่ประกอบด้วยนายสุพา เสือแก้ว นายสุทัศ เสือแก้ว นายทอง หนูขวัญ และผู้รำหรือคนรำประกอบ คือ นางเอียด ทิตระกูล นางอำภา หนูเหมือน นางป้าน เพชรวาศ นางเปี่ยม แย้มมณี และนางสมจิต แย้มมณี การสวดพระมาลัยทั้ง 4 คณะในอำเภอไชยา และอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีธรรมเนียมปฏิบัติและวิธีการสวดแบบดั้งเดิมเช่นกัน ในการสวดลำนอกของบางคณะ เช่น สวดมาลัยคณะนายวารี

---

[24] เจริญ ศรประดิษฐ์ **. การศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ : กรณีศึกษาลิเกป่าและสวดมาลัย** . 2550 . หน้า 109 – 116.

ปัญญาอภิวงศ์ บางบทจะใช้ท่องทำนองเพลงลำตัด เพลงฉ่อย หรือเพลงนา เข้ามาประกอบการสวดด้วย

จากการออกเก็บข้อมูลภาคสนามในเบื้องต้นของผู้วิจัยในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ค้นพบคณะสวดพระมาลัยที่สามารถมารวมตัวกันสวดพระมาลัยเพื่อสาธิตให้ผู้วิจัยและคณะฟัง 2 คณะ คือ คณะสวดมาลัยของนายเจริญ มีธรรม ตำบลทุ่ง กับคณะนายวัน หีดแก้ว ตำบลตระกรบ ต่อมาเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ผู้วิจัยและคณะได้ไปเก็บข้อมูลในสถานการณ์จริงของสวดพระมาลัย คณะนายวัน หีดแก้ว ในงานศพนางชื่น จันทร์ช่วง อายุ 87 ปี ที่บ้านยางยวน ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี การเก็บข้อมูลรั้งนี้ได้บันทึกเสียงและภาพการสวดไว้อย่างละเอียดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ คณะมาลัยคณะนี้ปัจจุบันยังรวมตัวกันได้ และยังรับงานไปสวดพระมาลัยตามงานศพในอำเภอไชยาอย่างสม่ำเสมอ การสวดพระมาลัยของคณะนี้ที่ยังคงเหลืออยู่ในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และภาคใต้ ก็มีธรรมเนียมปฏิบัติและวิธีการสวดแบบดั้งเดิมสอดรับกับข้อมูลในงานวิจัยของอร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ ของเจริญ ศรประดิษฐ์และคณะ การสวดพระมาลัยของคณะนายวัน หีดแก้ว มีลักษณะที่เด่นชัดของพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของขั้นตอนการสวดไปบ้างก็คือ ขั้นตอนการสวดบทในกาลจะสวดพอเป็นพิธี และไม่ได้ใช้บทสวดจากวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดฉบับลายลักษณ์ทั่วไป แต่จะใช้บทสวดที่แต่งขึ้นใหม่ มีการรวบเนื้อหาให้สั้นเข้า ไม่ได้บรรยายถึงสัตว์นรกหรือเปรตต่างๆ อย่างละเอียด ไม่ได้แยกแยะเปรตที่ประพฤติผิดศีลต่างๆ เป็นประเภทๆ ไป แต่จะกล่าวรวมๆ ว่าพระมาลัยเสด็จลงไปโปรดสัตว์นรก สภาพของเปรตในนรก และผลกรรมของเปรตเท่านั้น

ตัวอย่างข้อมูลที่เก็บจากสถานการณ์ของงานศพนางชื่น จันทร์ช่วง อายุ 87 ปี ที่บ้านยางยวน ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของคณะนายวัน หีดแก้ว มีสมาชิกในคณะ 6 คน คือ นายวัน หีดแก้ว อายุ 85 ปี เป็นหัวหน้าคณะ นายสมเกียรติ หีดแก้ว (บุตรชายนายวัน หีดแก้ว) อายุ 54 ปี เป็นแม่คู่[25] และคู่หู[26] อีก 4 คน คือ นายสมคิด หีดแก้ว อายุ 70 ปี นายคลาย ศรีแสง นางอำไพ เวทแตง อายุ 69 ปี นางสมบูรณ์ พร้อมสุวรรณ อายุ 65 ปี การสวดได้เริ่มเมื่อเวลาประมาณ 22.00 น. จบการสวดเมื่อเวลาประมาณ 02.00 น. การสวดในคืนนั้นมีขั้นตอนดังนี้

---

[25] แม่คู่ : ผู้นำสวดหรือแม่เพลง

[26] คู่หู : ลูกคู่

1. พิธีไหว้ครู

อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีไหว้ครู มีเทียน 1 เล่ม ธูป 3 ดอก พานใส่หมาก พลู บุหรี่ ดอกไม้ เหล้า 1 ขวดพร้อมจอกหรือแก้ว 1 ใบ หัวหน้าคณะมาลัยจะเป็นผู้จุดธูปเทียน รินเหล้าใส่จอก พร้อมบริกรรมเอ่ยชื่อครูมาลัย คณะมาลัยคนอื่นๆจะนั่งร่วมพิธีด้วยความสงบและสำรวม

2. ตั้งนโม

เมื่อเสร็จพิธีไหว้ครู ตามปกติหัวหน้าคณะมาลัยจะเป็นต้นเสียงขึ้นนโม คณะมาลัยคนอื่นๆ จะร้องรับพร้อมกัน จำนวน 3 จบ แต่ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ นายสมเกียรติ หีดแก้ว ทำหน้าที่เป็นแม่คู่แทน หัวหน้าคณะคือ นายวัน หีดแก้ว ผู้เป็นบิดา เนื่องจากนายวัน หีดแก้ว มีอายุมากไม่สามารถร้องได้ตลอด เนื้อหาของบทสวดหรือบทนโมจะเหมือนบทสวดนโมทั่วไป แต่ใช้ท่วงทำนองเฉพาะ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

3. สวดไว้ครู

การสวดไหว้ครู 1 ของคณะมาลัยอำเภอไชยาเรียกว่าไหว้คุณ 1 บทสวดไหว้ครู 1 นี้ แต่ละคณะมักจะประพันธ์ขึ้นเองจะมีเนื้อหาคลล้ายกัน คือ กล่าวบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา ครูอาจารย์ ทำนองสวดแต่ละคณะจะใช้ทำนองสวดเฉพาะของตนเอง

“ บทสวดไหว้คุณ 1 ”

⊙ สิบนิ้วทั้ง 10 ยกประดิษฐ์ขึ้นตั้ง ยกขึ้นเหนือเศียรรังต่างดอกปทุมมา

⊙ ผมขอไหว้แด่คุณพระพุทธ ผมขอยึดเอาคุณพระธรรมอันประเสริฐเลิศล้ำในโลกา

⊙ ผมขอไหว้เอาแต่คุณพระสงฆ์ ท่านผู้ทรงพระวินัย ตัวผมพนมขอไหว้ไปแต่ไรมา

⊙ ผมจะไหว้แต่คุณบิดร ผมขอพรแต่คุณมารดา ท่านได้เลี้ยงรักษาจนโตใหญ่

⊙ ผมจะไหว้แต่คุณอาจารย์ สอนให้ขีดสอนให้เขียน สอนเล่าแก่สอนเรียนจนสอนอ่าน

⊙ ผมนี้เล่าก็พึ่งหัดว่าทำนองไม่ชัดยังไม่เจน เปรียบเหมือนหลักปักกลางเลนยังเคลนคลอน

⊙ ผมขอไหว้แต่พวกหนุ่มๆ เขารุมกันหัว ผมนึกขึ้นมา นึกน่าสากลัวเมื่อภายหลัง

⊙ ผมขอโทษเถอะนะท่านผู้ฟัง ที่กระผมมาดังๆกันให้หนวกหู ใช่ผมเสแสร้งแกล้งมาสวดอวดความรู้

⊙ อีกลูกคู่เสียงมันก็น้อย อีกทั้งแม่คู่เสียงมันก็ดัง มันฟังไม่เพราะ มันฟังไม่พร่อง อีกทั้งมุดโตๆ นั้นทำนอง ขออภัย

4. สวดเบิกโรง

การสวดเบิกโรง ของคณะมาลัยอำเภอไชยา เรียกว่าไหว้คุณ 2 จะใช้บทเบิกโรงที่เรียกว่า " โอ้เจ้าดวง " หรือ " โอ้เจ้าดอกพวงพุ่ม " บทสวดเบิกโรงของคณะมาลัยต่างๆ จะคล้ายคลึงกันในตอนต้น อาจแตกต่างกันบ้างในตอนท้ายตามความถนัดของแต่ละคณะ

" บทสวดไหว้คุณ 2 "

โอ้เจ้าดวงพวงพุ่มประทุมทิพย์ วิไลลิบลอยล่องละอองโฉม
ดังดวงเดือนเคลื่อนคล้อยลอยโพยม งามประโลมโลกาให้อาวรณ์
แม้นได้ดวงพวงพุ่มประทุมรัตน์ ขอเสี่ยงสัจพจมานสารอักษร
บูชาเทพผู้ประสิทธิ์พินิจพร กำเนิดกลอนบทเพลงบรรเลงไว้
ทั้งเทพไท้ทวยท้าวเจ้าตำรับ ทั้งดีดขับฟ้อนรำระบำถวาย
เพื่อบันเทิงเริงสุขสนุกสบาย ให้หญิงชายโสมนัสสวัสดี

5. สวดบทในกาล

คณะมาลัยรุ่นหลังๆนี้ จะสวดบทในกาลพอพิธีเสมือนเป็นการบูชาพระมาลัยตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น เนื้อหาบทนี้จะกล่าวถึงพระมาลัยตอนเสด็จไปโปรดสัตว์นรก สภาพของเปรตในนรก ผลกรรมของเปรตนรกที่ได้รับ บทสวดในกาลของคณะมาลัยนายวันหีดแก้ว แต่งขึ้นมาใหม่ รวบเนื้อความให้สั้นเข้าไม่เหมือนกับบทสวดในวรรณกรรมพื้นบ้านฉบับที่เป็นลายลักษณ์ บทสวดในกาลของอำเภอไชยา เรียกว่า " พระมาลัยดับไฟนรก " ซึ่งมีเนื้อความดังนี้

⊙ จะกล่าวเรื่องเบื้องหลังเมื่อครั้งพระ มีเถระพระมาลัยเทพเถระ
อาศัยบ้านกำพดตรัสรู้เจน บริเวณแว่นแคว้นแดนลังกา
พระจุติอุปปาติกาเกิด เอากำเนิดในมนุษย์พุทธศาสน์
สำเร็จกิจอรหันต์เลิศปัญญา คล้ายกับโมคคัลลาปรีชาชาญ
เล็งเห็นเหตุแห่งเปรตวิสัย ที่อยู่ในนรกยกบรรหาร
เพราะผลกรรมทำก่อนอดีตกาล จึงบันดาลตายไปตกนรกกา
ทนลำบากอยู่ในกองไฟผลาญ ยมบาลแทงฟันบั่นเกศา
พระมาลัยมีใจกรุณา เสด็จจากเมืองลงกาเหาะลงไป

ขุมนรกทั้งเจ็ดเสด็จโปรด บรรเทาโทษพระเสด็จไปถึงไหน
บังเกิดฝนแก้ววับให้ดับไฟ หม้อน้อยใหญ่ที่ต้มสัตว์วิบัติลง
นกตะกรุมแร้งกาพากันหนี ทั้งฉิมพลีงิ้วยับดับพับผง
ยมบาลทั้งหลายน้อมกายลง เคารพองค์เถระพระมาลัย
วางหอกดาบเครื่องประหารสำหรับถือ พวกนรกยกมือไหว้ไสว
เจ้าพระคุณมาจากหนตำบลใด แต่พอ ได้เย็นเกล้าชาวเปตา
เรานามชื่อพระมาลัยเทพเถร ได้เล็งเห็นหมู่เปรตทนเสดสา
จากมนุษย์จำเพาะได้เหาะมา เพื่อได้พาไปบอกเล่าชาวชมพู

ส่วนเนื้อความบทในกาลของวรรณกรรมพื้นบ้านพระมาลัยกลอนสวดฉบับที่เป็นลายลักษณ์ จะพรรณนาไว้ละเอียดกว่า ดังจะขอคัดตัดตอนจากพระมาลัยกลอนสวด ฉบับวัดพะโคะมาเป็นตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบ ดังนี้

ในกาลอันลับล้น พ้นไปแล้วแต่ครั้งก่อน
ภิกขุหนึ่งได้พระพร พระมาลัยเทพเถร
อาศัยบ้านกัมโพช ชนบทโรหเจน
อันเป็นบริเวณ ในแว่นแคว้นแดนลังกา
พระเถรเธอมีฤทธิ์ ประสิทธิ์ด้วยพระปัญญา
มีศีลครองสิกขา ฌานสมาบัติใครจักปูน
สิ้นกิเลสประเสริฐนัก สันโดษนักเธอมีบุญ
เธอรู้หลักศรัทธาพูน ใจละเอียดทรงพระธรรม
ปรากฏด้วยรู้หลัก มีฤทธินักถึงอรหันต์
อุปมาเสมือนพระจันทร์ ปรากฏอยู่ในเวหา
เธอนั้นเสด็จลงไป ในนรกด้วยกรุณา
เพื่อจะให้เขาสั่งมา แลจะบอกญาติกาพลัน
พระโมคคัลลาผู้สาวก โปรดนรกอยู่ทุกวัน
ครั้นแล้วโปรดชาวสวรรค์ ด้วยพระธรรมอันฉับเฉียว
พระมาลัยเทพเถร บ่แปลกกันดุจพิมพ์เดียว
รู้ธรรมฉลาดเฉลียว อนุภาพเหมือนกันมา
หญิงชายทั้งหลายใด ใจโลภล้นพ้นคณนา
ย่อมเบียดเบียนแลบีฑา ข่มเหงท่านให้ทุรพล

ผู้นั้นครั้นไปล่ปลิด สิ้นชีวิตจากเมืองคน
ตกนรกไฟเผาตน เจ็บปวดร้อนใช่สามานย์
พระโมคคัลลาเสด็จลงไป ให้ฝนตกเป็นท่อธาร
ให้ดับไฟบ่มิทันนาน สัตว์นรกก็เย็นใจ
พระมาลัยเทพเถร ท่านเสด็จเหาะลงไป
นิมิตฝนให้ดับไฟ โปรดนรกดุจเดียวกัน
ผู้ใดเป็นอุปถัมภ์ ให้ข้าวน้ำเจ้าไทพลัน
ครั้นแล้วใช้เจ้าไทนั้น กระทำเรือกสวนแลไร่นา
เป็นกำลังแก่เจ้าไท ให้เจ้าไทไปรังภา
ล่อลวงเอาทรัพย์เขามา เอามากินเป็นอาหาร
ให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไท ใช้เจ้าไทไปทำการ
กระทำที่อยู่และสถาน ให้กินแล้วใช้เจ้าไท
ใช้ชีมิจฉาจิต ให้เสียกิจพระวินัย
ผู้นั้นครั้นตายไป ตกนรกโลหกุมภี
หม้อเหล็กเคี่ยวตนอยู่ ยืนเท่าถึงแปดหมื่นปี
บาปตนอันใช้ชี ให้กินแล้วก็ใช้สงฆ์
เจ้าไทกระทำผิดกิจ ตนช่วยคิดเอาใจปลง
ครั้นสิ้นชีวิตไปตกลง ในหม้อเหล็กแปดหมื่นปี

6. สวดลำนอก

เมื่อสวดบทในกาลเสร็จ คณะมาลัยจะเริ่มสวดบทต่างๆที่นอกเหนือจากเรื่องพระมาลัยเรียกว่า “ ลำนอก ” โดยปกติจะเริ่มสวดบท “ เตียงตั้ง ” หรือ “ ลำต้นฉิ่ง ” เนื้อหาบทนี้จะเป็นการกล่าวถ่อมตัว ขออภัยผู้ฟัง ดังตัวอย่าง

⊙ ว่าพลางทางก็ร้องเพลงต้นฉิ่ง เพราะจริงๆลำนี้ดีนักหนา
เป็นลำเก่าโบราณนมนานมา พวกฉันว่าไม่สู้เด็ดเม็ดไม่ดี
จนใจไล่ลูกฆ้องไม่โน่งเน่ง กลัวนักเลงเคืองขัดทำบัดสี
ด้วยเป็นเด็กยังอ่อนกลอนไม่ดี ใช่กวีเชิงปราชญ์ฉลาดคำ
ทั้งเพิ่งหัดไม่จัดเจนเกณฑ์ทำนอง การรำร้องขึ้นขมไม่คมขำ
ไม่น่าดูเหมือนครูผู้เฒ่ารำ ซึ่งคมขำล้ำเลิศบรรเจิดลอย
ขึ้นบนเตียงเคียงข้างขุนช้างหลับ มนต์ก็เสื่อมเลื่อมลับหวลละห้อย

พี่ชายจากเจ้าเหมือนอย่างว่าวขาดลมลอย อย่าหมายคอยเลยว่าเมียจะเป็นตัว
นางก้มกอดตีนผัวแล้วมัวร่ำ โอ้เป็นกรรมเสียจริงๆพ่อทูนหัว
เมียจะปลุกสักเท่าไรไม่ไหวตัว มานอนมัวเช่นนี้ไม่มีใจ

สำหรับคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว ไม่ได้สวดบท “เตียงตั้ง” หรือ “ลำต้นฉิ่ง” แต่ไปสวดบทแก้เรื่องการปีนต้นงิ้ว ทำนองว่าไม่ต้องไปกลัวหนามงิ้ว ให้เอามีดไปตัดหนามเสียก่อนจะได้ไม่ถูกทิ่มแทงเมื่อต้องไปปีนต้นงิ้ว การแต่งบทแก้ดังกล่าวนี้ จึงแสดงถึงปฏิภาณของผู้แต่งด้วย

⊙ ยังมีงิ้วใหญ่อยู่ในจังหวัด จตุราสาขาลำต้นพิกลจริง
ใหญ่ไม่น้อยได้ร้อยโอบ กิ่งโก่งคดหนามงิ้วกรด
ตำกายพวกชายหญิง ไปขึ้นงิ้วเพราะเมียท่านงาม
ไปตามที่งามเช่นนี้พี่จะอุ้มเจ้าขึ้นไป งามงามเหมือนอย่างเจ้าสักเก้าคน
สักร้อยต้นพี่จะอุ้มเจ้าขึ้นไป กลัวอะไรกับหนามงิ้วขี้ริ้วนั้น
เอาพระขรรค์ฟันฟาดให้ขาดลง กลัวอะไรกับหนามงิ้วร้ายตายเสียแล้ว
ถูกเขาแผ้วขุดโคนลงนอนเคลง กลัวอะไรกับทะน้ำร้อน
เขาคอนคอนไปหุงข้าว ส่วนนรกนั้นเล่าจะถางเป็นทางเกวียน
นรกนั้นมันลึกนักเพียงกลางขา ยมภบาลกับข้าเป็นเกลอกัน

การสวดลำนอกนี้ มักจะนำบทที่ตัดตอนหรือดัดแปลงมาจากวรรณคดี เช่น ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี จันทโครพ เป็นต้น คณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว ก็เช่นกันได้นำบทที่ตัดตอนหรือดัดแปลงมาจากวรรณคดีต่างๆ หลายเรื่อง เช่น สุวรรณวงศ์ ขุนช้างขุนแผน และลักษณวงศ์ เป็นต้น ดังตัวอย่างดังนี้

เรื่องสุวรรณวงศ์

⊙ ในสารศรีสุวรรณวงศ์พงษ์กษัตริย์ บุรีรัตน์รัตนามหาสวรรค์
สวาทหวังพระธิดาวิลาวัลย์ เที่ยวเดินดั้นดงแดนแสนกันดาร
พยายามข้ามมหาห้วงหรรณพ หวังจะพบวรนุชสุดสงสาร
มาอาศัยอยู่ในสวนอุทยาน บุญบันดาลดลจิตพระธิดา
เผอิญให้โฉมงามทรามสวาท เที่ยวประพาสชมพันธุ์พวงบุปผา
พระยลเยาวยุพเรศเกษรา ช่างโสภานวลน้องละอองนวล
เผอิญให้โฉมงามทรามสวาท เหมือนนางในชาวไกรลาศมาเล่นสวน

เสด็จกลับลับไปใจรัญจวน ให้อั่นอ่วนอาวรณ์ร้อนพระทัย
แสนคลุ้มคลั่งนั่งไม่ติดคิดถึงนุช โอ้สวยสุดปาฉะนี้ไปถึงไหน
ตัวพี่ยาต้องตามหาน้องยาไป ถึงเสือสางขวางหน้าไว้ก็ไม่ยอม
สู้ยอมตายถ้าไม่ได้สายสมร มากอดนอนสมสู่เป็นคู่เอย

เรื่องสกุณี

⊙ จะกล่าวถึง สกุณี อันมีศักดิ์ สถิตสำนัก ป่าละเวก ยอดภูผา
นามชื่อ หัสดิน มีฤทธา ร่อนเมฆา ฟ้าละโยชน์ โลดทะยาน
อยู่สองตัว ผัวเมีย ไม่เสียศักดิ์ นางเมียฟัก ฟองไข่ อยู่ในหิน
หิวโหย โรยแรง สกุณิน อยากจะกิน เนื้อมนุษย์ เป็นสุดใจ
อ้อนวอน นกผัว ทูนหัวน้อง เมียฟักฟอง นานนัก เป็นไหนๆ
อยากเนื้อมนุษย์ สุดจะกลั้น ให้บรรลัย เชิญหาให้ น้องน้อย กินหน่อยหนา
หัสดี ฟังเมีย เสียไม่ได้ จึงตอบไป ว่าแม่ยอด เสน่หา
ประเดี๋ยวนี้ พี่จะไป คงได้มา แม่แก้วตา อย่าอาวรณ์ ร้อนฤทัย
หัสดี สั่งเสีย นางเมียแก้ว ครั้นเสร็จแล้ว รีบทะยาน เวหาไหว
ทะยานบิน ผินโผ เร็จโร่ไป ฤทธิไกร ทั่วละโยชน์ โลดทะยาน
ล่วงเข้าเขต ทศวงศ์ ร่อนลงฝั่ง สิ้นกำลังขอองพญาปักษาษาน
จึงร่อนลง หยุดยัง ริมฝั่งธาร พอหายเหนื่อย รีบทะยาน เข้าบุรี

ขุนช้างขุนแผน (ปังเล)

⊙ จะกล่าวถึงขุนแผน แสนสะท้าน เป็นทหาร ท่านท้าว เจ้าพรรษา
ทหารเอก กรุงศรี อยุธยา เที่ยวตามหา จอมขวัญ แม่วันทอง
มากระทั่ง ยังสถาน บ้านขุนช้าง มันลักนาง สมสู่ เป็นคู่สอง
แจ่มสว่าง แสงตะเกียง เที่ยวเมียงมอง เห็นปลอดช่อง ผู้คน บนคามา
โอมอ่าน อาคม มหาระงับ ให้เงียบหลับ แล้วค่อย ขึ้นไปหา
เสกก้อนดิน ขว้างจิ้น ข้ามหลังคา พอเวลา เงียบเสียง สำเนียงลง
ขึ้นบน นอกชาน ละลานจิต ยืนพินิจ พิจเพ่ง เล็งแลหลง
เห็นห้องกว้าง ม่านกั้น งามบรรจ แม่โฉมยง วันทอง อยู่ห้องไหน
เป่าอาคม สะเดาะกลอน หลุดลอยไป เข้ามาใน มุ้งกาง เห็นนางนอน
เปิดมุ้งออก ดูพราว ขาวสะอาด เห็นนางนาถ นอนหลับ แก้มทับหมอน

ดูรูปสาว ขาวสวย ระทวยล่อน งามเมื่อนอน หลับนิ่ง ไม่ติงกาย
เพิ่งแรกรุ่น ดรุณี ราศีสาว ทั้งสองเต้า ขาวผ่อง ทั้งสองฝ่าย
แก้สะกด งามชื่น ให้ฟื้นกาย ตื่นเถิดสาย สวาทนุช ดุจชีวี

เรื่องลักษณวงศ์

⊙ พระสุริยฉายบ่ายคล้อยลอยวิเวก กระจ่างเมฆลอยฟ้าในราศี
พระสมุทรอุ้มแม่บุษบ์มาลี ข้ามคีรีนะแม่เอยแนวป่าพนาสัน
พระเหลียวไปมองอสุราไม่มาทัน พระสุริยันลับเหลี่ยมโพยมมาร
พระเหาะไปลงยังคีรีศรี วางแม่บุษบ์มาลียอดสงสาร
พระมีสุนทรวอนว่ายุพาพาน เยาวมาลย์แม่อย่าทรงโศกาลัย
พี่ผิดไปด้วยพาองค์นางนงนุช เพราะรักสุดหนักหน่วงไม่ห่วงได้
พี่ผิดไปแล้วแก้วตาอย่าถือใจ ถึงเวียงไชยจะถนอมเป็นจอมนาง
สาวสนมสมบัติในเมืองยักษ์ ให้สมศักดิ์นุชน้องอย่าหมองหมาง
พระชุบเช็ดชลนาสุดาพลาง แม่จงส่างโศกาอย่าอาวรณ์
เยาวลักษณ์ผลักพระหัตถ์สะบัดหนี เสาวนีย์ทูลองค์พระทรงศร
ทูลกระหม่อมจอมมารผ่านนคร จะอาวรณ์ไปไยไม่ต้องการ

เรื่องบุปผาชาติ

⊙ ทั้งสี่นาง พลางเก็บ บุปผาชาติ เดียรดาษ ดอกดวง พวงบุปผา
แต่ละล้วน สาวสุรางค์ พวกนางฟ้า เหาะลงมา เก็บดอกไม้ ถวายองค์
กับนางแย้ม สายหยุด บุษบง เบญจมาศ กาหลง ตะพงศร
สาปน้อง เสียจากฟ้า ให้อาวรณ์ ขออยู่ก่อน เถิดบุปผา ขอลาเอย

7. ขั้นจบการสวด

ในการจบการสวดพระมาลัย แต่ละคณะจะใช้บทสวดที่แตกต่างกันไป เนื้อหามักจะกล่าวแสดงความอาลัยผู้จากไป อวยพรเจ้าภาพและผู้ฟัง การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้มีคุณ

เมื่อนำขั้นตอนการสวดของคณะนายวัน หีดแก้ว มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของอร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ จะพบว่า ขั้นตอนหรือธรรมเนียมในการสวดของทั้งสองยังคงรักษา

รูปแบบการสวด หรือการแสดงอย่างโบราณเกือบทุกประการ ซึ่งอร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [27] ก็ได้กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีว่ามี 7 ขั้นตอน ซึ่งจะคล้ายคลึงกับการสวดพระมาลัยของคณะนายวัน หีดแก้ว ดังนี้

1. ขั้นทำพิธีไหว้ครู มีสิ่งของที่ใช้ประกอบคือ เทียน ธูป พลู บุหรี่ ดอกไม้ และเหล้า

2. ขั้นตั้งนโม บทสวดจะเหมือนบทสวดนโมทั่วไป

3. ขั้นเบิกโรง จะใช้บทสวดที่เรียกว่า “ โอ้เจ้าดวง ” หรือ “ โอ้เจ้าดวงพวงพุ่ม ”

4. ขั้นสวดไหว้ครู แต่ละคณะมาลัยมักจะประพันธ์บทสวดไหว้ครูขึ้นมาเอง แต่จะมีเนื้อความคล้ายๆ กันตามธรรมเนียมนิยมในการสวดไหว้ครู คือ กล่าวบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา ครูอาจารย์

5. ขั้นสวดบทในกาล อาจใช้บทสวดจากวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวด หรือดัดแปลงแต่งขึ้นใหม่ให้สั้นและกระชับขึ้น

6. ขั้นสวดดำเนินเรื่อง บทสวดมักนำมาจากเนื้อหาในวรรณกรรม หรือนิทานต่างๆ ซึ่งเรียกว่า “ ลำนอก ”

7. ขั้นจบการสวด แต่ละคณะมาลัยจะใช้บทสวดแตกต่างกันไป บางคณะอาจกล่าวอวยพรแก่เจ้าภาพและผู้ฟังที่แต่งขึ้นเอง บางคณะอาจใช้บทสวดเป็นภาษาบาลีแล้วแปลเป็นไทย ซึ่งมีเนื้อความเกี่ยวกับการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้มีคุณ

---

[27] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ **. การศึกษาประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** . 2550 . หน้า 48 – 62.

ภาพที่ 93

นายวัน หีดแก้ว หัวหน้าคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว

ภาพที่ 94

นายสมเกียรติ หีดแก้ว แม่คู่ และนายสมคิด หีดแก้ว คู่หู คณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว

ภาพที่ 95

การสวดพระมาลัยของคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว

ภาพที่ 96

การสวดพระมาลัยของคณะมาลัยนายวัน หีดแก้ว

ภาพที่ 97

ผู้ช่วยวิจัย น.ส. ศรีนคร นาวารัตน์ สัมภาษณ์นายวัน หีดแก้ว

แต่มีข้อแตกต่างหรือการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดในการสวดพระมาลัยของคณะนายวัน หีดแก้ว กับการสวดพระมาลัยในยุคโบราณ คือขั้นตอนการสวดบทในกาล จะไม่ใช้บทสวดจากวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดฉบับลายลักษณ์ทั่วไป จะใช้บทสวดที่แต่งขึ้นใหม่ มีการรวบเนื้อความให้สั้นเข้า ไม่ได้บรรยายถึงชนิดของเปรตอย่างละเอียด ไม่ได้แยกแยะเปรตที่ประพฤติผิดศีลต่างๆ เป็นประเภทๆ ไป แต่กล่าวรวมๆ ว่าพระมาลัยเสด็จขึ้นไปโปรดสัตว์นรก สภาพของเปรตในนรก และผลกรรมของเปรต ดังที่ได้เคยกล่าวและเปรียบเทียบไว้ข้างต้น ซึ่งจะสอดรับกับข้อมูลที่อร่าม ด้วงชนะ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสวดบทในกาลของวิจัยเรื่อง “ การศึกษาประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ” ว่า

> ขั้นสวดบทในกาล คณะมาลัยชาวอำเภอไชยารุ่นหลังๆ จะสวดบทในกาลซึ่งกล่าวถึงพระมาลัยไม่ค่อยได้ เนื่องจากทำนองที่ใช้สวดค่อนข้างยาก และผู้ฟังก็ไม่ค่อยนิยมฟังเพราะเนื้อหาของบทสวดไม่เร้าใจสนุกสนาน คณะมาลัยรุ่นหลังๆ จึงจะสวดบทในกาลพอเป็นพิธีเพื่อบูชา พระมาลัยเท่านั้น คณะมาลัย

รุ่นเก่าๆ จะเรียกคณะมาลัยรุ่นใหม่ที่สวดพระมาลัยในลักษณะนี้ว่า “ มาลัยไส้ขาด ” ซึ่งหมายถึง สวดพระมาลัย [28]

การสวดบทในกาลในระยะหลังจึงเป็นการสวดเพื่อให้ครบถ้วนตามธรรมเนียมนิยมเท่านั้น ไม่ได้เน้นที่หัวใจสำคัญของการสวดพระมาลัยอย่างยุคก่อน ที่การสวดบทนี้เพื่อเป็นเครื่องมือใช้สอนคนฟังให้ละเลิกกระทำบาปประพฤติชั่ว สอนให้คนฟังเกรงกลัวต่อผลกรรมที่จะได้รับ วัตถุประสงค์หลักในการสวดพระมาลัยจึงถูกลดบทบาทและหน้าที่ให้น้อยลงไป เพราะหลังจากสวดบทในกาลซึ่งค่อนข้างสั้น คณะมาลัยจะนำเข้าสู่การสวดลำนอกทันที แล้วจะดำเนินการสวดบทนี้ไปตลอดคืนจนกระทั่งจบการสวดพระมาลัย ซึ่งสอดรับกับแนวคิดของอร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ [29] ที่กล่าวเอาไว้สรุปได้ว่า ระยะหลังการสวดพระมาลัยมิได้ใช้บทสวดพระมาลัยจากคัมภีร์พระมาลัยทั้งหมด มีการนำบทสวดมาจากวรรณกรรมอื่นๆ มาใช้สวด บทบาทในการให้การศึกษาหรือให้คติชีวิตแก่ผู้คนในชุมชนก็มิได้เปลี่ยนแปลงหรือลดน้อยลงแต่อย่างใด เนื้อหาที่นำมาจากวรรณกรรมต่างๆ ที่หลากหลายนั้นกลับทำให้การสวดพระมาลัยมีสีสัน มีความน่าสนใจมากขึ้น

การดัดแปลงหรือแต่งบทสวดพระมาลัยขึ้นมาใหม่ หรือการแต่งบทแก้ที่แสดงปฏิภาณของผู้แต่งของคณะมาลัยอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบได้ทุกคณะ จากข้อมูลที่อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ เก็บรวบรวมเมื่อครั้งศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ก็พบลักษณะนี้เช่นกัน ดังตัวอย่างที่กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่องนี้ดังนี้

บทสวดที่เกี่ยวกับพระมาลัยตอนเสด็จไปโปรดสัตว์นรก

พระมาลัยลงไปโปรดสัตว์ ที่ในนรกนั้นก็แสนเย็นใจ
พระโมคลานท่านได้เป็นใหญ่ ลงไปดับไฟในจัตุรา
ให้บังเกิดเป็นฝนตก ลงในนรกตั้งหกเจ็ดห่า
ครั้งนั้นพระพุทธเจ้า เสด็จสู่ดาวดึงสา
ขึ้นไปโปรดพุทธมารดา ด้วยพระอภิธรรมทั้งเจ็ดคัมภีร์
แสดงธรรมเทศนา หมู่เทวดาก็แสนยินดี
ฟังธรรมของพระภูมี พระภาคเจ้าในชั้นดาวดึงส์
อินทร์พรหมยมราเทวดา ยังไม่รู้ถึงตรัสรู้อันลึกซึ้ง

---

[28] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ **. การศึกษาประเพณีการสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี** . 2528 . หน้า 52 .

[29] เรื่องเดียวกัน . หน้า 66 – 69 .

ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ใต้ต้นมหาโพธิ์
แสนสุโขบนแท่นหญ้าคา สมเด็จพระศาสดาจากดาวดึงสา
เมื่อเดือนสิบเอ็ด แรมหนึ่งค่ำตามคำบาลี
แสดงธรรมเทศนาที่ พาราสังกัดธานี
ศาสนาชินศรี ท่านตั้งไว้ได้ห้าพัน

บทสวดเกี่ยวกับนรกตอนสัตว์นรกถูกลงโทษให้ปีนต้นงิ้ว

ฉิมพลที่สองมีต้นงิ้ว สูงลิบลิ่วลอยฟ้าหน้าสยอง
ได้โยชน์หนึ่งจำได้ทำนอง เป็นแถวท่องนี้หนาน่าปรากฏ
มีหนามงอกเป็นต้นตลอดทั่ว สิบหกชั่วองคุลีมีกำหนด
เป็นที่ตกหญิงชายน้ำใจคด ที่ทรยศภรรยาสามีตน
เช่นข้าทาสลูกหลานท่านพิทักษ์ ไม่หลงรักร่วมห้องประคองสม
เป็นผู้หญิงแพศยาหาคู่ชม ในอารมณ์รักใคร่ในกามา
ครั้นสิ้นชีพรีบตรงลงนรก ต้องนอนหมกกองไฟอันใหญ่กล้า
นฤบาลแทงฟันบั่นกายา แล้วลากคร่าขึ้นปลายฉิมพลี
ถ้าไม่ขึ้นดื้อดันไปแอบแฝง เขาไล่แทงกายาน่าบัดสี
ทั้งผ้าผ่อนนุ่งห่มก็ไม่มี ดูอัปปรีย์เปลือยร่างดังหุ่นโกลน
โลหิตฉูดปรูดปราดลงราดโคน ร้องตะโกนไหว้ง้อขอชีวิต
นฤบาลต้องใช้ขึ้นภายหลัง ขึ้นไปนั่งปลายหนามด้วยความผิด
หนามยอกเจ็บระบมดังคมกริช อันโลหิตไหลซาบลงอาบกาย
ทั้งแร้งกาบินกลุ้มรุมกินเจาะ ร่างกายเพราะขาดยับถึงกับไส้
สุนัขใหญ่โตร่างเท่าช้างพลาย ก็เลี้ยงไล่แล่นโลดโดดทะยาน
คำรามช่องับคอกระชากพัด แล้วขบกัดมังสาเป็นอาหาร
ด้วยผลกรรมทำมาแต่ก่อนกาล ทุกข์โศกนานเพราะกรรมมาจำลอง

มีงิ้วใหญ่ใบเขียวต้นเดี่ยวโดด สูงเก้าโยชน์กิ่งยาวยอดขาวเผิน
งอกแต่ครั้งพุทธกาลนานเสียเกิน สถิตเนินคีรินทร์นิสินทร
มีนกร้ายอยู่ปลายไม้งิ้วสูง เป็นจอมฝูงสกุณาอุทาหรณ์
ที่ใต้โคนยังมีหม้อน้ำร้อน มีทั้งค้อนเหล็กแล่งและแร้งกา
กงจักรกรดหอกใหญ่เท่าใบพาย มีสุนัขร้ายใต้พฤกษา
ในแว่นแคว้นแดนจังหวัดจัตตรา งิ้วหนามหนาลำต้นพิกลจริง
ใหญ่ไม่น้อยได้ร้อยอ้อมกิ่งค้อมคด หนามเป็นกรดตำกายชนชายหญิง

ได้สิบหกคุลียาวกล่าวไว้จริง ทั้งชายหญิงในจิตคิดระอา
พวกบัณฑิตผิดชู้ดูให้ชัด สุนัขกัดฉีกหนังกินมังสา
ความกลัวตายกายสั่นเหมือนรันปลา วิ่งเข้ามาปีนต้นไม่พ้นตาย
ยมบาลเป็นนายผีมีอำนาจ ด่าตวาดแล้วมิหนำเอาหอกตำกาย
ไม่ดำรงคงอยู่ต้องสู้หนาม ปีนกันตามขึ้นไปน่าใจหาย
สุนัขกัดนกแร้งแย่งกินกาย กาก็หมายจิกเนตรเวทนา
กินปอดตับจับคาบบินฉาบเฉียว สักประเดี๋ยวกินกระทั่งก้อนมังสา
หมดสิ้นตนปนยับดับชีวา ตกสุธาไปไหม้สูญหายไป

บทสวดแก้ที่แสดงปฏิภาณของผู้แต่ง ซึ่งคล้ายคลึงกับของคณะนายวัน หีดแก้ว

งิ้วใหญ่ในจังหวัดจัตุรา ดูสาขาลำต้นพิกลจริง
ใหญ่ไม่น้อยวัดได้ร้อยอ้อมกิ่งค้อมคด หนามยิ่งกรดตำกายทั้งชายหญิง
วัดได้องคุลียาวกล่าวไว้จริง ฉันประวิงในจิตระอิดระอา
หญิงชายหลายหลายคู่ดูเห็นชัด สุนัขฉีกหนังเป็นมังสา
กลัวตายกายสั่นดั่งตีปลา หนีหมาปีนต้นบ่นทั้งกาย
นี่แหละหนอท่านทั้งหลายทั้งหญิงชาย เป็นเรื่องจริงแต่โบราณกาลก่อนเก่าเอย[30]

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมการสวดพระมาลัยเกิดขึ้นทั้ง 3 ภาค ภาคกลางและภาคใต้เป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์ประกอบต่างๆ ที่ไม่กระทบต่อประเพณีการสวดพระมาลัยโดยตรง แต่ภาคตะวันออกบางพื้นที่ขนบธรรมเนียมการสวดพระมาลัยได้เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก โดยเฉพาะที่สำนักสงฆ์ถ้ำเม่น จังหวัดชลบุรี เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อประเพณีการสวดพระมาลัยโดยตรง เพราะถึงขั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการสวดไปเลย เปลี่ยนแปลงไปเป็นการสวดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพอีกแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้สวด ผู้ฟัง ทำนองสวด ธรรมเนียมปฏิบัติและสถานที่สวดก็เปลี่ยนแปลงไปมาก จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงก็ได้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประเพณีการสวดพระมาลัย โดยเฉพาะด้านขนบธรรมเนียมดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่ค่อยน่าเป็นห่วงเท่าไหร่ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปเพื่อความอยู่รอดของตัวประเพณีเอง สิ่งที่น่าห่วงใยมากกว่าการเปลี่ยนแปลง คือ การสืบทอดประเพณีการสวดพระมาลัย จากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการต่างๆ พบว่าพื้นที่ที่มีการสืบทอด

---

[30] อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาว อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** 2538. หน้า 95 – 98.

ประเพณีการสวดพระมาลัยไว้ค่อยๆ หมดลงไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะพื้นที่ในภาคใต้ วัฒนา ณ นคร ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงด้านการสืบทอดการสวดพระมาลัยในภาพรวมว่า เรื่องราวของพระมาลัยนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในอดีต โดยเฉพาะในสังคมชนบท แม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีปรากฏอยู่ในหลายท้องที่ แต่สังคมเมืองหลวงนั้นเสื่อมความนิยมลงไปมากแล้ว ปัจจุบันมีผู้ที่รู้เรื่องราวเพียงไม่กี่คน ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาการขาดผู้สืบทอดข้อมูล และผลกระทบของความเจริญทางการศึกษาและเทคโนโลยีแผนใหม่ ทำให้วิถีชีวิต แนวความคิด และความเชื่อของประชาชนเปลี่ยนไปจากเดิม สังคมชนบทเปลี่ยนแปลงช้ากว่าสังคมเมือง อย่างไรก็ตามข้อมูลที่มีอยู่ทั้งที่เป็นประเภทลายลักษณ์และมุขปาฐะก็กำลังจะหมดไปตามกาลเวลาพร้อมกับตัววิทยากรเอง เราต้องยอมรับความจริงข้อหนึ่งว่า แม้การศึกษาในปัจจุบันจะเจริญขึ้นกว่าเดิม แต่วิทยากรหรือผู้ที่รู้เรื่องของอดีตยิ่งนับวันจะมีจำนวนลดน้อยลง อาทิ ผู้ที่สามารถอ่านอักขระขอม หรือจารึกโบราณอื่นๆ ได้นั้นมีอยู่ไม่มาก ดังนั้นการอนุรักษ์ข้อมูลทางวรรณกรรมพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องรีบดำเนินการโดยเร่งด่วน [31]

2.2 การเทศน์พระมาลัย

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่แต่งขึ้นเพื่อใช้เทศน์จะแต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้ว มี 2 ลักษณะ คือ สำนวนเทศนาโวหาร กับสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ตัวเนื้อเรื่องวรรณกรรมมักจะจารหรือบันทึกไว้ในใบลาน ภาคกลางมีทั้งที่จารด้วยอักษรขอมและอักษรมอญ ภาคใต้จารด้วยอักษรขอม ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจารด้วยอักษรพื้นเมืองหรืออักษรธรรม นิยมเทศน์ในโอกาสต่างๆ กัน เช่น ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเทศน์มาลัยสูตรก่อนการเทศน์มหาชาติ ดัง ชฎาลักษณ์ สรรพานิช [32] กล่าวไว้ว่า “ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีประเพณีเทศนามาลัยสูตรก่อนการเทศนามหาชาติ ส่วนภาคกลางและภาคใต้ของประเทศน์ไทยไม่ปรากฏว่ามีประเพณีการเทศนาเรื่องพระมาลัยก่อนการเทศนามหาเวชสันดร” การเทศน์เรื่องพระมาลัยจะเทศน์ก่อนการเทศน์มหาชาติ ดัง ชฎาลักษณ์ สรรพานิช กล่าวต่อถึงเรื่องนี้ว่า ประเพณีการเทศนามหาชาติที่จะเริ่มต้นด้วยการเทศนาเรื่องพระมาลัยก่อนเทศนาพระเวสสันดรชาดกนี้ เป็นประเพณีที่ตรงกันกับประเพณีการตั้งธรรมมหาชาติของลานนาไทย และการทำบุญพระเวสในภาคอีสานและประเทศลาว ทางลานนาไทยนิยมทำในเดือนยี่เพ็ง และทำเพียง 2 วัน คือ ในวันขึ้น 14 ค่ำมีการเทศนาเรื่องพระมาลัย และขึ้น 15 ค่ำมีการเทศนาเวสสันดรชาดก การเอาบุญพระเวสทางภาคอีสานและในประเทศลาวนั้นเป็นทำนองเดียวกัน คือ นิยมทำในเดือน 4 แต่ไม่กำหนดวันขึ้นแรมที่แน่นอน แล้วแต่จะตกลงกัน

---

[31] วัฒนา ณ นคร . **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง** . 2526 . หน้า 2.

[32] ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์** . 2524 . หน้า 25 .

เป็นคราวๆ ไป ทำการพิธีทำเป็น 2 วัน เหมือนทางลานนาไทย โดยวันต้นมีการเทศนา “มาลัยหมื่นมาลัยแสน” วันที่ 2 มีการเทศนาเวสสันดรชาดก [33]

วัฒนา ณ นคร กล่าวถึงการเทศน์มาลัยว่า การเทศน์มาลัย นิยมเทศน์ในโอกาสต่างๆ เป็นการเทศน์ 3 ธรรมาสน์ แบ่งบทพระผู้เทศน์เจรจาโต้ตอบกัน เช่น เมื่อจะเทศน์ภาคนรก พระรูปหนึ่งจะรับบทเป็นพระมาลัย อีกรูปหนึ่งเทศน์บทสัตว์นรก และอีกรูปหนึ่งแทนพระยม หากเทศน์ภาคสวรรค์ ก็จะมีพระ 3 รูป รับบทเป็น พระมาลัย พระอินทร์ และพระศรีอาริยเมตไตรย ระหว่างเทศน์จะมีลักษณะการโต้ตอบ ซักถาม มักแทรกเรื่องเล่าเพิ่มเติม เช่น เหตุการณ์บ้านเมือง บุคคลที่น่าสนใจ โดยนำมาเป็นตัวอย่างเทียบเคียงเป็นอุทาหรณ์ให้เห็นหลักธรรมเด่นชัดขึ้น ประเพณีการเทศน์มาลัยยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะตามชนบทในกรุงเทพมหานคร มีการฟื้นฟูประเพณีการสวดและการเทศน์มาลัยที่วัดดาวดึงษาราม [34]

เด่นดาว ศิลปานนท์ กล่าวถึงพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหารว่า พระมาลัยสูตรสำนวนเทศนา แต่งเป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว สลับกับคาถาภาษาบาลี พบมีหลายสำนวนมีเนื้อความพิสดารต่างๆ กัน พบต้นฉบับจารในใบลานตามวัดต่างๆ สันนิษฐานว่าพระสงฆ์ผู้เป็นธรรมถึกแต่งขึ้นเพื่อบรรยายธรรมสั่งสอนประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นสำนวนที่เอื้อให้แทรกหัวข้อธรรมต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ต่อมาผู้รู้ธรรมซึ่งคงเป็นชาววัดได้เรียบเรียงจดจารขึ้นเป็นแบบแผนเพื่อสืบทอดตัวอย่างทำนองเทศน์ไว้มิให้สูญ จึงเกิดมีสำนวนต่างๆ กันจำนวนมาก พระมาลัยสำนวนเทศนา โดยมากนิยมแต่งเป็นทำนองเทศน์ปุจฉาวิสัชนา 3 ธรรมาสน์ คือ การนิมนต์พระสงฆ์เทศนาเป็นทำนองเจรจาโต้ตอบกัน 3 องค์ องค์หนึ่งสมมติตนเป็นพระมาลัยเทวเถระ องค์หนึ่งสมมติตนเป็นท้าวสักกเทวราช องค์หนึ่งสมมติตนเป็นพระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรย และนอกจากนี้ยังต้องรับหน้าที่เป็นตัวละครอื่นๆ อาทิ พระยายมราชและสัตว์นรก บางครั้งก็อาจมีเทศน์ถึง 4 ธรรมาสน์ โดยเพิ่มหน้าที่พระยายมราชขึ้นอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย การเทศน์มีลักษณะโต้ตอบ ซักถามกันตามเรื่องพระมาลัยสูตร [35]

รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์ กล่าวถึงการเทศน์พระมาลัยในภาคเหนือว่า ประเพณีการตั้งธรรมนั้น ถ้าเป็นเรื่องอื่นๆ นอกจากมหาชาติก็มักจะฟังกันเองภายในชุมชนเดียวกันและระยะเวลาก็ไม่นานเท่าไหร่ แต่ถ้าเป็นเรื่องมหาชาตินั้นมักจะทำเป็นเรื่องใหญ่โตและเทศน์ถึง 7 วัน ฉะนั้นเวลาจะตั้งธรรมประเภทนี้มักจะเรียกว่า “ตั้งธรรมหลวง” การตั้งธรรมหลวงนี้บางครั้งก็เป็นเวลาที่

---

[33] เรื่องเดียวกัน . หน้า 25 - 26 .

[34] วัฒนา ณ นคร . **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง** . 2526 . หน้า 143.

[35] เด่นดาว ศิลปานนท์ . **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย** . 2549 . หน้า 20 .

ชาวบ้านศรัทธาสร้างธรรมชาดกถวายวัดไว้ประจำวัดนั้นด้วย ส่วนมากนั้นจะมีการปิดท้ายด้วยธรรมมหาชาติ คือ ก่อนจะเทศน์ธรรมมหาชาตินั้นจะเทศน์ธรรมเรื่องอื่นๆ ก่อน พอจวนจะถึงวันสุดท้าย 1 วัน จะเทศน์คาถาพันมาลัยต้น มาลัยปลาย และอานิสงส์มหาชาติชาดก พอรุ่งขึ้นอีกวันจะเริ่มเทศน์กัณฑ์ทศพร ตั้งแต่เช้ามืดไปจนครบ 13 กัณฑ์ ซึ่งจะไปจบในเวลาค่ำประมาณทุ่มเศษ ถ้าเป็นฉบับค่ำก็อาจจะจบในตอนพลบค่ำพอดี และในภาคเหนือยังนิยมเทศน์มาลัยต้น มาลัยปลายในงานศพอีกด้วย [36]

และรัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์ ยังกล่าวถึงการเทศน์พระมาลัยในภาคอีสานว่า การเทศน์มาลัยในภาคอีสานจะมีในตอนค่ำวันแรกของงานที่เรียกว่า “วันรวมหรือวันโฮม” ในวันนี้ตอนกลางวันจะมีพิธีสำคัญ 2 อย่าง คือ การนิมนต์พระอุปคุต และการแห่แหนพระเวส ส่วนในตอนค่ำชาวบ้านจะมารวมกันที่วัดเพื่อฟังเทศน์มาลัยหมื่น มาลัยแสน โดยเริ่มจากการอาราธนาพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ เมื่อสวดจบพระจะขึ้นสวดบนธรรมาสน์อีก 4 ครั้งๆ ละ 2 รูป รวม 8 รูป คือ การสวดอิติปิโส โพธิสัตว์บั้นต้น บั้นปลาย และสวดชัย ตามลำดับ หลังจากนั้นก็จะนิมนต์พระขึ้นเทศน์มาลัยหมื่น มาลัยแสน ก่อนพระเทศน์เอาคาถาพระอุปคุต 4 บทปักไว้ที่ข้างธรรมาสน์ เมื่อเทศน์จบประชาชนจะกลับไปพัก หรือไปดูมหรสพตามอัธยาศัย ในงานบุญผะเหวดของชาวอีสานจะมีการเทศน์วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย และเรื่องเวสสันดร เรื่องพระมาลัย คือส่วนที่เรียกว่า มาลัยหมื่น มาลัยแสน กล่าวถึงพระมาลัยขึ้นไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อนมัสการพระธาตุจุฬามณี และได้พบกับพระอินทร์ พระศรีอาริยเมตไตรย มาลัยแสนเป็นความต่อจากมาลัยหมื่นกล่าวคือ พระมาลัยเสด็จกลับมนุษย์โลก และนำความเรื่องบาปบุญมาเล่าแก่มวลมนุษย์ และได้ให้มนุษย์เร่งทำบุญ นอกจากนี้ยังมีสังกาส คือการเทศน์บอกศักราช กล่าวถึงพระพุทธศาสนายุคกาลที่ล่วงมาตามลำดับ และตอนท้ายมีลักษณะคล้ายพุทธทำนายอยู่ด้วย จากนั้นก็จะเทศน์เรื่องพระเวสสันดรจนครบ 13 กัณฑ์ แล้วจึงฉลอง คือการเทศน์อานิสงส์ของการฟังเทศน์พระเวสสันดรว่าจะได้บุญมาก หากใครสามารถฟังจบภายในวันเดียวก็จะได้เกิดในยุคศาสนาพระศรีอาริย์ [37]

ลักษณะของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศน์แบบปุจฉาวิสัชนา ซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้วนี้ มักจะแต่งทำนองแบบบทสนทนา มีการถามและตอบปัญหาทีละเรื่อง เช่น พระมาลัยถามสัตว์นรกว่าในอดีตชาติท่านทำบาปอะไร จึงต้องมาเกิดในขุมนรกนี้ สัตว์

---

[36] รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์. **แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย**. 2550. หน้า 123 – 124.

[37] รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์. **แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย**. 2550. หน้า 124 – 125.

นรกก็จะตอบพระมาลัยว่าในอดีตชาติได้ทำบาปอะไรมาบ้างอย่างไร รายละเอียดของเนื้อหาอาจแตกต่างไปบ้างจากพระมาลัยสำนวนกลอนสวดซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรองชนิดกาพย์ ดังเช่นตัวอย่างเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ฉบับใบลาน วัดทองบ่อ ตำบลบ้านเสากระโดง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรอยุธยา จารด้วยอักษรมอญ นางภูมิ พลอยรัตน์ เป็นผู้ปริวรรตเป็นอักษรไทย ซึ่งรวบรวมไว้ในงานวิจัยของวัฒนา ณ นคร ในภาคผนวก

พระมาลัยได้ถามสัตว์นรกทั้งหลายว่า ข้าแต่ท่านทั้งหลายเพราะเหตุใดบาปอันใดชั่วสิ่งใดที่ท่านทั้งหลายสร้างไว้ในอดีตชาติโน้น ท่านทั้งหลายจึงได้มาเกิดในนรกขุมนี้ต้องมารับทุกขเวทนาปานฉะนี้

สัตว์นรก - ข้า แต่ผู้มีบารมีใหญ่หลวงถึงซึ่งพระนิพพานพระเจ้าข้า พระคุณผู้มีธรรมเมตตา ข้าพระพุทธเจ้าผู้มีรัศมีทั้ง 6 ประการพระเจ้าข้า ข้าพเจ้าทั้งหลายเป็นสัตว์นรกหมู่มากกาลครั้งเป็นมนุษย์อยู่ในโลกพิภพโน้นเป็นผู้ประกอบชั่วเป็นมิจฉา ทิฐิ ดื่มสุรา เป็นนักเลงหลงใหลอยู่ในอบายมุขต่างๆ เห็นผู้เฒ่าผู้แก่เสมือนบิดามารดาท่านผู้มีคุณ ผู้มีศีล มีธรรม ผู้มีวุฒิทางศีล ถูกตีโบย อาละวาดได้กล่าวคำผรุสวาทด่าทอด้วยคำหยาบต่างๆ เหตุฉะนี้แลข้าพเจ้าทั้งหลายจึงต้องมารับทุกขเวทนาในเมืองนรกนี้

พระมาลัย - ท่านทั้งหลายท่านต้องรับทุกขเวทนาในขุมนรกนี้มีกำหนดนานเท่าใดมีกาลเวลาหรือไม่

สัตว์นรก - ข้าพุทธเจ้าผู้มากด้วยบุญญาธิการในภพทั้งสาม พระคุณเจ้า ทุกข์ของข้าพเจ้าทั้งหลายได้รับนี้ ได้รับทุกขเวทนามาช้านาน ประมาณกาลมิได้ ต่อไปอนาคตข้างหน้าโน้นจะนานอีกเท่าใดยังทราบมิได้พระเจ้าข้า เหตุเพราะว่าพวกข้าพระพุทธเจ้าไม่ทราบกาลเวลาจะพ้นทุกข์เมื่อใด เหตุฉะนี้เวลาพระคุณเจ้ากลับไปยังโลกมนุษย์ บ้านช่องห้องหอ บิดามารดา พวกพ้องวงศาคณาญาติ พวกเราทั้งหลายขอให้พระคุณเจ้าจงช่วยอนุเคราะห์ กรุณาให้ความเมตตาเล่าให้วงศาคณาญาติรับทราบความทุกขเวทนาเหล่านี้ด้วย กับขอสั่งความว่า อุทิศส่วนกุศล มรรคผลให้พวกเราทั้งหลายมากๆ เท่าที่จะมากได้นะพระพุทธเจ้าข้า พระมาลัยผู้มีความเมตตากรุณาได้รับฝากวาจาสัตว์นรกทั้งหลายทั้งปวง เท่าที่ท่านทั้งหลายได้สั่งนั้น เรากลับไปเล่าให้วงศาของท่านให้สมปรารถนาทุกประการ [38]

ตัวอย่างวรรณกรรมพระมาลัยสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนาฉบับนี้ เนื้อความทุกภาคจะย่นย่อ จะบรรยายเป็นภาพรวม ไม่ได้แยกแยะเป็นบาปกรรมทีละประเด็นอย่างพระมาลัยกลอน

---

[38] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526 . หน้า 231 – 232.

สวด ที่แยกแยะผลกรรมของสัตว์นรกทีละประเด็น เช่น เมื่อฆ่าสัตว์ตัดชีวิตจะเกิดผลกรรมอย่างไร เมื่อเป็นชู้กับผัวหรือเมียผู้อื่น มีผลกรรมตอบสนองแบบไหน

ลักษณะวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหารก็เช่นเดียวกัน แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้ว การบรรยายความก็มักจะเป็นไปทำนองถามตอบ ดังเช่นตัวอย่างเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหาร ฉบับใบลาน วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จารด้วยอักษรมอญ กลฺยานิภิกฺขุ ปริวรรตเป็นอักษรไทย ซึ่งวัฒนา ณ นคร ได้รวบรวมไว้ในภาคผนวกงานวิจัยเรื่องเดียวกันว่า พระมาลัยเทวเถระได้รับคำของสัตว์นรกทั้งหลายแล้วจากไป เมื่อพระเถระจากไปแล้ว ตามอกุศลกรรมของสัตว์นรกได้ก่อกรรมทำเข็ญไว้นั้น ก็กลับเข้าสถานการณ์ดังเดิม สัตว์นรกเหล่านั้นก็ต้องทนทุกข์ทรมานต่อไปตามเดิม แล้วพระเถระไปเห็นสัตว์นรกอีกพวก คือ มีหมาห้าตัวๆ ละสีรวมห้าสีด้วยกัน คือ หมามีสีแดง มีสีเขียว มีสีขาว มีสีดำ มีสีเหลือง รวมเป็นห้าหัว มีตัวใหญ่เท่าช้างขนาดใหญ่ บนดินที่ลุกเป็นไฟนั้น ในกาลสัตว์นรกเดินไปบนแผ่นเหล็กลุกเป็นไฟนั้น หมาไล่กวดไปดังเสือไล่กวางนั้น เมื่อไล่ทันก็กัดกินเนื้ออ่อน สัตว์นรกซึ่งมีตัวสูง 3 คาวุตนั้น บนแผ่นเหล็กซึ่งลุกเป็นไฟอันโชติช่วงนั้นมันลากให้ล้มลง ขาหน้า 2 ขานั้นมันเหยียบลงบนอกของสัตว์นรก แล้วมันกัดกินเนื้อถึงกระดูก สัตว์นรกตกใจและได้รับทุกข์เวทนาก็ร้องครวญครางๆ อยู่นั้น แล้วมีนกแร้งปากเหล็กตัวใหญ่เท่ารถคันใหญ่นั้น ด้วยจะงอยเหล็กอันแหลมคมดังหอกแหลนนั้นจิกกระดูก ข้อกระดูกแตก แล้วกินเยื่อกระดูกไขมันนั้น ฝูงอีกาปากเหล็กทั้งหลายก็ตามล่าสัตว์นรก เมื่อพบแล้วก็จิกกินเนื้อถึงเยื่อกระดูกเป็นนิจกาล เมื่อพระมาลัยมหาเถระเห็นสภาพสัตว์นั้นแล้ว มีความสังเวชสลดจิตคิดปรารถนาให้สัตว์นรกมีความสุขด้วยความเมตตากรุณา แล้วก็ดับทุกข์เวทนาของสัตว์นรกด้วยอิทธิฤทธิ์ญาณของตนแล้วไต่ถามสัตว์นรกนั้นว่า “โภ เปตา” นี่แน่ะ เหล่านิรทุกข์ทั้งหลาย ได้กระทำกรรมกุศลอันใดไว้ในกาลปางก่อนโน้น บาปกรรมอกุศลเหล่านั้นให้ได้รับทุกข์เวทนาดังนี้

เหล่าสัตว์นรกทั้งหลายได้ยินแล้วตอบว่า “ภันเต” ข้าแต่พระคุณเจ้า ข้าเจ้าเมื่ออยู่ในเมืองมนุษย์นั้น ข้าเจ้าถี่เหนี่ยว ทานก็ไม่ให้ กุศลก็ไม่กระทำ ในสถานที่บุคคลกระทำกุศลและบอกให้ข้ากระทำ ข้าเจ้าไม่ยินดี นินทาว่ากล่าวเสียดสี และทำลายยุหมาให้กัดผู้ที่มาชักชวนนั้นและว่าด่า ทุบตีผู้นั้นให้ได้รับทุกข์เวทนานานาประการดังนี้ ทุกข์เวทนาอันหนักนี้ข้าเจ้าต้องมาได้รับดังที่พระคุณเจ้าเห็นอยู่นี้แล แล้วเหล่าสัตว์นรกทั้งหลายได้สั่งความนั้นแก่พระมาลัยเถระไปบอกญาติกระทำกุศลอุทิศฝากไปให้ [39]

---

[39] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526. หน้า 243 – 244.

จะเห็นได้ว่าตัวอย่างวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหารฉบับนี้ การบรรยายความจะละเอียดกว่าสำนวนปุจฉาวิสัชนา และสำนวนกลอนสวด จะบรรยายสัตว์นรกต่างๆ ทีละพวกทีละขุมนรกอย่างละเอียดกว่า

วรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ของภาคเหนือที่เรียกว่ามาลัยต้น มาลัยปลาย และของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียกว่ามาลัยหมื่น มาลัยแสน ซึ่งนิยมนำไปเทศน์ร่วมกับการเทศน์มหาชาตินั้น จากการศึกษาเอกสารในภาคผนวกงานวิจัยของรัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์ พบว่าลักษณะการบรรยายความแตกต่างจากวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหาร ฉบับใบลาน วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ของภาคกลาง มาลัยต้น มาลัยปลาย และมาลัยหมื่น มาลัยแสน จะแทรกคำภาษาบาลีเอาไว้เมื่อขึ้นต้นเนื้อความใหม่ อย่างร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก หรือวรรณกรรมศาสนาเรื่องอื่นๆ เนื้อหาจะเน้นภาคสวรรค์และเรื่องโลกพระศรีอาริย์ ไม่ได้เน้นภาคนรกอย่างเช่นเนื้อหาในพระมาลัยกลอนสวดของภาคกลางและภาคใต้ จะกล่าวเพียงประวัติพระมาลัย และเนื้อความสรุปว่าพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกแล้วนำความทุกข์เวทนามาบอกวงศาคณาญาติ จากนั้นจะเข้าสู่เนื้อหาภาคสวรรค์และโลกพระศรีอาริย์ ซึ่งจะเริ่มด้วยชายเข็ญใจเก็บดอกบัวไปถวายพระมาลัย เนื้อความจะคล้ายคลึงกับเนื้อความในสำนวนกลอนสวดของภาคกลางและภาคใต้ จะไม่ละเอียดอย่างสำนวนเทศนาโวหาร ฉบับใบลาน วัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่กล่าวมาข้างต้น

ตัวอย่างเนื้อความตอนกล่าวถึงประวัติพระมาลัยและพระมาลัยเสด็จไปโปรดสัตว์นรก ในมาลัยหมื่น มาลัยแสนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาคผนวกงานวิจัยของรัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์

เอโก เถโร กมฺโพชคามํ นิสฺสาย โลหนชนปเท วิหาสิ ดั่งจัดไฮ้มานี้ อตีเตกาเล ในกาลเมื่อครั้งล่วงไปแล้ว เอโก เถโร ยังมีพระมหาเถรเจ้าตนหนึ่งชื่อว่าพระมาลัยเถระ ปากโฏเป็นอันลือซาผากฏด้วยอิทธิฤทธาญาณอันประเสริฐ แลมหาเถรเจ้าตนนั้น นิสฺสาย ก็อาศัยเชิงบ้านอันหนึ่งชื่อว่ากัมโพซคาม ให้เป็นโยคจรคาม วิหาสิ เจ้าก็อยู่ในโลหนชนบท ตมฺพปาเณยฺยทีเป ในตัมพปาเณยยทวีปอันเป็นที่ตั้งอยู่แห่งแก้ว 3 ประการ แลด้วยแท้ ฌส เถโร อันว่าพระเถรเจ้าองค์นั้น เทียรย่อมไปนำเอามายังประวัติการณ์ข่าวสาส์นแห่งสัตว์นรกทั้งหลาย อันไปไหม้ในนรกที่นั้น กเถตฺวา ก็มาบอกแก่ญาติกาวงศาแห่งสัตว์นรกทั้งหลายให้เขากระทำ มีทานแลศีลเป็นเค้ากโรนฺโต มหาเถรเจ้ากระทำให้สัตว์นรกได้ไปเกิดในสวรรค์เทวโลก ยังสัตว์นรกทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ด้วยผลบุญอันสัตว์นรก หากอนุโมทนาเซิงทานอันญาติพี่น้องแห่งเขา หากจำเพาะบุญไปหา วันนั้นก็มีแล เอกทิวสํ ยังมีในวันหนึ่ง เถโร อันว่าพระมหาเทพมาลัยเถรเจ้าอุฏฐายาสนาลุกจากอาสนะในกาละเมื่อเช้า อาทาย เจ้าก็ถือเอายังบาตร แลผ้าด้วยมือแห่งตนให้ติดเนื่องกับด้วย

กายะแห่งตนแล้ว ปวิสิตฺวา ก็เข้าสู่บ้านเพื่อจักถือเอาข้าวบิณฑบาต ในกาละเมื่อเช้าก็มีแล เอโก ทลิทฺทกปุริโส ยังมีชายทุกข์ไส้เข็ญใจคนหนึ่งอยู่ในบ้านที่นั้น ค่อยกระทำอุปัฏฐากฮักษายังแม่แห่งตน [40]

ตัวอย่างมาลัยต้น หรือปฐมมาลัยโวหารของภาคเหนือจากภาคผนวกงานวิจัยของรัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์

เทวบุตรตนนั้นมาแล้ว กระทำประทักษิณแวดไหว้ยังพระเกสจุฬาสมณีเจติยะในทิศทั้ง 8 แล้วบูชาด้วยดอกไม้คันธทิพเป็นต้น แล้วก็นั่งอยู่ทิศ กล้ำวันออกแล เอโก เทวปุตฺโต เรียงนั้นเล่า มีเทวบุตรตนนึงมาด้วยปริวารประหมานพันนึง เพื่อจักไหว้พระจุฬามณีเจติยะ ยังทิศทั้งมวลก็หื้อรุ่งเรืองส่องแจ้งด้วยรัสมีทิพแห่งตน มหาเถรเจ้าหันเทวบุตรตนนั้นมาก็ถามเซิ่ง พระยาอินท์ว่า ดูกรามหาราช เทวบุตรตนมานี้เป็นเมตไตรย โพธิสัตว์อั้นชะฎา พระยาอินทร์กล่าวว่า บ่ใช่เมตไตรยโพธิสัตว์เจ้า หากเป็นตนอื่นหนึ่งแล เทพมาลัยถามว่า เทวบุตรตนนั้นได้กระทำในกาล เ มื่ อ ก่ อ น ก็กล่าวคาถาว่า ภณฺเต โส มนุสฺเส ชาโต โคปาโล นามมาณโว ภณฺชนฺโต อตฺตโน ภาคำ เทติ โคปาลกสฺส จ เตน ทาเนน โส ชาโต สหสฺสปริวาริโต เจติยำ วนฺทนตฺถาย สหสฺเสเนว อาคโต ดั่งนี้ ข้าแห่งเจ้ากู เทวบุตรตนนั้นเมื่อเกิดในเมืองคนเมื่อก่อนได้เป็นมานพผู้ 1 ชื่อว่าโคปาละอันเลี้ยงวัว อันจักกินเข้าก็หื้อยัง เข้าอันเป็นส่วนเป็นพุ่นแห่งตนแก่โคปาละ เจ้าวัวผู้ 1 ด้วยทานเข้าแก่โคปาละเจ้าวัวนั้น มาณพผู้นั้นตายก็ได้มาเกิดในเทวโลกที่นี้ มีปริวารได้พัน 1 ก็มาเพื่อไหว้ยังเจติยะ ด้วยปริวารพันนั้นสิ่งเดียวแล [41]

ตัวอย่างมาลัยหมื่น ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากภาคผนวกงานวิจัยของรัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์

เทวปุตฺโต อันว่าเทพบุตรตนนั้นมาแล้วกระทำเวียนวัฏปทักษิณบ่ขาดไหว้พระธาตุแก้วจุฬามณี มีเครื่องบูชาหลากหลาย ดอกไม้มากหอมดีลีลามนอยู่เฝ้าไหว้ พระธาตุเบื้องตาวันออกก็มีแล อปโร เทวปุตฺโต อัน ว่าเทพบุตรตนใหม่หนึ่ง มียศศักดิ์ปริวารประหมานพันหนึ่งเพื่อจักมาไหว้พระเกศแก้วจุฬา ทิสฺวา มหาเทพพระมาลัยหลำไปเห็นแต่ไกล คึดว่าแม่นเมตไตรยโพธิสัตว์เจ้ามาบัวระบัติบ่ขาด ได้พระธาตุโสดใสดี ปุจฺฉ เจ้าจิงถามว่า ดูรามหาราช เทพบุตรตนมาไหว้พระธาตุบัดนี้ แม่นพระบาทไท้เมตไตรยแล้วฤา สกฺโก อินทรธิราชนบไหว้ขานคำว่าบ่แม่นเมตไตรยโพธิสัตว์ตนบุญมากหากตนอื่น มียศหลื่นภายหลังยายยังมานั้น โสดมีนามโคตรบ่ฤาซา เกิดมาในเมืองคนภายหลุ่ม เป็นชายหนุ่มเหน่า ขวนขวายหาเลี้ยงวัว ควาย กินข้าวงายได้

---

[40] รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์. **แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย**. 2550. หน้า 252 - 253.

[41] เรื่องเดียวกัน. หน้า 224 - 225.

แจกให้ยังข้าวแห่งตน แก่คนผู้เป็นมิตรสหายตนเป็นเจ้าเลี้ยงงัวควายคู่กัน คันว่าได้สร้างบุญท่อนั้นแล้ว จุตาคันว่าตายจากชาตอันเป็นคน จึงได้เอาตนเมือเกิดในเมืองฟ้า มีปริวารแห่หน้ายายยังมาตามหลังซะพาด เข้ามาไหว้พระธาตุแก้วจุฬา มีเครื่องบูชาอันวิเศษ เตน เหตุดังนั้นบั้นคาถาอันนี้อาจารย์เจ้าตนแปงคัมภีร์มาลัย ผู้มีปัญญาไวองอาจ ประสาทกล่าวไว้เป็นสาธกะ บุคคละฝูงให้ข้าวเป็นทานแก่คน ผู้หาศีลบ่มิได้ในเมืองคน ก็ให้เสวยอานิสงค์ทรงปริวารประหมาณพันหนึ่งก็มีแล [42]

2.3 การเล่าเรื่องพระมาลัย

การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านทางการเล่าเรื่องหรือเล่านิทานเรื่องพระมาลัย ผู้เล่ามักจะแทรกรายละเอียดหรือขยายความให้พิสดาร เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมและสนุกเพลิดเพลิน จึงมีการเติมแต่งรายละเอียดปลีกย่อยให้แตกต่างกันไปตามความคิดความอ่านของผู้เล่า และอาจจะสอดแทรกเกร็ดความรู้ที่เกี่ยวกับความเชื่อเข้าไปก็ได้ แต่จะคงสาระหลักหรือเนื้อความหลักเอาไว้ ผู้เล่ามักจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ผู้รู้หรือพระสงฆ์ในสังคมนั้นๆ แต่จากสภาพของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาที่ขยายแพร่หลายไปทุกระดับชนชั้น ผู้คนในสังคมสามารถเรียนรู้และศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยการฟังหรือการเล่าจากผู้อื่นอย่างยุคก่อนสมัยก่อนก็ค่อยๆ จางหายไปจากสังคมไทยด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนมุขปาฐะ หรือนิทานเรื่องพระมาลัยจากข้อมูลวิจัยของวัฒนา ณ นคร ที่ได้จากการสัมภาษณ์พระโสภณธรรมาจารย์ เจ้าอาวาสวัดดาวดึงษาราม บางกอกน้อย กรุงเทพฯ

วันนี้อาตมาได้รับแสดงเป็นพระมาลัย พระมาลัยท่านลอยไปลอยมาแบบพวงมาลัย เดี๋ยวท่านลอยไปลอยมา เดี๋ยวท่านก็ลอยไปในนรก เดี๋ยวก็ลอยไปสวรรค์ เดี๋ยวก็ลอยไปเจอพระอินทร์บนดาวดึงสวรรค์ ลอยไปเจอพระศรีอารย์ พระมาลัยนี้มีหลายห้องเหมือนกัน พวงมาลัยนี่ลอยไป ลอยละล่อง จะเข้าห้องไหน พระมาลัยนี่ลอยไปลอยมา เดี๋ยวก็ไปนรก ไปสวรรค์ ไปศาสนาพระศรีอาริย์ โยมฟังจะเข้าห้องไหน แต่วันนี้พระมาลัยมีหลายห้อง พระมาลัยลอยไปลอยมาเหมือนกัน วันนั้นพระมาลัยก็ลงไปนรกเลย เจอกันกับบรรดาสัตว์นรกเลย สมัยใหม่เขาขี้เกียจดำเนินเป็นเรื่องเป็นราว เขาก็ว่ากันปุบปั๊บถึงเลย . . . ผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ยังได้สอนลูกหลานว่าถ้าเจอดอกไม้ก็ควรจะเก็บมาบูชาพระ และท่านยังมีคำสอนว่า เวลาจะเก็บดอกไม้มาบูชาพระก็ให้

---

[42] รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์ . **แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย** . 2550 . หน้า 256.

ว่าดังนี้ก่อนจะเด็ดว่า “ดอกจงกล มหาจงกา เชิญเสด็จลีลา ไปจากขวั้น” แล้วเด็ดเลย แล้วว่าต่อไป “สาธุสะ เชิญไปนมัสการพระด้วยกัน” นี่เป็นคำสอนของคนโบราณสืบกันมา [43]

ตัวอย่างวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนมุขปาฐะหรือนิทานเรื่องพระมาลัยจากข้อมูลวิจัยของดรุณี คำเจริญ ที่ได้จากการสัมภาษณ์นายแต้ม ภักดี อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 70 หมู่ 1 ตำบลบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

พระมาลัยเป็นพระสงฆ์ที่สำเร็จพระอรหันต์มีฤทธิ์มาก สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้และยังไปเที่ยวที่เมืองนรกและเมืองสวรรค์ได้อีกด้วย วันหนึ่งท่านได้ลงไปยังเมืองนรก ไปพบเห็นพวกเปรตต่างๆ หลายแบบหลายพวกกำลังได้รับโทษที่ได้ทำบาปต่างๆ เอาไว้เมื่อชาติก่อนตอนเป็นคนดังเช่น เปรตที่ถูกต้มอยู่ในหม้อเหล็ก ยมบาลต้มน้ำจนเดือดแล้วก็ผลัก พวกนี้ลงไปในน้ำที่กำลังเดือด เปรตพวกนี้พอถูกน้ำเดือดเข้าก็ร้องครางด้วยความเจ็บจนมันตายและร่างกายก็ถูกต้มจนเปื่อย พอไม่นานมันก็ฟื้นขึ้นมาอีก มันก็ถูกยมบาลจับมัดลงไปในหม้อต้มจนเปื่อยอีกเป็นอยู่อย่างนี้จนมันจะสิ้นเวรสิ้นกรรม พวกเปรตนี้เมื่อมันเห็นพระมาลัยยืนดูอยู่ก็ได้ ร้องขอให้พระมาลัยช่วยเหลือ พระมาลัยก็ถามว่าแล้วพวกท่านความผิดอะไรถึงได้รับโทษอย่างนี้ พวกเปรตก็บอกว่าเมื่อชาติก่อนพวกเราได้ทุบตีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำร้ายพระสงฆ์ และครูบาอาจารย์ เราจึงต้องมารับกรรมอย่างนี้ พระมาลัยก็บอกว่าเราจะช่วยเหลือพวกท่านให้พ้นทุกข์โดย บอกพวกญาติของท่านให้ทำบุญกุศลแล้วอุทิศส่วนกุศลนี้มาให้พวกเจ้า [44]

นอกจากนี้ จากการเก็บข้อมูลของดรุณี คำเจริญ ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสิงพระ จังหวัดสงขลา” พบว่าพุทธศาสนิกชนชาวอำเภอสทิงพระมีความเชื่อว่าสมเด็จเจ้าพะโคะ * คือองค์พระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรย จึงได้ผูกเรื่องเป็นนิทานขึ้น

พุทธศาสนิกชนชาวอำเภอสทิงพระมีความเชื่อว่า สมเด็จเจ้าพะโคะ คือองค์พระโพธิสัตว์ศรีอาริยเมตไตรย ตามประวัติสมเด็จเจ้าพะโคะที่ชาวอำเภอสทิงพระเล่าสืบต่อกันมาว่า สมเด็จเลือกเอาดอกมณฑาสวรรค์จากสามเณรในวันทำศีลอุโบส ต้องกับคติความเชื่อที่ว่าถ้าท่านต้องการขอดอกมณฑาก็นั่นแหละพระศรีอาริยเมตไตรย แล้วการที่สมเด็จเจ้าพะโคะ หายตัวไปกลายเป็นแสงสว่างพุ่งเป็นทางไปในท้องฟ้านั้นเพราะนึกกลัว คนทั้งหลายจะรู้ว่าท่านเป็น

---

[43] วัฒนา ณ นคร. **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. 2526 . หน้า 73 – 74.

[44] ดรุณี คำเจริญ. **การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสิงพระ จังหวัดสงขลา**. 2537. หน้า 135.

* สมเด็จเจ้าพะโคะ หมายถึง หลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด

พระศรีอาริยเมตไตรย และรอยพระพุทธบาทบนยอดเขาพะโคะ ชาวอำเภอสทิงพระเชื่อว่าเป็นรอยพระบาทของพระศรีอาริยเมตไตรยคือสมเด็จเจ้าพะโคะ [45]

จะเห็นได้ว่าการสืบทอดเรื่องพระมาลัยโดยการเล่านิทาน นอกจากจะเล่าเรื่องราวของพระมาลัยตามเนื้อหาของวรรณกรรมแล้ว ยังส่งผลให้เกิดความเชื่อเกิดขึ้นในหมู่พุทธศาสนิกชน โดยการนำเรื่องราวในวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมาโยงสัมพันธ์กับบุคคลอันเป็นที่เคารพศรัทธาของตนผูกเป็นนิทานขึ้นมาเพื่อยกย่องเชิดชู้ให้เป็นบุคคลสำคัญดุจเช่นศาสดาของศาสนาพุทธในอนาคตกาล

[45] เรื่องเดียวกัน. หน้า 151.

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พระมาลัย : สารัตถะและการสืบทอด” มีวัตถุประสงค์ที่จะปริวรรตหนังสือบุด เรื่อง “พระมาลัยกลอนสวด” จากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมเป็นอักษรไทยปัจจุบัน และจากอักขรวิธีเดิมเป็นอักขรวิธีปัจจุบันจำนวน 10 ฉบับ ศึกษาสารัตถะหน้าที่ บทบาท และการสืบทอดของพระมาลัยกลอนสวด โดยศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบการศึกษาที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

1. ปริวรรตหนังสือบุดเรื่อง “ พระมาลัยสอนสวด” ของภาคใต้จำนวน 10 ฉบับ จากต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมเป็นอักษรไทยปัจจุบัน และจากอักขรวิธีเดิมเป็นอักขรวิธีปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการศึกษาและค้นคว้าของผู้ที่อ่านต้นฉบับที่จารด้วยอักษรขอมไม่ได้ แล้วได้บรรณนิทัศน์พระมาลัยกลอนสวด ฉบับที่ใช้เป็นเอกสารหลักในการศึกษาครั้งนี้ คือ ฉบับวัดพระโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ที่สุดในจำนวน 10 ฉบับ ส่วนอีก 9 ฉบับได้สรุปเอาไว้ว่ามีเนื้อหาแตกต่าง หรือสมบูรณ์มากน้อยกว่าฉบับหลักวัดพระโคะอย่างไร

2. ศึกษาสารัตถะที่ปรากฏในพระมาลัยก่อนสวดฉบับวัดพระโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 3 ด้านได้แก่

2.1 อักขรวิธี การใช้อักษรบันทึกคำในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะมีรูปแบบไม่แน่นอนตายตัวอย่างปัจจุบัน พยัญชนะต้นอาจใช้พยัญชนะที่ออกเสียง หรือคุณสมบัติทางเสียงเหมือนกัน รูปใดรูปหนึ่งได้ เช่น “พ” อาจใช้ “ภ” แทนก็ได้ อักษรนำด้วย “ห” หรือ “อ” อาจตัดออกใช้เป็นพยัญชนะเดี่ยว พยัญชนะสะกดในมาตราที่มีหลายรูป เช่น แม่กน เป็นต้น อาจใช้พยัญชนะตัวใดตัวหนึ่งในมาตราเดียวกัน แทนกันก็ได้ เช่น “ล, ร, ญ” สะกดอาจใช้ “น” แทน พยัญชนะสะกดเดี่ยวอาจใช้เป็นพยัญชนะซ้อน หรือประสม รูปสระอาจใช้ไม่ตรงตามรูปอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น “ใ” อาจใช้ “ไ” แทน และรูปวรรณยุกต์ส่วนมากจะใช้ไม่ตรงตามรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน เช่น วรรณยุกต์เอก อาจใช้วรรณยุกต์โทแทน หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์อาจไม่ใช้รูปวรรณยุกต์กำกับเลยก็มี เครื่องหมายวรรคตอนไม่นิยมใช้มักตัดออก รูปศัพท์ที่ใช้ไม่สม่ำเสมอ

2.1.1 การใช้คำและศิลปะการใช้คำ

2.1.1.1 การใช้คำ ใช้คำเรียบง่าย มีการใช้ศัพท์ภาษาถิ่นใต้แทนศัพท์ไทยมาตรฐานหรือภาษากลาง ใช้ศัพท์ภาษากลางแต่ดัดแปลงสำเนียงให้เป็นสำเนียงภาษาถิ่นใต้ ใช้คำที่เป็นภาษาพูดหรือภาษาปาก ใช้คำศัพท์โบราณ ใช้คำอย่างหลากหลาย ใช้คำซ้ำ และใช้คำซ้อน

2.1.1.2 ศิลปะการใช้คำ มีการเล่นสัมผัสคำต่าง ๆ ทั้งสัมผัสพยัญชนะ เช่น ใช้คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียมรถ คำทบคู่ คำแทรกรถ สัมผัสสระ มีการใช้คำเดียง คำเทียบเดียง คำแทรกเดียง คำแทรกเอก มีการซ้ำคำ ซ้ำคำเพื่อย้ำความ ซ้ำคำเพื่อซ้อนความ และเล่นคำซ้ำความ

2.1.1.3 การใช้สำนวนโวหาร มีการใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร ปุจฉาวิสัชนาโวหาร และอุปมาอุปไมยโวหาร

2.1.1.4 การใช้ภาพพจน์ มีการใช้ภาพพจน์อุปมา อธิพจน์ และอุปลักษณ์

2.2 ด้านความเชื่อ สารัตถะด้านความเชื่อที่พบในพระมาลัย กลอนสวด ฉบับวัดพะโคะ มี 9 ประการดังนี้

2.2.1 ความเชื่อเรื่องนรก เชื่อเรื่องการทำบาป ทำชั่ว ทำผิดศีลว่าหากผู้ใดประพฤติผิดทำบาปประกอบกรรมชั่ว เมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นสัตว์นรกหรือเปรตต่างๆ ในโลกนรก ต้องทนทุกข์ทรมานแสนสาหัสเป็นเวลายาวนาน เพื่อชดใช้กรรมชั่วนั้นๆ เช่น ความเชื่อเรื่องการทำบาปเพราะจิตโลภ เบียดเบียน ข่มเหงผู้อื่นให้ทุพพลภาพ เมื่อตายไปจะตกนรกถูกไฟนรกเผาผลาญตนให้ได้รับความเจ็บปวดร้อน ทำบาปให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไทยหรือพระสงฆ์แล้วใช้เจ้าไทยและชี้ให้ทำการต่างๆ เช่น ทำกุฏิ ทำสวน ทำนา เชื่อว่าเมื่อตายไปจะตกนรก ถูกนำไปต้มเคี่ยวในหม้อเหล็กมีน้ำเดือดพล่านและร้อน ถูกต้มจนเปื่อย ร้อนเจ็บแสบเจ็บปวด ทนลำบากอยู่เช่นนั้นเป็นเวลาแปดหมื่นปี เป็นต้น การที่จะให้เปรตหรือสัตว์นรกต่างๆ ผ่อนจากทุกข์ทรมานที่ได้รับนั้น จะต้องให้ญาติของตนช่วยทำบุญอุทิศเพื่อแผ่ผลบุญไปให้ จึงจะช่วยผ่อนคลายได้

2.2.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์ เชื่อว่าบุคคลใดยินดีและเต็มใจในการทำบุญให้ทาน สร้างกุศลกรรม เช่น ให้ทาน หรืออาหารแก่สัตว์ มนุษย์ และผู้ทรงศีล สร้างกุศลเก็บซากศพไม่มีญาติมาเผา ชักชวนให้ผู้อื่นมาร่วมทำบุญแด่ภิกษุสงฆ์ รักษาศีลเจริญภาวนาศีล ปรนนิบัติต่อบุพการีและพระสงฆ์กตัญญูต่อครูอาจารย์ ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา บุคคลนั้นเมื่อตายไปจะไปเกิดบนสวรรค์เสวยสุขเป็นเทพยดาเทพธิดา มีนางฟ้าเป็นบริวารมากมาย เช่น ทำบุญให้ทานด้วยการแบ่งอาหารสัตว์ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะได้ไปเกิดเป็นเทพยดา เสวยสุขบนสวรรค์มีนางฟ้าเป็นบริวาร 100 องค์ ชักชวนให้ผู้อื่นมาทำบุญใส่บาตรได้สำเร็จ เชื่อว่าเมื่อตายไปจะไปเกิดเป็นเทพยดาและเสวยสุขบนสวรรค์ มีนางฟ้าเป็นบริวาร 80,000 องค์ เป็นต้น

2.2.3 ความเชื่อเรื่องโลกพระศรีอาริย์ พุทธศาสนิกชนต่างมีความเชื่อว่า ศาสนาพุทธที่มีพระสมณโคดมเป็นองค์ศาสดาจะดำรงอยู่ได้เพียง 5,000 ปี เมื่อถึงปีที่ 5,000 พุทธกาลยุคนี้จะสิ้นสุดลง แล้วจะเกิดพุทธกาลยุคใหม่ขึ้นมาแทน คือยุคพระศรีอาริย์ ศาสดาองค์ใหม่มีพระนามว่าพระศรีอาริยเมตไตรย ความเชื่อดังกล่าวมีอยู่ 4 สาระ ประการแรกจะเชื่อในเรื่องพุทธทำนายว่า ช่วงปลายแห่งยุคศาสนาพุทธสมณโคดมมนุษย์จะไม่ตั้งอยู่ในธรรม ประพฤติผิดศีล ประกอบแต่กรรมชั่วและอกุศลกรรม จนเกิดการฆ่าฟันล้างเผ่าพันธุ์กันเอง มนุษย์จึงล้มตายจากไปเกือบหมด แล้วจะเกิดฝนทิพย์นานาชนิด มนุษย์ที่รอดตายมาได้จึงมาตั้งสติใหม่หันมาปฏิบัติธรรม ประกอบกรรมดี ประพฤติแต่กุศลกรรม แล้วเข้าสู่ยุคพระศรีอาริย์ ประการที่สองเชื่อว่า ยุคพระศรีอาริย์จะเป็นโลกแห่งความฝัน เป็นโลกที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ประการที่สามเชื่อว่าผู้ที่จะไปเกิดในโลกพระศรีอาริย์ ขณะเมื่อดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันของศาสดาพระสมณโคดม จะต้องปฏิธรรม ประกอบกรรมดี ประพฤติแต่กุศลกรรมเท่านั้น จึงจะเกิดผลบุญส่งให้บุคคลนั้นไปเกิดในโลกพระศรีอาริย์ดังปรารถนา ประการที่สี่เชื่อว่าผู้ที่จะเสด็จมาโปรดเป็นพระศรีอาริย์ จะต้องมีวิริยะ อุตสาหะทำบุญมากมายมหาศาลเพียงใด จึงจะส่งผลให้โลกของพระองค์เต็มไปด้วยความสุขเช่นนั้น

2.2.4 ความเชื่อเรื่องพระธาตุจุฬามณี พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีพระธาตุเจดีย์บรรจุพระเกศธาตุ และพระเขี้ยวแก้วของพระพุทธเจ้า พระอินทร์เป็นผู้สร้างเอาไว้เป็นที่เคารพสักการบูชาของเทพยดา เทพธิดา นางฟ้าที่อยู่บนสรวงสวรรค์ พระอรหันต์ รวมถึงพระศรีอาริย์ จะเสด็จมาสักการบูชาแล้วเทศนาโปรดแก่เทพยดา เทพธิดา นางฟ้าเหล่านั้นทุกๆ สิบสี่ค่ำ สิบห้าค่ำ และแปดค่ำ

2.2.5 ความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติ พระมาลัยกลอนสวดมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการฟังเทศน์มหาชาติสอดแทรกไว้ว่า การฟังเทศน์มหาชาติต้องฟังให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ พันคาถาภายในวันเดียว พร้อมทั้งทำบุญถวายทานด้วยปัจจัยต่างๆ เป็นเครื่องบูชาอย่างละพัน แล้วจะได้บุญมากมาย และเมื่อตายไปแล้วผลบุญจะส่งให้ผู้นั้นได้ไปเกิดในโลกพระศรีอาริย์

2.2.6 ความเชื่อเรื่องอิทธิฤทธิ์พระมาลัย เชื่อว่าพระมาลัยมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ดุจพระโมคคลาญาณอัครสาวกพระองค์หนึ่งของพระพุทธเจ้า สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ สามารถบันดาลให้สิ่งเลวร้ายกลับเป็นดีได้เป็นผู้ที่เสด็จไปโปรดสัตว์นรกหรือเปรตให้คลายจากทุกข์ทรมานต่างๆ ได้

2.2.7 ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ พระมาลัยกลอนสวดได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องคุณไสยเวทมนตร์คาถาอยู่บ้างในภาคนรก ได้แก่ตอนที่กล่าวถึงหญิงที่มักมากในกามคุณ ทำเสน่ห์ยาแฝดให้สามีของตนหลงมัวเมาในตัณหา

2.2.8 ความเชื่อเรื่องต้นโพธิ์ พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าต้นโพธิ์เป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ การปลูกต้นโพธิ์ที่แตกลูกแตกหน่อมาจากต้นโพธิ์ต้นแรกที่พระพุทธเจ้าเคยประทับอยู่ใต้ต้นนั้น เป็นการทำบุญอันยิ่งใหญ่อย่างหนึ่ง แล้วยังห้ามไม่ให้ตัดต้นโพธิ์ด้วย หากผู้ใดกระทำเชื่อว่าเป็นการทำบาปจะไม่มีโอกาสไปเกิดในโลกพระศรีอาริย์

2.2.9 ความเชื่อเรื่องการให้ทานชีวิต พระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ ได้กล่าวถึงความเชื่อของการให้ทานที่ค่อนข้างแปลกอยู่ประการหนึ่ง คือการรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วย ถือว่าเป็นการให้ทานชีวิต

2.3 ศึกษาด้านจริยธรรม จริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ มักจะเป็นจริยวัตรอันพึงและไม่พึงปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา และใจของมนุษย์ที่เรียกว่า “จริยธรรมของมนุษย์” มีทั้งจริยธรรมทั่วไป และจริยธรรมเฉพาะดังนี้

2.3.1 จริยธรรมทั่วไป เป็นจริยธรรมที่สอนให้บุคคลประพฤติอยู่ในศีลในธรรม ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่กล่าวเท็จ ไม่ลักขโมย ไม่ดื่มสุราเมรัย มีเมตตา มีสัจจะ ให้ทาน และมีสติ

2.3.2 จริยธรรมของสามีภรรยา จะมุ่งสอนให้บุคคลรู้จักสำรวมในกาม ไม่เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น ไม่ทำเสน่ห์ฝาแฝดให้สามีหลงใหล ไม่เจ้าชู้ชักคิ้วหลิ่วตาให้ชายอื่นที่ไม่ใช่สามีของตน สามีภรรยาอยู่ด้วยกันโดยไม่หึงหวงกัน

2.3.3 จริยธรรมของบุตร จะมุ่งสอนให้บุคคลเป็นคนกตัญญู รู้จักปรนนิบัติรับใช้และเลี้ยงดูพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ที่เป็นเผ่าพันธุ์ของตนเป็นอย่างดี และสม่ำเสมอ

2.3.4 จริยธรรมของศิษย์ มุ่งสอนให้ลูกศิษย์จะต้องดูแลรักษาพยาบาลอาจารย์ของตน ผู้เป็นสามเณรต้องปรนนิบัติรับรับใช้พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ ไม่ฆ่าตีครูอาจารย์

2.3.5 จริยธรรมของนักปกครอง ผู้เป็นอำมาตย์ข้าราชการที่มีหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขความเป็นอยู่ของราษฎร ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ต้องตัดสินความอย่างเที่ยงธรรม ไม่เห็นแก่อามิสสินจ้าง มีใจกรุณา ปลดปล่อยข้ารับใช้ทาสีทาสาให้เป็นไทอิสระ ไม่คิดแย่งชิงบ้านเมืองผู้อื่น

2.3.6 จริยธรรมของพระโพธิสัตว์ พระศรีอาริยเมตไตรยกว่าจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต พระองค์ต้องทำบุญทำทานสร้างบารมี ทำความเพียรเป็นเวลาถึง “สิบหกอสงไขย กำไรแสนกัลป์” โดยการบำเพ็ญวิริยาธิกโพธิสมภาร เช่น การให้ทานด้วยเศียร เนตร เนื้อหนัง มังสา โลหิต ศอ บุตร และภรรยา ทำความเพียร และทรมานกาย มีเมตตาแก่สัตว์เพื่อจะนำสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นจากอบาย ซึ่งเป็นจริยธรรมชั้นสูงที่มนุษย์ธรรมดาทั่วไปไม่สามารถจะประพฤติ และปฏิบัติได้

3. ศึกษาหน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด ซึ่งหน้าที่และบทบาทที่พบในพระมาลัยกลอนสวด ฉบับวัดพะโคะมีอยู่ 7 ประการ ได้แก่

3.1 ด้านการให้การศึกษา พระมาลัยกลอนสวดใช้เป็นหนังสือแบบฝึกหัดอ่านอักษรขอมสำหรับพระสงฆ์ และสามเณรก่อนจะศึกษาภาษาบาลี

3.2 ด้านการสั่งสอนและให้คติชีวิต จะมุ่งสั่งสอนให้บุคคลมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยการบวชเป็นสงฆ์เป็นชีเพื่อดำรงศาสนาให้สืบเนื่องต่อไป ให้ทะนุบำรุง ศาสนา หมั่นปฏิบัติธรรม รักษาศีล จะแสดงหลักธรรมให้บุคคลได้ข้อคิดของชีวิตว่า ผู้ใดทำดีจะได้รับผลดีตอบแทน ผลแห่งกรรมดีจะส่งผลให้บุคคลนั้นไปเกิดบนสวรรค์เป็นเทพบุตรเทพธิดา มีนางฟ้าเป็นบริวารมากมาย ในทางตรงกันข้ามหากผู้ใดกระทำชั่ว เมื่อตายไปต้องไปตกนรกเป็นสัตว์นรกเป็นเปรต ต้องชดใช้กรรมตามแรงแห่งบาปที่ตนได้เคยกระทำไว้ สอนให้บุคคลไม่ลืมตัวลืมตน เพราะช่วงปลายแห่งยุคพระสมณโคดม มนุษย์จะลืมตัวลืมตนจนเกิดมิคสัญญี ซึ่งเป็นเหตุให้สิ้นกาลของศาสนาพระสมณโคดม สอนให้บุคคลประกอบกรรมดี ประกอบกุศลเพื่อให้บรรลุความใฝ่ฝันที่จะไปอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ หรือโลกพระศรีอาริย์

3.3 ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม ในยุคโบราณพระมาลัยกลอนสวดมีความสัมพันธ์กับประเพณีของคนไทยในด้านใช้เป็นเครื่องมือในการนำไปสวด ให้คติและข้อคิดในการครองเรือนแก่คู่บ่าวสาว ให้ประพฤติกิริยา มารยาท และวาจาน้ำใจให้งามบริสุทธิ์ ต่อมาเปลี่ยนแปลงไป นำไปใช้สวดในงานศพ โดยนิยมสวดหลังการสวดพระอภิธรรม ระยะแรกใช้พระสงฆ์สวดต่อมาเปลี่ยนมาใช้คฤหัสถ์สวด ภาคกลางจึงเรียกการสวดพระมาลัยอีกชื่อหนึ่งว่า “สวดคฤหัสถ์” ปัจจุบันในบางพื้นที่ คือสำนักสงฆ์ถ้ำเม่น จังหวัดชลบุรี ได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสวดในพิธีศพแต่อย่างใด แต่เป็นการสวดของบุคคลทั่วไป ที่มีวัตถุประสงค์ที่หลากหลายขึ้น เช่น แก้เคล็ด เพิ่มบารมี แก้บน ไล่ผี ขอบุตร เป็นต้น ส่วนทางภาคเหนือ และภาคตะวันตกเฉียงเหนือ นิยมนำวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ซึ่งแต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้วไปเทศน์ในประเพณีการเทศน์มหาชาติ โดยนิยมเทศน์เรื่องพระมาลัยก่อนการเทศน์มหาชาติ หรือเวสสันดร ชาดก 1 วัน ด้านพิธีกรรม ก่อนจะสวดพระมาลัยซึ่งนิยมสวดกันในภาคกลาง และภาคใต้จะมีการทำพิธีกรรมก่อนสวดเสมอ ได้แก่ การไหว้ครู

3.4 ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ เนื่องจากวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยมีหลายสำนวน แต่ละสำนวนจะใช้คำประพันธ์ที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ สำนวนกลอนสวดทั้งฉบับหลวง คือพระมาลัยคำหลวง และ ฉบับราษฎร์หรือฉบับชาวบ้าน คือพระมาลัยกลอนสวด แต่งขึ้นเพื่อนำไปใช้สวด จึงจำเป็นต้องเลือกใช้คำประพันธ์ให้เหมาะกับทำนองสวด ซึ่งต้องการจังหวะและลีลาที่สม่ำเสมอ ร่ายและกาพย์จะมีคุณสมบัติเช่นนี้อยู่ พระมาลัยทั้งสอง

ฉบับจึงใช้คำประพันธ์ดังกล่าวแต่งนอกจากการเลือกคำประพันธ์ให้สอดรับกับวัตถุประสงค์ของการแต่งแล้ว การกำหนดทำนองสวดให้เหมาะสมและสอดรับกับเนื้อหาก็ต้องทำควบคู่ไปด้วย เช่น บทพรรณนาความทุกข์ทรมานของสัตว์นรก เมื่อต้องการเน้นความ และแสดงอาการเจ็บปวดก็จะเลือกทำนองสวดตลิงท่องติง ซึ่งมีจังหวะช้าๆ เวลาสวดผู้สวดจะได้ลากเสียงยาว และหยุดจังหวะได้ เป็นต้น การกำหนดทำนองสวดให้สอดรับกับเนื้อหาหรือเนื้อความ จึงเป็นความสัมพันธ์ด้านศิลปะ แขนงคีตศิลป์ มีการนำการขับร้องเพลงไทยเดิมมาทำเป็นทำนองสวด หรือร้องในการสวดพระมาลัย และใช้ชื่ออย่างเพลงไทยเดิม เช่น ทำนองนกขุนทอง พัดชา ม้าย่อง ทองย่น ทยอยแขก ทยอยมอญ และศรีนวล เป็นต้น

การสวดพระมาลัยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมไทย ความนิยมในการฟังบทที่นำมาจากเนื้อหาวรรณกรรมพระมาลัยหรือบทในกาลลดน้อยลง ผู้ฟังหันไปนิยมฟังบทลำสวดหรือลำนอกมากขึ้น จึงทำให้ทำนองสวดมี 2 ประเภท คือ ทำนองเก่า อันเป็นทำนองที่ใช้สวดบทในกาล มักจะใช้ทำนองฉันท์และทำนองเชิด กับทำนองลำสวดหรือทำนองลำนอก ผู้สวดอาจนำทำนองเพลงไทยเดิมและทำนองเพลงลูกทุ่งมาดัดแปลง ตัดตอน หรือเพิ่มอัตราจังหวะเข้าไปเพื่อให้เกิดความสนุกสนานก็ได้ อย่างเช่น การสวดพระมาลัย หรือสวดรำหน้าศพของภาคตะวันออกในปัจจุบัน

การสวดพระมาลัยในยุคโบราณไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ แต่ในยุคปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีไทย โดยเฉพาะเครื่องกำหนดจังหวะมาใช้ตีประกอบการสวดหรือร้อง เช่น ฉิ่ง กรับ กลอง และรำมะนา การสวดพระมาลัยหรือสวดรำหน้าศพของภาคตะวันออกได้พัฒนามากขึ้นไปอีก มีการนำเครื่องดนตรีสากลมาตีประกอบมากขึ้น ได้แก่ แทมโบรีน กลองบองโก และคาวเบลล์ จึงเป็นความสัมพันธ์ด้านศิลปะแขนงดุริยางคศิลป์

การสวดพระมาลัยในยุคโบราณ อาจมีการร่ายรำ หรือแสดงท่าทางประกอบเรื่องราวตามบททั้งบทในกาล และบทลำนอก ยุคปัจจุบันโดยเฉพาะการสวดพระมาลัยหรือสวดรำหน้าศพในภาคตะวันออก ซึ่งผู้ที่เป็นลูกคู่มักเป็นผู้หญิง ลูกคู่ทุกคนนอกจากร้องรับแล้ว จะรำประกอบเกือบทุกขั้นของการสวดพระมาลัย อย่างการเต้นของหางเครื่องของการร้องและแสดงเพลงลูกทุ่งในปัจจุบัน จึงเป็นพัฒนาการอีกด้านหนึ่งในด้านที่สัมพันธ์กับศิลปะแขนงนาฏศิลป์

3.5 ด้านการปลอบประโลมใจ การสวดพระมาลัยนอกจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการสั่งสอนผู้ฟังให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ กรรมชั่วกรรมดีโดยตรงแล้ว ยังมีหน้าที่และบทบาทในการปลอบประโลมใจเจ้าภาพญาติมิตรสหาย แขกที่อยู่ฟังสวดพระมาลัยจะช่วยอยู่เป็นเพื่อนศพ ไม่ให้งานศพเงียบเหงา ทำให้เจ้าภาพได้คลายความทุกข์ความเสียใจ และความเหงาลงไปบ้าง

3.6 ด้านสังคมสัมพันธ์ การอยู่ฟังสวดพระมาลัยของแขกที่มาในงานศพ ถือได้ว่าเป็นบทบาทด้านการสร้างสังคมสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นๆ ไปในตัว ในส่วนของสมาชิกในคณะมาลัยต้องมีการพบปะเพื่อฝึกซ้อมอยู่เสมอ การมีกิจกรรมเช่นนี้อยู่ตลอดเวลาก็ได้สร้างสังคมสัมพันธ์ภายในสมาชิกของคณะมาลัยดุจเดียวกัน

3.7 ด้านการเผยแพร่วรรณกรรม การที่ผู้ฟังสวดพระมาลัยนิยมฟังบทสวดที่เป็นบทลำนอก หรือลำนอก หรือลำสวดมากขึ้น ผู้สวดก็ต้องไปนำบทสวดดังกล่าวจากวรรณคดี และวรรณกรรมพื้นบ้านทั้งโดยวิธีตัดตอนจากตัวเนื้อหาโดยตรง หรือโดยวิธีดัดแปลง จึงทำให้เกิดการเผยแพร่วรรณกรรมอื่นๆ แก่ผู้ฟังตามมาด้วย

4. การสืบทอดวรรณกรรมพระมาลัย นอกจากจะสืบทอดผ่านการอ่านจากตัววรรณกรรมโดยตรงและฟังจากการสวด การเทศน์ และเล่าเรื่องแล้ว ยังสามารถสืบทอดด้วยวิธีอื่นได้อีก คือ สืบทอดผ่านงานศิลปะ และสืบทอดผ่านด้านประเพณี

4.1 การสืบทอดผ่านงานศิลปะ เนื้อหาหรือเนื้อเรื่องของพระมาลัยกลอนสวด มีการสืบทอดผ่านงานศิลปะ 2 แขนง ได้แก่ แขนงจิตรกรรม และแขนงประติมากรรม

4.1.1 แขนงจิตรกรรม เนื้อหาพระมาลัยกลอนสวดได้ถูกนำไปสืบทอด หรือถ่ายทอดต่อในศิลปะแขนงจิตรกรรม ด้วยการเขียนภาพจิตรกรรมประกอบลงในวัสดุต่างๆ กัน ได้แก่ เขียนเป็นภาพจิตรกรรมประกอบในสมุดข่อย หรือหนังสือบุคเรื่องพระมาลัยกลอนสวดเอง เขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังตามผนังอุโบสถ หรือมณฑป เป็นต้น เขียนเป็นภาพจิตรกรรมลงบนผ้าพระบฏ เขียนเป็นภาพจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก หรือเขียนเป็นภาพจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระ

1) จิตรกรรมพระมาลัยในสมุดย่อย และสมุดแผนที่หรือสมุดภาพไตรภูมิ ภาพจิตรกรรมประกอบในสมุดข่อยพระมาลัยกลอนสวดหรือภาพเล่าเรื่องพระมาลัย หรือสมุดภาพพระมาลัย นิยมเขียนเป็นภาพที่เกี่ยวกับกิจกรรมการสวดพระมาลัย ภาพพระมาลัยภาคนรก เช่น ภาพพระมาลัยถือตาลปัตรเหาะไปโปรดสัตว์นรก ภาพเปรตหรือสัตว์นรกถูกทรมานต่างๆ ภาพสัตว์นรกยกมือไหว้ เมื่อพระมาลัยรับเรื่องราวความตกทุกข์ได้ยากในเมืองนรกเพื่อนำไปบอกแก่ญาติ เป็นต้น ภาพพระมาลัยภาคมนุษยภูมิ เช่น ภาพชายเข็ญใจกำลังเก็บดอกบัว ภาพชายเข็ญใจนำดอกบัวไปถวายพระมาลัย ภาพพระมาลัยภาคสวรรค์ เช่น ภาพพระมาลัยถือตาลปัตรและดอกบัวเหาะไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อไปสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ ภาพเทวดาพร้อมเหล่านางฟ้าเหาะมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ภาพพระศรีอาริย์ พร้อมขบวนการเทวดานางฟ้าเสด็จมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ภาพพระมาลัยสนทนา

ธรรมกับพระศรีอาริย์ ภาพประกอบวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดดังกล่าวจะมีเนื้อหาซ้ำ ๆ กันเกือบทุกเล่ม

2) จิตรกรรมฝาผนังพระมาลัย การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านงานศิลปะประเภทจิตรกรรมฝาผนัง จะพบเห็นในทุกภูมิภาคของประเทศไทย หลักฐานทางด้านนี้ที่เก่าแก่ที่สุดอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลายราวต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ได้แก่ จิตรกรรมฝาผนังตำหนักพระพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทไธสวรรค์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดชมพูเวก จังหวัดนนทบุรี อาคารหรือสถานที่ที่พบภาพจิตรกรรม จะเป็นอุโบสถ วิหาร วิหารคด ศาลา ศาลาท่าน้ำ ศาลาเอนกประสงค์ ศาลาราย ศาลาธรรมสังเวช ศาลาการเปรียญ ศาลากลางหน ศาลาดิน มณฑป กุฏิ และกำแพงแก้ว บริเวณหรือส่วนของอาคารที่เขียนภาพ อาจจะเป็นผนังคอมุข ผนังแป ผนังสกัด หน้าบัน เสาของอุโบสถและวิหาร ผนังมณฑป ผนังหรือเพดานหรือพื้นไม้คอสองศาลาการเปรียญ ผนังตำหนัก เสาหรือเพดานหรือผนังกุฏิ รูปแบบหรือธรรมเนียมของภาพที่วาด มีทั้งจิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณี จิตรกรรมรูปแบบไทยประเพณีผสมผสานกับแนวสัจนิยมตะวันตก และจิตรกรรมรูปแบบที่เลียนแบบจากภาพพิมพ์ เนื้อหาที่นำมาเขียนหรือวาดจะคล้ายคลึงกับจิตรกรรมพระมาลัยในสมุดย่อย หรือสมุดภาพพระมาลัย จะเป็นเรื่องในนรกภูมิ มนุษยภูมิ เทวภูมิ และโลกหรือยุคพระศรีอาริย์ เช่น จิตรกรรมฝาผนังตอนพระมาลัยเหาะอยู่ท่ามกลางของสัตว์นรกเหนือภาพการลงทัณฑ์ต่างๆ บรรดาสัตว์นรกต่างยกมือขึ้นประนมเหนือหัว จิตรกรรมฝาผนังตอนพระมาลัยถือดอกบัวและตาลปัตรกำลังเหาะเพื่อไปบูชาพระธาตุจุฬามณี จิตรกรรมฝาผนังเลียนแบบภาพพิมพ์ตอนเกิดมิคสัญญี

3) จิตรกรรมพระมาลัยบนผ้าพระบฏ การสืบทอดเนื้อหาพระมาลัยผ่านงานศิลปะแขนงจิตรกรรมผ้าพระบฏ จะไม่ครอบคลุมเนื้อหาในทุกภาคทุกภูมิเหมือนจิตรกรรมพระมาลัย เท่าที่พบและรวบรวมได้จะเป็นพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ ซึ่งมีพระศรีอาริย์รวมอยู่ในนั้น ภาพพระมาลัยถือตาลปัตร สะพายบาตรอยู่ท่าเหาะ หรือไม่ก็อาจจะนั่งอยู่หน้าพระธาตุจุฬามณี ภาพพระธาตุจุฬามณี อาจมีพระศรีอาริย์พร้อมเทพบริวารมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ภาพพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าลานพระธาตุจุฬามณี เป็นต้น เทคนิคการเขียนภาพจิตรกรรมบนผ้าพระบฏจะเช่นเดียวกับจิตรกรรมไทยประเพณีทั่วไป ต่อมาราวปลายรัชกาลที่ 5 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขบวนการสร้างพระบฏทั้งด้านเทคนิค วัสดุ รูปแบบ และเรื่องราว จากที่เคยเขียนภาพลงบนผืนผ้าอย่างโบราณ เปลี่ยนมาเป็นการพิมพ์ลงในกระดาษซึ่งมีขนาดเล็กลง และเกิดความนิยมในการสร้างเพื่อทดแทนผ้าพระบฏสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

4) จิตรกรรมลายรดน้ำ พระมาลัยบนตู้พระไตรปิฎก จิตรกรรมประเภทนี้พบไม่มากนัก เรื่องราวที่นำมาเขียนจะเป็นเรื่องราวในภาคเทวภูมิ ตอนพระมาลัยนั่งสนทนาธรรม

กับพระอินทร์หน้าลานพระธาตุจุฬามณี และเหล่าเทพบุตรเทพกัญญาเหาะมาสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ไม่ปรากฏว่าเขียนเรื่องภาคนรกภูมิ

5) จิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ หลักฐานจิตรกรรมประเภทนี้ที่พบเห็นและนำมาเผยแพร่ค่อนข้างน้อย เรื่องราวที่นำมาเขียนก็เป็นเรื่องในภาคเทวภูมิเช่นเดียวกับจิตรกรรมลายรดน้ำพระมาลัยบนตู้พระไตรปิฎก คือ ภาพพระมาลัยนั่งสนทนาธรรมกับพระอินทร์หน้าลานพระธาตุจุฬามณี

4.1.2 แขนงประติมากรรม การสืบทอดเรื่องราวพระมาลัยผ่านงานศิลปะแขนงประติมากรรม พบหลักฐานที่เก่าแก่กว่าแขนงจิตรกรรมมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เช่น ประติมากรรมแบบลอยตัวพระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ สำริด ศิลปะทราวดี ที่อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ รูปพระมาลัยปางโปรดนรกของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจันทรเกษมในสมัยอยุธยา สถานที่พบมักเป็นภาคกลางแล้วแพร่กระจายไปยังภาคตะวันออกและภาคเหนือตอนล่าง ไม่ค่อยแพร่หลายหรือพบในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ วัสดุและวิธีสร้างศิลปะแขนงนี้เพื่อสืบทอดเรื่องพระมาลัย อาจใช้การหล่อโลหะหรือแกะสลักเป็นงานไม้ เป็นประติมากรรมลอยตัว หรือทำเป็นปูนปั้นประดับตกแต่งตามอาคาร ศาสนสถาน และศาสนวัสดุ ซึ่งเรียกว่าประติมากรรมนูนต่ำ เรื่องราวที่นำมาสืบทอดมีทั้งภาคนรกและภาคสวรรค์ เช่น ประติมากรรมนูนต่ำบนแผ่นไม้จำหลักตอนพระมาลัยกำลังเหาะเพื่อไปสักการบูชาพระธาตุจุฬามณี ประติมากรรมลอยตัวพระมาลัยปางโปรดนรก เป็นรูปพระมาลัยบนฐานดอกบัว ใต้ฐานดอกบัวมีสัตว์นรกถูกทรมาน หรือประนมมือเหนือหัวไหว้พระมาลัย

4.2 การสืบทอดด้านประเพณี วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่อยู่ในรูปแบบของวรรณกรรมพื้นบ้านจะมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อใช้สวด ใช้เทศน์ และเล่าเรื่องหรือเล่านิทาน เมื่อถือเป็นวัตรปฏิบัติหรือธรรมเนียมที่หมู่ชาวบ้านทั้งกลุ่มผู้สวด ผู้เทศน์ ผู้เล่าและผู้ฟัง นิยมปฏิบัติสืบเนื่องต่อๆ กันมา วัตรปฏิบัติหรือธรรมเนียมดังกล่าว ได้กลายมาเป็นประเพณีในสังคมไทยปฏิบัติสืบทอดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน บางกิจกรรมยังคงสืบทอดอยู่ในสังคมไทยอย่างมั่นคง บางกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรมไปบ้างและบางกิจกรรมกำลังเสื่อมความนิยมลงเรื่อยๆ อาจถึงขั้นสูญหายไปก็ได้ วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยในแง่มุมการสืบทอดด้านประเพณีที่ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันจึงมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่

4.2.1 การสวดพระมาลัย การสืบทอดด้านประเพณี การสวดพระมาลัยในงานศพยังคงมีในภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออก ในภาคตะวันออกได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการสวดไปพอสมควร เช่น ผู้สวดได้เปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิงมากขึ้น มีการร่ายรำประกอบ มีการสวดเป็นเรื่องโดยวิธีร้องโต้ตอบกันอย่างการแสดงพื้นบ้านอื่นๆ เช่น ลำตัด มีการนำเครื่องดนตรี

สมัยใหม่ เช่น กลองบองโก แทมโบรีน คาวเบลล์มาตีประกอบการร้องและสวด มีการนำเพลงสมัยใหม่มาดัดแปลงทำนองสวด เครื่องแต่งกายเปลี่ยนจากผ้าถุงเป็นกระโปรงยาว ผู้สวดมีทั้งคนวัยผู้ใหญ่และวัยหนุ่มสาว การสวดบทในกาลซึ่งเป็นบทสวดที่นำมาจากวรรณกรรมพระมาลัยดั้งเดิมลดน้อยลง หันมานิยมสวดบทลำสวดหรือลำนอกที่นำเนื้อหามาจากวรรณคดีมากขึ้น ปัจจุบันในจังหวัดชลบุรี สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นได้เปลี่ยนรูปแบบการสวดไปไม่ได้สวดในงานศพอีกแล้ว ส่วนในภาคใต้ประเพณีการสวดพระมาลัยเกือบจะสูญหายไปหมดแล้ว ยังคงมีอยู่บ้างในบางพื้นที่ คือ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี รูปแบบการสวดยังคงดำเนินตามรูปแบบโบราณ นิยมบทสวดลำนอก การสวดบทในกาลจะสวดตามขนบ อาจแต่งบทขึ้นมาใหม่ให้เนื้อความสั้นกระชับขึ้น ผู้สวดส่วนมากเป็นคนสูงวัย

4.2.2 การเทศน์พระมาลัย วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่นำมาใช้เทศน์ในประเพณีการเทศน์พระมาลัย จะแต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้วมี 2 ลักษณะหรือสำนวน คือ สำนวนเทศนาโวหาร และสำนวนเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ตัวเนื้อเรื่องวรรณกรรมมักจะจารหรือบันทึกไว้ในใบลาน ภาคกลางมีทั้งที่จารด้วยอักษรขอมและอักษรมอญ ภาคใต้จารด้วยอักษรขอม ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจารด้วยอักษรพื้นเมือง คือ อักษรธรรม นิยมเทศน์ในโอกาสต่างๆ กัน ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเทศน์มาลัยสูตรก่อนการเทศน์มหาชาติ ภาคเหนือนิยมทำในเดือนยี่เป็ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศลาวนิยมทำในเดือน 4 การเทศน์พระมาลัยสำนวนเทศนาโวหารในภาคกลางและภาคตะวันออก นิยมเทศน์แบบ 3 ธรรมาสน์ แบ่งบทพระผู้เทศน์เจรจาโต้ตอบกัน เช่น เมื่อจะเทศน์ภาคนรกพระรูปหนึ่งจะรับบทเป็นพระมาลัย อีกรูปหนึ่งรับบทสัตว์นรก และอีกรูปหนึ่งแทนพระยายมราช หากเทศน์ภาคสวรรค์ จะมีพระ 3 รูป รับบทเป็นพระมาลัย พระอินทร์ และพระศรีอาริย์ ระหว่างเทศน์จะมีลักษณะการโต้ตอบ ซักถาม หรือแทรกเรื่องอื่นเพิ่มเติม เช่น เรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง เป็นต้น บางครั้งอาจมีการเทศน์ 4 ธรรมาสน์ก็มี วรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหารของภาคเหนือเรียกว่า มาลัยต้น มาลัยปลาย ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกว่า มาลัยหมื่น มาลัยแสน แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้วเช่นกัน จะแทรกคาถามภาษาบาลีเอาไว้เมื่อขึ้นต้นเนื้อความใหม่ เนื้อหาจะเน้นภาคสวรรค์และโลกพระศรีอาริย์ ไม่เน้นภาคนรกอย่างพระมาลัยกลอนสวดของภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยสำนวนเทศน์แบบปุจฉาวิสัชนา ก็แต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดร้อยแก้ว จะแต่งทำนองบทสนทนามีการถามและตอบปัญหาทีละเรื่อง เช่น พระมาลัยถามสัตว์นรกว่าในอดีตชาติท่านทำบาปอะไรจึงต้องมาเกิดในขุมนรกนี้ สัตว์นรกก็จะตอบพระมาลัยว่าในอดีตชาติทำบาปอะไรมาบ้างอย่างไร รายละเอียดของเนื้อหาอาจแตกต่างไปบ้างและย่นย่อกว่าพระมาลัยกลอนสวด

4.2.3 การเล่าเรื่องพระมาลัย การสืบทอดด้านประเพณี การเล่าเรื่องพระมาลัย ผู้เล่ามักจะแทรกรายละเอียดหรือขยายความให้พิสดาร เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมและสนุกเพลิดเพลิน จึงมีการเติมแต่งรายละเอียดปลีกย่อยให้แตกต่างไปตามความคิดความอ่านของผู้เล่า บางครั้งอาจจะสอดแทรกเกร็ดความรู้ที่เกี่ยวกับความเชื่อเข้าไปก็ได้ แต่จะคงสาระหลักหรือเนื้อความหลักเอาไว้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องพระมาลัยในแง่สารัตถะและการสืบทอดโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสาร และเก็บข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้พบว่า

1. การปริวรรตวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดของภาคใต้จำนวน 10 ฉบับ เนื้อหาพระมาลัยกลอนสวดที่สมบูรณ์จะมี 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 นรกภูมิว่าด้วยเรื่องราวของพระมาลัยที่ไปโปรดสัตว์นรก หรือเปรตที่มาตกนรกต้องทนทุกข์ทรมานนานาประการจากผลที่ตนได้กระทำบาปและกรรมชั่วในขณะเมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิว่าด้วยเรื่องที่พระมาลัยได้นำความทุกข์ของสัตว์นรกมาบอกกล่าวแก่ญาติกา ที่ร้องขอให้ญาติกาช่วยทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ตน แล้วได้ธุดงค์ไปโปรดมนุษย์ พบชายเข็ญใจนำดอกบัวมาถวาย ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้เหาะไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อนำดอกบัวนั้นไปสักการบูชาเจดีย์พระธาตุจุฬามณี ได้สนทนาธรรมกับพระอินทร์ ได้พบขบวนเหล่าเทพยดาเทพธิดานางฟ้ามากมายที่เหาะไปสักการบูชาเจดีย์พระธาตุจุฬามณีเช่นกัน และส่วนที่ 4 พระมาลัยได้พบกับพระศรีอาริย์ ได้สนทนาธรรมกันถึงวัตรปฏิบัติของมนุษย์ พุทธทำนายว่าเมื่อครบ 5000 ปี จะเกิดมิคสัญญี ศาสนาพระสมณโคดมจะล่มสลายไป เกิดองค์ศาสดาของศาสนาพุทธขึ้นมาใหม่ คือ พระศรีอาริยเมตไตรย แล้วบรรยายถึงความสุขของโลกพระศรีอาริย์ เนื้อหาของพระมาลัยกลอนสวด 10 ฉบับดังกล่าว บางฉบับมีครบทุกส่วน เช่น ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ฉบับวัดโพธิการาม อำเภอกระปง จังหวัดพังงา ฉบับวัดชมพูพนัส จังหวัดสุราษฎร์ธานี ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ฉบับวัดชลธารวดี อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และฉบับวัดพิศาลนฤมิตร อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช บางฉบับไม่ครบ 4 ส่วน ได้แก่ ฉบับวัดโพธิปฐมาวาส อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มี 3 ส่วน คือ นรกภูมิ มนุษยภูมิ และเทวภูมิ ฉบับไม่ปรากฏนามฉบับที่ 1 มี 2 ส่วน คือ นรกภูมิ และมนุษยภูมิ และฉบับพระเฉยวัดมัชฌิมภูมิ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง กับฉบับไม่ปรากฏนามฉบับที่ 2 มี 1 ส่วน คือ นรกภูมิ เนื้อหาพระมาลัยกลอนสวดที่ค้นพบในภาคใต้ จะมีเนื้อหาหลักคล้ายคลึงหรือเหมือนกับ

พระมาลัยกลอนสวดที่ค้นพบในภาคกลาง และภาคตะวันออก อาจจะมีความแตกต่างกันบ้างในส่วนของอนุภาคเท่านั้น

2. สารัตถะในพระมาลัยกลอนสวด การศึกษาเรื่องสารัตถะในพระมาลัยกลอนสวด ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบสารัตถะหลัก 3 ประการ คือ สารัตถะด้านภาษา สารัตถะด้านความเชื่อ และสารัตถะด้านจริยธรรม สารัตถะที่พบทั้ง 3 ประการจะคล้ายคลึงกับการศึกษาของดรุณี คำเจริญ ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา” ชฎาลักษณ์ สรรพานิช ที่ศึกษาเรื่อง “พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์” ปกแก้วกาญจน์ ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาและปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระมาลัยฉบับจินตาวาส” สุนิตย์ วงษ์พลาย ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้” รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์ ที่ศึกษาเรื่อง “แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย” และวัฒนา ณ นคร ที่ศึกษาเรื่อง “ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง” กล่าวคือ สารัตถะด้านภาษาอักขรวิธีจะมีรูปแบบที่ไม่แน่นอนตายตัวอย่างปัจจุบัน พยัญชนะที่มีคุณสมบัติทางเสียงเหมือนกันอาจใช้แทนกันได้ พยัญชนะสะกดมาตราที่มีหลายรูป เช่น แม่กน เป็นต้น อาจใช้พยัญชนะตัวใดตัวหนึ่งในมาตราเดียวกันแทนกัน สระบางรูปใช้แทนกันได้ เช่น “ใ” กับ “ไ” รูปวรรณยุกต์ส่วนมากจะใช้ไม่ตรงตามรูปคำอย่างอักขรวิธีปัจจุบัน หรือคำที่มีรูปวรรณยุกต์อาจไม่ใช้รูปวรรณยุกต์กำกับเลยก็ได้ รูปศัพท์ที่ใช้ไม่สม่ำเสมอ จุดเด่นด้านอักขรวิธีของฉบับวัดพะโคะที่แตกต่างจากการศึกษาของฉบับอื่นๆ คือ การใช้รูป “ไ” แทน “ใ” ตลอดฉบับ การใช้คำและศิลปะการใช้คำ จะใช้คำเรียบง่าย เลี่ยงการใช้ศัพท์สูง ศัพท์ยาก หรือคำภาษาบาลี – สันสกฤต มีการใช้ศัพท์ภาษาถิ่นใต้แทนศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน มีการใช้ศัพท์โบราณอย่างวรรณคดีแบบฉบับทั่วไป จุดเด่นด้านศิลปะการใช้คำของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่ศึกษาพบทุกฉบับ คือ การใช้คำซ้ำเพื่อย้ำความ การใช้คำซ้ำเพื่อซ้อนความ และการเล่นคำซ้ำความ พบจุดเด่นของการใช้สำนวนโวหารที่ไม่ค่อยพบในวรรณกรรมเรื่องอื่น คือ การใช้สำนวนโวหารปุจฉาวิสัชนา และพบจุดเด่นของการใช้ภาพพจน์แบบ “ปฏิภาคพจน์” ที่สามารถนำเอาสิ่งที่ขัดแย้งกันมาเข้าคู่กันได้ ได้แก่ ตอนที่บรรยายถึงความสันติสุขของโลกพระศรีอาริย์ ที่กล่าวว่า แม้สัตว์ที่เคยเป็นคู่อริกันก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ไม่เป็นศัตรูกัน เช่น พังพอนกับงูเห่า เป็นต้น เหตุที่สารัตถะด้านภาษาเป็นเช่นนี้ คือ ด้านอักขระวิธีมีรูปแบบไม่แน่นอนตายตัวอย่างปัจจุบัน ก็เพราะในยุคที่แต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ภาษาไทยยังไม่ได้กำหนดรูปแบบการเขียนคำอย่างปัจจุบันที่ได้กำหนดไว้ในพจนานุกรม ซึ่งเป็นเสมือนฎีกาของการเขียนรูปคำ ผู้ใดใช้ผิดจากรูปที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมก็ถือว่าเขียนผิดไป เหตุผลอีกประการหนึ่ง เมื่อภาษาไทยยุคนั้นยังไม่มีรูปแบบที่ตายตัว การเขียนรูปคำจะเขียน

อย่างไรก็ได้ ขอแต่เพียงให้สามารถออกเสียงได้ใกล้เคียงภาษาพูดและสื่อความหมายได้ตรงตามที่ผู้เขียนต้องการก็พอ รูปคำที่เขียนจึงมีลักษณะเช่นนี้ ด้านการใช้ภาษาถิ่นใต้แทนการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน การพบประเด็นนี้ในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ หรือฉบับอื่นๆ ของภาคใต้น่าจะเป็นเรื่องปกติ เพราะวรรณกรรมทุกเรื่องโดยเฉพาะจากส่วนกลางเมื่อแพร่เข้าไปในท้องถิ่นใดหากได้รับความนิยมก็จะเกิดการคัดลอกต่อๆ กันไป การคัดลอกและการดัดแปลงวรรณกรรมเดิมให้เข้ากับวัฒนธรรมทุกๆ ด้านของผู้รับย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ประเด็นนี้ก็เช่นกัน คงมีการดัดแปลงหรือเปลี่ยนรูปคำจากศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาถิ่นใต้แทน หากการดัดแปลงดังกล่าวไม่ทำให้เนื้อความเดิมเปลี่ยนหรือผิดเพี้ยนไป ผู้คัดลอกก็คงจะทำ เราจึงพบเห็นลักษณะเช่นนี้ปรากฏในวรรณกรรมจากส่วนกลางที่แพร่เข้าไปในภูมิภาคหรือท้องถิ่นต่างๆ อยู่เสมอๆ จุดเด่นด้านศิลปะการใช้คำเพื่อย้ำความ เพื่อซ้อนความและเล่นคำซ้ำความ นับเป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์วรรณกรรมเรื่องนี้ที่ต้องการให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตาม ส่วนจุดเด่นด้านการใช้สำนวนโวหารแบบปุจฉาวิสัชนาเป็นเรื่องที่เคยพบเห็นในวรรณกรรมศาสนาเป็นปกติอยู่แล้ว เป็นสำนวนโวหารที่นิยมใช้ในบทสนทนาธรรม พระมาลัยกลอนสวดมีบทสนทนาธรรม 2 ตอน คือ ตอนพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระอินทร์ และพระมาลัยสนทนาธรรมกับพระศรีอาริย์ เราจึงพบจุดเด่นดังกล่าวในวรรณกรรมเรื่องนี้

สารัตถะด้านความเชื่อที่พบในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ จะเป็นความเชื่อหลักในพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุญเรื่องบาป ความเชื่อเรื่องกรรมว่า ทำกรรมดีจะได้รับผลกรรมดีตอบ ทำกรรมชั่วจะได้รับผลกรรมชั่วตอบ ความเชื่อว่าผู้ที่ทำกรรมชั่วหรือทำบาปต่างๆ ทั้งกาย วาจา และใจ ตายไปแล้ววจะไปตกนรก ผู้ที่ทำกรรมดีหรือทำบุญต่างๆ ทั้งกาย วาจา และใจ ตายไปแล้ววจะไปเกิดในสวรรค์ ความเชื่อว่าผู้ที่จะได้ไปเกิดใหม่ในชาติหน้าแห่งยุคพระศรีอาริย์ ซึ่งเป็นโลกแห่งอุดมคติสุข ในชาตินี้ต้องทำแต่กรรมดีและบุญ ต้องละการทำชั่วและบาปทุกประการเท่านั้น และความเชื่ออื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นความเชื่อหลักในพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องว่ามีเจดีย์พระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ความเชื่อในเรื่องพระมาลัยมีอิทธิฤทธิ์ดุจพระโมคคลาญาณพระอัครสาวกพระพุทธเจ้า ความเชื่อเรื่องการห้ามตัดต้นโพธิ์ และความเชื่อที่ไม่อยู่ในหลักธรรมของพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ การทำเสน่ห์ยาแฝด ความเชื่อดังกล่าวนี้จะพบเหมือนๆ กันในงานวิจัยทุกฉบับที่ได้ศึกษาเรื่องนี้เอาไว้ ความเชื่อในหลักพุทธศาสนาจะสอดรับกับหลักศรัทธา 4 ประการ คือ เชื่อในเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องวิบากกรรม ผลแห่งกรรม เชื่อในความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน และเชื่อในความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ส่วนความเชื่ออื่นๆ เป็นความเชื่อที่อยู่ในจินตนาการ และความคิดในวิถีแห่งชีวิตของสังคมไทยอยู่แล้ว ไม่มีโดดเด่นหรือพิเศษแต่ประการใด

สารัตถะด้านจริยธรรมที่พบในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ จะเป็นจริยวัตรอันพึงและไม่พึงปฏิบัติทั้งกาย วาจา และใจที่เรียกว่า “จริยธรรมของมนุษย์” มีทั้งจริยธรรมทั่วไปที่สอนให้บุคคลประพฤติอยู่ในศีลในธรรม เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ลักขโมย ไม่ดื่มสุราเมรัย มีเมตตา มีสัจจะ ให้ทาน และมีสติ เป็นต้น และจริยธรรมเฉพาะ ได้แก่ จริยธรรมของสามีภรรยา บุตร ศิษย์ นักปกครอง และโพธิสัตว์ เป็นต้น

สารัตถะด้านความเชื่อและจริยธรรมที่พบในพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ และฉบับอื่นๆ ที่ได้บรรณนิทัศน์เอาไว้ ตลอดจนงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวดจะคล้ายคลึงกันหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดด้านนี้ได้แพร่หลายอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้ว พุทธศาสนิกชนไทยต่างเชื่อ ยึดถือ ยึดมั่นปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด และถ่ายทอดต่อสืบทอดต่อมาอย่างไม่เสื่อมคลายจนถึงปัจจุบัน

3. หน้าที่และบทบาทของพระมาลัยกลอนสวด พระมาลัยกลอนสวดซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อนำไปใช้สวดไม่ว่าจะใช้ในงานแต่งงานหรืองานศพ เนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องนี้นอกจากมีบทบาทหลักในการอบรมสั่งสอนคนให้ประกอบกรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว ละเว้นการทำบาป ให้หมั่นทำบุญทำทานแล้ว ยังมีหน้าที่และบทบาทในด้านอื่นๆ อีก ได้แก่ ด้านการให้การศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับประเพณีและพิธีกรรม ด้านความสัมพันธ์กับศิลปะ ด้านการปลอบประโลมใจ ด้านสังคมสัมพันธ์ และด้านการเผยแพร่วรรณกรรม หน้าที่และบทบาทบางประการยังคงมีอยู่และสืบทอดต่อเนื่องกันมา อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือลดหน้าที่บทบาทไปบ้างตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมก็ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และบทบาทจากการใช้สวดในประเพณีแต่งงานในยุคต้นๆ มาเป็นใช้สวดในประเพณีงานศพในยุคต่อมา การลดบทบาทหน้าที่ของบทสวดจากเนื้อหาพระมาลัยน้อยลง ไปเพิ่มหรือหันไปนิยมบทสวดลำนอกที่นำเนื้อหามาจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมอื่นๆ มากขึ้น พร้อมกับนำทำนองสวดที่ดัดแปลงมาจากทำนองเพลงไทยเดิมและไทยลูกทุ่งมาใช้เพิ่มเติมจากทำนองสวดเดิมที่ระบุเอาไว้ในตัววรรณกรรมพระมาลัยกลอนสวด การเพิ่มท่าร่ายรำประกอบการสวดของลูกคู่ การเพิ่มเครื่องดนตรีโดยเฉพาะเครื่องดนตรีสากลเข้ามา อย่างการรำหน้าศพของคณะมาลัยในภาคตะวันออก ปัจจุบันบางพื้นที่ ได้แก่ สำนักสงฆ์ถ้ำเม่น จังหวัดชลบุรี การสวดพระมาลัยได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์และหน้าที่บทบาทไปอย่างสิ้นเชิง คือเปลี่ยนจากใช้สวดในงานศพ ไปเป็นการสวดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพ แต่เป็นการสวดเฉพาะบุคคลที่ต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี ลดบาปกรรม แก้บน สะเดาะเคราะห์ไล่ผี แก้ปัญหาครอบครัวปัญหาเงิน และการขอบุตร เป็นต้น หน้าที่และบทบาทบางประการได้สูญหายและหมดไปจากสังคมแล้วก็มี ได้แก่ หน้าที่และบทบาทด้านการให้การศึกษา พระมาลัยกลอนสวดเคยใช้เป็นหนังสือแบบฝึกหัดอ่านอักษรขอมสำหรับพระสงฆ์และเณรก่อนจะศึกษาภาษา

บาลี เมื่อมีการยกเลิกการเรียนอักษรขอมในหลักสูตรการเรียนภาษาบาลีของพระสงฆ์และสามเณร หน้าที่และบทบาทด้านนี้ก็หมดไปโดยปริยาย แต่หน้าที่และบทบาทบางประการยังคงมีอยู่ และยึดถืออย่างเคร่งครัดเหมือนเดิม ได้แก่ ด้านพิธีกรรม คณะมาลัยยังคงมีพิธีกรรมไหว้ครูทุกครั้งก่อนจะสวดหรือแสดงมาลัย หน้าที่และบทบาทบางประการยังคงผูกติดและสัมพันธ์กับการสวดพระมาลัยอย่างแนบแน่นตราบเท่าที่ยังมีประเพณีการสวดพระมาลัยอยู่ในสังคมไทย ได้แก่ การปลอบประโลมญาติและเจ้าภาพ การมีสังคมสัมพันธ์ของสมาชิกในคณะมาลัยที่ต้องนัดแนะพบปะเพื่อฝึกซ้อม และการเผยแพร่วรรณกรรมที่นำมาใช้สวดบทลำนอก

4. การสืบทอดวรรณกรรมพระมาลัย วรรณกรรมพระมาลัยสำนวนต่างๆ นอกจากจะสืบทอดผ่านการอ่านจากตัววรรณกรรมและฟังจากการสวด การเทศน์ และการเล่าเรื่องแล้ว ยังสามารถสืบทอดด้วยวิธีอื่นได้อีก ได้แก่ การสืบทอดผ่านงานศิลปะแขนงจิตรกรรมกับแขนงประติมากรรม และการสืบทอดผ่านทางประเพณี การสืบทอดผ่านทางจิตรกรรม อาจจะเขียนเป็นภาพจิตรกรรมประกอบในสมุดข่อยหรือหนังสือบุดเรื่องพระมาลัยกลอนสวดเอง เขียนเป็นภาพจิตรกรรมตามอาคารต่างๆ เขียนบนผืนผ้า หรืออาจพิมพ์เป็นภาพพิมพ์บนกระดาษ ที่เรียกว่า ผ้าพระบฏหรือพระบฏ เขียนเป็นจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก และเขียนเป็นจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระ การสืบทอดจิตรกรรมเรื่องพระมาลัยประกอบในสมุดข่อยโดยวิธีเขียนหรือวาดได้ลดบทบาทลงไปมาก เมื่อมีการยกเลิกการเรียนอักษรขอมในหลักสูตรการเรียนภาษาบาลีของสงฆ์ และเมื่อคนไทยเลิกใช้สมุดไทยหรือสมุดข่อยบันทึกเรื่องราวต่างๆ หันมาใช้สมุดฝรั่งอย่างปัจจุบันแทน อาจมีการสืบทอดบ้างก็โดยวิธีพิมพ์เป็นภาพพิมพ์ลงในสมุดข่อยพระมาลัยกลอนสวดฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยที่สำนักพิมพ์ทำขึ้นในปัจจุบันเพื่อขายแก่พุทธศาสนิกชนที่ซื้อไปถวายวัดเป็นพุทธบูชา การสืบทอดทางจิตรกรรมฝาผนังยังคงสืบเนื่องต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน แต่จิตรกรรมที่เขียนในระยะหลังมักเป็นรูปแบบที่เลียนแบบจากภาพพิมพ์ จากข้อมูลทะเบียนแหล่งจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในประเทศไทยที่เด่นดาว ศิลปานนท์[1] รวบรวมไว้ในงานวิจัยเรื่อง “จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย” พบว่าภาพที่เขียนในยุคปัจจุบันมักเป็นจิตรกรรมที่เลียนแบบจากภาพพิมพ์ เช่น จิตกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยที่วัดโบสถ์แจ้ง อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี เป็นภาพสีน้ำมัน เขียนเมื่อประมาณ พ.ศ. 2527 – 2529 วัดท่ากฤษณา อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท เขียนเมื่อประมาณ พ.ศ. 2492 – 2510 วัดประชุมธรรม (วัดทับนา) อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท วัดปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี วัดอินทาราม อำเภอพยุหคีรี จังหวัดนครสวรรค์ และวัดพระเจ้าเหลื้อม อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9 วัดสายวารี อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี เขียนราว พ.ศ. 2535 –

[1] เด่นดาว ศิลปานนท์. **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. 2549. หน้า 164 - 224.

2536 วัดกลางเขมราฐ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เขียน พ.ศ. 2509 วัดดวงดี อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เขียน พ.ศ. 2500 และวัดสิงห์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เขียนราว พ.ศ. 2539 เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมด้านนี้ยังคงสืบทอดต่อเนื่องกันต่อไป หากความเชื่อและศรัทธาต่อเรื่องพระมาลัยยังไม่ได้หมดไปจากสังคมไทยอย่างสิ้นเชิง การสืบทอดจิตรกรรมพระมาลัยบนผืนผ้าพระบฏ ในปัจจุบันการสืบทอดโดยวิธีนี้ค่อนข้างน้อย อาจจะเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขนบการสร้างผ้าพระบฏทางเทคนิค วัสดุ และรูปแบบ ซึ่งเปลี่ยนมาพิมพ์ลงในกระดาษเป็นภาพพิมพ์แทนการเขียนภาพลงบนผืนผ้าอย่างโบราณ จึงอาจพบบ้างในบางท้องที่ เช่นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีการฟื้นฟูการแห่ผ้าขึ้นพระธาตุ ก็คือ การนำผ้าพระบฏขนาดยาวไปห่มพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชในวันมาฆบูชา มีผ้าพระบฏบางผืนที่เขียนเรื่องพระมาลัยเอาไว้ส่วนหนึ่ง และอาจพบในบางโอกาสที่สถาบันทางศิลปะจัดโครงการเพื่อฟื้นฟูเรื่องพระบฏขึ้นมา เช่น โครงการศิลปกรรมไทยครั้งที่ 5 พ.ศ. 2547 – 2548 “วิถีไทยในภาพพระบฏ” ที่หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดขึ้น มีการเสนอผลงานพระบฏจากทรรศนะของ 72 ศิลปิน มีศิลปินท่านหนึ่งชื่อ จินตนา เปี่ยมศิริ [1] ได้เสนอผลงานจิตรกรรมพระมาลัยบนพระบฏ 1 ชิ้น ต่อโครงการดังกล่าวนี้ ตอนบนของพระบฏด้านซ้ายเป็นภาพพระมาลัยแบกตาลปัตรเหาะอยู่ในอากาศ ด้านขวาเป็นพระธาตุจุฬามณี ตอนกลางซ้ายเป็นภาพพระมาลัยนำเรื่องผู้ตกทุกข์ได้ยากในนรกภูมิมาบอกกล่าวแก่ญาติกา ตอนล่างซ้ายเป็นภาพชายเข็ญใจกำลังเก็บดอกบัว ตอนล่างขวาชายเข็ญใจนำดอกบัวไปถวายพระมาลัย ซึ่งการสืบทอดทางด้านนี้แม้จะยังมีอยู่บ้างแต่ค่อนข้างทำกันน้อย หากไม่มีองค์กรโดยเฉพาะของราชการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สนับสนุน และทะนุบำรุงเอาไว้ การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมด้านนี้ เป็นเรื่องที่น่าห่วงใยอยู่ไม่น้อย การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก ซึ่งพบค่อนข้างน้อยชิ้น ประกอบกับขนบธรรมเนียมในการสร้างตู้ลักษณะนี้เพื่อเก็บสมุดข่อยหรือใบลานที่ไม่ค่อยมีใครสร้างกันแล้วในปัจจุบัน การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎกก็อาจจะสิ้นสุดลงอย่างการสืบทอดผ่านสมุดข่อย การสืบทอดพระมาลัยผ่านจิตรกรรมที่อุดหลังชั้นไหว้พระก็เช่นเดียวกัน น่าจะมีลักษณะเหมือนการสืบทอดจิตรกรรมพระมาลัยผ่านสมุดข่อยและผ่านจิตรกรรมพระมาลัยที่อุดหลังชั้นไหว้พระ หากจะมีก็คงจะอยู่ในแวดวงของผู้มีฐานะและฐานันดรศักดิ์ที่ยังมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จำนวนและการเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ค่อยปรากฏให้ทราบและเห็นกันทั่ว ๆ ไป

การสืบทอดผ่านงานศิลปะอีกแขนงหนึ่งคือ ประติมากรรมซึ่งพบหลักฐานที่เก่าแก่กว่าแขนงจิตรกรรมมาทั้งนอกและในประเทศ ประติมากรรมที่พบมีทั้งประติมากรรมแบบลอยตัว เช่น

---

[1] หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. **วิถีไทยในภาพพระบฏ**. 2547. หน้า 141.

ประติมากรรมพระมาลัย อาจเป็นเพียงองค์พระมาลัยองค์เดียว หรือองค์พระมาลัยกำลังโปรดสัตว์นรก ประติมากรรมพระศรีอาริย์ ประติมากรรมที่สร้างขึ้นมาอาจใช้วิธีหล่อโลหะ หรือแกะสลักงานไม้ และทำเป็นประติมากรรมแบบนูนต่ำ เป็นปูนปั้นประดับตกแต่งตามอาคารศาสนสถานและศาสนวัตถุ หรือแกะสลักบนแผ่นไม้จำหลัก มักพบในภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคเหนือตอนล่าง ไม่ค่อยพบในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ เรื่องราวที่นำมาสืบทอดมีขอบเขตไม่ค่อยกว้างนัก เป็นรูปพระมาลัยหรือพระศรีอาริย์เดี่ยวๆ รูปพระมาลัยปางโปรดนรก หรือรูปพระมาลัยกำลังเหาะเพื่อจะไปสักการะพระธาตุจุฬามณี ความนิยมในการสืบทอดเรื่องราวพระมาลัยผ่านงานประติมากรรม เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องราวของพระพุทธเจ้าจึงค่อนข้างน้อยกว่า และนิยมแพร่หลายเพียงบางภูมิภาคไม่ครอบคลุมทุกภูมิภาคอย่างงานจิตรกรรม

ส่วนการสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณี จะสืบทอดผ่านทางประเพณีการสวดพระมาลัยในงานแต่งงานก่อน ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นงานศพ นิยมสวดกันในภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ ปัจจุบันรูปแบบหรือขนบธรรมเนียมของประเพณีการสวดพระมาลัยในบางภูมิภาคอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงจากขนบธรรมเนียมเดิมบ้าง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีเอง ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประเพณีสวดพระมาลัยโดยตรง ได้แก่ พื้นที่ในภาคใต้และภาคกลาง ภาคใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยที่สุด มีเพียงองค์ประกอบบางประการที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้สวดอาจเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิงล้วนๆ หรือผู้ชายผสมกับผู้หญิง บทสวดนิยมสวดบทในกาลน้อยลง จะสวดบทนี้พอเป็นพิธี และอาจแต่งบทนี้ขึ้นใหม่ให้สั้นและกระชับขึ้น บรรยายความต่างๆ จะน้อยลง แต่ไปนิยมสวดลำนอกมากขึ้น บทลำนอกนอกจากจะนำมาจากวรรณกรรมต่างๆ แล้วอาจแต่งขึ้นมาใหม่ อาจร้องหรือสวดในทำนองด้นกลอนสด ซึ่งเรียกว่ากลอนมุดโต เช่น บทชมพุ่ม ในภาคกลางก็ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปจากขนบธรรมเนียมเดิมเหมือนภาคใต้ เช่นที่บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้สวดยังเป็นผู้ชาย แต่บางพื้นที่อื่นๆ อาจเป็นผู้ชายผสมกับผู้หญิงก็มี เวลาในการสวดซึ่งในอดีตจะสวดกันเกือบทุกคืน โดยเริ่มสวดประมาณสามทุ่มไปจนถึงรุ่งสว่างมาเป็นสวดเพียงในคืนสุดท้ายของงาน และสวดในเวลาประมาณสามทุ่มถึงเที่ยงคืน ทำนองสวดลดลงไปจากอดีต มีการเพิ่มบทสวดใหม่ขึ้นมา เช่นบทปลงสังขาร ซึ่งมี 4 บทย่อย ได้แก่ บทปลงสังขาร บทร่มโพธิ์ร่มไทร บทค่าน้ำนมและบทสมบัติในครอบครัว บทพระคุณของแม่ และบทไปไร่ไปนา ส่วนรูปแบบหรือขนบธรรมเนียมในภาคตะวันออกจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าภูมิภาคอื่น ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด แม้จะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าภาคใต้และภาคกลาง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงยังคงเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์ประกอบต่างๆ ของประเพณีเช่นเดียวกัน เช่น ผู้สวดอาจเปลี่ยนจากผู้ชายเป็นผู้หญิง เพื่อให้สามารถรำประกอบการ

สวดได้สะดวกขึ้น และเปลี่ยนชื่อการสวดใหม่ให้สอดรับกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการร่ายรำ ประกอบว่า “การสวดรำหน้าศพ” มีการนำเครื่องดนตรีสากลมาใช้ตีประกอบจังหวะการร้องหรือสวดและรำเพิ่มขึ้น เครื่องแต่งกายมีรูปแบบเฉพาะและแต่งเหมือนกันทุกคน มีการนำทำนองเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่มาดัดแปลงใส่เนื้อหาใหม่ บทสวดว่าด้วยเรื่องเปรตนำไปไว้สวดตอนสุดท้ายเรียกว่า บทสั่งเปรต แต่ในจังหวัดชลบุรี ที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่นรูปแบบและขนบธรรมเนียมในการสวดเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเพณีการสวดพระมาลัย เป็นการสวดที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับพิธีศพแต่อย่างใด เป็นการสวดที่ไม่ได้มุ่งสอนให้ผู้สวดและผู้ฟังรู้จักบาปบุญคุณโทษโดยตรงเพียงประการเดียว แต่มีวัตถุประสงค์หลากหลาย เป็นวัตถุประสงค์เฉพาะบุคคลที่ต้องการแก้เคล็ด ตัดกรรม เพิ่มบารมี ลดบาปกรรม แก้บน สะเดาะเคราะห์ ไล่ผี แก้ปัญหาครอบครัวปัญหาการเงิน และการขอบุตร เป็นต้น ผู้สวดมีหลากหลายจะเป็นใครก็ได้ ทุกเพศทุกวัย แม้กระทั้งพระสงฆ์และสามเณรก็สวดได้ ผู้สวดต้องถือศีลห้าขึ้นไป ต้องนุ่งขาวห่มขาว ผู้ฟังได้แก่เทพเทวดา ผี เจ้ากรรมนายเวร อัปเปตญาติของผู้สวด และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัด เป็นต้น สถานที่ใช้สวดได้แก่ อาคารต่างๆ ของสำนักสงฆ์และถ้ำต่างๆ ธรรมเนียมในการสวดต้องสวดให้จบภายใน 1 วัน ซึ่งจะไปคล้ายคลึงกับการฟังเทศน์มหาชาติที่จะต้องฟังให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ภายในวันเดียวจึงจะได้บุญสูงสุด ทำนองสวดมักอ่านแบบร้อยแก้ว เพราะผู้สวดส่วนมากไม่ได้ผ่านการฝึกสวดทำนองตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหนังสืออย่างการสวดพระมาลัยในสมัยโบราณ และขั้นตอนในการสวดจะมีพิธีรีตองมากกว่าการสวดพระมาลัยในพื้นที่อื่นๆ เช่น ธูปที่จุดไหว้พระประธานต้องใช้ 9 ดอก แล้วแยกปักทีละ 3 ดอก ไม่ปักทั้งกำ หลังสวดจบมีการกรวดน้ำด้วย เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการสืบทอดประเพณีสวดพระมาลัยแต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ หรือขนบธรรมเนียมตามพลวัตแห่งวัฒนธรรมมากบ้าง น้อยบ้าง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยภาพรวมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเพณีการสวดพระมาลัย ยกเว้นในพื้นที่จังหวัดชลบุรีที่สำนักสงฆ์ถ้ำแม่น ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประเพณีการสวดพระมาลัย แต่หากมองถึงผลประโยชน์จะได้รับในแง่ของจิตใจ และการทำให้ประเพณีการสวดพระมาลัยมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องตลอดไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ย่อมคุ้มค่าต่อสังคมไทย

การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณีอีกอย่างหนึ่ง คือ การสืบทอดผ่านทางประเพณีการเทศน์ซึ่งยังพบเห็นในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสืบทอดผ่านประเพณีการเทศน์ของสองภูมิภาคดังกล่าวที่ยังคงสืบเนื่องมาได้ อาจเป็นเพราะการเทศน์เรื่องพระมาลัยไปผูกติดอยู่กับการเทศน์มหาชาติ หากการเทศน์มหาชาติยังคงอยู่ในสังคมภูมิภาคของภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านการเทศน์ก็คงอยู่ในสังคมสองภูมิภาค

ต่อไป ส่วนภูมิภาคอื่นๆ นับวันที่จะจางหรือสูญหายไปจากสังคมไทย และเช่นเดียวกันการสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านการเล่าเรื่องหรือเล่านิทานก็กำลังจะจางหรือสูญหายไปจากสังคมไทยทุกภูมิภาคเหมือนกัน ผู้เล่าซึ่งมักเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ทรงความรู้ด้านวรรณกรรมและนิทานพื้นบ้านของสังคม กำลังอยู่ในวัยอันร่วงโรยที่จะต้องล้มหายตายจากไปจนหมดสิ้น การสืบทอดเรื่องพระมาลัยผ่านประเพณีการเล่านิทานก็น่าจะหมดไปจากสังคมไทยพร้อมๆ กับพวกท่านเหล่านี้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพระมาลัยกลอนสวดของภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้กับมาลัยต้น มาลัยปลายของภาคเหนือ มาลัยหมื่น มาลัยแสนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพระมาลัยคำหลวง ในประเด็นเนื้อหา ภาษา และแนวคิดเรื่องนรกสวรรค์ โลกพระศรีอาริย์

1.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพระมาลัยกลอนสวดกับพระมาลัยของชนชาติพันธุ์อื่น ได้แก่ ลาว เขมร พม่า และศรีลังกา ในประเด็นเนื้อหา ความเชื่อและแนวคิด

1.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพระมาลัยกลอนสวดกับพระมาลัยฉบับไทยถิ่นอื่นๆ ที่ใช้อยู่นอกประเทศไทย ในประเด็นเนื้อหาภาษา ความเชื่อ จริยธรรม และแนวคิดเรื่องนรก สวรรค์ โลกพระศรีอาริย์

1.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพระมาลัยสำนวนเทศนาโวหารของภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้กับมาลัยต้น มาลัยปลายของภาคเหนือ มาลัยหมื่น มาลัยแสนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพระมาลัยคำหลวงในประเด็นเนื้อหา ภาษา ความเชื่อ จริยธรรม และแนวคิดเรื่องนรก สวรรค์ โลกพระศรีอาริย์

1.5 ควรมีการเปรียบเทียบบทลำนอกของทุกภูมิภาค ว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร มีวิธีการนำมาอย่างไร ลอกมาจากบทเดิม ดัดแปลง ต่อเติมหรือแต่งใหม่

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

2.1 สถาบัน องค์กรส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรมของภาคกลางและภาคใต้ ควรเร่งฟื้นฟู อนุรักษ์ และส่งเสริมประเพณีการสวดพระมาลัยซึ่งกำลังจะสูญหายไป ให้คงอยู่สืบต่อไปให้ได้

2.2 สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรมของภาคกลางและภาคใต้ ควรมีการศึกษาวิจัยและประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม หรือรูปแบบการสวดพระมาลัยว่าสมควรจะปรับเปลี่ยนอย่างการสวดพระมาลัยรำหน้าศพของภาคตะวันออก เพื่อความอยู่รอดและยั่งยืนของประเพณีนี้หรือไม่อย่างไร

2.3 วัด และสถาบันทางศาสนาควรเร่งฟื้นฟูอนุรักษ์ และส่งเสริมประเพณีการเทศน์พระมาลัยให้กลับฟื้นขึ้นมาอยู่คู่สังคมไทยอย่างเข้มแข็งต่อไปให้ได้ เพื่อปลูกฝังความเชื่อและแนวคิดเรื่องบาปบุญคุณโทษ กรรมดีกรรมชั่วแก่อนุชนและเยาวชนไทยให้หันกลับมาสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจัง

2.4 สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ควรเร่งฟื้นอนุรักษ์ และส่งเสริมการสร้างผ้าพระบฏเรื่องพระมาลัยเป็นพุทธบูชา ให้กลับฟื้นขึ้นมาอยู่คู่สังคมไทยต่อไปให้ได้

2.5 สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรม และการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชควรส่งเสริมให้มีการสร้างผ้าพระบฏที่เขียนหรือวาดเรื่องพระมาลัยเพื่อนำไปห่มโอบล้อมรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชในเทศกาลมาฆบูชาให้มากและกว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อเสร็จพิธีทางศาสนา ควรที่ทางวัดพระบรมธาตุวรวิหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้มอบผ้าพระบฏไปแขวนประดับเป็นพุทธบูชาตามศาลาการเปรียญ หรือศาลาธรรมสังเวชของวัดต่างๆ ทั้งภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือจังหวัดใกล้เคียง และเมื่อมีการสร้างผ้าพระบฏดังกล่าวเป็นพุทธบูชาทุกปี จำนวนเพิ่มมากขึ้นสมควรจะขยายวงการมอบไปตามวัดต่างๆ ให้กว้างขวางออกไปอีกยิ่งๆ ขึ้น

2.6 สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ควรเร่งฟื้นฟูและส่งเสริมการสร้างศาสนวัตถุ อาทิเช่น ตู้พระไตรปิฎกที่เป็นจิตรกรรมลายรดน้ำ อุดหลังชั้นไหว้พระที่เขียนภาพจิตรกรรมเรื่องพระมาลัยให้ขยายวงกว้างขวางขึ้น

2.7 วัดและสถาบันทางศาสนาควรส่งเสริมให้มีการสร้างงานจิตรกรรมและประติมากรรมที่เกี่ยวกับเรื่องพระมาลัยในศาสนสถานและศาสนวัตถุให้มากยิ่งๆ ขึ้น

2.8 สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้มีรายวิชาหรือการเรียนการสอนวิชาอักษรขอมอักษรจารเฉพาะท้องถิ่นในหลักสูตรหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวกับภาษาหรือวัฒนธรรมในสถาบันของตน สร้างเสริมคนไทยรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่จะไปอ่านหรือศึกษาเอกสารโบราณอันเต็มไปด้วยสรรพวิทยาด้วยตนเองได้ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางภาษาไม่ให้สูญหายไปจากสังคมไทยอีกทางหนึ่งด้วย

2.9 สถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานทางศาสนา การศึกษาและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่กำลังฟื้นฟูและส่งเสริมให้มีการแข่งขันสวดด้าน (สวดหนังสือประเภทนิทานต่างๆ โดยอ่านเป็นทำนองเสนาะ ในวันพระ หรือเทศกาลทางศาสนา ที่พระระเบียงวิหารคดรอบพระบรมธาตุ วัดพระมหาธาตุวรวิหาร) ควรบรรจุการสวดหนังสือพระมาลัยกลอนสวดเข้าไปด้วย จะได้ช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูการสวดหนังสือพระมาลัยตามทำนองเดิมไปด้วย

บรรณานุกรม

กรสรวง ดีนวลพะเนาว์. (2549). **สวดคฤหัสถ์ : กรณีศึกษาคณะนายหอม ภุมรา ตำบลหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี**. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางวิทยา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และ นิยะดา ทาสุคนธ์. (2523). **ตู้ลายทองภาค 1 (สมัยอยุธยาและสมัยธนบุรี)**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.

จันทร์ศิริ แท่นมณี. (2534). **พระมาลัยกลอนสวดฉบับเพชรบุรี**. เพชรบุรี : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี.

จารุณี อินเฉิดฉาย. (2545, ตุลาคม – ธันวาคม). พระบฏ : พุทธศิลป์บนผืนผ้า **วารสารเมืองโบราณ, 28 (4)**, 51 -61.

_____. (2548, มกราคม – มิถุนายน). พระบฏในประเทศไทย. **วารสารสถานวัฒนธรรมและศิลปะ, 6(2)**, 29 – 42.

_____.(2545, มกราคม – กุมภาพันธ์). พระบฏ : ภูมิปัญญาไทยในจิตรกรรมไทยประเพณี. **นิตยสารศิลปากร, 45 (1)**, 2545.

จารุณี อินเฉิดฉาย และ ขวัญจิต เลิศศิริ. (2545**). พระบฏ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ.

เจริญ ศรประดิษฐ์ และคณะ . (2550). **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาศักยภาพศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ : กรณีลิเกป่าและสวดมาลัย**. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ.

ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์. (2539, มิถุนายน). ผ้าพระบฏเมืองนคร. **วารสารวิชชา, 17 (2)**, 22 – 27.

ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. (2524). **พระมาลัย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จารึกภาษาไทย). กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร

ชุมพล แย้มบัว. (2544, สิงหาคม). พระบฏ : สิ่งทอแห่งศรัทธาอามิสบูชาที่กำลังสูญหาย. **วารสารศิลปวัฒนธรรม, 22(10)**, 136 – 137.

ณัฏฐภัทร จันทวิช. (2538). **ตาลบัตรพัดยศ : ศิลป์บนศาสนวัตถุ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์ริเวอร์บุ๊คส์ จำกัด

_____. (2553, มีนาคม – เมษายน). พระศรีอาริยเมตไตรยโพธิสัตว์ : พระพุทธเจ้าในอนาคตแห่งภัทรกัป. **นิตยสารศิลปากร, 53 (2)**, 112 – 127.

ดรุณี คำเจริญ. (2537). **การศึกษาเรื่องพระมาลัยในอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา** . ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทวิโรฒ ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.

เด่นดาว ศิลปานนท์.(2549). **จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระมาลัยในภาคกลางของประเทศไทย**. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์ศิลปะ). กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร

_____. (2551, มีนาคม – เมษายน). ของชิ้นเอกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ : ประติมากรรม พระมาลัยปางถวายดอกบัว. **นิตยสารศิลปากร, 51(2)**, 118-124.

_____. (2553, มกราคม – กุมภาพันธ์). ของชิ้นเอกในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ : ประติมากรรม พระมาลัยปางนรก. **นิตยสารศิลปากร, 53(1)**, 122-127.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2530). **วรรณกรรมประเภทกลอนสวดภาคกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาไทย). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร

ธนิต อยู่โพธิ์. (2502 , พฤศจิกายน). จิตรกรรมบนผืนผ้าหรือพระบฏ. **นิตยสารศิลปากร, 3 (4)**, 39 – 48.

ธัญญาภรณ์ ภู่ทอง. (2544). **ศึกษาวิเคราะห์มหาชาติกลอนสวด ฉบับวัดกลางวรวิหาร จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยศึกษา). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

น้ำดอกไม้ (นามแฝง). (2545, กรกฎาคม). พระบฏ. **วารสารกินรี**, **19(7)**, 62 -66.

นีรนุช นิรุตติศาสตร์. (2551). **สวดพระมาลัย : กรณีศึกษาคณะนางรำหน้าศพ ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง**. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญเตือน ศรีวรพจน์ และประสิทธ์ แสงทับ. (2542). **สมุดข่อย**. กรุงเทพมหานคร : โครงการสืบสารมรดกวัฒนธรรมไทย.

เบญจมาศ แพทอง . และคณะ. (2552). **นามานุกรม ขนบประเพณีไทย หมวดประเพณีราษฎร์ เล่ม 3 (คติความเชื่อ)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. กรมศิลปากร.

ปก แก้วกาญจน์. (2541). **การศึกษาและปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องพระมาลัย ฉบับวัดจินตาวาส จังหวัดพัทลุง**. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาทักษิณ.

ปรมินทร์ จารุวร. (2541). **ทำนองสวดพระมาลัยของชาวหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี**. กรุงเทพ : ม.ป.พ. ถ่ายเอกสาร.

_____. (2542). **การสืบทอดทำนองและประเพณีการสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

_____. (2550, ธันวาคม). เมื่อไม่สวดพระมาลัยในงานศพ : ความเปลี่ยนแปลงของการสวดพระมาลัยในสังคมไทย. **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 29**, 297 – 342.

_____. (2553, ธันวาคม). อาหาร : มิติที่สัมพันธ์กับประเพณีสวดพระมาลัย. **วารสารและวรรณคดีไทย, 26**, 30 – 56.

_____. (2008). ความตาย : การสร้างสรรค์นิทานของสุนทรภู่กับคีตกรรม “บทสวดลำ” ในพื้นที่ของพิธีกรรม. **The Journal, 4 (2)**, 27 – 56.

ประดับ พงศ์ไพบูลย์ . (2548). พระมาลัยคำกาพย์ . **ในวรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมคัดสรร**. (เล่ม 2 หน้า 303 - 381). กรุงเทพมหานคร. อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ปราณี ศรีทอง และคณะ. (2526). **ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของชาวสุราษฎร์ธานี**. สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี.

ปรีชา นุ่นสุข. (2523, ตุลาคม). สวดมาลัย. **วารสารชีวิตไทยปักษ์ใต้, ชุดที่ 3**, 71-75.

ไพศาล เชาว์ดี. (2522). **พระมาลัยกลอนสวด** : วรรณกรรมชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิฆพิมเนศ.

_____.(2525). **สวดคฤหัสถ์** พระศรีอยุธยา: ศูนย์วัฒนธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

มหาวิทยาลัยศิลปากร, หอศิลป์. (2547). **วิถีไทยในภาพพระบฏ. New Visions of Thai Phra Bot**. Bangkok : Amarin Printing and Publishing Public@Company Limited.

มาฆะศรี คหัฏฐาน. (2535). **ความคิดเรื่องนรก สวรรค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ปรัชญา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

รัตน์ติกร วิชัยดิษฐ์. (2550). **แนวคิดเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดในพระไตรปิฎกและวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ปรัชญา). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

วัฒนา ณ นคร.(2526). **ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (วรรณคดี เปรียบเทียบ). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ.(2526 – 2527). “พระบฏ : จิตรกรรมไทยที่ถูกลืม.” **คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 7 (1)** : 137 – 145.

ศิลปากร,กรม. (2527). **พระบฏและสมุดภาพไทย**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.

สมเกียรติ โล่เพชรัตน์. (2540) . **พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพ : บริษัทวัตถุโบราณ จำกัด.

สุนิตย์ วงษ์พลาย. (2532). **การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระมาลัยที่ปรากฏในภาคใต้**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.

สุภาพร มากแจ้ง. (2521). **มาเลยฺยเทวตฺเถรวตฺถุ : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาตะวันออก). กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

_____. (2524). **พระมาลัยกลอนสวด (สำนวนวัดศีรษะกระบือ) : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูธนบุรี.

อร่ามรัศมิ์ ด้วงชนะ. (2538). **การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาคใต้. ถ่ายเอกสาร.

อุดม หนูทอง. (2542). สวดมาลัย. **ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้** . (เล่ม 16, หน้า 7822 - 7825). กรุงเทพมหานคร : สยามเพลส แมเนจเม้นท์.

อุดมศักดิ์ อรรถโกวิท. (2542). **พระพุทธศิลป์ในพิพิธภัณฑ์วัดกลาง**. อุตรดิตถ์ : หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์ กองศิลปวัฒนธรรม สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

Ginsburg, Henry. (2000). **Thai Art and Culture : Historic Manueripts from Western Collections**. Great Britain : The British Library.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเรื่องความเชื่อ

ข้อที่	ข้อความ	เชื่อ	ไม่เชื่อเลย	เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง	เชื่อเพียงเล็กน้อย
1.	ท่านรู้จักเรื่องพระมาลัยหรือไม่				
2.	ท่านเชื่อหรือไม่ว่าการประพฤติปฏิบัติต่อไปนี้ตายไปจะตกนรก				
	2.1 ฆ่าสัตว์				
	2.2 ลักทรัพย์				
	2.3 ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น				
	2.4 ดื่มสุรา				
	2.5 ใช้สอย ชี พระสงฆ์				
	2.6 ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย				
	2.7 พูดเท็จ				
	2.8 คดโกงทรัพย์สินผู้อื่น				
3.	ท่านเชื่อหรือไม่ว่าการปฏิบัติตนต่อไปนี้ตายไปจะขึ้นไปอยู่บนสวรรค์				
	3.1 ให้ทาน ทำบุญ สร้างกุศล				
	3.1.1 ให้ทานแก่สัตว์				
	3.1.2 ให้ทานแก่คนพาล				
	3.1.3 ทำบุญให้แก่พระภิกษุ สามเณร				
	3.1.4 ทำบุญ อุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ				
	3.1.5 เผาซากศพที่ไม่มีญาติ				
	3.1.6 ชักชวนให้เพื่อนทำบุญ				
	3.1.7 ทำบุญด้วยความศรัทธาอย่างเต็มใจ				
	3.2 รักษาศีล นั่งสมาธิ				
	3.3 ปรนนิบัติพ่อแม่				
	3.4 กตัญญูต่อครูอาจารย์				
	3.5 สร้างเจดีย์				

ข้อที่	ข้อความ	เชื่อ	ไม่เชื่อเลย	เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง	เชื่อเพียงเล็กน้อย
4.	ท่านเชื่อเรื่องศาสนาพระศรีอาริย์หรือไม่ 4.1 เชื่อว่าพระศรีอาริย์อยู่บนสวรรค์ 4.2 เชื่อว่าจะมีศาสนาพระศรีอาริย์หลังศาสนาของพระพุทธเจ้า 4.3 เชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์จะมีความอุดมสมบูรณ์ ดังนี้ 4.3.1 มั่งมีทรัพย์สินเงินทอง 4.3.2 รักกันอย่างพี่น้อง 4.3.3 สนุกสนานปราศจากความทุกข์ 4.3.4 สุขภาพสมบูรณ์ที่กายและใจ 4.3.5 ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น 4.3.6 หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว 4.3.7 หญิงชายมีรูปงามเหมือนกัน 4.3.8 อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ 4.3.9 ฝนตกต้องตามฤดูกาล 4.4 เชื่อว่าผู้ใดกระทำแต่สิ่งดีงามปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาไปจะเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์ ดังนี้ 4.4.1 หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม 4.4.2 รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ 4.4.3 การให้ทาน 4.4.4 การทำสมาธิเจริญภาวนา 4.4.5 ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน				

ข้อที่	ข้อความ	เชื่อ	ไม่เชื่อเลย	เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง	เชื่อเพียงเล็กน้อย
	4.4.6 ฟังเทศน์มหาชาติ 4.4.7 บวชเป็นพระ บวชเป็นชี 4.4.8 สร้างสิ่งของความดีและสาธารณประโยชน์ 4.4.9 ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก 4.4.10 ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน 4.4.11 อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา 4.4.12 ให้มีผัวเดียว เมียเดียว 4.4.13 ตัดความโลภ โกรธ หลง 4.4.14 อย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน 4.4.15 อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ 4.4.16 อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน 4.4.17 อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป 4.4.18 อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ 4.4.19 อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์ 4.4.20 อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล 4.4.21 อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย 4.4.22 อย่าพูดหยาบคาย 4.4.23 อย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สิน ผัวเมียผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน				

แบบสอบถามความเชื่อเรื่องจริยธรรม

ข้อที่	ข้อความ	เชื่อ	ไม่เชื่อเลย	เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง	เชื่อเพียงเล็กน้อย
	<u>จริยธรรมของบุคคลทั่วไป</u>				
1.	ศรัทธาในพระพุทธศาสนา				
	1.1 บวชเป็นพระสงฆ์				
	1.2 สวดมนต์ทุกค่ำเช้า				
	1.3 สวดแผ่เมตตา				
2.	ทำนุบำรุงศาสนา				
	2.1 โยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์				
	2.2 ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม				
	2.3 สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฏิ เจดีย์				
3.	ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด				
	3.1 เว้นจากการดื่มสุรา				
	3.2 เว้นอยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น				
	3.3 เว้นคนพาลเกเร สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น				
	3.4 เว้นจากการกล่าวคำหยาบ				
	3.5 มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น				
	3.6 ใจคอหนักแน่น				
	3.7 มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น				

ข้อที่	ข้อความ	เชื่อ	ไม่เชื่อเลย	เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง	เชื่อเพียงเล็กน้อย
	<u>จริยธรรมของผู้ปกครอง</u>				
4.	มีความเที่ยงธรรม				
5.	ไม่ทุจริตต่อหน้าที่				
6.	ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้อื่น ผู้ใต้บังคับบัญชา				
	<u>จริยธรรมของสามีภรรยา</u>				
7.	มีผัวเดียวเมียเดียว				
8.	มีความซื่อตรงไม่นอกใจสามี				
9.	สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี				
	9.1 ทำเสน่ห์ยาแฝด				
	9.2 กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี				
	9.3 ไม่ซื่อตรงนอกใจสามี				
	<u>จริยธรรมของบุตร</u>				
10.	เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้				
11.	ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา				
	<u>จริยธรรมของศิษย์</u>				
12.	ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์				
13.	ปรนนิบัติครู อาจารย์ ยามแก่ ไข้ ชรา				
14.	อุปถัมภ์ครู เมื่อครูตกยาก				

ภาคผนวก ข
บัญชีรายชื่อผู้บอกข้อมูล
และรายละเอียดข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวกับความเชื่อและจริยธรรม

บัญชีรายชื่อผู้บอกข้อมูล

1. **นายวัน หีดแก้ว**

ชื่อ นายวัน หีดแก้ว
อายุ 85 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 36 หมู่ 4 ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

2. นายอัมฤทธิ์ ศิไวยพราหมณ์

ชื่อ นายอัมฤทธิ์ ศิไวยพราหมณ์
อายุ 65 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 82 หมู่ 6 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
อาชีพหลัก ช่างตัดผม
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

3. นายณรงค์ เหตุแก้ว

ชื่อ นายณรงค์ หีดแก้ว
ที่ยู่ บ้านเลขที่ 195 หมู่ 4 ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

4. นายสมคิด บำรุง

ชื่อ นายสมคิด บำรุง
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 10 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

5. นางทรัพย์ ปากเพราะ

ชื่อ นางทรัพย์ ปากเพราะ
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 46/1 หมู่ 5 ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

6. นางเช้า อินทจักร

ชื่อ นางเช้า อินทจักร
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

7. นางบุญศรี ทินกร

ชื่อ นางบุญศรี ทินกร
อายุ 59 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 8 หมู่ 5 ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

8. นายพร้อม คงสุข

ชื่อ นายพร้อม คงสุข
อายุ 59 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 54 หมู่ 6 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

9. นางอำไพ กลับเจริญ

ชื่อ นางอำไพ กลับเจริญ
เกิด พ.ศ. 2482
อายุ 70 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 84 หมู่ 5 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3)
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

10. นางสมพร เวชแตง

ชื่อ นางสมพร เวชแตง
อายุ 80 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 2 ตำบลโมถ่าย อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

11. นายเชื่อง ปรุงเหล็ก

ชื่อ นายเชื่อง ปรุงเหล็ก
อายุ 80 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 49 หมู่ 7 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

12. นายบัว กลับเจริญ

ชื่อ นายบัว กลับเจริญ
อายุ 79 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 8 หมู่ 7 ตำบลทุ่ง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

13. นายสมเกียรติ หีดแก้ว

ชื่อ นายสมเกียรติ หีดแก้ว
อายุ 54 ปี
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 36/1 หมู่ 6 ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4
วันที่สัมภาษณ์ วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

รายละเอียดข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวกับความเชื่อและจริยธรรม

1. นายวัน หีดแก้ว

นายวัน หีดแก้ว กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับการนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อเกี่ยวกับการตกนรกว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์- ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อเกี่ยวกับการขึ้นสวรรค์ ว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อจะได้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอาริย์ มี ๒ ส่วน คือ เชื่อ และไม่แน่ใจ ดังนี้

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวยไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน

อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

2. นายอัมฤทธิ์ ศิไวยพราหมณ์

อัมฤทธิ์ ศิไวยพราหมณ์ กล่าวว่ารู้จักเรื่องพระมาลัยว่าเป็นการใช้สวดในงานศพที่เป็นของคฤหัสถ์ ใช้สวดเพื่ออยู่เป็นเพื่อนงานศพ และมีความเชื่อเกี่ยวกับคำสอนเรื่องพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อตามคำสอนว่าหากประพฤติปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้เมื่อตายไปจะต้องตกนรก ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น พูดเท็จ ดื่มสุรา ใช้สอยพระสงฆ์ – ชี ให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุสามเณร พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย คดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตัว

1.2 มีความเชื่อว่าการประพฤติปฏิบัติตนดังต่อไปนี้เมื่อตายไปจะได้ขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ ได้แก่ การให้ทาน ทำบุญ สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาล แก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุ สามเณร ทำบุญ อุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ ชักชวนให้ผู้อื่นทำบุญ ทำบุญด้วยความศรัทธา อย่างเต็มใจรักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ สร้างเจดีย์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อจะได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์นั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เชื่อ และไม่แน่ใจ(ค่อนข้างไม่เชื่อ) ดังนี้

2.1 มีความเชื่อว่าจะมีศาสนาของพระศรีอาริย์เกิดขึ้นหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และพระศรีอาริย์อยู่บนสวรรค์ ด้วยความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้ตนหมั่นทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม ไม่ดื่มสุรา ไม่พูดเท็จ ให้ทาน ทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระ สร้างสิ่งของความดี และทำสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา มีเมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่ทำร้ายพระภิกษุอาจารย์ ไม่ยุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน ไม่ทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป ไม่ทำร้ายด่าตีพ่อแม่ ไม่เบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์ ไม่ตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล ไม่ทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย ไม่พูดคำหยาบ ไม่ทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

2.2 ไม่แน่ใจว่าศาสนาในยุคของพระศรีอาริย์นั้น ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุขและความอุดมสมบูรณ์ในทุกด้าน ทั้งทรัพย์สินเงินทอง (มีแต่คนรวยไม่มีคนจน) ผู้คนจะรักกันอย่างพี่น้อง มีแต่ความสนุกสนานปราศจากความทุกข์ มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว หญิงชายมีรูปงามเหมือนกัน อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่แน่ใจว่าบางสิ่งบางอย่างจะเกิดขึ้นจริง แต่ตนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ คือ การทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่ดื่มสุรา ไม่พูดเท็จ หมั่นทำบุญให้ทาน ทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ส่งเสริมให้คนมีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่ทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ ไม่ยุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน ไม่ทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป ไม่ทำร้ายด่าตีพ่อแม่ ไม่เบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์ ไม่ตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล ไม่ทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย ไม่พูดคำหยาบ ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

3. นายณรงค์ หีดแก้ว

นายณรงค์ หีดแก้ว ได้กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระมาลัยไว้ว่ารู้จัก และมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระมาลัย เพราะได้ยินมาตั้งแต่เด็ก ในส่วนรายละเอียดของเนื้อหานั้นไม่แน่ใจว่าเป็นการกล่าวถึงเรื่องใด ในส่วนของความเชื่อเกี่ยวกับการประพฤติ ปฏิบัติตนในเรื่องโลกสวรรค์ - นรก นั้น มีความคิดเห็นว่าเป็นกุศลโลบายที่ใช้ในการอบรม หรือสั่งสอนผู้คนเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังที่มีการกล่าวไว้ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 ความเชื่อตามคำสอนว่าหากประพฤติปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้เมื่อตายไปจะต้องตกนรก ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น พูดเท็จ ดื่มสุรา ใช้สอยพระสงฆ์ – ชี ให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุสามเณร พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย คดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตัว

1.2 การปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ คือ หมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ ชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์

ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ไม่ดื่มสุรา ไม่ใช้พระสงฆ์ ชี ไม่ทำร้ายพระภิกษุสามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ไม่พูดเท็จ และไม่คดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน

2. ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อจะได้ไปเกิดในศาสนาพระศรีอาริย์นั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เชื่อ และไม่แน่ใจ(ค่อนข้างไม่เชื่อ) ดังนี้

2.1 มีความเชื่อว่าจะมีศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นอยู่บนสวรรค์ และจะเกิดขึ้นหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง คือ ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในด้านของการมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง รักกันอย่างพี่น้อง สนุกสนานปราศจากทุกข์ มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว หญิงชายมีรูปงามเหมือนกัน อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งเชื่อ และค่อนข้างไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้น จะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ การกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม ไม่ดื่มสุรา ไม่พูดเท็จ ให้ทาน ทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระ สร้างสิ่งของความดีและสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา มีเมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่ทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ ไม่ยุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน ไม่ทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป ไม่ทำร้ายด่าตีพ่อแม่ ไม่เบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์ ไม่ตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล ไม่ทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย ไม่พูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ

กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

4. นายสมคิด บำรุง

นายสมคิด บำรุง กล่าวว่า รู้จักและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัยเกี่ยวกับการกระทำตน และการกระทำที่ส่งผลต่อชีวิตหลังความตาย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อเกี่ยวกับการตกนรก ดังนี้ การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์- ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อเกี่ยวกับการขึ้นสวรรค์ ดังนี้ หากหมั่นมีการทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นมีเพียงครึ่งเดียวเท่านั้น ที่ว่าพระศรีอาริย์อยู่บนสวรรค์ และจะมีศาสนาของพระศรีอาริย์เกิดขึ้นหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า ดังนี้

2.1 เชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์จะเกิดขึ้นหลังยุคของพระพุทธเจ้า แต่เชื่อเพียงครึ่งเดียวเท่านั้นทั้งนี้เพราะเห็นว่ามีบางอย่างที่น่าจะเป็นจริง เช่น หญิงชายมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อว่าจะเกิดขึ้นจริง คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวยไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่

น้อง (ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีความเชื่อเพียงครึ่งเดียวเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าเมื่อมีโอกาส จะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

5. นางทรัพย์ ปากเพราะ

นางทรัพย์ ปากเพราะ กล่าวว่า รู้จักและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1.ความเชื่อเกี่ยวกับนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อเกี่ยวกับการตกนรก มีดังนี้ การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์- ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อเกี่ยวกับการขึ้นสวรรค์ มีดังนี้ หากหมั่นมีการทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์

2. ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นมีเพียงครึ่งเดียวเท่านั้น คือ เชื่อว่าพระศรีอาริย์นั้นอยู่บนสวรรค์ และจะมีศาสนาของพระศรีอาริย์หลังศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น ดังนี้

2.1 การเกิดยุคของพระศรีอาริย์หลังจากยุคของพระพุทธเจ้านั้นเชื่อว่ามีจริง แต่เชื่อเพียงครึ่งเดียว ทั้งนี้เพราะเห็นว่ามีบางอย่างที่น่าจะเป็นจริง เช่น หญิงชายมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือแน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข(ไม่มีความทุกข์) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวยไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

ความเชื่อเกี่ยวกับยุคของพระศรีอาริย์นั้นมาจากการได้ยินคำบอกเล่า ที่ว่าคนที่มีบุญเท่านั้นที่จะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์

ในด้านของความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติตนนั้น คือ การเชื่อตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ คือ การกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ

หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์ อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

6. นางเช้า อินทจักร

นางเช้า อินทจักร กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1.ความเชื่อเกี่ยวกับนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใด ๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

7. นางบุญศรี ทินกร

นางบุญศรี ทินกร กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัยเกี่ยวกับดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย

ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้ายดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

8. นายพร้อม คงสุข

นายพร้อม คงสุข กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระ บวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลง อย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าว

ผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบ อย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

9. นางอำไพ กลับเจริญ

นางอำไพ กลับเจริญ กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้

ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง (มีแต่คนรวยไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ

กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

10. นางสมพร เวชเตง

นางสมพร เวชเตง กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

11. นายเชื่อง ปรุงเหล็ก

นายเชื่อง ปรุงเหล็ก กล่าวว่า รู้จักและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

12. นายบัว กลับเจริญ

นายบัว กลับเจริญ กล่าวว่า รู้จักและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระ บวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลง อย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์ อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

13. นายสมเกียรติ หีดแก้ว

นายสมเกียรติ หีดแก้ว กล่าวว่า รู้จักพระมาลัยและมีความเชื่อตามคำสอนของพระมาลัย ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนรก-สวรรค์

1.1 มีความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น ดื่มสุรา ใช้พระสงฆ์-ชีให้ทำงาน ทำร้ายพระภิกษุ สามเณร พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พูดเท็จ และคดโกงทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเมื่อตายไปจะต้องตกนรก

1.2 มีความเชื่อว่าหากหมั่นทำบุญ ทำทาน สร้างกุศล ให้ทานแก่คนพาลแก่สัตว์ ทำบุญแก่พระภิกษุสามเณร ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ล่วงลับ เผาซากศพที่ไม่มีญาติ มีการชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญด้วยความศรัทธาและเต็มใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ ปรนนิบัติพ่อแม่ กตัญญูต่อครูอาจารย์ และมีการสร้างวัด เจดีย์เมื่อตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์

2. ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์

2.1 มีความเชื่อว่าศาสนาของพระศรีอาริย์นั้นน่าจะเกิดหลังศาสนาของพระพุทธเจ้า และเชื่อว่ายุคของพระศรีอาริย์หญิงชายจะมีรูปงามเหมือนกัน (เห็นได้จากการที่ผู้คนในยุคนี้สามารถไปศัลยกรรมเสริมความสวย ความหล่อเฉพาะจุด หรือทั้งเรือนร่างได้)

2.2 ไม่เชื่อ หรือไม่แน่ใจว่าจะเกิดขึ้นจริง (ค่อนข้างไม่เชื่อ) คือ การที่ผู้คนจะพบเจอแต่ความสุข (ไม่มีความทุกข์เลย) มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของทรัพย์สินเงินทอง(มีแต่คนรวย ไม่มีคนจน) มีแต่คนที่รักกันอย่างพี่น้อง(ไม่มีคนเกลียดกัน) สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ ไม่ต้องทำกิจการใดๆ เพราะคิดสิ่งใดได้สิ่งนั้น หญิงชายมีผัวเดียวเมียเดียว อาหารพืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์ และฝนตกต้องตามฤดูกาล

อย่างไรก็ตามแม้จะมีทั้งความเชื่อ และไม่เชื่อเกี่ยวกับศาสนาของพระศรีอาริย์ แต่ในทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่าจะมีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอาริย์ การกระทำดังกล่าว ได้แก่ หมั่นกระทำบุญกุศลและฟังธรรม รักษาศีลห้า เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม อย่าดื่มสุรา อย่าพูดเท็จ การให้ทาน การทำสมาธิ เจริญภาวนา ธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังเทศน์มหาชาติ บวชเป็นพระบวชเป็นชี สร้างสิ่งของความดี และสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ไหว้พระและสวดมนต์ทุกวัน อุทิศตนและศรัทธาต่อศาสนา ให้มีผัวเดียว เมียเดียว ตัดความโลภ โกรธ หลงอย่าเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน อย่าทำร้ายพระภิกษุ อาจารย์ อย่ายุยงพระสงฆ์ให้แตกร้าวผิดใจกัน อย่าทำลายทิ้งขว้างพระพุทธรูป อย่าทำร้ายด่าตีพ่อแม่ อย่าเบียดบังเอาทรัพย์สินของพระสงฆ์อย่าตระหนี่ทรัพย์สินเมื่อทำบุญกุศล อย่าทำลายสิ่งของผู้อื่นให้เสียหาย อย่าพูดคำหยาบอย่าทะเลาะวิวาท แย่งชิงทรัพย์สินผู้อื่น หรือยุยงให้เขาแตกร้าวกัน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

3.1 การประพฤติ ปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส คือ

3.1.1 ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชในด้านการบวชเรียน(พระสงฆ์) สวดมนต์ทุกค่ำเช้า สวดแผ่เมตตา

3.1.2 ทำนุบำรุงศาสนา ในด้านการเป็นโยม 4 ปัฏฐาก ปรนนิบัติ ช่วยเหลืองานต่างๆ แด่พระสงฆ์ ดูแลวัด กวาดวัดวาอาราม สร้างวัด โบสถ์ โภธรรมกุฎิ เจดีย์

3.1.3 ปฏิบัติธรรม รักษาศีลห้า ศีลแปด ในด้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่อยากได้ทรัพย์ของผู้อื่น ไม่คบคนพาลเกเร ไม่สร้างความเดือดร้อน แก่ผู้อื่น ไม่พูดคำหยาบ มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทนอบน้อมต่อผู้อื่น ใจคอหนักแน่น มีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

3.1.4 จริยธรรมของผู้ปกครอง มีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ให้รางวัล พูดจาอ่อนน้อม สุภาพต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1.5 จริยธรรมของสามีภรรยา คือ การมีผัวเดียวเมียเดียว ซื่อตรงไม่นอกใจสามี และเห็นว่า สิ่งที่ภรรยาไม่ควรปฏิบัติต่อสามี คือ การทำเสน่ห์ยาแฝด กริยาแข็งกระด้าง ปากร้าย ดุด่า ไม่ยำเกรงสามี ไม่ซื่อตรง นอกใจสามี

3.1.6 จริยธรรมของบุตร คือ เลี้ยงดูบิดามารดายามป่วยไข้ ไม่ทุบตีด่าว่าบิดามารดา

3.1.7 จริยธรรมของศิษย์ คือ ไม่โกรธแค้นครูอาจารย์ ปรนนิบัติ ครูอาจารย์ ยามแก่ชราและอุปถัมภ์ครูเมื่อตกยาก

ภาคผนวก ค

สรุปการปริวรรตพระมาลัยกลอนสวด

สรุปการปริวรรตพระมาลัยกลอนสวด

การปริวรรตพระมาลัย10 ฉบับ ประกอบด้วย

1. ฉบับวัดพิศาลนฤมิตร อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
3. ฉบับวัดโพธิการาม อำเภอกะปง จังหวัดพังงา
4. ฉบับวัดชมพูพนัส จังหวัดสุราษฎร์ธานี
5. ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
6. ฉบับวัดชลธารวดี ตำบลน้ำวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
7. ฉบับวัดโพธิ์ปฐมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
8. ฉบับไม่ปรากฏนาม
9. ฉบับพระเฉย วัดมัชฌิมภูมิ ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
10. ฉบับไม่ปรากฏนาม

1. ผู้แต่ง : ฉบับวัดพิศาลนฤมิตร อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ฉบับนี้เนื้อหามี 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ภาคนรก หรือนรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบพระปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดนรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรกและให้ญาติกาช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อที่จะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น และฝากบอกญาติกาให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่บุญ จะได้พ้นจากการตกนรกไปเป็นเปรต เพื่อจะได้ไปเกิดในสวรรค์

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ พระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ถวายดอกบัวเป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น

ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกบัวนั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์ได้ความว่าใครทำบุญมากก็จะได้อยู่บนสวรรค์นาน จนบรรลุนิพพาน ใครทำบุญมาเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มีนานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก นอกจากนั้นพระมาลัยได้ทูล

ถามพระอินทร์ถึงพระไมตรีโพธิสัตว์(พระศรีอารย์)ว่าจะเสด็จมาไหม วันใด เมื่อไหร่ พระอินทร์ตอบว่าพระองค์จะเสด็จมาแน่นอนในวันแปดค่ำและสิบห้าค่ำ หลังจากบูชาพระองค์จะตรัสเทศนาด้วย จากนั้นจึงมีขบวนเทวดาพร้อมนางฟ้านางสวรรค์อันเป็นบริวารเสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ รวมทั้งชุดของพระศรีอารย์

ส่วนที่ 4 โลกพระศรีอารย์ การกล่าวถึงโลกของพระศรีอารย์ เนื้อหาในช่วงท้ายนี้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อย ๆ จนก่อให้เกิดกลียุค หรือฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี ยกเว้นผู้ที่ไปซ่อนเร้นตัวตามหุบเขาหน้าผาจึงจะรอดพ้นจากความตายและบุคคลกลุ่มนั้นหันมารักษาศีล และจะบังเกิดห่าฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน คือ ห่าฝนชะล้างความเหม็นสาบ ห่าฝนแก้วแหวนเงินทอง ห่าฝนข้าวสาร ห่าฝนข้าวเปลือก ห่าฝนผ้าผ่อน ห่าฝนโภชนา

ฉบับนี้เนื้อความจบตอนที่กล่าวถึงฝนโบกขรพรรษ

2. ฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ฉบับนี้เนื้อหามี 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ภาคนรก หรือนรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบพระปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดนรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรกและให้ญาติกาช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อที่จะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น และฝากบอกญาติกาให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่บุญ จะได้หลุดพ้นจากการตกนรกไปเป็นเปรต ไปเกิดในสวรรค์

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ พระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์ เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น

ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกไม้นั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้ พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์ได้ความว่าใครทำบุญมากก็จะได้อยู่บนสวรรค์นาน จนบรรลุนิพพาน ใครทำบุญมาเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มีนานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก นอกจากนั้นพระมาลัยได้ทูลถามพระอินทร์ถึงพระไมตรีโพธิสัตว์(พระศรีอารย์) ว่าจะเสด็จมาในวันใด เมื่อไหร่ พระอินทร์ตอบว่า พระองค์จะเสด็จมาในวันแปดค่ำและสิบห้าค่ำ หลังจากบูชาพระจุฬามุณีแล้ว พระองค์จะตรัส

เทศนาด้วย จากนั้นจะมีขบวนนางฟ้านางสวรรค์เสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ รวมทั้งชุดของพระศรีอารย์

ส่วนที่ 4 โลกพระศรีอารย์ การกล่าวถึงโลกของพระศรีอารย์ เนื้อหาในช่วงท้ายนี้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อยๆจนก่อให้เกิดกลียุค หรือฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี ยกเว้นผู้ที่ไปซ่อนเร้นตัวตามหุบเขาหน้าผาจึงจะรอดพ้นจากความตายและบุคคลกลุ่มนั้นหันมารักษาศีล และจะบังเกิดห่าฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน คือ ห่าฝนชะล้างความเหม็นสาบ ห่าฝนแก้วแหวนเงินทอง ห่าฝนข้าวสาร ห่าฝนข้าวเปลือก ห่าฝนผ้าผ่อน ห่าฝนโภชนา ผู้คนต่างมีศีลธรรมส่งผลให้อายุขัยของสัตว์โลกยืนขึ้นเรื่อยๆจนถึงอสงไขย แต่หากเมื่อใดหลงลืมตนศีลธรรมน้อยลง อายุก็จะลดน้อยถอยลงจากอสงไขย

ฉบับนี้เนื้อความจบตอนที่อธิบายถึงคุณความดีต่างๆที่ควรกระทำเมื่อตอนเป็นมนุษย์เพื่อจะได้พบกับพระศรีอารย์

3. ฉบับวัดโพธิการาม อำเภอกะปง จังหวัดพังงา

ฉบับนี้เนื้อหามี 4 ส่วน ส่วนที่ 1 นรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบพระปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดนรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรกและให้ญาติกาช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อที่จะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น และฝากบอกญาติกาให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่บุญ จะได้พ้นจากตกนรกไปเป็นเปรต เพื่อจะได้ไปเกิดในสวรรค์

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ พระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์ เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น

ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกไม้นั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามุณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์ ได้ความว่าใครทำบุญมากก็จะได้อยู่บนสวรรค์นาน จนบรรลุนิพพาน ใครทำบุญมาเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มินานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก นอกจากนั้นพระมาลัยได้ทูลถามพระอินทร์ถึงพระไมตรีโพธิสัตว์(พระศรีอารย์)ว่าจะเสด็จมาไหม และสิบห้าค่ำ หลังจาก

บูชาพระองค์จะตรัสเทศนาด้วย จากนั้นจะมีขบวนนางฟ้านางสวรรค์เสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ รวมทั้งชุดของพระศรีอารย์

ส่วนที่ 4 โลกพระศรีอารย์ การกล่าวถึงโลกของพระศรีอารย์ เนื้อหาในช่วงท้ายนี้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อยๆจนก่อให้เกิดกลียุค หรือฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี ยกเว้นผู้ที่ไปซ่อนเร้นตัวตามหุบเขาหน้าผาจึงจะรอดพ้นจากความตายและบุคคลกลุ่มนั้นหันมารักษาศีล และจะบังเกิดห่าฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน คือ ห่าฝนชะล้างความเหม็นสาบ ห่าฝนแก้วแหวนเงินทอง ห่าฝนข้าวสาร ห่าฝนข้าวเปลือก ห่าฝนผ้าผ่อน ห่าฝนโภชนา ผู้คนต่างมีศีลธรรมส่งผลให้อายุขัยของสัตว์โลกยืนขึ้นเรื่อยๆจนถึงอสงไขย แต่หากเมื่อใดหลงลืมตนศีลธรรมน้อยลง อายุก็จะลดน้อยถอยลงจากอสงไขย

ฉบับนี้เนื้อความจบตอนที่อธิบายถึงการสร้างคุณงามความดีเพื่อจะได้ไปพบกับยุคของพระศรีอารย์ ซึ่งมีแต่ความสะดวกสบาย

4. ฉบับวัดชมพูพนัส จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ฉบับนี้เนื้อหามี 4 ส่วน ส่วนที่ 1 นรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบพระปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดนรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรกและให้ญาติกาช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อที่จะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น และฝากบอกญาติกาให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่บุญ จะได้พ้นจากตกนรกไปเป็นเปรต เพื่อจะได้ไปเกิดในสวรรค์

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ พระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์ เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น

ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกไม้นั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามุณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์ ได้ความว่าใครทำบุญมากก็จะได้อยู่บนสวรรค์นาน จนบรรลุนิพพาน ใครทำบุญมาเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มินานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก นอกจากนั้นพระมาลัยได้ทูลถามพระอินทร์ถึงพระไมตรีโพธิสัตว์(พระศรีอารย์)ว่าจะเสด็จมาไหม และสิบห้าค่ำ หลังจาก

บูชาพระองค์จะตรัสเทศนาด้วย จากนั้นจะมีขบวนนางฟ้านางสวรรค์เสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ รวมทั้งชุดของพระศรีอารย์

ส่วนที่ 4 โลกพระศรีอารย์ การกล่าวถึงโลกของพระศรีอารย์ เนื้อหาในช่วงท้ายนี้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อยๆจนก่อให้เกิดกลียุค หรือฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี ยกเว้นผู้ที่ไปซ่อนเร้นตัวตามหุบเขาหน้าผาจึงจะรอดพ้นจากความตายและบุคคลกลุ่มนั้นหันมารักษาศีล และจะบังเกิดห่าฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน คือ ห่าฝนชะล้างความเหม็นสาบ ห่าฝนแก้วแหวนเงินทอง ห่าฝนข้าวสาร ห่าฝนข้าวเปลือก ห่าฝนผ้าผ่อน ห่าฝนโภชนา ผู้คนต่างมีศีลธรรมส่งผลให้อายุขัยของสัตว์โลกยืนขึ้นเรื่อยๆจนถึงอสงไขย แต่หากเมื่อใดหลงลืมตนศีลธรรมน้อยลง อายุก็จะลดน้อยถอยลงจากอสงไขย

ฉบับนี้เนื้อความจบตอนที่อธิบายถึงการสร้างคุณงามความดีเพื่อจะได้ไปพบกับยุคของพระศรีอารย์ ซึ่งมีแต่ความสะดวกสบาย

5. ผู้แต่ง : ฉบับวัดดอนสะท้อน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

ฉบับนี้เนื้อหามี 4 ส่วน ซึ่งบางส่วนของเนื้อหาได้ขาดหายไปเป็นช่วงๆ แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาหลักๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 นรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบพระปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดนรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรก ที่ฝากมาบอกญาติ และเล่าถึงผลแห่งบาปนั้นว่าเป็นอย่างไร เช่น การให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไทย (พระสงฆ์) และชี (นักบวช) แล้วกลับให้เจ้าไทยและชีทำการตอบแทน เมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรกในหลุมโลหกุมภี ถูกต้มเคี่ยวในหม้อเหล็กอันเดือดและร้อนเป็นเวลา 8 หมื่นปี นอกจากนี้สัตว์นรกเหล่านั้นยังฝากมาบอกญาติให้ช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อที่จะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น และให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่คุณงามความดีเพื่อที่จะได้หลุดพ้นจากการตกนรกเพื่อจะได้ไปเกิดในชั้นสวรรค์

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ พระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์ เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น

ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกไม้นั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์ได้ความว่าใครทำบุญมากก็จะได้อยู่บนสวรรค์นานจนบรรลุนิพพาน ใครทำบุญมาเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มีนานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก นอกจากนั้นพระมาลัยได้ทูลถามพระอินทร์ถึงพระไมตรีโพธิสัตว์(พระศรีอารย์)ว่าจะเสด็จมาไหม และสิบห้าค่ำ หลังจากบูชาพระองค์จะตรัสเทศนาด้วย จากนั้นจะมีขบวนนางฟ้านางสวรรค์เสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ รวมทั้งชุดของพระศรีอารย์

ส่วนที่ 4 โลกของพระศรีอารย์ การกล่าวถึงเนื้อหาในช่วงท้ายนี้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อย ๆ จนก่อให้เกิดกลียุค หรือฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี

เนื้อความจบตอนที่กล่าวถึงสภาพกลียุคของศาสดายุคปัจจุบันว่า ในบั้นปลายศีลธรรมของผู้คนจะเสื่อมถอยลงไปเรื่อยๆ ผู้คนไม่รักษาศีล เกิดการฆ่าฟันจนฉิบหายประลัย ไม่มีเนื้อความที่กล่าวถึงฝนโบกขรพรรษ

6. ฉบับวัดชลธารวดี ตำบลน้ำวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

ฉบับนี้เนื้อหามี 4 ส่วน ส่วนที่1 นรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบพระปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดนรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรกและให้ญาติกาช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อที่จะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น และฝากบอกญาติกาให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่บุญ จะได้พ้นจากตกนรกไปเป็นเปรต เพื่อจะได้ไปเกิดในสวรรค์

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ พระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วดังปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์ เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น

ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกไม้นั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์ได้ความว่าใครทำบุญมากก็จะได้อยู่บนสวรรค์นาน จนบรรลุนิพพาน ใครทำบุญมาเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มีนานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก นอกจากนั้นพระมาลัยได้ทูล

ถามพระอินทร์ถึงพระไมตรีโพธิสัตว์(พระศรีอารย์)ว่าจะเสด็จมาไหม และสิบห้าค่ำ หลังจากบูชาพระองค์จะตรัสเทศนาด้วย จากนั้นจะมีขบวนนางฟ้านางสวรรค์เสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ รวมทั้งชุดของพระศรีอารย์

ส่วนที่ 4 โลกพระศรีอารย์ การกล่าวถึงโลกของพระศรีอารย์ เนื้อหาในช่วงท้ายนี้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อยๆจนก่อให้เกิดกลียุค หรือฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี ยกเว้นผู้ที่ไปซ่อนเร้นตัวตามหุบเขาหน้าผาจึงจะรอดพ้นจากความตายและบุคคลกลุ่มนั้นหันมารักษาศีล และจะบังเกิดห่าฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน คือ ห่าฝนชะล้างความเหม็นสาบ ห่าฝนแก้วแหวนเงินทอง ห่าฝนข้าวสาร ห่าฝนข้าวเปลือก ห่าฝนผ้าผ่อน ห่าฝนโภชนา ผู้คนต่างมีศีลธรรมส่งผลให้อายุขัยของสัตว์โลกยืนขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงอสงไขย แต่หากเมื่อใดหลงลืมตนศีลธรรมน้อยลง อายุก็จะลดน้อยถอยลงจากอสงไขย

7. ผู้แต่ง : ฉบับวัดโพธิ์ปฐมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ฉบับนี้มีเนื้อหา 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 นรกภูมิ ซึ่งมีเนื้อเรื่องที่แสดงพระจริยวัตรของพระมาลัยที่เสด็จไปโปรดนรกเพื่อจะได้นำเอาเรื่องความตกทุกข์ได้ยากของสัตว์นรกในเมืองนรกฝากมาบอกแก่หมู่ญาติว่าให้หมู่ญาติในเมืองมนุษย์ละการทำความชั่ว มุ่งทำแต่ความดี และให้ญาติทำบุญเพื่อให้ผลบุญนั้นส่งไปถึงตน

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ การกล่าวถึงพระมาลัยเล่าถึงครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นพระมาลัยเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกบัวเป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่แก่ภิกษุสงฆ์ เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น ส่วนที่ 3 เทวภูมิ พระมาลัยได้นำดอกบัวนั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้ พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์จึงทูลถามถึงการทำบุญเพื่อจะได้มาเสวยสุขบนสวรรค์

ฉบับนี้เนื้อความจบตอนที่พระอินทร์ทรงตอบคำถามพระมาลัยเกี่ยวกับการทำบุญของเทพองค์ที่ตักบาตรถวายข้าวน้ำแก่สามเณร เมื่อตายไปจะได้นางสวรรค์เป็นบริวาร

8.ฉบับไม่ปรากฏนาม

ฉบับนี้มีเนื้อหา 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 นรกภูมิ เนื้อเรื่องที่แสดงพระจริยวัตรของพระมาลัยที่เสด็จไปโปรดนรกเพื่อจะได้นำเอาเรื่องความตกทุกข์ได้ยากของสัตว์นรกในเมืองนรกฝากมาบอกแก่หมู่ญาติว่าให้หมู่ญาติในเมืองมนุษย์ละการทำความชั่ว มุ่งทำแต่ความดี และให้ญาติทำบุญเพื่อให้ผลบุญนั้นส่งไปถึงตน

ส่วนที่ 2 มนุษยภูมิ การกล่าวถึง พระมาลัยเล่าเมื่อครั้งที่ท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นพระมาลัยเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่านแล้วตั้งปณิธานในใจ

เนื้อความฉบับนี้จบความเพียงตอนที่กล่าวถึงชายเข็ญใจเก็บดอกบัวมาถวายพระมาลัยแล้วตั้งปณิธานในใจ

9. ผู้แต่ง : ฉบับพระเฉย วัดมัชฌิมภูมิ ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

เนื้อหาฉบับนี้ปรากฏเฉพาะ ส่วนที่ 1 นรกภูมิ มีเนื้อเรื่องที่แสดงแต่พระจริยวัตรของพระมาลัยที่เสด็จไปโปรดนรกเพื่อจะได้นำเอาเรื่องความตกทุกข์ได้ยากของสัตว์นรกในเมืองนรกฝากมาบอกแก่หมู่ญาติในเมืองมนุษย์ให้ละการทำความชั่ว มุ่งทำแต่ความดี และให้ญาติทำบุญเพื่อให้ผลบุญนั้นส่งไปถึงตน

ฉบับนี้เนื้อความจบแต่เฉพาะในส่วนของนรกภูมิ ไม่มีเนื้อเรื่องที่กล่าวถึง มนุษยภูมิ เทวภูมิ และโลกของพระศรีอารย์

10.ฉบับไม่ปรากฏนาม

ฉบับนี้เนื้อหามีเพียงส่วนเดียว คือ ส่วนที่ 1 นรกภูมิ เปิดเรื่องด้วยการสั่งความของเหล่าเปรตนรกที่ฝากพระมาลัยมาบอกแก่ฝูงญาติให้หมั่นจำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนา ละทำบาปทำแต่บุญ เพราะในนรกนั้นมีแต่ความทุกข์ทรมาน และให้ญาติทำบุญเพื่อให้ผลบุญนั้นส่งไปถึงตน ไม่ปรากฏการณ์กล่าวถึงส่วนอื่นๆ

ภาคผนวก ง
เรื่องย่อพระมาลัยกลอนสวด ฉบับวัดพะโคะ
อำเภอสิงพระ จังหวัดสงขลา

เรื่องย่อพระมาลัยกลอนสวดฉบับวัดพะโคะ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ฉบับนี้เนื้อหามี 2 ส่วน ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ภาคนรก เปิดเรื่องด้วยการประณามพระรัตนตรัย ชาติภูมิของพระมาลัย เปรียบเทียบปรีชาญาณและการเสด็จไปโปรดสัตว์นรกว่าดุจพระอัครสาวกโมคคัลลาน ซึ่งพระมาลัยได้เสด็จไปโปรดสัตว์นรกในเมืองนรก แล้วได้นำความทุกข์ยากของสัตว์นรกที่กำลังประสบอยู่มาบอกแก่ญาติกาในเมืองมนุษย์ว่าให้พวกเขาละการทำชั่ว มุ่งทำแต่ความดี และให้ญาติกาช่วยทำบุญส่งไปให้ตนเพื่อจะให้ผลบุญนั้นช่วยส่งผลให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น แล้วเล่าถึงผลบาปต่าง ๆ ของสัตว์นรกว่า ใครทำบาปอะไร แล้วได้รับผลแห่งบาปนั้นอย่างไร ได้แก่ การให้ข้าวน้ำแก่เจ้าไทย (พระสงฆ์) และชี (นักบวช) แล้วกลับใช้ให้เจ้าไทยและชีทำการตอบแทน เมื่อตายไปแล้วจะไปตกนรกในหลุมโลหกุมภี ถูกต้มเคี่ยวในหม้อเหล็กอันเดือดและร้อนเป็นเวลา 8 หมื่นปี เมื่อพระมาลัยเสด็จลงไปพระองค์ก็ทุบหม้อเหล็กนั้นแตกกระจัดกระจาย แต่พอพระองค์คล้อยหลังไปหม้อเหล็กนั้นก็กลับมารวมเข้ากันใหม่ สัตว์นรกนั้นก็ถูกต้มเคี่ยวในหม้อเหล็กนั้นต่อไป การทุบตีด่าว่าพ่อแม่ปู่ย่าตายายพระสงฆ์ สามเณรเมื่อตายไปแล้วจะตกนรก จะมีกงจักรมาผัดผันอยู่บนหัวจนทำให้เกิดความหวาดผวากลัวเช่นนี้ตลอดไปจนสิ้นพุทธันดรกัลป์ พระมาลัยเสด็จลงไปช่วยหักกงจักรจนแตกสลายไป แต่พอพระองค์เสด็จจากไป กงจักรนั้นก็กลับมารวมตัวเป็นกงจักรอีกหมุนผัดผันอยู่บนหัวอย่างเดิม ชายที่ลอบเป็นชู้กับหญิงอื่น ตายไปตกนรกแล้วต้องไปปีนต้นงิ้วที่มีหนามคมยาวกว่า 16 องคุลีขึ้นลงไม่หยุดเป็นเวลาพันปี หญิงที่มากด้วยราคะทำเสน่ห์ยาแฝดให้ผัวหลง ลอบเล่นชู้กับชายอื่นตายไปตกนรกก็ต้องไปปีนต้นงิ้วดุจเดียวกัน ถูกจับห้อยหัวลงยมบาลเอาหอกไล่ทิ่มแทงให้ปีนขึ้นต้นงิ้วขึ้นลง นายอำเภอที่เป็นเจ้าคนนายคนเบียดบังข่มเหงลูกบ้านต่างๆ นานา ตายไปตกนรกจะถูกแผ่นดินที่ลุกไหม้เป็นไฟเผาผลาญร่างกายจนถึงตับไตไส้พุง คนดื่มสุราเมื่อตายไปตกนรกจะถูกยมบาลเอาน้ำแสบ(น้ำกรด) กรอกปากจนไหม้คออกตับไตไส้พุงเปื่อยทะลาย เมื่อพระมาลัยเสด็จลงไปโปรดน้ำแสบจะกลายเป็นน้ำหวาน แต่พอเสด็จคล้อยกลับน้ำหวานก็กลับเป็นน้ำแสบดุจเดิม คนที่ฆ่าสัตว์สี่เท้า เช่น วัว ควาย เพื่อเลี้ยงชีพตายไปตกนรกจะถูกนกตะกรุมจิกหูตาให้ได้รับความทุกข์ทรมาน คนฆ่าหมูขายเลี้ยงชีพตน คนยิงนกเมื่อตายไปตกนรกบางคนจะเกิดขนที่เป็นปีนทิ่มแทงเข้าตัวเอง คนเป็นเจ้าเมืองที่ตัดสินคดีความลำเอียงรับสินบนจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ตายไปตกนรกจะมีลูกอัณฑะโตตุ่มต้องเดินเหินลำบาก ทั้งปากฟันและตัวเน่าเป็นปุ่มเป็นเหนียง เป็นหูดเป็นฝี หญิงที่เข้าทรงลงผีหลอกเท็จผู้คนให้บนบานด้วยหมูเป็ดไก่วัวควาย เครื่องเซ่นทั้งหลาย เมื่อตายไปตกนรก เนื้อตัวจะเน่าเปื่อย เล็บตีนเล็บมือเน่าจมูกเป็นฝีเที่ยวแกะเกล็ดฝี และกินเนื้อเน่ากินหนอง ผู้ที่เชื่อแม่มดหมอผี ตายแล้วตกนรกหัวจะกลายเป็นหัวสัตว์ เช่น หัวควาย หัวเป็ด หัวแร้งกา เสือ แรดกวาง ส่วนตัวเป็นคน คนที่เที่ยว

ปล้นฉกชิงทรัพย์สินคนเดินทาง ตายไปตกนรกจะกลายเป็นเปรตที่มีแต่ตัวไม่มีหัว มาในอกอยู่ที่ทวาร มีดวงตาในอก มีหัวในท้อง มีจมูกอยู่เบื้องบน ถูกแร้งปากเหล็ก นกตะกรุมรุมกันจิกสับปากจิกดวงตาหูจมูกขาดเรี่ยราย จะตายมิตายแหล่ เจ็บปวดยิ่งนักเป็นเวลากว่าพันปี เมื่อพระมาลัยเสด็จลงไปโปรด สัตว์นรกเหล่านี้จึงฝากเรื่องนี้นำไปบอกแก่หมู่ญาติในเมืองมนุษย์ให้ช่วยกันทำบุญเพื่อให้เกิดบุญส่งมาถึงพวกตนเพื่อให้พ้นจากทุกขเวทนา และฝากบอกให้หมู่ญาติในเมืองมนุษย์จำศีลภาวนา ฟังธรรมเทศนาละทำบาปทำแต่บุญจะได้พ้นจากการตกนรกไปเป็นเปรต เพื่อจะได้ไปเกิดในสวรรค์

ส่วนที่ 2 ภาคสวรรค์ เริ่มเนื้อหาที่กล่าวถึงพระมาลัยเมื่อครั้งท่านไปภิกขาจาร พบชายคนหนึ่งมีอาชีพเก็บผักไปขายเลี้ยงชีพตนเองและมารดา ขณะไปอาบน้ำในสระเห็นดอกบัว เห็นท่านเข้าเกิดใจศรัทธาจึงเก็บดอกบัวมาถวายท่าน แล้วตั้งปณิธานในใจว่าเมื่อตนถวายดอกไม้เป็นทานแล้ว แม้ตนจะไปเกิด ณ ที่ใดสักหมื่นหรือแสนชาติขออย่าได้เป็นคนเข็ญใจ ด้วยผลบุญที่ให้ดอกไม้เป็นทานแก่ภิกษุสงฆ์เมื่อไปเกิดใหม่ได้นางสวรรค์มาเป็นบริวารแปดหมื่น พระมาลัยได้นำดอกบัวนั้นไปบูชาพระธาตุจุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ณ ที่นี้พระมาลัยได้พบพระอินทร์พร้อมนางสวรรค์อันเป็นบริวารมาบูชาพระธาตุจุฬามณีด้วย พระอินทร์ทูลถามพระมาลัยว่าพระมาลัยว่าพระมาลัยมาจากไหน มาทำอะไร ณ ที่นี้พระมาลัยตอบว่าท่านนำดอกบัวมาบูชาพระธาตุจุฬามณีแล้วทูลถามกลับต่อพระอินทร์ว่าเจดีย์นี้ใครเป็นคนสร้างพระอินทร์ตอบว่า พระองค์เป็นคนสร้างไว้ให้เทวดาบนสวรรค์มากราบไหว้บูชา พระมาลัยถามต่อว่า เทวดาที่อยู่บนสวรรค์ได้ทำบุญอะไรจึงได้มาเสวยสุขบนสวรรค์เช่นนี้ พระอินทร์ตอบว่า เทวดาบางคนทำบุญเพียงนิดเดียวก็ได้มาอยู่บนสวรรค์แต่มินานก็ต้องกลับไปอยู่ในโลกมนุษย์อีก ใครทำบุญมามากก็จะได้อยู่บนสวรรค์เป็นเวลานาน ด้วยบุญกุศลนี้อาจส่งผลให้ผู้นั้นไปเกิดในสวรรค์ชั้นอินทร์ชั้นพรหม จนถึงบรรลุนิพพาน

พระมาลัยได้ทูลถามพระอินทร์ที่เทวดามาบูชาพระธาตุเจดีย์จุฬามณีดังนี้ พระไมตรีโพธิสัตว์ (พระศรีอารย์) จะเสด็จมาไหม วันใด เมื่อไหร่ พระอินทร์ตอบว่า พระองค์จะเสด็จมาบูชาพระธาตุจุฬามณีด้วยแน่นอนในวันแปดค่ำและสิบห้าค่ำ หลังจากบูชาพระองค์จะตรัสเทศนาด้วย จากนั้นก็จะมีขบวนนางฟ้านางสวรรค์อันเป็นบริวารเสด็จมาบูชาพระจุฬามณีเป็นชุดๆ แต่ละชุดที่เข้ามาบูชา พระมาลัยจะถามพระอินทร์ว่าขบวนนั้นเป็นขบวนของพระศรีอารย์ ซึ่งพระอินทร์จะตอบว่ายังมีขบวนของพระศรีอารย์ พระมาลัยจะถามต่อว่าเมื่อไม่ใช่ เทวดาองค์นั้นเป็นใคร ทำบุญอะไรจึงมีนางฟ้านางสวรรค์เป็นบริวารเช่นนี้ ซึ่งเริ่มด้วยเทวดาและขบวนนางฟ้าที่เป็นบริวาร ดังนี้

ขบวนที่ 1 เทวดาพร้อมนางฟ้าบริวารจำนวนหนึ่งร้อย เทวดาองค์นี้เมื่อเป็นคนเป็นคนลำบากมีอาชีพเกี่ยวหญ้าขายเลี้ยงชีพ ได้แบ่งปันก้อนข้าวเป็นทานแก่กา ผลบุญนั้นเมื่อตายไปได้เกิดในสวรรค์เป็นเทวดาพร้อมนางฟ้าเป็นบริวารจำนวนหนึ่งร้อยดังกล่าว

ขบวนที่ 2 เทวดาพร้อมนางฟ้าบริวารหนึ่งพัน ซึ่งเทวดาองค์นี้เมื่อเป็นมนุษย์มีอาชีพเลี้ยงวัวได้ทำบุญโดยบ่งข้าวให้เด็กเลี้ยงวัวที่เป็นเพื่อน

ขบวนที่ 3 เทวดาพร้อมนางฟ้าบริวารหนึ่งหมื่น เทวดาองค์นี้เมื่อเป็นมนุษย์ทำบุญใส่บาตรแด่สามเณร

ขบวนที่ 4 เทวดาพร้อมนางฟ้าบริวารสองหมื่น เทวดาองค์นี้เมื่อเป็นมนุษย์ทำบุญใส่บาตรเพียงถ้วยเดียวแด่พระสงฆ์

ขบวนที่ 5 เทวดาพร้อมนางฟ้าบริวารสามหมื่น เทวดาองค์นี้เมื่อเป็นมนุษย์ชื่อหริดาลเศรษฐี ทำบุญด้วยยา ข้าวน้ำอาหาร สบงและจีวร

ขบวนสุดท้ายจึงเป็นขบวนของพระศรีอารย์ ซึ่งนางฟ้าเป็นเป็นบริวารแสนโกฏิสี่อสงไขย เป็นขบวนแสนห้าโกฏิ ขบวนหลังแสนโกฏิ ขบวนด้านซ้ายแสนโกฏิ และขบวนด้านขวาแสนโกฏิ นางฟ้าที่อยู่ขบวนหน้าสวมอาภรณ์สีขาว นางฟ้าเหล่านี้เมื่อเป็นมนุษย์ได้ทำบุญด้วยจตุปัจจัย และผ้าแพรพรรณสีขาว ขบวนเบื้องขวาสวมอาภรณ์สีเหลืองทอง เพราะทำบุญด้วยจตุปัจจัยสีเหลือง ขบวนเบื้องซ้ายสวมอาภรณีสีแดง เพราะทำบุญด้วยจตุปัจจัยสีแดง ขบวนเบื้องหลังสวมอาภรณ์สีเขียว เพราะทำบุญด้วยจตุปัจจัยสีเขียว

พระมาลัยถามถึงผลบุญของพระศรีอารย์ว่า พระองค์ได้สร้างมาเช่นไร พระอินทร์ตอบว่าพระองค์ทำไว้มากมายมหาศาลมิอาจจะนับได้ พระองค์ทรงผนวชจนสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าแล้วได้นำธรรมที่พระองค์ตรัสรู้มาสั่งสอนมนุษย์เพื่อจะให้หลุดพ้นจากทุกข์จากวัฏสงสาร พระอินทร์ตอบพระมาลัยว่าพระโพธิสัตว์มี 3 องค์ องค์ที่ 1 พระนาม ปัญญาชิก องค์ที่ 2 พระนาม วิริยาชิก และองค์ที่ 3 พระนามว่า สัทธาชิก ปัญญาชิกได้สร้างบุญญาสมภารมาถึง 4 อสงไขย วิริยาชิก 8 อสงไขย และสัทธาชิก 16 อสงไขย

พระศรีอารย์พร้อมนางฟ้าบริวารเมื่อเสด็จมาถึงพระจุฬามณีได้กราบเกล้านมัสการประทักษิณ ประนมไหว้ทั้ง 8 ทิศ บูชาดอกไม้บาน เครื่องหอมกระแจะจวงจันทน์ ส่วนนางฟ้าบริวารก็ประนมกรกราบไหว้ ถวายเทียนทอง บ้างถวายภัตตา บ้างถวายภูษา บ้างถวายดอกไม้เครื่องลูบไล้อันหอม ตามประทีปน้ำมันหอมรอบพระเจดีย์ บางนางขับร้อง บางนางจะจัดระบำถวาย บ้างเล่นดนตรี ส่งกลิ่นหอมตลบทั่วเมืองอินทร์และพรหม จากนั้นพระศรีอารย์ได้ตรัสถามพระมาลัยว่ามาจากไหนจึงเสด็จมาบนสวรรค์ พระมาลัยตอบพระศรีอารย์ว่าพระองค์มาจากชมพูทวีป ขึ้นมาเพื่อจะกราบไหว้บูชาพระจุฬามณี พระศรีอารย์ตรัสถามต่อว่า ชาวชมพูทวีปเขากินเขาอยู่

เขาประพฤติเช่นไร พระมาลัยทูลตอบว่าชาวชมพูทวีปบางคนอยู่อย่างเทวดา บางคนอยู่อย่างเป็นสุข บางคนมั่งมี บางคนรูปงาม บางคนอัปรีย์ บางคนน่าบัดสี บางคนบังหลงใหล คนดีมีน้อย คนเข็ญใจมีมาก คนผู้เป็นสุขมีน้อยคนมีทุกข์มีทั่วไป คนรูปดีมีน้อย คนรูปงามมีพอประมาณ พระศรีอารย์ถามต่ออีกว่าบัดนี้ชาวชมพูทวีปทำบุญมากน้อยประมาณใด หรือทำบาปมาก พระมาลัยทูลตอบว่าบัดนี้ชาวชมพูทวีปทำบุญน้อยลง คนทำบาปมาก ผู้ใจบุญมีน้อย ผู้ใจบาปมีมากทั่วไป พระศรีอารย์ถามต่อไปอีกว่า ชาวชมพูทวีปรักษาศีล ให้ทานเช่นไร พระมาลัยทูลตอบว่า ชาวชมพูทวีปให้ทาน 10 ประการ คือ ข้าวน้ำ ภัตตา ประทีปชวาลา พวงดอกไม้ เครื่องปูและเครื่องลาด เสื่อสาดและฟูกหมอนเตียงตั่งที่นั่งที่นอน กุฎิและจงกรม บางคนจะให้แต่พอสมควร บางคนให้ทั้ง 10 ประการ บางคนหมั่นฟังธรรม บางคนหมั่นจำศีลภาวนาเมื่อทำบุญแล้วจะอธิษฐานปรารถนาจะขอพบพระศรีอารย์ พระศรีอารย์ตรัสบอกแก่พระมาลัยว่าให้ผู้คนเร่งทำบุญเจริญพุทธคุณ ฟังธรรมไหว้พระสงฆ์ คนที่ใคร่จะพบพระศรีอารย์ให้ทำบุญอย่าทำบาป ทำผิดศีล 5 ให้ฟังเทศน์มหาชาติให้จบภายในวันเดียวให้ครบคาถาพัน ให้ถวายจตุปัจจัยสิ่งละพัน ฟังแล้วให้ปฏิบัติตามคำสั่งสอน อย่าตัดไม้มหาโพธิ์ อย่าฆ่าอย่าด่าตีพระสงฆ์ อย่าเบียดเบียน ฉ้อทรัพย์ อย่าทำร้ายฆ่าด่าตีพ่อแม่ ให้ยินดีในกุศล ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบก็จะได้พบพระศรีอารย์ พระมาลัยรับปากว่าจะนำไปบอกแก่ชาวชมพูทวีป

ส่วนที่ 3 โลกพระศรีอารย์ เนื้อหาในช่วงท้ายได้กล่าวถึงสภาพของศาสนาพุทธของศาสดาปัจจุบันว่าในบั้นปลายจะค่อยเสื่อมถอยลง มนุษย์จะทำบาปมากขึ้น ทำบุญน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ ไม่ชอบให้ทานไม่รักษาศีล ไม่ละอายต่อบาป ลูกเอาแม่พี่ป้าน้าอาเป็นเมีย เสพสมกามากับนางชี ประพฤติเยี่ยงสัตว์เดรัจฉาน ไม่มีความละอาย บาปกรรมดังนี้จึงทำให้มนุษย์มีอายุน้อยถอยลงไปเรื่อยๆ สิบปีก็จะพลันตาย เด็กเล็กอายุเพียง 4 เดือน ได้เสียเป็นผัวเมียกันแล้ว อายุ 5 เดือน คลอดลูก พออายุได้ 4 เดือนก็จะตายไป สัตว์ทั้งช้างม้าวัวควายก็จะตัวเล็กลง มนุษย์จะฆ่าฟันกันเองฉิบหายประลัยทั่วทั้งธรณี ยกเว้นผู้ใดไปซ่อนเร้นตามหุบเขาหน้าผาจึงจะรอดพ้นความตายครั้นครบเจ็ดวันผู้ที่รอดตายจะมารวมตัวกันปกครอง หันมารักษาศีล 5 จึงบังเกิดฝนตกเจ็ดวันชะล้างซากผีลงไปในท้องชลธี จนแผ่นดินบริสุทธิ์มนุษย์หันมาทำทาน ปฏิบัติธรรมเป็นประจำสืบไป เกิดห่าฝนหอมชะล้างความเหม็นสาบให้สูญไป เกิดห่าฝนโบกขรพรรษตกอยู่เจ็ดวัน เกิดห่าฝนแก้วแหวนเงินทองอีกเจ็ดวัน ห่าฝนข้าวสารอีกเจ็ดวัน ห่าฝนข้าวเปลือกอีกเจ็ดวัน ห่าฝนข้าวสารอีกเจ็ดวัน ห่าฝนผ้าผ่อนเจ็ดวัน ห่าฝนโภชนาเจ็ดวัน ผู้คนทั้งหญิงชายต่างถือศีล มีอายุยืนนานจำเริญสืบไปด้วยเดชะบารมีที่อยู่ในธรรมทำให้อายุขัยของสัตว์โลกยืนขึ้นไปเรื่อยๆ จาก 20 ปี เป็น 30 ปี 40 ปี จนถึง 100 ปี 10,000 ปี 100,000 ปี 1,000,000 ปี โกฏิปี ร้อยแห่งแสนโกฏิจนถึงอสงไขย เมื่อฝูง

สัตว์ไม่รู้เหตุผลแห่งความไม่ตายจึงลืมตน ประมาทเมามัวอยู่กับความสุข ไม่ทำบุญ ไม่จำศีล ไม่ภาวนา จึงเริ่มไข้ตายพลัดพรากจากกัน อายุก็กลับลดน้อยถอยลงจากอสงไขย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นายอนันต์ อารีย์พงศ์

วันเดือนปีเกิด 25 มกราคม พ.ศ. 2489

อายุ 66 ปี

ที่อยู่ 74 หมู่ 6 ตำบลท่างิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2513 - 2550 สอนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณ

พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน ที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ปัจจุบัน
- อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยทักษิณ
- อาจารย์สอนเสริมมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานและผลงานทางวิชาการสำหรับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

วุฒิการศึกษา

การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.ภาษาไทย) วิทยาลัยวิชาการศึกษาพิษณุโลก พ.ศ. 2512

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม. จารึกตะวันออก) มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2524

ตำแหน่งทางวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ศ. 2528

รองศาสตราจารย์ พ.ศ. 2548

ประสบการณ์

พ.ศ. 2513 เริ่มรับราชการเป็นอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
วิทยาลัยวิชาการศึกษา จนถึง 30 กันยายน 2550 เกษียณอายุราชการ ที่มหาวิทยาลัยทักษิณในตำแหน่งรองศาสตราจารย์

ด้านการอบรม

หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคงรุ่นที่ 50 สถาบันจิตวิทยาความมั่นคงแห่งประเทศไทย

หลักสูตรภาษาเขมรขั้นกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร

หลักสูตรภาษาเขมรขั้นสูง มหาวิทยาลัยศิลปากร

ด้านบริหาร

หัวหน้าภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม. ภาษาไทย)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม. ภาษาไทย)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต 3 สมัย

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต พ.ศ. 2544-2548

ประธานสภาคณาจารย์ 2 สมัย พ.ศ. 2539- 2543

รองประธานที่ประชุมสภาคณาจารย์แห่งประเทศไทย (ปอมท.)

พ.ศ. 2542-2543

ผลงานด้านวิชาการ

1. เอกสารประกอบการสอน-ตำรา

ภาษาเขมรที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย

อักษรขอม

ระบบเสียงและคำบาลีสันสกฤต : แนวภาษาศาสตร์

อักษรจาร

2. บทความทางวิชาการ

อักษรและอักขรวิธีไทย : มุมมองที่น่าสนใจ

อักษรนำ

คุณค่าพยัญชนะวรรค

สูตรการผันอักษร

วิเคราะห์รากศัพท์ภาษาเขมรในพจนานุกรมไทย

คำแผลง

3. บรรณาธิการชำระพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2550

4. งานวิจัย

พระมาลัย : สารัตถะและการสืบทอด

5. บรรณาธิการจัดทำพจนานุกรมภาษาถิ่นภูเก็ต (กำลังจัดทำอยู่)

6. แผนงานด้านวิชาการที่จะทำต่อไป

6.1 ปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่จารด้วยอักษรขอม ในหนังสือบุดและใบลาน เป็นอักษรและอักขรวิธีไทยปัจจุบัน 50 เรื่อง โดยใช้แหล่งข้อมูลจากศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมาราช และสถาบันทักษิณคดีศึกษา ปีพ.ศ. 2554 – 2560

6.2 บทความเรื่อง “คำซ้อนเพื่อเสียง : มุมมองด้านความหมาย” พ.ศ. 2554